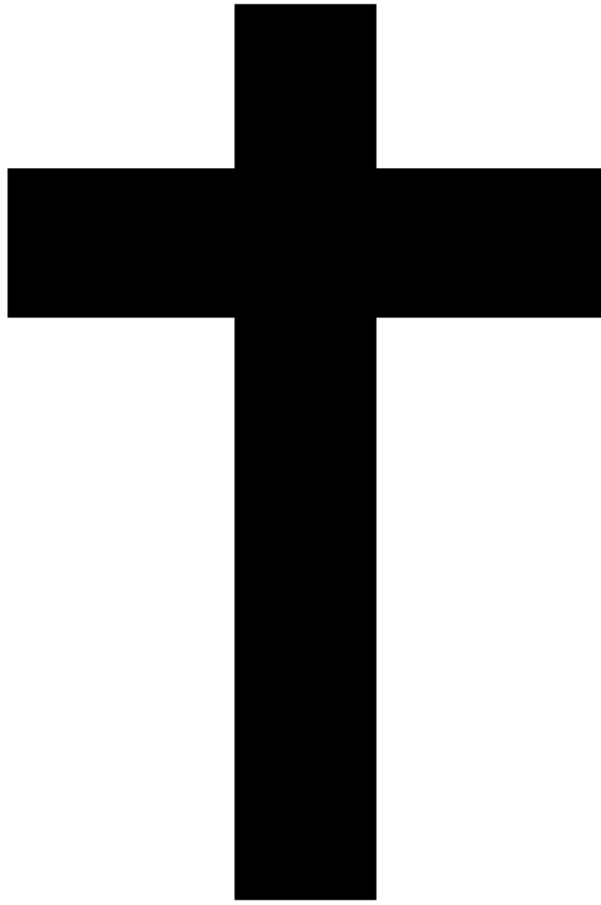

Kitapm ken Raa dɔɔko
kiji ute jeege

New Testament in Kenga

Kitapm kɛn Raa dɔɔko kiji ute jeege
New Testament in Kenga

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Kenga

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Kenga

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

Contents

Matiye	1
Mark	48
Luk	76
Jan	125
NJKN	159
Rõmege	207
1 Kõrint	229
2 Kõrint	249
Galat	263
Epéz	270
Pilip	277
Kõlõs	283
Tesalonikõ deete	288
2Tes	293
Timote kèn deete	296
Timote gèn k-dige	303
Tit	308
Pilemon	311
Èbrege	313
Jak	330
Pier deete	336
Pier gèn k-dige	342
Jan deete	346
Jan gèn k-dige	352
Jan gèn k-mõtõge	353
Jud	355
Apokalips	357

Labar Jigan gen Isa al-Masi gen Matiye

Kupm metn taar taadjeki doobm gen dooy Labar Jigan gen Isa al-Masi gen Matiye

Taar jiga gen Isa al-Masi ken Matiye raanjo se, naan raan jee al-Masige tun Yaudge. Naade Yaudge se bo jeel ak metn Kitapm ken Raa dooko ute jeege do dakin se. Matiye taad jeege tu do Isa se, naan bo debm ken utu 'tedn kaasn nakgen ken Kitapm Raa dooko ute jeege do dakiina taadn se. Taa naan se bo maakn taarin ken naan raan se, daayum naan lee tuun tal taar Kitapm Raa dooko ute jeege do dakin se maak ki. Kaad ken Matiye raano Labar Jigan gen Isan ese se, jee al-Masigen Yaudge se, k'tuurde tuur naatn maakn beege tun Yaudge lee tusn maak ki gen keem Raa. Naade se lee tusu do jee ken Yaudge ey se kic bo naade took akde ute naade. Gen Matiye ki num, Isa bo mel ken lee dooy jeege ute tadjina do nakge tun ken Raa jen ro ki. Isa se taadden doobm kiji ken naade an jeel kkn ko taargen maakn Kitap ken Raa dooko ute jeege do dakin se. Isa se naan bo al-Masi ken Yaudge inj aak kaak kaamin se. Ken naan jaay taadden taa maakn Gaar Raa se, naan deekden do: Raa se naan bo gaarge do naan baagga ksn gaara do jeege tun do naan ki ara. Maakn kitapin ki se Matiye taad metn taar Isan dooy jeege ute taargen jerl jerl gto kaam mii aan go do ken naan dooy jeege do kas ki se (kon 5-7).

Metjil Isa *al-Masi
(Lk 3.23-38)

- ¹ Kese bo metjil Isa al-Masige. Naan *goon Daud do goon *Abraam.
- ² Abraam ooj Isak, Isak ooj *Yakub do Yakub ooj Juda ute genaangen gaabge*.
- ³ Juda bo ooj Perez ute Zera† do gaangen se Tamar bo konde. Perez ooj Esrom. Esrom ooj Aram.
- ⁴ Aram ooj Aminadab. Aminadab ooj Naason. Naason ooj Salmon.
- ⁵ Salmon ooj Booz do ko Booz se ron Raab. Booz se bo ooj Obed do ko Obed se ron Rut.
- ⁶ Obed ooj Jese. Jese se bo ooj Gaar *Daud. Daud se bo ooj Salomon do mend Uri ki.
- ⁷ Salomon ooj Roboam. Roboam ooj Abiya. Abiya ooj Asa.
- ⁸ Asa ooj Yozapat. Yozapat ooj Yoram. Yoram ooj Ozias.
- ⁹ Ozias ooj Yotam. Yotam ooj Akaz. Akaz ooj Ezekias.
- ¹⁰ Ezekias ooj Manase. Manase ooj Amon. Amon ooj Josias.
- ¹¹ Josias ooj Yekonia ute genaangen gaabge do kaad ken se bo gaan *Israelge k'tas k'baande bulu taa naan Babilon ki‡.
- ¹² Ken naade baa aan Babilon ki se jaay bo, Yekonia ooj Salatiel do Salatiel ooj Zorobabel.
- ¹³ Zorobabel ooj Abiud. Abiud ooj Eliakim. Eliakim ooj Azor.
- ¹⁴ Azor ooj Sadok. Sadok ooj Akim. Akim ooj Eliud.
- ¹⁵ Eliud ooj Eliezer. Eliezer ooj Matan. Matan ooj Yakub.
- ¹⁶ Yakub ooj Yusup. Yusup se bo gaabm Mari do Mari se bo ooj Isan ken k'danin al-Masi se.
- ¹⁷ Metjildegen iin do Abraam ki bini aan do Daud ki se, aas metjili sik-kaar-soo. Ken iin do Daud ki bini k'tas k'baanden bulu taa naan Babilon ki se, aas metjili sik-kaar-soo. Ken naade baan Babilon ki jaay bini aan do al-Masi ki se, kic bo aas metjili sik-kaar-soo.

Koojn Isa *al-Masi
(Lk 2.1-21)

* 1:2 genaangen gaabgen se bo ken baado ted taa bee gaan *Israelgen sik-kaar-dio. † 1:3 Naade se rongoe. ‡ 1:11 Aak 2Gar 24.12-16.

¹⁸ Te doobm gay jaay j'oojn Isa al-Masi: kon Mari se mend keesn Yusup, num ken naan baa te ron ki ey sum bo, Mari ted mendkaama ute tōogj *Nirl Salal. ¹⁹ Gaabm keesin Yusup se, debm ken lee ted nakge te doobina do je an kōōdn metin naan jeege tu eyo. Taa naan se bo naan je an rēse taa nam 'booy taarde eyo.

²⁰ Kaad ken naan utu ing saap saap do taar ken se, gan *kōōdn Meljege Raa maakj nin ki se teec naanin ki taadin do: «Yusup, naai se metjil *Daud, onte beere Mari se okin 'tedn mendi, taa Mari se aam te Nirl Salal. ²¹ Naan se utu 'koojn goon gaaba do goon se naai an dan Isa§, taa naan bo debm utu kōōdn do jeenge maakj *kusin ki.»

²² Nakgen paacj ted se, taa taar Meljege Raa taado do dōkin ute taar debm taad taar teeco taar Raa ki ron Ezayi se aanga doobin ki ken do: ²³ 'Booyki! Goon mend ken gaaba baa te ron ki eyo, utu 'tedn mendkaama do koojn goono do goon se jeege an dan Emanuel.* Ro Emanuel se je deekj do: *Raa ute naajege.

²⁴ Ken Yusup jaay iin maakj bin ki se, naan took taar kōōdn Meljege Raa taadino se. Gōtn se, Mari se naan okin tedn mendina. ²⁵ Num gan naan baate baa ron ki bini Mari oojn maak ki. Do goon j'oojin se, Yusup ondin ron Isa.

2

Jee jeel k-dijge baado kaakj Isa

¹ Isa se j'oojin maakj geger ken Betleem ken taa naan Jude ki, do Gaar *Erōd ki. Ken Isa jaay j'oojin se, jee jeel k-dijge iino kaam kaada tookjo do baa aan maakj geger ken Jeruzalem ki. ² Ken naade jaay aan se, naade tōnd metn jeege do: «Goon k'l'oojin jaay ute kōsn gaar Yaudge se tap bo, gayo? Taa naaje se j'aako k-dijin kaam kaada tookjo do naaje k'baado kerj naanin ki.»

³ Ken Erōd jaay booy taar se, nirlin teece taa gaarina; bin se ol jee Jeruzalem ki paac se beere okde. ⁴ Gōtn se Gaar Erōd dan tus magal *jee tedn serke Raage tu paac do ute jee jeel taadn tōokj metn Ko Taar Raa paac ken maakj jeenge tu do naan tōnd metde do: «*Al-Masi do dōkin Raa taad taa koojin se tap bo, j'an koojn gayo?»

⁵ Gōtn se, naade terlin do: «Naan se j'an koojn maakj geger ken Betleem ken taa naan Jude ki, aan gōd ken do dōkin debm taad taar teeco taar Raa ki raanino do:

⁶ Geger ken Betleem ken taa naan Jude ki se, naai kic le maakj gegerge tun magal magal ken taa naan Jude ki.

*Taa maakj naan ki se bo utu ade teecj magal ken utu 'tōōdn *Israel jeemge aan gōd debm gaama se*.*»

⁷ Gōtn jaay Erōd dan jee jeel k-dijge kalde ki se, nam kic bo jeel eyo. Ken naade aan onin se, naan tōnd metde do: «Ken tap ki se, k-dijn se tap bo naase aakin ki nuj ki?» ⁸ Do naan deekden do: «'Baaki Betleem ki je onumkiro gōtn goono se tak. Ken jaay oninkiroga num, 'terl 'baakiro 'taadumki gōtina taa maam kic bo m'baa kerj naanin ki.»

⁹ Ken naade jaay booy taar gaarge aas sum se, gōtn se naade iin baa, do ken naade baa baa se, k-dijn ken naade aakin kaam gōtn kaada tookjo se, ter teec naande ki daala. K-dijn se tōōdde bini baa daar do bee ken goon maak ki se. ¹⁰ Ken naade aak k-dijn se maakde raap sakan.

¹¹ Ken naade aan se, end maakj bee ki do on goono ute kon Mari. Naade erg naan goon ki do tōomin jaay bo naade tōōd taa bōōndege do edin nakgen beē beē: daab, nakj ooto, ute uubm ootn k'darin mir se†.

¹² Ken naade iin on Mari sum se, *Raa dojde maakj nide ki do j'onnten terl kaal gōtn Gaar Erōd ki. Taa naan se bo naade uun doobm kuuy do terl baa taa naande ki.

Yusup ute mendin Mari do goonde aan baa Masar ki

§ 1:21 Ron Isa je deekj do: Meljege aaj jeege. * 1:23 Aak Eza 7.14. * 2:6 Aak Mis 5.1. † 2:11 Mir se kaagj k'tedn uubm ooto do doon j'ot ro deb ken ooyga kooyo taa ruum eyo.

¹³ Ken jee jeel k-dijge jaay iin̄ baa sum se, kədn̄ Məljege Raa kalaŋ baado taad Yusup ki maakŋ nin̄ ki ə: «Iin̄ ute mendi ə ə uun goono aən̄ 'baaki taa naən̄ Masar ki. Inŋ gətn̄ naane bini maam m'ai taad jaay bo səm naai ade tərle. 'Bere, Gaar *Erod se je je goono taa aən̄ təəə.» ¹⁴ Maakŋ nəər ki se sum bo, Yusup iin̄ ute mendiŋa uun goono ə ə aən̄ baa taa naən̄ Masar ki. ¹⁵ Naən̄ tinŋ gətn̄ naane bini Gaar Erod ooyo. Nakŋ se aən̄ doobiŋ ki aən̄ gəə ken Məljege Raa taado ute taar debm taad taar teeco taar Raa ki do dəkŋ ə: *Maam m'daŋ m'əədo goonum gaaba naatn̄ taa naən̄ Masar ki.*‡

*Erod təəə gaən̄ sɛemgen̄ maakŋ naən̄ ken Betleem ki

¹⁶ Kaad ken se Erod utu zɛɛrɛ; ə naən̄ ken se naən̄ baado jeel əkga mɛtiŋa ken jee jeel k-dijge dərliŋ dərle se, gətn̄ se naən̄ maakiŋ taariŋ makəŋə. Naən̄ und kulu ə ə num gaangen̄ gaabgen̄ əndo do baar di ki jaay bəəyə bəəy paacŋ ken maakŋ gɛgɛr ken Betleem ki ute maakŋ naən̄gen̄ cɛɛs ki cɛɛs ki se, k'təəəde paac. Taa baar di ese se tum te kaadŋ ken jee jeel k-dijge taad Erod ki gen̄ k-dijn̄ naade aakiŋə. ¹⁷ Bin bo, nakŋ se aanga doobiŋ ki aən̄ gəə ken debm taad taar teeco taar Raa ki, ron̄ Jeremi, taaddeno do dəkŋ ə:

¹⁸ *K'booy nəə eem maakŋ naən̄ Rama ki jeege təəyə ə ə eem nəə dɛna. Kɛse Rasel bo eem taa gɛniŋge, naən̄ k'seliŋ kic bo daar eyo gen̄ təəyə, taa gɛniŋge utga.*§

Yusup ute mendiŋa ə goonde dɛet əŋ taa naən̄ Masar

¹⁹ Ken Gaar *Erod jaay ooy sum se, kədn̄ Məljege Raa taad Yusup ki maakŋ nin̄ ki kaad ken naən̄ utu taa naən̄ Masar ki. ²⁰ Naən̄ taadiŋ ə: «Iin̄ ute mendi ə ə uun goono ək 'tərle 'baaki taa naən̄ *Israel ki taa jeegen̄ ken je təəə goono se, naade ooyga.» ²¹ Ə Yusup iin̄ ute mendiŋa, uun goono ə ə ək tərle taa naən̄ Israel ki. ²² Anum ken naən̄ booy ə ə Arkeleəs əsga gaar gen̄ taa naən̄ Jude gəə bubiŋ Erod ki se, gətn̄ se Yusup beere əkiŋ gen̄ tərle baa taa naən̄ Jude ki. Ə Məljege Raa taadiŋ maakŋ nin̄ ki ə ə iin̄ baa taa naən̄ Galile ki. ²³ Naən̄ iin̄ baa inŋ maakŋ gɛgɛr ken k'dariŋ Nazaret. Nakgen̄ se aən̄ doobiŋ ki aən̄ gəə ken jee taad taar teeco taar Raa ki taado do dəkŋ ə: *Naən̄ se j'aŋ dariŋ kəf Nazaret.*

3

*Jan-Batist *batiz jeege*
(Mk 1.2-8; Lk 3.1-20)

¹ Ken kaadiŋ jaay aən̄ sum se, Jan-Batist naar teec naən̄ jeege tu ə ə baag taadŋ taar *Raa do kəf-baar ken taa naən̄ Jude ki. Naən̄ taad jeege tu ə: ² «'Tərleki maakse taa *maakŋ Gaar Raa se əəpga gəəə!» ³ Taa Jan se bo, debm taad taar teeco taar Raa ki ron̄ Ezayi taado taariŋ do dəkŋ ken ə:

K'booy mind deba taad makəŋ do kəf-baar ki ə:

*'Daapki doobm Məljege ə 'tɛdiŋsinki jiga 'toodŋ tal.**

⁴ Jan uuso kal k'daapiŋ ute bɛɛkŋ ginji ə ə dək maakiŋ te kəl daara; nakŋ kəsiŋ iimi ute teeje. ⁵ Gətn̄ se jeegen̄ iin̄o maakŋ gɛgɛr ken Jeruzalem ki ute kengen̄ taa naən̄ Jude ki paac ə ə ute kengen̄ iin̄o taa ool Jordan ki paac, naade baado gətn̄ Jan ki. ⁶ Naade təəə mɛtŋ *kusiŋdege naən̄ jeege tu ə ə Jan-Batist batizde maakŋ ool magal ken k'dariŋ Jordan se.

⁷ Ken Jan aak *Parizige ute *Sadusege dɛna baado əŋiŋ taa naən̄ aden batiz se, naən̄ dɛekden̄ ə: «Aakumki tu wəəjgen̄ ara! Naŋa jaay bo dejseno taa aki kaən̄ kətn̄ maak-taar Raa ken utu bəəy do jeege tu se? ⁸ Naən̄ ki se, 'tɛdki nakgen̄ jiga ken 'taadŋ jeege tu ə ə naase se 'tərleki maakse, ⁹ ə əŋte 'taadki əki: naaje se le k'gaan *Abraamge. 'Booyki m'asen̄ dɛeke, kogen̄ ese se ken Raa je kic bo aən̄ dɛliŋ 'tɛdn̄ gaange Abraam ki. ¹⁰ 'Bere,

‡ 2:15 Aak Oz 11.1. § 2:18 Aak Jer 31.15. * 3:3 Aak Eza 40.3.

alpasa se le k'faaringa metn ko kaag ki. Ko kaaggen paacn jaay ooj jig ey se, j'aden tagn tuun naatn do j'aden taccn poofn.

¹¹ «Maam se, m'asen batizn ute maane do kese je deekn do naase 'terlkiga kingse; num gan debm utu baado metum ki se, naan magal ciruma. Maam se saa jenn ki kic bo m'aas gen koddin eyo. Debm ese se bo utu asen *batizn ute Nirl Salal do ute poodo. ¹² Ute gert magalin se naan utu tuuy teenina do ken naan jaay tuuy aasga num, kaam teenin se naan utu an tasn komb maakn giijin ki; num tesin se, naan utu an komb maakn poof ken ooy eyo.»

*Isa *k'batizina*

(Mk 1.9-11; Lk 3.21-22; Jn 1.32-34)

¹³ Gōtn se Isa iin taa naan Galile ki do baado maakn ool magal gen Jordan ki, baado on Jan taa an batizina. ¹⁴ Num Jan se baate tooko, deek Isa ki do: «Maam se, naai bo am batiz ey bo, ter naai bo baado gotn maam ki la!» ¹⁵ Isa terlin do: «Borse se naai 'tooko, taa naajege se j'aki tedn nakn ken Raa maakin jen ro ki ute doobina.» Gōtn se Jan tooko. ¹⁶ Ken Isa k'batizn jaay ooko maakn maane ki sum se, naan ken se sum bo maakn raa doo war do naan aak *Nirl Raa booyo don ki tec aan goo deere. ¹⁷ Do gotn se k'booy mind deba taad maakn raa ki do: «Naan se Goon maak-jema. Maam bo m'beer m'oddino taa naan toolumi.»

4

**Bubm sitange naam Isa*

(Mk 1.12-13; Lk 4.1-13)

¹ Gōtn se *Nirl Raa doo baan ute Isa do kod-baar ki, taa Bubm sitange an baa naama. ² Maakn biige tun si-soo se, nooro katara se Isa os te dim eyo do ken bii si-soo jaay aas se, naan bo toolina. ³ Bubm sitange, naan debm naam jeege se, baado on Isa deekin do: «Ken naai 'Goon *Raa deer num, 'taad koge tun se ai del nakn koso.» ⁴ Isa terlin do: «Taar se k'raaninga raan do dakin ken do: Ken ted debkilimi ing se koso kalin ki sum eyo, num ute taargen paacn ken teeco taar Raa ki.*»

⁵ Ter Bubm sitange baan ute Isa maakn geger ken *salal Jeruzalem ki, baa uun olin do *Bee Raa ki raan len len, ⁶ do deekin do: «Ken naai 'Goon Raa deer num, do bee ki ara se, iin aal naan ki. Taa taara se k'raaninga raan do dakin ken do: Raa 'kund 'kulu kodinge tu do naade ai caapm kokn jidege tu, taa jeige se 'kon rookn ro ko ken gam eyo.†»

⁷ Isa terlin do: «Taar se kic k'raaninga raan do dakin ken do: Bere, naai se 'kon 'naam Meli Raa eyo.» ⁸ Ter Bubm sitange doo baansin do ko ken jerle do taadin taa naan gaaringen do naan ki paac ute nakn kaakn beedege. ⁹ Gōtn se naan deekin do: «Ken naai jaay 'baado ergga naanum ki do 'daanumga num, nakgen se paac maam m'aisin keda.» ¹⁰ Anum Isa terlin do: «Iik naatn cem ki Bubm sitange! Taa taar se k'raaninga raan do dakin ken do: Meli Raa kalan tak se bo naai 'kergn naanin ki do an 'tedn naabina.‡»

¹¹ Gōtn se Bubm sitange iin onina do *kodn Raage baado aakin don ki.

Isa baag tedn naabin taa naan Galile ki

(Mk 1.16-20; Lk 4.14-15; Jn 1.35-43)

¹² Jan-Batist se k'j'okinga dangay ki do ken Isa jaay booy do Jan j'okinga dangay ki se, naan iin terl baa taa naan Galile ki. ¹³ Ken naan aan sum se, on gegerin Nazaret do baa ting maakn geger ken Kaparnayum ki ken taa baar ki, taa naan Zabulon ki ute gen Neptali ki. ¹⁴ Taa naan se bo nakn ken debm taad taar teeco taar Raa ki ron Ezayi taadno do dakin se, aanga doobin ki ken do:

¹⁵ Naase jee taa naan Zabulon ki ute jee taa naan Neptali ki ken sak kaam aak baar, naase bo jee ken ingki jenn ool Jordan kaam naane ken taa naan Galile ken jeenge Yaudge ey se;

* 4:4 Aak Dt 8.3. † 4:6 Aak KKR 91.11-12. ‡ 4:10 Aak Dt 6.13-14.

¹⁶ naase jeegen ken ingki maakɲ got ken ɔdɔ utu aki kaakɲ gɔtɔ asen wɔɔr kelɛɲ!
Naasen ken ingki taa naan ken ɔdɔ aan gɔɔ jee ooyga kooy se,
gɔtn wɔɔr, bɛɛ, aanga. §

¹⁷ Kaad ken se sum bo Isa baag taadn taar Raa jeege tu ɔɔ: «'Terlki maakse taa *maakɲ Gaar Raa se ɔɔpga gɔɔrɔ!»

Jee ɔɔ deet deetn ken iin ɔk metn Isa

¹⁸ Isa jaay aan taa naan Galile ki se, naan baa lee taa baar ki ɔɔ gɔtn se naan aak genaage dio: deb kalaɲ ron Simon ken k'danin ute ro Pier kici ɔɔ genaan se ron Andre, tund tund gendde maan. Naade se jee toocɲ kenjige. ¹⁹ Naan deekden ɔɔ: «'Baado daanumki! 'Borse maam m'asen tedn naase jee baa 'je jikilimge ade baa doobm Raa ki.» ²⁰ Naade naar ɔɲ genddege ɔɔ daanina.

²¹ Utu iik naan ki ɔkɔ se, naan aak genaage di kuuy, Jak te genaan Jan, gaan Zebedege, naade ute bubde se ing king maakɲ markabde ki daap daap genddege ɔɔ gɔtn se Isa danje.

²² Naade naar iin ɔɲ bubde te markabde ɔɔ naade daan Isa.

Isa dooy jeege ɔɔ ed lapia jee kɔɔnge tu

²³ Ter Isa lee dɔɔd taa naan Galile se paac dooy jeege maakɲ *bɛedege tun Yaudge lee tusn maak ki gen keem Raa. Naan taadden Labar Jiga gen *maakɲ Gaar Raa ɔɔ jeege ɔk kɔɔnge paac ute jeegen ken kɔɔnge tujdenga tuju maakde ki se, naan edden lapia. ²⁴ Gɔtn se *nookin eem dɔɔd taa naan Siri se paac. ɔɔ jeege baano ute jee kɔɔnge paac ken dɔɔl kɔɔndege kaam kalaɲ eyo ɔɔ lee dabarde aan gɔɔ: jee ɔk kɔɔn sitange, jee ɔk kɔɔn puputu ɔɔ jee k'runɲuyge, paac se, naan edden lapia. ²⁵ Jeege dɔɔb dena ɔk metn Isa: naade se iino taa naan Galile ki, jeegen iino taa naan ken k'danin te ro Gegergen Sik, kengen iino maakɲ geger ken Jeruzalem ki ute kengen taa naan Jude ki ɔɔ jeegen iino jɛɲ ool Jordan ken kaam kaada tookɲo.

Isa dooy jeege do kɔs ki

5

Jee maakde-raap naan Raa ki

(Lk 6.20-26)

¹ Ken Isa aak dɔɔl jeegen den ese se jaay baado cɛɛɲ ki se, naan ookɲ ing do kɔs ki ɔɔ jeegen metin ki baado ɔɲina. ² Gɔtn se Isa uun taara ɔɔ baagden dooyo deekden ɔɔ:

³ «Maak-raapo jeege tun jeel rode ki naade se jee daayge naan *Raa ki, taa *maakɲ Gaar Raa se naade ki!

⁴ Maak-raapo jeege tun ing eem keeme, taa Raa utu aden seɛ.

⁵ Maak-raapo jeege tun dalul, taa do naanja se Raa utu adesiɲ kedn naade ki.

⁶ Maak-raapo jeege tun ken je nakɲ ken tɔɔl Raa ki ute maakde paac taa nakɲ naade je se, Raa utu adesiɲ kedn ute maraadin.

⁷ Maak-raapo jeege tun ken ɛɛɲ do jeege tu, taa naade kic Raa utu aden keɛɲɲ dode ki.

⁸ Maak-raapo jeege tun maakde *salal taa naade utu kaakɲ Raa.

⁹ Maak-raapo jeege tun je ano baa ute tɔɔse, taa naade se Raa utu aden dan ɔɔ: geninge.

¹⁰ Maak-raapo jeege tun k'dabarde taa nakɲ ken naade lee ted jaay tɔɔl Raa ki, taa maakɲ Gaar Raa se naade ki.

¹¹ Maak 'raapo naase ken jeege jaay naajse, dabarse ɔɔ tɔlsen taar jig eyo ute taargen met ki eyo dose ki, taa naase 'tedkiga jee maamge. ¹² ɔɲki maakse 'raapm den aak eyo, taa maakɲ raa ki se, Raa utu asen kɔɲɲ bɛdse den aak eyo. Bin bo jee taad taar teeco taar Raa ki do dɔkin baado naanse ki se kic, k'dabardeno bin kici.»

Naase bo kaata ɔɔ gɔtn wɔɔr gen do naanja

§ 4:16 Aak Eza 8.23-9.1.

¹³ «Naase se bo aan gɔɔ kaatn gen do naaŋa. Num ken kaata jaay kingin nijim se gɔtɔga num, j'an tɛdn j'ɔɔ di jaay 'tɛdn nijim gɔtin ki se? Ken nijimin se jaay gɔtɔga num, naan se tɛdga nakɔ cɛrɛ, j'an baa si naata ɔ jeege lee do ki.

¹⁴ «Naase se bo gɔtn wɔɔr gen *dunia. Geger ken jaay j'ɔndin do kɔs ki raan se, j'aakin tal. ¹⁵ Ken j'ɔɔc lɔɔmpɔ se taa j'an deebm dugul don ki eyo, num j'an kuun kɔl ro kaag ki raan taa wɔɔr gɔtɔ jeege tun maakɔ bee ki se paac. ¹⁶ Bin num ɔnki gɔtn wɔɔrse se wɔɔr naan jeege tu paac, taa naan se bo jeege kaakɔ naabsen jigan ken 'lee tɛdki se, naade *'nookɔ Bubsen maakɔ raa ki.»

*Isa dooy jeege do *Ko Taar ken Raa ɛdo *Musa ki
(Lk 16.17, 12.58,59, 16.18)*

¹⁷ «Maakɔ Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki ute taar jee taad taar teeco taar Raa ki raan ɔ dooyno jeege do dɔkin se, ɔnten 'saapki ɔki maam m'baado se taa Ko Taar se tɛdn gɔtɔ, nabɔ maam m'baado se taa m'an tɛdn 'kaasn doobin ki. ¹⁸ 'Booyki bee m'asen taada: kaad ken maakɔ raa ute do naaŋa utu deel te ey bɔrt se, taar k'raanin do Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki jaay naase ingki do ki se, maakɔ taar ki se dimin cɔkɔ kic bo, 'kɔn 'kut eyo bini, nakgen se paac kaan doobin ki. ¹⁹ Taa naan se bo, maakɔ Ko Taarge tun ken Raa ɛdo Musa ki taad ɔ gen tɛda jaay debm baate tɛdn ken kalaɔ cɔkɔ aan gɔɔ di kic bo ɔ dooy jeege 'tɛdn aan gɔɔ ken naan tɛd se, debm bin se, 'kɔɔpm debm baata *maakɔ Gaar Raa ki. Num debm took do taarge tun se, tɛdin paac te doobina ɔ dooy jeege 'tɛdn aan gɔɔ naan se, debm bin se utu 'tɛdn magala maakɔ Gaar Raa ki. ²⁰ 'Booyki m'asen taada: ken nakɔ naase 'tɛdki jaay tɔɔl te Raa ki cir te gen jee jeel taadn tɔɔkɔ metn Ko Taar Raage ute *Parizige ey se, naase aki kɔn kend maakɔ Gaar Raa ki eyo.»

Isa dooy jeege do taar maak-taar ki

²¹ «Naase 'booykiroga taar ken k'taado bubsege tu do dɔkin ken ɔ: ɔnte tɔɔl nam murs, ɔ debm jaay tɔɔlga nam murs se j'an kɔkɔ kɔlin gɔtn kɔjn bɔɔr ki.* ²² Num maam se, m'deeksen m'ɔɔ: debm ken jaay tɛd taamooyo ro genaana ki se j'utu j'an kɔjn bɔɔrɔ don ki. ɔ debm jaay naaj genaana ɔɔ: «Naai se 'dala» debm bin se, bee ki num, j'an kɔl naan Yaudge tun *jee kaakɔ metn taarge se. ɔ ter debm jaay naaj genaana ɔɔ: «Naai se debm derle» debm bin se, bee ki num, j'an kɔkɔ kɔl poodn, gɔtn dubar ken gen daayum.

²³ «Ken naai jaay 'baa baa kedn *serki gɔtn ken k'jiin gen lee tɛdn serke Raa ki se ɔ gɔtn ese se naai 'saap jaay ɔk taara ute genaai num, ²⁴ ɔn serki naai 'baan baa kedn se ram ɔ ɔk terl baa ɔk taasa te genaai jaay bo 'baado kedn serki se Raa ki.

²⁵ «Ken naai jaay ɔk taar dim te debm taamooyi se, ken utu 'baaki baa doob ki sum bo, 'naar 'daapin ki taarse se ute naapa; ey num, berɛ, debm taamooyi se ai baa kɔli gɔtn debm kɔjn bɔɔr ki ɔ debm kɔjn bɔɔrɔ se le ai kɔkɔ kedn ji magal asgarge tu ɔ naan ai kɔli dangay ki. ²⁶ 'Booy bee m'ai taada: nakɔ doi ki paac se, bini kɔbɔrɔ kic bo ɔg nanin te ey se, naai 'kɔn teecɔn maakɔ dangay ki eyo.»

Isa taad te jee ken lee ɛɛs mend jeege

²⁷ «Naase 'booykiga ken *Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki taad ɔɔ: ɔnte 'keesn mend nam, ɔnte 'keesn gaaba nam.† ²⁸ Num gan maam se m'deeksen m'ɔɔ: debm ken jaay aak mend nam ɔ dɔnin te maakin se, debm bin se aan gɔɔ toodnsinga. ²⁹ Num ken 'kaami do ji daama bo ai kɔli maakɔ *kusiɔ ki num, kaami se ɔɔd und naatn. Roi kaam kalaɔ se jaay gɔtɔ num, bee cir ken roi paac bo 'baa maakɔ pood ken gen daayum. ³⁰ Num ken naai aak ji daami jaay bo ai kɔli maakɔ kusiɔ ki num, naai 'gaan undin naatn. Ken roi kaam kalaɔ se jaay gɔtɔ num, bee cir ken roi paac bo 'baa maakɔ pood ken gen daayum.»

Isa tɔɔkɔ metn taar piir gen gaaba te menda

* 5:21 Aak Ekz 20.13. † 5:27 Aak Ekz 20.14.

³¹ «Ter *Ko Taar ken Raa edo Musa ki taadsenga daala do: *Debm ken jaay piir mending* se an kedn maktubm gen piirin jaayo.[‡] ³² Num garj maam se m'deeksen m'oo: *debm jaay an piir te mending se, ken mending ees kees gaabge jaayo.* Ey num *debm jaay piir mending se, kese goo doon kood doobm gen keesn gaabm nam.* Do *debm ok mend nam k'piiringa piir se le, kese naan aan goo debm ees mend nam kici.*»

Isa taad ute jeegen naam taarde

³³ «Daala, naase 'booykiga taar ken k'taado bubsege tu ken do: «Taar naai naam taari ro ki naan Raa ki gen teda se, onte kuum kaalin naan ki. Num garj do nakge tun paacn naai 'naamga naam taari naan Meli Raa ki se, naai an tedina.» ³⁴ Num garj maam se m'deeksen m'oo: onten 'naamki rose. Onten 'naamki rose ute maakn raa, taa maakn raa se bo gotn kaag do Raa ro ki; ³⁵ onten 'naamki rose ute do naana, taa do naana se gotn toobm je Raa; onten 'naamki rose ute Jeruzalem, taa Jeruzalem se geger gen Gaar Magala[§]. ³⁶ Onten 'naam roi ute daan doi, taa beeki doi ki se kalañ tap bo, naai an kon tedin raap eyo ey le ilim eyo. ³⁷ Ken taarse bo met ki le oki: yee met ki; ken met ki ey le oki: goto, met ki eyo. Ey num taar ken k'ziidin ziid do ki se iino gotn *Bubm sitange tu.»

Isa taad ute jee ken k'teddega *kusiñ num, je kogñ seede

³⁸ Isa taadden daala do: «Naase 'booykiga ken *Ko Taar Raa taad do: *debm ken tookga kaam nam num j'an tookn kaam naan kici, do debm ken jaay terecga naan nam le, j'an terecn naan naan kici.** ³⁹ Num maam se m'deeksen m'oo: *debm jaay tedsenga kusiñ num onten 'terlin ki kusiñ.* Taa naan se bo ken nam jaay ondiga metn bi ken do ji daama num, 'terlin ken do ji jeele ki se kici. ⁴⁰ Ken nam jaay baansiga naan debm kon boor ki taa 'kuun kali baat se num, kali magal se kic, oninsina. ⁴¹ Ken debm jaay oli taa toogo do 'lee kilometir kalañ se†, naai 'leen kilometir dio sorok ute naana. ⁴² Debm ken jaay tond metn dim goti ki num, edin do debm jaay je dem dimi num, onte 'kooqina.»

Isa dooyjeege do 'je debm taamooyi

⁴³ «Naase 'booykiga ken *Ko Taar Raa taad do: *Naai 'je naapi[‡] do naase oki:* «Debm taamooyi se do undina.» ⁴⁴ Num garj maam se, m'deeksen m'oo: 'jeki jee taamooyege do eemki Raa taa jeegen ken dabarse se. ⁴⁵ Bin jaay bo aki tedn gaan Bubsen maakn raa ki. Taa Raa se naan bo debm lee ooko kaadin do jee kusiñge tu do do jeege tun bee. Do naan bo lee eed maane do jeege tun tedn nakgen ute doobina do do jeege tun ken tedn nakgen ute doobin ey se kici. ⁴⁶ Do ken naase jaay 'jeki jeegen jese sum num, ute naan se 'saapki do aki kon bedse naan Raa ki ne? Ken bin num *jee tokn miirge kic bo on ted bin kici. ⁴⁷ Num ken naase jaay 'lee 'tedki toose genaase tu sum num, dim jaay naase 'tedki jaay 'cir gen jeege se tap bo ne di? Taa jeegen Yaudge ey kic le lee ted toose ute naapa kici. ⁴⁸ Bin num aan goo Bubsen maakn raa ki debm mec se, naase kic 'tedki jeegen mec.»

6

Isa dooyjeege gen metn taar kedn dim jee daayge tu
(Lk 11.2-4)

¹ Ter Isa deek daala do: «Ken aki 'tedn naabm *Raa num, onten 'tedin ki naan jeege tu taa naade asen kaaka. Ey num naase aki kon bedse gotn Bubse ken maakn raa ki eyo. ² Ken naai 'je kedn dim jee daayge tu num, onten 'tedin naan jeege tu taa naade ai kaaka aan goo gen jeegen ted rode jee bee jaay lee ted maakn *bee ken Yaudge lee tusn maak ki do daan doobge tun gotn jeege lee tusni, taa jeege jaay aakdega num aden toom se. 'Booyki bee m'asen taada: naade se onga bedde do naan ki ara sum. ³ Num garj ken naai

‡ 5:31 Aak Dt 24.1. Maktubm j'edin se je taadn do j'undin kulu gen konn gaabm kuuy. § 5:35 Gaar Magala gotn ara se je taadn ute Raa. * 5:38 Ekz 21.24; Lb 24.20; Dt 19.21. † 5:41 Do dokin se asgar *Romege se naade ok doobo gen tond metn debm gay kic bo taa aden kuun daamde do an baa gen kilometir kalañ. ‡ 5:43 Aak Lb 19.18.

se jaay 'je kɛdn dim jee daayge tu ute ji daama num, ɔnte kɔn̄ ji jeeli 'jeele*. ⁴ Bin num nakɔ naai ɛd nam ki jaay ɔyiɔ̄ kɔy k'jeel gɔtiɔ̄ ey se, Raa Bubi se aak nakɔ naai tɛdiɔ̄ se, naaɔ̄ bo utu ai kɛdn bɛdi.»

Isa dooy jeege gen tɔnd mɛtn Raa

⁵ «Kɛn naase jaay aki tɔnd mɛtn Raa num, ɔnten 'tɛdki aan gɔɔ gen jeegeɔ̄ tɛd rode aan gɔɔ naade bo jee bɛɛ se. Taa kɛn naade jaay baaga maakɔ̄ *bɛɛ kɛn Yaudge lee tusn maak ki, ey lɛ daan doobge tu se, naade daa daa jaay eem Raa taa je jeege adɛn kaaka. 'Booyki bɛɛ m'asɛn taada: jee bin se naade ɔɔga bɛdɛde bɔrse do naaɔ̄ ki ara. ⁶ Num gaɔ̄ kɛn naai 'je keem Raa num, ɛnd maakɔ̄ pakar toodi ki, 'gaas kaam taara doi ki ɔɔ gɔtn se 'tɔnd mɛtn Bubi Raa kɛn iɔ̄g ɛɛi kɛn naai ɔɔ aakiɔ̄ ey se ɔɔ Bubi Raa se, aak nakɔ̄ kɛn naai 'tɛdiɔ̄ ɔyiɔ̄ kɔy jaay nam jeel gɔtiɔ̄ ey se, utu ai kɛdn bɛdi.

⁷ «Kɛn naase aki tɔnd mɛtn Raa num, ɔnten 'dɔɔlki taargen rɛɔ̄ rɛɔ̄ se ɔɔk ɔɔk aan gɔɔ jeegeɔ̄ Yaudge ey lee tɛd se. Naade saap ɔɔ ute taargen naade dɔɔlden ɔɔk ɔɔk se sum bo Raa adɛn booyo. ⁸ Anum naase ɔnte 'tɛdki aan gɔɔ gen naade se, taa Bubsɛn Raa se jeele nakɔ̄ naase 'jeki kɛn naase utu 'tɔndki te mɛtiɔ̄ ey kic num. ⁹ Bin num kɛn naase jaay aki keem Raa num, 'deekki ɔɔki:

Bubjen maakɔ̄ raa ki,

ɔn̄ jeege paac ai jeeli naai kali ki sum bo Raa.

¹⁰ ɔn̄ naai bo kɔsn gaara do jeege tu paac.

ɔn̄ jeegeɔ̄ do naaɔ̄ ki ara paac se,

ai tɛdn̄ maak-jei aan gɔɔ gen jeegeɔ̄ maakɔ̄ raa ki.

¹¹ ɛdjeno kɔsn kɛn ajɛn kaasn jaaki.

¹² 'Tɔɔljen *kusiɔ̄njen naaje k'tujiɔ̄ naani ki,

aan gɔɔ naaje kic bo k'tɛdn̄ kaldɛ jeege tun kɛn tuijɛnga naaje ki kici.

¹³ ɔnte 'kɔn̄je k'kɛnd maakɔ̄ nakɔ̄ naam ki,

num ɔɔdjen doje maakɔ̄ ji *Bubm sitange tu.

[Taa gaara, tɔɔgɔ ɔɔ *nooko se gen naai gen daayum daayum. *Amin.]†»

¹⁴ Kɛn Isa jaay dooyden gen keem Raa aas se, tɛr naaɔ̄ taadɛn ɔɔ: «Kɛn naase jaay 'tɛdki kaldɛ jeege tun tuijɛn rose ki se, Bubsɛn maakɔ̄ raa ki asɛn tɔɔl kusiɔ̄ naase kici.

¹⁵ Num gaɔ̄ kɛn naase jaay 'baateki 'tɛdn̄ kaldɛ jeege tu lɛ, Bubsɛn maakɔ̄ raa ki se asɛn tɔɔl kusiɔ̄nse ey kici.»

Isa taad mɛtn taar kuun *siam

¹⁶ «Kɛn naase uunki kuun siam num, ɔnte dɔɔkki naanse aan gɔɔ jeegeɔ̄ tɛd rode aan gɔɔ jee bɛɛ se. Kɛn naade jaay uunga siam num, tɛd daan-kaamde taa jeege aakdega num 'deekɔ̄ ɔɔ: jee se uun kuun siam. Anum 'booyki bɛɛ m'asɛn taada: naade se bɔrse ɔɔga bɛdɛde do naaɔ̄ ki ara. ¹⁷ Num naai, kɛn 'kuun siam num, 'tug daan-kaami ɔɔ 'tɛd uubu roi ki. ¹⁸ Bin bo jeege kaakɔ̄ jeel eyo kɛn naai uun kuun siam. Num Bubi Raa kaliɔ̄ kɛn iɔ̄g ɛɛi kɛn naai ɔɔ aakiɔ̄ ey se bo, 'jeel sum. ɔɔ Bubi Raa kɛn aak nakɔ̄ kɛn naai 'tɛdiɔ̄ ɔyiɔ̄ kɔy nam jeel ey se bo, utu ai kɛdn bɛdi.»

Isa taad ɔɔ 'tuski maalse maakɔ̄ raa ki

(Lk 11.34-36, 12.15-34; 1Tim 6.9-10)

¹⁹ «ɔnten 'dabarki rose gen 'tusn maalse do naaɔ̄ ki ara, taa maalsɛn 'tusiɔ̄nki do naaɔ̄ ki ara se, k-ɔɔge ute kuurge aɔ̄ kɔn̄ tuiɔ̄ naatn ɔɔ jee boogge kic lɛ 'kɛnd beene ɔɔ aɔ̄ kɔn̄ boogo. ²⁰ Bin num 'tuski maalse maakɔ̄ raa ki, gɔtn kɛn k-ɔɔge ute kuurge adɛn kɔn̄ tui eyo ɔɔ jee boogge kic kɔn̄ 'kɛnd jaay aɔ̄ boog eyo. ²¹ Taa gɔtn maali ro ki se, gɔtn esɛ bo maak-saapi iɔ̄g ro ki kici.»

Kaama se naaɔ̄ bo aan gɔɔ lɔɔmpɔn roa

(Lk 11.34-36, 12.22-31)

* ^{6:3} Do ji jeele se je deekɔ̄ ɔɔ: bɛɛ naai tɛd se, debm gɔɔr ute naai kic bo ɔnte booyo. † ^{6:13} Taara ara se, maakɔ̄ Kitapeɔ̄ tun do dɔkiɔ̄ se, mɛtiɔ̄ge maakde ki se gɔtɔ.

²² «Kaama se naan̄ bo lɔmpɔn̄ gen roa. Bin num ken kaami jaay lapi se, roi te den̄in̄ paac se, inḡ maak̄n̄ gɔt ken wɔɔɔ. ²³ Num ken kaamige jaay lapi ey se, roi paac bo inḡ maak̄n̄ gɔt ken ɔɔɔ. Ken nak̄n̄ ken ai wɔɔr gɔtɔ se jaay tɛdga ɔɔf dɔrɔd̄ num, gɔtɔ ai kilim̄ doi ki dib!»

Raa ey lɛ gurs

²⁴ «Deb kalañ se 'kɔñ tɛd̄n̄ naaba gɔtn̄ mɛlge tu di eyo. Ken naan̄ bo tɛd̄n̄ naaba gɔtɔ kaam di num, deb kalañ naan̄ añ kɔɔd̄n̄ kundu ɔɔ deb kalañ naan̄ añ 'jea; ey lɛ deb kalañ se, naan̄ añ kɔk̄n̄ ɔɔñɔ ɔɔ ken kuuy se, naan̄ añ kaal maak̄ ki eyo. Taa naan̄ se bo naase aki 'kɔñ tɛd̄n̄ naabm̄ Raa ɔɔ ute gen gurs taa naapki eyo.»

Isa deek ɔɔ ɔñten 'kuunki nirlse

²⁵ «Taa naan̄ se bo maam m'deeksen m'ɔɔ: taa kose se ɔñten 'kuunki nirlse taa nak̄n̄ naase aki kɔsɔ, aki kaaye ɔɔ taa rose se ɔñten 'kuunki nirlse do kal ken naase aki tuusu. Taa kose se, naan̄ cir nak̄n̄ kɔsɔ ɔɔ rose se lɛ, naan̄ cir kala. ²⁶ Aakki tu yeelge se, naade lɛ ɔɔc eyo ɔɔ ɔk teen̄ gen kɔj eyo ɔɔ giiji lɛ, naade ɔk eyo ɔɔ ɔmb d̄im̄ maak̄ ki eyo. Ute naan̄ se kic bo Bubsen maak̄n̄ raa ki uldɛ. Num naase se mɛt kando yeelge se, naase 'cirdɛki? ²⁷ Maakse ki se, nañja jaay ute kuun nirlin̄ sum bo 'kɔñ ziid̄n̄ bii kin̄gin̄ do naan̄ ki ne? ²⁸ Num gen di jaay naase uunki nirlse do kalge tun̄ aki tuus se? Aakki tu pɔɔñ nakgen taak bɛɛ maak̄n̄ kaag ki se; naade se ɔɔb kuub eyo ɔɔ ɔnd cɛk eyo. ²⁹ 'Booyki m'asen taada: Gaar Salomon do dɔkin̄ se ute maalin̄ den̄ paac se kic bo, bii kalañ ɔñ uus te kal aak bɛɛ tec aan̄ gɔɔ gen naade se eyo. ³⁰ Mu jaaki d̄aar maak̄n̄ kaag ki ɔɔ mɛtbeeki sum bo j'utu j'añ tɔɔc se kic Raa tamarin̄ aak bɛɛ bɛɛ se bo, mɛt kando asen kɔñ kɛd̄n̄ kal tuusu naase ki ey ne? Bɛɛ, naase se jee ken aalki te maakse paac do Raa ki eyo! ³¹ Bin num ɔñte 'kuunki nirlse ɔɔki: naaje tap bo j'kɔsn̄ di, j'kaay di, ey lɛ j'tuusn̄ di? ³² Nakgen bin se paac jee jeel Raa mal ey se bo daayum inḡ saap do ki. Ey num Bubsen maak̄n̄ raa ki se jeele nak̄n̄ ken naase 'jeki. ³³ Ken deet deet se, 'jeki bo Raa kɔsn̄ gaara dose ki ute nak̄n̄ ken tɔɔlin̄ ɔɔ nakgen ɔɔp paac se, naan̄ asesiñ kɛd̄n̄ do ki. ³⁴ Bin num ɔñten 'kuunki nirlse do nakge tun̄ 'tɛd̄n̄ mɛtbeeki: taa nak̄n̄ 'tɛd̄n̄ mɛtbeeki se, naase 'jeelki eyo. Dubar aan̄ jaaki se bo aasga gen bii se sum.»

7

Ɔñte 'kɔjki bɔɔrɔ do jeege tu

(Lk 6.37,38,41,42, 11.5-13)

¹ Tɛr Isa deekden̄ daala ɔɔ: «Ɔñten 'kɔjki bɔɔrɔ do jeege tu, bin se naase kic bo j'asen kɔjñ bɔɔrɔ dose ki eyo. ² Taa *Raa se utu asen kɔjñ bɔɔrɔ dose ki aan̄ gɔɔ ken naase 'lee ɔjki do jeege tu, ɔɔ bin bo nak̄n̄ naase 'lee 'dɔɔjñki nakge jeege tu se, naase kic j'utu j'asesiñ dɔɔjñ bin kici. ³ Mu cɔkɔn̄ ken kaam genaai ki bo naai ɔñ aakiña. Num gen di jaay naai ɔñ aak gudum kaaḡn̄ kaami ki ey se? ⁴ Ute naan̄ se bo naai 'kɔñ deek̄n̄ genaai ki ɔɔ: Genaama, 'baadɔ m'ai kɔɔd̄n̄ mu kaami ki. Ey num naai ɔk mɛt-gudum kaaga kaami ki se kici! ⁵ Nak̄n̄ naai 'tɛd̄in̄ se, mɛt ki eyo. Bɛɛki num, ɔɔf mɛt-gudum kaaḡn̄ kaami ki se ram, jaay naai 'kaak̄n̄ jiga ɔɔ tɛr kɔɔd̄n̄ mu cɔkɔn̄ ken kaam genaai ki kici!

⁶ «Ɔñten 'kɛd̄ki nak̄n̄ *salal gen Raa se besge* tu, bɛɛɛ sɔm̄ baɔ naade asen tɛrl̄ dose ki ɔɔ asen don̄ nɛɛpm̄ cɛɛk cɛɛk. Ɔɔ meedgen te rodɛ se ɔñte sidɛki kin̄zirge tu, sɔm̄ baɔ naade lee do ki cɛɛɛ.»

'Tɔndki meta, 'jeki, 'tɔndki kaam-taara

(Lk 6.31,43-49)

⁷ «'Lee 'tɔndki meta ɔɔ j'asen kɛd̄a, 'lee 'jeki ɔɔ naase aki kɔñɔ, 'lee 'tɔndki kaam-taara ɔɔ j'asen kɔɔd̄. ⁸ Deere, debm̄ tɔnd̄ meta se j'añ kɛd̄ɛ, debm̄ je se 'kɔñɔ ɔɔ debm̄ tɔnd̄

* ^{7:6} Besge ute kin̄zirge se, Yaudgen ken inḡ do Ko Taar ken Raa ɛdɔ Musa ki se, yɛɛm̄dɛ yɛɛm̄ɛ taa daagen se salal eyo naan̄ Raa ki ɔɔ jeegen baate took̄n̄ taar Raa se, naade se kic tec aan̄ gɔɔ besge ute kin̄zirge.

kaam-taara se le, j'utu j'an̄ kooḏo. ⁹ Saapki tu, ken gooni jaay tond metn mappa gōti ki se, maakse ki se nana jaay an̄ kedn̄ koa? ¹⁰ Lōbu ken gooni jaay tond metn kenje num, maakse ki se nana jaay an̄ kedn̄ wōjō? ¹¹ Naasen jeegen ken jig ey se kic bo 'jeelki kedn̄ nakn̄ beē gensege tu. Num met kando Bubsen maakn̄ raa ki 'kedn̄ nakgen jiga jeege tun tond metin̄ ey ne!

¹² «Taa naan̄ se bo, nakn̄ paacn̄ jaay naase 'jeki jeege asen tēdn̄ naase ki se, naase kic 'tedki jeege tu bin kici. Kēse bo *Ko Taar ken Raa edo Musa ki ute jee taad taar teeco taar Raa ki dooyno jeege do dakiṇa.»

Taa doobge kaam dio

¹³ Ter Isa aal naagn̄ taara deek o: «Endki ute taa doobm baata! Taa taa doobm magal budul se, naan̄ bo ken ol jeege gōtn̄ kut ki o jeege dena aal te doobm magal ese se. ¹⁴ Gan̄ taa doobm ken ol jeege gōtn̄ kaaj ki se, naan̄ se baata o doobin̄ kic baat nelel, bin num jeegen jaay end te taa doobm ese se, naade baata.»

Kaaga se k'jeelin̄ ute koojin̄a

¹⁵ «Dndki kōnd te jeegen jig eyo tēd roḏe aan gōo jee taad taar teeco taar Raa ki se. Naade baado oḡse o tēd roḏe dalul aan gōo baatge, num gan̄ te maakde se naade jee *kusin̄ aan gōo k-sogsogige. ¹⁶ Naase adeki kaakn̄ jeel ro naabde ki aan gōo k'j'aak k'jeel ko kaaga ute koojin̄ se. 'Jeelki, koojn̄ mōngō se j'an̄ tuugn̄ do tōndōm ki eyo. O koojn̄ goyab se j'an̄ tuugn̄ do mēren̄j ki eyo. ¹⁷ Kaagn̄ jaay jiga se ooj koojin̄ kic bo jiga, o kaagn̄ jaay kōōn̄† se, ooj koojin̄ kic bo jig eyo. ¹⁸ Kaagn̄ jaay jiga se, k'kōn̄ koojn̄ kaagn̄ jig ey se do ki eyo. O kaagn̄ jaay kōōn̄ se le k'kōn̄ koojn̄ kaagn̄ jiga se do ki eyo. ¹⁹ Kaagn̄ paacn̄ ken ooj koojin̄ jig ey se, j'an̄ gaana o j'an̄ toocn̄ naata. ²⁰ Bin num, jeegen jig ey jaay tēd roḏe aan gōo jee taad taar teeco taar Raa ki se, ute naabden̄ naade tēd se bo, naase adeki kaakn̄ jeel ro ki bin kici.»

Jee metn̄ Isa ken mala mala

²¹ «Jeegen ken dan̄um o: Meluma, Meluma se, naade se paac bo kōn̄ kēnd *maakn̄ Gaar Raa ki eyo, num jeegen ken tēd maak-je Bubum ken maakn̄ raa ki se sum bo 'kēndde. ²² Bii ken kaam mōōtn̄ se jeege dena am deekn̄ o: «Meluma, Meluma, ute ro naai se bo naaje k'taado taar Raa, ute ro naai se bo naaje k'tuuro sitange ro jeege tu, o ute roi naai se bo, naaje k'tēdo nakn̄-kōōbge dena!» ²³ Bii ken se maam m'aden̄ taadn̄ m'ō: naase se, maam m'jeelseno te eyo. Iikki naatn̄ cēm ki dōkō, naasen paacn̄ jee tēdn̄ kusinge se!»

Beege dio

²⁴ Ter Isa aal naagn̄ taara o: «Debm ken jaay booy taaruma o ing do ki se, naan̄ se tec aan gōo debm metekn̄ ken iin̄ been̄ do ko ki. ²⁵ Bee se, ken maane eede o oolge kic bo dooco o kuul ol makōn̄o baado deeb bee se bat naḏo, oḡ ruin̄ te eyo, taa bee se k'j'iin̄in̄ do ko ki. ²⁶ Num gan̄ debm booy taaruma o ing do ki ey se, naan̄ se tec aan gōo debm derl̄ ken iin̄ been̄ do kēs ki. ²⁷ Bee se ken maane eede, oolge kic bo dooco o kuul ol makōn̄o baado deeb bee se bat, o bee se ru nan̄ tak.»

Isa dooy jeege ute tōōgin̄a

²⁸ Ken Isa jaay taad nan̄ taaringe sum se, jee dengen tus se jaay booy taar naan̄ dooyden̄ se, okden̄ taad eyo. ²⁹ Taa dooy naan̄ se ok tōōgō‡ o tec aan gōo gen jeedegen jeel taadn̄ tōōkn̄ metn̄ Ko Taar Raage se eyo.

8

Isa ed lapi debm bikid̄ ki (Mk 1.40-45; Lk 5.12-14)

† 7:17 kōōn̄ ara se taad ute dim̄ endga ron̄ ki. ‡ 7:29 Dooy naan̄ ok tōōgō se je taadn̄ o naan̄ tuun̄ tōl taar nam gam eyo.

¹ Ken Isa booyo do kəs ki se dɔɔl jeege dɛna ɔk metiŋa. ² Gɔtn se gaaba kalaŋ ɔk kɔɔŋ bikidi baado cɛɛ Isa ki, erg naaniŋ ki tɔnd metiŋ ɔɔ: «Mɛlje, ken naai 'je num, ɛdum lapia taa rom se daapm 'toodn kɔlɔŋ kɔlɔŋ.» ³ Isa ɔl jiŋ utiŋa ɔɔ deekiŋ ɔɔ: «Yɛɛ, maam m'jea, ɔŋ roi 'daapm 'toodn kɔlɔŋ kɔlɔŋ!» Gɔtn se sum bo, debm kɔɔŋ bikidn se ɔŋ lapia ɔɔ ron daap tood kɔlɔŋ kɔlɔŋ. ⁴ Ter Isa deekiŋ ɔɔ: «Iiŋ 'baao, nabo ɔŋte baa taadn nam ki; num 'baa 'taad roi *debm tɛdn sɛrke Raa ki se ɔɔ 'baa ɛd *sɛrke Raa ki aan gɔɔ ken *Musa taadiŋo maakŋ Kitap ki. Bin bo jeege paac 'jeele, naai se ɔŋga lapia.»

*Isa ɛd lapi debm tɛdn naabm bubm asgarge tu kalaŋ
(Lk 7.1-10)*

⁵ Ken Isa jaay ɛnd kɛnd maakŋ gɛger ken Kaparnayum ki se ɔɔ gɔtn se bubm asgarge kalaŋ baado ɔŋiŋa ɔɔ eemiŋ nɔɔ ɔɔ: ⁶ «Mɛlje, maam se m'ɔk debm tɛdn naabum kalaŋ se kɔɔŋɔ dɛna tood tood beene. Kɔɔŋiŋ se tɛrɛciŋ k'runɣuyu ɔɔ dabariŋ dɛn aak eyo.» ⁷ Gɔtn se Isa tɛrliŋ ɔɔ: «Maam m'baa bei ki ɔɔ m'aŋ baa kɛdn lapia.»

⁸ Gɔtn se bubm asgar *Rɔmɛge se deekiŋ ɔɔ: «Mɛlje, bɛɛɛ, maam se m'aas te debm naai 'baa beem ki eyo. Num gɔtn daari ki se, naai 'taad ute taari sum bo, debm tɛdn naabum se 'kɔŋ lapia. ⁹ Taa maam se, kic m'kaam ji deb kuuy, nabo m'ɔk asgarge kaam ji maam kici. ɔɔ ken maakde ki se jaay m'deek deb kalaŋ ki m'ɔɔ: <'Baa se> naaŋ iŋŋ 'baa. ɔɔ m'deek deb kuuy ki m'ɔɔ: <'Baado se> naaŋ iŋŋ baado. ɔɔ bulum ki se jaay, m'deekiŋ m'ɔɔ: <'Tɛd nakŋ ese se> naaŋ iŋŋ tɛdiŋa.»

¹⁰ Ken Isa jaay booy taar gaabm ese se, taara se ɔkiŋ taad eyo. Naaŋ deek jeege tun daaniŋ se ɔɔ: «Naase 'booyki bɛɛ m'asen taada: maakŋ gaan *Israɛlge tun ute dɛnde se kic bo, maam m'ɔŋ te nam jaay aal maakiŋ do *Raa ki aan gɔɔ gaabm ara se eyo. ¹¹ Anum m'deeksen m'ɔɔ: jeege dɛna utu ade kiŋŋ baa gɔtn kaam kaada tookŋo, ɔɔ kaam kaada toocŋ ni, naade ade baa utu tusn 'king kɔsn bii laa ki ute maak-raapo ute bugjege *Abraam, Isaka ɔɔ *Yakub *maakŋ Gaar Raa ki tɛɛ. ¹² Num gaangen gen maakŋ Gaar Raa tap bo, naade se bo j'utu j'aden kɔɔɔ ɔɔ j'utu j'aden kɔmb naatn maakŋ gɔt ken ɔɔd dɔrɔd. Gɔtn se bo naade baa keeme ɔɔ taaŋ naaŋdege.» ¹³ Ter Isa deek bubm asgar *Rɔmɛge tu se ɔɔ: «ɔk 'tɛr 'baa bei ki. Ute kaal maaki naai aal dom ki paac se, nakŋ naai 'tɔnd meta ro ki se 'kɔŋ tɛda.» ɔɔ kaad ken se sum bo, debm tɛdn naabiŋ se ɔŋ lapia.

*Isa ɛd lapi jee kɔɔŋge tu dɛna
(Mk 1.29-34; Lk 4.38-41)*

¹⁴ Ter Isa iŋŋ baa beɛ Pier ki. Ken naaŋ jaay aan sum se, ɔŋ moom Pier mɛnda se kɔɔŋɔ tood tood darjal ki ɔɔ naaŋ ron ɔŋ kɛdek. ¹⁵ Gɔtn se naaŋ ɔl jiŋ utiŋa ɔɔ ron ɔŋg kɛdek se tɛrɛc urlu ɔɔ gɔtn se naaŋ iŋŋ daara ɔɔ baag tɛdn kɔsɔ Isa ki.

¹⁶ Ken kaada ooc jaay gɔtɔ tɛd ilim se, jeege baano ute jee kɔɔŋ sitange se dɛna gɔtn Isa ki. Ute taariŋ se sum bo, naaŋ tuur sitange naatn ro jeege tu ɔɔ jee kɔɔŋge se paac naaŋ ɛdden lapia kici. ¹⁷ Nakŋ Isa tɛd se aanga doobiŋ ki aan gɔɔ taar ken debm taad taar teeco taar Raa ki ron Ezayi taadno do dɔkiŋ ken ɔɔ: Kɔɔŋjegen tujjeki rojege se, naaŋ uuniŋga paac don ki.*

*Jeegen ken je daan Isa
(Lk 9.57-62)*

¹⁸ Ken Isa jaay aak jee dɛnge ɔl gurugiŋ se, gɔtn se naaŋ deek jeege tun metiŋ ki ɔɔ k'gaan k'baaki jɛŋ baar ken kaam naane. ¹⁹ Gaŋ maakŋ jee jeel taadn tɔkŋ metn Ko Taar Raage se, deb kalaŋ iiko cɛɛŋ ki deekiŋ ɔɔ: «Debm dooy jeege, gɔtn naai 'baa gay gay kic bo, maam m'ai daana.» ²⁰ Isa tɛrliŋ ɔɔ: «'Booyo! K-bukumbɔɔge kic bo ɔk beɛ tooddege, ɔɔ yeelge kic ɛ ɔk kujdege. Num gaŋ maam *Goon Deba se m'ɔk gɔtn maam m'an kɔl dom eyo.» ²¹ Maakŋ jeege tun metiŋ ki se, deb kalaŋ kuuy se deekiŋ ɔɔ: «Mɛlje, ɔnum m'ade baa duubm bubum jaayo.» ²² Gaŋ Isa tɛrliŋ ɔɔ: «ɔŋ jeegen aan gɔɔ ooyga kooy naan Raa ki se 'duubm naapa, num naai se, 'baado 'daanuma.»

* 8:17 Aak Eza 53.4.

Isa ak daar kuulu
(Mk 4.35-41; Lk 8.22-25)

²³ Gōtn se Isa ook maakḡ markab ki ɔ jee mētiḡ ki ɔaa ute naaḡa. ²⁴ Gōtn se sum ɔo kuulu dōɔɔ ɔ ɔl makōḡ do baar ki. Kuulu se tēd maane aal walak walak ɔ iin ɔaa ɔaa dōoɔḡ markaba. Num naaḡ kēn se, Isa tood tood bia. ²⁵ Jee mētiḡ ki iiko cēḡḡ ki tōnd durina ɔ dēekiḡ ɔ: «Mēje, naakje! Ey num ɔere, naajege j'aki kutu.» ²⁶ Isa deekden ɔ: «Gēn di jaay naase 'ɔeerki bin se? Naase se aalki te maakse paac do Raa ki eyo.» Gōtn se naaḡ iin dāara, aac kaama kuul ki ute maane ki ɔ naaḡ kēn se, gōtō ɔaa tood dil. ²⁷ Kēn naade jaay aak nakḡ ese se, paac ɔkden taad eyo ɔ dēek ɔ: «Aakki tu nakage! Kēse tap ɔo naḡa bini kēn taad kuulu ute maane ki kic ɔo tookiḡ taariḡ se?»

Isa ɛd lapi gaabge tu dio kēn ak kōḡḡ sitange
(Mk 5.1-20; Lk 8.26-39)

²⁸ Kēn Isa jaay aan jēḡ baar kēn kaam naane, taa naaḡ jee Gadarge tu se, gōtn se gaabge dio ak kōḡḡ sitange teeco maakḡ iibge tun Yaudge tēdiḡo gēn tōl taal yodege se, ɔaado dōadiḡa. Gaabgen di se naade kusina ɔ gōtn naade iḡḡ se nam ɔḡ aal te dōobm se eyo. ²⁹ Kēn naade jaay aakiḡ se, gōtn se naade baag tōdḡ tōyō ɔ: «Goon Raa, naai 'je di roje ki? Kēn kaadḡ Raa ɔndiḡ se aas te ey ɔōrt sum ɔo, naai 'ɔaado 'je ajen dabar la?» ³⁰ Naande ki dōk cōkō se ak dōal kiḡzirge dēna k'gaamde gaama. ³¹ Sitange se eem nō mētn Isa ki, dēekiḡ ɔ: «Kēn ajen tuur num, ɔje naaje k'ɔaa kēnd maakḡ dōal kiḡzirge tu se.» ³² Isa deekden ɔ: «'Teec 'ɔaaki.» Gōtn se sitange se teeco ro gaabge tun di se ɔ ɔaa end maakḡ kiḡzirge tu. Naaḡ kēn se sum ɔo dōal kiḡzirgen te dēnde se dōɔb rus ɔ naar aāḡo girdi girdi ɔōy ɔaa si maakḡ baar ki ɔ naade ooy ut kap. ³³ Kēn jee gaam kiḡzirge jaay aak nakḡ tēd se, naade dōɔb aāḡ ɔaa maakḡ gēḡer ki ɔ ɔaa taad mētn taar nakgen deel se paac jeege tu nakḡ aan do gaabge tun di kēn ak kōḡḡ sitange se. ³⁴ Gōtn se jee maakḡ gēḡer ki se paac teec ɔaado ɔḡ Isa. Kēn naade ɔaado ɔḡiḡ sum se, naade seliḡ mētiḡa ɔ dēekiḡ ɔ: «Naai se iin 'teec ɔḡjen naaḡje!»

9

Isa ɛd lapi debm k'ruḡḡuy ki
(Mk 2.1-12; Lk 5.17-26)

¹ Tēr Isa ook maakḡ markab ki, gaāḡ baar ɔaa maakḡ gēḡeriḡ * ki. ² Gōtn se jeege uuno debm k'ruḡḡuyu do nakḡ toodiḡ ki, ɔ ɔaano gōtn Isa ki. Kēn Isa jaay aak naade aal maakde dōḡ ki se, dēek debm k'ruḡḡuy ki se ɔ: «Aay kaami goonuma! *Kusiḡige se, maam m'tōlisiḡa naatn.» ³ Gaḡ jee jeel taadḡ tōkḡ mētn Ko Taar Raage kandum se baag taadḡ ute maakde ɔ: «Gaabm ese se naaḡ naaj naaj *Raa.» ⁴ Kēn Isa jaay jeel saapde sum se, dēekden ɔ: «Taa di jaay naase 'saapki nakḡ jig eyo ute maakse bin se? ⁵ Gēn naase ki num kēn gay ɔo ɔḡḡ ciri kēn m'dēekḡ m'ɔ: «Kusiḡige se, maam m'tōlisiḡa naatn» lōɔu kēn m'dēekḡ m'ɔ: «Iiḡi ɔ 'lea» se ɔo ɔḡḡ cir lē? ⁶ Bin num, naase aki 'jeele maam *m'Goon Deba se, do naaḡ ki ara se, m'ɔk tōḡḡo gēn tōl kusiḡ jeege.» Gōtn se, Isa deek debm k'ruḡḡuy ki ɔ: «Iiḡi, uun nakḡ toodi se ɔ 'ɔaa bei ki!» ⁷ Gōtn se gaaba se iin ɔ ɔaa ɔēḡḡ ki. ⁸ Kēn dōal jee dēnge jaay aak nakḡ ese se, ɔeere ɔaa ɔkde ɔ gōtn se naade tōom Raa kēn ɛd tōḡḡḡ bin se jikilimge tu.

Isa daḡ Matiye
(Mk 2.13-22; Lk 5.27-39)

⁹ Kēn Isa jaay deel naane se, naaḡ aak gaaba kalaḡ k'daḡiḡ Matiye *debm tōkḡ miiri iḡḡ kiḡḡ gōtn tēdḡ naabiḡ ki. Naaḡ dēekiḡ ɔ: «Iiḡi 'daanuma!» Gōtn se sum ɔo Matiye iin ɔ daaniḡa.

¹⁰ Bii kalaḡ Isa ute jee mētiḡ ki iḡḡ ɔs kōs ɔee Matiye ki se, *jee tōkḡ miirge† dēna te jee kusiḡige se ɔaado iḡḡ ɔs te naade kici. ¹¹ Kēn *Parizige jaay aak nakḡ ese se, naade

* 9:1 Gēḡeriḡ ara se, taad ute Kaparnayum. † 9:10 Jee tōkḡ miirge se Yaudge aakden aan ḡḡ jee kusiḡige.

deek jeege tun metn Isa ki ð: «Gen di jaay Debm dooyse se iŋg ðs te jee təkŋ miirge ð jee tēdn kusinge se?» ¹² Ken Isa jaay booy taarde se, deekden ð: «Jee rode kiji se, naade je daptor eyo, num ken je daptor se, jee kōŋge. ¹³ Bin num 'baa 'saapki do taar ken Raa taadno se ken ð: *Maam m'je amki tōjŋ *serke* sum eyo, num nakŋ maam m'je se, 'tēdki bæe bo jeege tu.† Maam m'baado se gen dan jee ken saap ð naade aak bæe naan Raa ki se eyo, num maam m'baado se gen jee jeel rode ki, naade jee kusinge se.»

*Isa taad taar kuun *siam*

¹⁴ Gōtn se jee metn Jan-Batist ki baado tōnd metn Isa deekiŋ ð: «Naaje j'ute *Parizige se k'lee k'tuun siam; anum gen di jaay jee metn naai ki uun siam ey se?» ¹⁵ Isa tērlēden ð: «Jeegen baado kōkŋ menda jaay gaabm menda utu se, naade 'kōŋ king maak-tuj ki la? Met ki eyo. Naade se kōŋ kuun siam eyo ken mēl menda jaay utu te naade se. Num gan bii kalaŋ kaadŋ utu 'kaana gaabm menda j'aŋ kōdŋ naatn se jaay bo mēdŋge se 'kuun siam.

¹⁶ «'Booyki: nam kōŋ kaal kal kiji ro kal ken koon eyo. Ey num kal kiji se an nēepm ute kal koono. ð gōtn nēepŋ se 'tēdn magal cir ken do dōkiŋa. ¹⁷ ð tōtn koojŋ biŋ utu iŋ kiŋ se j'aŋ kōŋ maakŋ k-lēetēge tun koon eyo. Ey num tōtn koojŋ biŋ utu iŋ kiŋ se an dōbm ute k-lēetēge. ð tōtō se lē kōy naaŋ ki cēre, ð k-lēetēge se lē tujŋ kici. Bin num, tōtn koojŋ biŋ utu iŋ kiŋ se j'aŋ kōmbiŋ maakŋ k-lēetēge tun kiji; taa bin se, tōtn maak ki se lē tuj eyo ð k-lēetēge se lē kōŋ 'dōb eyo.»

Isa eđ lapi mend ki ð dur goon menda daan yoge tu

(Mk 5.22-43; Lk 8.40-56)

¹⁸ Kaad ken Isa utu taadden taad bōrt sum bo, maakŋ magal Yaudge tu se deb kalaŋ baado oŋiŋa, erg naaniŋ ki deekiŋ ð: «Goonum menda se te ooy kooy bōrse sum, 'baado kōnd ji doŋ ki taa naaŋ duru.» ¹⁹ Gōtn se Isa ute jee metiŋ ki iŋ ðk metiŋa. ²⁰⁻²¹ Ken naade utu baa baa dōob ki se, gōtn se, menda kalaŋ bin se gōtn moosiŋ aan sum se oŋ daar eyo bini tēd baar sik-kaar-dio, naaŋ ðko metn Isa ð taad te maakiŋ ð: «Ken maam m'baa jaay m'utga taa kaliŋ sum bo, m'utu m'kōŋ lapi.» Gōtn se naaŋ baado naagŋ Isa ki ut taa kaliŋa ð naar oŋ lapi. ²² Isa ðk tērl aakiŋa ð deekiŋ ð: «Aay kaami goonuma! Taa naai aalga maaki dom ki se, kaal maaki se aajiga.» ð kaad ken se sum bo, menda se oŋ lapi.

²³ Ken Isa jaay aan bæe gaab ken magal Yaudge se, naaŋ oŋ jee tuuy kaage ð jee dēge se lē daar tōy tōy makōŋ. ²⁴ Naaŋ deekden ð: «'Teecki naatn! Bēre, goon menda se lē ooy te eyo, naaŋ tood tood bi sum.» Gan gōtn se naade ooyiŋ koogo metiŋ ki. ²⁵ Ken jee den jaay j'ōdōdeno naatn se, Isa end maakŋ bæe ki ð ðk ji goon menda ð gōtn se goon menda se iŋi. ²⁶ Gōtn se labariŋ se wōk dōd taa naaŋ gōtn ese paac.

Isa ðd kaam jee kaam-tōkge dio

²⁷ Ken Isa iŋ gōtn se jaay baa baa se, gōtn se jee kaam-tōkge dio ðk metiŋa ð tōd tōy ð: «Eŋjen doje ki, naai *Goon Daud!» ²⁸ Ken Isa jaay aan been se, jee kaam-tōkge se baado oŋiŋa ð naaŋ deekden ð: «Naase 'took aalki maakse dom ki la ken maam m'ōk tōgō gen tēdn nakŋ ese se?» Naade tērlŋ ð: «Yēe Mēlje, naaje k'tooko.» ²⁹ Gōtn se Isa uun jiŋ tōndden kaamdege tu ð deekden ð: «Aan gōŋ naase aalkiga maakse dom ki se, nakŋ naase 'jeki se 'kaaŋ kaama.» ³⁰ Naaŋ ken se sum bo, kaamdege naar tōd taaka. Num gōtn ese se Isa aacden kaama ð deekden ð: «Ōndki kōndō: taar se, oŋte 'baa taadŋki nam ki.» ³¹ Num gan ken naade jaay iŋ baa baa sum se, nakŋ Isa tēdden se, naade baa wōkiŋ taa naaŋ ken ese paac.

Isa eđ lapi debm ken oŋ taad taar eyo

³² Gan ken jee kaam-tōkgen di se jaay teec baa baa sum se, naaŋ ken se, naade baano gōtn Isa ki ute gaaba kalaŋ bin se, ðk kōŋ sitan ken oŋiŋ oŋ taad taar eyo. ³³ Gōtn se Isa tuur te sitan ro gaab ken ese se, ð gaabm oŋ taad taar ey se, baag taadn taara cey. ð ken jee dēge aak se nakŋ se deel dōd ð ðkden taad eyo ð deek ð: «Maakŋ *Israel ki paac

† 9:13 Aak Oz 6.6.

se, nakɲ bin se ɓii kalaɲ k'l'aak te eyo!»³⁴ Gaɲ *Parizige se deek ɔɔ: «Ute *Bubm sitange se ɓo naaɲ tuur sitange ro jeege tu.»

Isa ɛɛj do jee dɛnge tu

(Mk 3.6-19; Lk 6.12-16, 10.2)

³⁵ Isa lee ɓaa maakɲ gɛgɛrge tu ɔɔ maakɲ naaɲge tu paac, lee dooy jeege maakɲ *ɓeege tun Yaudge lee tusn maak ki. Naaɲ lee taaddɛn Labar Jiga gen *maakɲ Gaar Raa ɔɔ lee ɛd lapi jee kɔɔɲge tu paac ɔɔ jeegeen paacɲ kɔɔɲɔ tujdenga tuju. ³⁶ Ken naaɲ aak jee dɛnge se, naaɲ ɛɛjden dode ki taa naade se ɔɔrga ɔɔ maake tujga aan gɔɔ baatgen ɔk debm gaam eyo. ³⁷ Gɔɲn se Isa deek jeege tun metiɲ ki ɔɔ: «Maakɲ-gɔɲn tɛdga gen kɔɲɔ se dɛna, nabo jee tɛdn naabge se, baata§. ³⁸ Bin num, 'tɔndki metn Mɛl maakɲ-gɔɲn taa ade kɔl jee tɛdn naabge do ki gen kɔɲɲ maakɲ gɔɲɲa.»

10

**Jee kaan naabm Isagen sik-kaar-dio*

¹ Ter Isa daɲo jee metiɲ ken sik-kaar-dio. Naaɲ ɛdɛn tɔɔgɔ gen tuur sitange ro jeege tu ɔɔ gen kɛdn lapi jee kɔɔɲge tu paac ɔɔ jeegeen paacɲ ken kɔɔɲɔ tujdenga tuju. ² Ken ara ɓo ro jee kaan naabm Isagen sik-kaar-dio: ken deet se, Simon k'daɲɲ Pier se ute genaɲ Andre; Jak ute genaɲ Jan, naaden di se gaan Zebedege; ³ Pilip ɔɔ Bartelemi; Tɔma ɔɔ Matiye ken naabiɲ tokɲ miiri se; Jak goon Alpe ɔɔ Tade; ⁴ Simon debm je kujɲ naaɲɲa* ɔɔ Judas Iskariot, naaɲ ɓo debm utu kutn Isa se.

Isa ɔl *jee kaan naabingen sik-kaar-di se naaba

(Mk 6.7-12; Lk 9.1-6)

⁵ Naade se ɓo jee kaan naabm Isagen sik-kaar-di ken naaɲ ɔlden naaba. Ken ɔlde kɔl se, naaɲ dejde ɔɔ taaddɛn ɔɔ: «ɔɲte 'ɓaaki maakɲ naaɲge tun meliɲge Yaudge eyo ɔɔ maakɲ gɛgɛr *Samarige tu se kalaɲ kic ɓo ɔɲte 'kɛndki maak ki. ⁶ Num 'ɓaaki gɔɲn gaan *Israɛlge tu, naaden tec aan gɔɔ baatgen iigga kiig se. ⁷ Ken 'ɓaaki ɓaa doob ki se 'taaddeki taar *Raa ɔɔki: «Bɛɛ, *maakɲ Gaar Raa se ɔɔrga gɔɔɔ!» ⁸ ɛdki lapi jee kɔɔɲge tu, 'durki jeegeen ooyga kooyo, ɛdki lapi jee bikidge tu taa rode 'daapm tɛdn aak bɛɛ naan Raa ki ɔɔ 'tuurki sitange ro jeege tu. Taa naase le ɔɲki cɛɛ dey se, naase kic ɓo ɛdɲki jeege tu cɛɛɛ.

⁹ «Ken naase 'ɓaaki ɓaa se, ɔɲte 'kuunki daab, pudda ey le gurs maakɲ pɔs ki. ¹⁰ ɔɔ ken 'ɓaaki ɓaa doob ki se ɔɲte 'kuunki ɓɔɔɔ, ɔɲten 'tɔski kalge di dio, saage ɔɔ ɔɲten 'kuunki sirdi. Taa debm tɛdn naaba se, bɛɛki num, j'laɲ kɛdn kɔsiɲa.

¹¹ «Ken naase jaay aki kend maakɲ gɛgɛr ki ey le maakɲ naaɲ ki se, 'jeki debm bɛɛ ken asen dɔɔdn kɔkɲ jiga. Naase iɲgki gɔɲn deb ken ese sum bini anki kiɲɲ ɓaa maak ki. ¹² Maakɲ bɛɛ ken jaay naase endkiga maak ki se, 'tɛdɛki tɔɔɛ. ¹³ Ken jee maakɲ bɛɛ ki se jaay dɔɔd ɔksenga le, ɔɲ tɔɔɛ se kiɲge te naade. Num ken naade jaay dɔɔd ɔksen te ey le, ɔɲ tɔɔɛ se asen tɛrl kɔɲ gɔɲɲ ki. ¹⁴ Ken maakɲ gɛgɛr ki ey le maakɲ bɛɛ ken naase aki kend maak ki jaay, naade baate dɔɔdn kɔkse se, ɔɔ baate booy taarse num, naase 'teec ɔɲdenki beede ey le maakɲ gɛgɛrde ɔɔ ken teec 'ɓaaki ɓaa se, kudɲ jɛsege tu se kic ɓo 'tupɛki naatn. ¹⁵ 'Booyki bɛɛ m'asen taada: ɓii ken Raa 'kɔɲɲ ɓɔɔɔ do jeege tu se, jee maakɲ gɛgɛr ken ese se ɓɔɔr kooɲ do naade ki se aden tɛdn ɔɲ cir gen jee taa naaɲ Sɔdɔm ute gen Gɔmɔr†!»

Dubar utu kaan do jeege tun metn Isa ki

(Mk 13.9-13; Lk 21.12-17; Lk 12.2-9)

§ 9:37 Ara se Isa taad te jeegeen iɲg aak kaak kaama j'aden taadn labariɲ ken jiga se nabo jeegeen ɓaa taad se, naade baata. * 10:4 Debm je naaɲɲa ara se je deekɲ ɔɔ: debm je kuun naaɲɲa kaam ji jee wɔɔyɛge tu. Jee wɔɔyɛgen ara se je taadn ute *Rɔmege, taa kaad ken ese se taa naaɲ *Israɛl se kaam ji Rɔmege. † 10:15 Aakɲɛn kɔɲ 13, 18 ɔɔ 19.

¹⁶ «'Booyki! Maam m'alse aan gɔɔ baatge maakɲ k-sogsogige tu; nabo naase se iŋgki do metekse ki aan gɔɔ wɔɔjge ɔɔ 'tedki rose miskinge aan gɔɔ deerge. ¹⁷ Ɔndki kɔndɔ, taa jeege utu asen tɔkɲ ɓaa gɔtn kɔjɲ bɔɔrge tu, naade asen tɔnd ute mɛɛje maakɲ *beege tun Yaudge lee tusn maak ki. ¹⁸ Taa maam se naade asen tɔkɲ ɓaa naan magalge tu ɔɔ naan gaariŋge tu, taa bin se naase aki tedn saadumge naan naade ki ɔɔ naan jeege tun Yaudge ey se kici. ¹⁹ Ken jaay j'ok k'baansinga naan tɔɔgge tu num, gɔtn naane se ɔnte 'beerki do taar ken naase aki ɓaa taada ɔɔ ute raay naase aki kɔj jaay anki taadn taar se. Taa kaad ken se, Raa ɓo asen kedn taar ken naase adeki taada. ²⁰ Taa taar naase aki taad se, gen naase malinge eyo, num taar se Nirl gen Bubse Raa ɓo asen kɔl naase aki taada. ²¹ Naan ken se, genaa utu kɔl genaana j'an ɓaa tɔɔlɔ ɔɔ bubu kici utu kɔl gooniɲa j'an ɓaa tɔɔlɔ. Gaange utu terl naaga bubdege tu ɔɔ je yode. ²² Taa maam se jeege paac utu asen kɔɔdn kundu; nabo debm jaay aayga kaaminɲ bini aanga do taar tɔɔlinɲ ki num, naan se utu 'kɔj kaaja.» ²³ Ken jaay k'dabarse maakɲ gɛgɛr ken kaam kalaɲ num, aan 'baaki maakɲ gɛgɛr ken kuuyu. 'Booyki bɛɛ m'asen taada: gɛgɛrgen maakɲ naan *Israel ki se, naase adeki lee dɔɔd ey sum ɓo, maam *Goon Deba se m'kaan ro ki.

²⁴ «Debm lee metn deb ken dooyin se, 'kɔj cir debm dooyin eyo; ɔɔ debm tedn naaba gɔtn deb ki se, naan se 'kɔj cir melin eyo. ²⁵ Anum debm lee metn deb ken lee dooyin se n'ted aan gɔɔ debm dooyin se. Ɔɔ debm 'ted naaba gɔtn deb ki se kic le, n'ted aan gɔɔ melin se. Taa debm ken mel ɓee se kic naade naajina ɔɔ naan ɓo Belzebul[‡], bin num met kando k'naajɲ jeegeen maakɲ been ki se cir gen naan se daala!»

Ɔnte 'beerki jeege tu

²⁶ «Taa naan se ɓo jeege se, ɔnten 'beerdeki! Taa kaadin jaay utu 'kaan se, nakɲ paacɲ j'oyinga kɔy se, utu 'toodn tal. Ɔɔ nakɲ ɓorse k'jeelki metin ey se, j'utu j'an ki jeele. ²⁷ Nakɲ paacɲ maam m'taadsesin maakɲ nɔɔr ki se, 'ɓaa 'taadin ki jeege tu ute kaam kaada. Nakɲ ken naase 'booyin ki k'taadsen naan ki metn bisege tu se 'wɔɔkin ki do beege tu kici. ²⁸ Ɔnte 'beerki jeege tun 'tɔɔl daa roa, ey num kɔj tɔɔl ko ey se; num 'beerki ɓo Raa ki, naan ɓo debm ken ɔk tɔɔgɔ ken tɔɔl daa rose ɔɔ tɔɔl kose maakɲ pood ken gen daayum se. ²⁹ Yeelge sɛem sɛem di se k'dugin ute kɔɓɔɔ kalaɲ sum ey la? Ute naan se kic ɓo ken maakde ki se jaay kalaɲ 'koocɲ naan ki se ken Bubsen Raa tookga jaayo. ³⁰ Num gan naase se beekɲ dosege kic ɓo Raa jeelin kalaɲ kalaɲ. ³¹ Bin se, ɔnte 'beerki! Naan Raa ki se, naase se 'cirki yeelge se dɔkɔ. ³² Debm jaay taad naan jeege tu ɔɔ naan debm maam se, maam kic m'taadn naan Bubum ken maakɲ raa ki m'deekɲ m'ɔɔ: naan se debm maama. ³³ Num debm ken baatum naan jeege tu se, maam kic m'utu m'an baatin naan Bubum ken maakɲ raa ki kici.»

Isa se ɓaano ute tɔɔse ɓo do naan ki eyo num ɓɔɔɔ

(Lk 12.51-53, 14.26-27)

³⁴ Isa taad ɔɔ: «Ɔnten 'saapki ɔki maam se m'baano ute lapia ɓo do naan ki. Maam se m'baano ɓo ute lapi eyo, num m'baano ute ɓɔɔɔ. ³⁵ Deere, maam se m'baado gen:

gaan goon gaaba ute bubina,

goon menda ute koɲa,

moom menda ute mend gooniɲa.

³⁶ *Jeegen maakɲ bei ki se ɓo utu 'tedn jee wɔɔyige. §*

³⁷ «Debm jaay je bubin ute kon cirum maam se, naan se aas te gen tedn debm maam eyo. Ɔɔ debm jaay je goonin gaaba ute goonin menda cirum maam se, naan se aas te gen tedn debm maam eyo. ³⁸ Ɔɔ debm jaay baate kuun kaagɲ j'ansin tupm ro ki ɔɔ ɔk metum ey se, naan se aas te gen tedn debm maam eyo. ³⁹ Debm jaay je kaajɲ kon se, naan utu an kutu, ɔɔ debm jaay ut koɲa taa maam se, naan utu an kaaja.»

Debm ɔksen naase se aan gɔɔ ɔkum maama

‡ 10:25 Belzebul se ro *Bubm sitange kici taa maakɲ Kitap ki se Bubm sitange se ɔk ro dena. § 10:36 Aak Mis 7.6.

⁴⁰ «Debm jaay dɔɔf ɔksen naase se, aan gɔɔ naan dɔɔf ɔkum maama ɔɔ debm dɔɔf ɔkum maam se le, aan gɔɔ naan dɔɔf ɔk debm ken ɔlumo. ⁴¹ Debm ken jaay dɔɔf ɔk debm taad taar teeco taar Raa ki, taa naan jeelin naan se debm taad taar teeco taar Raa ki se, naan 'kɔŋ beɔina aan gɔɔ gen debm taad taar teeco taar Raa ki se kici. Debm jaay dɔɔf ɔk debm ken tɛd naka ute doobiŋa, taa naan jeelin naan debm daan ki se, naan se 'kɔŋ beɔina aan gɔɔ gen debm daan ki se kici. ⁴² 'Booyki bɛɛ m'asen taada: maakŋ gaange tun sɛem sɛem se, debm jaay ɛdga maan kurlu cɔkɔ deb kalaŋ ki, taa naan jeelin naan debm maam se, debm bin se, bɛɛ naan tɛd se 'kutn cɛr eyo, num naan utu 'kɔŋ beɔina.»

11

Isa ute Jan-Batist (Lk 7.18-35)

¹ Ken Isa jaay dooy jee metin ken sik-kaar-di aas sum se, naan iin ɔŋ gɔtn ese ɔɔ baa lee taad taar *Raa jeege tun maakŋ gɛgɛrge tun gen taa naan gɔtn ese ɔɔ dooyde.

² Kaad ken Jan-Batist utu maakŋ dangay ki se, naan booyga nakŋ paacŋ ken *al-Masi tɛd se. ɔɔ naan danɔ maakŋ jeege tun metin ki se jeege kandum ɔɔ ɔlde gɔtn Isa ki.

³ Naade baa tɔnd metin ɔɔ: «Naai bo debm ken jeege ing aak kaama j'ɔɔ utu ade baa se lɔbu, k'booy nam kuuy ne?» ⁴ Isa terlden ɔɔ: «'Baa taadki Jan ki nakŋ naase mala aakiŋki ute kaamse se ɔɔ booyiŋki ute bise se: ⁵ jee kaam-tɔɔkge le, kaamdege tɔɔd taakga, jee cɛkɛdɛge le, leega talam talam, jee bikidɛge le, ɔŋga lapia ɔɔ rodege toodga kɔlɔŋ kɔlɔŋ, jee duguyge le, bɔrse booy booyo, jee ooyga kooy kic le, duroga daan yoge tu ɔɔ Labar Jiga se le, k'taadiŋga jee daayge tu. ⁶ Maak-raapo deb ken jaay ai kaamiŋ ɔŋte doobm gen kaal maakiŋ do maam ki eyo.»

⁷ Ken jee Jan ɔldenɔ naaba jaay ɔk terl baa se, Isa baag taadn taar Jan se jee denge tu ɔɔ: «Do kɔd-baar ki se, naase tap bo ingkiro kaakŋ nana? Lɔbu ingkiro kaakŋ mu taa baar ken kuul teen baaŋsiŋ kaam ara kaam ara se la? ⁸ A-a! Bin num naase ingkiro kaakŋ nana? Lɔbu ingkiro kaakŋ gaabm ken tus kal aak bɛɛ se ne? Gɔtɔ. Jee lee tus kalgen aak bɛɛ gen koono se ting maakŋ bɛɛ gaariŋge tu. ⁹ Lɔbu naase tap bo ingkiro kaakŋ nana? Naase se ingkiro kaakŋ debm taad taar teeco taar Raa ki se la? Deere, 'booyki m'asen taada: naan se debm taad taar teeco taar Raa ki nabo naan magal cir debm taad taar teeco taar Raa ki se daala. ¹⁰ Naan se bo debm ken k'raanɔ metn taariŋ do dɔkiŋ j'ɔɔ:

'Booyo, maam m'ai kɔl debm kaan naabum naani ki,
taa ai daapm doobi.*

¹¹ 'Booyki bɛɛ m'asen taada: maakŋ jeege tun mɛndge toojden do naan ki ara bini aan do Jan-Batist ki se, debm ken magal ciriŋ Jan se, gɔtɔ. Anum debm *maakŋ Gaar Raa ki se baat aan gɔɔ di kic bo, naan se bo magal† cir Jan. ¹² Kaad ken Jan-Batist lee taadɔ Taar Raa jeege tu bini aan bɔrse se, maakŋ Gaar Raa se jeege je kend ute taa tɔɔgɔ. ɔɔ jeegen tɛd naka ute taa tɔɔgɔ se, je an kuun maakŋ Gaar Raa se kaam jide. ¹³ Taar ken jee taad taar teeco taar Raa ki taadɔ ute *Ko Taar ken Raa ɛdɔ Musa ki do dɔkiŋ se, paac, bini aan do Jan ki se, taadɔ metn taar Gaar Raa ken utu ade baa se. ¹⁴ Ken naase jaay 'je aki booy kɔkŋ num, *Eli ken naase ɔɔki utu ade baa se, Jan se bo naana. ¹⁵ Debm jaay ɔk bi booyo num, booy ɔk taar se! ¹⁶ Jeegen bɔrse tap bo m'aden kɔmb beyɛ ute nanɛ? Naade tec aan gɔɔ gaangen ing bɔɔr ki jaay taad ute naapa ɔɔ:

¹⁷ Naaje k'tuuyŋsen kaa
nabo naase 'baate daamki.
Naaje k'j'aarsen kaa yoa
nabo naase 'baate keemki.

* 11:10 Aak Mal 3.1. † 11:11 ken baano ute maakŋ Gaar Raa se, Isa. Taa naan se bo Matiye taad ɔɔ jee ken maakŋ Gaar Raa ki se naade cir Jan-Batist ken baadɔ naan Isa ki gen daapm doobiŋa.

¹⁸ «Ey num ken Jan baado se, naan je kos den eyo do aay tōtn[‡] koojn biñ eyo do jeege deek do: naan se debm sitan! ¹⁹ Ken *Goon Deba jaay baado se do do aaye, nabo jeege deek do: naan se debm kaam-kōso do debm kaay-koono do ak mede ute *jee tōkj miirge do ute jee *kusinge! Num jeel-taar gen Raa se j'aak k'jeeliñ naan met ki se ute nakgen jikilinge tēda, taa naade se took aalga maakde do Raa ki§.»

*Jee maakj gēgerge tun ken baate tookj kaal maakde do Isa ki
(Lk 10.13-16)*

²⁰ Gōtn se Isa mooy jeegeen maakj gēgerge tun ese dena taa naade baate 'terl kingde, ey num gōtn ese se bo, gōtn naan tēdno nakj-kōōbīnge dena. ²¹ Naan deekden do: «Utu asen kōōñ aak eyo naasen jee maakj gēger ken Kōōzin ki! Utu asen kōōñ aak eyo naasen jee maakj gēger ken Betsaida ki! Taa nakj-kōōbīngen tēd gōtse ki se jaay 'tēdoga tēd maakj gēgerge tun Tir ki ute ken Sidōñ ki num, kaadn do dōkiñ naade terloga maakde do Raa ki, naade tuusn kal kōl doa do booy burku dodege tu do kōñ kusīnge. ²² 'Booyki, m'asen taada: bii ken Raa utu 'kōñ bōōro do jeege tu se, nakj utu 'kaan dose ki se utu 'kōñ cir ken aano do jeege tun Tir ki ute ken Sidōñ ki se daala. ²³ Do naase, jee maakj gēger ken Kaparnayum ki, gen naase ki num, doki nookse se 'keem kaan maakj raa ki la? Gōto! Naase se utu aki kooy 'baa gōtn jee ooyga kooy tusn ro ki se. Taa nakj-kōōbīngen tēdo gōti ki se jaay bo tēdoga tēd Sōdōm ki num, kaadn naane gēger Sōdōm se bōrse kic tēdn utu*. ²⁴ Taa naan se bo, 'booyki m'asen taada: bii kōñ bōōr ki se, nakj utu 'kaan dose ki se utu 'cir nakj ken utu kaan do jeege tun taa naan Sōdōm ki se.»

*Isa tōōm Raa
(Lk 10.21-22; 1Kōr 1.26-29)*

²⁵ Kaad ken se Isa deek do: «Bua, naai bo Mēl maakj raa ute gen do naanja, maam m'tōōmi taa nakgen se naai oyiñga kōyo jee jeel-taarge tu ute jee metekge tu, do bōrse naai 'taadga metiña gaan sēemge tu. ²⁶ Deere, Bua, kēse bo nakj jigan ken naai maaki 'jen ro ki.

²⁷ «Nakge paac se Bubum edumsinga kaam jima. Ey num Goono se nam tap bo jeeliñ eyo; ken jeeliñ se Raa Bubu kaliñ ki sum. Do Raa Bubu se kic ey num, nam tap bo jeeliñ eyo num ken jeeliñ se, Gooniñ kaliñ ki sum do Gooniñ se bo baado taad Raa Bubu se jeege tu taa an jeele.

²⁸ «'Baakiro gōtum ki, naasen paacñ ken oōrkiga kōōro do daamse deerse se do maam m'asen kēdn gōtn tōōl maaka. ²⁹ Uunki daamum se dose ki do 'booy uunki taaruma. Taa maam se m'ōōp rom baata do m'dalul. Ute maam se, naase aki kōñ gōtn tōōl maakse. ³⁰ Deere, taarum m'ōō aki kuun se le, naan doñ eyo, do daamum m'ōō aki kuun se kic le, naan cēere.»

12

*Isa se naan bo Mēl *bii sebit
(Mk 2.23-28, 3.1-6; Lk 6.1-11)*

¹ Kaad ken se Isa deel maakj gōtn gem ki bii sebit* ki ute jee metiñ ki. Ken naade deel deel se, jee metiñ ki jaay, bo tōōlde se baag tērecñ do gemge do do. ² Ken *Parizige jaay aak nakj ese se, naade deek Isa ki do: «Aaka, jee meti ki se tēd nakj ken j'und te kulu gen tēd eyo bii sebit ki!» ³ Isa terlden do: «Naase 'dooyiñki te ey la, nakj ken *Daud tēd ute jeenge kaad ken naade bo tōōlde se? ⁴ Gōtn se Daud endo maakj *kōōr magal gen *Raa ki do tōō mappan j'ēdiñga kēd *serke Raa ki, do do ed jeenge tun metiñ ki kici. Ey num mappan se naade kōñ kos eyo; ken 'kos se, *jee tēdn serke Raage tu kalde ki sum. ⁵ Lōbu naase 'dooyiñki te ey la, maakj *Ko Taar ken Raa edo Musa ki se, bii sebit ki se jee tēd serke Raage tu ken tēd naaba maakj kōōr magal gen Raa ki kic bo uum aal te bii sebit se

[‡] 11:18 Maakj taa naan *Israēlge tu se jeege tēd tōō ute teen eyo num ute koojn biñ sum.
§ 11:19 Jeel-taar gen Raa se: naan olo Gooniñ do duni ki. * 11:23 Aak Jēn 13. * 12:1 Bii sebit se bii ken Yaudge lee jamakj ro ki.

naañ ki eyo. ⁶ 'Booyki m'asen taada: nam utu gətn ara se, magal cir *Bee Raa se daala. ⁷ Taar kən taad ə: *Maam se m'je amki təjn serke eyo, num m'je se naase aki 'kəejn bo do naapge tu† ə kən taar se jaay 'booy əkkiga metin num, jee se, naase adeki təkj mindde eyo, taa naade se tuj te dim eyo.* ⁸ Taa *Goon Deba se le, naan bo Mel gen bii sebit.»

Isa ed lapi gaab kən jin ooyga kooyo

⁹ Isa iin ən gətn se ə baa end maakj *bee kən Yaudge lee tusn maak ki. ¹⁰ Gətn ese, naan ən gaaba kalan jin ooyga kooyo. Taa *Parizige je doobm an kəkj mind Isa se, tond metin ə: «Doobm naajege tu se, *bii sebit ki nam ək doobo kən kedn lapi debm kəon ki la?» ¹¹ Isa terlden ə: «Maakse ki se nam ək baata kalan sum, ə baatin se jaay ooc maakj gəo ki bii sebit ki num, an baa kəodin ey ne? ¹² 'Booyki, debkilimi se naan əon cir baata! Bin num bii sebit ki se, jeege ək doobo gen tedn beə jeege tu.» ¹³ Gətn se Isa deek gaab kən se ə: «'Səej jii!» Gətn se naan səej jin ə gətn ese sum bo jin se ən lapi aan gəo naapin se.

¹⁴ Gətn se Parizige teeco naatn maakj bee kən Yaudge lee tusn maak ki se, baa tus dək taarde gen je doobm an 'kutn Isa.

Isa se naan bo debm tedn naabm kən Raa beer əodin

¹⁵ Kən Isa jaay booy ə naade dəkga taarde gen təolin se, naan iin ən gətn ese se ə jeege dena ək metina ə naan ed lapi jee kəonje tu paac. ¹⁶ Num naan aacden kaama ə j'ənte taadn jeege tu an jeele. ¹⁷ Bin bo taar kən debm taad taar teeco taar Raa ki ron Ezayi taadno do dəkj se aanga doobin ki, kən ə:

¹⁸ «Kən ara bo debm tedn naabum kən maam Raa m'beer m'əodin.

Naan bo debm maak-jema ə təolum jaay maam m'beer m'əodin.

Maam m'an bəy Nirlum se don ki ə doobm maam dan ki se, naan an taadin jikilinge tu paac.

¹⁹ *Naan se le mooy te nam eyo ə taad te makə eyo.*

Taar naan se j'an booyin doobge tun kaam ara kaam ara se eyo.

²⁰ *Mu taa baar kən dug dug se kic bo, naan an terec eyo.*

Ə ləompən poodin baa baa kooyo se kic le, naan an təol eyo.

Naan ted nakge ute doobin se bini 'cir nakgen beə ey se paac.

²¹ *Ə jee do naan ki se paac kənd dode do naan ki.‡»*

*Isa ute *Bubm sitange se taarde kalan la?*

(Mk 3.20-27; Lk 11.14-23)

²² Gətn se jeege ək baano gətn Isa ki ute gaaba kalan ək kəon sitan ə kəon sitan se tedn gaabm se ted kaam-təok ə ən taad taar eyo. Gaabm se Isa edin lapi, kaamin əod aaka ə naan baag taadn taara cey. ²³ Ə gətn se jee denge paac aak nakj se, deel dode ə əkden taad eyo, deek ə: «Gaabm ese se, teeco metjil Gaar *Daud ki ey la?» ²⁴ Num gan kən *Parizige jaay booy taar se, naade deek ə: «Gaabm se tuur sitange ro jeege tu ute təogj Belzebul§, naan kən Bubm sitange se.» ²⁵ Gan Isa jeel maak-saapde dey se deekden ə: «Maakj taa naan gaar kən jeenge taarde ək metn naap eyo ə baagga tedn bəorə ute naapa se, naan se utu terec. Maakj geger, ey le maakj bee kən malinge ted taara ute naapa se kic bo, malinge 'kəj king eyo. ²⁶ Kən Bubm sitange jaay tuur naapin Bubm sitange se, kese aan gəo naan ted bəorə ute ro naan malina ə bin se naan təpga ron. Kən bin num, gaarin se naan an kəkj ə dio? ²⁷ Naase əki maam m'tuur sitange ute ro Belzebul se; num jee metse ki se, kən edden təogj jaay tuur sitange se, naan? Bin num naade mala se bo asen kəjn bəorə dose ki. ²⁸ Kən deer num, maam se m'tuur sitange ute *Nirl Raa, bin se 'jeelki, *maakj Gaar Raa se aanga gətse ki. ²⁹ Kən nam jaay je kend kəsn bee debm təog se, debm se naan ək dəkkinga jaay bo, kəsn beəna. ³⁰ Debm jaay ute maam ey se, naan se debm taamooyuma ə debm jaay noogum gen tusn jeege ey se, debm bin se wəkden wəkə.

† 12:7 Aak Oz 6.6. ‡ 12:21 Aak Eza 11.12. § 12:24 Aak Mt 10.25.

³¹ «Taa naan̄ se bo 'booyki m'asen taada: *kusiñ paacñ ken jikilimge tēda ute naajñ ken naade lee naaj Raa se kic bo, Raa adesin̄ koj̄ tōlo. Num debm jaay naaj Nirl Raa se, kusiñ naan̄ se Raa an̄sin̄ tōl eyo. ³² Anum debm jaay taad̄ taar in̄g kus ro maam *Goon Deb ki kic bo, Raa an̄ tōl kusiñina. Num gan̄ debm jaay taad̄ taar in̄g kus ro *Nirl Salal ki se, Raa an̄ tōl kusiñin̄ do naan̄ ki ara ki eyo ð bii ken kaam mōotn se ey kici.»

Ko kaaga ute koojiñ

³³ Isa deekden̄ ð: «'Booyki. Kaagñ jiga se ooj koojiñ kic bo jiga, num kaagñ ken kōññ se, ooj koojiñ kic bo jig eyo. Taa kaaga se j'aak k'jeelin̄ ute koojiñ. ³⁴ Aakumki tu wōjgen ara! Naase lē jee bēeki eyo, num te doobm gay jaay naase aki taadn̄ nakñ bēe se? Taa taar ken jikilimge lee taad̄ paac se iin̄o maakde ki. ³⁵ Debm bēe se, bēen̄ se iin̄o maakin̄ ki ð taar ken teec taarin̄ ki kic bo bēe, ð debm *kusiñ se, kusiñin̄ se kic bo iin̄o maakin̄ ki ð taar ken teec taarin̄ ki kic bo in̄g kusu. ³⁶ 'Booyki m'asen taada: biin̄ Raa kojñ bōor do jeege tu se, taargen jeege taadin̄ ren̄ ren̄ paac se, Raa utu baa tōnd metde. ³⁷ Taa ute taar ken 'teec taari ki se jaay bo ai dāapa ey lē ai kutu.»

Jeege je kaakñ nakñ-kōōbō (Lk 11.24-32)

³⁸ Gan̄ gōtn se jee jeel taadn̄ tōkñ metn̄ Ko Taar Raage kandum ute *Parizige naade deek Isa ki ð: «Debm dooy jeege, naaje k'je j'ai kaakñ naai ajen tēdn̄ nakñ-kōōbm ken j'an kaakñ jeel ro ki naai se iin̄o gōtn Raa ki.» ³⁹ Naan̄ deekden̄ ð: «Jee bōrse jig eyo ð 'tuj ōrmdē naan̄ Raa ki se je kaakñ nakñ-kōōbō, nabo nakñ-kōōbm naade an kaakñ jeel ro ki se, tecñ aan̄ gō ð ken gen debm taad̄ taar teeco taar Raa ki ken k'dañin̄ Yunus* se sum. ⁴⁰ Aan̄ gō Yunus tēdo bii mōtō maakñ ken̄j ken magal se, *Goon Deba se kic bo 'tēdn̄ bii mōtō maakñ naan̄ ki. ⁴¹ Bii ken jaay Raa an̄ kojñ bōor do jeege tu se, jeege Ninib ki se kic utu 'kōkñ mind jeege duni ken bōrse. Taa naade se booy uunga taar Yunus ð terlga maakde do Raa ki, anum 'booyki debm ara se, cir Yunus se daala. ⁴² Bii ken Raa an̄ kojñ bōor do jeege tu se, nēelgen iin̄o kaam kaam bōoyō† gōtn duni dāar ro ki se utu kōkñ mind jeege duni ken bōrse se. Taa naan̄ iin̄o gōtn dōkō gen booy taar Gaar Salomon debm jeel-taara se, ð 'booyki, debm jeel-taar ara se, cir Salomon se daala.»

Sitan ōk terlo gōtin̄ ki

⁴³ Ter Isa taadden̄ ð: «Ken sitan jaay teec ōnga nam se, naan̄ baa leedo do kōf-baarge tu je gōtn kingi, nabo naan̄ ōño te eyo. ⁴⁴ Ken naan̄ jaay ōñ te ey num, baag taadn̄ ute maakin̄ ð: maam se m'kōkñ m'terl gōtn ken m'iin̄no ro ki. Ken naan̄ jaay ōk terl aan̄ se, ōñ bēe se k'daapinga aak bēe aac walak ð nam maak ki se gōtō. ⁴⁵ Gōtn se naan̄ ōk terle ð baa ōño sitangen kuuy cili ken kusiñ cirin̄ naan̄ se daala. Naade baadō telē end in̄g maakñ gaab ken se ð king gaabm se terl baa tēd kusiñ cir ken deet se daala. Deere, naan̄ se bo nakñ ken utu kaan̄ do jeege do duni ken bōrse jig ey se.»

Genaa Isage ute kōñde (Mk 3.31-35; Lk 8.19-21)

⁴⁶ Kaad̄ ken Isa utu taad̄ taad̄ jee denge tu bōrt sum bo, gōtn se genaange ute kōñde dāar naatn̄ je taadn̄ te naana. ⁴⁷ [Deb kalan̄ baadō taadin̄ ð: «'Booyo! Koi ute genaai ge se utu naatn̄ ð naade se je ai kaaka.»]‡ ⁴⁸ Gan̄ Isa terl deb ken j'ōlin̄o se ð: «Koyuma ute genaamge se tap bo nan̄ge?» ⁴⁹ Ter gōtn se, naan̄ uun̄ jin̄ tōj ro jeege tun metin̄ ki ð deekden̄ ð: «Aakki jee se bo koyumge ute genaamge. ⁵⁰ Taa debm jaay tēd nakñ Bubum maakñ raa ki maakin̄ jen ro ki se, naan̄ se bo genaam gaaba, ken menda ð koyuma.»

* 12:39 Aak Yunus 3.3-5. † 12:42 Aak 1Gar 10.1-13. ‡ 12:47 Bersen ara se, maakñ Kitapge tun do dōkin̄ se, metinge maakde ki se, gōtō.

13

*Kaal naagj taar gen debm kønd buru**

(Mk 4.1-20; Lk 8.4-15)

¹ Bii ken se sum bo, Isa teec òj bea ò baag ingj taa baar ken Galile ki. ² Ò gòtn se dòòl jeege dena tus cèen ki òlin naan iin ook ingj maakj markab ki ò jee ute dèndè se ðaar do jèj baar ki. ³ Gòtn se naan taaddenga taarge dena ute ðoobm kaal naagj taara deekden ò: «'Booyki, deb kalan tós kupina ò teec baag kønd buru. ⁴ Ken naan jaay ònd kønd burin se, kupm metin si jèj ðoob ki ò yeelge booy baado tuun òsin naatn paac. ⁵ Kupm metin si do naan ken gòtin òk koa. Kupm se naar teeco yòkòdò taa gòtn se, naanjin cèere. ⁶ Num ganj ken kaada jaay baag tøjgò se, naan lawaka ò tuutu, taa gòtn se iirin òj end baag te ðòk eyo. ⁷ Kupm metin se si maakj ji kaag ken òk kòròndò. Ji kaagj ute kòròndò se teepe ò aayin taara. ⁸ Kupm metin si do naan ken jiga. Kupm se am tòk doa ò òk kaama. Kengen metinge se òk kaama bæ bæ, kengen kuuy òk kaama dena ò kengen kuuy se òk kaama den ciri.» ⁹ Gòtn se Isa deekden ò: «Debm jaay òk bi booyo num, booy òk taar se.»

Gen di Isa taaddèn ute kaal naagj taara

¹⁰ Jee metn Isa ki baado òjina ò tønd metin ò: «Gen di jaay naai 'taad jeege tu ute ðoobm kaal naagj taara se?» ¹¹ Naan terlden ò: «Nakj j'òyinga kòy maakj *Gaar Raa ki se, naase se *Raa taadsenga naase 'jeelinkiga. Ganj jee kuuy se, nakj se Raa òj taaddèn te metin eyo. ¹² Taa naan se debm ken òk se j'an kòmb do ki 'tedn dena, num debm ken òk ey se lè, ken còkòn naan òk se kic bo j'an tòn naatn. ¹³ Taa naan se bo, maam m'taaddèn ute kaal naagj taara se:

taa naade aaka ò òj aak òk eyo,

naade booyo ò òj booy òk taar se eyo.

¹⁴ Bin bo taar ken debm taad taar teeco taar Raa ki ronj Ezayi taaddèn do ðòkin se aanga ðoobin ki ken ò:

Taar se naase utu aki booy ute bise, nabo aki booy kòk eyo

ò naase utu aki kaakj ute kaamse, nabo aki kaakj kòk eyo.

¹⁵ *Deere, jee se maakde møjgò,*

naade tølga kamba bidege tu ò turumga kaamdege,

ey num naade 'køj kaaka, 'køj booyo,

ò ute maakde kic naade 'køj booy kuun jaay afe terl ro maam ki,

ò kaadn naane se, maam Raa m'aden kaaja.†»

¹⁶ Isa taad ò: «Ganj naase maakse raapo taa kaamsege lè aak kaaka ò bisege lè booy booyo! ¹⁷ 'Booyki bæ m'asen taada: jee taad taar teeco taar Raa ki dena ute jeegen ted nakj ute doobin se, je ò afe kaakj nakj ðorse naase aakki se, nabo òj aakin te eyo, ò je ò afe booy nakj ðorse naase 'booyki se, nabo òj booyin te eyo.»

Isa taad tòk metn kaal naagj taar gen debm kønd buru

¹⁸ «Naase 'booyki metn taar gen kaal naan taar gen debm kønd buru se. ¹⁹ Jeegen booy metn taar Gaar Raa jaay òj booy òkin ey se, tec aan gò kupm ken si jèj ðoob ki se. Taar naade booyga se, *Bubm sitange baado òddesin naatn maakde ki. ²⁰ Num jee metinge se tec aan gò kupm si do naan ken maakin òk ko se; naade se ken booyga taar Raa se, naar òkin maakde ki ute maak-raapo. ²¹ Nabo naade se òj òj taar Raa òl iiri maakde ki eyo, taa naade òj òj te maakde kaam kalan eyo. Ken dubar òjdenga ey lè k'baagdenga dabar gen taar Raa sum bo, naade naar resn ute kaal maakden do Raa ki se naatn. ²² Kupm si maakj ji kaag ki se tec aan gò jeegen booy taar Raa, nabo uun nirlde do nakge tun do duni ki ute je maala. Nakgen se bo, baado maakj saapde ki ò gaasin taar Raa se òj ted naaba maakde ki eyo. ²³ Kupm si do naan ken jiga se tec jeegen booy taar Raa ò took aal maakde do ki. Ò taar Raa se òlde naade tedn nakgen bæ bæ. Jee metinge se tec aan

* ¹³: Taa naan Yaudge tu se gème se naade òcin se naade sin aan gò kønd buru. † ^{13:15} Aak Eza 6.9-10.

gɔɔ gɛm kɛn ɔk kaama bɛɛ bɛɛ, kɛngɛn mɛtɪngɛ tɛc aan gɔɔ gɛm kɛn ɔk kaama dɛna ɔɔ kɛngɛn kuuy sɛ tɛc aan gɔɔ gɛm kɛn ɔk kaama dɛn cir sɛ.»

Isa aal naagɛ taara ro dɛrɛngɛl † ki

²⁴ Tɛr Isa taaddɛn utɛ kaal naagɛ taar kuuy daala ɔɔ: «*Maakɛ Gaar Raa sɛ tɛc aan gɔɔ gaabm tɔs kupm jiga ɔɔ ba a kɔɔɔn maakɛ-gɔtɪn ki sɛ. ²⁵ Num kaad kɛn jɛɛgɛ tood tood bi nɔɔr sɛ, debm wɔɔyɪn baado ɔɔc dɛrɛngɛlɛ maakɛ teen kɛn naan ɔɔcin sɛ ɔɔ naan tɛɛc ba. ²⁶ Kɛn tɛnɛ jaay ba tɛpɛ ɔɔ tɔk do sɛ, gɔtn sɛ dɛrɛngɛlɛ kic ba tɔk kici. ²⁷ Gɔtn sɛ jɛɛ tɛdn naabgɛ sɛ baado ɔɔj mɛldɛ ɔɔ dɛɛkɪn ɔɔ: «Mɛljɛ, naai ɔɔco kupm jiga bo maakɛ-gɔtɪ ki ey la? Num dɛrɛngɛlɛ maakɛ ki sɛ tap bo iɪno gay?» ²⁸ Naan tɛrlɛn ɔɔ: «Kɛsɛ debm wɔɔyɔ bo tɛdn naan sɛ.» Jɛɛ tɛdn naabgɛ sɛ tɔnd mɛtn mɛldɛ ɔɔ: «!Jɛ dɛrɛngɛlɛ sɛ j'adɛn ba tɔɔdn si naatn la?» ²⁹ Mɛldɛ dɛɛkɛn ɔɔ: «Dɛrɛngɛlɛ sɛ ɔɔntɛ 'tɔɔdfɛki, ey num sɔm aki tɔɔdn tɛngɛn maakɛ ki sɛ, cɛrɛ. ³⁰ ɔɔndɛki naadɛ tɛɛpm kalaɛ bini kaan kaadn kɔj ki, ɔɔ kɛn kaadn kɔjɔ aanga jaay bo maam m'taadn jɛɛ kɔjgɛ tu m'ɔɔ: Dɛt dɛt sɛ dɛrɛngɛlɛ sɛ 'dɔɔk 'tusdfɛki kaam kalaɛ taa adɛki tɔɔcn poodo. ɔɔ tɛnɛ sɛ lɛ ɔj 'tusdfɛki kaam kalaɛ 'baado 'tɔnd ɔmbɪnki maakɛ giijum ki.»»

Isa aal naagɛ taar utɛ kaam nakɛ k'danjɪn mutard

(Mk 4.30-32; Lk 13.18-21)

³¹ Tɛr Isa taaddɛn utɛ kaal naagɛ taara kuuy daala ɔɔ: «*Maakɛ Gaar Raa sɛ tɛc aan gɔɔ kaam nakɛ k'danjɪn mutard, kɛn gaaba kalaɛ uun ɔɔcin maakɛ-gɔtɪn ki. ³² Kaam nakɛ k'danjɪn mutard sɛ, naan baat cir kaam nakɛn do naan ki sɛ paac. Num kɛn j'ɔɔcinga tɛɛcgɛ sɛ, naan tɛpɛ tɛd magal cir nakɛn tɛɛc maakɛ bar ki sɛ paac bini yɛɛlgɛn kic bo baado uj kujdɛgɛ tɛlɛtɪngɛ tu.»

Isa aal naagɛ taara utɛ ɔrɔmɔ

³³ Tɛr Isa taaddɛn utɛ kaal naagɛ taar kuuy daala ɔɔ: «*Maakɛ Gaar Raa sɛ tɛc aan gɔɔ ɔrɔm kɛn mɛnda jaay tɔsga ruɲɲ gɛmɛ dooc gɔrn magala ɔɔ kɛn naan jaay dɛɛpɪngɛ ɔɔ ɔmbɪngɛ maakɛ ki num, iɪnɪn paac sɛ.»

Taa dɪ jaay Isa taaddɛn utɛ kaal naagɛ taara

³⁴ Taargɛn paac sɛ Isa dooy jɛɛ dɛngɛ utɛ kaal naagɛ taara. ɔɔ dɪm jaay naan dooydɛn utɛ kaal naagɛ taar ey sɛ, gɔtɔ. ³⁵ Bin bo taar kɛn debm taad taar tɛɛco taar Raa ki taado do dɔkɪn sɛ aanga doobɪn ki, kɛn ɔɔ:

Maam m'utu m'adɛn taadn utɛ kaal naagɛ taara,

do nakgɛ tun ko k'kɔyɪna do dɔkɪn kaad kɛn Raa utu aalo kaal do naan sɛ. §

Isa taad tɔɔk mɛtn taar kaal naagɛ taar ro dɛrɛngɛl ki

³⁶ Gaɲ gɔtn sɛ Isa iɪn ɔɔn jɛɛ dɛngɛ ɔɔ ɔk tɛrl ba a bɛɛnɛ. Jɛɛ mɛtɪn ki baado ɔɔnɪna tɔnd mɛtɪn ɔɔ: «!Taad tɔɔkɛn tu mɛtn taar kaal naagɛ taar ro dɛrɛngɛl kɛn maakɛ-gɔtɪ ki sɛ?»

³⁷ Isa dɛɛkɛn ɔɔ: «Debm ɔɔc kupm jiga sɛ, kɛsɛ maam *Goon Deba. ³⁸ Maakɛ-gɔtɪ sɛ lɛ do naan ɔɔ kupm jiga sɛ lɛ, kɛsɛ jɛɛgɛn gɛn *maakɛ Gaar Raa, dɛrɛngɛlɛ sɛ lɛ taadn utɛ jɛɛ *Bubm sitangɛ. ³⁹ Debm wɔɔyɔ ɔɔco dɛrɛngɛlɛ sɛ, kɛsɛ Bubm sitangɛ*, kɔjɔ sɛ lɛ taad tɛ biin dunia an naan, ɔɔ jɛɛ kɔjgɛ sɛ lɛ *kɔdn Raagɛ. ⁴⁰ Aan gɔɔ dɛrɛngɛlɛ sɛ k'tusɪn jaay k'tɔɔcin poodn sɛ, biin dunia naɲ sɛ kic bo utu tɛdn bin kici. ⁴¹ Bin bo maam Goon Deba m'adɛ m'kol kɔdumgɛ ɔɔ jɛɛgɛn jaay ɔl jɛɛgɛ ɔɔ doobm Raa, ɔɔ ɔldɛ tɛd *kusɪna sɛ, kɔdn Raagɛ adɛn tuur naatn maakɛ gaarɪn ki. ⁴² Kɔdn Raagɛ adɛn tɔsn kɔmb maakɛ baal pood ki, ɔɔ gɔtn sɛ bo gɔtn naadɛ tɔɔyɔ ɔɔ taan naanɛgɛ. ⁴³ Anum jɛɛgɛn jaay tɛd naka utɛ doobɪn naan Raa ki sɛ, naadɛ sɛ wɔɔr aan gɔɔ kaada maakɛ gaar Bubdɛ ki. Debm ɔk bi booyo num booyɔ ɔk taar sɛ jiga!»

Isa aal naagɛ taara ro kɔrbɔt ki utɛ mɛɛdɛ

† 13:23 Dɛrɛngɛlɛ sɛ jɛɛ mɛtɪngɛ danɪn biziri. § 13:35 Aak KKR 78.2. * 13:39 Ara sɛ bo Bubm sitangɛ ron Iblis kici.

⁴⁴ «*Maakŋ Gaar Raa se tec aan gɔɔ kɔrbɔtn k'j'ɔyɪn maakŋ-gɔt ki ɔɔ deba baado rek ɔŋɪna ɔɔ naan ɔyɪn gɔtɪn ki ɔɔ iɪn baa. Ute maak-raapm naan ɔk se, naan baa dugŋ ute nakŋ naan ɔk se paac, ɔɔ ɔk tɛrl baado dug maakŋ-gɔtn ese se.

⁴⁵ «Tɛr maakŋ Gaar Raa se tec aan gɔɔ debm tɛdn suukŋ kɛn je meedŋen zode ɔɔŋɔ. ⁴⁶ Kɛn naan je ɔŋ meedn zɔŋ ɔɔŋ se, naan ɔk tɛrl baa dugno ute nakŋ naan ɔk se paac, ɔɔ baado dug meedn ese se.»

Isa aal naagŋ taara ute gɛnde

⁴⁷ «Tɛr *maakŋ Gaar Raa se tec aan gɔɔ gɛnd j'undɪn maakŋ baar ki ɔɔ tɔso napar kɛnjge dɛna. ⁴⁸ Kɛn gɛnde jaay tɔso kɛnjge dooc se, naade iik teeciŋ taar ki, iŋg naan ki, bɛɛr kɛngen jiga jiga ɔmb maakŋ ɛɛs ki ɔɔ kɛngen naapak ey se naade sin naatn. ⁴⁹ Bin bo biin dunia an nan se tecŋ bini. *Kɔdn Raage utu baa nigŋ jeege kaam dio: jee *kusiŋge gɛn dode ɔɔ jee tɛd nakŋ ute doobiŋ se tɛdn gɛn dode kici. ⁵⁰ Jee kusiŋge se kɔdn Raage aden si maakŋ baal poof ki ɔɔ gɔtn se bo, gɔtn naade tɔɔyɔ ɔɔ taan naanŋe.»

⁵¹ Isa tɔnd mɛtn jee mɛtɪn ki ɔɔ: «Taar se, naase 'booy ɔkkiga la?» Naade tɛrlɪn ɔɔ: «Yɛɛ, k'booy j'ɔkga.» ⁵² Isa deekden ɔɔ: «Debm jeel taadn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raa jaay k'dooyɪnga ute nakgen gɛn maakŋ Gaar Raa se, naan se tec aan gɔɔ mɛl bɛe kɛn ɔɔd taa kɔrbɔtɪn num ɔŋ nakgen kiji maak ki ɔɔ kɛngen do dɔkiŋ se kici.»

Jee Nazarɛt ki baate tookŋ kaal maakde do Isa ki

(Mk 6.1-6; Lk 4.16-30)

⁵³ Kɛn Isa jaay dooy jee mɛtɪn ki ute kaal naagŋ taarge aas se, naan iɪn ɔŋ gɔtn se. ⁵⁴ Gɔtn se naan iɪn baa maakŋ naanɪn ki† ɔɔ kɛn naan aan se, baag dooy jeege maakŋ bɛe kɛn Yaudge lee tus maak ki. ɔɔ kɛn jee se jaay booy taar kɛn naan dooyde se, tap bo ɔkden taad eyo deek ɔɔ: «Jeel-taara ute nakŋ-kɔɔbŋgen naan tɛd se tap bo, ɔŋɪno gayo? ⁵⁵ Naan bo goon debm tirdn lee ɔɔɔ daap nakge se ey la? Kon ron Mari ey la? Genaange bo Jak, Yusup, Simon ɔɔ Jud se ey la? ⁵⁶ Genaangen mendge bo utu tɪŋg ute naajege ara ki ey la? Anum tap bo tɔɔŋ se paac naan ɔŋɪno gayo?» ⁵⁷ Kɛse bo nakŋ kɛn tɛdden naade ɔŋ aal maakde don ki ey se. Gɔtn se Isa deekden ɔɔ: «Debm taad taar teeco taar Raa ki se jeege paac aaliŋ maak ki; anum jee maakŋ naanɪn ki ute jee maakŋ beɛn ki se bo aaliŋ maak ki eyo.» ⁵⁸ Taa naan se bo, gɔtn se, Isa ɔŋ tɛd te nakŋ-kɔɔbŋge dɛn eyo taa naade baate tookŋ kaal maakde don ki.

14

Kooy Jan-Batist

(Mk 6.14-29; Lk 9.7,9)

¹ Kaad kɛn se, Gaar *ɛrɔd Antipas naan bo magal taa naan Galile se, booy jeege ɔɔs kɔɔs maan Isa. ² Naan deek jee tɛdn naabiŋge tu ɔɔ: «Kɛse Jan-Batist bo duroga daan yoge tu! Taa naan se bo *Raa ɛdɪnga tɔɔgɔ gɛn tɛdn nakŋ-kɔɔbŋge se.»

³ Jeelki do dɔkiŋ se, ɛrɔd ɔl k'j'ɔk k'dɔɔko Jan ute zɪnziri ɔɔ ɔl k'baa k'j'ɔliŋ maakŋ danŋay ki, taa ɛrɔdiad mend genaan Pilip kɛn naan ɔkiŋ menda se. ⁴ Taa Jan taadɪnga taad ɔɔ genaai utu te kaamiŋ se, naai ɔk doobm jaay an kɔkŋ mendiŋ eyo. ⁵ ɛrɔd se je tɔɔl Jan, naɔo beer jee denŋe tu taa jee denŋe se, Jan se naade aakiŋ aan gɔɔ debm taad taar teeco taar Raa ki. ⁶ Bii kalaŋ gaar ɛrɔd tɛd tɛd maak-raapm gɛn bii koojɪn se, goon ɛrɔdiad menda se daam naan jeege tun k'danŋdeno baado gɔtn tɛdn maak-raap ki se ɔɔ daamiŋ se tɔɔl Gaar ɛrɔd ki. ⁷ Gɔtn se Gaar ɛrɔd naam taariŋ naan jeege tu ɔɔ deekiŋ ɔɔ: «Nakŋ paacŋ naai tɔndga meta ro ki bo, maam m'ai kɛda.» ⁸ Kon ɔliŋ mɛtɪn ɔɔ baa deekiŋ ɔɔ: «'Gaar ɛdumo maakŋ supura ki ara, do Jan-Batist.» ⁹ Do taar kɛn se gaarge maakiŋ tuju, naɔo naan lɛ naamga naam taariŋ naan jeege tu se, naan took ɔl k'gaarŋo do Jan j'ɛd goon mend ki se. ¹⁰ Gɔtn se naan ɔl deba baa maakŋ danŋay ki baa gaarŋo do Jan. ¹¹ Do Jan se k'gaarŋ k'j'aaliŋo maakŋ supura ki, j'ɛdɪn goon mend ki se, ɔɔ goon mend se uun

† 13:54 Maakŋ naanɪn ki se ron Nazarɛt, gɔtn kɛn naan teepmno maak ki.

baa eđin kon ki. ¹² Jee metn Jan ki baado uun baa duubiņa, jaay bo baa taad metn taar nakn deel se Isa ki.

Isa eđ kəsə gaabge tu dupu-mii
(Mk 6.30-44; Lk 9.10-17; Jn 6.1-14)

¹³ Ken Isa jaay booy naan se, naan iin ook maakn markab ki ə gaan baa do kəf-baar ki kalin ki. Ken jee denge jaay booy labar se, naade teeco maakn gegerge tun cəs ki cəs ki ə uun jənə aal te taa baar. ¹⁴ Ken Isa aan jaay bəyo maakn markab ki se, naan aak jee denge se, naan eđden dode ki ə jee kəndege se naan edden lapi. ¹⁵ Aan teger se jee metn Isa ki baado əjina ə deekin ə: «Bere, kaada se baaga, gətə se kic le daanin kəf-baara dək ute bea. Jee denge se ənde wəkn baa maakn naange tun cəs ki cəs ki baa dugn nakn kəsə.» ¹⁶ Gan Isa terlden ə: «Jee se baa eyo, naase mala bo eđdeki kəsə.» ¹⁷ Gətn se naade terlin ə: «Naaje se j'ək bo mappə mii ə kenjge di sum.» ¹⁸ Isa deekden ə: «'Baandekiro naanum ki ara ki.» ¹⁹ Ter Isa deek jee denge tu se ə j'ing naan ki do mu ki ə gətn se, naan təs mappan mii ute kenjgen di se jin ki, uun kaamin raan, təom Raa, dup mappə ə eđin jeege tun metin ki ə jee metin ki nigin jee denge tu. ²⁰ Naade paac ə dərən te maraade ə togə əp se k'tuunin se dooc gərnə sik-kaar-dio. ²¹ Jeegen ə paac se gaabge kalde ki sum bo baa baa nakn dupu-mii. Mendge ute gaange se maak ki eyo.

Isa lee do maane ki
(Mk 6.45-56; Jn 6.15-21)

²² Naan ken se, Isa naar deek jeege tun metin ki ə k'l'ook maakn markab ki, k'gaan k'deel k'baa naan ki jən baar ken kaam naane kər naan utu wəkn wəkn jeege bərt se. ²³ Ken naan jaay wəkn jee denge aas sum se, naan iin baa ook do kəs ki kalin ki gen keem Raa. Ken kaada ooc sum se, Isa əp kalin ki sum. ²⁴ Markabm jee Isage maak ki se baaga daan maan ki dək ə ken kuulu jaay əl deeb dode ki se, uuno maane undin ro markaba ki se das das. ²⁵ Ken gətə əpga baata aki kiip se, Isa baa kən jeenge se, leedo do maane ki. ²⁶ Ken jee metin ki jaay aakin naan leedo do maane ki se, naade nirdə teece deek ə: «Kese nirl nam!» Ken naade jaay beere əkden sum se, gətn se naade baag təədn təyo. ²⁷ Gan Isa naar taadden ə: «Əkki maakse təgə. Ənte 'beerki, kese maama!» ²⁸ Gətn se Pier terlin ə: «Meluma, ken deer naai num, ənum m'lee do maane ki m'ai baa kəgə.» ²⁹ Isa deekin ə: «'Baado.» Pier iin bəyo maakn markab ki ə lee do maane ki sak Isa. ³⁰ Gan ken naan jaay aak kuulu əl dənə ə ken beere baa əkin sum se, naan baag bəyo maan. Gətn se naan əđ əyo ə: «Meluma 'naakuma!» ³¹ Gan Isa naar əl jin əkina deekin ə: «Gen di maaki naaja? Ken bin num naai aal te maaki paac dom ki eyo.» ³² Gətn se naade di paac ook maakn markab ki ə kuulu daara. ³³ Jeegen paacn maakn markab ki se erg naanin ki ə deekin ə: «Deere, naai se 'Goon Raa!»

Isa eđ lapi jee kəenge tun taa naan Genezaret ki

³⁴ Ken Isa ute jee metin ki gaan baar jaay aan taa naan Genezaret ki se, naade baa daar jən ki. ³⁵ Jee gətn se baa aak jeel Isa, ə taa naan ken se paac, naade taad labarin jeege tu ə jeege baano ute jee kəenge paac gətn Isa ki. ³⁶ Gətn se naade eem nə metn Isa ki ə n'ənde naade kutn taa kalin sum. Ə jeegen paacn ut taa kalin se əj lapi.

15

Isa taad te nakn bubgen do dəkina
(Mk 7.1-23)

¹*Parizige metinge ute jee jeel taad təkən metn Ko Taar Raagen metinge iin Jeruzalem ki baado əj Isa ə deekin ə: ² «Gen di jaay jee meti ki baate tookn gen tēdn nakn bubjegen do dəkən se? Taa naade tug te jidege aan gə gen bubgen do dəkən ey sum bo əsə.» ³ Isa terlden ə: «Nakn ken *Raa taad ə gen tēda tap bo, naase əjinki ə 'tedki nakn bubsege bo cir se, gen di? ⁴ Ey num Raa se taadga taada ə: 'Sook koi ki te bubin ki* ə Debm jaay

* 15:4 Aak Ekz 20.12 ə Dt 5.16.

naam kon te bubi se j'an tɔɔɔ.† ⁵ Num gan naase se, 'taadki ɔki: «Debm jaay deek kon ki ey le bubi ki ɔ: nakɔ maam m'ai kɛd jaay ai noog se, maam m'ɛdɪŋga *serke Raa ki.» ⁶ Naase ɔki debm bin se kɔn sookɔ kon ki te bubi ki eyo. Bin bo naase 'resɔki ute doobm taar Raa ɔ 'tɛdki nakɔ bubsege bo ciri. ⁷ Naase maa jee maakse dio! Ezayi debm taad taar teeco taar Raa ki se taadga taad taar se ro naase ki ɔ:

⁸ *Jeege ese se tɔmum ute taarde sum, ey num maakde se dom ki eyo.*

⁹ «Ken naade baadoga kerɔn naanum ki gen keemum kic bo, ɛer sum,

taa nakɔ ken naade lee dooy jeege se le, dooyde ute nakɔ ken jikilinge lee tɛd se sum.‡»

¹⁰ Gɔtn se Isa danɔ jee denge ɔ deekden ɔ: «Udki bia ɔ 'booyki bɛe! ¹¹ Ken tuj debkilimi naan Raa ki se, nakɔ ken naan ɔs jaay booy maakin ki se eyo, num gan nakɔ ken naan saapiɔna ɔ teec jig eyo taariɔ ki se bo, tujina.» ¹² Gan gɔtn se jee metn Isa ki baado ɔɔɔna ɔ tɔnd metin ɔ: «Naai 'jeele ute taar naai 'taad se, Parizige maakde tujga daamo?» ¹³ Isa terlden ɔ: «Kaaggen paacɔ Bubum maakɔ raa ki bo duubden ey se, j'utu j'aden tɔɔdn naatn§. ¹⁴ ɔndeki naade se jee kaam-tɔɔkge ɔ tɔɔd jee kaam-tɔɔkge. Ken debm kaam-tɔɔkɔ jaay tɔɔd naapiɔ se, naaden di paac se 'si maakɔ gɔɔ ki!»

¹⁵ Gɔtn se Pier tɔnd metn Isa ɔ: «'Taad tɔɔkjen tu metn kaal naagɔ taar se.» ¹⁶ Isa terlden ɔ: «Naase kic taar se 'booy ɔkki metin ey ne? ¹⁷ Naase 'jeelki ey la nakɔ ken debkilimi ɔs paac jaay booy baa maakin ki se, tɛdga num, naan baa naamin ci naagɔ boog ki naatn. ¹⁸ Num gan nakɔ iino saapiɔ ki jaay teecga taariɔ ki se bo, ken tuj debkilimi naan Raa ki. ¹⁹ Saapgen jig ey paac se iino maak ki. Kese bo ken ɔl jeege tɔɔl jeege, lee ɛɛs naapa ren ren, lee ɛɛs mend jeege ɔ gaabm jeege, boogo, taad taargen met ki eyo ro jeege tu ɔ naaj jeege. ²⁰ Kese bo nakɔ ken tuj debkilimi naan Raa ki. Ey num ken baa baa kɔsɔ jaay tug te ji ey kic num, an kɔn tujɔ naan Raa ki eyo.»

Mend se mend Yaud eyo ɔ aal maakin do Isa ki

(Mk 7.24-30)

²¹ Isa iin ɔn gɔtn se, ɔ baa taa naan ken Tir ute gen Sidɔn ki. ²² Gɔtn se menda kalaɔ mend *Kanan ing taa naan ken se baado ɔɔ Isa ɔ baag tɔɔy metin ki ɔ: «Eejum dom ki Meluma *Goon Daud! Goonum menda se ɔk kɔɔn sitan ɔ sitan se dabariɔ dena.» ²³ Gan Isa terlin taar eyo. Jee metin ki iiko ɛɛn ki ɔ deekin ɔ: «Mend se 'tuuriɔ naatn, taa naan le tɔɔy ɔn eyo ɔ ɔk metjege tak kaam mɔɔtn.» ²⁴ Isa terlden ɔ: «Maam se, Raa ɔlumo taa gaan *Israelge iigga kiig aan gɔɔ gaan baatge se.» ²⁵ Gan menda se baado ɛrg naanin ki ɔ deekin ɔ: «Meluma, 'naakuma!» ²⁶ Isa terlin ɔ: «Met ki eyo ken gaange ɔs derɔn te ey sum bo k'tɔsn kɛdn kɔsn se gaan besge tu.» ²⁷ Menda terlin ɔ: «Meluma, taari met ki, naɔo gaan besge kic bo ɔs kɔsɔgen si metn tabil meldege tu.» ²⁸ Gan Isa terlin ɔ: «Menda, naai se aalga maaki paac dom ki! ɔn Raa ai kɛdn nakɔ maaki jea.» ɔ kaad ken se sum bo goonin se ɔn lapia.

Isa ɛd lapi jee kɔɔnge tu dena

(Mk 7.31-37)

²⁹ Isa iin gɔtn se ɔ baa taa baar ken k'dariɔ Galile. ɔ gɔtn se naan ook baa ing do kɔs ki. ³⁰ Dɔɔl jeege dena baado ɔɔɔna. Naade baado ute jee ɛkɛdɔge, jee kaam-tɔɔkge, jee dukurge, jee ɔn taad taar eyo ute jee kɔɔndegen kuuy kic dena. Naade baandeno naan Isa ki ɔ naan ɛdden lapia. ³¹ Gɔtn se dɔɔl jeege se jaay aak nakɔ se, paac bo ɔkden taad eyo, ken naade jaay aak jee ɔn taad taar eyo baag taada, ɔ jee dukurge ɔn lapia, jee ɛkɛdɔge baaga lee talam talam ɔ jee kaam-tɔɔkge baaga kaaka. Gɔtn se naade *nook Raa gen *Israel.

Isa ɛd kɔsɔ gaabge tun dupu-ɔɔ

(Mk 8.1-10; Mt 14.25-31)

³² Isa danɔ jee metin ki ɔ deekden ɔ: «Jee se maam m'aakde ɔ m'ɛɛjdenga dode ki, taa naade tɛdga bii mɔtɔ ute maama ɔ dim kɔsde gɔtɔga. Maam m'ade kɔn naade baa te

† 15:4 Aak Ekz 21.17. ‡ 15:9 Aak Eza 29.13. § 15:13 Ara bo Isa taad taa Parizige.

bođe se eyo, ey num naade ɓaa baatn doob ki.»³³ Jee metiŋ ki deekiŋ ɔɔ: «Do kɔd-ɓaar ken ara j'akiro kɔŋ mappa gay jaay j'aki keɗn jeege tun den se kɔsn derɛŋ se?»³⁴ Isa tɔnd metɗe ɔɔ: «Naase ɔkki mappa kando?» Naade terliŋ ɔɔ: «J'ɔk cili ute kenjge seem seem kandum.»³⁵ Gɔtn se Isa deek jee denge tu ɔɔ j'iŋŋ naaŋ ki.³⁶ Naaŋ tɔs mappan cili se ute kenjge se jiŋ ki, tɔom Raa, dup eɗiŋ jeege tun metiŋ ki ɔɔ jee metiŋ ki nigiiŋ jee denge tu.³⁷ Ɔɔ gɔtn se jeege paac se ɔs derɛŋ ute maraaddɛ. Ɔɔ jee metiŋ ki se tɔs togŋ ɔɔ se, dooc gɔrnɔ cili.³⁸ Jeege ɔs paac se gaabge kaliŋ ki dupu-sɔɔ ɔɔ mendge ute gaange maak ki eyo.³⁹ Ken Isa jaay ɔl jee denge ɓaa sum se, naaŋ ook maakŋ markab ki ɔɔ ɔmb gaan baar ɓaa taa naaŋ Magadan* ki.

16

**Parizige ute *Sadusege tɔnd metn nakŋ-kɔɔɓm ade kiiŋ maakŋ Raa ki*
(Mk 8.11-21; Mt 12.38-42)

¹ Parizige ute Sadusege ɓaado ɔŋ Isa. Naade je aŋ goom kɔk se tɔnd metiŋ ɔɔ: «Naaje k'je ajen teɗn nakŋ-kɔɔɓm ken j'an kaakŋ jeel ro ki, ken iioŋ maakŋ *Raa ki.»² Naaŋ terlden ɔɔ: «Ken aanga tegeer kaada aki kooc jaay, naase aakki maakŋ raa aac aan gɔɔ poodo se, naase 'taadki ɔkki gɔto 'teɗn jiga.»³ Ɔɔ tanɔriŋ jaay naase aakkiga maakŋ raa se aac ilim zum zum se, naase 'taadki ɔkki: «Jaaki se gɔto teɗn jig eyo.» Ute nakgen teɗ maakŋ raa ki se ɓo naase 'jeelki nakgen utu 'teɗa. Anum gen di jaay naase aak 'jeelki nakgen aan ɓorse ey se?⁴ Jee ɓorsen jig eyo ɔɔ 'tuj ɔrmɗe naan Raa ki se. Naade je ɔɔ kaakŋ nakŋ-kɔɔɓɔ, naɓo nakŋ-kɔɔɓm naade an kaakŋ jeel ro ki se, tecŋ aan gɔɔ ken gen Yunus se sum.» Gɔtn se ter Isa iioŋ ɔŋde ɔɔ ɓaa.

*Ɔndki kɔndɔ ute dooy gen *Parizige ute gen *Sadusege*

⁵ Ken jee metn Isa ki jaay gaan ɔmb baar ɓaa jɛŋ ken kaam naane se, ken naade ɓaa ɓaa se dirigo tɔso te mapp eyo.⁶ Gɔtn se Isa deekden ɔɔ: «Ɔɔndki dose ɔɔ ɔndki kɔnd ute ɔrom* Parizige ute gen Sadusege se!»⁷ Jee metiŋ ki baag taadn ute naapa ɔɔ: «Naaŋ taad bin se taa naaje k'tɔskiro te mappa eyo.»⁸ Gaŋ Isa se jeelga saapɗe ɔɔ deekden ɔɔ: «Naase aalki te maakse paac dom ki eyo, ey num gen di jaay naase 'taadki ute naapa ɔkki: «Naaŋ taad bin se taa naaje k'tɔskiro te mapp ey se?»⁹ Ɔorse kic naase 'booy ɔkki te ey rok la? Naase 'saapiŋki tu, ken ute mappa mii sum ɓo gaabge dupu-mii ɔso ɔɔ met kɔɔriŋ se, naase 'tɔskiro gɔrnɔ kando?¹⁰ Ɔɔ gen mappan cili jaay gaabge dupu-sɔɔ ɔso se, met kɔɔriŋ se naase 'tɔskiro gɔrnɔ kando?¹¹ Taar maam m'taadŋen m'ɔɔ: ɔndki kɔnd ute ɔrom Parizige ute gen Sadusege se, maam m'je m'taad te mappa eyo. Anum gen di jaay naase 'booy ɔkumki ey se?»¹² Gɔtn se jee metn Isa ki se ɓaa booy ɔkga taar Isan taadden se taa j'an kɔnd ɓo ute ɔrom k'teɗ mappa se eyo, num j'an kɔnd ɓo ute dooy gen Parizige ute gen Sadusegen lee dooy jeege se.

*Pier taad ɔɔ Isa se naaŋ ɓo *al-Masi*

(Mk 8.27-30; Lk 9.18-21)

¹³ Ken Isa jaay aan taa naaŋ Sezare ken gen Pilip ki se, naaŋ tɔnd metn jee metiŋ ki ɔɔ: «Gen jeege tu num, *Goon Deba se tap ɓo naŋa?»¹⁴ Naade terliŋ ɔɔ: «Jee metiŋge ɔɔ naai Jan-Batist, jee metiŋge ɔɔ naai *Eli, kengen metiŋge ɔɔ naai Jeremi ey le debm taad taar teeco taar Raa ken gam.»¹⁵ Isa tɔnd metɗe ɔɔ: «Gen naase ki num, ɔkki maam tap ɓo m'naŋa?»¹⁶ Simon Pier terliŋ ɔɔ: «Naai se al-Masi, Goon Raa zɛɛɛ.»¹⁷ Gaŋ Isa deekiŋ ɔɔ: «Simon goon Jan, naai maaki raapo taa taar naai taad se, debkilimi ɓo taadio metiŋ eyo, num Bubum maakŋ raa ki ɓo taadio taar se.»¹⁸ Bin num 'booyo Pier: roi Pier se je deekŋ ɔɔ deleb ɔɔ do deleb ken ese ɓo, maam m'kiŋŋ *eglizuma ɔɔ yoa ute tɔɔgiŋ se kic ɓo aŋ kɔŋ teɗn dim eyo.¹⁹ Maam m'ai keɗn lekerlegen gen *maakŋ Gaar Raa. Nakŋ paacŋ jaay naai 'dɔɔkiŋga do naaŋ ki se, maakŋ raa kic ɓo Raa dɔɔkiŋga. Ɔɔ nakŋ paacŋ jaay naai

* 15:39 Taa naaŋ Magadan se ɓorse jeege jeel gotiŋ eyo le daam, 'teɗn Magdala. * 16:6 Ara se ɔrom se je taad ute dooy ken Parizige ute Sadusege lee dooy jeege se.

'tuutinga do naan̄ ki ara ki se, maak̄n̄ raa ki kic bo Raa an̄ tuutu.»²⁰ Gōtn se jee met̄n̄ ki naan̄ aacden kaama ð taar ken naan̄ bo al-Masi se ð j'ōnte taadn̄ nam ki.

Isa taad ð naan̄ utu 'kooyo ð duru

²¹ Naan̄ ken se, Isa baag taadn̄ jeege tun met̄n̄ ki tal ð: «Maam se, bæeki num m'baa Jeruzalem ki, ð magal taa bæe Yaudge, magal jee tēdn̄ *serke Raage tu, ute jee jeel taadn̄ tōok̄n̄ met̄n̄ Ko Taar Raage se, naade se utu am dabar dena, am tōōō ð bii k-mōtōge tu se m'ade 'dur daan yoge tu.»²² Pier dan̄ baansin̄ cēes ki ð baagin̄ mooyo ð: «Melum̄a, Raa ai bōōbō! Ōn̄ nak̄n̄ se 'kaan̄ doi ki eyo! Ōn̄ Raa ai bōōbō!»²³ Num gan̄ Isa terl̄ aak Pier ð deekin̄ ð: «*Bubm sitange iik naatn̄ cēm̄ ki gam naane! Taa naai se 'je am gaasn̄ naabm̄ ken Raa je ð m'an̄ tēd se ð saapm̄ naai se gen̄ Raa eyo, kese saapm̄ jikilimge.»

Isa se j'an̄ daan̄ j'ō ð dī

²⁴ Ter Isa deek jeege tun met̄n̄ ki daala ð: «Debm̄ jaay je am daan̄ num, 'baatn̄ ron̄ mala, 'kuun kaaḡn̄ yōn̄a† jaay bo am daana.²⁵ Taa debm̄ je kaajn̄ kon̄ se utu an̄ kutu naan̄ Raa ki ð debm̄ ut kon̄a taa maam se, utu an̄ kaaja.²⁶ Ken debm̄ jaay *duni ute magalin̄ bo kaam jin̄ kic num, ken naan̄ kutn̄ kon̄ naan̄ Raa ki se, naan̄ an̄ kōn̄ dī ro ki? Lō debkilimi se kon̄a se, naan̄ an̄ dugin̄ ute dīo? ²⁷ Taa naan̄ se bo, *Goon Deba utu ade baa maak̄n̄ gaar Bubin̄ ki ute kōd̄in̄ge ð nan̄a nan̄a kic bo naan̄ an̄ kēdn̄ bēdn̄a ro naabin̄ ken naan̄ tēda.²⁸ Deere, 'booyki bæe m'asen taada: maak̄n̄ jeege tun bōrse utu ara se, met̄in̄ge se kooy ey sum bo utu kaak̄n̄ Goon Deba ade baa maak̄n̄ gaarin̄ ki.»

17

**Raa ooj ro Isa*

(Mk 9.2-13; Lk 9.28-36; 2Pr 1.16-18)

¹ Ken bii mēce jaay deel se, Isa dan̄ Pier, Jak ute genān̄ Jan. Naade baa do ko ki jerle kalde ki. ² Ken naade aan se, gōtn se Raa ooj terlin̄ ron̄a naande ki. Daan̄ kaamin̄ se baa tēd raap aan gōō kaada ð kalin̄ge kic baa tēd raap lak lak aan gōō gōtn̄ wōōō. ³ Gōtn se jee met̄n̄ ken mōtō se naar aak *Musa ð *Eli, teec naande ki. ð ken naade aakde se, naade daar taad taad ute Isa. ⁴ Gan̄ Pier deek Isa ki ð: «Melum̄a, bæeki num, j'aki king gōtn̄ ara. Maam m'taal daabge mōtō: kalan̄ naai ki, kalan̄ Musa ki ð ken kalan̄ Eli ki.»⁵ Kaad ken naan̄ utu taad taad bōrt sum bo, gapar wōōr gōtō se baado naar deebde bat. ð maak̄n̄ gapar ki se k'booy mind deba taad ð: «Naan̄ se Goonuma, Goon maak-jema ð naan̄ tōolum jaay maam m'bēer m'ōōdn̄o, 'booy uunki taarin̄a!»⁶ Ken jee met̄n̄ ki jaay booy taar se, nirdē teece, beere òkde se ð naade taal tooco ð tōnd naandege naan̄ ki. ⁷ Isa baado iiko cēede ki ð jin̄ tuutde ð deekden ð: «In̄ 'daarki! Naase ōnte 'beerki!»⁸ Ken jee met̄n̄ ki jaay uun kaamde aak se, ðp̄ Isa kalin̄ ki sum, nam kuuy gōtō. ⁹ Kaad ken naade utu bōōyō bōoy kon se, Isa dejde ð: «Bere, nak̄n̄ naase aakkiro se, ōnte 'taadki nam ki, bini *Goon Deba se ade dur daan̄ yoge tu jaayo.»

*Jee met̄n̄ Isa ki tōnd met̄n̄ taa *Eli*

¹⁰ Gan̄ jee met̄n̄ Isa ki tōnd met̄n̄ ð: «Gen̄ dī jaay jee jeel taadn̄ tōok̄n̄ met̄n̄ Ko Taar Raage taad ð Eli ade baa jaay *al-Masi ade baa se?»¹¹ Naan̄ terlden̄ ð: «Deere, Eli utu ade baao ð naan̄ bo utu tōnd daapm̄ nakge paac ute doobin̄a. ¹² Num 'booyki m'asen taada: Eli se lē baadoga, nabō jeege jeelin̄ te eyo, tēdn̄ga nak̄n̄ maakde je don̄ ki. ð bin̄ bo *Goon Deba kic naade utu an̄ dabar bini.»¹³ Do taar ken se jaay jee met̄n̄ ki se baa booy òkga taar Isa taadden se, naan̄ taad ute Jan-Batist.

Isa ed̄ lapia goon ken òk kōōn̄ puputu

(Mk 9.14-32; Lk 9.37-45)

¹⁴ Ken Isa ute jee met̄n̄ ki jaay aan cēe jee denge tu se, gaaba kalan̄ baado erg naan̄ Isa ki, ¹⁵ ð deekin̄ ð: «Melum̄a, goonum se eejin̄ don̄ ki. Naan̄ se òk kōōn̄ puputu ð lee

† 16:24 kese je deek̄n̄ ð ðn̄ roi dabara bini kooy taa Isa.

dabariñ dēna, daayum əliñ naaŋ tooc maakŋ pood ki ey lē maakŋ maane ki. ¹⁶ Maam m'baansino gətn jeege tun mēti ki, nabo naade əŋ ədiño te lapi eyo.» ¹⁷ Isa eep taariña əw deek əw: «Jee do naaŋ kēn borse se, jee naaŋ taarge əw jee bēeki eyo. Maam tap bo m'king ute naase bini nuŋ ki? Maam tap bo m'asen serkŋ bini nuŋ ki? Goono se ək 'baamsiŋkiro tu ara!» ¹⁸ Isa aac kaama sitan kēn tēd goono puputu se əw ŋ'teec naatn ro goon ki se. Əw kaad kēn se sum bo goono se əŋ lapi. ¹⁹ Ter jee mētn Isa ki daŋ baansiŋ cēs ki əw tōnd mētiŋ əw: «Gēn di jaay bo sitan se naaje k'l'əŋ k'tuuriŋ te ey se?» ²⁰ Isa tərlden əw: «Taa naase kaal maakse baata. 'Booyki bēe m'asen taada: kēn naase jaay əkki kaal maakŋ do Raa ki magal aan gəw kaam koobi se num, naase aki deekŋ ko kēn ese se əw iŋ dēte əw ko se kiŋ dēte. Nakŋ jaay asen cir se gəw.» ²¹ [Ter Isa deekden əw: «Napar sitan bin se kēn naase jaay əŋ uunki te *siam gēn tōnd mētn Raa ey num, naaŋ se 'kəŋ teec eyo.»]*

Isa taad daala əw naaŋ utu kooyo əw duru

²² Bii kalaŋ jee mētn Isa ki tus paac taa naaŋ kēn Galile ki əw gətn se, Isa deekden əw: «*Goon Deba se j'utu j'aŋ kəkŋ kəl ji jeege tu. ²³ Naade utu aŋ təw əw bii k-mətəge tu se naaŋ ade dur daan yoge tu.» Kēn jee mētiŋ ki jaay booy taar se, naade rode oojde walak.

*Isa ute Pier əg miir gēn *Bee Raa*

²⁴ Kēn Isa ute jee mētiŋ ki jaay aan maakŋ geger kēn Kaparnayum ki se, jeegen lee tək gursn miir gēn 'Bee Raa se baado əŋ Pier əw tōnd mētiŋ əw: «Melse tap bo, lee əg miir taa gēn 'Bee Raa ləbu gəw?» ²⁵ Pier tərliŋ əw: «Yēe naaŋ əgə.» Kēn jaay Pier baa been se, Isa bo uun taara deete əw deekiŋ əw: «Gēn naai ki num saap əw di, Simon Pier: gaariŋgen do naaŋ ki se, kēn lee əgden miiri tap bo naŋge? Jee maakŋ naaŋdege tu ləbu mertge?» ²⁶ Pier tərliŋ əw: «Mertge.» Isa kic tərliŋ əw: «Kēn deer num, gaan naaŋge se lee əg miiri eyo! ²⁷ Nabo, naaje se k'je jee se maakde tuj eyo, taa naaŋ se bo Pier, 'baa taa baar ki und kuuyi maan, əw kēŋ kēn naai aŋ kəkŋ deet deet se, eepiŋ taariña əw kəŋ tamma kalaŋ aas kəŋ miir jeege dio. Uuniña əw 'baa edden taa təw bed gēn miir maama əw gēn naai.»

18

*Maakŋ *Gaar Raa ki se naŋa bo tēdn magala
(Mt 5.29-30; Mk 9.33-50; Lk 9.46-50)*

¹ Kaad kēn se jee mētn Isa ki baado əŋiña əw tōnd mētiŋ əw: «Naŋa bo 'tēdn magal cir jeege paac *maakŋ Gaar Raa ki?» ² Isa daŋo goon cəkə baado daar daande ki, ³ əw deekden əw: «'Booyki bēe m'asen taada: kēn naase 'tərliki te maakse te eyo əw 'tēdki te rose aan gəw gēn gaangen sēm ey se, naase aki kəŋ kēnd maakŋ Gaar Raa ki eyo. ⁴ Taa naaŋ se bo debm jaay əw roŋ baat aan gəw goon cəkən ese se, naaŋ bo debm 'tēdn magal cir jeege paac maakŋ Gaar Raa ki. ⁵ Taa maam jaay, debm əkga goon cəkə jiga aan gəw goon ese se, kēse aan gəw naaŋ əkum maam mala.»

*Əŋte kəl gēnaai maakŋ *kusiŋ ki*

⁶ «Gaŋ maakŋ gaange tun sēm kēn aalga kaal maakde dom ki se jaay, nam əlga deb kalaŋ maakŋ kusiŋ ki se, debm kēn əliŋ se əŋ bēeki num, j'uuno ko tootn magala əw k'dəekiŋ mindiŋ ki əw j'uun j'lundiŋ maakŋ baar kēn jərle. ⁷ Jeegen do duni ki se utu aden tēdn əw aak eyo taa nakgen kēn utu kəl jeege maakŋ kusiŋ ki se utu 'tēdn den aak eyo. Deere, nakgen bin se utu tap, nabo əwə deb kēn 'kəl jeege maakŋ kusiŋ ki se. ⁸ Kēn jii ey lē jēi jaay bo ai kəl maakŋ kusiŋ ki num, gaan siden dəkə. Kēn əwi jii kalaŋ ey lē jēi kalaŋ jaay kəŋ kaaja se, bēe cir kēn 'king te jige dio ey lē jēige dio əw baa maakŋ pood kēn gēn daayum. ⁹ Kēn kaami jaay bo ai kəli maakŋ kusiŋ ki num, kaami se əw und naata. Kēn əwi kaami kalaŋ jaay kəŋ *kaajŋ gēn daayum se, bēe cir kēn 'king te kaamige dio əw baa maakŋ pood kēn gēn daayum.»

Mētn taar baatn iig jaay j'əŋiña

* 17:21 Taargen ara se maakŋ Kitapge tun do dəkiŋ se, mētiŋge maakde ki se, gəw.

¹⁰ «Ɔndki kɔndɔ gaan sɛemgen ese se, nam kalaŋ kic bo ɔnte aakiŋki aan gɔɔ nakŋ cɛrɛ! Anum 'booyki m'asen taada: kɔddɛgen inŋ cɛɛ Bubum ki maakŋ raa ki se, daayum utu aakden dode ki. ¹¹ [Taa maam *Goon Deba m'baado se taa kaajŋ jeegeen iigga kiigi.]*

¹² «Naase tap bo 'saapiŋki ɔki di? Ken deba jaay ɔk baatge kaaru ɔɔ maakde ki se ken kalaŋ iigga num, baatgen sik-jernaŋ-kaar-jernaŋ kuuy se naaŋ ade kɔŋ maakŋ ko ki taa 'baa je ken kalaŋ iig kiig se ey la? ¹³ 'Booyki bɛɛ m'asen taada: ken naaŋ jaay je ɔŋiŋga se, naaŋ maakiŋ raapm dena do baat ken se cir do kenge tun si-jernaŋ-kaar-jernaŋ ken iig te ey se. ¹⁴ Taa naaŋ se bo Bubsen maakŋ raa ki kic num, je ɔɔ maakŋ gaange tun sɛem se, nam kalaŋ tap bo kut eyo.»

'Tɛdki kaldɛ naapge tu

¹⁵ «Ken genaai jaay tɛdiga *kusiŋa num, 'baa ɔŋiŋ kali ki ɔɔ 'mooyiŋa. Ken naaŋ jaay booy uunga taari num, kese naai 'daapiŋga. ¹⁶ Ken naaŋ jaay baate booy kuun taari se, ɔk 'terl 'baa ɔŋo deb kalaŋ ey lɛ jeege dio taa naan jeege tun dio ey lɛ mɔtɔ se bo, ai tɛdn saadige ɔɔ ute naade se bo, naase aki naŋ taarse†. ¹⁷ Ken jee se jaay naaŋ baate booyde taarde kic num, 'baa 'taadn metn taar se *egliz ki. Ɔɔ ken jee egliz ki baa ɔŋiŋ jaay naaŋ baate booy kuun taarde daal num, naai aakiŋ aan gɔɔ debm jeel *Raa mal eyo ey lɛ aan gɔɔ *debm tɔkŋ miiri. ¹⁸ 'Booyki bɛɛ m'asen taada: nakŋ paacŋ jaay naase 'dɔakiŋkiga do naaŋ ki se, maakŋ raa kic bo Raa aŋ dɔɔkɔ. Ɔɔ nakŋ paacŋ jaay naase 'tuutiŋga do naaŋ ki ara ki se, maakŋ raa ki kic bo Raa aŋ tuutu.

¹⁹ «'Booyki m'asen taadn daala: do naaŋ ki ara jaay jeege dio maakse ki taarde kalaŋ ɔɔ tɔnd metn dim se, nakŋ naade je se, Bubum ken maakŋ raa ki adesin kɛda. ²⁰ Deere, taa gɔtn jaay jeege dio ey lɛ mɔtɔ jaay tus ute ro maam se, maam m'utu daande ki.»

²¹ Gaŋ Pier baado ɔŋ Isa ɔɔ tɔnd metin ɔɔ: «Meluma, ken genaam jaay tɛdumga kusiŋa num, m'aŋ tɛdn kaldɛ met kando? Bin num m'aŋ tɛdn dɔɔl cili ne?» ²² Isa terlin ɔɔ: «Maam m'deeki m'ɔɔ: dɔɔl cili sum eyo, num sik-cili-cili met cili.»

Metn taar debm sɛɛ baate tɛdn kaldɛ genaŋ ki

²³ «Taa naaŋ se bo 'booyki m'ɔɔ: *maakŋ Gaar Raa se tec aan gɔɔ gaar ken tus jee tɛdn naabiŋge taa kaakŋ sɛɛŋ do jeege tu. ²⁴ Ken naaŋ utu baag baag kaakŋ gursin sum bo, j'ɔk k'baano ute gaaba kalaŋ ken aŋ kɔŋŋ gurs dupu-kaar kando kando‡. ²⁵ Aan gɔɔ gaabm se ɔk dim naaŋ an kɔŋŋ sɛɛŋ gɔtɔ dey se, gaarge deek ɔɔ: «'Baa 'dugiŋki naaŋa, mendiŋa, gɛniŋge ɔɔ nakŋ naaŋ ɔk paac se, k'dugiŋa ɔɔ gursin se k'baado k'j'ɔgum sɛɛma.» ²⁶ Gɔtn se gaabm ese se baado ooc metn jen ki ɔɔ erg naan melin ki ɔɔ deekiŋ ɔɔ: «Aay kaami, udum bia, sɛɛi se paac m'utu m'aisin kɔgɔ!» ²⁷ Gɔtn se melin ɛɛjin don ki, ɔɔ tɔɔl te sɛɛŋ se naata ɔɔ ɔŋiŋ iin baa. ²⁸ Ken gaabm ese jaay teec baa baa se, baa dɔɔd ute medin kalaŋ ken naade tɛd naaba kalaŋ. Debm se ɔkoga kɔkŋ sɛɛŋ tamma kaaru§. Gɔtn se naaŋ ɔkiŋ bɔrlin ki ai karat ɔɔ deekiŋ ɔɔ: «Ɔgumo sɛɛma!» ²⁹ Gɔtn se medin se ooc metn jen ki ɔɔ eemiŋ nɔɔ metin ki ɔɔ: «Aay kaami, udum bia, sɛɛi se maam m'utu m'aisin kɔgɔ!» ³⁰ Gaabm se baate, ɔk medin se baa ɔlin danŋay ki kɔr naaŋ aŋ kɔŋŋ naŋ sɛɛŋ se. ³¹ Meddɛgen k'tɛd naaba kalaŋ jaay aak nakŋ ken gaabm ese tɛd se, naade paac maakde tuju ɔɔ baa taad taar se meldɛ ki. ³² Gɔtn se meldɛ se ɔl k'daŋo gaabm ese se ɔɔ deekiŋ ɔɔ: «Naai se debm jig eyo! Ey num naai eemum nɔɔ sum bo sɛɛige se, maam m'tɔɔlinŋiŋo naatn. ³³ Aan gɔɔ maam m'ɛɛji doi ki se, naai kic ɛɛj do medi ki ey la!» ³⁴ Ken melin jaay maakiŋ tuj se, gaabm se naaŋ ɔk ɔlin danŋay ki taa j'aŋ baa dabara bini kɔŋŋ naŋ sɛɛŋ se maak ki.» ³⁵ Gɔtn se Isa deekden ɔɔ: «Ken naase jaay debm ɔŋ tɛd te kaldɛ genaŋ ki te maakiŋ paac ey se, Bubum maakŋ raa ki kic aŋ tɛdn kaldɛ ey bin kici.»

* 18:11 Bersen ara se, maakŋ Kitapge tun do dakiŋ se, metiŋge maakde ki se, gɔtɔ. † 18:16 Aak Dt 19.15.

‡ 18:24 Gurs naaŋ aŋ kɔg se aas gen kɔŋŋ debm tɛd naaba gen baara sik-kaar-mii. § 18:28 Gurs naaŋ aŋ kɔg se aas gen kɔŋŋ debm tɛd naaba gen bii kaaru.

19

Isa taad metn taar piiri

(Mk 10.1-12; Dt 24.1-4; Mt 5.31-32)

¹ Ken Isa taad nan taarin se, naan iin on Galile do baa taa naan Jude ki, kaam aak jey ool k'danin Jordan ken kaam naane. ² Dool jeege dena ok metina do gotn se naan edden lapia. ³ *Parizige metinge se baado on Isa je doobm an goom kok se, naade tond metin do: «Deba se, do taar dim ken gay kic bo, naan ok doobo ken 'piir mending la?» ⁴ Isa terlden do: «Naase 'dooyinki te ey la, taar k'raanino maakn Kitap ki se? Do kupm met ki se, *Raa Mel Kaala aalo gaaba ute menda, ⁵ do deek do: *Taa naan se bo gaaba teecn kon kon te bubina, baa tum te mendina, do naaden di se tum tedga daa ro kalan.*» ⁶ Bin se naade se tedga aan go do jee di eyo, num aan go do deb kalan sum. Nakn jaay Raa dookinga dook se, debkilimi onte tuutina!»

⁷ Parizige tond metin do: «Gen di jaay *Musa deek do gaaba raan maktubm gen piiri, kedn mending ki jaay an piir se?» ⁸ Isa terlden do: «Kese taa do-mongse bo, Musa dooden doobm piir mendsege. Ey num do kupm met ki se bin eyo. ⁹ 'Booyki m'asen taada: nam jaay 'piir mending se, ken mending ees kees gaabge jaayo, do ken naan jaay okga mend kuuy se, naan se aan go do debm ees mend nam.»

¹⁰ Jee metn Isa ki deekin do: «Ken daan gaaba ute menda jaay kingde bin num, naan se ken debm ok te menda ey kic num bee kcal!» ¹¹ Isa terlden do: «Jeege paac se kon booy kokn taar se eyo. Jeege an booy kok se, jeege ken Raa eddenga jeele gen booy kokn metn taar se jaayo. ¹² Deere, doobm jaay gaasn gaabge gen tokn mendge se dena: jee metinge se j'oojde bo rode goto, jee metinge se le jikilinge bo tedde rode ted goto, do kengen metinge se taa taar Raa bo naade baate tokn mendge. Debm kon booy kokn taar se num, onin an booy kok!»

Isa doo booro gaange tu

(Mk 10.13-16; Lk 18.15-17)

¹³ Gotn se jeege baano ute gaangen seeme gotn Isa ki taa naan aden tond jin dode ki do tond metn Raa taa naade, nabo jee metin ki uunde kaamde naatn. ¹⁴ Gan Isa deekden do: «Ondeki gaangen seem se ade baa gotum ki, onte 'gaasdeki, taa *maakn Gaar Raa se gen jeege tec aan go do gaangen seem se.» ¹⁵ Ken naan jaay tond jin dodege tu aas se, naan iin on gotn se, do baa.

Isa ute debm maala

(Mk 10.17-31; Lk 18.18-30; 1Tim 6.9-10)

¹⁶ Gan gaaba kalan baado on Isa do deekin do: «Debm dooy jeege, bee maam m'ted jaay am kedn *kaajn gen daayum se, ken gay?» ¹⁷ Isa terlin do: «Gen di 'tond metum ro nak ken bee se? Ken bee se, Raa kalin ki sum. Ken naai jaay 'je 'kon kaajn gen daayum num, 'tedn nakn ken Raa taad do gen teda se.» ¹⁸ Gaaba se deekin do: «Ken gayo?» Isa terlin do: «Onthe 'tol nam, onte 'keesn mend nam, onte 'keesn gaabm nam, onte 'boogo, onte 'tokn taar-koo do nam ki, ¹⁹ 'sook koi ki te bubu ki† do 'je naapi aan go do ro naai mala.‡»

²⁰ Gaaba se terlin do: «Nakgen se maam m'lee m'tedino ted paac tap, anum dopum ken gay daala?» ²¹ Isa deekin do: «Ken naai jaay je tedn debm bee mala mala naan Raa ki num, maali naai ok paac se, 'baa 'dugin naatn do gursin se 'nigin jee daayge tu. Ken tedinga bin se, ai toodn korboto maakn raa ki. Do naai le, 'baado 'daanuma.» ²² Ken goon kodo se jaay booy taar ken Isa taadin se, ok terl baa baa se maakin tuj kasak kasak, taa naan debm nak dena. ²³ Isa deek jeege tun metin ki do: «'Booyki bee m'asen taada: debm nak dena se kendin koono *maakn Gaar Raa ki. ²⁴ M'deek m'doolsen daala: ken ginji jaay deel ute bee luppura se onno; nabo debm nak dena jaay 'kend maakn Gaar Raa ki se, onno cir naan se daala!» ²⁵ Ken jee metin ki jaay booy taar se, okden taad eyo deek do: «Ken bin

* 19:5 Aak Jen 2.24. † 19:19 Aak Ekz 20.12-16 do Dt 5.16-20. ‡ 19:19 Aak Lb 19.18.

num naja jaay 'kəŋ kaaja?»²⁶ Isa uun kaamin aakde əw deekden əw: «Gen jikilimge tu sum num nakŋ se əwə, num Raa ki se, ne dim əwəŋ gətə.»

²⁷ Gətn se Pier deek Isa ki əw: «'Booyo, naaje se k'j'əŋoga nakge paac taa j'ai daan naai, num naaje tap bo j'kəŋ di?»²⁸ Isa tərlden əw: «'Booyki bəe m'asen taada: kaad kən Raa utu tēdn nakge paac 'tēdn kiji se, maam *Goon Deba m'utu m'king do kaag do kən iin gətn Raa ki əw naasen sik-kaar-di kən lee daanumkiro se, utu aki king do kaag do kən sik-kaar-dio gen kəŋ bəwə do taa bəe gaan *Israelge tun sik-kaar-di se. ²⁹ Əw debm jaay əwə beenge, genaangen gaabge ute kengen mēndge, bubina, kona, gēninge ey le maakŋ-gətinge taa maam se, nakgen se paac se naan utu aden kəŋ den cir kən naan əwə, əw 'kəŋ kaajŋ gen daayum. ³⁰ Num maakŋ jeege tun bəse naan ki se, deniŋ utu kəwpm məwt. Əw maakŋ jeege tun bəse məwt se, deniŋ utu tēdn jee naan ki.»

20

Isa aal naaqŋ taara ute mēl jinene əw jee tēdn naabiŋge

¹ Tər Isa deek daala əw: «*Maakŋ Gaar Raa se tec aan gəw mēl bəe kən iin tanəwriŋ nəwriŋ je jeege taa aden kol baa tēdn naaba maakŋ jineniŋ ki. ² Mēl jinene se taad dəək taariŋ ute jee tēdn naabge se kən naade tēd naaba ləkga se, deba kic bo naan an kēdn tamma* kalaŋ kalaŋ. Bin jaay bo naan əlden maakŋ jineniŋ ki. ³ Kən aan kaadn mēs ki se, naan teeco been ki əŋ jeege iŋg king cərə. ⁴ Gətn se naan deekden əw: «Naase kic 'baa 'tēdki naaba maakŋ jinenum ki əw maam m'asen kəŋ te doobina.» ⁵ Gətn se jee tēdn naabge se iin baa maakŋ jinene ki. Kən aan katar ki tir se, tər naan teeco əw katar do tēger ki kic naan teeco. Əw kən naan teeco jaay əŋ jeegen kuuy iŋg king cərə daal se, naan əlden əw k'baa tēdn naaba maakŋ jineniŋ ki kici. ⁶ Kən aan tēger se, naan teeco daala əw əŋ jeegen iŋg king cər se, naan deekden əw: «Gen di jaay naase iŋg 'lėkki cər se?» ⁷ Naade tərliŋ əw: «Nam ajen kuun gen naaba bo gətə.» Naan deekden əw: «Naase kic 'baa 'tēdki naaba maakŋ jinenum ki.» ⁸ Kən aan tēger kaada baa baa kooco se, mēl jinene se deek debm tēdn naabiŋ ki əw: «'Baa 'dano jee tēdn naabge se paac əw naja naja kic bo əŋiŋ nakiŋ nakiŋ. 'Baag do jeege tun kaam məwt bini 'kaan do jeege tun kən baado deete.» ⁹ Gətn se jeegen jaay baag tēdn naaba kaam məwt dēs se, baado əw naja kic bo j'ēdiŋ tamma kalaŋ kalaŋ. ¹⁰ Kən gen kəŋŋ jeegen baag naaba deet se, naade saap əw kaadn naane, naade 'kəŋ cir naapdege. Nabo deba kic bo əŋ tamma kalaŋ kalaŋ sum. ¹¹ Kən naade jaay aak bēdden j'ēdden se, maakde taarde mooy naan ki dir dir do mēl bəe ki se. ¹² Əw deekiŋ əw: «Jee se baado kaam məwt əw naaba kic bo naade tēd lər kalaŋ sum, əw naai əgden aas kaas ute naajen kən k'dabar k'lėk tec maakŋ kaad ki.» ¹³ Gaŋ mēl jinene se deek deb kalaŋ ki əw: «Mēduma, maam m'tuji te dim eyo əw taarje se lē k'taad k'təliŋoga tələ m'əw kən jaay naai 'tēdn naaba ləkga num, m'ai kəŋŋ tamma kalaŋ se, naai 'tookoga took ey la? ¹⁴ 'Bəse, ək bēdi əw 'baa bei ki. Əw debm tēdn naabm baag kaam məwt se, kən maam m'je se maam m'an kēdn bēdiŋ aan gəw gen naai se sum kici. ¹⁵ Ute gursum se, nakŋ maam m'je bo m'an tēdn ro ki ey la? Ləbu do bəe kən maam m'tēd se, naai 'maaki ilim ro ki la?» ¹⁶ Taa naan se bo Isa deek əw: «Jeegen kaam məwt se, utu tēdn jeegen naan ki. Əw jeegen naan ki se lē, utu kəwpm kaam məwt.»

Isa taad gen k-mətəge tu əw naan utu kooyo əw adē dur daan yoge tu

(Mk 10.32-34; Lk 18.31-34)

¹⁷ Isa ook baa Jeruzalem ki əw kən naade baa baa doob ki se, naan dan jee mētiŋ sik-kaar-di kalde ki əw deekden əw: ¹⁸ «'Booyki, bəse naaje k'j'ook k'baaki baa Jeruzalem ki əw *Goon Deba se, j'utu j'an kəkŋ kəl ji *magal jee tēdn sərke Raage tu ute jee jeel taadn təəkŋ mētn Ko Taar Raa. Naade utu an kəŋŋ bəwə don ki əw an kəl j'an baa tələ. ¹⁹ Naade an kəkŋ kəl ji jeege tun Yaudge eyo, utu an tooy koogo mētiŋ ki, an tənd te mēje jaay an tupm tələ ro kaag ki. Əw bii k-mətəge tu se, naan adē dur daan yoge tu.»

* 20:2 Tamma kalaŋ se aas kəŋŋ debm tēd naaba gen bii kalaŋ.

Jak te genaay Jan konde tondde meta gotn Isa ki
(Mk 10.35-45; Lk 22.24-47)

²⁰ Gotn se gaan Zebedege baado ute konde naan Isa ki. Konde se erg naay ki taa tond metina. ²¹ Ken Isa aaki se deeki w: «Naai tap bo 'je di?» Menda se terli w: «On genumgen di naani ki se maakn gaari ki se, on deb kalan 'king do ji daami ki w ken kalan do ji jeeli ki.» ²² Isa terlden w: «Nakn naase 'tondki meta ro ki se, naase 'jeel okki te metin eyo. *Koom dubar maam m'utu m'kaay se, naase anki kon kaasn gen kaayin la?» Naade terli w: «Yee, naaje j'an kon kaasa.» ²³ Isa deekden w: «Deere, koom dubarum se naase anki kaayina, nabo gen gotn king jaay do ji daamum ki ey le do ji jeelum ki se, olum maam eyo. Gotn se Bubum daapinga daap malinge tu.»

²⁴ Ken jee metn Isa ken sik jaay baa booy taar ese se, naade maakde tuj do gena naapge tun di se. ²⁵ Gan gotn se Isa dandeno paac w deekden w: «'Jeelki, jeegen k'talde gaarge se ing do jeege tu w magalgen k'tondde se ted jeege te taa tawo. ²⁶ Num naase se onte 'tedki bini. Ken maakse ki jaay nam je tedn magalse se, on ron tedn debm kaan naabse. ²⁷ Ken maakse ki se jaay nam je tedn naanse se on ron asen tedn bulse. ²⁸ Taa *Goon Deba baado se, taa jeege bo an tedn naab eyo, num naan baado se taa naan bo tedn naaba jeege tu w kedn kon gen dugn do jee dena.»

Isa ed lapi jee kaam-tokge tu dio
(Mk 10.46-52; Lk 18.35-43)

²⁹ Ken Isa ute jee metin ki jaay teec teec maakn geger ken Jeriko ki se, jeege dena ok metina. ³⁰ Gotn se naade on jee kaam-tokge di ing king jey doob ki. Ken jee kaam-tokge se booy jaay w Isa bo deel deel se, naade baag tawon tawo w: «Melje, *Goon Daud ejjen doje ki!» ³¹ Gotn se jee denge uunde kaamde w deekden w: «'Doki!» Gan jee kaam-tokgen se ter taw taw makon daala w: «Melje, Goon Daud ejjen doje ki!» ³² Gotn se Isa ok daara, dandeno w deekden w: «Naase 'jeki m'asen tedn di?» ³³ Naade terli w: «Melje, on kaamjege 'tawon taaka!» ³⁴ Gotn se Isa ejden dode ki, uun jin tawon kaamdege tu w kaamdege naar taw taaka w naade ok metina.

21

Isa end Jeruzalem ki aan goo gaarge
(Mk 11.1-10; Lk 19.28-44; Jn 12.12-19; Eza 12.6)

¹ Ken Isa ute jee metin ki jaay aan goo ute Jeruzalem, ce naay ken k'danin Betpaje do *koon olib ki se, gotn se, maakn jeege tun metin ki se, Isa ol jeege di naaba. ² Naan deekden w: «'Baaki maakn naay ken naanse ki se, w naase aki baa naar kon ko buuru k'dawkinga dawko ute goonin ceen ki. Kon se 'tuutin'kiro w naade di paac 'baamdekiro. ³ Ken nam jaay deeksenga taar dim num, 'terlin'ki waki: Kese Melje bo jede. W naan asenin naar kon naase andekiro 'baa.» ⁴ Nakn se paac jaay aan se taa taar ken debm taad taar teeco taar Raa ki raajino do dakin se kaan doobin ki, ken w: ⁵ 'Deekki jeege tun maakn geger ken Sion *ki waki:

Aakki, gaarse te baaseno kon,
naan se debm dalul ooko do ko buur ki,
w do goonin ki ken kon k'lee k'juun daama se.†

⁶ Gotn se jee metn Isa ki iin baa w baa tedin aan goo ken Isa taaddeno ro ki. ⁷ Naade tuut ko buuru ute goonina w baandeno. Gotn se naade taw taal kal magaldege do buurge tu† se jaay Isa ing do ki. ⁸ Jeege dena taw taal kal magaldege doob ki w jee metinge gaan doomo baado tambin doob ki. ⁹ Jee te dende paacn daanin se, jee naan ki, jee mawon daw w:

«Ozaana *Goon Daud!»

* 21:5 Sion se ro Jeruzalem kici. † 21:5 Aak Zak 9.9. ‡ 21:7 Deere maakn Matiye ki se taad w Isa ook do buur ki ute do goonin ki num maakn Kitapm Mark ki se, 11.2 taad w Isa se ooko do goon buur ki sum.

«*Raa tēdn bēēn do deb ken baado te ro Mēljege Raal!»
«Ozaana Raa ken raan maakn̄ raa ki!»

¹⁰ Ken Isa jaay end maakn̄ gēger ken Jeruzalem ki se, jee maakn̄ gēger ki se paac taad gajalan̄ do taad ute naapa do: «Naan̄ se tap bo naja?» ¹¹ Jee dengen oko metin̄ se terlin̄ do: «Kese Isan debm taad taar teeco taar Raa ki, ken iin̄o Nazaret ken taa naan̄ Galile ki.»

Isa tuur te jee lee tēdn zogen daan bōor *Bee Raa ki
(Mk 11.15-19; Lk 19.45-48; Jn 2.13-22)

¹² Naan̄ ken se Isa baa end daan bōor Bee Raa ki do gōtn se naan̄ baag tuur jeegen baano te nakdege gen zoa ute jeegen baado dugu. Naan̄ tōt tōl tuun te tabil jee pēlek̄n gursge naatn̄ do tōt tōl te nakgen jee tēdn zo dēerge lee tinḡ do ki se kici. ¹³ Do deekden do: «Taar se k'raan̄j̄nga raan̄ maakn̄ Kitap ki j'ōo: *Bee maam se tēdn bee ken jeege ansum keeme,* § num gan̄ naase 'tēdn̄ki tēdga gōtn jee boogge!»

¹⁴ Gōtn se jee kaam-tōokge ute jee cēkēd̄ge baado oḡ Isa daan bōor Bee Raa ki do naan̄ edden lapiā. ¹⁵ Ken *magal jee tēdn serke Raage tu, ute jee jeel taadn̄ tōok̄n metn̄ Ko Taar Raage jaay aak nakn̄-kōōbgen Isa tēdo se, do booy gaangen jaay tōod tōoy daan bōor Bee Raa ki do: Ozaana, *k'nookki *Goon Daud se; gōtn se naade maakde tuj aak eyo. ¹⁶ Do naade taad Isa ki do: «Taar gaangen taad se, naai utu 'booy dey?» Isa terlden do: «Yēē, m'utu m'booyo. Num naase tap bo 'dooyin̄ki te ey la, taar ken Kitap do: *Ute taar gaangen sēeme do kengen k'taacege se bo, naai 'nook roi aan gōo ken naai maaki jen ro ki?* †»

¹⁷ Gōtn se Isa iin̄ oḡde do baa tood naan̄ ken Betani ki.

Isa naam ko ba
(Mk 11.12-14,19-26; Lk 13.6-9)

¹⁸ Metbeen̄ki tanōrin̄ ken Isa iin̄ Betani ki jaay ok terlo baado baa Jeruzalem ki se, naan̄ naam bo tōolin̄a. ¹⁹ Naan̄ aak ko ba se daar daar cēē doob ki. Naan̄ baado metn̄ ko ba ki se, nabo oḡ kamba sum. Gōtn se naan̄ taad ko ba ki se do: «Naan̄ ki se, mōōtn̄ naai kooy ey sum!» Do gōtn se sum bo ko ba se naar tuutu. ²⁰ Ken jee metin̄ ki jaay aak nakn̄ Isa tēd se, okden taad eyo, deek do: «Tēd do di jaay ko ba se naar tuut yōkōd bin se?» ²¹ Isa terlden do: «'Booyki bēē m'asen taada: ken naase jaay aalki maakse do Raa ki do okki naaja maakse ki ey se, naase aki kōn̄ tēdn nakn̄ maam m'tēd do ko ba ki se sum eyo, num aki deekn̄ kōs ki oōki: «Iin̄ ooc maakn̄ baar ki» do naan̄ 'kiin̄ kooco. ²² Ken nakn̄ paacn̄ naase 'tōndki meta ro ki jaay aalki maakse paac do Raa ki se, naase utu an̄ki kōn̄o.»

Magal Yaudge dem tōoḡn Isa
(Mk 11.27-33; Lk 20.1-8)

²³ Isa baado end daan bōor *Bee Raa ki do baag dooy jeege. Gan̄ *magal jee tēdn serke Raage tu do magal taa bee Yaudge baado oḡin̄a do tōnd metin̄ do: «Naai tap bo tōogi se oḡin̄o gay jaay oḡi 'tēd nakgen bin se? Ken undi kulu tēd nakgen se tap bo naja?» ²⁴ Isa terlden do: «Maam kic m'ok taara kalan̄ m'je tōnd metse. Ken naase jaay oḡ 'terlumkiga num, maam kic m'asen taadn̄ debm ken undum kulu gen tēdn nakgen se. ²⁵ 'Taadumki tu: ken olo Jan-Batist *batiz jeege se, Raa bō olin̄o lē, naan̄ ajeki deekn̄ do: Gen di jaay 'baate 'kuunki taar Jan se? ²⁶ Ken k'deekkiga j'ōoki: «Jikilimge bo olin̄o» lē, jee denge ajeki kōn̄ eyo, taa naade jeel Jan se debm taad taar teeco taar Raa ki.» ²⁷ Gōtn se naade terl Isa ki do: «Naaje se k'jeel eyo.» Ter Isa kic deekden do: «Maam kic num, m'asen kōn̄ taadn̄ debm ken undum kulu gen tēdn nakgen se eyo.»

Isa aal naaḡn taara ro gaange tu dio

²⁸ Ter Isa deekden daala do: «Saapm naase ki num oōki di: gaaba kalan̄ ok gaangen gaabge dio. Naan̄ baa oḡ goonin̄ deet se do deekin̄ do: «Goonuma, jaaki se 'baa tēdo naaba

§ 21:13 Aak Eza 56.7. * 21:13 Aak Jer 7.11. † 21:16 Aak KKR 8.3.

maakŋ jinene ki.» ²⁹ Gooniŋ terliŋ ɔ: «Maam m'baa eyo.» Naanŋ ing ɔkɔ se taar naanŋ taad se saapiŋ jig eyo, ɔ naanŋ iinŋ baa maakŋ jinene ki. ³⁰ Ter bubde baado ɔŋ gooniŋ kuuy se taadiŋ aan gɔɔ ken naanŋ taado gooniŋ ken deet se kici. Gooniŋ se terliŋ ɔ: «Yee, maam m'baao» nabo gaŋ baate baa. ³¹ Maakŋ gaange tun di se ken gay bo took uunga taar bubina?» Naade terliŋ ɔ: «Goon deete.» Isa taadden ɔ: «'Booyki bee m'asen taada: *jee tokŋ miirge ute mend keesn gaabge se, kend *maakŋ Gaar Raa ki dose ki. ³² Deere, Jan-Batist se baado taadsenga doobm gen tedn nakgen ute doobina, nabo naase 'tookiro te taariŋ eyo. Ey num *jee tokŋ miirge, ute mend keesn gaabge se kic bo, tookga taariŋa. Gaŋ naase se, ken aakdeki naade took taariŋ se kic bo, naase 'baate 'terlki maakse ɔ ɔŋ 'tookki te taariŋ eyo.»

Isa aal naagŋ taara ute jee tedn naabgen jig eyo

(Mk 12.1-12; Lk 20.9-19; Eza 5.1-7)

³³ Ter Isa taadden ɔ: «'Booyki kaal naagŋ taar kuuy daala! Gaaba kalaŋ ted jinen biŋ, iinŋ gurugiŋ te durdur, naanŋ ud gɔɔ do ko ki gen rii koojŋ biŋina ɔ iinŋ gɔtɔ jerle gen king bɔɔbm jinenina. Gɔtn se maakŋ jineniŋ se, naanŋ ɔniŋ kaam ji jee tedn naabge tu ɔ naanŋ iinŋ baa merte. ³⁴ Ken kaadn kugŋ koojŋ biŋ jaay aan se, naanŋ ɔl jee tedn naabinge se gɔtn jeege tun naanŋ ɔnde jineniŋ kaam jide se, taa aŋo kɔkŋ bedina. ³⁵ Num gaŋ jee ken naanŋ ɔnde jineniŋ kaam jin se tok jee ken naanŋ oldeno se. Deb kalaŋ naade tɔnd dɛreŋina ɔ deb kalaŋ kuuy se naade tɔoliŋa ɔ ken kuuy kalaŋ se, kic naade tund tɔoliŋ te koa. ³⁶ Ter naanŋ ɔl jee tedn naabgen kuuy den cir jeegen deet se daala, nabo naade se kic bo, naade tedden bini. ³⁷ Bin num kaam mɔɔtn se naanŋ oldeno gooniŋa, taa naanŋ saap ɔ: «Goonum mala se naade utu tookŋ kuun taariŋa.» ³⁸ Gaŋ ken naade jaay aak gooniŋ se, naade taad ute naapa ɔ: «Naanŋ se bo ken bubinŋ ooyga num utu 'tedn mel jinen se! Bin num 'baakiro k'tɔoliŋki ɔ jinene se le, ajenki kɔɔpm naajege tu!» ³⁹ Gɔtn se naade ɔk ɔɔdo goono se maakŋ jinen ki se naata ɔ baa tɔoliŋa.» ⁴⁰ Gɔtn se Isa tɔnd metde ɔ: «'Booyki metn taar se: ken mel jinen se jaay baadoga num, jee tedn naabgen maakŋ jinen ken ese se naanŋ aden tedn ɔ di?» ⁴¹ Naade terliŋ ɔ: «Jee ted bee ey bin se, naanŋ aden keejŋ dode ki eyo ɔ aden tɔol naatn ɔ jinene se le, naanŋ aŋ kedn ji jeege tun kuuy taa aŋsiŋ kaaka. ɔ ken aanga kaadn koojŋ biŋ ki se, jee se aŋo kɔkŋ bedina.» ⁴² Isa terlden ɔ: «Naase 'dooyiŋki te ey la taar ken Raa taad maakŋ Kitap ki se ɔ:

Ko ken jee kiinŋ beege baatiŋ se, naanŋ se bo tedga ko ken 'gakŋ bea;

keese bo naabm Meljege Raa ɔ naajege tu se j'aakiŋki se ɔkŋeki taad eyo.‡

⁴³ «Taa naanŋ se bo 'booyki m'asen taada: *maakŋ Gaar Raa se j'utu j'asesiŋ kɔɔd naatn jise ki ɔ Raa utu aŋ kedn jeege tun aŋga tedn naabiŋa. ⁴⁴ Nam jaay oocga do ko ken jee kiinŋ beege baatiŋ se le, 'terɛɛ ɔ debm ken ko se oocga donŋ ki le, aŋ daala.» ⁴⁵ Num *magal jee tedn serke Raage tu ute *Parizige booy kaal naagŋ taar ese se, naade baa jeel ɔkga rode ki kaal naagŋ taar se taad ute naade se. ⁴⁶ Gɔtn se naade je doobm aŋ kɔkɔ, nabo naade beer jee denge tu, taa jee denge se jeel Isa se, naanŋ debm taad taar teeco taar Raa ki.

22

Isa aal naagŋ taara ute jee k'danŋde gɔtn kɔs ki bii kɔkŋ mend ki

(Lk 14.16-24)

¹ Ter Isa baagden taadn ute kaal naagŋ taara daala ɔ: ² «*Maakŋ Gaar Raa se tec aan gɔɔ gaar ken ted kɔsɔ dena bii kɔkŋ mend gooniŋ ki. ³ Naanŋ ɔl jee tedn naabinge taa ade baa danŋ jeegen k'danŋdeno gɔtn kɔkŋ mend ki se, nabo jee se baate baado. ⁴ Ter naanŋ ɔl jee tedn naabgen kuuy baa deek jeege tun k'danŋdeno se ɔ: «Borse kɔsɔ se beega, kɔs taarunge ute maalumgen teer se m'tɔoldenga. ɔ bere, kɔsɔ se ooyga, 'baakiro aki kɔsɔ!» ⁵ Nabo jee se taar se naade an dim eyo ɔ wɔk baa naabdege tu. Deb kalaŋ baa maakŋ-gɔtiŋ ki ɔ ken kalaŋ baa gɔtn tedn zo nakiŋge tu. ⁶ Jeegen kuuy se kic iinŋ tok jee

‡ 21:42 Aak KKR 118.22-23.

tédn naabge se dabarde ð tóolde naatn. ⁷ Gótn se gaarge maakin taarina, ðl asgaringe gen baa tóol jeegen tóol jee tédn naabinge se ð tóoln gegerde se naatn. ⁸ Gótn se naan deek jee tédn naabinge tu ð: «Kóso se ooyga, nabo jeegen k'danjdeno se ðn aasin te gen kósn kósn ese se eyo. ⁹ 'Baaki gótn jeege tun lee tusn daan doobge tu se, jeegen paacn naase ðndekiga bo 'danjekiro ade baa gótn kókn mend ki se.» ¹⁰ Jee tédn naabge se baa daan doobge tu ð dan tuso jeegen naade ðndeno paac se kaam kalañ, ken jee bæe, ken jee bæe eyo; ð baandeno maakñ bee ken jeege utu an kósn maak ki se ð maakñ bee se jee ken k'danjdeno se baado doocin tal. ¹¹ Gótn se gaarge end maakñ bee ki gen kaakñ jeegen maak ki se, gan aak deb kalañ se uuso kal tec gen jeegen baado gótn kókn mend ki se eyo. ¹² Gótn se gaarge deekin ð: «Méduma, téd ð dí jaay naai endo gótn ara? Naai le ðk kal tec aan góo jeegen baado gótn kókn mend ki ey se.» Num gaabm se ðk taar ken an terl eyo. ¹³ Gótn se gaarge deek jee tédn naabinge tu ð: «Gaabm se, 'dookin ki jinge ute jenge ð uun undin ki naatn maakñ gótn ken ððð, ð gótn se bo gótn naan an tóoyo ð an taan naarin.» ¹⁴ Ter Isa deek ð: «Deere, *Raa se danja jeege dena, nabo jeegen naan bæe tóoddenga tóod se baata.»

Metn taar kógn miiri

(Mk 12.13-17; Lk 20.20-26)

¹⁵ Gótn se *Parizige baa tus dook taarde gen goom kókn Isa do taarin ki. ¹⁶ Naade ðl maakñ jeege tun metn Parizige tu ute jee *Erodge kandum se gótn Isa ki ð naade baa deekin ð: «Debm dooy jeege, naaje k'jele naai se taad taar met ki. ð doobm Raa se naai 'dooy jeege ute ken met ki ð naai le taar jeegen kuuy se naai 'tedn naaba ro ki eyo. ¹⁷ Maak-saapm naai ki num, taadjen tu Sezar se j'ok doobm j'an kógn miiri lóbu gót?» ¹⁸ Num gan Isa se jeel saapden jig ey se deekden ð: «Naase se jeegen 'tedki rose aan góo jee taad taar met ki se. Gen dí naase oomumki bin se? ¹⁹ 'Taadumki tu tamman gen kógn miiri se, m'an kaaka.» Gótn se naade uun taadin tamma kalañ. ²⁰ Naan tónd metde ð: «Kaam-nirl doa te ro ken k'raanin ro ki se tap bo gen naja?» ²¹ Naade terlin ð: «Gen Sezar.» Gótn se Isa deekden ð: «Ken bin num, nakñ gen Gaar Sezar se edin ki nakin ð gen Raa le edin ki nakin kici.» ²² Ken naade jaay booy taar Isa taad se, taar se ðkden taad eyo. Gótn se Isa se naade ðnin ð in baa.

Jee naaj metn taar jeegen ade duru daan yoge tu

(Mk 12.18-27; Lk 20.27-40)

²³ Bii ken se sum bo, jeegen k'dandé *Sadusege ken taad ð jeege ooyga num dur ey sum se baado ðn Isa ð tónd metin ð: ²⁴ «Debm dooy jeege, *Musa se taadjenga taad maakñ Kitap ki ð: ken deba jaay ðk menda ð ooy ðn te goon ey se, ðn genaam kókn mendina ð koojn metjili genaam ken ooy se. ²⁵ Gan maakjege tu se genaage cili konde kalañ. Debm deet deet se ðk menda nabo ooy ooj te goon eyo, ð menda se ðp genaam góosin ki. ²⁶ Góosin kic baado ðk mend se ð naan kic ooy ooj te goon eyo. Ter debm gen k-mótoge tu se kic bo baado ðk mend se ð naan ooyo ooj te goon eyo; bini aan do deb ken gen k-cilige tu. ²⁷ Ken naaden cili se jaay ooy paac se, kaam mótn se menda se kic baado ooyo. ²⁸ Bin num bii ken jaay jeegen ooyga kooy ade dur daan yoge tu se, maakñ genaage tun cili se, mend se tap bo 'tedn mend naja? Taa naade paac le tók naaminga naam mend se.» ²⁹ Isa terlden ð: «Naase se, bere, iigkiga, taa taar Raa se le 'jeelki eyo ð tóogñ Raa kic le naase ðndki te metin eyo. ³⁰ Taa bii ken jaay jeegen ooyga kooy ade dur daan yoge tu se, gaabge te mendge se 'tókñ naap ey sum. Num naade se tecn aan góo *kódn Raagen maakñ raa ki. ³¹ Gen jeegen ooyga kooy jaay utu dur daan yoge tu se, taar Raa taadsen maakñ Kitapin ki se, naase 'dooyin ki te ey la ken ð: ³² *Maam se m'Raa gen *Abraam m'gen Isaka ð m'gen *Yakub.* * Raa se, naan Raa jeegen ooyga kooy eyo, num naan se, Raa jee zere.» ³³ Ken jee denge jaay booy taar ken Isa dooyde se, taar se tap bo ðkden taad eyo.

* 22:32 Aak Ekz 3.6.

Kese taar magal cir paac maakɲ *Ko Taar Raa ki
(Mk 12.28-34; Lk 10.25-37)

³⁴ Ken *Parizige jaay booy ɔɔ *Sadusege ɔɲ aasin te ro Isa ki ey se, naade dan tus naapa.
³⁵ Maakde ki se, deb kalaɲ se debm jeel taadn tɔɔkɲ metn Ko Taar Raa, je doobm an goom
kɔkɲ Isa se, baado tɔnd metin ɔɔ: ³⁶ «Debm dooy jeege, maakɲ Ko Taar ken Raa edo Musa
ki se taar gen tɛda ken cirde paac se, ken gay?» ³⁷ Isa terlin ɔɔ: «Meli Raa se, 'jen ute maaki
paac ute roi paac ɔɔ ute saapi paac.† ³⁸ Kese bo taar deet deetn gen tɛda ken cirde paac
paac. ³⁹ Ter ken metin ki tecin tec se ken ɔɔ: 'Je naapi aan gɔɔ ro naai mala.‡ ⁴⁰ Maakɲ Ko
Taar Raa ki ute taargen jee taad taar teeco taar Raa ki taado paac se, don bo ɔɔs do taarge
tun di ese sum.»

*Al-Masi ute *Daud
(Mk 12.35-37; Lk 20.41-44)

⁴¹ Aan gɔɔ *Parizige le tusga dey se, Isa tɔnd metde ɔɔ: ⁴² «Gen naase ki num, al-Masi
se tap bo nana? Naan tap bo goon nana?» Naade terlin ɔɔ: «Naan se metjil Daud.» ⁴³ Isa
deekden ɔɔ: «Num tɛd ɔɔ di jaay *Nirl Raa ɔl Daud danin ɔɔ: Meluma? ɔɔ naan mala
taadga taad maakɲ Kitap ki ɔɔ:

⁴⁴ Meljege Raa taado Melum ki ɔɔ:
'Baado inɲ do ji daamum ki

bini jee taamooyige se m'aden tɛdn naai utu 'king dode ki.§

⁴⁵ Ken Daud jaay dan al-Masi ɔɔ Meluma, anum tɛd ɔɔ di jaay Melin 'tɛdn goon Daud se?»

⁴⁶ Maakde ki se, nam jaay an terl taara kalaɲ Isa ki kic bo gɔɔ ɔɔ naan ken se mɔɔtn nam
tɔnd te metin do taar dim ken kuuy ey sum.

23

Isa deek ɔɔ j'ɔnd kɔnd ute jee jeel taadn tɔɔkɲ metn taar Raage te *Parizige
(Mk 12.38-39; Lk 11.39-52, 20.45-46)

¹ Isa deek jee denge tu ute jeege tun metin ki ɔɔ: ² «Parizige ute jee jeel taadn tɔɔkɲ
metn Ko Taar Raage se, naade se bo ken lee dooy jeege ute *Ko Taar ken Raa edo Musa ki.
³ Ken bin num 'tookdeki taarde ɔɔ 'tɛdki nakgen paacɲ naade lee taadsen se. Nabo ɔɲten
'tɛdki aan gɔɔ naade, taa naade nakgen naade taad paac se, naade ɔɲ tɛdin eyo. ⁴ Naade
dɔɔk daam deere ɔɔ tɔnd do jeege tu ɔɔ naade malinge tap bo baate kutin te goon jide.
⁵ Naabden naade tɛd paac se je taa jeege aden kaaka. ɔɔ taar Raagen metingen k'raan jaay
naade ɔɔsin aan gɔɔ laaye ɔɔ lee dɔɔk do naandege tu ey le keydege tu se, naade tɛdin
magal magal cir gen jeege. ɔɔ taa kaldege se, naade tɔɔs ziidin taar ki tɛdn jerl cir gen
jeege*. ⁶ Ken k'dandenga gɔtn kɔs ki se, naade je gɔtn king naan ki. ɔɔ ken baaga maakɲ
beege tun Yaudge lee tusn maak ki se, naade je gɔtn king naan ki kici. ⁷ Ken aanga boɔr ki
kic le, naade je j'aden tɛdn tɔɔse naade ki bo deete ɔɔ je j'aden dan: jee dooy jeege. ⁸ Num
naase ɔɲten 'kɔɲki j'asen dan jee dooy jeege taa naase 'paacki se genaage ɔɔ debm dooyse
le kalaɲ sum. ⁹ Do naan ki ara se ɔɲten 'dan ki nam ɔɔki: *Bubje*, taa naase ɔkki Bubu kalaɲ
sum ɔɔ naan ken inɲ maakɲ raa ki. ¹⁰ ɔɲten 'kɔɲki j'asen dan *Debm dooy jeege*, taa naase
mel dooyse se *al-Masi kalin ki sum. ¹¹ Debm jaay tɛdn magala maakse ki se, ɔɲ ron tɛdn
debm tɛdn naabse. ¹² Taa debm magal ron se utu kɔɔpm baata, ɔɔ debm jaay ɔɔp ron baat
se, ron utu kookɲ raan.

¹³ «Naasen jee jeel taadn tɔɔkɲ metn Ko Taar Raage ute Parizigen ken 'tɛdki rose aan
gɔɔ jee taadn taar met ki se utu asen tɛdn ɔɲ aak eyo; taa naase 'gaaski doobm *maakɲ
Gaar Raa jeege tu. ɔɔ naase mala kic le baate kendki, ɔɔ jeegeen je kende se le, naase
'gaasdeki doobo. ¹⁴ [Naasen jee taadn tɔɔkɲ metn taar Raage ute Parizigen ken 'tɛdki
rose aan gɔɔ jee taadn taar met ki se utu asen tɛdn ɔɲ aak eyo! Taa naase ɔski ji mend

† 22:37 AakDt 6.5. ‡ 22:39 AakLb 19.18. § 22:44 AakKKR 110.1. * 23:5 Nakɲ naade tɛd se k'raaninoga
raan maakɲ Ko Taar ken Raa edo Musa ki nabo naade se tɛdin magal magal ɔɔ jerle taa
jeege aden kaaka aan gɔɔ naade bo jee daan Raa cir jeege.

daayge ð tøndki metn *Raa ɔŋki eyo taa jeege asen kaaka. Taa naan se bo bɔɔɔ utu kooɔn dose ki se utu asen tɛdn ɔŋ aak eyo.]† 15 Naasen jee jeel taadn tɔɔkŋ metn Ko Taar Raage ute Parizige se, naasen ken 'tɛdki rose aan gɔɔ jee taad taar met ki utu asen tɛdn ɔŋ aak eyo. Naase 'leeki do baarge tu ð gɔtɔ baa se paac ð jeki aki tɛdn jeege 'tɛdn Yaudge aan gɔɔ naase se ð ken naase ɔŋkiga deb kalaŋ jaay uunga doobse se, debm se naase 'tɛdnki debm aas gen baa maakŋ pood ki met dio cirse naase se.

16 «Naasen jee kaam-tɔɔkgen jee tɔɔdn jeege utu asen tɛdn ɔŋ aak eyo! Naase taadki ɔki: «Ken nam jaay naam te ro *Bee Raa se tɛd dim eyo. Num nam jaay naam te ro daabm maakŋ Bee Raa ki se, kɛse bo ken ɔŋɔ.» 17 Naase jee kaam-tɔɔkgen jee dɛrlge ara! Ken gay bo ɔŋ ciri? Daab lɔbu Bee Raa ken k'baanoga te daab maak ki jaay daabm se, tɛd gen Raa se ne? 18 Ter naase 'deeki ɔ: «Ken nam jaay naam roŋ te *gɔtn k'j'iin k'daapin gen tɛdn serke do ki se, tɛd dim eyo, num ken naan jaay naam roŋ te nakŋ k'baano do ki gen tɛdn *serke Raa ki se, kɛse bo ken ɔŋɔ.» 19 Jee kaam-tɔɔkge 'taadumki tu: nakŋ k'baano gen tɛdn serke se bo cir lɔbu, gɔtn k'j'iin k'daapin gen tɛdn serke ð serkŋ k'j'ɔmbinga do ki num, taad ð serkŋ se tɛdga gen Raa se bo cir ne? 20 Bin num debm jaay naam roŋ te gɔtn k'j'iin daapin gen tɛdn serke do ki se, kɛse naan naam te ro nakgen paacŋ k'baano gen tɛdn serke do ki se kici. 21 Debm ken naam roŋ te Bee Raa se, kɛse naan naam roŋ te ro melin Raa ken inŋ maak ki se kici. 22 Debm jaay naam roŋ te maakŋ raa se naan naam roŋ ute kaag do Raa ð ute melin ken inŋ do ki.

23 «Naasen jee jeel taadn tɔɔkŋ metn Ko Taar Raage ute Parizigen ken tɛdki rose aan gɔɔ jee taad taar met ki se, utu asen tɛdn ɔŋ aak eyo! Nakgen naase ɔkki sɛem sɛem ken 'lee 'tombki maakŋ taadsege tu ken tɛdn nijim se kic bo, naase 'lee 'niginiki gɔtɔ kaam sik ð ken kaam kalaŋ se ɛdki Raa ki. Naɔ taargen maakŋ Ko Taar ken Raa ɛdo *Musa ken bɛɛ bɛɛ tap bo, naase aaliniki maak ki eyo ken taadsen ð 'tɛdki nakŋ ute doobina, kɛɛŋ do jeege tu ð gen tujŋ ɔrm eyo. Kɛse bo nakgen, bɛɛki num, ɔŋki lee tɛda ð nakgen ken naase lee gaandeki gɔtɔ kaam sik jaay ken kalaŋ ɛdki Raa ki se kic bo ɔnten 'diriginiki kici. 24 Jee kaam-tɔɔkgen 'lee tɔɔdki jeege! Naase ɔyiki maanse te rɛɛɛ taa bɔtɔr kalaŋ bɔɔy maak ki eyo, gay naase tap bo tulki ginjge‡.

25 «Naasen jee jeel taadn tɔɔkŋ metn Ko Taar Raage ute Parizigen 'tɛdki rose aan gɔɔ jee taad taar met ki se, asen tɛdn ɔŋ aak eyo! Taa naase 'tugki naagŋ nakgen naase 'lee aayki ð ɔnki se aac walak, num gay maakin tap bo, naase 'doociniki ute nakgen naase 'boogkiro ð 'tujkiro gen jeege. 26 Kɔd Parizi naai se debm kaam-tɔɔkɔ! 'Tug 'daap maakŋ naki ken naai lee aay maak ki se jaay bo naagin kic 'tɛdn aak bɛɛ.

27 «Naase jee jeel taadn tɔɔkŋ metn Ko Taar Raage ute Parizigen ken tɛdki rose aan gɔɔ jee taad taar met ki se, asen tɛdn ɔŋ aak eyo! Taa naase 'tecki do baadgen k'tɛddɛn raap kaar kaar aak bɛɛ kaam ki, gay maakdege dooc te cɛŋ jeege ooyga kooyo ð ruumga ruumu maak ki se paac. 28 Naase kic 'tecki bini, taa naan jeege tu se, naase 'tɛdki rose jee bɛɛ, gay maakse dooc te taar met ki eyo ð te *kusiŋa.

29 «Naasen jee jeel taadn tɔɔkŋ metn Ko Taar Raage ute Parizigen ken tɛdki rose aan gɔɔ jee taad taar met ki se, asen tɛdn ɔŋ aak eyo! Naasen 'lee iin 'daapki do baadn jee taad taar teeco taar Raa ki do dɔkina, ð jeege ken leedo ute ken met ki se, naase 'tamardeki do baaddege aak bɛɛ bɛɛ. 30 ð ter naase 'deekki ɔki: Ken do bubjege tu naane jaay naaje j'utu num, naaje k'tookde taarde eyo gen tɔɔl jee taad taar teeco taar Raa ki. 31 Ken bin num naase mala bo 'taadki ɔki naase se bo metjil jee ken tɔɔlo jee taad taar teeco taar Raa ki. 32 Ken bin num 'baaki ute naan se, naabm bubsege lee tɛdo se, naase 'tɛd narjinki sɔrɔk cir gen naade se.

33 «Aakumki tu wɔjgen ara ð metjil k'mɔrpɔppen ara! Naase aki kɔŋ kaan kɔtn dubar pood ken gen daayum se ð di? 34 Taa naan se bo 'booyki m'deekseni: maam m'aseno kɔl

† 23:14 Bersen ara se, maakŋ Kitapge tun do dɔkin se, metinge maakde ki se, gɔtɔ. ‡ 23:24 Maakŋ nakge tun sɛem sɛem ken Yaudge lee yeemde se bɔtɔɔ se bo ken baat cirde ð maakŋ daage tun magal magal ken Yaudge lee yeemde se ginji se bo ken magal cirde.

jee taad taar teeco taar Raa ki, jee jeel-taarge ute jee jeel taadn tōokŋ metn Ko Taar Raage. Num jee mētinge utu adeki tōolō ð jee mētinge adeki tupm tōol ro kaag ki, jee mētinge utu adeki tōnd te mēɛɛɛ maakŋ *bēege tun naase lee tusnki maak ki. ð kengen mētinge adeki tuuru ð adeki lee je maakŋ gēgēge tu. ³⁵ ð jee ken lee ute ken met ken naase tōoldeki jaay moosde ðy do naan ki se, ken iino do yo Abel ki bini aan do yo Zakari ken goon Baraci, ken naase 'tōolinŋi daan 'Bee Raa ute *gōtn ken k'lee k'tēdn serke Raa ki se asen kōōpm mindse ki. ³⁶ 'Booyki bēe m'asen taada: moosn jeege k'tōolde paac se utu kōōpm do jeege tun bōrse utu se.»

Isa eem nōō taa Jeruzalem

³⁷ Isa deek ð: «Waay Jeruzalem, waay Jeruzalem, naai ken debm tōol jee taad taar teeco taar Raa ki ð jee ken Raa ðldeno gōti ki kic bō, naai bō debm tund tōolde! Met kando, maam m'je m'tusn genige aan gōō ko kōrōnj ken lee tus geninge taa bēekŋ keyiŋ ki tu, nabō naase 'jeki te eyo. ³⁸ 'Booyki, ken bin num *Bee Raase se utu 'toodn kuudu. ³⁹ Taa naan se bō 'booyki m'asen taada: naan ki se mōōtn naase amki kōŋ kaak ey sum, bini kaan kaad ken aki deekŋ ðaki: *Ōŋ Mēlje Raa tēdn bēeŋa do deb ken utu baado ute ro naan!*§»

24

*Isa taad ð ð *Bee Raa se jeege utu an tōoko*

(Mk 13.1-37; Lk 21.5-30, 17.22-37)

¹ Kaad ken se Isa teecoga naatn maakŋ 'Bee Raa ki ð ken baa baa se, jee metiŋ ki baado ðŋina taa an taadn 'Bee Raa ken k'j'iiniŋa aak bēe se. ² Isa terlden ð: «Bee se paac aakiŋki se jiga daamo? Nabō 'booyki bēe m'asen taada: bēe daar aak bēe se jeege utu an ru nan tak. Kōŋgen rēs aak bēe bēe se, utu wōokŋ kalaŋ kalaŋ ð ko tap bō 'kōŋ toodn do naapiŋ ko ki eyo.»

Dubar utu kaan do jeege tu

³ Naan ken se, Isa ing do *kōsn ðlib ki. Gōtn se jee metiŋ ki baado ðŋina ð tōnd metiŋ ð: «'Taaŋjen tu nakgen se 'kaan nuŋ ki? ð naan se 'tēdn ð di jaay bō naaje j'an kaakŋ jeel ro ki gen bii kaani ð biin dunia an nan se?» ⁴ Isa terlden ð: «Ōndki kōndō nam ðnten 'derlŋ!» ⁵ Taa jeege dēna utu ade baa ute roma ð nan kic utu asen taadn ð: maam bō *al-Masi! ð ken naade 'tēd bin se utu 'derl jeege dēna. ⁶ Naase utu aki booy gōtn bōōō ð jeege utu asen kōōsn maan bōōō, anum bēe, ðndki kōndō, ðnten 'bēerki! Taa nakgen se utu 'kaana, nabō duni se 'kōŋ nan ey bōōō. ⁷ Jee taa naan kaam kalaŋ utu kiin bōōō ute jee taa naan kuuy. Taa naan gaar kaam kalaŋ utu kiin bōōō te taa naan gaar ken kuuy. Maakŋ naanŋe tun metiŋ naanŋa utu 'tea ð gōtn metiŋ bō utu tōol jeege. ⁸ Aan gōō mēnd ken maakiŋ tuuniŋ gen koojo se, nakgen se paac kic bō baaga kaana num, keŋe je taadn ð dunia ðōōga gōōō.

⁹ «Kaad ken se j'utu j'asen dabar dēna ð j'asen tōolō. ð taa maam se jee do naan ki se paac utu asen kōōdn kundu. ¹⁰ Gaŋ kaad ken se jeege dēna utu an rēs utu kaal maakden do *Raa ki. Naade kutn naapge naan tōōōge tu ð tōōdn tund naapa. ¹¹ Jee tēd rodē aan gōō jee taad taar teeco taar Raa ki se, utu ade baa dēna ð derl jeege dēna. ¹² *Kusiŋ se ziidn baa ute naaniŋa ð jeege dēna maakjedege utu tēdn baata do naapge tu. ¹³ Nabō debm jaay aayga kaamiŋ bini aanga do taar tōolinŋ ki num, naan se utu 'kōŋ kaaja. ¹⁴ Labar Jigan gen *maakŋ Gaar Raa ese se j'utu j'an taadiŋ jeege tun do naan ki paac, keŋe tēdn saada jeege tun baa se paac jaay bō sōm kaam mōōtn duni nan.»

Dubar ðŋ utu baado

¹⁵ «Naase utu aki kaakŋ Deb tuj deelga te gōtiŋ se utu kēnd kiŋg maakŋ *Bee Raa ki, gōt ken *salal se, aan gōō debm taad taar teeco taar Raa ki, roŋ Daniēl, taado do dōkiŋ se. Bin num debm jaay dooy taar ese se ŋ'booy ŋ'ōkiŋ jiga jaayo! ¹⁶ Kaad ken se ðŋ jee ken

ing taa naan Jude ki se, k'j'aañ j'look maakñ koge tu. ¹⁷ Debm ing king do been ki raan se, ñ'õnte bõoyo naan ki gen tãsn nakingen maakñ been ki. ¹⁸ Debm jaay baaga maakñ-gõtñ ki kic le, ñ'õnten terlo beene gen kuun kaliña. ¹⁹ Bii ken se, mendgen mendkaamge ute ko gaangen gendege aay kaay si se, aden tẽdn òñ aak eyo. ²⁰ Eemki Raa taa nakgen se 'kaan kaadñ kuul ki eyo ey le *bii sebit ki eyo. ²¹ Kaad ken se jeege utu dabar dena ò dubar se gõtñ Raa aal dunia tap bo nam naam te eyo, ò mòotn dubar naan ki jaay 'kõñ cir naan ese se gõt. ²² Num Raa se bii dubar ese se, naan gaarjinga duuku taa jeege naan beer tòddẽ se. Ken biigen se jaay naan gaarjden te duuk ey num, nam 'kõñ kaaja tap bo gõt. ²³ Kaad ken se jaay nam taadsenga ò: 'Baado aakki, *al-Masi utu ara ey le taadsen ò: Naan utu naane! Ònten 'tookki taarĩna. ²⁴ 'Booyki! Jeege ken tẽd rode ò naade bo al-Masige ute jeege tẽd rode ò naade jee taad taar teeco taar Raa ki se utu ade baao. Naade utu 'tẽdn nakñ-kõbge ute nakgen deel doa, taa 'kaan jeege dala. Ò jee ken Raa beer tòddenga tòd se ken naade õnga doobo num, aden kaan dal kici. ²⁵ 'Booyki! Bere, taar se le, maam m'aalsenga kaal bise ki.

²⁶ «Ken k'taadsenga j'ò: Al-Masi utu do kòd-baar ki naane num, õnten baaki. Ey le ken j'ò: naan utu oom ara! Num õnten 'tookki taarde. ²⁷ Taa bii ken *Goon Deba ade baa se tecñ aan gò maan aalo kaam kooko wusuk bini dõk te gõtñ kaada toocñni. ²⁸ Bii kaanum kic tecñ aan gò gõtñ daa ñim gam ooyga jaay bo marlge kic lee bõoy tus ro ki se.

²⁹ «Ken biigen gen dubarge se jaay naar deelga num,

kaada se utu 'tẽdn ilim dib

ò laapa se le wõr eyo.

K-dijgen maakñ raa ki ade si naan ki

ò nakgen òk tògõ maakñ raa ki se utu 'tea.*

³⁰ «Gõtñ se jeege an kaakñ nakñ jeel maakñ raa ki ken taad ò Goon Deba utu baado ò jeege do naan ki paac keem nõ an kaakñ Goon Deba ade bõoy maakñ gapara ki ute tògõ Raa ò gõt wõr kelẽ. ³¹ Pulu 'keem makõñõ maakñ raa ki ò Goon Deba ade kál kòdinge taa te 'tusñ jee ken naan beer tòddẽ metn naan ken kaam sò ò ken ing metn raa ken kaam gay gay kici.»

Isa aal naagñ taara ute ko ba

³² «Naase õndki doa te ko ba: ken naan jaay baaga kòdñ taa-oomo ò dõb kamba se, naase 'jeelki òkki met-kijiri aanga ò bara õpga gõrõ. ³³ Bin num naase kic bo, ken aakkiga nakgen se paac jaay aanga num, 'jeelki *Goon Deba se naan aan õyega gõrõ kaam taarse ki. ³⁴ 'Booyki bee m'asen taada: jee duni ken bõrse se 'kooy nan ey sum bo nakgen se paac utu 'kaana. ³⁵ Maakñ raa ute do naanja se utu 'deele, num taar maam se 'kõñ deel eyo.

Nam jaay jeel bii kaan Isa se gõt

³⁶ «Num garñ ken gen kaadñ ute biin *Goon Deba ano baa se, nam tap bo jeel eyo. *Kòdñ Raage maakñ raa ki kic le jeel eyo, ò Goono kic le jeel eyo. Nam jeel biin se, gõt. Ken jeel se, Bubu kaliñ ki sum. ³⁷ Bii ken Goon Deba ade baa se, 'tecñ aan gò nakgen deelo do Noe† ki. ³⁸ Naan ken naane se, kaad ken maan magala bõoyo gõb te jeege ey bõrt se, jeege òsò, aaye, ták mendge, ták gaabge ò òl gendege kic bo tákñ naapge bini aan bii ken Noe end maakñ markab ken magala. ³⁹ Gõtñ se jeege se, nakñ utu kaan dode ki se, naade õnd eyo bini maan magala baado gõb tòlde paac. Ken Goon Deba ade baa se kic bo 'tecñ bini. ⁴⁰ Bii ken se gaabge dio tẽd tẽd naaba maakñ-gõtde ki se, deb kalan j'an kuunu ò deb kalan 'kõpõ. ⁴¹ Ò mendgen di daar uus kuus do toot ki se kic, deb kalan j'an kuunu ò deb kalan 'kõpõ. ⁴² Ingki zere daayum, taa naase kic bo 'jeelki eyo biin Melse ade baa se. ⁴³ Naase 'jeelki ken mel bee jaay jeel kaadñ debm boogo ano baa nõr num, naan toodñ bi eyo ò kõñ debm boogo an terẽcñ been eyo. ⁴⁴ Taa naan se bo naase

* 24:29 Aak Eza 13.10 ò 34.4. † 24:37 Aak JEN kòn 6–8.

kic 'daapki rose, ingki do metekse ki, taa Goon Deba jaay ade baa se le, kaad ken naase 'jeelki eyo.»

Debm tedn naabm meteke do tuj armin eyo
(Lk 12.41-48)

⁴⁵ Isa deek do: «Debm tedn naabm meteke do tuj armin ey se ken gay? Naan bo debm ken melin onin jee tedn naabgen kuuy kaam jina, do ken aanga kaadin ki num, lee edden koso. ⁴⁶ Maak-raapo debm tedn naabm ken melin aan jaay onin naan utu tedin tedn naabm ken naan oninsin kaam jin se. ⁴⁷ 'Booyki bee m'asen taada: debm tedn naabm bin se, melin utu an kon nakinge paac kaam jina. ⁴⁸ Num gan ken naan bo debm tedn naabm jig eyo do taad ute maakin do: Melum se ade kon terl yokod eyo, ⁴⁹ do gotn se iin baag tond jeengen k'ted naaba tel se, naan do do aay te jee kaay koonge. ⁵⁰ Gan mel gaabm ese se, biin jaay naan ano terl se, naan ond eyo do kaad ken naan aan kaan kic le, naan saap do ki eyo. ⁵¹ Debm tedn naabm bin se, ken melin jaay aanga num, utu an tuur naata do an kolin 'dabar ute jeegen ted rode aan goo jee taad taar met ki. Do gotn se bo gotn naade toyo do taan naandege.»

25

Isa aal naagj taara gen gaan mendgen sik

¹ Ter Isa aal naagj taara deek do: «Maakj *Gaar Raa se, naan tec aan goo gaan mendgen sik tos loompdege do teec baa doon gaabm baa kokj menda*. ² Num maakj gaan mendge tun sik se, jee mii se mend derlge do kengen kuuy mii se mend metekge. ³ Mend derlge se, tos baan te loompdege ok uubu maak ki, nabo uun te zaadn uubm kuuy ey sum. ⁴ Gan mendgen mii mend metekge se tos baan te loompdege ok uubu maak ki do ter ok maakj nakge tun kuuy do ki. ⁵ Aan goo gaabm menda le aan yokod ey dey se, gaan mendgen se bi baa toode do naade paac tood bia. ⁶ Ken aan daan bee se k'booy nam baag taadn makon do: 'Booyki! Gaabm menda se, bere, aanga. 'Teec baa 'dooninki! ⁷ Gotn se gaan mendgen sik se paac iin duru do tooc tol tond daap loompdege. ⁸ Num gan mend derlge se tond metn mend metekge se do: «Edjekiro uubsege se coko, ey num loompjege se uubin baa baa naja.» ⁹ Gan mend metekge se terlden do: «A-a, uubu se ajenki kon kaasn k'paacki eyo! Naase 'baa 'dugkiro gotn jee zoge tu.» ¹⁰ Kaad ken mend derlge se iin baa gen dugj uubu se, gan gaabm menda se iin aana. Do naan on gaan mendgen mend metekge se ing aak kaak kaamina. Naan end ute naade maakj bee mend morob ki se do ken naade jaay end se, kaam-taara se k'gaasina. ¹¹ Coko se, mend derlge se aana do baag tond kaam taara deek do: Melje, Melje, dojjen kaam taara! ¹² Gan naan terlden do: 'Booyki bee m'asen taada: bere, maam se m'jeelsen eyo.» ¹³ Ter Isa taadden do: «Taa naan se bo, ingki zere! Taa bii ute kaadn maam m'ano baa se, naase 'jeelki eyo.»

Isa aal naagj taara ute jee tedn naabgen moto
(Lk 19.12-27)

¹⁴ «Ter daala, kese tec aan goo debm baa baa merte jaay dan tus jee tedn naabinge do onden maalin paac se kaam jide. ¹⁵ Deb kalan naan edin gokol† daab magal magal mii, debm kuuy naan edin gokol daab magal magal dio, do ken kuuy naan edin gokol daab magal kalan. Naja kic bo naan edin kaam do ron rona, jaay bo naan naar iin baa gotn mertin ki. ¹⁶ Debm j'edin gokol daab magal magal mii se, naan naar baa tedin oojo gokol daab magal magal kuuy mii do ki. ¹⁷ Debm j'edin gokol daab magal magal di se, naan kic baa tedin oojo gokol daab magal magal kuuy di do ki. ¹⁸ Nabo debm ken melin edin gokol daab magal kalan se, naan baa ud goo duubin naan ki, nam jeel gotin eyo.

¹⁹ «Gotn mertin ki se, melde se baa ingoga den jaay ok terl baado. Do ken naan jaay aan se, dan tond metde do gokol daabge tun magal magal ken naan nigdesin se. ²⁰ Debm ken

* 25:1 Gaabm baa kokj menda se, mend naan baa koko se maakj gaan mendge tun sik se eyo. † 25:15 Gokol se on dena kaam kogj deba laapa kando kando.

j'ediñ gəkəl daab mii se iiko ceeñ ki wə deekiñ wə: «Meluma, naai edumo gəkəl daab mii wə maam m'tediñ oojga ken kuuy mii do ki daala.» ²¹ Meliñ deekiñ wə: «Kese jiga. Naai se debm tēdn naabm bēe wə tuj ōrmi ey se. Ute nakŋ maam m'edi cəkə se kic, naai tuj te ōrmi ey se; borse maam m'ai kēdn nakge dēna kaam ji. 'Baado 'ted maak-raapo ute maama.» ²² Debm ken j'ediñ gəkəl daab di se kic iiko ceeñ ki wə deekiñ wə: «Meluma, naai edumo gəkəl daab dio wə maam m'tediñ oojga ken kuuy di do ki daala.» ²³ Meliñ deekiñ wə: «Kese jiga! Naai se debm tēdn naabm bēe wə tuj ōrmi ey se. Ute nakŋ maam m'edi cəkə se kic, naai tuj te ōrmi ey se; borse maam m'ai kēdn nakge dēna kaam ji. 'Baado 'ted maak-raapo ute maama.»

²⁴ Debm ken j'ediñ gəkəl daab kalaŋ se, naaŋ kic iiko ceeñ ki wə deekiñ wə: «Meluma, maam m'jeele naai se debm aali wəŋə. Maakŋ-gətn naai wəc te ey kic bo, naai wə naai ki wə gətn naai duub te ey kic bo, naai wə. ²⁵ Bin num maam se beere wəkuma. Taa naaŋ se bo gəkəl daabi ken naai edumsiñ se, maam m'baa duubiŋo naaŋ ki wə borse ara wə naki.» ²⁶ Gaŋ meliñ terliñ wə: «Naai se debm tēdn naabm jig eyo wə debm kaar naaba! Naai 'jeelum maam se maakŋ-gətn maam m'wəc te ey kic bo, maam m'wəc wə gətn maam m'duub te dim ey kic le, maam m'wəc maam ki. ²⁷ Bēeki num, gəkəl daabum se, naai aŋo kəmb maakŋ baŋki ki; wə kər maam m'ade terl se, m'aŋ kəŋiñ am koojŋ ziidŋ do ki. ²⁸ Gəkəl daabm jiñ ki se, uuniŋki wə ediŋki deb ken wə gəkəl daabge sik se. ²⁹ Taa, debm ken wə se, j'aŋ kēdn do ki, taa nakiñ aŋ ziidŋ tēdn dēna. Num gaŋ debm wə ey se le, ken naaŋ wə cəkən se kic bo, j'an kuun naatn. ³⁰ Num debm tēdn naabm jaay təw sər ey se, wə undiŋki naatn maakŋ gət ken wəwə. Wə gətn se bo gətn təwə wə gətn taan naaŋa.»

Bii kəŋŋ bəw kaam məwtn

³¹ Isa deek daala wə: «Bii ken maam *m'Goon Deba m'ade bəw maakŋ gaarum ki ute kəduŋge paac se, maam m'utu m'king do kaag do gaarum ki. ³² Jee do naaŋ ki paac tus naanum ki wə maam m'aden nigŋ aan gəw debm gaam nigŋ baatiŋge ute beŋiŋge se. ³³ Baatge se, maam m'aden kəl do ji daamum ki wə beŋge se le, do ji jeelum ki. ³⁴ Gətn se maam gaarge m'deekiŋ jeege tun do ji daamum ki m'wə: 'Baakiro, naasen ken Bubum tēdsenga tēdn bēe se; endki maakŋ gaariñ ken naaŋ daapsesiŋga daap do dəkina, kaaf ken naaŋ utu aalo kaal do naaŋa se. ³⁵ Taa maam bo təwumo wə naase edumkiroga kəwə; maane təwumo wə naase edumkiroga m'aayga; m'iŋgoga merte gətse ki wə naase wəkumkiroga jiga. ³⁶ Ken maam met-beere, naase edumkiroga kal kuusu. Ken maam m'kəwəŋo naase 'baa aakumkiroga. Ken maam j'əkwum danŋay ki, naase 'baa aakumkiroga.»

³⁷ «Gaŋ jeegen tēdo nakŋ ute dōobiñ se utu aŋ terl wə: «Melje, nuŋ ki jaay naaje k'j'aakio naai bo təwlio jaay k'j'ediŋo kəwə se? Ey le ken maane təwlio jaay k'j'ediŋo maan kaaye se? ³⁸ Naai iŋgo merte gətje ki nuŋ ki jaay naaje k'j'əkkio jiga se? Ey le nuŋ ki jaay naaje k'j'aakio naai 'met-beere jaay naaje k'j'ediŋo kal tuusu se? ³⁹ Nuŋ ki jaay naai ooco kəwəŋo ey le maakŋ danŋay ki, jaay naaje k'baado k'j'aakkiga se?» ⁴⁰ Gətn se gaarge aden terl wə: «'Booyki bēe m'asen taada: maakŋ genaamge tun se debm baat aan gəw di kic jaay, naase 'tediŋkiroga bēe se, kese gəw 'tediŋkiro maam ki.»

⁴¹ «Ter gaarge utu deekiŋ jeege tun do ji jeeliñ ki se wə: «Iikki naatn cēem ki dəkə, naasen jee *Raa naamsenga naam se! 'Baaki maakŋ poof ken gen daayum ken Raa tēdiñ gen *Bubm sitiŋge ute kədiŋge. ⁴² Taa maam bo təwumo wə naase edumkiro te kəw eyo; maane təwumo wə naase edumkiro te maan kaay eyo. ⁴³ Maam m'iŋgo merte gətse ki wə naase dəwə wəkumkiro te eyo. Maam met-beere wəsumo kic bo, naase edumkiro te kal kuus eyo; ken m'ooco kəwəŋo wə j'əkwumo danŋay kic bo, naase 'baa aakumkiro te eyo.»

⁴⁴ «Gaŋ jee do ji jeeliñ ki utu aŋ terl wə: «Melje, nuŋ ki jaay ken naaje k'j'aaki naai bo təwlio, ey le maane təwlio, ken merte, ken met-beere, kəwəŋo ey le maakŋ danŋay ki, jaay naaje k'baado k'naaki te ey se?» ⁴⁵ Gətn se naaŋ utu aden terl wə: «'Booyki bēe m'asen taada: maakŋ gaange tun sēem se, debm baat aan gəw di kic jaay naase 'tediŋkiro te bēe ey se, kese gəw naase 'tedumkiro te maam ki eyo.» ⁴⁶ Jee do ji jeeliñ ki se utu baa tiŋg

maakṛ dubar ki gen daayum, ḡ jeegen ken tēf nakgen ute doobiṅ se le, kəṅ *kaajṅ gen daayum.»

26

Jee magalge end tēl kutn Isa

(Mk 14.1-2; Lk 22.1-2)

¹ Ken Isa jaay dooy jeege aas sum se, naaṅ taad jeege tun metiṅ ki ḡ: ² «'Jeelki *laa Paak gen Yaudge se ḡṅga bii di sum ḡo 'kaana ḡ *Goon Deba se j'utu j'aṅ kəkṅ kol ji jeege tu ḡ naade aṅ ḡaa tupm tḡol ro kaag ki.» ³ Gətn se *magal jee tēdn sərke Raage tu ḡ magal taa ḡee Yaudge tus maakṛ ḡee magal debm tēdn sərke Raa ki ken roṅ Kayip se, ⁴ naade tus dḡok taarde je doobm aṅ gooṅ kəkṅ Isa taa aṅ ḡaa tḡolḡ. ⁵ Naade taad ute naapa ḡ: «J'ḡṅte kəkṅki bii laa ki, ey num jeege kiiṅ gen tēdn taara ḡ gḡḡo tujū.»

Menda ḡaado ḡy itir do Isa ki

(Mk 14.3-9; Jn 12.1-8; Lk 7.36-50)

⁶ Kaad ken Isa Betani ki maakṛ ḡee Simon ken k'daṅiṅ debm bikidi se, ⁷ menda kalaṅ ḡaado ḡṅiṅa. Naaṅ se ḡk naka kalaṅ aan gḡḡo k-ḡḡkḡḡḡ, nakṅ se ko ḡo k'cḡḡḡ k'daapṅa. K-ḡḡkḡḡ se k'daṅiṅ *albatir*. ḡḡ itir maak ki se itir salal ḡḡ ḡḡḡḡ. Naaṅ ḡaado ḡyṅ do Isa ki, kaad ken Isa iṅṅ ḡs kḡḡḡ. ⁸ Ken jee metiṅ ki jaay aak nakṅ mend se tēf se, maakde tujū ḡḡ baag taadn ute naapa ḡ: «Gen di jaay itir se naaṅ tujṅ bin se? ⁹ Itir se j'aṅ dugiṅ te zo ḡḡḡḡ ḡḡ gursiṅ se j'aṅ nigṅ jee daayge tu.» ¹⁰ Ken Isa jaay booy taarde se, naaṅ deekden ḡ: «Gen di jaay naase 'tērecki mind menda se? Nakṅ naaṅ tēdum maam ki se, kēse nakṅ jiga. ¹¹ Jee daayge se daayum utu te naase. Num gaṅ maam se, daayum m'kḡṅ kiṅṅ te naase eyo. ¹² Itir mend ḡyṅ rom ki se, daapunga roma gen kēnd maakṛ ḡaad ki. ¹³ 'Booyki ḡee, m'asen taada: do naaṅa ute magaliṅ se gḡtn gay gay kic ḡo, ken jeege utu 'taadn Labar Jiga se, nakṅ ken mend se jaay tēdum se, jeege paac utu kḡḡsn maaniṅa ḡḡ saapm do nak ken naaṅ tēf ese se.»

Judas ut Isa

(Mk 14.10-11; Lk 22.3-6)

¹⁴ Tēṅ Judas Iskariḡḡ, naaṅ maakṛ jee metn Isa ken sik-kaar-di se, ḡaa ḡṅḡ *magal jee tēdn sərke Raage tu, ¹⁵ ḡḡ deekden ḡ: «Ken maam m'ḡk m'ēdsenga Isa num, naase amki kēdn diḡ?» Gətn se naade med ēdiṅ gurs tamma si-mḡḡḡ. ¹⁶ Naaṅ ken se sum ḡo Judas baag je doobm an kutn Isa.

*Isa tēf *laa Paak gen Yaudge ute jee metiṅ ki*

(Mk 14.12-31; Lk 22.7-34; Jn 13.1-38; 1Kḡr 11.23-25)

¹⁷ Bii deet deetn gen laa mappan ḡk ḡṅm ey se, jee metn Isa ki ḡaado tḡnd metiṅ ḡ: «Kḡsn gen laa Paak se, naai 'je j'aisiṅ tēdn kaam gay?» ¹⁸ Isa deekden ḡ: «'Baaki maakṛ gēgēr ki, gḡtn gaab ki kalaṅ bini ḡḡ deekiṅki ḡḡki: «Debm dooyje deek ḡḡ ḡere, kaadiṅ ḡṅṅga gḡḡḡ ḡḡ naaṅ ute jee metiṅ ki se je ḡaa tēdn laa Paak se bei ki.» ¹⁹ Jee metiṅ ki ḡaa tēdiṅ aan gḡḡ ken Mēlde taaddeno ḡḡ naade ḡaa tēf kḡsn gen laa Paak se gḡtn ese.

Isa taad jeege tun metiṅ ki ḡḡ deb kalaṅ utu aṅ kutu

²⁰ Ken aan do tēgēr gḡḡḡ ḡaa ḡk jiṅ se, Isa ute jee metiṅ ken sik-kaar-di se ḡaado iṅṅ ḡḡ do tabil ki. ²¹ Kaad ken naade iṅṅ ḡs kḡs se, Isa deekden ḡ: «'Booyki ḡee m'asen taada: maakse ki se, deb kalaṅ utu am kutu.» ²² Gətn se jee metiṅ ki se maakde tuj kasak kasak ḡḡ naṅa naṅa kic ḡo baag tḡnd metn Isa ḡḡ: «Mēluma, lḡ nakṅ se tēdn maam le?» ²³ Isa tēṅṅden ḡ: «Debm ken ḡl jiṅ maakṛ baay ki ute maam se, naaṅ ḡo debm utu am kutu. ²⁴ Deere, *Goon Deba se, utu 'kooy aan gḡḡ ken *Raa taadno maakṛ Kitap ki, num gaṅ ḡḡḡ deb ken aṅ kut se! Debm bin se ken j'oojiṅ te ey kic ḡo ḡee kaca.» ²⁵ Judas, naaṅ ḡo debm ken utu kutn Isa se, tḡnd metiṅ ḡ: «Debm dooyje, lḡ nakṅ se tēdn maam le?» ḡḡ Isa tēṅṅiṅ ḡ: «Aan gḡḡ ken naai deekiṅ se.»

Isa ēdden kḡsn taad metn taar yoṅa

²⁶ Kaad ken naade ɔs kɔs se, Isa uun mappa jin ki, tɔm Raa ɔ dup ɛdin jeege tun metin ki deekden ɔ: «ɔk ɔski, kese roma.» ²⁷ Ter naan uun *kɔɔp dooc te tɔtn koojn kaagɲ k'danin bin se jin ki, tɔm Raa ɔ ɛddesina, deekden ɔ: «Paacki se, naja naja kic bo ɔk aaye aaye, ²⁸ kese moosuma ken taad ɔ *Raa dɔɔkga ute naase. Moosn se ɔy taa jee dɛna, taa Raa aden tɔɔl *kusiŋdege. ²⁹ 'Booyki m'asen taada: tɔtn ese se, mɔɔtn maam m'kaay ey sum, bini m'baa kaay tɔtn koojn bin kiji ute naase se maakɲ gaar Bubum ki jaay sum.»

Isa taad ɔ Pier utu an baate

³⁰ Ken naade aar kaa gen keem Raa aas se, naade teec baa ook do *kɔsn ɔlib ki. ³¹ Ken naade utu baa baa sum bo, Isa taad jeege tun metin ki ɔ: «Maakɲ nɔɔr ken jaaki se, naase paacki utu amki kaan rɛɛ. Taa Raa taadga taad maakɲ Kitapin ki ɔ: *Maam m'utu m'tɔɔl debm gaam baatge, ɔ baatinge se le utu 'kaan wɔɔkɔ.* ³² Num ken maam jaay m'oooy m'duroga num, maam m'kɔnd naana m'asen baa booy taa naan Galile ki.» ³³ Gɔtn se Pier deekin ɔ: «Ken jee meti ki jaay rɛsi paac kic bo, maam se m'ai kɔɲ rɛs eyo!» ³⁴ Isa terlin ɔ: «'Booy bɛɛ m'ai taada: maakɲ nɔɔr ken jaaki se, kɔr kɔrɔɲɔ 'kɔɔy ey sum bo, naai am 'baatn dɔɔl mɔtɔ 'deekɲ ɔ 'jeelum eyo.» ³⁵ Pier deekin ɔ: «Maam se ken am kaan te yoa kic bo, m'ai baati eyo!» ɔ jee metin ken kuuy se kic bo paac taad aan gɔɔ gen Pier se.

Isa tɔnd metn Raa Getsemane ki
(Mk 14.32-42; Lk 22.39-46; Eb 5.7)

³⁶ Gɔtn se Isa ute jeege metin ki aan gɔt ken k'danin Getsemane ki se ɔ naan deekden ɔ: «Inɲki gɔtn ara, kɔr maam m'kiikɲ ɔkɔ m'ade baa tɔnd metn Raa se.» ³⁷ Naan ɔk baan ute Pier ɔ gaan Zebedege dio, gɔtn se maakin baag tuju ɔ taar maakin ki nan tak. ³⁸ Gɔtn se naan deekden ɔ: «Maam se maakum tujga ɔ nirlum teecga aan gɔɔ m'aki kooyo. Anum naase se inɲki gɔtn ara; ɔ ɔnten 'toodki bia, inɲki zɛɛɛ ute maama.» ³⁹ Naan iin iik naan ki ɔkɔ se, baa ɛrg ɔnd naanin naan ki ɔ baag tɔnd metn Raa deek ɔ: «Bubuma, ken naai 'je num iikum *kɔɔpm dubar se† rom ki naata! Naɔ 'ted aan gɔɔ ken naai maaki jea, num aan gɔɔ ken maam bo m'je se eyo.»

⁴⁰ Ken naan ɔk terl baado ɔ jee metin ken mɔtɔ se, tood tood bia, ɔ naan deek Pier ki ɔ: «Lɛr kalaɲ kic bo naase ɔ jee aasin ki te gen king zɛɛ te maam ey ne? ⁴¹ Naase inɲki zɛɛɛ, 'tɔndki metn Raa, taa naase aki koocɲ maakɲ nakɲ naam ki eyo. Maakɲ debkilimi se je tedn nakɲ bɛɛ, nabo daa roɲ bo ɔ jee aasin eyo.»

⁴² Ter naan ɔk terl gen k-dige iik naan ki ɔkɔ daala ɔ baa tɔnd metn Raa ɔ: «Bubuma, kɔɔpm dubar se jaay naai amsin kiik eyo ɔ ken m'an kaay tak num ɔn maakje naai bo 'teda!» ⁴³ Ken naan ɔk terlo daal se, baado ɔ jee metin ki tood tood bia ɔ ken bi ɔkde se, kaamde kic ɔn aak eyo. ⁴⁴ Isa iin ɔnde ken naan iik naan ki ɔkɔ se, naan baag tɔnd metn Raa gen k-mɔtɔge, ɔ maakɲ tɔnd metin ki se naan inɲ dɔɔl taar ese sum. ⁴⁵ Ter naan ɔk terl baado ɔ jee metin ki ɔ deekden ɔ: «Maakɲ toodn bise ki se naase utu 'tood 'tɔɔlki tɔɔl kɔɔrse rɔk la? Bɛɛ, bɛɛga, kaadin aasga ɔ *Goon Deba se j'an kɔkɲ kɔl ji jee tedn kusiŋge tu. ⁴⁶ Iin ki, k'baaki! Aakki, debm am kut se aanga.»

Isa jeege ɔkina

(Mk 14.43-50; Lk 22.47-53; Jn 18.3-11)

⁴⁷ Kaad ken Isa utu taad nan te taarin ey sum bo, gan maakɲ jeege tun metin ken sik-kaar-di se, debm roɲ Judas se aana. Naan baado ute dɔɔl jeege dɛna metin ki ken ɔk gɔrd-jerldege ɔ te sirddege. Jee se *magal jee tedn serke Raage tu ute magal taa bee Yaudge bo ɔldeno. ⁴⁸ Judas, naan bo debm utu kutn Isa se, taadoga taad jeege tun ese se ɔ: «Debm jaay maam m'an baam kɔkɔ ɔ m'kaay ciilin se, kese bo naana! ɔkin ki.» ⁴⁹ Judas naar baado cɛɛ Isa ki ɔ deekin ɔ: «Debm dooyje, tɔɔsɛ!» Gɔtn se naan baam ɔkina ɔ aay ciilina. ⁵⁰ ɔ Isa terlin ɔ: «Meduma, nakɲ naai 'baado tɛda se, 'tedina.»

* 26:31 Aak Zak 13.7. † 26:39 kɔɔpm ara taadn ute kaadn ken naan utu dabara dɛna do kaag ki aan gɔɔ debm kusiŋga.

Gətn se jee dengen k'baado təl se, iij-əkina. ⁵¹ Gaŋ ken Isa jaay j'əkiŋ se, maakŋ jeege tun meŋ ki se, deb kalaŋ ədɔ gərd-jerliŋa ə əg gaŋ te bi debm tɛdn naabm magal debm tɛdn serke Raa ki. ⁵² Gətn se Isa deekiŋ ə: «Gərd-jerli se 'terl əliŋ maakŋ saapiŋ ki gətiŋ ki. Taa jeege təl jeege ute gərd-jerldege se, naade j'utu j'aden təl ute gərd-jerlege kici. ⁵³ Naai 'jeel ey la, ken maam jaay m'təndga meŋ Bubum num, naaŋ am naar naakŋ ute dəl kədiŋge sik-kaar-di se? ⁵⁴ Ken bin ey num taar Kitap taad se 'kaan doobiŋ ki ə dio?» ⁵⁵ Naaŋ ken se Isa deek jee denge tu se ə: «Naase 'teeckiro ute gərd-jerlsege ə te sirdsege jaay, 'baamkiro kəkə aan gə ə debm boogo se. Ey num bii-raa maam m'lee dooy jeege daan bəə *Bee Raa ki se, nabo naase əŋ əkumkiro te eyo. ⁵⁶ Num gaŋ nakŋ se jaay aan se, taa taar ken jee taad taar teeco taar Raa ki raanŋo maakŋ Kitap ki do dəkŋ se, 'kaan doobiŋ ki.» Gaŋ gətn se, jee meŋ ki paac baatiŋa ə aan reŋiŋa.

*Isa j'ək k'baansiŋ naan Yaudge tun *jee kaakŋ meŋ taarge*
(Mk 14.53-65; Lk 22.54,63-65; Jn 18.12,13,19-24)

⁵⁷ Jee əko Isa se baansiŋo bee Kayip ki, naaŋ bo *magal debm tɛdn serke Raa ki. ə maakŋ bee naaŋ ki se bo jee jeel taadn təkŋ meŋ Ko Taar Raage ute magal taa bee Yaudge baado tusn maak ki. ⁵⁸ Pier əko meŋ Isa daande goon dəkə, daaniŋo bini aan daan bəə bee magal debm tɛdn serke Raa ki. Pier endo baə iŋg ute jee tɛdn naabge, taa kaakŋ nakŋ ken utu 'kaan do Isa ki.

⁵⁹ Anum magal jee tɛdn serke Raage tu, ute magal Yaudgen kuuy paacŋ jee kaakŋ meŋ taarge se, naade je təl taara do Isa ki taa aŋ kəkŋ mindiŋ num j'an baə tələ, ⁶⁰ nabo naade əŋ te taar dim eyo. Ey num saadge dena baado təliŋ taar-kəbə doŋ ki taa aŋ kəkŋ mindiŋa.

Cəkə se maakŋ naade ki se jeege di baado, ⁶¹ ə taad ə: «Naaje k'booyga gaabm ese se taado ə: *Bee Raa se maam m'an təkŋ naatn ə maakŋ biige tun mətə sum bo m'an kiŋiŋ gətiŋ ki.»

⁶² Gətn se magal debm tɛdn serke Raa ki se iŋ daara ə deek Isa ki ə: «Naai tap bo 'terlden taar dim ey la do taarge tun naade təl doi ki se?» ⁶³ Gaŋ Isa do dek ə terliŋ taar dim eyo. Ter magal debm tɛdn serke Raa ki se taadiŋ daala ə: «Ute ro Raa zere m'tənd meŋ, 'taadŋen tu naai bo *al-Masi, Goon Raa se la?» ⁶⁴ Isa terliŋ ə: «Kese naai bo 'deekiŋa. Nabo 'booyki m'asen taada: naan ki se, naase utu aki kaakŋ *Goon Deba se, iŋg kiŋg do ji daam Sidburku ki ə ken naaŋ ade bəə se ade kiŋg do gapar ki.» ⁶⁵ Gətn se magal debm tɛdn serke Raa ki iŋ neɛpm te kaliŋa ə deek ə: «'Booyki! Gaabm se naaŋ naaj Raa! Naase nakage k'jeki saadn nam kuuy se, gen di daala! Naase le 'booykiga te bise ken naaŋ naaj Raa se. ⁶⁶ Anum naase 'saapki əki di?» Jee den se terliŋ ə: «Deere, naaŋ se nakiŋ yoa!» ⁶⁷ Gətn se naade tupiŋ booro daan-kaamiŋ ki ə təndiŋa. Jee kuuy se təndiŋ meŋ biŋ ki, ⁶⁸ deekiŋ ə: «Naai al-Masi, debm ken taad taar teeco taar Raa ki se, 'taadŋen tu: debm ken təndi se, naja?»

Pier naaj ə naaŋ jeel Isa eyo

(Mk 14.66-72; Lk 22.55-62; Jn 18.15-18,25)

⁶⁹ Naaŋ ken se, Pier əp iŋg naata daan bəə ki. Gətn se menda kalaŋ, mēnd tɛdn naaba, baado əŋiŋa ə deekiŋ ə: «Bere, naai kic bo debm Isan kəf Galile.» ⁷⁰ Gaŋ naan jeege tu paac se, naaŋ naaja deek ə: «Taar naai 'taad se le, maam m'booy m'ək meŋ eyo.» ⁷¹ Ter Pier iŋ əŋ gətn se ə baə baə kaam taa doob ken magal se, mēnd tɛdn naabm kuuy aakiŋa ə deek jeege tun gətn ese se ə: «Bere, gaabm ese kic debm Isan kəf Nazaret se!» ⁷² Gətn se Pier baag naaja daala ə naam taariŋ ə: «Bere, gaabm se maam m'jeeliŋ eyo!» ⁷³ Ken naade jaay iŋg cəkə se, jeege paacŋ iŋg gətn ese se iiko ceŋ ki deekiŋ ə: «Deer deer, naai se meŋ naade, taa taari taad se kic bo tec gen naade!» ⁷⁴ Gətn se Pier baag naam taariŋ ə: «Bere, maam m'naam rom te Raa, m'taadsen m'ə: gaabm se maam m'jeeliŋ eyo!» Gaŋ gətn se sum bo kəŋəŋə naar əd əyə. ⁷⁵ Gətn se, Pier naar saap do taar ken Isa taadiŋo ə: «Kəŋ kəŋəŋə təy ey sum bo, naai am baatn dəl mətə.» Gətn se naaŋ teeco ə baag keem gab gab.

27

Isa j'ok k'baansin naan tsoog ki ron Pilat

(Mk 15.1; Lk 22.66-71, 23.1)

¹ Tanoorin noorin se, *magal jee tedn serke Raage tu paac, ute magal taa bee Yaudge tus dook taarde kalaŋ gen too Isa. ² Gotn se naade ol j'ok k'dook Isa so naade baa edin magal *Romege tu, ron Pilat.

Kooy Judas

(NJKN 1.16-20)

³ Judas, debm ken ut Isa se, ken naan jaay aak Isa j'okinga gen baa kutu se, gotn se naan nirlin teece. Gursn tamman si-moto ken j'edin se, naan ok terl baa edin *magal jee tedn serke Raage tu ute magal taa bee Yaudge tu gotin ki. ⁴ Naan deekden so: «Maam se m'tujga naan *Raa ki, ken m'kutn debm ken tuj te dim ey se!» Gaŋ naade terlin so: «'Baa tedn gam naane, kese ojen naaje eyo!» ⁵ Gotn se Judas baa sin te gurs se maakŋ *Bee Raa ki so naan malin baa aal ooc ooyo. ⁶ Magal jee tedn serke Raage tu tos gursn se so deek so: «Gursn se naaje j'okki doobm jaay j'anŋki komb maakŋ 'Bee Raa ki eyo, taa gursn se, gursn ut ko debkilimi.» ⁷ Naade tus dook taarde kalaŋ so gursn se naade baa dugŋ maakŋ-gotn debm kobm dukulge so maakŋ-gotn se naade onin gotn duubm mertge. ⁸ Taa naan se bo maakŋ-gotn se borse kic naade utu danŋin *Maakŋ-gotn* ut ko debkilimi. ⁹ Bin bo taar ken debm taad taar teeco taar Raa ki ron Jeremi taadno do dokin se, aanga doobin ki ken so: Naade took okga tamman si-moto se, kese bo zo ken gaan *Israelge jen ro ki, ¹⁰ so gursn se naade dugŋ maakŋ-gotn debm kob dukulge so kese bo taar Meljege Raa olum so m'aden taada.*

Pilat tond metn Isa

(Mk 15.2-20; Lk 23.1-4,13-25; Jn 18.28-19.16)

¹¹ Isa k'j'ok k'baansin naan magal *Romege tu ron Pilat so naan tond metin so: «Naai bo Gaar Yaudge la?» Isa terlin so: «Aan go so ken naai 'deekin se.» ¹² Gotn se *magal jee tedn serke Raage tu ute magal taa bee Yaudge okin mindina, nabo naan terlden taar dim eyo. ¹³ Gotn se Pilat se deekin so: «Naai 'booy ey la taar naade toli doi ki taa ai kokŋ mindi se?» ¹⁴ Nabo do taarge tun k'tolin don ki se, taar dim tap bo Isa terlin te eyo. Ken magal Romege jaay aakin se paac bo, okin taad ey paac paac.

Jeege je yo Isa

¹⁵ Ken aanga *laa Paak gen Yaudge se tak bo, magal *Romege se lee too talden tol debm dangay kalaŋ ken jee denge jenga ro ki. ¹⁶ Kaad ken se, naade ok debm dangay kalaŋ ken jeege jeelin paac, ron Isan Barabas. ¹⁷ Gotn se Pilat tond metn jee denggen tus se so: «Naase 'jeki m'asen koodn kol nana: Isan Barabas lobu Isan k'danŋin *al-Masi se?»

¹⁸ Taa Pilat se jeele ken naade ok baano ute Isa se, naade ted ted maak-kilimi bo ron ki.

¹⁹ Kaad ken Pilat utu gotn kojŋ boor ki se, mendin olo jeege baado taadin so: «Gaabm ese se naan debm be se tuj te dim eyo! Bere, onten kol doi maakŋ taarin ki taa maakŋ noor ken deel se, maakŋ nim ki se, maam m'dabarga dena taa nana.»

²⁰ Gaŋ *magal jee tedn serke Raage tu ute magal taa bee Yaudge ol metn jee denge so k'tond metn Pilat num aden koodn kol Barabas so Isa se le, k'tolin naatn. ²¹ Magal Romege se eep taarin daala so: «Maakŋ naade ken di se, 'jeki m'asen koodn kol nana?» Naade terlin so: «Barabasi.» ²² Pilat tond metde so: «Num debm k'danŋin Isa al-Masi se m'an tedn m'oo di?» Naade paac terlin so: «K'tup k'tolin ro kaag ki!» ²³ Pilat tond metde so: «Naan tap bo tujga di?» Ter naade doob soy makon cir daala so: «K'tup k'tolin ro kaag ki!» ²⁴ Ken Pilat jaay aak naan 'kon tedn dim eyo, so jeege le too dook taara on ey se, naan uun maane, tug jin naan jee denge tu so deekden so: «Yo gaabm se olum maam eyo. Kese naase mala aakin!» ²⁵ Jeege paac se terlin so: «On moosn naan se ajen kooŋm

* 27:10 Aak Zak 11.12-13 so Jer 18.2-3; 19.1-2; 32.6-15.

mindje ki ð mind genjege tu!»²⁶ Gøtn se Pilat ðl k'baa k'j'ððd j'alden Barabas. Gañ gen Isa se, naan ðl k'j'ðndin ute mæje ð ðk ðlin ji jeege tu taa j'an baa tupm tðl ro kaag ki.

Asgarge tooy koogo metn Isa ki

²⁷ Gøtn se asgargen gen magal *Rømege ðk baan te Isa maakñ bee magalde ki maak ki naane, ð gøtn se dðl asgarge paac baado tus ðl gurugina. ²⁸ Naade tðdn te kalinge naata ð uun uusin kal kuuy aac boñ†. ²⁹ Ter naade uj ðaapo jeke gen kørøndø baado ðndin doñ ki ð edin naka aan gø naala ji daamin ki. Gøtn se naade erg naanin ki ð tooyin koogo metin ki ð: «'Tððe naai ki, Gaar Yaudge!»³⁰ Naade tupin booro roñ ki ð uun kaagñ tec naala se, tðndin doñ ki. ³¹ Ken naade tooyin koogo metin ki aas se, naade ðk ðdn naatn te kal aac boñ ken naade uusin se, ð tuusin kal naange gøtin ki, jaay ðk baansin naata taa j'an baa tupm tðl ro kaag ki.

Isa k'tupinga ro kaag ki

(Mk 15.21-41; Lk 23.26-49; Jn 19.16-30)

³² Ken asgarge ðko Isa teecnsino teec naatn maakñ geger ki se, naade dðd ute gaaba kalar kðd Siren k'darin Simon. Naade ðkin taa tðgø gen kuun kaagñ j'an tupm Isa ro ki. ³³ Naade ðk baansin gøt ken k'darin Golgota; Golgota se je deekñ ð: gøtn kaadn do deba. ³⁴ Gøtn se naade edin n'aay tðtn koojn bin deep te yørlo, nabo ken Isa jaay uun naamin se, baate kaaye. ³⁵ Ken naade jaay tup tðlo Isa ro kaag ki ð uun daarin raan se, kalinge se naade tedin salatia jaay bo nigina ð debm oocinga bo uunu uunu. ³⁶ Ter naade inj naan ki gøtn ese ð bðb Isa. ³⁷ Naade raan ðlin kaam doñ ki metn taar ken naade tðlsin ro ki ð: Kese bo Isan, Gaar Yaudge se. ³⁸ Gøtn se asgarge tup jee boogge dio ro kaagge tu cæ Isa ki se kici, deb kalar k'j'uun k'darin do ji daamin ki ð deb kalar k'j'uun k'darin do ji jeelin ki.

³⁹ Jee deel deel gøtn se jaay ðaar aakin se, naade siik dode ð naajina, ⁴⁰ deek ð: «Naai bo ken ð tðkñ *Bee Raa ð an kiin kuuy daan biige tun mðt se, aaj roi mala. Ken naai jaay Goon Raa num, 'bøyo do kaag ki se naata!»⁴¹ *Magalgen jee tedn serke Raage tu, jee jeel taadn tðkñ metn Ko Taar Raage ute magal taa bee Yaudge se kic, tooyin koogo metin ki ð deek ð: ⁴² «Jee kuuy se, naan aajdenoga num øñ aasin gen kaajn ro naan malin eyo! Naan Gaar *Israelge dey se, n'bøyo naatn borse ro kaag ki ð naaje j'tookñ kaal maakje doñ ki. ⁴³ Naan ð aal maakin do Raa ki, ð ken Raa jaay bo jeñ deer num, øñ borse an kaaja! Taa naan taadga taad ð: Maam se m'Goon Raa.»⁴⁴ Jee booggen k'tup tðlde do kaagge tun cæsn Isa ki se kic bo naajin bin kici.

Kooy gen Isa

⁴⁵ Aan katar tir se, do naana te magalin se gøtø baa ted ilim dib bini aan katar do teger ki. ⁴⁶ Aan katar do teger ki se, Isa ðd øy makøn ute taar naajina ð: «Eli, Eli‡, lema sabaktani?» Taar se je deekñ ð: Raama Raama, naai 'resum gen di§? ⁴⁷ Maakñ jeege tun ðaar gøtn ese se ken booyin naan taad bin se, jee metinge taad ute naapa ð: «'Booyki tu, naan ðan ðan *Eli.»⁴⁸ Deb kalar naar aan baa uuno naka kalar ken uun maane, ðlin maakñ tðtn koojn bin ken mooyo jaay uun ðlin taa gard ki ð uun ðlin taar Isa ki taa n'suubu. ⁴⁹ Jee metinge øp se taad ð: «Ønki jaay søm j'utu j'an kaaka ken Eli jaay utu ade baa an kaajin se!»⁵⁰ Gøtn se Isa ðd øy makønø daala ð øñ kon teese. ⁵¹ Gøtn se, kal deer k'gaan maakñ *Bee Raa se næpo raan bini aan naan ki tak. Naana tea ð linge tðp pak pak. ⁵² Taa baadn jeegen *salal ooyga kooy do dðkin se tðd kaldè ki ð naade duro daan yoge tu, ⁵³ ð teeco maakñ baaddege tu. ð ken Isa jaay ooy duro se, naade baa end maakñ geger ken salal Jeruzalem ki, ð jeege dena aakdenga. ⁵⁴ Ken bubm asgarge ute asgargen kuuy ken ðaar bðb Isa se, aak naana tea ute nakgen deel paac se, beere økde taad ð: «Deer deer, gaabm ara se Goon Raa!»

† 27:28 Kal aac boñ j'uusin se kese kal gaaringe. ‡ 27:46 Maakñ kitapgen kuuy se: Eli, Eli. Ara se Isa taad ute taar naajina ken k'darin Aramayik. § 27:46 Aak KKR22.2.

Isa j'walinga maakɲ baad ki

(Mk 15.42-47; Lk 23.50-56; Jn 19.38-42)

⁵⁵ Gɔtn se mɛndge dɛna ɗaar ɗɔkɔ aak Isa. Mɛndgen se, baago kɔkɲ mɛtiɲ taa naan Galile ki ɔɔ naade tɛdiɲo naaba. ⁵⁶ Maakɗe ki se Mari kɛn iɲo Magdala ki, Mari ko Jak ute gen Yusup ɔɔ ko gaan Zebedege.

⁵⁷ Kɛn kaada ɓaa ɓaa kooco se, gaaba kalaɲ debm maala, kɔɗ Arimate roɲ Yusup ɓaado. Naan kic debm maakɲ jeege tun mɛtn Isa ki. ⁵⁸ Gaabm se ɓaa ɔɲ Pilat ɔɔ tɔnd mɛtiɲa taa aɲ kɔɲ ro Isa se naan aɲ ɓaa kɔl maakɲ iib ki. Gɔtn se Pilat tooko undiɲ kulu ɔɔ k'booyiɲsiɲo. ⁵⁹ Yusup uun ro Isa se ɔɔ teeliɲ ute kal duubm kiji. ⁶⁰ Naan uun ɓaa ɔl aaliɲ maakɲ iib kɛn j'ɔɲ ko sum bo j'ud* k'ɗaapɲa ɔɔ ɓaadn se le kiji, ɔɔ dircil aaliɲ ko magal taar ki jaay bo naan ɓaa. ⁶¹ Mari kɛn iɲo Magdala ki ute Mari kuuy se, naade utu iɲg ɗɔk ɗɔkɔ ute taa ɓaada.

Asgarge ɓɔɔb do ɓaadn Isa

⁶² Bii kɛn Yaudge daap daap rode gen *bii sebit jaay deel se, mɛtbeenki se, *magal jee tɛɗn sɛrke Raage tu ute *Parizige tuso naapa ɓaado ɔɲ Pilat, ⁶³ ɔɔ deekiɲ ɔɔ: «Jaamus, naaje k'saap j'ɔɲga taar kɛn debm taar-kɔɔbm se taado kaad kɛn naan utu zɛɛr se ɔɔ: «Maakɲ ɓiige tun mɔtɔ se maam m'utu m'ade dur daan yoge tu.» ⁶⁴ 'Deek asgarge tu se, 'bɔɔbm taa ɓaada se bini kaan bii k-mɔtɔge tu, ey num sɔm jee mɛtiɲ ki se ade ɓaa te aɲ ɓoogo ɔɔ taadn jeege tu ɔɔ: «Naan duroga daan yoge tu!» Kɛn bin num taar-kɔɔbm naade tɛɗ se 'cir kɛn deete†.» ⁶⁵ Pilat ɗeekɗen ɔɔ: «Naase kic ɔkki asgarge kaam jise. Bin num ɔlɗeki asen ɓɔɔbm do ɓaada aan gɔɔ kɛn naase 'jenki ro ki.» ⁶⁶ Naade ɓaa daap rode gen ɓɔɔbm do ɓaada se, ɔɔ ko magal kɛn naade dircil aaliɲ taa ɓaad ki se, naade gaasn taa ɓaada tak tak tɛdiɲ nakɲ kaakɲ jeele ro ko kɛn naade gaasiɲ se ɔɔ ɔl asgarge ɗaar ɓɔɔbiɲa.

28

Isa duroga daan yoge tu

(Mk 16.1-8; Lk 24.1-12; Jn 20.1-20; 1Kɔr 15.4-7)

¹ Kɛn *bii sebit jaay deel se, bii dumas ki tanɔriɲ nɔɔriɲ se, Mari kɛn iɲo Magdala ki ute Mari kɛn kuuy se, naade ɓaa gen kaakɲ taa ɓaada. ² Gɔtn ese sum bo naanɲa naar te makɔɲ ɔɔ kɔɗn Meljege ɓɔɔyo maakɲ raa ki ɓaado dircil ko taa ɓaad ki se ɔɔ iɲg do ki. ³ Naan se roɲ wɔɔr gɔtɔ aan gɔɔ maan aal wusuk wusuk ɔɔ kaliɲ kic bo raap lak lak aan gɔɔ kuubu. ⁴ Anum asgargen ɗaar ɓɔɔb do ɓaada gɔtn ese se, kɛn naade aakiɲ se, ɓeere ɔkɗe se, rode ook marga jɛg jɛg ɔɔ si naan ki aan gɔɔ jee ooyga kooyo. ⁵ Gan *kɔɗn Ra se ɗeek mɛndge tu se ɔɔ: «Naase se, ɔɲten 'ɓeerki. Maam m'jeele naase 'jeki je Isan kɛn k'tup k'tɔɔliɲ ro kaag ki se. ⁶ ɓɛɛ, gɔtn ara se naan gɔtɔ! Naan se duroga daan yoge tu aan gɔɔ kɛn naan mala taado. 'Baado aakki gɔtn kɛn j'ɔl j'aalsiɲa. ⁷ 'Naar 'ɓaa 'taadki jeege tun mɛtiɲ ki ɔɔki: naan se duroga daan yoge tu ɔɔ ɔndga naana asen ɓaa booy taa naan Galile ki. Gɔtn naane se bo naase anki 'ɓaa kaaka.» Kɛse bo taar m'taadseno.

⁸ Ey num mɛndge ɓeere ɔkɗega, naɓo maakɗe raap aak eyo. Naade iɲ taa ɓaad ki naar aan ɓaa taad labar se jeege tun mɛtn Isa ki. ⁹ Kɛn naade jaay ɓaa ɓaa se, naade aak Isa naar teeco piris naande ki, ɗeekɗen ɔɔ: «'Tɔɔse ki.» Gɔtn se, naade iiko cɛɛɲ ki, baam ɔk jɛna ɔɔ erg naaniɲ ki. ¹⁰ Gɔtn se, Isa taaddɛn ɔɔ: «ɔɲte 'ɓeerki! 'Baa 'taadki gɛnaamge tu k'ɓaa taa naan Galile ki. Gɔtn naane bo, naade utu am kaakɲ te kaamɗe.»

Magal Yaudge rɛj asgargen ɓɔɔb do ɓaada

¹¹ Kaad kɛn mɛndgen ese iɲo taa ɓaad ki jaay ɔk tɛrlo tɛrle aan te ey sum bo, gan asgargen jee ɓɔɔbm do ɓaada se, mɛtiɲge ɓaa maakɲ gɛgɛr ki, ɔɔ ɓaa taad *magal jee tɛɗn sɛrke Raage tu nakgen deel paac se. ¹² Kɛn magal jee tɛɗn sɛrke Raage tu jaay booy

* 27:60 Yaudge se ud ɓaada maakɲ koge tu se. † 27:64 Isa tɛɗ roɲ ɔɔ naan bo *al-Masi kɛn utu adɛ ɓaa. Kɛse bo taar-kɔɔbm kɛn Yaudge saap ɔɔ Isa taad jeege tu deet deet se.

taar se, dan tuso magal taa bee Yaudge. Naade dook taarde kalaŋ, uun gurs dena o ed asgarge tu, ¹³ dejde o: «'Baa 'taadki ooki num: «Nooŋr kaamje ok bi sum bo, jee metin ki baado boog oof uun baansinga.» ¹⁴ O ken taar se jaay oocga bi magal *Romege tu kic bo, naaje j'lan kurl maakiŋa o taar dim tap bo 'kooon dose ki eyo.» ¹⁵ Gotn se asgarge took uun gurs o baa taad jeege tu aan go taar k'dejdeno se. Anum taar se Yaudge paac baa booyina o borse kic bo taar se j'utu k'lee k'taadin taada.

Isa o jee metin ki naaba

¹⁶ Anum jee metn Isa ken sik-kaar-kalaŋ se, naade iin baa taa naan ken Galile o baa ook do ko ken Isa taadden o k'baa do ki se. ¹⁷ Ken naade jaay aan do ko ki se, gotn se naade aak Isa o erg naanin ki. Nabo maakde ki se, jee metinge maakde naaja. ¹⁸ Gotn se, Isa iiko ceede ki o deekden o: «*Raa edumga tooo do nakge tu paac ken maakn raa ki o ken do naan ki. ¹⁹ 'Baa 'taadki metjil jeege tun do naan ki se paac o 'teddeki naade tedn jee metum ki. *'Batizdeki ute ro Bubu, Goono, te *Nirl Salal. ²⁰ 'Dooydeki naade tookn kuun taar ken maam m'dooyeno paac se o king do ki. Maam se, daayum m'utu te naase, bini bin ken dunia an nan ro ki.»

Labar Jigan ḡen Isa al-Masi ḡen Mark

Kupm metn taar taadjeki doobm ḡen dooy Labar Jigan ḡen Isa al-Masi ḡen Mark

Labar Jiga ḡen Isa al-Masi ken Mark raanjino se, jee ken naan raandɛn se, naadɛ paac Yauɗge eyo. Labar Jigan ḡen Isa ken jee kuuy raanjino se, Labar Jigan ken Mark raanjin se, naan duuk cirde paac. Taa naan se bo maakɗ kitapin ki se, naan taad te metn taar Isan utu baat se eyo. Metn taar Isan ken lee dooy jeege jerl jerl se kic bo goɗo maakɗ kitapin ki. Num gan j'ɔɗ bo metn taargen ken naan ed lapia ute naajn ken naan naajo ute jeege se goɗo kaam dena. Ɖo goɗn metin se, taar ken naan taad se, maakɗ labarge tun jiga goɗ kuuy se, goɗo. Metn taar ken Mark raanjin se, taad jeege tu ɔ: «Isa se tap bo naɗa?» Mark noog jeege ɔko ɔko bini 'jeel koɗɗ Isa. Gan Isa jaay taad ute ro naan malin se, naan taad ɔ naan *Goon Deba*. Ɖo ro goon deba se je taadn ɔ Raa edinga tɔɔgo do nakge tu paac ɔ ḡen kojn boɔro do jeege tu ɔ ḡen tɔɔl kusin jeege kici. Ter Goon Deba se je deekɗ ɔ Isa se, debkilim mala mala. Kese je taadn ute nakgen k'jeel metin eyo ken taad ro Isa ki ɔ do naabin ki. Mark taad jeege tu ɔ Isa se naan Goon Raa (kon 1.1) ɔ do taar tɔɔl taarin ki se, naan raan ɔ Goon Raa ooy se, k'tup k'tɔɔlin ro kaag ki (kon 15.39).

*Jan-Batist *batiz jeege
(Mt 3.1-12; Lk 3.1-18)*

¹ Kupm metn Labar Jiga ḡen Isa *al-Masi, Goon *Raa. ² Aan goɗ ken Ezayi debm taad taar teeco taar Raa ki taadno maakɗ Kitapin ki do dokin ken ɔ:

'Booyo, maam m'ai koɗ debm kaan naabum naani ki
taa ai daapm doobi.

³ Ter Ezayi deek ɔ:

K'booy mind deba taad makɗ do koɗ-baar ki ɔ:

'Daapki doobm Meljege ɔ 'tedinsinki jiga 'toodn tal.*

⁴ Debm taad taar teeco taar Raa ki ron Ezayi taadn se, naan bo Jan-Batist. Naan naar teec naan jeege tu do koɗ-baar ki se. Goɗn se naan taadden ɔ: «'Terlki maakse ɔ ɔɗ j'asen batizi ɔ Raa asen tɔɔl *kusinsege.» ⁵ Jee taa naan Jude ki paac ute jee paacɗ iino maakɗ geger ken Jeruzalem ki se, naade baado goɗn Jan ki. Naade tɔɔd metn kusindege naan jeege tu ɔ Jan-Batist batizde maakɗ ool magal ken k'danin Jordan se.

⁶ Jan uuso kal k'daapin ute beekɗ ginji ɔ dook maakin te koɗ daara; nakɗ koɗin iimi ute teeje. ⁷ Naan taad jeege tu ɔ: «Debm utu ade baa metum ki se, naan magal ciruma. Maam se koɗ saan kic bo m'aas ḡen no tuutin eyo. ⁸ Maam se m'batizsenga ute maane, num gan naan se bo utu asen *batizn ute Nirl Salal.»

*Isa k'batizina ɔ *Bubm sitange naamina
(Mt 3.13-17, 4.1-11; Lk 3.21-23, 4.1-13)*

⁹ Anum, maakɗ biige tun se, Isa iino maakɗ geger ken Nazaret, ken taa naan Galile ki, baa ɔɗ Jan-Batist ɔ Jan *batizin maakɗ ool Jordan ki. ¹⁰ Ken Isa jaay teeco naatn maakɗ maane ki sum bo, aak maakɗ raa ɔɗ waɗ ɔ *Nirl Raa booyo don ki tec aan goɗ deere. ¹¹ Naan booy mindi taad maakɗ raa ki, deek ɔ: «Naai se 'Goon maak-jema, m'beer m'ɔɗdio taa naai 'tɔɔlumi.»

¹² Goɗn se Nirl Raa naar tɔɔd ɔlin do koɗ-baar ki. ¹³ Naan ting bii si-sɔ do koɗ-baar ki. Maakɗ biige tun se, Bubm sitange baado naamina. Naan inɗ ute daagen maakɗ kaag ki ɔ *koɗn Raage baado ɔɗina ɔ naade aakin don ki.

*Isa beer tɔɔd jee metin ki sɔ
(Mt 4.12-22; Lk 4.14-15, 5.1-11; Jn 1.35-43)*

* 1:3 Aak Eza 40.3.

¹⁴ Ken Jan-Batist k'l'wokinga dangay ki jaay bo Isa iin baa taa naan Galile ki do baag woorky Labar Jiga gen Raa se jeege tu ¹⁵ do: «Kaadin aasga, Gaar Raa se baadoga gooro. 'Terlki maakse do aalki maakse do Labar ken Jiga.»

¹⁶ Kaad ken Isa deel deel taa baar ken Galile ki se, aak Simon ute genaun Andre tund gendde maan. Naade se jee toocn kenjige. ¹⁷ Isa deekden do: «'Baakiro 'daanumki! Borse maam m'asen tedn naase jee baa 'je jikilinge ade baa doobm Raa ki.» ¹⁸ Naade naar on genddege do daanina. ¹⁹ Utu iik naan ki coko se, naan aak Jak te genaun Jan; naade se gaan Zebedege ing king maakn markabde ki, daap daap genddege. ²⁰ Gotn se Isa naar dangde. Naade iin on bubde Zebede maakn markab ki ute jee tedn naabinge do naade baa metn Isa ki.

Gaaba kalay ok koon sitan
(Mt 8.14-17; Lk 4.31-44; NJKN 10.38)

²¹ Isa end maakn geger ken Kaparnayum ute jee metn ki. Do ken *bii sebit jaay aan se naan end maakn *bee ken Yaudge lee tusn maak ki do baag dooy jeege. ²² Jeegeen booy taar ken naan dooyde se, okden taad eyo. Taa dooy naan se ok tawgo do tec aan goo gen jee jeel taadn toorky metn Ko Taar Raage se eyo. ²³ Maakn bee ken Yaudge lee tusn maak ki se, debm ok koon sitan naar endo gotn se do doo doyo, ²⁴ do: «Naai Isan Nazaret. Naai tap bo naaje j'ong di ute naai? Naai se 'baado gen kutje la? Maam se m'jeeli, naai se Debm *Salal ken Raa bo olio.» ²⁵ Gan Isa aacin kaama do: «'Doa! 'Teec naatn ro gaab ken se!» ²⁶ Gotn se sitan baag tiikn gaaba se zak zak, doo dooy makono do teec naatn ron ki. ²⁷ Jeege paac taar se okden taad eyo do naade tond metn naapa do: «Kese tap bo taar do dio? Kese dooy kiji do naan dooy jeege ute tawgin mala. Naan taad sitange tu do sitange kic bo tookin taarina.» ²⁸ Gotn se nookin naar eem doo taa naar Galile ute magalina.

Isa aaj jee koonge dena

²⁹ Ken naade iin teec naatn maakn *bee ken Yaudge lee tusn maak ki se sum bo, Isa baa bee Simon te gen Andre ki. Jak do Jan daanina. ³⁰ Gotn se moom Simon menda se koono, tood tood danal ki, naan ron on kedek. Ken Isa jaay aan se, jeege naar taadin taa mend se. ³¹ Naan iik ceen ki, ok jina, uun daarina. Gotn se ron ken ong kedek se terec urlu, naan iini do baagden tedn koso.

³² Ken kaada ooc jaay goto tedn ilim se, jeege baag baano te jee koonge ute jee ok koon sitange paac. ³³ Jeegeen maakn geger ki se paac tus taa bee ken ese. ³⁴ Gotn se Isa ed lapia jee koonge tu dena do koondege se napan dena. Do naan tuur sitange dena ro jeege tu. Gan sitange se Isa onden doobo gen taadn taar eyo, taa naade se jeelina.

Isa lee taa naan Galile ki

³⁵ Metbeenki tanorin-norin got utu ilim sum bo, Isa iin teec naatn maakn naan ken se, baa do kod-baar ki goto kaam kalay. Gotn se, naan ing eem *Raa. ³⁶ Simon ute medinge teec baa lee jena. ³⁷ Ken naade jaay onin se, deekin do: «Jeege paac jei jea.»

³⁸ Isa deekden do: «K'baaki maakn naange tun kuuy ken cees ki cees ki, m'baa taadn Labar Jiga gotn naane kici. Anum, taa naan se bo maam m'teecn m'baado se.» ³⁹ Naan lee doo taa naar Galile ute magalina, taadden taar Raa maakn *beedege tun ken naade lee tusn maak ki do naan tuur sitange ro jeege tu.

Isa ed lapia debm bikid ki
(Mt 8.2-4; Lk 5.12-16, 17.12-19)

⁴⁰ Gaaba kalay ok koon bikidi baado ce Isa ki, erg naanin ki, eemin noo do deekin do: «Ken naai 'je num, edum lapia taa rom se daapm 'toodn kolon kolon.» ⁴¹ Isa aakin se, ejin don ki, ol jin utina do deekin do: «Yee, maam m'jea, on roi daapm 'toodn kolon kolon!» ⁴² Gotn se sum bo, gaabm se bikidin onina do ron daap tood kolon kolon. ⁴³ Gotn se, Isa aacin kaama do naar tuurina, ⁴⁴ do deekin do: «'Booy bee: onte baa taadn nam ki. Num gan 'baa 'taad roi *debm tedn serke Raa ki do ed *serke Raa ki aan goo ken *Musa taadinon

maakj Kitap ki, taa naai roi daapga toodga kolon kolon se. Bin bo jeege paac 'jeele, naai se onga lapia.»

⁴⁵ Num ken gaabm se jaay iin baa se do goto baa se paac naan baag taadn labar nakj aaniin don ki se jeege tu. Taa naan se bo, naan jeege tu se Isa on end te maakj geger ki eyo, num baa ting do kod-baar ki do jeege iino goto baa se paac, baado onina.

2

Isa ed lapi debm k'runGuy ki

(Mt 9.1-8; Lk 5.17-26)

¹ Ken ted bii kandum se, Isa ok terl maakj geger ken Kaparnayum ki, k'booy j'oo naan utu beene. ² Jeege baado tus dena end dooc maakj bee se tak, bini aan kaam taar ki kic bo goto goto. Goton se Isa taadden taar *Raa. ³ Kaad ken Isa utu taad taad bort se, jeege baano ute debm k'runGuyu. Daande ki se gaabge soo bo uuniino. ⁴ Taa jeegen den den se, naade on baansiin te goton Isa ki eyo. Goton ese naade ook do bee ki, ud buut do bee ken Isa ing maak ki do uun booyo debm k'runGuyu do nakj toodin ki. ⁵ Ken Isa jaay aak naade aal maakde don ki se, deek debm k'runGuy ki do: «Goonuma, *kusiinge se, maam m'toolisinga naatn.» ⁶ Goton se jee jeel taadn tokj metn Ko Taar Raage kandum utu ing goton ese jaay booy taar Isa taad se, naade taad ute maakde do: ⁷ «Gaabm se, je taadn do dio? Naan naaj naaj Raa. Ken 'konj taal kusiin deba se Raa kalin ki sum ey la?» ⁸ Num gan taar naade taad ute maakde se, Isa naar jeelga do deekden do: «Taa di jaay naase 'taadki ute maakse bin se? ⁹ Gen naase ki num, ken gay bo onj ciri: ken m'deekj debm k'runGuy ki m'oo: «Kusiinge se, maam m'toolisinga naatn» lobo m'deekj m'oo: «Iini, uun nakj toodi se do 'lea» se bo onj cir le? ¹⁰ Bin num, naase aki 'jeele maam *m'Goon Deba se m'ok toogo gen taal kusiin jeege do naan ki ara.» Goton se, Isa deek debm k'runGuy ki do: ¹¹ «M'deeki m'oo: iini, uun nakj toodi do 'baa bei ki.» ¹² Gaaba se naar iin uun nakj toodina do teec naan jeege tun te dende se. Jeegen ing aakin se, nakj se okden taad eyo. Naade toom Raa deek do: «Nakj bin se bii kalan j'aak te eyo.»

Isa dan Lebi

(Mt 9.1-17; Lk 5.27-39)

¹³ Isa ok terl jey baar ken Galile ki daala. Jeege dena baado onina do naan dooyde ute taar Raa. ¹⁴ Ken naade deel deel goton ese se, Isa uun kaamin aak Lebi goon Alpe, *debm tokj miiri, ing king goton tedn naabin ki. Naan deekin do: «Iini 'daanuma.» Goton se sum bo Lebi iini do daanina.

¹⁵ Bii kalan Isa ute jee metin ki ing os kos bee Lebi ki se; *jee tokj miirge dena te jee *kusiinge se baado ing os te naade, taa jeege dena oko metn Isa. ¹⁶ Jee jeel taadn tokj metn Ko Taar Raagen maakj *Parizige tu se aakin naan ing os kos ute jee kusiinge do te jee tedn miirge se, deek jeege tun metin ki do: «Aakki tu naan ing os kos te jee tokj miirge ute jee kusingel!» ¹⁷ Ken Isa jaay booy taarde se, deekden do: «Jee rode kiji se, naade je daptor eyo, num ken jee je daptor se, jee koonge. Maam m'baado se gen dan jee ken saap do naade aak bee naan Raa ki se eyo, num maam m'baado se gen jee jeel rode ki, naade jee kusiinge se.»

*Dooy Isa se tec aan goo dooy *Parizige eyo*

¹⁸ Bii kalan se jee metn Jan-Batist ki ute Parizige uun kuun *siam. Naade baado tond metn Isa do: «Jee metn Jan ki ute gen Parizige se uun siam; anum gen di jaay jee metn naai ki uun ey se?» ¹⁹ Isa terlden do: «Jeegen baado kokj menda jaay gaabm menda utu se, naade kuun siam do dio? Met ki eyo. Naade se konj kuun siam eyo ken mel menda jaay utu te naade se. ²⁰ Num gan bii kalan kaadin utu 'kaan se gaabm menda j'utu j'an koodn naata. Kaad ken se jaay bo, medinge se 'kuun siam.

²¹ «'Booyki, nam 'konj kaal kal kiji ro kal ken koono eyo. Ey num kal kiji se an neepm ute kal koono do goton neepin se 'tedn magal cir ken do dakin. ²² Do taton koojn bin utu iin kiin se, j'ombin maakj k-leeterge tun koono eyo. Ey num taton koojn bin se an doobm ute

k-læeterge se naatn. Tøtn se l'køoy naan ki cære ð k-læeterge se l, 'døobm tuju. Num gan bæeki num, tøtn koojn biñ utu iin kiin se, k'j'ombin maakn k-læeterge tun kiji.»

*Isa taad taa *bii sebit
(Mt 12.1-4; Lk 6.1-11)*

²³ Bii kalan bii sebit ki se, Isa ute jee metin ki deel maakn gøtn gem ki. Ken naade deel deel se jee metin ki baag tærecn do gemge. ²⁴ Ken *Parizige aak nakn ese se, taad Isa ki ð: «Aaka, jee meti ki tæd nakn ken j'und te kulu gen tæd eyo bii sebit ki!» ²⁵ Isa tærlæden ð: «Bii kalan naase 'dooyin ki te ey la, nakn ken *Daud tæd ute jeenge kaad ken naade ðk nakn kəs eyo ð bo tældæ se? ²⁶ Kaad ken se, Abiatar bo *magal debm tædn serke Raa ki. Gøtn se Daud endo maakn *kørør magal gen Raa ki, təs mappan j'ædnga kæd *serke Raa ki se ð ð. Ey num, ken ðk døobm 'kəs se jee tædn serke Raa ki sum. Gan Daud təs æd jeege tun metin ki se kici.» ²⁷ Tæ Isa deekden daala ð: «Bii sebit se, Raa tædin taa debkilimi ey num debkilimi bo Raa tædin taa bii sebit eyo. ²⁸ Taa naan se bo *Goon Deba se, naan bo Mæ gen bii sebit.»

3

Isa æd lapi gaab ken jin ooyga kooyo

¹ Bii kalan Isa baa end maakn *bæe ken Yaudge lee tusn maak ki se daala. Gøtn ese, ðk gaaba kalan jin ooyga kooyo. ² Jee ing gøtn se ðnd kaama Isa ki tak, taa naade je an kaaka ken n'kædn lapi gaab ken se *bii sebit ki num, taa naade an kək n mindina. ³ Isa taad gaab ken jin ooyga kooy se ð: «lini, 'daar naan jeege tu.» ⁴ Isa tønd metn jeegen ing aakin se ð: «Bii sebit ki se, j'undsenga kulu gen tædn bæe ləbu, gen tædn *kusiñ lə? ð ðn deba num an kaaj, ləbu an tæd lə?» Gan naade se do dæk. ⁵ Gøtn se Isa uun kaamin aak døddæ paac. Naan maakin taarin dode ki ð bəbde makəñ. Ute do-məngde se, naade tuj nanin maakin tak tak. Naan deek gaab ken jin ooyga kooy se ð: «'Sæj jii!» ð gaabm se sæj jina ð gøtn ese sum bo jin n lapi. ⁶ Ken *Parizige jaay teeco maakn bæe ken Yaudge lee tusn maak ki sum se, naade naar baado tus døk taardæ ute jee *Ærodge taa naade je døobm an 'kutn Isa.

*Jeege dæna ðk metn Isa
(Mt 10.1-15; Lk 6.12-19; NJKN 1.13)*

⁷⁻⁸ Isa iik tək baa te jee metin ki jæn baar Galile ki. Gøtn se jeege døldæ dæna ðko metina. Naade se iin taa naan ken Galile. Ken død jeege jaay booy nakgen naan lee tæd se, jee metinge iin taa naan Jude ki kengen metinge iin maakn geger ken Jeruzalem ki, kengen se iin taa naan Idume ki, ð kengen kuuy se iin jæn ool Jordan ken kaam naane ð kengen kuuy se iin taa naan Tir ute gen Sidon ki. Naade baado njina. ⁹ Gøtn se naan taad jeege tun metin ki ð k'daapin markaba kaam jina taa jee dænge se an kətn kol kund eyo. ¹⁰ Isa se ædga lapi jee kəngge tu dæna. Taa naan se bo, jeegen paacn ðk kəngge se baado tooc ron ki je an kutn te jide. ¹¹ Ken jee ðk kəngge sitange jaay aakin se, naade taal tooc metn jæn ki tæd tøy ð: «Naai se Goon *Raa.» ¹² Gan Isa aacden kaama makəñ ð j'ənte taadn jeege tu an jeele.

Isa bæer tæd jee kaan naabinge sik-kaar-dio

¹³ Gøtn se, Isa baa ook do kəs ki ð dan jee ken naan jede ð naade baado njina. ¹⁴ Maakde ki se naan bæer tæd gaabge sik-kaar-dio, ken naan dan jee kaan naabinge, taa 'king te naana ð aden kol gen lee taadn taar Raa jeege tu, ¹⁵ ð naan ædden tægdæ gen tuur sitange. ¹⁶ Kese bo ro jee sik-kaar-di ken naan bæer tæddæ: Simon naan andin ron Pier*, ¹⁷ Jak te genaan Jan, naade se gaan Zebedege ken Isa dan jee ute ro Bonerges ken je deekn ð: jeegen se tec aan gə raa taata. ¹⁸ Kengen kuuy se, Andre, Pilip, Bartelemi, Matiye, Təma, Jak goon Alpe, Tade, Simon debm je kujn naanina, ¹⁹ ð Judas Iskariot, naan bo debm utu kutn Isa.

* 3:16 Pier se je deekn ð: dælbæ.

Isa taasinge ɓaano jea
(Mt 12.22-37; Lk 11.14-23)

²⁰ Isa terl ɓaa beene. Gɔtn se jeege ɓaado tus den daala, bini naan̄ ute jee metin̄ ki se gɔtn naade 'kɔŋ jaay an̄ kɔs kic ɓo gɔto. ²¹ Ken taasinge jaay booy bin se, naade je ansin̄ kɔkɔ ɓaa beene, taa naade taad̄ ɔ: «Isa se don̄ biga.»

**Bubm sitange ute Isa taarde* ɓaa eyo

²² Jee jeel taadn̄ tɔokɔ metn̄ Ko Taar Raagen iino Jeruzalem ki se, naade taad̄ ɔ: «Naan̄ se ɔk Belzebul†.» ɔ: «Ute Bubm sitange se ɓo naan̄ tuur sitange ro jeege tu.» ²³ Ken Isa jaay booy taarde se, naan̄ dan̄deno cɛɛn̄ ki ɔ taadden̄ ute kaal naagɔ taara ɔ: «Bubm sitange jaay tuur ron̄ mala se, an̄ tuur ɔ ɔ dio? ²⁴ Ken maakɔ taa naan̄ gaar ken jeenge taarde ɔk metn̄ naap ey se, naade 'kɔŋ kinḡ kalaɔ eyo. ²⁵ Jee maakɔ bee ki jaay taarde ɔk metn̄ naap ey se, jil jee se kinḡde kɔŋ ɓaa eyo. ²⁶ Ken Bubm sitange jaay baagga tedn̄ ɓɔɔɔ ute ro naan̄ malin̄ se bin se naan̄ tɔpga ron̄a, naan̄ se tɔogin̄ tedn̄ gɔto ɔ gaarin̄ kic le 'tedn̄ gɔto.

²⁷ «Ken nam jaay je kend̄ kɔsn̄ bee debm̄ tɔɔg se, debm̄ se naan̄ ɔk dɔokɔŋa jaay ɓo, 'kɔsn̄ beɛna. ²⁸ 'Booyki bee m'asen taada: *kusin̄ ken jikilimge ted̄ paac ute naajn̄ ken naade naaj Raa se kic ɓo, Raa adesiɔ tɔɔɔ. ²⁹ Num gan̄ debm̄ jaay naaj *Nirl Salal se, kusin̄ naan̄ se mɔɔtn̄ Raa an̄sin̄ tɔɔ eyo, anum kusin̄ naan̄ se, an̄ tin̄g yemina.» ³⁰ Isa taadden̄ bin se taa naade taad̄ga taada ɔ naan̄ n̄'ɔk sitan.

Genaa Isage ute konde
(Mt 12.46-50; Lk 8.19-21)

³¹ Gɔtn se genaa Isage ute konde jaay aan se, naade daar naatn̄ ɔl ɔ k'dan̄deno Isa. ³² Gɔtn ese jeege dena in̄g gurug Isa, k'deekin̄ j'ɔ: «'Booyo! Koi ute genaaigne mendge ute ken gaabge utu naatn̄, je ai kaaka.» ³³ Isa terlden̄ ɔ: «Koyuma ute genaamge se tap ɓo nan̄ge?» ³⁴ ɔ naan̄ uun kaamina aak jee in̄g gurugin̄ se, deek ɔ: «Aakki, jee se ɓo koyuma ute genaamge. ³⁵ Taa debm̄ jaay ted̄ nakɔ Raa maakin̄ jen ro ki se, kese ɓo genaam gaaba, ken menda ɔ koyuma.»

4

Kaal naagɔ taar gen debm̄ kɔnd buru
(Mt 13.1-23; Lk 8.1-15)

¹ Ter daala Isa baag dooy jeege taa baar ken Galile ki. Taa jeegen tus ron̄ ki den se ɓo, ɔlin̄ naan̄ ook in̄g maakɔ markab ken do maane ki. ɔ jee ute dende se le, daar do jey baar ki. ² Gɔtn se naan̄ dooyden te nakge dena ute doobm̄ kaal naagɔ taara. Maakɔ dooyin̄ ki se, naan̄ deekden̄ ɔ: ³ «'Booyki! Deba kalaɔ tɔs kupina ɔ teec ɓaa kɔnd buru. ⁴ Num ken naan̄ jaay ɔnd kɔnd burin̄ se, kupm̄ metin̄ si jey doob ki ɔ yeelge ɓɔy ɓaado naar tuun ɔsin̄ naatn̄. ⁵ Kupm̄ metin̄ si do naan̄ ken gɔtn̄ maakin̄ ɔk koa. Kupm̄ se naar teeco yɔkɔdɔ taa gɔtn̄ se, naan̄in̄ cɛɛɛ. ⁶ Num gan̄ ken kaada jaay baag tɔngɔ se, naan̄ lawaka ɔ tuutu, taa gɔtn̄ se iirin̄ ɔɔ end̄ ɓaa te dɔk eyo. ⁷ Kupm̄ metin̄ se si maakɔ ji kaag ken ɔk kɔrɔndɔ. Ji kaagɔ ute kɔrɔndin̄ se teepe ɔ aayin̄ taara ɔ bur se, ɔɔ ooj te eyo. ⁸ Num kupm̄ metin̄ se si do naan̄ ken jiga. Gɔtn̄ se naan̄ teece, teepe, am tɔk doa ɔ ɔk kaama. Do kalaɔ ɔk kaama bee bee, kengen kuuy ɔk kaama dena ɔ kengen kuuy se ɔk kaama den ciri.» ⁹ Gɔtn̄ se Isa deekden̄ ɔ: «Debm̄ ɔk bi booyo num, booy ɔk taar se!»

¹⁰ Ken Isa iik tɔk naatn̄ cɛɛ jee den̄ge tu se, jee cɛɛn̄ ki ute jee metin̄ ken sik-kaar-di se tɔnd metin̄ ɔ n̄'aden taadn̄ tɔokɔ metn̄ kaal naagɔ taargen se. ¹¹ Naan̄ terlden̄ ɔ: «Nakɔ j'ɔyina kɔy maakɔ *Gaar Raa ki se, *Raa taadsenga metin̄ naase ki. Num gan̄ jee kuuy se taargen se paac, naade booyin̄ aan̄ gɔɔ kaal naagɔ taara, ¹² taa naan̄ se ɓo:

Naade aaka nabo ɔɔ aak ɔk eyo,
naade booyo nabo ɔɔ booy ɔk eyo.

† 3:22 Belzebul ro kuuy gen Bubm sitange lɔbu Iblis, naan̄ ken tɔk mind jeege.

Ken naade booy okga num, daan naane,
naade terlga maakde do Raa ki do naan aden tool *kusiinde.*»

Isa took metn kaal naagj taar gen debm kond buru

¹³ Gotn se, Isa deekden do: «Kaal naagj taar maam m'taadsesin ese se jaay naase 'booy okin ki ey se, num kaal naagj taar ken kuuy paac se, anki 'booy kokj do di? ¹⁴ Debm kond buru se le tec aan goo debm taad taar Raa. ¹⁵ Jee metinge se tec aan goo kupm ken si jey doob ki se. Ken naade jaay booyga taar Raa se, *Bubm sitange naar baado doo taar se maakde ki naatn. ¹⁶ Num jee metinge se, tec aan goo naan maakin ok koa. Jee se jaay booyga taar Raa se, naar okin maakde ki ute maak-raapo. ¹⁷ Nabo naade se oj okin tooj eyo, on taar Raa ol iiri maakde ki eyo, taa naade oj on te maakde kaam kalan eyo. Ken dubar ondenga ey le k'baagdenga dabar gen taar Raa sum bo, naade naar resn ute kaal maakden do Raa ki se naatn. ¹⁸ Jee metinge se, tec aan goo gotn ok jii kaagj ute korondina. Naade se booyga taar Raa, ¹⁹ nabo naade uun nirdede do nakge tun do *duni ki, je maala ute nakgen jeege lee doj se. Nakgen se bo, baado maak-saapde ki do gaasin taar Raa se oj ted naaba maakde ki eyo. ²⁰ 'Booyki, kupm si do naan ken jiga se tec aan goo jeegen booy taar Raa do took aal maakde do ki. Do taar Raa se alde naade tedn nakgen bee bee. Jee metinge se tec aan goo gem ken ok kaama bee bee, kengen metinge tec aan goo gem ken ok kaama dena do kengen kuuy se tec aan goo gem ken ok kaama den cir se.»

Kaal naagj taar gen loompoo

(Lk 8.16-18)

²¹ Ter Isa deekden daala do: «Nam dooga loompin num, deebin dukulu don ki ne? Lo ondin metn danjal ki la? Bee ki num, an kuun kol raan ey la, taa woor goto? ²² Taa di nakj ko k'koyin se utu toodn tal, nakj ken jeege jeel metin ey se, jeege utu 'jeel metin paac. ²³ 'Booyki bee. Debm ok bi booyo num, booy ok taar se!» ²⁴ Isa terl deekden daala do: «Ondki kondoo ute taar naase 'lee 'booyki se. Taar ken Raa edsesin se, utu asesin doojoo, ute nakj ken naase 'lee 'doojnki nakge jeege tu se, naase kic j'utu j'asesin doojn doocj cirr cirr daala. ²⁵ Taa debm ok se j'an komb do ki, num debm ok ey le, ken cokon naan ok se kic bo, j'an tosn naatn.»

Kaal naagj taar gen nakj teec kalin ki

(Mt 13.31,32; Lk 13.18,19)

²⁶ Isa terl taad daala do: «*Maakj Gaar Raa se tec aan goo nakj ese: deba kalan baa kond buru maakj gotin ki. ²⁷ Ken maakj noor ken naan tood toodo lo, katar ken lek leke, gotn se kupu teec kalin ki do teepe, garj naan jeel metin eyo. ²⁸ Naan se, ted kupu teec kalin ki, teepe, am took doa do do se ok kaama jiga. ²⁹ Ken debm maakj-goto jaay aak nakin aacga se, naan uun gordoo, baag kojn nakina, taa kaadn koo se aanga.»

Kaal naagj taar gen kaam nakj k'danin mutard

³⁰ Ter Isa taad do: «*Maakj Gaar Raa se maam m'an komb beye ute di? Do ute kaal naagj taar gay jaay maam m'an taadin jeege tu se? ³¹ Maakj Gaar Raa se tec aan goo kaam nakj k'danin mutard. Ken j'utu j'ocin koo naan ki se, naan baat cir kaam nakgen do naan ki se paac. ³² Num garj k'j'ocinga num, naan magal cir nakgen teec maakj bar ki se paac. Naan teep ted magala, top ted lete do bini yeelge kic bo baado uj kujdege do ki.»

³³ Isa dooy jeege ute kaal naagj taarge dena tec aan goo napar naangen ese se do naan taadden Taar Raa ken naade an koj kaasn gen booy koko. ³⁴ Naan dooy jeege ute kaal naagj taara salal. Num ken naan dooga kalin ki ute jee metin ki num, naan ing tookden metina.

Isa ok daar kuulu

(Mt 8.18-27; Lk 8.22-25)

* 4:12 Aak Eza 6.9-10.

³⁵ Bii ken se sum bo, aan teger se, Isa deek jee metin ki do: «K'gaanj k'baaki jey baar ken kaam naane.» ³⁶ Jee metin ki se iin on jee den se do naade uun markabm ken Isa ing maak ki se do baansina. Gohn se markabgen kuuy kic bo baa te naade. ³⁷ Gohn se kuulu dooboo makono, ol maane aal walak walak do iin dooc dooc maakj markaba. ³⁸ Ganj Isa aal don do wasad ki tood tood bia kaam moohn maakj markab ki. Jee metin ki toond durina deekin do: «Debm dooyje, bere, naajege j'aki kutu do naai 'toond met ey bin se gen dio?» ³⁹ Isa jaay dur se, iin aac kaama kuul ki do deek maane ki do: «'Doa, 'tood kaam kala!» Gohn se kuulu daara do goto do dil. ⁴⁰ Isa deekden do: «Gen di jaay naase 'beerki bin se? Borse kic bo on aalki te maakse dom ki ey la?» ⁴¹ Naade aak nakj Isa ted se, nirlde teede do gohn se naade baag taadn ute naapa do: «Kese tap bo naja bini, ken kuulu ute maane ki kic bo tookin taarin se?»

5

*Isa ed'lapia debm koon sitan ki
(Mt 8.28-34; Lk 8.26-39)*

¹ Gohn se naade aan taa baar Galile ken kaam naane taa naaj jeege tun k'danjen Gerazenige. ² Ken Isa ute jee metin ki jaay booyo naatn maakj markab ki sum se, gohn se gaaba kalañ naar teeco maakj iibge tun Yaudge tedino gen tol taal yodege se do naan baa dood Isa. Gaabm se ok koon sitan. ³ Naan ting maakj iibge tun se do gaabm se k'doonkin ute zinzi kic bo, on okin eyo. ⁴ Daayum j'aalin dokodom maala jey ki do jin k'doonkin te zinzi, num ganj naan gaanj ute dokodom maala do toond terecnj ute zinzi se naatn. Nam nam toog jaay an kohn daar se goto. ⁵ Nooro katara, daayum, naan ting maakj iibge tu do do kosge tu, naan tood tooyo do toond gaanj ronj ute koge. ⁶ Ken naan aak Isa met dok se, naan aan baa erg naanin ki, ⁷ do naan doo doo makono do: «Isa Goon *Raa Taaro, j'on di ute naai? Bere, m'aali Raa mindi ki, onte 'dabaruma.» ⁸ Ken naan taad bin se taa Isa taadinga taada do: «Sitan, 'teec naatn ro gaab ken se!» ⁹ Ter Isa toond metn gaaba se do: «Naai roi naja?» Do naan terlin do: «Maam se rom Dool asgarge, taa naaje k'ro naap ki.» ¹⁰ Naan eemin noo metin ki koni koni do n'onte tuurde naatn maakj taa naaj ken ese se.

¹¹ Kaam metn kos ki se ok dool kinzirge dena gaam gaama. ¹² Gohn se sitange eem noo metn Isa ki deekin do: «Oje naaje se k'baa kend maakj kinzirge tun ese se.» ¹³ Do naan undden kulu. Gohn se sitange se teeco ro gaab ken se do baa end maakj kinzirge tu. Dool kinzirgen te dende se dooboo rus do naar aano girdi girdi booy baa si maakj baar ki do paac maane osde. Kinzirge se baa baa nakj dupu-dio. ¹⁴ Ken jee gaam kinzirge jaay aak nakj ted se, naade doob an baa taad nakj se jeege tun maakj geger ki ute jeege ing bee naatge tu. Do jeege se baado aak nakj ken ted se. ¹⁵ Ken naade aan on Isa se, naade aak gaabm ken dool sitange ingo ronj ki se, naan metekga do ing kingj ute kalin ronj ki. Ken naade aakin se, beere baa okde. ¹⁶ Jee ken aako nakj aan do gaab ken ok sitange ute gen kinzirge se, naade doo maanin jeege tu, ¹⁷ do jee se baa eem noo metn Isa ki do n'iin n'onden taa naajde.

¹⁸ Ken Isa ook maakj markab ki baa baa se, gaabm tedo koon sitange se eemin noo metin ki do 'baa te naaja. ¹⁹ Gohn se Isa undin te kul eyo, ganj naan deekin do: «'Baa bei ki on jeege se, 'taadden nakgen paacn Raa tedi naai ki se, do keejn ken naan eji doi ki se.» ²⁰ Ken naan jaay baa baa se, baag taadn jeege tun taa naaj ken k'danin Gegergen-Sik taa be paacn ken Isa tedin naan ki se. Do jeege booy taar se, paac se, okden taad eyo.

*Isa toog cir koon ute yoa
(Mt 9.18-26; Lk 8.40-56)*

²¹ Isa iin gohn se ook maakj markab ki do ok terl baado jey baar ken kaam naane. Ken naan jaay aan se, jee denge se baado tus ceen ki. ²² Gohn se gaaba kalañ k'danin Jayrus, naan se magal gen bee Yaudgen lee tusn maak ki, baado jaay aak Isa se, erg metn jey ki. ²³ Naan eemin noo metin ki koni koni do deekin do: «Maam se, goonum mend baat se baa

baa kooyo. 'Baado ɔnd ji roŋ ki, taa naan 'kəŋ lapiə ɔ 'kiini.»²⁴ Isa tooko ɔ baa te naana. Ɔ jee te dende se ɔk metiŋa ɔ tuuriŋ kaam ara kaam ara.

²⁵ Gətn se menda kalaŋ bini, gətn moosiŋ aan sum se ɔŋ daar eyo. Moosiŋ se, ɔkga baara sik-kaar-dio roŋ ki. ²⁶ Naan lee dabarga roŋ dena gətn jee dawage tu ɔ utga jin paac nabo ɔŋ te lapi eyo. Num gaŋ kəŋŋiŋ se ciriŋ cir do ki daala. ²⁷⁻²⁸ Num naan booyga ken j'ɔɔs maan Isa se, taa naan se bo, naan taad ute maakiŋ ɔ: «Ken maam m'baa jaay m'utga kaliŋ sum bo, m'utu m'kəŋ lapiə.» Naan end daan jeege tu, baado naagŋ Isa ki ɔ ut kaliŋa. ²⁹ Naan ken se sum bo, moosiŋ naŋ daara ɔ naan naam ɔk roŋa. ³⁰ Gətn se Isa naar naam tɔɔgɔ teec roŋ ki se, naan terl aak jee denge ɔ tɔnd metde ɔ: «Nana jaay ut kalum se?» ³¹ Gaŋ jee metiŋ ki terliŋ ɔ: «Aaka, jeege bo tuuri kaam ara kaam ara, jaay terl naai 'tɔnd meta ɔ: «Nana bo utum se? Gen di?» ³² Num gaŋ Isa terl aak jeegen gurugiŋ se, taa kaakŋ nam jaay utiŋ se. ³³ Gətn se menda se beer baa ɔkiŋa ɔ roŋ ook marga, taa naan jeel nakŋ aan roŋ ki se. Naan baado ooc metn jəŋ ki ɔ taadiŋ nakŋ ken aan doŋ ki se paac. ³⁴ Isa deekiŋ ɔ: «Goonuma, taa naai aalga maaki dom ki se, kaal maaki se aajiga. 'Baa ute lapiə; kəŋŋi se ai tedn dim ey sum.»

³⁵ Ken Isa utu daar taad taad bərt se sum bo, jeegen iino bee Jayrus ki, naan ken magal *bee ken Yaudge lee tusn maak ki se, baado taadiŋ ɔ: «Berɛ, gooni menda se le, ooyga; Debm dooy jeege se ɔŋiŋ kaam kalaŋ.» ³⁶ Gaŋ taar naade se Isa tɔnd met eyo. Naan deek Jayrus ki ɔ: «Ɔnte 'beere; ɔnd maaki kaam kalaŋ.» ³⁷ Isa ɔŋ nam ɔk metiŋ eyo ɔɔ Pier, Jak, ute genaŋ Jan sum. ³⁸ Ken naade jaay aan maakŋ bee ken gen magal bee ken Yaudge lee tusn maak ki se, Isa aak jeege se ted gaaja gaaja, jee metiŋge eem keeme, kengen metiŋge tɔy tɔyɔ se. ³⁹ Isa end maakŋ bee ki se deekden ɔ: «Gen di jaay naase eemki ɔ 'tedki gaaja gaaja se? Berɛ, goon se le ooy te eyo; naan tood tood bi sum.» ⁴⁰ Gətn se naade baagiŋ tooy koogo metiŋ ki. Gaŋ Isa tuur ɔɔd jee se paac naatn, ɔɔ bubm goono ute koŋa ɔ jeegen baado ute naan se. Gətn se, Isa end maakŋ bee ken j'aal goono maak ki se. ⁴¹ Naan ɔk ji goono ɔ deekiŋ ɔ: «*Talita kuum!*» Taar se je deekŋ ɔ: m'deeki m'ɔ goon menda, iini!

⁴² Gətn se goon menda naar iini ɔ baag lea. Goon menda se goon baara sik-kaar-dio. Ken jeege jaay aak nakŋ se, baa deel dode ɔ ɔkden taad eyo. ⁴³ Gaŋ Isa dejdən ɔ: «Nakŋ se, j'ɔŋte taadn nam ki.» Ter deekden ɔ: «Goon menda se j'ediŋ kɔɔ.»

6

Jee Nazaret aal Isa maak ki eyo

(Mt 13.54-58; Lk 4.16-30)

¹ Isa iin ɔŋ gətn se baa maakŋ naanŋiŋ ki ɔ jee metiŋ ki baa te naana. ² *Bii sebit jaay aan se, naan end maakŋ *bee ken Yaudge lee tusn maak ki ɔ baag dooy jeege. Jee den inŋ booy taar naan inŋ taad se, taar se tap bo ɔkden taad eyo. Naade taad ɔ: «Nakgen se tap bo naan ɔŋiŋo gay? Ɔ jeel-taar se nana bo taadiŋo, jaay ɔliŋ ted nakŋ-kəɔbgen bin se? ³ Naan se debm tirdn goon Mari, ken lee ɔɔc daap nakge se ey la? Naan se gena Jak, gen Joos, gen Jud, ute gen Simon ey la? Ɔ genaangen mendge bo utu ting te naajege ara ki ey la?» Kese bo nakŋ ken tedden naade ɔŋ aal maakde doŋ ki ey se. ⁴ Gətn se Isa taadden ɔ: «Debm taad taar teeco taar Raa ki se, jeege paac aaliŋ maak ki, num ken aaliŋ maak ki ey se, jee maakŋ naanŋiŋ ki, taasiŋge, ute jee ken maakŋ been ki.» ⁵ Gətn se Isa ɔŋ ted te nakŋ-kəɔbm gam eyo, nabo tɔnd jin bo do jee kəŋŋe tu kandum bin sum ɔ naade se ɔŋ lapiə. ⁶ Ken Isa jaay aakde naade baate tookŋ kaal maakde doŋ ki se, tap bo, ɔkiŋ taad eyo.

Isa ɔl jeengen sik-kaar-di se naaba

(Mt 10.5-14; Lk 9.1-6, 10.1-20)

Gətn se Isa iin baa lee dooy jeege maakŋ naanŋe tun cɛɛ geger Nazaret ki. ⁷ Naan danŋ jee metiŋ ken sik-kaar-di se baagde tɔl naaba jeege di dio. Gətn se naan edden tɔɔgɔ gen cir sitange, ⁸ ɔ dejdən ɔ: «Ɔnte 'kuunki dim gen kəŋ doobo; ɔŋte 'kuunki kɔɔ, ɔŋte

'kuunki bɔɔɔ, ɔnte 'kuunki gurs, num ken 'baaki baa se, 'tɔski sirdge bo jisege tu sum.
⁹ 'Tɔlki saasege jesege tu num gan ɔnte 'tɔski kalge di dio.»

¹⁰ Ter naan deekden daala ɔ: «Ken naase aankiga jaay, endkiga bee nam ki num, ingki gɔtn ese sum bini anki kiin baa maak ki. ɔnte baaki bee nam ken kuuyu. ¹¹ Gɔtn naase 'baaki jaay jeege baate dɔɔɔn kɔkse se ɔ baate booy taarse num, naase 'teec ɔnde ki naanɔde ɔ ken 'teecki teec se, 'kudn jesege tu kic bo 'tupdenki naatn. Taa kɛse aden tɛɔn saada.» ¹² Ken naade jaay baa se taad taar *Raa jeege tu deekden ɔ k'terl maakde. ¹³ Naade tuur sitange dena ro jeege tu ɔ jee kɔɔnge dena naade ɔtɔden uubu rode ki ɔ naade eɔɔden lapia.

*Erɔd tɔɔl Jan-Batist

(Mt 14.1-12; Lk 3.19-20, 9.7-9)

¹⁴ Gaar Erɔd se booy jeege ɔs maan Isa, taa nookin eem dɔɔf gɔtɔ baa se paac. Jee mɛtinge ɔ: «Jan-Batist bo duroga daan yoge tu. Taa naan se bo Raa eɔɔnga tɔɔgo gen tɛɔn nakɔ-kɔɔbge.» ¹⁵ Jee mɛtingen kuuy se deek ɔ: «Naan bo *Eli*.» ɔ jee gen kuuy daala deek ɔ: «Naan se debm taad taar teeco taar Raa ki tec deb kalaɔ maakɔ jeejege tun taad taar teeco taar Raa ken do dɔkin se.» ¹⁶ Gan ken Erɔd booy j'ɔɔsin maan Isa se, deek ɔ: «Kɛse Jan-Batist ken maam m'ɔl k'gaan don se bo duroga daan yoge tu.»

¹⁷⁻¹⁸ Ken naan taad bin se taa naan ɔkga kɔk Erɔdiad, mɛnd genaɔn Pilip. Num gan Jan baado deekin ɔ: «Kɔkɔ naai ɔk mɛnd genaai se doobin eyo.» Taa naan se bo, Erɔd ɔl k'j'ɔk k'dɔɔko Jan ɔ ɔl k'baa k'j'ɔlin maakɔ dangay ki. ¹⁹ Taa naan se bo, Erɔdiad kic bo ɔk Jan ute taar-maaka. Naan je doobm an tɔɔl bo, gan ɔɔ eyo. ²⁰ Erɔd se aal Jan maak ki taa naan jeele Jan se tɛɔf nakge te doobina, naan se debm *salal. Taa naan se bo, Erɔd aakin don ki. Ken Jan jaay baaga taadn taara num, doobm ron tap bo, naan jeel eyo. Ute naan se kic bo, ken Jan jaay baaga taadn taara num, Erɔd booy se, maakin raapo. ²¹ Gan bii kalaɔ se, Erɔdiad ɔɔ doobm gen tɛɔn nakɔ ken naan maakin jen ro ki, kaad ken Erɔd tɛɔf tɛɔf maak-raapm bii koojin se. Erɔd tɛɔf kɔsɔ te kaaye dena, danjo jee magalgen cɛɛn ki, magal asgaringe ɔ magalgen taa naan Galile ki kici. ²² Ken jeege jaay tus maakɔ bee ki gen tɛɔn maak-raapde se, gɔtn se goon Erɔdiad mɛnda se, baado end ɔnde ɔ baag daama. Ken Erɔd te jeunge jaay aakin naan daam daama se, naade paac maakde raapo. Taa naan se, gaarge taadin ɔ: «Nakɔ naai maaki je se, 'tɔnd mɛtuma, m'aisin kɛɔa.» ²³ Naan deekin ɔ: «Maam se m'naam roma, nakɔ naai 'je di di bini cɛɛsn taa naanum kic bo, m'aisin kɛɔa.» ²⁴ ɔ goono se teec baa tɔnd mɛtn kɔna ɔ: «Kaaya, maam se m'tɔnd mɛtn nakɔ gay?» Gan kɔn terlin ɔ: «'Baa 'deek ɔ: maam se m'je do Jan-Batist.» ²⁵ Gɔtn se, goono naar end baa ɔɔ gaarge, deekin ɔ: «'Gaan eɔɔmo yɔkɔɔ do Jan-Batist se maakɔ supura ki.»

²⁶ Ken gaarge jaay booy taar se, maakin taju. Nabo aan gɔɔ naan naamga naam taarin naan jeege tu se, doobm naan an kɔɔɔn don se, gɔtɔ. ²⁷ Gɔtn se sum bo, gaarge naar ɔl asgar taa ano baa ute do Jan-Batist. Asgar se iin baa gaanjo do Jan-Batist maakɔ dangay ki. ²⁸ Naan uuniɔ do Jan se maakɔ supura ki, baado eɔɔn goon mɛnd ki ɔ goon mɛnd se uun baa eɔɔn kɔn ki. ²⁹ Ken jee mɛtn Jan jaay booyo ɔ mɛlde ooyga se, naade uun baa duubina†.

Isa eɔf kɔsɔ jeege tun dupu-mii

(Mt 14.13-21; Lk 9.10-17; Jn 6.1-14)

³⁰ *Jee kaan naabm Isage baado tus cɛɛn ki ɔ taadin nakgen paacɔ naade tɛɔdo ɔ dooy ken naade dooyo jeege. ³¹ Gɔtn se ɔk jeege dena, jee baa baao, jee terlo terle, gɔtn naade an kɔs kic bo gɔtɔ. Taa naan se, Isa deekden ɔ: «Naase se, iik 'tɔɔk 'baaki do kɔɔf-baar ki taa aki baa tɔɔl kɔɔr se cɔkɔ.» ³² Gɔtn se naade ook maakɔ markab ki ɔ gan baa do kɔɔf-baar ki kaldɛ ki. ³³ Gan naade jaay baa baa se, jee den se aak jeeldɛga. Gɔtn se naade

* ^{6:15} *Eli se debm taad taar teeco taar Raa ki do dɔkina ɔ naan se Raa uun baansinga maakɔ raa ki, ooy te eyo. Aak 2Gar 2.11. † ^{6:29} Yaudge se naade duub yodege naan ki eyo, num naade tɔl taalin maakɔ iibge tu.

naar teeco maakŋ gegerge tu paac, naade aan deel naan ki te jedde. Gōtn naade baa baa se, naade bo nōŋ aan deete.

³⁴ Ken Isa aan jaay bōoyo maakŋ markab ki se, naan aak jee denge se, naan eejden dode ki, taa jeege se tec aan gōō baatgen ok debm gaam eyo wō gōtn se naan baagde dooy ute taarge dena. ³⁵ Gōtn se, jee metiŋ ki aak kaada baa se, baado oŋiŋa deekiŋ wō: «Bere, gōtn ese daaniŋ kōf-baara, dōk ute bea wō kaada le kic bo baaga. ³⁶ Jeege se onde wōōŋ baa bee naatge tu ute maakŋ naanŋe tun gōōr gōōr ute gōtn ese se, gen baa je dugŋ nakŋ kōsō.» ³⁷ Gaŋ Isa terlden wō: «Jeege se, naase mala eddeki kōsō!» Gōtn se naade deekiŋ wō: «!Je j'ade baa dugŋ mappa gen tamma kaaru di[‡] jaay j'aden kedn naade kōs la?» ³⁸ Isa deekden wō: «Naase okki mappa kando? 'Baa aakiŋki tu!» Ken naade baa aakiŋ se, terl baado taadiŋ wō: «Naaje se j'ok mappa mii ute kenjge dio.»

³⁹ Gōtn se Isa taad jeege tun metiŋ ki wō jee se paac gaandeki dōōlō dōōlō wō k'l'iŋg do mu zεerge tu. ⁴⁰ Naade iŋg rεes se: jee metiŋgen kaaru kaaru, jee metiŋgen si-mii si-mii. ⁴¹ Gōtn se Isa tōs mappan mii ute kenjgen di se jii ki, uun kaamiŋ raan, tōōm Raa, mappa se naan dupiŋa wō ediŋ jeege tun metiŋ ki wō naade baa nigŋ jeege tu. Wō kenjgen di se kic, Isa gaan nigŋ jeege tu paac. ⁴² Wō gōtn se naade paac os derēŋ ute maraadde. ⁴³ Togŋ mappan naade os wōp se, k'tuuniŋ se dooc gōrnō sik-kaar-dio wō kenjgen naade os se kic bo wōpga. ⁴⁴ Jeegen os paac se, naade gaabge dupu-mii.

*Isa lee do maane ki
(Mt 14.22-36; Jn 6.15-22)*

⁴⁵ Naan ken se sum bo, Isa deek jeege tun metiŋ ki wō k'l'ook maakŋ markab ki, k'gaan k'deel k'baa do jēŋ ken naane kaam aak geger Betsaida kōr naan utu wōōk wōōk jeege se. ⁴⁶ Ken Isa wōōk jeege aas se, naan iin baa ook do kōs ki gen keem Raa. ⁴⁷ Ken markaba jaay aan daan maane ki se, kaada baaga wō Isa wōp do jēŋ ki kaliŋ ki. ⁴⁸ Kaad ken Isa jaay aakde, naade dabar gen deepm maane taa kuulu ol deeb dode ki se. Ken gōtō wōpga baata aki kiip se, Isa baa kōŋ jeenŋe se, leedo do maane ki, sakde omb beye aan gōō adega deele. ⁴⁹ Ken naade jaay aak Isa lee lee do maane ki se, naade aakiŋ se saap wō nirl nam. Gōtn se naade baag tōōdn tōōyō, ⁵⁰ taa naade paac aakiŋga, kese bo teecden nirlde. Gaŋ Isa naar taadden wō: «Okki maakse tōōgō. Ōŋte 'beerki, kese maama.» ⁵¹ Naan ook maakŋ markab ki ute naade. Gōtn se kuulu daara, num nakŋ se deel dode wō okden taad eyo. ⁵² Taa nakŋ-kōōbm naan ted ro mappa ki se, naade ond te te metiŋ eyo, taa bide oŋ booy ok metn nakŋ se eyo.

Isa ed lapia jee kōōŋge tun taa naan Genezarēt ki

⁵³ Ken naade gaan baar jaay aan taa naan Genezarēt ki se, naade baa daar jēŋ ki wō dōōk markabde. ⁵⁴ Ken naade jaay bōoyo maakŋ markab ki naatn se, jee se naar baa aak jeel Isa. ⁵⁵ Jeege se aan wōōk taa naan ken se paac wō tuuno jee kōōŋge do nakŋ tooddege tu wō baano gōtn naade booy j'wō Isa utu se. ⁵⁶ Gōtn naan aanga tak se, ken maakŋ gegerge tu, maakŋ naan baat ki, ken maakŋ naan magal ki, lō ken bee naat ki, jeege baano ute jee kōōŋdege bōōr ki. Wō naade sel metn Isa wō ŋ'ōnde num naade kutn taa kaliŋ sum. Wō jeegen paacŋ ut taa kaliŋ se, oŋ lapia.

7

*Isa taad te nakŋ bugŋ Yaudge
(Mt 15.1-9; Lk 11.37-41)*

¹ *Parizige ute jee jeel taadn tōōŋŋ metn Ko Taar Raage kandum iino Jeruzalem ki, baado tus gōtn Isa ki. ² Gōtn se naade aak jee metiŋ ken metiŋge se, tug te jidege aan gōō gen bugdege ey sum bo, baag kōsō. ³ Taa Parizige ute Yaudge paac se uun nakŋ bugdege. Ken naade jaay tug te jidege aan gōō gen bugdege ey se, naade os dim eyo. ⁴ Ken naade baaga suuk ki jaay baadoga num, naade tug rode jaay baag kōsō. Num naan se sum eyo,

[‡] 6:37 Tamman ken kaaru di se aas te gursn debm tedn naabm j'ōŋiŋ gen bii kaaru dio.

téd nakj bugdegen kuuy kic dëna aan gɔɔ kën ɔɔp kɔɔpdege, nakj takj maandëge ɔɔ gidirdege.

⁵ Parizige ute jee jeel taadn tɔɔkɔj mɛtn Ko Taar Raage se tɔnd mɛtn Isa ɔɔ: «Taa di jaay jee mɛti ki baate kuun nakj bugjege se? Gen di jaay naade tug te jidege aan gɔɔ gen bugjege ey sum bo, baag kɔɔ se?» ⁶ Isa tɛrlɛn ɔɔ: «Naase maa jee maakse dio! Do dɔkiɔ kic se Ezayi debm taad taar teeco taar Raa ki se taadga taad taar se ro naase ki ɔɔ:

Jeege ese se tɔɔmum ute taarde sum,

ey num maakde se dom ki eyo.

⁷ Kën naade baadoga kɛrgɔj naanum ki gen keemum kic bo, cɛr sum,

taa nakj kën naade lee dooy jeege se le,

*dooyde ute nakj kën jikilimge lee téd se sum.**

⁸ Nakj kën *Raa taad ɔɔ gen tɛda tap bo, naase ɔɔnki ɔɔ uunki nakj jikilimgen lee téd se bo ciri.»

⁹ Tɛr Isa taadɛn daala ɔɔ: «Nakj kën Raa taad gen tɛda tap bo, naase 'resin̄ki naatn ɔɔ 'tɛdki bo nakj bugsege. ¹⁰ Ey num *Musa taad ɔɔ ne: 'Sook koi ki te bubi ki.† «Tɛr naan taad daala ɔɔ: *Debm jaay naam koɔ te bubiɔ se k'tɔɔliɔa.‡*

¹¹⁻¹² «Num gaɔj naase se, 'taadki ɔɔki nakj kën deba kɛdn koɔ ki ey le bubiɔ ki se, jaay deekga ɔɔ: «Kese tɛdga kɔɔban.» Kɔɔban se je deekj ɔɔ: nakj se ɔɔpga gen Raa. ɔɔki, debm bin se kɔɔj noogɔj koɔj ute bubiɔ ey sum. Kën bin se naan je tɛdn bɛɛ koɔ ki ute bubiɔ ki kic num, naase 'gaasiɔki. ¹³ 'Tɛdki bin se, naase 'tujki taar Raa, 'dooyki jeege bo ute nakj bugsege. ɔɔ naase utu 'tɛdki nakgen kuuy dëna tec napar nakgen se.»

Nakj tuj debkilimi naan Raa ki

¹⁴ Gɔtn se Isa danjo jee denge daala ɔɔ deekɛn ɔɔ: «Udki bia ɔɔ 'booy ɔkɔki taar kën maam m'asen taad se! ¹⁵ Kën tuj debkilimi naan Raa ki se nakj naan uun ɔɔl taariɔ ki jaay baa maakiɔ ki se eyo, num gaɔj nakj iɔɔ saapiɔ ki jaay teec taariɔ ki se bo, kën tuiɔj naan Raa ki. ¹⁶ ['Booyki bɛɛ, debm ɔk bi booyo num, 'booy ɔk taar se.]§

¹⁷ Kën Isa jaay iɔɔ ɔɔn jee denge ɔɔ baa been se, gɔtn se jee mɛtiɔ ki tɔnd mɛtiɔna ɔɔ: «'Taadjen tu mɛtn kaal naagɔj taar se.» ¹⁸ ɔɔ naan tɛrlɛn ɔɔ: «Naase kic taar se 'booy ɔkɔki mɛtiɔ ey ne? Naase 'jeelki ey la nakj kën debkilimi ɔs jaay booy baa maakiɔ ki se aɔ kɔɔj tuiɔj naan Raa ki eyo. ¹⁹ Taa nakj debkilimi jaay ɔs se, booy baa maakiɔ ki ɔɔ tɛdga num, baa naamiɔ ci naatn.» Kën Isa taad bin se ɔɔ nakj kɔɔ paac se ɔk taar eyo, debkilimi 'kɔɔ kɔɔ. ²⁰ Isa tɛrl taadɛn daala ɔɔ: «Nakj iɔɔ saapm debkilim ki jaay teec taariɔ ki se bo, kën tuiɔj naan Raa ki. ²¹ Taa saapgen jig ey paac se teeco maakj debkilim ki. Kese bo kën ɔɔl jeege lee ɛɛs naapa rɛɔ rɛɔ, boogo, tɔɔl jeege, ²² ɛɛs mɛnd jeege ɔɔ gaabm jeege, tɛd jee tamage, tɛd *kusiɔ baa ute naandɛ, aan jeege dala, tɛd nakj maakde jea, tɛd maak-kilimi ro jeege tu, naaj jeege, nook rode ɔɔ ɔɔlde naade tɛd jee dɛrlge. ²³ Nakgen kusiɔ ese paac se teeco saapm debkilim ki, kɛse bo kën tuiɔj naan Raa ki.»

Mɛnd se mɛnd Yaud eyo ɔɔ aal maakiɔ do Isa ki

(Mt 15.21-28)

²⁴ Kën Isa taad nanj taariɔ se, naan iɔɔ ɔɔn gɔtn se ɔɔ baa taa naan Tir ki. Naan aan se, ɛnd maakj bee ki. Naan je nam jeel gɔtiɔ eyo, nabo ɔɔn te gɔtn naan an koom eyo. ²⁵⁻²⁶ Gɔtn se mɛnda kalaɔ bini, mɛnd Yaud eyo. Naan se mɛnd Penisi ting taa naan Siri ki ɔɔ naan ɔk goon mɛnda ɔɔ gooniɔ se ɔk kɔɔn sitan. Mɛnd se booyga j'ɔɔs kɔɔs maan Isa, gɔtn se naan naar baado ɔɔniɔ, ɛrg mɛtn jɛɔ ki ɔɔ tɔnd mɛtiɔ ɔɔ n'tuuriɔ sitan ro gooniɔ ki se naatn. ²⁷ Gaɔj Isa taadɛn ɔɔ: «ɔɔn gaange se ɔs aasde jaayo. Mɛt ki eyo kën gaange ɔs dɛrɛɔ te ey sum bo k'tɔsn kɛdn kɔsn se gaan besge tu.» ²⁸ Num gaɔj mɛnda se tɛrliɔ ɔɔ: «Deere Meluma, kɔsn si ji gaange* tu mɛtn tabil ki se bo gaan besge tuun ɔɔ.» ²⁹ Isa tɛrliɔ ɔɔ:

* 7:7 Aak Eza 29.13. † 7:10 Aak Dt 5.16. ‡ 7:10 Aak Ekz 20.12, 21.17 ɔɔ Dt 5.16. § 7:16 Bersen ara se maakj kitapgen mɛtinge se gɔtɔ. * 7:28 Gaan Yaudge se naade tɛd rode aan gɔɔ gaangen maakj bee ki ɔɔ jee mɛtjil naade ey se naade aakde aan gɔɔ besge.

«'Baa, do taari ki se gooni sitan teec ɔninga.»³⁰ Ken menda jaay terl aan been ki se, ɔɔn goonin sitan teec ɔninga ron tɔolinga, tood tood danjal ki.

Isa ed lapia debm duguy ki

(Mt 15.29-31)

³¹ Naan ken se, Isa iin ɔɔn taa naan Tir ɔɔ terl baa taa naan Sidɔɔn ki ɔɔ naan aal kaam taa naan ken k'danin Gegergen Sik jaay ɔk terlo kaam aak taa baar Galile. ³² Gɔtn se j'ɔk k'baano ute debm duguyu ɔɔ debm duguy se ken taad kic bo j'ɔn k'booy k'l'ɔk mec eyo, jeege eem nɔɔ metn Isa ki ɔɔ n'ɔnd jin don ki taa an kedn lapia. ³³ Isa ɔk gaabm se, baansin dɔk ute jee denge, ɔl jin bin ki ɔɔ terl tup booro jin ki ɔɔ ut rɔɔnin. ³⁴ Gɔtn se naan uun kaamin raan ɔɔ ɔl kon pirr ɔɔ naan deek gaab ken se ɔɔ: «Eppata!» Eppata se je deekɔ ɔɔ: ɔɔɔ! ³⁵ Gɔtn se gaaba naar booyo, rɔɔnin terle ɔɔ naan baag taadn cey. ³⁶ Isa taaddɔn ɔɔ j'ɔnte taadn nam ki. Gan jee se taad jeege tu uun sird sird. ³⁷ Naade aak nakɔ se deel dode ɔɔ ɔkden taad eyo, deek ɔɔ: «Naan se tedn nakgen paacɔ jig aak eyo. Ted jee duguyge booyo ɔɔ jee ɔɔn taad taar ey kic bo taada!»

8

Isa ed kɔsɔ jeege tun dupu-ɔɔ

(Mt 15.32-39; Mk 6.35-44; 2Gar 4.42-44)

¹ Maakɔ biige tun se, jeege baadɔ tus den daala num dim naade kɔs kic bo gɔtɔ. Gɔtn se Isa danɔ jee metin ki ɔɔ taaddɔn ɔɔ: ² «Jee den ese maam m'aakde se m'ɛɛjdenga dode ki, taa naade tedga bii mɔtɔ ute maama ɔɔ dim kɔsde gɔtɔga. ³ Ken m'ɔnden naade baaga ute bode num, naade baa baatn doob ki, taa jee metinge se iino gɔtn dɔkɔ.» ⁴ Jee metin ki terlin ɔɔ: «Gɔtɔ le dɔk ute bea; gɔtn ara se j'ade kɔn mappa gay jaay j'ade kedn naade kɔsn derɛɔ se?» ⁵ Isa tɔnd metde ɔɔ: «Naase tap bo ɔkki mappa kando?» ɔɔ naade terlin ɔɔ: «Naaje k'l'ɔk cili.» ⁶ Gɔtn se Isa deek jee denge tu ɔɔ k'l'ing naan ki. Naan tɔs mappan cili se jin ki, tɔɔm *Raa aas se, naan dup edin jeege tun metin ki ɔɔ naade baa nigin jee denge tu. ⁷ Naade ɔk kenjge sɛem sɛem kandum bin kici. Taa naan se Isa tɔɔm Raa kici ɔɔ deek jee metin ki ɔɔ baa nigdesin ki kici. ⁸ Gɔtn se jeege ɔs derɛɔ ute maraadde. ɔɔ togɔ ɔɔp se, jee metin ki tɔs ɔmbin maakɔ gɔrnge tu cili. ⁹ Jeegen ɔs se baa baa nakɔ dupu-ɔɔ. Jaay Isa ɔlden k'wɔk k'baa. ¹⁰ Gɔtn se naan naar ook maakɔ markab ki ute jee metin ki ɔɔ gaan baa taa naan ken k'danin Dalmanuta*.

Isa ute magal Yaudge

(Mt 16.1-12, 12.38,39; Lk 11.16,29)

¹¹ *Parizige baadɔ baag naajn ute Isa. Naade je an goom kɔkɔ do taarin ki, tɔnd metin ɔɔ n'tedden nakɔ-kɔɔbm ken iino gɔtn Raa ki. ¹² Isa ɔl kon pirr, deek ɔɔ: «Jee duni ken bɔrse jaay je nakɔ-kɔɔbɔ se gen di? 'Booyki beɛ, m'asen taada, jee se j'aden tedn nakɔ-kɔɔbm gam eyo.» ¹³ Gɔtn se Isa ute jee metin ki iin ɔɔnde, ook maakɔ markab ki ɔɔ gaan deel baa jɛɔ ken kaam naane.

*ɔndki kɔndɔ ute dooy gen *Parizige ute gen *Eɔd*

¹⁴ Ken naade baa baa te markabde do maane ki se, jee metin ki aak se ɔɔpdenga mappa kalaɔ sum, taa naade dirigenoga tɔso te mapp eyo. ¹⁵ Gɔtn se Isa baagde deje ɔɔ: «ɔɔdki dose ɔɔ ɔndki kɔndɔ ute ɔɔm Parizige ɔɔ ute gen Eɔd se.» ¹⁶ Gɔtn se jee metin ki baag naajn ute naapa se, taa naade tɔso te mapp eyo. ¹⁷ Gan Isa jeelga maak-saapde se deekden ɔɔ: «Taa di jaay naase 'naajki ute naapa ɔɔ k'l'uunkiro te mapp ey se? Bɔrse kic bo naase aak ɔkki te eyo ɔɔ 'booy ɔkki te ey rɔk la? Lɔbu 'booy ɔkki te metn taar se ey le? ¹⁸ Nakɔ maam m'ted se, naase aakin kiga nabo aak ɔkin te eyo ɔɔ nakɔ maam m'taadɔn se 'booyki nabo 'booy ɔkin te eyo. Naase 'saapki tu, ¹⁹ ken m'dup mappan mii jaay m'ed gaabge tun dupu-mii ɔs se, ken ɔɔp se naase 'tuun 'doockiro gɔrnɔ kando?» Naade terlin ɔɔ: «Sik-kaar-dio.» ²⁰ «ɔɔ ken m'dupo mappagen cili jaay m'ed jeege tun dupu-ɔɔ ɔs se, met

* 8:10 Dalmanuta se naan geger ute baar Galile ki se, naan sak kaam kaada toocni.

kooṗiṅ se naase 'təskirow gərnə kando?» Naade tərliṅ wə: «Cili.»²¹ Gətn se Isa tərli taaddən daala wə: «Te naan se kic bo, naase 'booy əkki te ey bərt la?»

Isa eḍ lapia debm kaam-təək ki

(Mk 10.46-52; Jn 9.1-11)

²² Isa ute jee mətiṅ ki jaay aan naan kən Betsaida ki se. Gətn se jeege ək baano ute debm kaam-təək wə eemiṅ nəw wə ŋ'əl jiṅ ŋ'utiṅa. ²³ Isa ək ji debm kaam-təək wə təwḍ teecṅsiṅ naata maakṅ naan kən se. Wə naan baagiṅ tupm booro kaamiṅ ki wə ənd jiṅ doṅ ki wə tənd mətiṅa wə: «Naai aak dim ləbu gəto?» ²⁴ Debm kaam-təək se wəwḍ kaamiṅa wə deek wə: «Υεε, maam m'aak jeege lee lea, nabo m'aakden tec aan gəw kaagge.» ²⁵ Gətn se, Isa tərli ənd jiṅ kaam gaab kən se daala wə gaabm se wə lapia, kaamiṅ wəwḍ aak kələṅ. ²⁶ Isa taadiṅ wə: «Əntə 'kaal ute maakṅ bea wə uun doobi, 'baa bei ki.»

*Pier taad wə Isa se naan bo *al-Masi*

(Mt 16.13-28; Lk 9.18-27)

²⁷ Isa iṅṅ ba a ute jee mətiṅ ki, ba a maakṅ naange tun cəe gəgər Sezare kən taa naan Pilip ki. Kən naade ba a doob ki se, Isa tənd mətde wə: «Gən jeege tu num, maam se tap bo m'naṅa?» ²⁸ Naade tərliṅ wə: «Jee mətiṅge wə naai Jan-Batist, jee kuuy wə naai *Əli; kengen kuuy taad wə naai se deb kalaṅ maakṅ jeege tun taad taar teeco taar Raa ki do dəkṅ se.» ²⁹ Num Isa tənd mətde daala wə: «Gən naase ki num, wəki maam tap bo m'naṅa?» Pier tərliṅ wə: «Naai bo al-Masi.» ³⁰ Gətn se Isa aacden kaama wə taar se j'əntə ba a taadn nam ki.

Isa taad taa yona ute gen duriṅa

³¹ Gətn se, Isa baag dooy jee mətiṅ ki wə bəeki se, *Goon Deba se utu 'dabar kusiṅ aak eyo. Magal taa beə Yaudge, *magal jee tēdn serke Raage tu, ute jee jeel taadn təəkṅ mətn Ko Taar Raage, naade se utu an kəwḍn kundu wə utu an təwḍ. Naan ooy, tēdga bii mətə jaay bo səm, aḍe duru. ³² Taar se naan taaddesiṅ tal tal. Gaṅ gətn se Pier daṅ baansiṅ cəes ki wə baagiṅ mooyo. ³³ Num gaṅ Isa tərli aak jee mətiṅ ki, aac kaama Pier ki, deekiṅ wə: «*Bubm sitange, iik naatn cəem ki gam naane! Taa saapm naai se gen Raa eyo, keṣe saapm jikilinge.»

Isa se j'an daan j'wə di

³⁴ Gətn se Isa daṅo jee denge ute jee mətiṅ ki, taaddən wə: «Debm jaay je am daan num, 'baatn roṅ mala, 'kuun kaagṅ yona† jaay bo am daana. ³⁵ Taa debm jaay je kaajṅ koṅ se utu an kutu naan Raa ki, wə debm ut koṅa taa maama wə taa Labar Jiga se utu an kaaja. ³⁶ Kən debm jaay *duni ute magaliṅ bo kaam jiṅ kic num, kən naan kutn koṅ naan Raa ki se, naan an koṅ di ro ki? ³⁷ Ey num debkilimi se koṅa se, naan an dugiṅ ute dio? ³⁸ Wə jee dunia kən bərsə tēdga jee *kusiṅge wə tujga ərmdə naan Raa ki se, naan naade ki se jaay debm tēd səkəṅ taa maama wə taa taarum se, maam *Goon Deba kic bo səkəṅ utu am təwḍ taa naan kici, biin m'aḍe ba a maakṅ Gaar Bubum ki wə ute gen kədiṅgen *salal se.»

9

¹ Gətn se Isa deekden daala wə: «Deere, 'booyki bəe, m'asen taada: maakṅ jeege tun bərsə utu ara se, mətiṅge se kooy ey sum bo utu kaakṅ maakṅ *Gaar Raa kən aḍe booy te təwḍiṅa.»

**Raa ooj ro Isa*

(Mt 17.1-13; Lk 9.28-36; 2Pr 1.16-18)

² Kən bii məcə jaay deel se, Isa daṅ Pier, Jak ute Jan ək baande do ko ki jərle kalde ki. Kən naade aan se, gətn se Raa ooj tərliṅ roṅa naande ki. ³ Kalinge ba a tēd raap lak lak wə əmb mət ki biriṅ biriṅ. Debm do naan ki jaay kecn kəwḍn kaliṅ aan gəw naan se, gəto. ⁴ Gətn se, jee mətiṅ kən mətə se naar aak *Əli ute *Musa teec naande ki, daar taad taad

† 8:34 keṣe je deekṅ wə naai 'tookṅ dabar bini gen kooy taa Isa aan gəw kən Isa dabar ooy ro kaag ki taa naai se.

ute Isa. ⁵ Pier deek Isa ki ɔ: «Debm dooyje, beeki num, j'aki king gɔtn ara ki bo jiga; ɔn j'asen taal daabge mɔtɔ, kalaŋ naai ki, kalaŋ Musa ki ɔ kalaŋ Eli ki.» ⁶ Ken naade beere jaay baa ɔkde se, taar ken Pier taad se kic bo taad ren sum, jeel metin eyo. ⁷ Gɔtn se, gapara naar baado deebde bat. ɔo maakŋ gapar ki se, k'booy mind deba taad ɔ: «Naan se Goonuma, ken maam jena. 'Booy uunki taariŋa!» ⁸ Gɔtn se, jee metin ki naar terl aak ceesde ki se, nam gɔtɔ ɔp Isa kaliŋ ki bo ute te naade sum. ⁹ Kaad ken naade utu booyo booy kon se, Isa dejde ɔ: «Berɛ, nakŋ naase aakkiro se, ɔnte 'taadki nam ki, bini *Goon Deba se ade dur daan yoge tu jaayo.» ¹⁰ Gɔtn se naade uun taariŋa, garŋ naade naaj ute naapa do taar ken naan taad ɔo utu ade dur daan yoge tu se, taar se tap bo, je taadn ɔo di?

¹¹ Gɔtn se naade tɔnd metin ɔ: «Gen di jaay jee jeel taadn tɔokŋ metn Ko Taar Raage taad ɔo Eli ade baa jaay *al-Masi ade baa se?» ¹²⁻¹³ Naan terlden ɔ: «Deere, Eli utu ade baao ɔo naan bo utu tɔnd daapm nakge paac ute doobiŋ jaayo. Num 'booyki m'asen taada: Eli se le baadoga, nabo jeege tedinga nakŋ naade maakde je don ki, aan gɔo ken Kitap taado do dakiŋa. Num ter maakŋ Kitap ki se, Raa taadga taad kic ey la ɔo Goon Deba se, utu dabar kusiŋa ɔo jeege utu an baate.»

Isa ed lapia goon ken ɔk kɔon sitan

(Mt 17.14-21; Lk 9.37-43)

¹⁴ Ken Isa ute jee metin ken mɔtɔ jaay baado ɔn jee metingen kuuy se, naade aak jeege dena ing gurugde. Gɔtn se jee jeel taad tɔokŋ metn Ko Taar Raage kic bo utu daan jeege tun se. Naade ing naaj naaj ute jee metin ken se. ¹⁵ Ken jeege jaay aak Isa utu baado se, naade paac dɔrlɔ ɔo aan baado tedin tɔose. ¹⁶ Isa tɔnd metde ki ɔ: «ɔnki di jaay naase ing 'naajki taara ute naade se?» ¹⁷ Deb kalaŋ maakŋ jee denge tu se deekiŋ ɔ: «Debm dooy jeege, maam se m'baano ute goonum gaaba ɔo goonum se ɔk kɔon sitan gaasiŋ ɔn taad taar eyo. ¹⁸ Gɔtn metin se ken sitan ɔkinga tak bo, uun undin naarŋ ki, tedin taariŋ tiin gupiyu, ɔlin taan naarŋina, tedga num, ron buj biŋ. Maam m'tɔndo metn jee meti ki m'ɔo am tuur sitan ro goonum ki, nabo naade ɔn aasiŋ te eyo.» ¹⁹ Isa deekden ɔ: «Naase jee do duni ken bɔrsen aalki maakse do Raa ki ey se, maam tap bo m'king ute naase bini nuŋ ki jaayo? Maam tap bo m'asen serkŋ bini nuŋ ki? Goono se ɔk 'baamsinŋkiro!» ²⁰ Naade jaay ɔk baano baa ute goono se ɔo ken sitan jaay aak Isa se, baag tiikŋ goono, uun undin naarŋ ki ɔo dirciliŋa ɔo taariŋ tiin gupiyu. ²¹ Isa tɔnd metn bubina ɔ: «Kɔonin se teesiŋ nuŋ ki?» Bubm goono se terlin ɔ: «Kɔonin se teesiŋ baatin ki. ²² Gɔtn metinge sitan se iinga num ɔlin naarŋ tooc maakŋ poof ki ey le maakŋ maane ki taa je an tɔolɔ. Eejjen doje ki, 'noogje ken naai jaay an kaasiŋ num.» ²³ Garŋ Isa terlin ɔ: «Gen di jaay naai taad ɔ: «Ken an kaasiŋ num» se? 'Booyo, ne dim ɔon cir deb ken aal maakiŋ do Raa ki se gɔtɔ.» ²⁴ Gɔtn se, bubm goono naar ɔod ɔoyɔ ɔ: «Maam m'aal maakuma nabo 'baado 'nooguma taa maam m'kaal maakum paac don ki.»

²⁵ Ken Isa jaay aak jeege dena aan baado ɔnde kɔn se, naarŋ aac kaama sitan ki ɔ: «Naai sitan debm tedn jeege duguyu ɔo gaasde ɔn taad taar ey se, m'deeki: 'teec naatn ro goon ki se ɔo mɔotn 'baado eyo!» ²⁶ Num sitan se tɔoy makɔnɔ, tiikiŋ zak zak, jaay teece. Gɔtn se jeege baag taadn ɔ: «Goono se ooyga!» Taa naade aakiŋ naarŋ tood pɛyed. ²⁷ Garŋ Isa ɔk ji goono, uuniŋa ɔo goono se iin daar te jena. ²⁸ Ken Isa jaay ɔk terl baa been se, ɔpiniŋ kaliŋ ki ute jee metin ki sum se, naade tɔnd metina ɔ: «Gen di jaay bo sitan se naaje j'ɔn k'tuuriŋ te ey se?» ²⁹ Isa terlden ɔ: «Napar sitangen bin se, ken k'tɔnd te metn Raa ey num, ɔn teec eyo.»

Isa taad taa yona ɔo taa duriŋ daala

(Mt 17.22-23; Lk 9.43-45; Mk 8.31-33)

³⁰ Naade iin ɔn gɔtn se ɔo gaarŋ baa taa naarŋ Galile ki. Naan ken se, Isa je jeege 'jeel gɔtin eyo, ³¹ taa naarŋ dooy dooy jee metin ki ɔo taadden ɔ: «*Goon Deba se j'utu j'an kɔkŋ kɔl ji jeege tu. Naade utu an tɔolɔ ɔo bii k-mɔtɔge tu se naarŋ ade dur daan yoge tu.»

³² Num gaŋ jee meŋin ki se, taar se, naade ɔŋ booy ɔk te meŋin eyo, gaŋ naade beere gen tɔnd meŋina.

Maakjege tu se naja bo magal ciri

(Mt 18.1-9, 5.29-30; Lk 9.46-50; Mk 10.35-45)

³³ Naade aan Kaparnayum ki. Ken naade jaay end been se, gɔtn se Isa tɔnd meŋde ɔɔ: «Taa di jaay naase 'naajkiro taara doob ki se?» ³⁴ Gaŋ naade do dɛk, taa doob ki se, naade naajo ute naapa ɔɔ maakde ki se, naja bo magal ciri. ³⁵ Gɔtn se, Isa ing naan ki ɔɔ danjo jee meŋin ken sik-kaar-dio deekden ɔɔ: «Debm jaay je tɛdn magal se, ŋ'ɔɔp roŋ baata ɔɔ ŋ'tɛd debm tɛdn naabm jeege paac.» ³⁶ Isa uuno goon cɔkɔ baano daarin daande ki, uun ɔkin kaadin ki deekden ɔɔ: ³⁷ «Taa maam jaay, debm ɔkga goon cɔkɔ jiga aan gɔɔ goon ese se, keŋe aan gɔɔ naan ɔkum maam mala. ɔɔ debm ɔkum maam se, ɔkum maam sum eyo, num ɔk debm ken ɔlumo.»

Jee tɛdn naaba ute ro Isa

³⁸ Gɔtn se Jan deek Isa ki ɔɔ: «Debm dooyje, naaje j'ɔŋo deb kalaŋ bin se lee tuur tuur sitange ute roi. Num naaje k'je j'aŋo gaasa, taa naan le, lee ute naajege eyo.» ³⁹ Gaŋ Isa terlden ɔɔ: «Ōnte 'gaasiŋki, taa debm jaay tɛd nakŋ-kɔɔbɔ te rom se, kɔŋ naar terl taadn kusiŋ rom ki eyo. ⁴⁰ Debm jaay debm taamooyjege ey se, naan se debm naajege. ⁴¹ 'Booyki beɛ, m'asen taada: debm jaay tak edsenga maan kaaye cɔkɔ taa naan jeeliŋ naase 'tɛdkiga tɛd jee *al-Masige se, debm bin se, beɛ naan tɛd se 'kutn cer eyo, num naan utu 'kɔŋ beŋina.»

*Ōnte kɔl genaai maakŋ *kusiŋ ki*

⁴² «Gaŋ maakŋ gaange tun seem ken aalga kaal maakde dom ki se jaay, nam ɔlga deb kalaŋ maakŋ kusiŋ ki se. Debm ken ɔliŋ se, ɔŋ beeki num, j'uuno ko tootn magala k'dɔɔkiŋ mindiŋ ki ɔɔ j'uun j'undiŋ maakŋ baar ki. ⁴³ Ken nakŋ naai 'tɛd te jii sum bo ai kɔl maakŋ kusiŋ ki num, jii se 'gaan und naata. ɔɔpi jii kalaŋ ɔɔ kɔŋ kaaja gen daayum, beɛ cir ken 'kiŋg te jii dio ɔɔ 'baa maakŋ pood ken gen daayum. ⁴⁴ [*] ⁴⁵ Ken nakŋ naai 'tɛd te jei jaay ai kɔl maakŋ kusiŋ ki num, jei se 'gaan und naata. ɔɔpi jei kalaŋ ɔɔ kɔŋ kaaja gen daayum se, beɛ cir ken 'lee te jei dio ɔɔ 'baa maakŋ pood ken gen daayum se. ⁴⁶ [†] ⁴⁷ Ken 'kaami jaay bo ai kɔli maakŋ kusiŋ ki num, kaami se ɔɔd und naata. Ai kɔɔpm kaami kalaŋ ɔɔ 'baa *maakŋ Gaar Raa ki beɛ cir ken 'lee te kaami dio ɔɔ j'ai 'baa kundi maakŋ pood ken gen daayum se. ⁴⁸ ɔɔ gɔtn naane se: *kuurge lee tɔs* daayum jee rode tiŋg aan gɔɔ ruumga ruumu ɔɔ ing maakŋ pood ken gen daayum se. ‡ ⁴⁹ Ey num aan gɔɔ poodo daap nakge se, Raa kic bo ɔŋ dubar, taa daapm debkilimi tɛdn beɛ naaniŋ ki.

⁵⁰ «Kaata se naan nakŋ jiga, num ken nijim kaata se nanŋa num, j'aŋ tɛdn j'ɔɔ di jaay nijim gɔtiŋ ki se? Bin se, naase kic bo 'tɛdki jee jiga aan gɔɔ kaatn ing beɛ se ɔɔ ingki lapia te naapa.»

10

Isa taad meŋn taar piiri

(Mt 19.1-12; Dt 24.1-4; Mt 5.31,32)

¹ Ter Isa iin gɔt ken se ɔɔ baa taa naan Jude ki, kaam aak jeŋ ool k'danin Jordan ken kaam naane. Jee denge baado tus ceŋ ki daala ɔɔ naan baagde dooyo aan gɔɔ ken naan lee dooy jeege. ² Gɔtn se *Parizigen metinge baado taa an naama. Naade tɔnd meŋin ɔɔ: «Deba se j'undiŋga kulu gen piir mendiŋ la?» ³ Naan terlden ɔɔ: «Do taar ken se, *Musa tap bo taadseno ɔɔ di maakŋ Kitap ki?» ⁴ Naade terlin ɔɔ: «Musa se und kulu ɔɔ k'raan maktubm gen piiri, j'ɛd mend ki jaay bo j'aŋ piiri.» ⁵ Gaŋ Isa taadden ɔɔ: «Taa do-mɔŋgse bo Musa raanŋen taar se. ⁶ Ey num do kupm met ki se, *Raa *aalo gaaba ute menda*. * ⁷ Taa

* 9:44 Bersen ese se maakŋ Kitapgen metinge se, gɔtɔ. «Gɔtn naane se, kuurge lee tɔs daayum jee rode tiŋg aan gɔɔ ruumga ruumu ɔɔ ing maakŋ pood ken gen daayum.» † 9:46 Aak berse

44. ‡ 9:48 Aak Eza 66.24. * 10:6 Aak Jɛn 1.27.

naan se bo gaaba teecn kən kən te bubina, baa tum te mendina, ⁸ do naaden di se tum tedga daa ro kalaŋ.† Bin se naade se tedga aan goɔ jee di eyo, num aan goɔ deb kalaŋ sum. ⁹ Nakŋ jaay Raa dooŋga dook se, debkilimi onte tuutiŋa!» ¹⁰ Ken naade jaay aan been se, jee metin ki tonɔ metin do taar ken se daala. ¹¹ Naan terlden do: «Ken deba jaay piir te mendina do ok mend kuuy se, aan goɔ debm teec on mendina do baa ees mend nam. ¹² Do menda kic bo, ken piir te gaabina do ok gaabm kuuy se, naan se aan goɔ mend teec on gaabina do baa ees gaabm nam.»

*Isa doɔ booro gaange tu
(Mt 19.13-15; Lk 18.15-17)*

¹³ Gɔtn se, jeege baano te gaangen seeme gɔtn Isa ki, taa ade tonɔ jin dode ki, nabo jee metin ki uunde kaamde naatn. ¹⁴ Ken Isa jaay aak nakŋ naade ted se, maakin tuju, deekden do: «Onki gaangen seem se ade baa gɔtum ki, onte 'gaasdeki. Taa jeege tec aan goɔ gaangen se bo utu 'kən gɔto *maakŋ Gaar Raa ki. ¹⁵ 'Booyki bee, m'asen taada: debm jaay took te Raa kosn gaar don ki aan goɔ goon cokɔ ey se, naan se 'kən kend maakŋ Gaar Raa ki eyo.» ¹⁶ Gɔtn se naan tuun tokde kaadin ki, tonɔ jin dodege tu do doɔden booro.

*Debm maala baado on Isa
(Mt 19.16-30; Lk 18.18-30)*

¹⁷ Ken Isa jaay baa baa doob ki se, gaaba kalaŋ aan baado erg naanin ki do tonɔ metina do: «Debm dooy jeege, naai debm bee se, maam tap bo m'tedn m'wo di jaay m'kən *kaajŋ gen daayum se?» ¹⁸ Isa terlin do: «Gen di jaay naai do maam debm bee se? Debkilim bee se tap bo gɔto; ken bee se, Raa kalin ki sum. ¹⁹ Naai le 'jeele nakŋ ken Raa taad gen ted se, ken do: Onte 'toal nam, onte 'keesn mend nam, onte 'keesn gaabm nam, onte 'boogo, onte 'tokŋ taar-kooɔ do nam ki, onte 'kujun nam, 'sook koi ki te bubu ki.» ²⁰ Gaabm se terl Isa ki do: «Debm dooy jeege, nakgen se paac, gɔtn m'iin baatum ki tap bo, maam m'lee m'tedin ted tap.» ²¹ Isa jaay aak gaabm se, maakin jena do deekin do: «Doɔpiga naka kalaŋ sum. Nakŋ naai ok paac se, 'baa dugin naatn do gursin se 'baa 'nigin jee daayge tu, bin se ai toodn korboto maakŋ raa ki. Do naai le, 'baado 'daanuma.» ²² Num gan ken gaaba jaay booy taar se, ron terecin bardak, ok terl baa baa se maakin tuj kasak kasak, taa naan debm nak dena.

²³ Isa uun dona aak jee metin ken ing ceen ki se, deekden do: «Ken jee nak denge jaay, kend *maakŋ Gaar Raa ki se on aak eyo!» ²⁴ Jee metin ki jaay booy taar se okden taad eyo, num Isa terl deekden do: «Genumge, kend maakŋ Gaar Raa ki se on aak eyo! ²⁵ Deere, ken ginji jaay deel ute bee luppara se on; nabo debm nak dena jaay 'kend maakŋ Gaar Raa ki se, on cir naan se daala!» ²⁶ Jee metin ki jaay booy taar se, okden taad eyo cir daala. Naade taad te naapa do: «Ken bin num, naja bo 'kən kaaja?» ²⁷ Isa uun kaamin aakde do deek do: «Gen jikilimge tu sum num nakŋ se on, num Raa ki se, ne dim onin gɔto.» ²⁸ Gɔtn se Pier taadin do: «Anum 'booyo, naaje se k'j'onoga nakge paac taa j'ai daan naai.» ²⁹ Isa terlin do: «'Booyki bee, m'asen taada. Ken nam jaay on beege, genaagen gaabge ute kengen mendge, koa, bubu, gaange ey le maakŋ-gotinge taa maama do taa Labar Jiga se, ³⁰ nakgen se paac se, naan utu aden kən met kaaru beege, genaagen gaabge ute kengen mendge, koge, gaange, maakŋ gɔtge, do ute dubar ken jeege utu an dabar taa maam se. Do ken kaadin jaay aanga num, naan 'kən kaajŋ gen daayum. ³¹ Maakŋ jeege tun borse naan ki se, denin utu kooɔm moɔtn. Do maakŋ jeege tun borse moɔtn se, denin utu 'tedn jee naan ki.»

*Isa taad gen k-motoge tu do naan utu kooyo do ade dur daan yoge tu
(Mt 20.17-19; Lk 18.31-34; Mk 8.31-33)*

³² Naan ken se, naade uun doobo gen kookŋ baa Jeruzalem ki do ken naade jaay baa baa se, Isa deel naande ki. Jee metin ki se nakŋ se deel dode do jee den ok metin se le, beere okde. Gɔtn se naan dan jee metin sik-kaar-di kalde ki do baagden taadn nakŋ utu kaan

† 10:8 Aak Jen 2.24.

doŋ ki se daala. ³³ Naan̄ deekden̄ ɔ: «'Booyki, ɓorse naaje k'j'ook k'baaki ɓaa Jeruzalem ki ɔ *Goon Deba se, j'utu j'an̄ kəkɗ kəl ji *magal jee tɛdn̄ sɛrke Raage tu ute ji jee jeel taadn̄ təkɗ mɛtn̄ Ko Taar Raage. Naade utu an̄ kəjn̄ ɓɔɔro doŋ ki ken̄ j'an̄ ɓaa tɔɔlo ɔ utu an̄ kəkɗ kəlin̄ ji jeege tun̄ Yaudge eyo. ³⁴ Naade se utu an̄ tooy koogo mɛtin̄ ki, an̄ tupm̄ ɓooro roŋ ki, an̄ tond̄ te mɛɛje ɔ utu an̄ tɔɔlo. Anum, ken̄ ooy tɛdga ɓii mətɔ se, naan̄ utu ade dur daan̄ yoge tu.»

Jak ute ɣenaan̄ Jan̄ tond̄ mɛta gɔtn̄ Isa ki
(Mt 20.20-28; Lk 22.24-27; Jn 13.3-17)

³⁵ Jak te Jan̄ gaan̄ Zebedege ɓaadɔ ɔŋ Isa ɔ tond̄ mɛtin̄a ɔ: «Debm̄ dooyje, ɓeeki num, nakɗ naaje k'je k'tond̄ mɛti ro ki se, naai ajen̄ tooko.» ³⁶ Isa tɛrlɛn̄ ɔ: «Naase 'jeki m'asen tɛdn̄ dɪ?» ³⁷ Naade tɛrlɪn̄ ɔ: «Ken̄ naai ade tɛrl̄ maakɗ gaari ki se, ɔŋjen deb̄ kalaŋ king do ji daami ki ɔ ken̄ kalaŋ do ji jeeli ki.» ³⁸ Gaŋ Isa tɛrlɛn̄ ɔ: «Nakɗ naase 'tond̄ki mɛta ro ki se, naase 'jeel ɔkki te mɛtin̄ eyo.» Gɔtn̄ se naan̄ deekden̄ ɔ: «*Kɔɔpm̄ dubar maam m'utu m'kaay se, naase an̄ki kəŋ kaasn̄ ɣen̄ kaayin̄ la? Lo *batɛm̄ maam m'utu m'tɛd se, naase an̄ki 'kəŋ kaasn̄ ɣen̄ tɛdin̄ la?» ³⁹ Naade tɛrlɪn̄ ɔ: «Yɛɛ, naaje j'an̄ kəŋ kaasa.» Nabɔ Isa deekden̄ ɔ: «Deere, naase utu aki kaay kɔɔpm̄ ken̄ maam m'utu m'kaay se ɔ utu aki tɛdn̄ batɛm̄ aan̄ ɣɔɔ ken̄ maam m'utu m'tɛd se. ⁴⁰ Nabɔ ɣen̄ gɔtn̄ king jaay do ji daamum ki, ey le do ji jeelum ki se, ɔlum maam eyo. Gɔtn̄ se Raa ɗaapinga ɗaap malinge tu.»

⁴¹ Ken̄ jee mɛtn̄ Isa ken̄ sik jaay ɓaa booy taar ese se, maakɗe tuju do Jak te Jan̄ ki. ⁴² Isa ɗan̄ɗeno paac ɔ deekden̄ ɔ: «'Jeelki, jeegen̄ k'toldɛ gaarge do mɛtjil̄ jeege tun̄ ɓaa se paac se, naade in̄g dode ki ɔ magalgen̄ k'tond̄de se tɛd̄ jeege te taa tɔɔɔ. ⁴³ Num daan̄ naase ki se ɔŋte 'tɛdn̄ bini. Ken̄ maakse ki jaay nam̄ je tɛdn̄ magalse se, ɔŋ roŋ tɛdn̄ debm̄ kaan̄ naabse. ⁴⁴ ɔɔ maakse ki se jaay nam̄ je tɛdn̄ naanse se ɔŋ roŋ asen̄ tɛdn̄ ɓulse paac. ⁴⁵ Taa *Goon Deba ɓaadɔ se, taa jeege ɓo an̄ tɛdn̄ naab eyo; num naan̄ ɓaadɔ se taa naan̄ ɓo tɛdn̄ naaba jeege tu ɔ kɛdn̄ koŋ ɣen̄ dugɗ do jee ɗena.»

Isa ɛd̄ lapia debm̄ kaam-tɔɔk ken̄ roŋ Bartime
(Mt 20.29-34; Lk 18.35-43)

⁴⁶ Isa te jee mɛtin̄ ki aan̄ maakɗ ɣɛɣɛr ken̄ k'ɗan̄in̄ Jeriko ki. Ken̄ naade deel̄ deel̄ jaay aan̄ taar ki se, jeege ɗena ɔk mɛtɛde. Gɔtn̄ se naade ɔŋ debm̄ kaam-tɔɔko jɛŋ ɗoob ki in̄g baay baaya roŋ Bartime, goon Time. ⁴⁷ Ken̄ naan̄ booy jaay j'ɔɔ Isan̄ Nazaret ɓo deel̄ deel̄ se, naan̄ baag tɔɔy ɔ: «Isa, naai *Goon Daud‡, ɛɛjum dom̄ ki!» ⁴⁸ Jeege ɗena uunin̄ kaamin̄a ɔ ŋ'ɗoa, gaŋ naan̄ tɔɔd̄ tɔɔy makɔŋɔ cir daala ɔ: «Goon Daud, ɛɛjum dom̄ ki!» ⁴⁹ Isa ɔk ɗaara ɔ deek ɔ: «'ɗan̄umsin̄kiro.» Naade ɓaa ɔŋin̄a, ɗeekin̄ ɔ: «Isa ɗan̄i. ɔk 'maaki tɔɔɔ, iin̄i.» ⁵⁰ Gɔtn̄ ese debm̄ kaam-tɔɔko ɔɗd̄ und te kal magalin̄a, naar iin̄ kirit ɔɔ ɓaa gɔtn̄ Isa ki. ⁵¹ Isa tond̄ mɛtin̄ ɔ: «'Je m'ai tɛdn̄ dɪ?» Debm̄ kaam-tɔɔko tɛrlɪn̄ ɔ: «Debm̄ dooyje, ɔɗɗum̄ kaamuma.» ⁵² Isa taadin̄ ɔ: «'Baa. Taa naai aalga maaki dom̄ ki se, ɔŋga lapia.» Gɔtn̄ se kaamin̄ naar ɔɗd̄ aaka ɔɔ naan̄ ɔk ɗoobo ute Isa tɛɛ.

11

Isa ɛnd̄ Jeruzalem ki aan̄ ɣɔɔ gaarge
(Mt 21.1-11,14-17; Lk 19.20-44; Jn 12.12-19)

¹ Ken̄ Isa te jee mɛtin̄ ki jaay aan̄ ɣɔɔr te Jeruzalem se, naade aan̄ do *kɔsn̄ ɔlib ki ken̄ ɕɕ naange tun̄ k'ɗan̄ɗe Bɛtpaje te Betani. Gɔtn̄ se maakɗ jeenge tun̄ mɛtin̄ ki se, Isa ɔl jeege di naaba. ² Naan̄ deekden̄ ɔ: «'Baaki maakɗ naan̄ ken̄ naanse ki se. Ken̄ naase ɛnd̄ki kɛnd̄ se, aki kəŋ goon buuru k'ɗɔɔkinga ɗɔɔko ɔɔ nam̄ ɓii kalaŋ ook te do ki eyo. 'Tuut 'ɗaansin̄kiro. ³ Ken̄ nam̄ jaay deeksenga ɔ: ɣen̄ di jaay naase 'tɛd̄ki nakɗ se? 'Tɛrlɪn̄ki ɔɔki: Mɛlje ɓo jɛna ɔ tɛdga sum̄ ɓo, asesiŋo naar tɛrl̄ gɔtin̄ ki.» ⁴ Ken̄ naade jaay ɓaa aan̄ se, ɔŋ goon buuru ɗoob ki k'ɗɔɔkinga ɗɔɔk taa ɓee ki ɔɔ naade tuutin̄o. ⁵ Jee ken̄ naade ɔŋɗe gɔtn̄ ese se, jee mɛtinge aakɗe se deekden̄ ɔ: «Goon buuru se, 'tuutin̄ki ɣen̄

‡ 10:47 Goon Daud se goonin̄ mal eyo, num taad̄ taa *al-Masi ken̄ ade teecɗ maakɗ mɛtjilin̄ ki.

di?»⁶ Naade terlden aan gəw ken Isa taaddeno w jee se wnde naade tuuto goon buuru se.
⁷ Naade w baansin Isa ki, tawd taal kal magaldege do buur ki se jaay Isa inŋ do ki. ⁸ Jeege dena tawd taal kal magaldege doob ki. W jee metinge gaanjo doomo maakŋ kaag ki, baado tambin doob ki se kici. ⁹ Jee deel naanin ki w jee w metina dawb wj w:

«Ozaana! Ozaana!»*

«*Raa tedn been do deb ken baado te ro Meljege Raa!»

¹⁰ «Raa tedn been do deb ken w gaar gen bubjege *Daud!»

«Ozaana Raa ken raan maakŋ raa ki!»

¹¹ Isa end maakŋ geger ken Jeruzalem ki w naan baa end maakŋ *Bee Raa ki. Ken naan beer aak dawd nakge paac aas se, kaad ken se kaada baaga. Gətn se naan teec baa ute jee metin ken sik-kaar-di se Betani ki.

Isa naam ko ba

(Mt 21.12-13,18-19; Lk 19.45-48; Jn 2.13-17; Lk 13.6-9)

¹² Metbeenki, ken naade iino Betani ki se, Isa naam bo tawliŋa. ¹³ Ken naan jaay uun kaamin aak ko ba daar daar te kambin wak naane se w kaadn naane kwŋ koojin kow. Nabo ken naan jaay baa metin ki se naan wŋ kamba sum taa kaadn koojn ko ba se ute bərtə. ¹⁴ Gətn se Isa taad ko ba ki se w: «Naan ki se mawtn nam kəsn naam kooji ey sum.» Gaŋ taar naan taad se jee metin ki se booyga.

*Isa tuur jee tedn zogen maakŋ *Bee Raa ki*

¹⁵ Naade aan Jeruzalem ki w gətn se, Isa baa end daan bəw Bee Raa ki w naan baag tuur jeegen baano te nakdege gen zoa w jeegen baado dugu gətn ese se. Naan tət tət tuun te tabil jee pelekŋ gursge naatn w tət tət te nakgen jee tedn zo dæerge lee ting do ki se kici. ¹⁶ Naan gaasde w nam wnte deel baano ute ne dim daan bəw Bee Raa ki. ¹⁷ Gətn se naan dooyde, taadden w: «Raa taad maakŋ Kitap ki w:

Bee maam se tedn bee ken metjil jeegen baa se paac ansum keeme.†

Num gaŋ naase 'tedinki tedga gətn jee boogge!‡»

¹⁸ *Magal jee tedn serke Raage tu w ute jee jeel taadn tawkwŋ metn Ko Taar Raage jaay booy nakŋ ken Isa ted se, naade je doobm an tawlw. Nabo naade beerin beere, taa jee dengen tus se jaay booy taar Isa dooyden se, wken taad eyo. ¹⁹ Ken aan teger gətw w jin se, Isa te jee metin ki teec naatn maakŋ geger ken Jeruzalem ki se.

Metn taar ko ba ken tuutu

²⁰ Metbeenki tanawrin-nawrina, ken naade terlo terl Jeruzalem ki se, naade aak ko ba ken Isa naamin se, tuutga nes. ²¹ Gətn se Pier saap do taar ken Isa taado se, deekin w: «Debm dooyje, aaka! Ko ba naai 'naamin se, tuutga nes.» ²² Isa terl taad jeege tun metin ki w: «Naase se aalki maakse do Raa ki! ²³ 'Booyki bee, m'asen taada. Ken deba jaay deek ko ki w: «lini ooc maakŋ baar ki» w debm se jaay w naaja maakin ki eyo w aal maakin do taar ken naan taad se, nakŋ se Raa ansin kwŋ tedə. ²⁴ Taa naan se bo, maam deeksen m'w: nakŋ paacŋ naase 'je aki tond meta gətn Raa ki se, aalki maakse aan gəw wŋjnkiga w Raa asesin kedə. ²⁵ Ken naase iin daarkiga raan 'baaki 'baa tond metn Raa jaay, wki taar te nam num, 'baa wkin ki naagin jaayo. Bin jaay Bubsen maakŋ raa kic bo asen taw *kusiŋsege.»²⁶ [§]

Magal Yaudge dem tawŋŋ Isa

(Mt 21.23-27; Lk 20.1-8)

²⁷ Isa ute jee metin ki terl baado Jeruzalem ki daala. Kaad ken naan lee baa kaam ara kaam ara daan bəw *Bee Raa ki se bo, *magal jee tedn serke Raa ki, jee jeel taadn tawkwŋ metn Ko Taar Raage ute magal taa bee Yaudge se baado wŋŋa. ²⁸ Naade tond metin w: «Naai tap bo ken undi kulu gen tedn nakgen se tap bo nana? Ey le ken edi tawŋ gen tedn

* 11:9 Ozaana se je deekŋ w: Raa aaja. † 11:17 Aak Eza 56.7. ‡ 11:17 Aak Jer 7.11. § 11:26 Bersen ese se maakŋ kitapgen metinge se naan gətw. «Ken naase jaay 'baateki kwŋ naagŋ naapge le, Bubsen maakŋ raa ki kic bo asen kwŋ taw kusiŋsege eyo.»

nakgen se, tap bo naja?»²⁹ Isa terlden oo: «Maam m'je tond metse naka kalaŋ sum. Ken naase jaay 'terlumkiga num, maam kic m'asen taadn debm ken undum kulu gen tedn nakgen se.³⁰ 'Taadumki tu, naja jaay olo Jan-Batist *batiz jeege se: Raa lɔbu jikilimge le?»³¹ Oo gɔtn se naade baag saapa oo taad te naapa oo: «Naan se j'aŋki terl oo dɔo? Ken k'taadkiga j'ɔki: <Raa bo olinɔ> le, naan ajeki deekɔ oo: <Gen di jaay baate tookɔ kuunki taar Jan se?»³² Anum ken k'taadkiga j'ɔki: <Jikilimge bo olinɔ> le? A-a.» Taa naade se beer beer jeege tu, taa jeege paac se jeel maakde ki Jan se debm taad taar teeco taar Raa ken mala mala.³³ Gɔtn se naade terl Isa ki oo: «Naaje se k'jeel eyo.» Ter Isa terlden oo: «Maam kic num, m'asen kɔŋ taadn debm ken undum kulu gen tedn nakgen se eyo.»

12

Isa aah kaa taara ro magal Yaudge tu

(Mt 21.33-46; Lk 20.9-19; Eza 5.1-7)

¹ Gɔtn se Isa baag taadn jeege tu ute kaal naagɔ taara oo: «Gaaba kalaŋ ted jinen bin, iin gurugin te durdur, ud gɔo do ko ki gen rii koojɔ binina oo iin gɔto jerle gen king boobm jinenina. Gɔtn se maakɔ jinenin se naan onin kaam ji jee tedn naabge tu oo jee tedn naabge se tedga num utu kɔŋ bedde oo gɔtn se naan iin baa merte.² Ken kaadn kugɔ koojɔ bin jaay aan se, naan ol debm tedn naabin se gɔtn jeege tun naan onde jinenin kaam jide se, taa aho kɔkɔ bedina.³ Num ken debm tedn naabin jaay aan jinen ki se, jee se ok tond derɛɛɛna oo tuurin onin baa jin sik.⁴ Ken mel jinen jaay aakin naan baado jin sik se, naan ol debm tedn naabm kuuy daala. Naan kic ken baa aan se, naade ok tondin don ki oo naajina.⁵ Naan ken se, ter debm jinen ol debm tedn naabm kuuy daala. Naan se naade ok toolina. Ter debm jinen se olo jee tedn naabgen kuuy den daala. Naade se kic bo jee metinge naade tond derɛɛɛ oo kengen metinge naade toode.⁶ Debm ken oopin se, kese goon maak-jena. Naan saap oo: <Goonum mala se naade utu tookɔ kuun taarina.> Taa naan se bo, naan olinɔ kaam moon.⁷ Gaŋ jee tedn naabgen ese jaay aakin se, baag taadn te naapa oo: <Naan se bo ken bubin ooyga num utu 'tedn mel jinen se; ken bin num 'baakiro, k'toolin ki oo jinen se ajeki kooɔm naajege tu.>⁸ Gɔtn se naade okina, toolina oo maakɔ jinen ki se, naade uun undin naatn.»

⁹ Num Isa tond metde oo: «Ken mel jinen jaay baadoga num, jee se naan aden tedn oo di? Ken naan baadoga num, jee se naan aden tool naatn oo jinenin se le, naan an kedn kaam ji jeege tun kuuy.¹⁰ Naase 'dooyinkiga te ey la taar ken *Raa taadn maakɔ Kitap ki se oo:

Ko ken jee kiin beege baatin se,
naan se bo tedga ko ken 'gakɔ bea;

¹¹ kese bo naabm Meljege Raa

oo naajege tu se j'aakin ki se okjeki taad eyo!*

¹² Num magal Yaudge se jeelga kaal naagɔ taar ken Isa taad se, taad te naade. Gɔtn se naade je doobm ken an kɔkɔ, nabo naade beer jee denge tu. Gɔtn se naade iin onina.

Metn taar kɔŋ miiri gen Gaar magal ron Sezar

(Mt 22.15-22; Lk 20.20-26)

¹³ Magal Yaudge ol *Parizigen metinge te jee *Erɔdgen metinge, taa baa goom kɔkɔ Isa do taarin ki.¹⁴ Naade baado taadin oo: «Debm dooy jeege, naaje k'jele naai se 'taad taar met ki oo taar jeegen kuuy se naai 'tedn naaba ro ki eyo oo jeegen jeege jeelde jee magalge se, taar naadege se naai oli dim maak ki eyo. Num naai dooy jeege te doobm taar Raa met ki. Borse 'taadjen tu: j'ok doobo gen kɔŋ miir Sezar ki lɔbu gɔto? J'aŋ kɔg lɔbu j'aŋ kɔg ey le?»¹⁵ Num gaŋ Isa jeele taar naade taad se, taar maakde eyo. Naan deekden oo: «Gen di jaay naase oomumki bin se? Uun 'baankiro te tamma kalaŋ, m'aŋ kaak tu.»¹⁶ Naade uun baano te tamma kalaŋ oo Isa tond metde oo: «Kaam-nirl doa te ro ken k'raanin ro ki se tap bo gen naja?» Naade terlin oo: «Gen Gaar Sezar.»¹⁷ Gɔtn se Isa terlden oo: «Ken

* 12:11 Aak KKR 118.22-23.

bin num, nakɲ gen Gaar Sezar se ɛdɪŋki nakiɲa ɔɔ nakɲ gen Raa le, ɛdɪŋki nakiɲ kici.» Num ken naade jaay booy taar Isa taad se, ɔkden taad eyo.

Jeege naaj metn taar jeegen utu kooy duru

(Mt 22.23-33; Lk 20.27-40)

¹⁸ Jeegen k'danjde *Sadusege ken taad ɔɔ jeege ooyga num dur ey sum se, baado goɲn Isa ki ɔɔ tɔnd metiɲ ɔɔ: ¹⁹ «Debm dooy jeege, *Musa raanjeno maakɲ Kitap ki ɔɔ: ken deba ɔk menda jaay ooy ɔɲ te goon ey se, beeki num, genaɲ se 'kɔkɲ mendina taa kooyɲ metjili genaɲ ken ooy se. ²⁰ Num 'booyo, genaage cili, konɛde kalaɲ. Debm deet deet se ɔk menda nabo ooy ooj te goon eyo. ²¹ Debm metiɲ ki baado ɔk mendina ɔɔ naɲ kic ooy ooj te goon eyo. Debm k-mɔtɔge tu se kic bo baado ɔk mend se, naɲ kic bo ooy ooj te goon eyo kici. ²² ɔɔ naaden cili se paac tɔkɲ naamga mend se, nabo naade paac ooyo ɔɔ goono kalaɲ kic bo nam ooj te eyo. ɔɔ kaam mɔɔɲn se, menda se kic baado ooyo. ²³ Bin num, bii ken jaay jeegen ooyga kooy ade dur daan yoge tu se, mend se tap bo 'tedn mend naɲa? Taa naaden cili se le, tɔk naaminga paac.» ²⁴ Isa terlden ɔɔ: «Naase se, bere, iigkiga, taa taar Raa se le 'jeelki eyo ɔɔ tɔɔɲ Raa kic le, naase ɔndki te metiɲ eyo. ²⁵ 'Booyki, bii ken jaay jeegen ooyga kooy ade dur daan yoge tu se, gaabge te mendge se tɔkɲ naap ey sum. Num naade se tecɲ aan goɔ *kɔdn Raagen maakɲ raa ki. ²⁶ Gen metn taar jeegen ooyga kooy jaay utu dur daan yoge tu se, taar maakɲ Kitapm Musa ki se, naase 'dooyiɲki te ey la ken ɔɔ: Musa aako poodo ɔk kɔk maakɲ ji kaag ki ɔɔ maakɲ pood ken se Raa taadiɲ ɔɔ: *Maam se m'Raa gen *Abraam m'gen Isaka ɔɔ m'gen *Yakub?*† ²⁷ Raa se, naɲ Raa jeegen ooyga kooy eyo, num naɲ se, Raa jee zere. Naase se, bere, deer deer iigkiga.»

*Maakɲ *Ko Taar Raa ki se kese bo taar gen tɛda ken magal cir paac*

(Mt 22.34-46; Lk 10.25-37; Rm 13.8-10)

²⁸ Kaad ken Isa naaj naaj ute *Sadusege se, debm jeel taadn tɔkɲ metn Ko Taar Raa kalaɲ bini utu te naade. Ken naɲ jaay booy Isa taad tɔk metn taara nijim bin se, naɲ iiko ceɲ ki ɔɔ tɔnd metiɲ ɔɔ: «Maakɲ taarge tun ken Raa taad ɔɔ k'ted paac se, ken gay bo cirde?» ²⁹ Isa terliɲ ɔɔ: «Taar cirde paac se ken ɔɔ: 'Booyki gaan *Israelge, Meljege Raa se, naɲ kaliɲ ki sum bo Raa. ³⁰ Naai 'je Mɛli Raa se ute maaki paac, ute roi paac, ute saapi paac ɔɔ ute tɔɔgi paac.‡»

³¹ Ter ken metiɲ ki ɔɔ: «'Je naapi aan goɔ 'je ro naai mala.§ Maakɲ taarge tun ken Raa taad ɔɔ gen tɛda se, ken cir taargen ese se goɔ.» ³² Debm jeel taadn tɔkɲ metn Ko Taar Raa deek Isa ki ɔɔ: «Debm dooy jeege, kese jiga. Taar naai 'taad se taar met ki. Raa se naɲ kaliɲ ki sum ɔɔ Raa kuuy se, goɔ. ³³ Debkilimi je Raa se, aɲ je te maakiɲ paac, ute saapiɲ paac, ute tɔɔgiɲ paac ɔɔ je naapiɲ aan goɔ ro naɲ mala. Taargen se cir *serkɲ ken naɲ ɛd Raa ki ɔɔ cir serkɲ ken naɲ tɔɔ ɔɔ tɔɔciɲ se.» ³⁴ Isa jaay booy taar gaabm terliɲ nijim bin se, naɲ deekiɲ ɔɔ: «Naai se 'dɔk te *maakɲ Gaar Raa eyo.» Goɲn se naade mɔɔɲn nam tɔnd te metiɲ gen taar dim kuuy ey sum.

**Daud day *al-Masi ɔɔ: Mɛluma*

(Mt 22.41-45; Lk 20.41-44)

³⁵ Gaɲ ken Isa dooy dooy jeege daan boɔr *Bee Raa ki se, naɲ tɔnd metde ɔɔ: «Gen di jaay jee jeel taadn tɔkɲ metn Ko Taar Raage taad ɔɔ al-Masi naɲ goon Daud se? ³⁶ Daud mala kic bo *Nirl Salal ɔliɲ deek ɔɔ:

Meljege Raa taado Mɛlum ki ɔɔ:

'Baado iɲg do ji daamum ki,

bini jee taamooyige se m'aden tedn naai utu 'king dode ki.*

³⁷ Daud mala kic bo danɲ ɔɔ: Mɛluma, anum 'tedn gooniɲ se, 'tedn ɔɔ di daala?»

Ken jee den jaay booy taar se edden maak-raapo.

† 12:26 ken Raa jaay deek bin se, je taadn ɔɔ naan naɲ ki se, jeegen do dakiɲ se utu zere.

‡ 12:30 Aak Dt 6.4-5. § 12:31 Aak Lb 19.18. * 12:36 Aak KKR 110.1.

Isa deek jeege tu ð j'ond kønd te jee jeel taadn tǝkŋ metn Ko Taar Raage se
(Mt 23.1-14; Lk 20.45-47)

³⁸ Ter Isa deek jeege tun naan dooyde dooy se ð: «Ŋndki køndǝ te jee jeel taadn tǝkŋ metn Ko Taar Raage se, taa naade se je lee te kal magaldege gen magal rode ð ken baaga bǝr ki se, naade je jeege aden tedn tǝsse naade ki. ³⁹ ð ken naade jaay aanga maakŋ *bee Yaudge lee tusn maak ki se, naade je king gǝtn naan ki. ð ken aanga gǝtn kǝs ki kic le, naade je gǝtn naan ki. ⁴⁰ Naade se bo ken baagga keem Raa num, eem lek tɛc tɛd aan gǝ ð naade bo jee bɛɛ taa jeege aden kaaka ð naade bo jee ken ǝs nan ji mɛnd-daayge. Num gan naade se, bǝr utu kooçŋ dofe ki se ǝŋ aak eyo.»

Mɛnd-daaye ɛd *sɛrke Raa ki
(Lk 21.1-4)

⁴¹ Gǝtn se, daan bǝr *Bee Raa ki, Isa utu ing cɛɛ tukul kaag ken jeege lee tǝmb sɛrke maak ki ð naan aak jee dengen baado ǝmb sɛrke Raa ki maakŋ tukul kaag ki se. Gǝtn se jee maalgɛ ro naap ki baado ǝmb gurs dɛna. ⁴² Gǝtn se, mɛnd-daay kalan baado ǝmb tammage sɛɛm sɛɛm dio ð tammagen se kǝbǝrǝ kic bo aas eyo. ⁴³ Gǝtn se Isa dan jee metin ki ð deekden ð: «'Booyki bɛɛ, m'asen taada. Mɛnd-daay ken daay nan takŋ ese se, nakŋ naan ǝmb maakŋ tukul kaag ki se den cir gen jee ba se paac. ⁴⁴ Taa jeege se ɛd do nak dɛndɛge tu, gan mɛnd-daay se ute daayin se kic bo, nakŋ naan ǝkŋ ken an ting se bo, naan baado ǝmbin paac.»

13

Isa taad ð *Bee Raa se jeege utu an tǝkǝ
(Mt 24.1-51; Lk 21.5-36; Mt 10.16-23; Lk 17.22-37)

¹ Kaad ken Isa teeco teec maakŋ Bee Raa ki se, maakŋ jeenge tun metin ki se, deb kalan deekin ð: «Debm dooyje, aak tu kogen aak bɛɛ ken j'iin bee se! Aak tu bee se j'iininga aak bɛɛ aak eyo!» ² Isa terlin ð: «Aaka, bee magal daar aak bɛɛ bɛɛ ese se, jeege utu an ru nan tak. Kongen rɛɛs aak bɛɛ bɛɛ se, utu wǝkŋ kalan kalan ð ko tap bo 'kǝŋ toodn do naapin ko ki eyo.»

Jee Raage j'utu j'aden dabara

³ Naan ken se, Isa ook ing do *kǝsn ǝlib ki ð ǝl kaamin aak kaam sak *Bee Raa. Gǝtn se jee metin ki se, Pier, Jak, Jan ð Andre naade se sum bo ute te naana ð naade tǝnd metin ð: ⁴ «'Taadjen tu, nakgen se 'kaan nun ki? ð naan se 'tedn ð di jaay bo naaje j'an kaakŋ jeel ro ki ken nakgen se jaay kaadin 'kaan se?»

⁵ Gǝtn se Isa baagden taada ð: «Ŋndki køndǝ, ǝnte 'kǝŋki nam ǝnten 'dɛrlse. ⁶ Jeege dɛna utu adɛ ba ute roma ð asen taadn ð: «Maam bo *al-Masi!» ð ken naade 'ted bin se utu 'dɛrl jeege dɛna. ⁷ Ken 'booykiga jeege jaay baaga kǝsn maan bǝrge, ken gǝr utu naase lǝbu 'dǝkǝ, anum bɛɛɛ, ǝnten 'beerki. Taa nakgen se utu 'kaana, nafo duni se 'kǝŋ nan ey bǝrtǝ. ⁸ Jee taa naan kaam kalan utu kiin bǝrǝ ute jee taa naan kuuy. Taa naan gaar kaam kalan utu kiin bǝrǝ te taa naan gaar ken kuuy. Maakŋ naange tun metin naana utu 'tea ð gǝtn metin bo utu tǝl jeege. Aan gǝ mɛnd ken maakin tuunin gen koojo se, nakgen se kic bo baaga kaana num, kɛse je taadn ð dunia ǝpga gǝrǝ. ⁹ Num naase jee metum ki se ingki do metek se ki. Taa jeege se utu asen kǝnd bǝrǝ ð asen ba tǝnd dɛrɛŋ maakŋ *beege tun Yaudge lee tusn maak ki. Taa maam se naade asen tǝkŋ ba naan magalge tu ð naan gaaringe tu. Taa bin se, naase aki tedn saadumge naan naade ki. ¹⁰ Anum beeki se Labar Jigan gen Isa al-Masi se, j'utu j'an taadn metjil jeege tun do naan ki se paac jaayo. ¹¹ Ken j'ǝk k'baanse ba gǝtn kǝŋ bǝr ki se, nirlse ǝnte kaay se do taar ken naase aki ba taada, taa taar ken naase aki ba taad kaad ken se naase mala eyo, num *Nirl Salal bo asen kǝl naase aki 'taada. ¹² Naan ken se genaa utu kǝl genaun j'an ba tǝl ð bubu kici utu kǝl goonina j'an ba tǝl. Gaange utu terl naaga bubdege tu ð je yode. ¹³ Taa maam se jeege paac utu asen kǝdŋ kundu; nafo debm jaay aayga kaamin bini aanga do taar tǝlin ki num, naan se utu 'kǝŋ kaaja.»

Dubar ወን kusina utu baado
(Mt 24.15-51; Lk 21.20-36; Lk 17.22-37)

¹⁴ «Kaadin utu kaan se naase utu aki kaakɿ Debm tuj deelga te gətin se utu 'kend king maakɿ *Bee Raa ki, gət ken *salal se, ken bæeki num, naan kend eyo. Bin num debm jaay dooy taar ese se booy n'əkin jiga jaayo! Ken jaay aakkiga nakgen se num, ən jee ken ing taa naan Jude ki se, k'j'aaɿ j'ook maakɿ koge tu. ¹⁵ Debm ing king do been ki raan se, ken naan booy jaay aan kaan se, n'ənte booyo gen təsn nakingen maakɿ been ki. ¹⁶ Debm jaay maakɿ gətin ki kic le n'ənte terlo beene gen kuun kal magalina. ¹⁷ Bii ken se, mendgen mendkaamge ute ko gaangen gendege aay kaay si se, aden tɛdn ወን aak eyo. ¹⁸ Eemki *Raa taa nakgen se 'kaan kaadn kuul ki eyo. ¹⁹ Kaad ken se jeege utu dabar dena ወ dubar se gətn Raa aal dunia tap bo nam naam te eyo ወ məətn dubar naan ki jaay 'kəəɿ cir naan ese se gətə. ²⁰ Num Məljege Raa, bii dubar se, naan gaanɿga duuku taa jeege naan bæer təədde se, ken biigen se jaay naan gaandən te duuk ey num, nam kəɿ kaaja tap bo gətə. ²¹ Kaad ken se jaay nam taadsenga ወ: «'Baado aakki, *al-Masi utu ara!» Ey le taadsen ወ: «Aakki! Naan utu naanel!» Naase, ən ten 'tookki taarina. ²² 'Booyki! Jeege ken tɛd rode ወ naade bo al-Masige ute jeege tɛd rode ወ naade jee taad taar teeco taar Raa ki se utu ade baao. Naade utu 'tɛdn nakɿ-kəəbge ute nakgen deel doa, taa 'kaan jeege dala. ወ jee ken Raa bæer təəddenga təə se ken naade əɿga doobo num, aden kaan dal kici. ²³ Num, naase se əndki kəndə! Bɛɛ, taar se le, maam m'aalsenga kaal paac bise ki.»

**Goon Deba utu ade terle*

²⁴ Ter Isa taaddən daala ወ:
«Ken biigen gen dubarge se jaay deelga num,
kaada se utu 'tɛdn ilim dib
ወ laapa se le wəə eyo.

²⁵ *K-dijgen maakɿ raa ki ade si naan ki*
ወ nakgen ək təəgə maakɿ raa ki paac se, utu 'tea.*

²⁶ «Gətn se j'kaakɿ *Goon Deba ade booy maakɿ gapara ki ute təəɿ Raa ken wəə gətə kɛleɿ. ²⁷ ወ Goon Deba se ade kəl *kədn Raage ወ naade utu 'tusn jee ken naan bæer təədde, metn naan ken kaam ወ, gətn do naanə iin ro ki bini daar ro ki ወ bini gətn metn raa daar ro ki.»

Isa aal naagɿ taara ute ko ba

²⁸ «Naase əndki doa te ko ba: ken naan jaay baaga kəədn taa-oomo ወ dəəb kamba se, naase 'jeelki əkki met-kijiri aanga ወ bara əəpga gəəə. ²⁹ Bin num naase kic bo, ken aakkiga nakgen se jaay aanga num, 'jeelki *Goon Deba se, naan aan əɿsega gəəə kaam-taarse ki. ³⁰ 'Booyki bæ, m'asen taada: jee duni ki bərsə se 'kooy naɿ ey sum bo, nakgen se utu 'kaana. ³¹ Maakɿ raa ute do naanə se utu 'deele, num taar maam se 'kəɿ deel eyo.»

Raa kalin ki sum bo jeel bii kaan *Goon Deba

³² «Num gan ken gen kaadin ute biin Goon Deba ano baa se, nam tap bo jeel eyo. Kəəgen maakɿ raa ki kic le jeel eyo, ወ Goono kic bo, jeel eyo. Nam jeel biin se, gətə. Ken jeel se, Bubu kalin ki sum. ³³ Əndki kəndə, ənte 'toodki bia, taa kaadn Goon Deba ade baa se, naase 'jeelki eyo. ³⁴ Kəse tec aan gəə debm baa baa mɛɛ. Naan ən been kaam ji jee tɛdn naabinge. Nanə kic naan taadin naabin naabina ወ debm bəəbm taa doobo se naan taadin ወ n'ənte toodn bia. ³⁵ Ingki zɛɛɛ daayum, taa naase kic bo 'jeelki eyo kaadn ken mel bæe ade baa se, ken naan bo 'kaan tɛger, daan bæa, do-metbæeki, lə tanəərina. ³⁶ Əndki kənd ey num səm naan asen kaan kəɿ pirsil kaad ken naase utu toodki tood bia. ³⁷ Taar ken maam m'taadsen se, m'taadin jeege tu paac: daayum ingki zɛɛɛ.»

* 13:25 Eza 13.10 ወ 34.4.

¹ Ɖɔɔɔɔ bii di sum ɔ, Yaudge 'tedn *laa Paak ute laa mappan ɔk ɔrɔm eyo. Gɔtn se *magal jee tedn serke Raage tu ute jee jeel taadn tɔɔkɔ metn Ko Taar Raage je doobm an goon kɔkɔ Isa taa an baa tɔɔɔ. ² Naade taad ɔ: «J'ɔnte 'kɔkiŋki bii laa ki, ey num jeege kiin gen tedn taara ɔ gɔtɔ tuju.»

*Menda baado ɔt itir ro Isa ki
(Mt 26.6-13; Jn 12.1-8; Lk 7.36-50)*

³ Isa baa maakɔ naan ken Betani ki ɔ kaad ken naan ing ɔs kɔsɔ maakɔ bee Simon ken k'danin debm bikidi se, menda kalaɔ baado uuno naka aan gɔɔ k-bɔkɔlɔ kalaɔ ɔ nakɔ se ko ɔ k'ɔɔɔ k'daapina. K-bɔkɔl se k'danin *albatir*. Ɖɔ itir maak ki se itir salal ɔ ɔɔɔ ɔ k'danin *nard*. Mend se baado tɔɔk k-bɔkɔlɔ se ɔ ɔɔ itir maak ki se do Isa ki. ⁴ Jee metingen ing gɔtn se aak se, maakde tuju ɔ baag taadn te naapa ɔ: «Gen di jaay itir se naan tujin bin se? ⁵ Itir se jaay k'baa k'duginɔ num, ano baa te tamma cir kaar-mɔtɔ ɔ gursn se j'an nigin jee daayge tu*!» Taa naan se ɔ naade taad taargen ing kusu ro mend ken se.

⁶ Gaɔ Isa deekden ɔ: «Menda se ɔninkɔ jɛlek, ɔnte 'terɛcinɔki mindina. Nakɔ naan tedum maam ki se, nakɔ jig aak eyo. ⁷ Jee daayge se daayum utu te naase ɔ ken naase 'jeki num adɛki kɔn tedn bee. Num gaɔ maam se m'kɔn king te naase daayum eyo. ⁸ Ey num, mend se naan tedga bee ken naan kɔn tɛda. Ɖɔ itir naan ɔtum se daapumga roma ken tedga num j'utu j'am kɔl maakɔ baad ki se. ⁹ 'Booyki bee, m'asen taada: do naana ute magalin se gɔtn gay gay kic ɔ, ken jeege utu 'taadn Labar Jiga se, nakɔ ken mend se jaay tedum se, jeege paac utu kɔsn maanina ɔ saapm do nakɔ ken naan tedn ese se.»

*Judas ut Isa
(Mt 26.14-16; Lk 22.3-6)*

¹⁰ Judas Iskariot se, naan maakɔ jee metn Isa ken sik-kaar-dio. Naan iin baa taad *magal debm tedn serke Raage tu taa naan je aden taadn doobm ken naade an kɔkɔ Isa. ¹¹ Ken naade booy taar Judas se, maakde raapo ɔ naade taadina taad ɔ utu an kedn gurs. Naan ken se, Judas baag je ɔ doobm an kutn Isa sum.

*Isa ɔl jee metin ki tedden kɔsn gen *laa Paak
(Mt 26.17-36; Lk 22.7-18,21-39; Jn 13.1-38; 1Kɔr 11.23-25)*

¹² Bii deet deetn gen laa mappan ɔk ɔrɔm eyo jaay aan se, bii ken se ɔ k'tojn gaan baatge gen laa Paak gen Yaudge. Jee metn Isa ki tɔnd metin ɔ: «Kɔsn gen laa Paak se, naai 'je j'aisin tedn kaam gay?» ¹³ Gɔtn se Isa ɔl maakɔ jeege tun metin ki se jeege dio, deekden ɔ: «'Baaki maakɔ geger ki ɔ ken 'baaki baa se, naase aakki dɔɔdn ute gaaba uuno kɔɔɔ dooc te maane se. Ɖkki metina, ¹⁴ ɔ gɔtn naan an kend maak ki se, 'taadki mel bee ki se ɔki debm dooy jeege ɔljeno, ɔ k'tɔnd meti ɔ bee gay jaay ɔ naan an kɔsn kɔsn laa Paak te jee metin ki se? ¹⁵ Gɔtn se naan asen taadn bee magala ken do bee ki raan, ɔ maakɔ bee ki se, nakinge paac aas kart. Gɔtn ese ɔ ajeki tedn kɔsn gen laa Paak se.» ¹⁶ Ken jee metin ki jaay baa aan maakɔ geger ken ese se, naade ɔ nakge se paac aan gɔɔ ken Isa taaddeno. Gɔtn se ɔ naade ted kɔsn gen laa Paak.

¹⁷ Ken aan teger gɔtɔ baa ɔk jin se, Isa baado ute jee metin ken sik-kaar-dio. ¹⁸ Ken naade jaay ing gɔtn kɔs ki baag kɔsɔ se, Isa deekden ɔ: «'Booyki bee, m'asen taada: maakse ki se, debm ing ɔs kɔs te maam se ɔ utu am kutu.» ¹⁹ Ken naade jaay booy taar ese se, naade maakde tuju. Gɔtn se naana naana kic ɔ baag tɔnd metn Isa ɔ: «Lɔ, nakɔ se tedn maam le?» ²⁰ Isa terlden ɔ: «Maakɔ naase ken sik-kaar-di se, debm ɔl kɔl jin maakɔ baay ki ute maam se ɔ, naana. ²¹ Deere, *Goon Deba se, utu 'kooy aan gɔɔ ken *Raa taadno maakɔ Kitap ki, num gaɔ ɔɔ deb ken an kut se! Debm bin se ken j'oojin te ey kic ɔ, bee kaca.»

Isa ed kɔsn taadn metn taar yoɔna

* 14:5 Tamman kaar-mɔtɔ se aas te gursn debm ken ted naaba ɔn maakɔ baar ki.

²² Kaad ken naade ɔs kɔs se, Isa uun mappa jin ki, tɔm Raa ɔ dup ɛdin jeege tun metin ki deekden ɔ: «ɔk ɔski, kese roma.» ²³ Ter naan uun *kɔɔp dooc te tɔtn koojn kaagɔ k'danin bin se jin ki, tɔm Raa, ɛddesina ɔ naade paac nana kic bo ɔk aaye aaye. ²⁴ Isa deekden ɔ: «Kese moosuma ken taad ɔ *Raa dɔkga ute naase. Moosn se ɔy taa jee dena. ²⁵ 'Booyki bɛɛ, m'asen taada: tɔtn koojn bin ese se, mɔɔtn maam m'kaay ey sum, bini m'baa kaay tɔtn koojn bin kiji se, *maakɔ Gaar Raa ki jaayo.»

²⁶ Ken naade aar kaa gen keem Raa aas se, naade teec baa ook do *kɔsn ɔlib ki.

Isa taad ɔ Pier utu an baate

²⁷ Gɔtn se Isa taad jeege tun metin ki ɔ: «Naase 'paacki utu amki kaan resɛ, taa Raa taadga taad maakɔ Kitap ki ɔ:

Maam m'utu m'tɔɔl debm gaam baatge,

ɔ baatinge se le utu 'kaan wɔkɔ.†

²⁸ Num ken maam jaay m'ooy m'duroga num, maam m'kɔnd naana, m'asen baa booy taa naan Galile ki.» ²⁹ Gɔtn se Pier deekin ɔ: «Ken jee meti ki jaay aan resɔ paac kic bo, maam se m'ai kɔn res eyo.» ³⁰ Gaɔ Isa terlin ɔ: «'Booy bɛɛ, m'ai taada: maakɔ nɔɔr ken jaaki se, kɔr kɔrɔnɔ 'kɔy dɔɔl di ey sum bo, naai 'naajn dɔɔl mɔɔ 'deekɔ ɔ naai 'jeelum eyo.»

³¹ Gaɔ Pier deekin ɔ: «Gɔtɔ! Maam se ken am kaan te yoa kic bo, m'ai baati eyo!» ɔ jee metin ken kuuy se kic bo paac taad aan gɔɔ gen Pier se.

Isa tɔnd metn Raa Getsemene ki

(Mt 26.36-46; Lk 22.40-46)

³² Naan ken se, naade aan gɔt ken k'danin Getsemene. Ken naade aan se, Isa taadn jee metin ki ɔ: «Inɔki gɔtn ara, kɔr maam m'ade baa tɔnd metn Raa se.» ³³ Naan ɔk baan te Pier, Jak ɔ Jan. Gɔtn se nirlin baag teece ɔ taar maakin ki nan tak. ³⁴ Isa deekden ɔ: «Maam se maakum tujga ɔ nirlum teecga aan gɔɔ m'aki kooyo. Anum naase se inɔki gɔtn ara ɔ ɔnten 'toodki bia.» ³⁵ Naan iin iik naan ki cɔkɔ, ooc naan ki ɔ baag tɔnd metn Raa deek ɔ: «Ken naai 'je num, kaadn dubar ken utu kaan dom ki se, iikin naatn dɔkɔ.»

³⁶ Naan terl taad daala ɔ: «Abba, Bua, nakɔ ɔnɔ ciri naai ki se, gɔtɔ. Iikum *kɔɔpm dubar se rom ki naata. Num gaɔ 'ted aan gɔɔ ken naai maaki jen ro ki, aan gɔɔ ken maam bo m'je se eyo.» ³⁷ Ken naan terl baado ɔn jee metin ki se, kaamde ɔkga bia. Naan deek Simon Pier ki ɔ: «Simon, naai 'tood tood bi la? Ler kalaɔ kic bo naai ɔn aasin te gen king zɛɛr ey ne? ³⁸ Naase inɔki zɛɛɛ, 'tɔndki metn Raa, taa naase aki koocɔn maakɔ nakɔ naam ki eyo. Maakɔ debkilimi se je tedn nakɔ bɛɛ, nabo daa ron bo ɔn aasin eyo.»

³⁹ Ter Isa iik naan ki cɔkɔ daala, baa tɔnd metn Raa, naan inɔ dɔɔl taar ese sum. ⁴⁰ Ken naan ɔk terlo daal se, baado ɔn jee metin ki tood tood bia ɔ ken bi ɔkde se, kaamde kic ɔn aak eyo. Gɔtn se taar naade an taad kic bo jeel eyo. Isa ɔk terl baa tɔnd metn Raa daala.

⁴¹ Ken naan terl baado ɔnde gen k-mɔtɔge se, deekden ɔ: «Maakɔ toodn bise ki se naase utu 'tood 'tɔɔlki tɔɔl kɔɔrse rɔk la? Bɛɛga, kaadin aanga. 'Booyki, *Goon Deba se, j'utu j'an kɔkɔ kɔl ji jee tedn *kusinge tu. ⁴² Iinɔki, k'baaki! Aakki, debm am kut se aanga!»

Isa j'ɔkinga

(Mt 26.47-56; Lk 22.47-53; Jn 18.2-12)

⁴³ Ken Isa utu taad nan te taarin ey sum bo, gɔtn se Judas aana; naan se maakɔ jeege tun metn Isa ken sik-kaar-dio. Naan baado ute dɔɔl jeege dena metin ki ken ɔk gɔrd-jerldege ɔ te sirddege. Jee se, *magal jee tedn serke Raage tu, jee jeel taadn tɔkɔn metn Ko Taar Raage ute magal taa bee Yaudge bo ɔldeno. ⁴⁴ Judas, naan bo debm utu kutn Isa se, taadga taad jeege tun ese se ɔ: «Debm jaay maam m'an baam kɔkɔ ɔ m'kaay ciilin se bo, kese bo naan! ɔk 'baansinɔki ɔ 'bɔɔbinɔki jiga.» ⁴⁵ Ken Judas jaay baado aan se, naar baa cɛɛ Isa ki ɔ deekin ɔ: «Debm dooyje!» Gɔtn se naan baam ɔkina ɔ aay ciilina. ⁴⁶ Jee kuuy k'baado tel se ɔ iij-ɔkina. ⁴⁷ Num maakde ki se, deb kalaɔ ɔdɔ gɔrd-jerlina, ɔg gaan te bi debm tedn naabm magal debm tedn serke Raa ki se. ⁴⁸ Gaɔ Isa deekden ɔ: «Naase

† 14:27 Aak Zak 13.7.

'teeckiro ute gōrdf-jerlsege ð te sirdsege se, aan gōð 'baakiro kəkɲ debm boogo. ⁴⁹ Ey num bii-raa maam m'tiŋgo ute naase daan bōor *Bee Raa ki m'lee dooy jeege, nabo naase ɔŋ ɔkumkiro te eyo. Num jaaki jaay m'baamkiro kəkɔ se, taa taar k'raaniŋo maakɲ Kitap ki do dəkɲ se, 'kaan doobiŋ ki.» ⁵⁰ Gaŋ gōtn se, jee metiŋ ki paac baatiŋa ð aan rəsiŋa. ⁵¹ Anum, gōtn se goon kōdō kalaŋ bini ɔk metn Isa ð naaŋ aal kal kuulu sum bo roŋ ki. Jee se ɔkiŋa, ⁵² nabo naaŋ aŋ ɔnde kaliŋ jide ki, aŋ baa met-beere.

*Isa j'ɔk k'baansiŋ naan magal Yaudge tun *jee kaakɲ metn taarge*
(Mt 26.57-68; Lk 22.54,63-65; Jn 18.13-24)

⁵³ Naade ɔk baan te Isa bee *magal debm tēdn serke Raa ki. Gōtn se magal jee tēdn serke Raage tu, magal taa bee Yaudge ute jee jeel taadn tōkɲ metn Ko Taar Raage se, paac tus gōtn ese. ⁵⁴ Pier ɔko metn Isa daande goon dəkɔ, end baa bini aan daan bōor bee magal debm tēdn serke Raa ki. Gōtn se naaŋ iŋg riib riib poodo te jee tēdn naabge.

⁵⁵ Anum magal jee tēdn serke Raage tu, ute magal Yaudgen kuuy paacɲ jee kaakɲ metn taarge se, naade je təl taara do Isa ki taa aŋ kəkɲ mindiŋ num, j'aŋ baa tōlɔ, nabo naade ɔŋ te taar dim eyo. ⁵⁶ Ey num saadge dena baado tōliŋ taar-kōbɔ doŋ ki, nabo saaddege ɔk metn naap eyo. ⁵⁷ Jee metiŋge uun taar met ki eyo, ɔliŋ doŋ ki taa aŋ kəkɲ mindiŋa, deek ɔ: ⁵⁸ «Naaje k'booyo naaŋ taad ɔ: <*Bee Raa ken jeege bo iiniŋ te jide se, maam m'aŋ tōkɲ naatn ð daan biige tun mōtɔ se, maam m'kiŋ ken kuuy gōtiŋ ki. Bee maam m'aŋ kiŋ se, jikilimge bo aŋ kiŋ te jide eyo.» ⁵⁹ Ute naaŋ se kic bo, saadgen baado taad taar se, taarde ɔk metn naap eyo. ⁶⁰ Gōtn se magal debm tēdn serke Raa ki se iŋg daan jeege tu ð tōnd metn Isa ɔ: «Naai tap bo 'terlden taar dim ey la do taarge tun naade tōli doi ki se?» ⁶¹ Gaŋ Isa do dek ɔ terliŋ taar dim eyo. Ter magal debm tēdn serke Raa ki tōnd metiŋ daala ɔ: «Naai bo *al-Masi ken Goon Raa ken jeege lee tōmiŋ se la?» ⁶² Isa terliŋ ɔ: «Yee, kese maama. ð naase utu aki kaakɲ *Goon Deba se, iŋg kiŋg do ji daam Sidburku ki ð ken naaŋ ade bōoy se ade kiŋg do gapar ki.» ⁶³ Gōtn se magal debm tēdn serke Raa ki, iŋg nēepm te kalinge ɔ deek ɔ: «'Booyki! Naase nakage k'jeki saadn nam kuuy se, gen di daala! ⁶⁴ Naase le 'booykiga te bise ken naaŋ naaj naaj Raa se! Anum naase 'saapki ɔki di?» Jee gōtn ese paac ɔjiŋ bōorɔ doŋ ki ɔ: «Naaŋ se nakiŋ yoa!» ⁶⁵ Jee metiŋge baagiŋ tupm booro roŋ ki, teeliŋ kaamiŋa, tōndiŋ ute kutupu ð tōnd metiŋ ɔ: «'Taadjen tu, debm taad taar teeco taar Raa ki, ken tōndi se, naŋa?» Gōtn se asgarge kic bo ɔk baansiŋa ð tōndiŋ metn biŋ ki.

Pier baate Isa
(Mt 26.59-75; Lk 22.55-62; Jn 18.15-18,25-27)

⁶⁶ Kaad ken Pier jaay utu neŋ daan bōor ki se, maakɲ mēndge tun jee tēdn naabm *magal debm tēdn serke Raa ki se, deb kalaŋ baado. ⁶⁷ Ken naaŋ aak Pier iŋg riib riib poodo se, gōtn se naaŋ ɔndiŋ kaama tak, deekiŋ ɔ: «Bere, naai kic bo debm Isan kōd Nazaret se.» ⁶⁸ Gōtn se Pier baag naaja deek ɔ: «Gaabm se maam m'jeeliŋ eyo ð taar naai 'taad se le, maam m'booy m'ɔk metiŋ eyo.» Gōtn se Pier iŋg teec naatn baa maakɲ bee ken taa doob ki. [Gaŋ gōtn se sum bo kōrɔŋjɔ ɔdɔ ɔyɔ]‡. ⁶⁹ Num menda se terl aakiŋa ð baag taadn jeege tun iŋg gōtn ese ɔ: «Gaabm ese kic bo metn naade!» ⁷⁰ Gaŋ Pier terl naaj daala. Ter cəkɔ sum bo, jee iŋg gōtn ese deekiŋ daala ɔ: «Deer deer, naai se metn naade, taa naai kic bo kōd Galile.» ⁷¹ Num Pier baag naam taariŋ ɔ: «Bere, maam m'naam rom te Raa, m'taadsen m'ɔ: gaabm se maam m'jeeliŋ eyo ð ken m'taadga taar-kōbɔ kic bo ɔŋ Raa am naama.» ⁷² Gaŋ gōtn se sum bo kōrɔŋjɔ ɔdɔ ɔyɔ gen k-dige ɔ Pier naar saap do taar ken Isa taadiŋo ɔ: «Kōr kōrɔŋjɔ kōy dōl di se, naai am baatn dōl mōtɔ.» Gōtn se naaŋ saap do taar ken se, naar teeco ð baag keeme.

15

Isa j'ɔk k'baansiŋ naan Pilat ki
(Mt 27.1-2,11-14; Lk 22.66-71, 23.1-5; Jn 18.28-38)

‡ 14:68 Taara se maakɲ kitapge tun metiŋge se gōtɔ.

¹ Tanöörin nöörin se, *magal jee tēdn serke Raage tu, ute magal taa bee Yaudge ð jee jeel taadn tōokn metn Ko Taar Raage, naade se bo magal Yaudgen *jee kaakn metn taarge, naade paac tus taaf dōok taarde kalan. Ken naade taarde tēf kalan se, gōtn se ol k'j'ok k'dōok Isa ð ok baa eđin Pilat ki. ² Ken naade aan se, Pilat tōnd metn Isa ð: «Naai bo Gaar Yaudge la?» Isa tērlin ð: «Yee aan gōð ken naai 'deekin se.» ³ Magal jee tēdn serke Raage tu se tōlin taarge dēna don ki taa an kōkn mindina. ⁴ Ter Pilat tōnd metin daala ð: «Naai 'terlden ey la? Naai 'booy ey la taar naade tōli doi ki taa ai kōkn mindi se?» ⁵ Num gan Isa tērlin te taar dim eyo. Ken Pilat aakin se, okin taaf eyo.

Isa j'utiŋga

(Mt 27.11-31; Lk 23.1-4,13-25; Jn 18.28-40, 19.1-16)

⁶ Ken aanga *laa Paak gen Yaudge se tak bo, jeege se baado tōnd metn Pilat ð j'ōð j'ōlden debm dangay kalan ken naade jenga ro ki. ⁷ Naan ken se, gaaba kalan bini debm dangay k'danin Barabas, j'okin dangay ki te sawarge. Kaad ken jeege teec sawar se, naade tōlga deba. ⁸ Gan bii ken se sum bo, jeege dōob ook on Pilat ð tōnd metin ð ade kōðdn debde kalan aan gōð ken naan n'lee n'tēda. ⁹ Pilat tērlēn ð: «'Jeki m'asen kōðdn kōl Gaar Yaudge se la?» ¹⁰ Taa Pilat se jeele, ken *magal jee tēdn serke Raage tu jaay ok baano ute Isa se, naade tēf tēf maak-kilimi bo ron ki. ¹¹ Anum magal jee tēdn serke Raage tu ol metn jee denge ð k'tōnd metn Pilat num, taa j'aden kōðdn kōl Barabasi. ¹² ð jeege se, Pilat tōnd metde daala ð: «Num gaabm naase 'danin ki Gaar Yaudge se, m'an tēdn m'ō di?» ¹³ Gōtn se, ter jeege dōob ðy caa ð: «Naan se, 'tup 'tōlin ro kaag ki!» ¹⁴ Pilat tērlēn ð: «Naan tap bo tujga di?» Num gan jeege se tōy dōok taara on eyo ð: «Naan se, 'tup 'tōlin ro kaag ki!» ¹⁵ Pilat je raapm maakn jee denge se, ol k'baa k'j'ōð j'ōlden Barabas. Gan gen Isa se, naan ol k'j'ōðin ute mēeje ð ok on asgarge tu taa j'an baa tupm tōl ro kaag ki.

Asgarge tooy koogo metn Isa ki

¹⁶ Asgarge ok baan te Isa daan bōr bee ken maak ki ð bee se gen magal taa naan gōtn ese. Gōtn se naade danjo dōol asgarge paac. ¹⁷ Naade uun uusin kal gaaringe aac borj ð uj daapo jēke* gen kōrōndō, baado ondin don ki. ¹⁸ Naade baagin tēdn tōse ð: «Tōse naai ki, Gaar Yaudge!» ¹⁹ Gan gōtn se, naade tōndin don ki te kaag tec naala, tupin booro ron ki, baado terge ð no naanin ki. ²⁰ Ken naade tooyin koogo metin ki aas se, kal aac borj se naade ðdin naatn ð tuusin kal naange gōtin ki jaay ok baansin naata, taa j'an baa tupm tōl ro kaag ki.

Isa k'tupinŋa ro kaag ki

(Mt 27.32-56; Lk 23.26-49; Jn 19.17-37)

²¹ Gōtn se, gaaba kalan k'danin Simon kōf Siren. Naan se bubm Alekzander te gen Rupus. Naan iino naatn ð deel deel te doobm se. Asgarge okin taa tōgō gen kuun kaag j'an tupm Isa ro ki se. ²² Naade ok baan te Isa gōt ken k'danin *Golgota*; *Golgota* se je deekn ð: gōtn kaadn do deba†. ²³ Naade eđin tōtn koojn bin deep te dawa k'danin mir, gan Isa baate kaaye. ²⁴ Gōtn se, naade tupin ro kaag ki ð uun daarin raan ð kalinge se, asgarge tēdin salatia jaay bo niginā ð debm oocinŋa bo uunu uunu. ²⁵ Naade tup Isa ro kaag ki se kaadn mes ki. ²⁶ Naade tupin aas se, raan on kaam don ki metn taar ken naade ansin tōob, naade raan ð: Kese bo Gaar Yaudge. ²⁷ Naade iin tup jee boogge dio ro kaagge tu kici. Deb kalan k'j'uun k'darin do ji daamin ki ð deb kalan k'j'uun k'darin do ji jeelin ki. ²⁸ [‡]

²⁹ Jee deel deel gōtn se jaay daar aakin se, naade siik dode ð naajin ð: «Waya! Naai bo debm ð 'tōokn *Bee Raa ð an kiin kuuy daan biige tun mōto se, ³⁰ aaj roi mala; 'bōy

* 15:17 jēke se laatin gaaringe. † 15:22 *Golgota* se kōsn baata ð ken aakin num tec aan gōð kaadn do deba. ‡ 15:28 *Kitap* gen metinŋe ziidn naan se: Taa naan se bo, taar ken Raa taadn maakn *Kitap* ki se aanga te doobina ken taadn ð: «Naan se, j'aakin aan gōð debm kusina daan jee kusinŋe tu.» Aak Eza 53.12 ð Luk 22.37 kici.

do kaag ki se naata!»³¹ *Magalgen jee tēdn serke Raage tu ute jee jeel taadn tōokɲ metn Ko Taar Raage se kici, taad te naapa ɔɔ tooyin koogo metin ki ɔɔ: «Jee kuuy se, naan aajdenoga num, ɔɲ aasin gen kaajɲ ro naan mal eyo.³² Naan *al-Masi ken Gaar *Israelge dey se, n¹bōyɔ naatn borse ro kaag ki ɔɔ ken naaje jaay j'aakinga naan bōyɔga num, j'kaal maakje don ki.» Jee booggen k'tup k'tōoldē do kaagge tun cēsɲn Isa ki se kic ɓo naajina.

Isa ooyga

³³ Ken kaada jaay aas katar tir se, do naana te magalin se gōtɔ baa tēd ilim dib bini aan katar do teger ki.³⁴ Aan katar do teger ki se, Isa ɔɔɔ ɔɔy makɔɲ ute taar naajina ɔɔ: «*Eloyi, Eloyi, lēma sabaktani?*» Taar se je deekɲ ɔɔ: *Raama, Raama, naai 'resum gen di?*[§]

³⁵ Maakɲ jeege tun daar gōtn ese se ken booyin naan taad bin se, jee mētinge taad ute naapa ɔɔ: «'Booyki tu, naan dan dan *Eli!»³⁶ Gōtn se deb kalaɲ aan baa uuno naka kalaɲ ken uun maane, ɔlin maakɲ tōtn koojɲ bin ken mooyo jaay, uun ɔlin taa gard ki ɔɔ uun ɔlin taar Isa ki taa n¹suubu. Ter deek ɔɔ: «*Ŋki jaay sɔm j'aakiɲki, ken Eli jaay utu ade baa an bōyɲ naatn ro kaag ki se num.*»³⁷ Gōtn se, Isa ɔɔɔ ɔɔy makɔɲ ɔɔ koɲ tece.

³⁸ Naan ken se, kal deer k'gaan maakɲ *Bee Raa se, nēpo raan bini aan naan ki tak.³⁹ Bubm asgarge kalaɲ ken daar kaadn Isa ki se, jaay booy Isa ɔɔɔ ɔɔy ɔɔ kaakɲ naan aak kooyin se, deek ɔɔ: «*Deer deer, gaabm ara se Goon *Raa!*»⁴⁰ Gōtn se mēndge daar dōkɔ ɔɔ aakiɲa. Maakde ki se Mari ken iino Magdala ki, Mari ko Jakɲ baata te gen Yoze ɔɔ ute mēnda roɲ Salome.⁴¹ Ken Isa utu Galile ki se, naade leedɔ te naana ɔɔ tēdiɲo naaba. Gōtn se mēndgen kuuy kic dena baado te naana Jeruzalem ki tēle.

Isa j'ɔlin baadn

(Mt 27.57-61; Lk 23.50-56; Jn 19.38-42)

⁴² Bii ken se ɓo, Yaudge daap daap rodē gen *bii sebitn ken 'baagɲ teger ken gōtɔ ɔkga jin se. Ken kaadn teger jaay aan se,⁴³ gaaba kalaɲ bini kōɔ Arimate roɲ Yusup baado. Maakɲ magal Yaudge tun jee lee kaakɲ metn taarge se, naan kic ɓo debm k'jeel jeel gōtina. ɔɔ naan kic inɲ aak kaak kaam *maakɲ Gaar Raa ken utu 'kaan se. Naan aay kaamin baa end ɔɲ Pilat ɔɔ tōnd metina taa an kōɲ ro Isa se naan an baa kōl maakɲ baad ki.⁴⁴ Ken Pilat jaay booy j'ɔɔ Isa ooyga se, ɔkin taad eyo. Naan ɔl k'danjo bubm asgarge tōnd metin ɔɔ: «*Isa ooy se daanin dōkga la?*»⁴⁵ Ken bubm asgarge jaay deekin ɔɔ: «*YEE*» naan ken se jaay Pilat ɔɲ Yusup baa ɔɔɔ ro Isa.⁴⁶ Num Yusup iin dugo kal duubu, bōyɔ ro Isa naatn ro kaag ki ɔɔ teelin te kal se, uun ɔlin maakɲ baad ken j'ɔɲ ko ɓo j'ud k'daapiɲa ɔɔ dircil aalin ko taar ki.⁴⁷ Mari ken iino Magdala ki ute Mari ko Yoze, naade aak gōtn j'ɔl j'aalsina.

16

Isa duroga daan yoge tu

(Mt 28.1-8; Lk 24.1-8; Jn 20.1-2)

¹ Ken *bii sebit jaay deel se, Mari ken iino Magdala ki, Mari ko Jak ute Salome dugo nakɲ oot nijimi gen baa kōtn ro Isa ki aan gōɔ ken Yaudge lee tēɔa.²⁻³ Num bii dumas* ki tanōorin nōorin, naade iin baa baa taa baad ken j'ɔl j'aalo ro Isa maak ki se, taad te naapa ɔɔ: «*Naɲa jaay ajeki dircil ko taa baad ki se?*» Ken naade jaay aan taa baad ki se, kaada utu ooko kooko.⁴ Ken naade jaay uun kaamde aak se, ko taa baad ki se nam dircilinga, ey num, ko se magal bēe eyo.⁵ Ken naade aan se, end maakɲ baad ki. Kaam do ji daamde ki se, aak goon kōɔɔ inɲ ute kalin raap raapo. Ken naade aakin se, dōrlɔ ɔɔ nirdē tece.⁶ Gan goon kōɔɔ se taadden ɔɔ: «*Ŋnten 'beerki! Naase se 'jeki je Isan kōɔ Nazaretn ken k'tup k'tōolin ro kaag ki se; naan se duroga daan yoge tu; gōtn ara se, naan gōtɔ. Aakki tu, kēse ɓo gōtn ken j'ɔl j'aalsina.*»⁷ Bin num, 'baa 'taadki Pier ki te jee metn Isa ken kuuy se ɔki: naan se ɔndsenga naana, asen baa booy taa naan Galile ki. Gōtn naane se ɓo, naase

§ 15:34 Aak KKR 22.2. * 16:2-3 Maakɲ suuk kalaɲ ki se bii dumas se ɓo biin baag deet deet.

an̄ki 'baa kaaka, aan gɔɔ ken naan̄ taadseno.»⁸ Naade teec aan̄ ɔn̄ taa baada taa naade se nirdede teecga ɔɔ rode kic bo ɔk marga jɛg jɛg. Ken beere ɔkde se, taar dim kic bo naade ɔn̄ taad nam ki eyo.

Isa teec naan̄ jeenge tu

(Mt 28.9-10; Jn 20.11-18)

†⁹ Isa duro daan yoge tu se bii dumas ki tanɔɔriŋ nɔɔriŋ. Deet deet se naan̄ teec naan̄ Mari ken iino Magdala ki, naan̄ bo ken Isa tuuriŋo sitange cili roŋ ki.¹⁰ Mend se baa taad jeege tun tingo te Isa ɔɔ ken naan̄ ɔn̄de se, naade maakŋ kɔl do ki ɔɔ iŋg eem keeme.¹¹ Ken naade jaay booy taar naan̄ taadden ɔɔ Isa se duroga daan yoge tu ɔɔ naan̄ mala aakiŋoga ute kaamiŋ se, gaŋ jee se baate tookŋ taariŋa.

¹² Ken nakgen se jaay deel se, jee metiŋ ken dio baa baa bee naata. Ken naade jaay baa baa doob ki se, Isa teec naade ki ute ro kuuy.¹³ Jee se terl baado taad jeedege tun kuuy ɔɔ jee se kic bo naade baate tookŋ taarde.

¹⁴ Ter Isa baado teec naan̄ jee metiŋ ken sik-kaar-kalaŋ, kaad ken naade iŋg ɔs kɔsɔ. Gɔtn se naan̄ mooyde taa naade baate kaal maakde doŋ ki ɔɔ taa do-mɔŋgden ken ɔlde naade baate tookŋ taar jeege baado taadden ɔɔ naan̄ duroga ɔɔ naade aakiŋga te kaamde se.¹⁵ Naan̄ taadden ɔɔ: «'Baaki do naan̄ ki paac ɔɔ 'taadki Labar Jiga se jeege tu paac.¹⁶ Debm took aalga maakiŋ se j'aaŋ *batizi ɔɔ naan̄ kɔŋ kaaja, num debm baate tookŋ kaal maakiŋ le boor utu kɔŋ doŋ ki.»¹⁷⁻¹⁸ 'Booyki! Jee aalga maakde dom ki se, naade kɔŋ tuur sitange te roma ɔɔ naade kɔŋ taadn̄ taar naan̄gen kuuy. Naade tɔkŋ wɔɔjge te jide ɔɔ ken aayga kaagŋ tɔɔlɔ kic bo, ade kɔŋ tɛdn̄ dim eyo. Naade tɔnd jidege do jee kɔŋge tu ɔɔ jee kɔŋge 'kɔŋ lapia. Kese bo nakŋ-kɔɔbgen naade tɛda.

*Isa ɔk terl gɔtn *Raa ki*

¹⁹ Ken Meljege Isa jaay taad naŋ taariŋ se, Raa uun baansiŋ maakŋ raa ki ɔɔ naan̄ iŋg do ji daamiŋ ki.²⁰ ɔɔ jee metiŋ ki se baa gɔtɔ baa se paac taad Labar Jiga gen Isa se jeege tu. ɔɔ Melje Isa noogde maakŋ naabde ki, naade tɛdga nakgen deel doa taa jeege jeele taar naade taad se, taar met ki.]

† 16:8 Taar naan̄ ki se (kɔŋ 16.9-20) maakŋ kitapge tun metiŋge se taar se gɔtɔ.

Labar Jigan gen Isa al-Masi gen Luk

Kupm metn taar taadjeki doobm gen dooy Labar Jigan gen Isa al-Masi gen Luk

Luk ken raaj Labar Jigan ese se, naan bo debm ken raaj kitapm gen Naabm jee kaan naabm Isage se kici. Maakj kitap ken deet deet ken naan raajjino se, naan raaj medin Teopil ki do ute doobm Teopil se naan taad jeege tun jee al-Masige tun Yaudge eyo do naade taad taar Gerek. Naan taad tookden metn taar nakgen naade jeel ok metin eyo ute king Yaudge. Bin bo jeegen Yaudge ey goto baa se paac se 'jeele Isa se naan bo Mel Kaajde. Maakj raajin ki se, nakj ken naan jin jiga cir paac se, metn taar ken Isa dooy jeege ute kingina naan do: Raa lo goonin Isa al-Masi se taa kaajj jeegen ken tookin taarina. Jee ken jeege aalde maak ki ey se, Isa okden doon aan goo: jee kusinge, gaan seemge, jee daayge, jee koonge do mertge. Jee al-Masigen Luk raajden taar ara ese se, jee metinge jee maalge. Taa naan se bo naan raajde metn taarge dena ken Isa taad taa maala, aan goo metn taar ken j'ojin maakj kon 12.16-21 do kon 16. Taa naan se bo, Luk taad jee al-Masige tu do maalde se k'tedn naabm Raa do k'noogj jeege. Maakj kitapin ki se Luk taad do: Isa se naan bo Mel.

Metn Taar Jigan gen Isa *al-Masi ken Luk raajo
(Mk 1.1; NJKN 1.1-3)

¹ Teopil, jeege dena raajoga metn taar nakgen deel daanjege tu se. ² Jeegen baado taadjeki metn taar nakgen deel ese se do naade se bo jee saadgen metn-jiki aako ute kaamde, borse naade se bo ken tedga jee lee wook taar *Raa se. ³ Taa naan se bo, Jaamus, gotn nakj se jaay uuno metin sum se, maam m'tuuro metin tak tak jaay bo maakin toolumi do m'je m'aisin raaj te doobina. ⁴ Bin bo do nakge tun k'taadio metin se, naai 'jeele keese bo taar met ki.

*Kodn Raa baado taad taar koojn Jan-Batist

⁵ Kaad ken *Erod ingo gaar taa naan Jude se, gaaba kalan, *debm tedn serke Raa ki k'danin Zakari. Naan se metn jee Abiage do mendin se rona Elizabet; naan kic metjil gen *Aarunge. ⁶ Naaden di se paac jee be naan Raa ki, naade ing do *Ko Taar ken Raa edo *Musa ki do nakgen ken Raa do k'ted se, naade paac tedin te doobina. ⁷ Gan naade se ok gaange eyo, taa mendin Elizabet se mendkarta do naade di se le paac goolga.

⁸ Bii kalan se, aan kaabm Zakari ki ute jeenge gen baa tedn *serke maakj *Bee Raa ki. ⁹ Aan goo jee tedn serkgen naan Raage tu ken lee ted do dakin se, ken kaadin jaay aanga num, naade beer do deb kalan te salatia gen baa kend bee Meljege tu Raa ki do taa 'baa toocn nakj oot nijim naanin ki. ¹⁰ Kaad ken jaay Zakari end maakj Bee Raa ki gen toocn nakj oot nijim se, jee den se ing naatn eem keem Raa. ¹¹ Gotn se, kodn Meljege Raa teec naan Zakari ki do naan daar do ji daam ki gotn ken k'lee k'toocn nakj oot nijim se. ¹² Ken Zakari jaay aakin se, nirlin teece do beere okina. ¹³ Gan kodn Raa deekin do: «Dnte 'beere Zakari! Taa Raa se naan booyiga keemi. Mendi Elizabet se utu ai koojn goon gaaba do naai an kond ron Jan. ¹⁴ Goon se ai tedi naai maaki ute raapm den aak eyo do bii koojin ki se, jeege dena maakde utu 'raapm kici. ¹⁵ Taa naan se utu 'tedn debm magala naan Meljege tu. Totn koojn bin ute totn te oramin se, naan 'kaay eyo. Num ken naan utu maakj kon ki sum bo, Raa utu an doocin te *Nirl Salal. ¹⁶ Naan an toodn baa ute gaan *Israelge dena naan Melde Raa ki. ¹⁷ Do naan utu 'lee naan Raa ki ute toogj *Eli do ute Nirl Raa ken booyo don ki se, taa naan 'tedn bubge ute gaange se 'kokj taasa ute naapa, do jeegen ken baate tookj taar Raa se le, naan aden terl maakde 'tedn jee ken ted nakge ute doobina. Bin jaay bo, naan 'tedn jeege se 'daap rode gen booy Melde.»

¹⁸ Zakari deek kodn Raa ki do: «Naan se maam m'an m'jeelin m'wo dio? Taa maam le m'goolga do mendum kic le goolga goolo.» ¹⁹ Gotn se kodn Raa terlin do: «Maam bo

m'Gabriel ken m'daar naan Raa ki gen tedn naabiina. Naan bo olumo taa m'taadn te naai do m'ai taadn labar jigan ese se. ²⁰ 'Booyo! Aan goo naai uun te taarum ey se, naan ki se, naai 'booyo, nabo 'koy taadn taar eyo bini, taar maam taadi se 'kaan doobiin ki.»

²¹ Kaad ken se jee den se ing aak kaamiina do nakj se deel dode ken Zakari end maakj Bee Raa ki jaay teeco yokod ey se. ²² Ken naan teeco sum se, naan oj taad taar eyo. Naan ken se, jee den se saap jeelga do Zakari aakoga ne dim maakj Bee Raa ki. Ken naan jaay teeco se, naan taad te jina, oj taadga ute taarin ey sum. ²³ Ken bii tedn naabiin jaay aas se, Zakari ok terl baa been ki.

²⁴ Ken nakgen se jaay deel se, mendiin Elizabet ted mendkaama. Ken Elizabet jaay uun maaka sum se, maakj laap ken mii se, naan oy ronj maak ki do taad te maakinj do: ²⁵ «Kese bo bee ken Melum tedum maam ki do sokonum se, naan do dumsinga naatn naan jeege tu.»

**Kodn Raa taad metn taar koojn Isa
(Mt 1.18-23)*

²⁶ Ken Elizabet jaay uun maaka do ok laapa mecte se, ter Raa olo kodin Gabriel daala taa naan Galile ki, maakj geger ken k'danin Nazaret, ²⁷ gotn goon mend ki. Do goon mend se jeel te gaab eyo. Naan se ronj Mari, gaabm keesin se ronj Yusup do Yusup se, naan metjil *Daud. ²⁸ *Kodn Raa end ojin been ki do deekin do: «Tosse Mari, naai se oj maaki raapm sakan. Taa Meljege Raa se naan tediga bee do naan utu te naai.» ²⁹ Ken Mari jaay booy taar ese se, taar se deel dona do naan taad te maakinj do: «Kese bo tedn toosn do dio bini?» ³⁰ Kodn Raa terlinj do: «Mari, onte gen beere, taa naai se oiga bee naan Raa ki! ³¹ 'Booyo. Naai utu 'tedn mendkaama utu 'koojn goon gaaba do goon se an kond ronj Isa. ³² Naan utu 'tedn magala naan Raa ki do j'an danin Goon Raa Taaro. Meljege Raa utu an kedn gaar bugin Daud. ³³ Naan 'kohn gaara gen daayum do gaan *Israelge tu do gaar naan se 'koy nan eyo.» ³⁴ Mari tond metn kodn Raa do: «Nakj se tap bo 'tedn do dio? Maam le m'jeel te gaab ey borta.» ³⁵ Kodn Raa terlinj do: «*Nirl Salal utu ade booy doi ki, do toogj Raa Taaro se utu ai deebm ute Nirlin bat. Taa naan se bo, goon naai an kooj se 'tedn goon *salal do naan se j'an danin Goon Raa. ³⁶ 'Booyo: taasi Elizabet ken mendkarta se kic bo do goolin ki se, tedga mendkaama borse okga laapa mecte. ³⁷ Bere, ne dim jaay oj Raa ki se, gto.» ³⁸ Gotn se Mari deek do: «Maam se m'bul gen Raa. Maam m'tooko do taari ki. Oj 'tedn aan goo ken naai 'taadum ro ki se.»

Do gotn se kodn Raa iin onina.

*Mari baa kaakj Elizabet
(1Sam 2.1-10; KKR 113)*

³⁹ Naan ken se, Mari naar ook baa maakj koge tun taa naan Jude ki maakj geger ki kalarj bini. ⁴⁰ Naan baa end bee Zakari ki do ted toose mendiin Elizabet ki. ⁴¹ Ken Elizabet jaay booy tedn toosn Mari se, goon maakinj ki kic bo baag toobm rona do *Nirl Salal se dooc maakj konj Elizabet. ⁴² Gotn se naan do dooy makono do deek Mari ki do:

«Maakj mendge tu se,
naai sum bo ken Raa tediga bee cir paac
do goon ken maaki ki se kic bo, Raa tedinga beena!

⁴³ Maam ara bo m'nana kaca jaay bo
ko Meluma baado baa gotum ki taa am kaak se!

⁴⁴ «'Booyo: ken jaay maam booy tedn toosn naai sum se, goon maakum ki kic bo maakinj baa raapo do baag toobm maakum ki. ⁴⁵ Naai se 'maaki raapo taa naai 'tookga taar ken Meljege taadi se, taa nakj naan taadi se utu 'kaan doobiin ki.»

*Mari toom Raa ute kaa
⁴⁶ Gotn se Mari deek do:*

«Maam se *m'nook Melum Raa ute maakum paac.

⁴⁷ Maakum dooc te maak-raapo do Raa ki; naan se Mel Kaajuma.

⁴⁸ Maam m'bulin ken jeege aalum maak ey se, naan saapga dom ki.

Deere, naan ki se, kengen j'utu j'adega tooj paac se, utu am danum mend maak-raapo.

⁴⁹ Taa Raa Sidburku se tɛdumga nakgen bɛɛ dɛn aak eyo ɔɔ ro naan se, ro kɛn *salal.

⁵⁰ Daayum naan tɛd bɛɛna do jeege tun beerin.

⁵¹ Raa se taadga tɔɔginɔ ɔɔ jee kɛn magal rode se, naan wɔɔkdenga.

⁵² Gaaringen tɔɔgr k'jeel jeel gɔtde se, naan tuurdege naatn maakɔ gaardege tu. Num gan jee ɔɔp rode baat se, naan uundega rode raan.

⁵³ Jee bo tɔɔlde se, naan ɛddɛnga kɔsɔ ute maraadde ɔɔ jee maalge se lɛ, naan tuurdega te jide sik.

⁵⁴ Raa se naan dirig te gen tɛdn bɛɛn jeenge tu eyo «ɔɔ naan baadoga noogr jee tɛdn naabingen gaan *Israelge.

⁵⁵ Kɛse bo nakɔ kɛn naan taado bubege tu ɔɔ utu 'tɛdn *Abraam ki ute metjilin ki gen daayum daayum se.»

⁵⁶ Tɛr gɔtn se, Mari ting te Elizabet se baa baa nakɔ laapa mɔtɔ jaay, ɔk tɛrl baa beer ki.

Bii koojn Jan-Batist

⁵⁷ Bii kɛn Elizabet an kooj jaay aan se, naan ooj goon gaaba. ⁵⁸ Kɛn jee do daambooginge ute taasinge jaay booy bɛɛ kɛn Raa tɛdin se, naade tɛd maak-raapo ute naana.

⁵⁹ Kɛn ooj jaay ɔk bii marta se, naade uun baano ute goono taa j'an *kɔjn pɔndɔ. Gɔtn se jeege ɔɔ goono se j'an danin ute ro bubin Zakari. ⁶⁰ Gɔtn se kɔna ɛɛp taarinɔ ɔɔ taadden ɔɔ: «Bin eyo! Goono se j'an danin Jan.» ⁶¹ Naade tɛrlin ɔɔ: «Taa beese ki se nam ronɔ bin se, bɛɛ, gɔtɔ.» ⁶² ɔɔ naade tɔnd metn bubinɔ ute jide, taa n'aden taada goono se tap bo naan je j'an danin nana? ⁶³ Bubin taadden ute jinɔ ɔɔ k'baano ute kaaga paak paaka*. Naan raan ro ki ɔɔ: goono se ron Jan. Jeegen paacɔ inɔ gɔtn ese jaay aak nakɔ se tap bo ɔkden taad eyo. ⁶⁴ Gan gɔtn se sum bo, Zakari, Raa ɛɛpin taarinɔ baag taadn taara ɔɔ naan tɔɔm Raa. ⁶⁵ Jee do daamboogdege jaay booy se, beere baa ɔkde ɔɔ jeegen inɔ maakɔ koge tun kɛn taa naan Jude ki paac se, naade lee ɔɔs maana do nakge tun deel se. ⁶⁶ Jeegen paacɔ booy metn taar nakgen ese se, taar se naade ɔkin maakde ki ɔɔ naade taad ute naapa ɔɔ: «Goon se tap bo 'tɛdn goon ɔɔ di?» Anum goon se, deere, Raa utu te naana.

Zakari tɔɔm Raa

⁶⁷ Gɔtn se, Zakari bubm Jan se, maakin dooc ute *Nirl Salal ɔɔ Nirl Salal se ɔlin taad ɔɔ: ⁶⁸ «K'tɔɔmki Meljege, naan bo Raa gen gaan *Israelge, taa naan baadoga kaakɔ jeenge ɔɔ dugdenga dode.

⁶⁹ Maakɔ bee gen bulin Gaar *Daud se, naan ɛdjekiga Debm Kaajn tɔɔgɔ.

⁷⁰ Kɛse bo taar kɛn jeegen *salal kɛn taad taar teeco taar Raa ki taado do dɔkin jeege tu se.

⁷¹ Naan taadjekiga ɔɔ naan utu ajeki kɔɔdn dojege maakɔ ji jee taamooyege tu ɔɔ ji jeege tun paacɔ jejeki eyo.

⁷² Taa naan tɛdga bɛɛ do bubege tu ɔɔ naan se saapga do *dɔk kɛn salal kɛn naan dɔko ute naade se,

⁷³ aan gɔɔ kɛn naan naamo taarinɔ bubege tu *Abraam ki.

⁷⁴ Kɛn naan jaay ɔɔdjekiga dojege ji jee taamooyege tu se, naan utu ajeki tɛdn bɛɛ ɔɔ naajege j'an ki keem kic bo j'an ki beer eyo,

⁷⁵ ɔɔ daayum naanin ki se j'aki tɛdn jee salal,

* 1:63 Kaagɔ paak paaka se nakɔ raan ro ki aan gɔɔ gen paakarmajige.

j'aki kəkɿ taariŋ ɔŋɔ ɔ j'aki tɛdn nakge ute doobina.

⁷⁶ Anum, naai goonum se,

j'utu jaay dari debm ken taad taar teeco taar Raa ken Taaro.

Taa naai se utu 'lee naan Mɛli Raa ki taa aŋ daapm doobina,

⁷⁷ ɔ naai 'tɛdn jeenge 'jeele, Raa se debm tɔɔl *kusiŋde

ɔ naan bo debm aden kɛdn kaaja.

⁷⁸ Taa Raa naajege se, naan debm bɛɛ den aak eyo.

Taa bɛɛ naan se bo, naan utu ajekiro kəl gɔtn wɔɔɔ

taa ajeki wɔɔɔ gɔtɔ aan gɔɔ bɔɔr kaadn utu ooko kook se.

⁷⁹ Naan utu wɔɔɔ jeegen iŋg maakɿ gɔt ken ɔɔɔ

ɔ jee ken iŋg taa yo ki,

taa naan ajeki tɔɔdn te doobm ken j'anki kɔŋ lapia.»

[Gɔtn se Zakari taad narj taariŋ bini†.]

⁸⁰ Goono se teepe ɔ metek baa te naanina. Naan baa iŋg do kɔɔf-baar ki ɔ tɿŋg bini aan bii ken naan baag tɛdn naabiŋ naan gaan *Israelge tu.

2

Kaadn koojɿ Isa

(Mt 1.18-25; Mis 5.1-2; Eza 7.14, 9.5)

¹ Kaad ken se, Gaar magal iŋg *Rɔm ki ken k'dariŋ Sezar Ogust se, ɔlo ɔ jee taa naariŋ ki paac se j'aden 'baa mɛɔɔ. ² Mɛdn deet deet bin se baag kaad ken Kirinius bo magal jee taa naan Siri ki. ³ Jeege paac, nana nana kic bo iin baa maakɿ naariŋ ki taa j'an baa mɛɔɔ. ⁴ Taa naan se bo Yusup iino maakɿ gɛgɛr ken Nazaret ken taa naan Galile ki, naan kic ook baa maakɿ gɛgɛr ken Betleem ken taa naan Jude ki. Betleem se, gɔtn j'oojɿ Gaar *Daud. Ken ɔlin Yusup jaay baa naane se, taa naan kic iino metjil Daud ki ɔ teeco kaagɿ bee naan ki. ⁵ Naan baa ute mɛnd kɛsiŋ Mari mɛndkaama maakiŋ magalga magala taa j'an baa mɛɔɔ.

⁶ Ken naade aan Betleem ki se, kaad ken naade tɿŋg naane se bo, bii ken Mari an kooj se, aasa. ⁷ Gɔtn se Mari ooj goon paragiŋ gaaba. Naan teeliŋ ute kala ɔ uun aaliŋ maakɿ kɔlay ki taa naade ɔŋ te gɔt eyo maakɿ bee toodn mɛrtge tu se.

*Kɔdn Raage baado ɔŋ jee gaam baatge

⁸ Maakɿ taa naan gɔtn ese se naatn cɛɛs ki cɛɛs ki se, jee gaam baatge tɿŋg lee gaam baatdege nɔɔr. ⁹ Gɔtn se sum bo kɔdn Raa naar teec naande ki, ɔ Meljege *Raa tɛddɛn gɔtɔ wɔɔɔ kɛlɛŋ ɔ naade nirdɛ teece. ¹⁰ Num kɔdn Raa se deekden ɔ: «Ōntɛn 'beerki! 'Booyki: maam baanseno ute Labar Jiga ken utu 'raapm maakɿ jeege paac den bɛɛ eyo. ¹¹ Taa nɔɔr jaaki ara se, j'oojsega Debm Kaaja maakɿ gɛgɛr gen Gaar *Daud ki. Naan bo *al-Masi ken Raa taado metn taariŋ do dɔkiŋa. Naan se bo, Meljege. ¹² Ken naase jaay baa aankiga se, naase aki kɔŋ goon k'taace se k'teeliŋga teel ute kala ɔ j'aaliŋga tood tood maakɿ kɔlay ki. Kɛse bo nakɿ ken naase anki kaakɿ jeel ro ki.» ¹³ Gɔt ken se sum bo kɔdn Raagen kuuy dɔɔlo naar baado ɔŋ debde se ɔ baag tɔɔm Raa tele ute kaa ɔ:

¹⁴ «*K'nookki Raa ken iŋg raan maakɿ raa ki.

Naan bo debm ɛɔ tɔɔɛ jeege tun do naan ki ken naan jedɛ.»

¹⁵ Ken kɔdn Raage jaay iin ɔŋde ɔ ɔk tɛrl baa maakɿ raa ki se, gɔtn se jee gaam baatge baag taadn ute naapa ɔ: «K'baaki bɔrse Betleem ki j'aki baa kaakɿ nakɿ ken tɛɔ jaay Meljege taadjekiro metin se.» ¹⁶ Gɔtn se naade naar iin baa. Ken naade aan se ɔŋ Mari, Yusup ɔ goon k'taace tood tood maakɿ kɔlay ki. ¹⁷ Ken naade jaay aakiŋ se, naade baag kɔɔsn maaniŋ jeege tu taar ken kɔdn Raa taaddeno ro goon ki se. ¹⁸ ɔ jee paacɿ ken booy maan jee gaam baatge paac se, naade booy taar se ɔkden taad eyo. ¹⁹ Ganj Mari se, taargen deel paac se, naan ɔkiŋ maakiŋ ki tak ɔ tɿŋg saap do ki. ²⁰ Gɔtn se jee gaam baatge ɔk tɛrl uun doobm baatdege. Ken naade baa baa se, nook Raa ɔ tɔɔmiŋ ute kaa

† 1:79 Taargen ara se maakɿ Kitap ki eyo.

taa nakgen naade aako ð booyo se, taa nakgen se paac, naade baa ɔnjɪn te doobiɲa aan gɔɔ ken kɔdn Raa taaddeno se.

²¹ Ken goono k'j'oojin jaay ɔk bii marta se, kese bo bii ken j'ɔjin pɔndo. Goono se j'ɔndin roɲ Isa, ro se bo ken kɔdn Raa taaddesin kaad ken koɲa utu aam te ey bɔrto.

*Isa j'uun k'baansin maakɲ *Bee Raa ki*

²² Ken nakgen se jaay deel paac se, kaadin aas se naade baado maakɲ geger ken Jeruzalem ki end maakɲ Bee Raa ki gen tugɲ daapm rode. Naade tedin aan gɔɔ *Ko Taar ken Raa edo Musa ki taadno. Ð kaad ken se bo naade uun baano ute goono baado taadin naan Meljege tu Raa ki kici. ²³ Taa maakɲ Ko Taar ken Raa edo Musa ki se k'raanga raan j'ɔɔ: *Gaan paragen gaabge paac se, j'edin Meljege tu Raa ki.* ²⁴ Taa naan se ter Ko Taar ken Raa edo Musa ki se taad ð gen tedn *serke Raa ki se j'ano baa ute: *dɛerge dio ey le napar gaan dɛergen kuuy dio.*†

Simeon tɔɔm Raa taa Isa

²⁵ Anum maakɲ Jeruzalem ki se, gaaba kalan roɲ Simeon. Naan se debm daan ki ð ɔk doobm Raa ɔɲɔ. Naan ing aak kaam debm ken utu 'kaajn gaan *Israelge ð *Nirl Salal utu te naana. ²⁶ Nirl Salal taadinoga taada ɔɔ: «Naai se 'kooy eyo 'ting bini utu 'kaakɲ ute kaami *al-Masi ken Meljege Raa utu aɲo kɔl se jaayo.» ²⁷ Nirl Salal ɔl Simeon iin baa maakɲ *Bee Raa ki ð kaad ken se bo bubm Isa ute koɲa baansino naan Raa ki gen tedn nakɲ ken *Ko Taar ken Raa edo Musa ki ð k'ted se. ²⁸ Gɔtn se Simeon uun Isa jin ki ð tɔɔm Raa deek ɔɔ:

²⁹ «Bɔrse Meluma, taar naai 'taadum se aanga doobin ki, ɔɲ buli se 'kooy baa ute lapia.

³⁰ Taa kaamum se aakga Debm-kaajn ken naai ɔliɲo se.

³¹ Kese bo Debm-kaajn ken naai ɔlo jeege tu paac.

³² Naan bo debm ken utu wɔɔr gɔɔ

ɔɔ tedn jeegen Yaudge eyo 'jeel Raa

ɔɔ ute ro naan se, gaan Israelge rode utu 'kookɲ raan.»

³³ Taar ken Simeon taad ro goon ki, jaay bubin ute koɲ booy se, taar se tap bo ɔkden taad eyo. ³⁴ Gɔtn se Simeon ɔddden booro ð deek Mari koɲ ki ɔɔ: «'Jeele, ute goon ese se gaan Israelgen den metinge se, utu 'kiigi ð jee metinge se utu 'kaaja. Taa naan bo 'tedn debm ken jeege an jeel Raa, naɔo jeegen metinge se 'took eyo. ³⁵ Ute naan se maak-saapm naade se, Raa utu aɲ 'tedin 'toodn tal ð naai, Mari koɲ se, utu 'dabara aan gɔɔ debm k'j'ɔɔsin ute gɔrd-ɲerle.»

*Ann ɔɲ Isa maakɲ *Bee Raa ki*

³⁶ Gɔtn se mend gɔɔlo kalan se, roɲ Ann. Naan se, goon Panuel, metjil gen Aserge. Naan se mend taad taar teeco taar Raa ki. Ute gaabin se, naade tingo baara cili sum. ³⁷ Gɔtn gaabin ooy sum se, naan ɔɔp mend-daaye ð kaad ken se naan baarin sik-marta-kaar-ɔɔ naan lee maakɲ Bee Raa ki daayum gen tedn naabm Raa. Ð nɔɔrɔ katara naan eem Raa ð iinga num lee uun *siam. ³⁸ Num kaad ken jaay k'baano ute goon Isa naan Raa ki se, naan baag tɔɔm Raa ð taad metn taar goon se jeege tun paacɲ ken ing aak kaak kaam debm ken utu 'kɔɔdn do jee ken Jeruzalem ki.

Yusupge ɔk terl baa Nazaret ki

³⁹ Ken naade jaay ted aas nakɲ ken *Ko Taar ken Meljege Raa edo *Musa ki jaay aas se, naade ɔk terl baa taa naan Galile ki, maakɲ gegerde ken Nazaret ki. ⁴⁰ Goono se teep baa ute naaniɲa ð naan meteke ð jeel-taara dena ð daayum Raa se tedin bɛɲɲa.

Isa aas goon baara sik-kaar-dio

⁴¹ Aanga baara tak bo, ko Isa ute gaabin se lee baado Jeruzalem ki gen tedn *laa Paak gen Yaudge. ⁴² Ken Isa jaay baarin aas sik-kaar-di se, naade ɔk baansin Jeruzalem ki gen

* 2:23 Aak Ekz 13.2. † 2:24 Aak Lb 12.8.

tɛdn Laaden ken naade lee tɛd se. ⁴³ Ken bii Laa Paak jaay nanj sum se, naade ɔk tɛrl ɓaa Nazaret ki. Num goonde Isa se ɔp ing Jeruzalem ki, nabo konj ute bubinj se, gɔtn goonde ɔp se, naade jeel te eyo. ⁴⁴ Gen konj te bubinj ki num ɔ kaadn naane, naan utu baado ute jeedegen k'baado ɓaa kalan se. Ken naade lee lek tɛc se jaay ɓo naade ɓaa saap donj ki ɔ gɔtn se, naade baagin je gɔtn jee jeeldege tu ɔ gɔtn taasdege tu. ⁴⁵ Ken naade jaay je bini ɔnj ey se, naade ɔk tɛrl ɓaan je Jeruzalem ki.

⁴⁶ Naade jɛnj bii mɔtɔ jaay ɓo ɓaa ɔnj maakj *Bee Raa ki ing king daan jee jeel tɔkj metn Ko Taar Raage. Naan ing booy booy taarde ɔ do taardege tu se naan tɔnd metde. ⁴⁷ Jeegen paacj ing ud bi do taar ken naan tɛrlɛn se, naade booy jeelin se deel dode ɔ ɔkɛn taad eyo. ⁴⁸ Ken konje jaay ɔnj se, naade aakin se tap ɓo, ɔkɛn taad eyo. ɔ gɔtn se konj deekin ɔ: «Goonuma, kese naai 'tɛdjen nakj-kɔɔɓm di bini? 'Booyo, maam ute bubi se, nirlje teecga k'lee k'jei jea.» ⁴⁹ Num gɔtn se Isa tɛrlɛn ɔ: «Naase 'jemki gen di? Naase 'jeelki ey la ken maam m'baado tap ɓo gen maakj ɓee Bubum se?» ⁵⁰ Ganj taar ken naan taadden se, naade ɔnj booy ɔk te metinj eyo. ⁵¹ Gɔtn se naan iinj booy ɓaa ute naade Nazaret ki ɔ daayum naan lee took taarde. Anum nakgen deel paacj ese se, konj se ɔkin maakin ki.

⁵² ɔ Isa se teepe ɔ jeel-taara ɓaa te naaniɓa. Ken Raa aakin se, tɔolin ɔ tɔol jeege tu kici.

3

Jan-Batist daap doobm Meljege

(Mt 3.1-12; Mk 1.1-8; Jn 1.6-8,19-28)

¹ Kaad ken Tiber Sezar, Gaar magal ing *Rɔm ki, jaay ɔk ɓaara sik-kaar-mii maakj gaarinj ki se ɔ naan ken se Pons Pilat ɓo magal gen taa naan Jude ɔ *Erod se gaar gen taa naan Galile ɔ genaan Pilip se gaar gen taa naan Iture ute taa naan Trakonitis ɔ Lisaniase se gaar gen taa naan Abilen. ² Kaad ken se Annan ute Kayip ɓo *magal jee tɛdn serke Raage tu. Naan ken se ɓo *Raa baado taad Jan goon Zakari ken ing do kɔd-ɓaar ki se. ³ ɔ Jan se ɓaa lee taa naan ool magal ken Jordan ki se paac ɔ naan taad jeege tu ɔ: «'Tɛrlki maakse ɔ ɔnj j'asen *batizi ɔ Raa asen tɔol *kusinjsege. ⁴ Aan gɔ ken Ezayi debm taad taar teeco taar Raa ki raajo do dɔkina maakj Kitapinj ki ken ɔ:

K'booy mind deba taad makɔnj do kɔd-ɓaar ki ɔ:

'Daapki doobm Meljege ɔ 'tɛdɛnsɛnki jiga 'toodn tal.

⁵ Gɔgen daan koge tu se, k'tuurumde naata

ɔ koge ute kɔsge se k'tɔokde naatn.

ɔ doobgen dug dug se k'tɛdde 'tɔɔjn 'toodn tal

ɔ doobm ken ɔk koge kɔrcɔm kɔrcɔm se kic le k'daapde 'toodn kɔlɔnj.

⁶ *Bin jaay jeege paac utu kaakj debm ken Raa utu adeno kɔlɔ jaay aden kaaj se.*»*

⁷ Gɔtn se jee denggen baado tɛdn *batem gɔtn Jan ki se, naan deekden ɔ: «Aakumki tu wɔjgen ara! Nanja jaay ɓo dejseno taa aki kaan kɔtn maak-taar gen Raa ken utu booy do jeege tu se? ⁸ Naan ki se, 'tɛdki nakgen jiga ken 'taadn jeege tu ɔ naase se 'tɛrlkiga maakse do Raa ki ɔ ɔnte 'taadki ɔki: naaje se le k'gaan *Abraamge. 'Booyki m'asen deeke: kogen ese se ken Raa je kic ɓo anj delinj 'tɛdn gaange Abraam ki. ⁹ Bere, alpasa se le k'daringa metn ko kaag ki. Ko kaaggen paacj jaay ooj jig ey se, j'aden tɔgɔnj tund naatn ɔ j'aden tɔɔnj poodn.»

¹⁰ Gɔtn se jee denge baado tɔnd metn Jan ɔ: «Naaje tap ɓo k'tɛdn roje ɔ dio?» ¹¹ Jan tɛrlɛn ɔ: «Maakse ki se, debm ɔk kal di se uun ɛd kalan se deb ken ɔk eyo ɔ debm ɔk nakj kɔsɔ kic ɓo niginj ute debm ken ɔk eyo.» ¹² Gɔtn se, jee tɛdn miirge kic baado taa j'aden batizi ɔ naade tɔnd metinj ɔ: «Debm dooy jeege, naaje tap ɓo k'tɛdn roje ɔ dio?»

¹³ Naan tɛrlɛn ɔ: «Miir ken k'taadse j'ɔɔ aki kɔkj gɔtn jeege tu se, ɔnte 'ziidɛnki dim do ki.» ¹⁴ Asgarge baado tɔnd metinj ɔ: «Naaje kic ɓo k'tɛdn roje j'ɔɔ dio?» Jan tɛrlɛn

* 3:6 Aak Eza 40.3-5.

ወ: «ጋንቲ 'kuunki gursn nam ute taa tጋጋ ወ ጋንቲ 'tጋጋ taara do nam ki. Num ingki do gursn laapse ki sum.»

Jan taad taa debm ken utu baado metin ki

¹⁵ Aan ጋወ kaad ken se jeege ing aak kaak kaam nakጋ utu 'ted se ወ ken naade jaay aak Jan se, ጋጋጎ se naade saap-maakde ki ወ: «Kese bo 'tedn *al-Masi le daam?» ¹⁶ Jan terlden naade ki paac ወ: «Maam se, m'asen *batizn ute maane, num ጋጋጎ debm ken utu baado metum ki se, naanጎ magal ciruma. Maam se kol saanጎ kic bo m'aas ጎen no tuutinጎ eyo. Debm ese se bo utu asen *batizn ute Nirl Salal ወ ute poodo. ¹⁷ Ute gert magalinጎ se naanጎ utu tuuy teeninጎ ወ ken naanጎ jaay tuuy aasga num kaam teeninጎ se, naanጎ utu anጎ tጋsn kጋmb maakጎ giijinጎ ki, num tesinጎ se, naanጎ utu anጎ kጋmb maakጎ pood ken ooy eyo.»

¹⁸ Do taarge tun naanጎ taadden se ter Jan dejdenga ute taargen kuuy kic dena. ጋጋጎ ese se naanጎ taadden Labar Jiga se jeege tu.

**Eröd* ጋk Jan-Batist dangay ki

¹⁹ Num ken Gaar Eröd jaay ጋk Erödiad mend genaana ወ do ken se ter tedn nakgen kuuy kusinጎ kici, ጋጋጎ se Jan taadinsinጎ tal. ²⁰ Nabo do *kusinጎ ken naanጎ lee ted se, ter do ken se naanጎ iij-ጋk ጋl Jan dangay ki daala.

**Batem* ጎen Isa

(Mt 3.13-17; Mk 1.9-11; Jn 1.32-34)

²¹ Ken jeege paac jaay k'batizde aas se, Isa kic bo k'batizina. Ken naanጎ eem keem Raa se, ጋጋጎ se maakጎ raa ወጋጋጎ wanጎ. ²² ጋጋጎ se, *Nirl Salal se tec aan ጋወ deere baado booy do Isa ki. ጋጋጎ se k'booy mind deba taad maakጎ raa ki ወ: «Naai se 'Goonuma. Maam bo m'beer m'ጋጋdio ute maak-raapuma.»

Metjil ጎen Isa

²³ Kaad ken Isa baagጎ naabinጎ se, naanጎ ጋk baara baa baa si-mጋጋ. Jeege se saap ወ naanጎ goon Yusup,

Yusup se goon Eli, ²⁴ Eli se goon Matat,

Matat se goon Lebi, Lebi se goon Melki,

Melki se goon Yanay, Yanay se goon Yusup,

²⁵ Yusup se goon Matatias, Matatias se goon Amos,

Amos se goon Naum, Naum se goon Esli,

Esli se goon Nagay, ²⁶ Nagay se goon Maat,

Maat se goon Matatias, Matatias se goon Semeyin,

Semeyin se goon Yossek, Yossek se goon Yoda,

²⁷ Yoda se goon Yonnan, Yonnan se goon Resa,

Resa se goon Zorobabel, Zorobabel se goon Salatiel,

Salatiel se goon Neri, ²⁸ Neri se goon Melki,

Melki se goon Addi, Addi se goon Kosam,

Kosam se goon Elmadam, Elmadam se goon Er,

²⁹ Er se goon Jezu, Jezu se goon Eliezer,

Eliezer se goon Yorim, Yorim se goon Matat,

Matat se goon Lebi, ³⁰ Lebi se goon Simeon,

Simeon se goon Juda, Juda se goon Yusup,

Yusup se goon Yonnam, Yonnam se goon Eliakim,

³¹ Eliakim se goon Melea, Melea se goon Menna,

Menna se goon Matata, Matata se goon Natan,

Natan se goon *Daud, ³² Daud se goon Jese,

Jese se goon Obed, Obed se goon Booz,

Booz se goon Sala, Sala se goon Naason,

³³ Naason se goon Aminadab, Aminadab se goon Admin,

Admin se goon Arni, Arni se goon Ezrom,

Ezrom se goon Perez, Perez se goon Juda,

³⁴ Juda se goon *Yakub, Yakub se goon Isak,
Isak se goon *Abraam, Abraam se goon Tera,
Tera se goon Naor, ³⁵ Naor se goon Seruk,
Seruk se goon Ragau, Ragau se goon Pēleg,
Pēleg se goon Eber, Eber se goon Sala,
³⁶ Sala se goon Kaynam, Kaynam se goon Arpakzad,
Arpakzad se goon Sēm, Sēm se goon Noe,
Noe se goon Lēmek, ³⁷ Lēmek se goon Matuzala,
Matuzala se goon Enək, Enək se goon Yēred,
Yēred se goon Maalalēel, Maalalēel se goon Kaynam,
³⁸ Kaynam se goon Enəs, Enəs se goon Set,
Set se goon Adum, Adum se goon Raa.

4

Bubm sitange naam Isa(Mt 4.1-11; Mk 1.12-13)*

¹ Gōtn se Isa dooc te *Nirl Salal se, iino taa ool magal Jordan ki ɔɔ Nirl Salal se tɔɔd ɔlin do kɔd-baar ki. ² Maakŋ biige tun si-sɔɔ se, Bubm sitange baado naamina. Nɔɔɔ katara se Isa ɔs te dim eyo ɔɔ ken biigen si-sɔɔ jaay aas se, naan bo tɔolina. ³ Gōtn ese se, Bubm sitange deekiŋ ɔɔ: «Ken naai 'Goon *Raa deer num, 'taad ko ki se ai del nakŋ kɔsɔ.» ⁴ ɔɔ Isa terlin ɔɔ: «Taa se Kitap taadga taada ɔɔ: Ken tɛd debkilimi iŋg se kɔsɔ kaliŋ ki sum eyo.*»

⁵ Ter Bubm sitange tɔɔd ɔlin gōtn raan. Gōtn ese sum bo naan naar taadiŋ taa naan gaaringen do naan ki paac se. ⁶ ɔɔ Bubm sitange deekiŋ ɔɔ: «Maam m'ai kedn tɔɔgɔ paac ute nakgen aak bɛɛ ken do naan ki kaam jii, taa nakgen se j'edumsinga ked maam ki ɔɔ maam m'an kedn deb ken maakum jɛna. ⁷ ɔɔ ken naai jaay 'baado ergga naanum ki ɔɔ 'daanunga num, nakgen se paac maam m'aisiŋ kɛda.» ⁸ Isa terlin ɔɔ: «Taa Kitap taadga taad ɔɔ: Mɛli Raa kalaŋ tak se bo naai 'kerŋŋ naaniŋ ki ɔɔ an 'tɛdn naabiŋa.†» ⁹ Ter Bubm sitange tɔɔd baansiŋ maakŋ geger ken Jeruzalem ki ɔɔ baa uun ɔlin do *Bee Raa ki raan lɛŋ lɛŋ ɔɔ deekiŋ ɔɔ: «Ken naai 'Goon Raa deer num, do bee ki ara se iin aal naan ki. ¹⁰ Taa Kitap se taadga taad ɔɔ:

Raa 'kund 'kulu kɔdiŋge tu ai bɔɔbɔ

¹¹ ɔɔ naade ai caapm kɔkŋ jidege tu

taa jeige se 'kɔŋ rɔkŋ ro ko ken gam eyo.‡»

¹² Isa terlin ɔɔ: «Kitap taadga taad ɔɔ: Bɛɛ, naai se 'kɔŋ 'naam Mɛli Raa eyo.§» ¹³ Ken Bubm sitange naamiŋ kaam ara kaam ara jaay aas se, naan iin ɔniŋa ɔɔ booy bini aan kaad ken Raa mala ɔndiŋ se jaayo.

Isa aan taa naan Galile ɔɔ baag tɛdn naabiŋa

¹⁴ Gōtn se Isa dooc te tɔɔgŋ *Nirl Salal, ɔk terl baa taa naan Galile ki ɔɔ nookiŋ eem dɔɔd taa naan gōtn ese paac. ¹⁵ Naan lee dooyde maakŋ *beege tun ken Yaudge lee tus maak ki ɔɔ jeege paac tɔomiŋa.

Jee Nazaret ki baate Isa

¹⁶ Isa terl maakŋ geger ken Nazaret gōtn naan teepmno ro ki. Ken *bii sebit jaay aanga num, aan gɔɔ daayum naan lee baa maakŋ *bee ken Yaudge lee tusn maak ki gen keem Raa dey se, naan end maak ki ɔɔ bii ken se bo, naan iin daara gen dooy Kitap naan jeege tu. ¹⁷ Gōtn se j'uun j'ediŋ Kitapm gen debm taad taar teeco taar Raa ki ken k'daniŋ Ezayi. Naan wɔrgina, ɔɔ ɔŋ gōtn ken k'raaniŋ j'ɔɔ:

¹⁸ Nirl gen Mɛljege se, utu maakum ki,

taa naan bɛɛ ɔɔdumo gen taadn Labar Jiga se jee daayge tu.

* 4:4 Aak Dt 8.3. † 4:8 Aak Dt 6.13-14. ‡ 4:11 Aak KKR 91.11-12. § 4:12 Aak Dt 6.16.

Naan̄ ɔlumo taa m'taadn̄ bulge tu se
 j'utu j'aden̄ kəɔdn̄ dode
 ɔ jee kaam-təɔkge se utu 'kaaka
 ɔ jee ken̄ j'ɔɔdde yεεbde cεε se, j'utu j'aden̄ kəɔdn̄ dode,
 19 ɔ maam m'baado se m'asen̄ taadn̄
 baar ken̄ Raa tɛdn̄ bεεn̄ jeege tu kici.*

20 Ken̄ naan̄ jaay dooy Kitap aas se, naan̄ teeliṅa†, ɔ εdn̄ gaab ken̄ tɛdn̄ naaba gətn̄ ese se ɔ naan̄ terl̄ inḡ gətn̄ ki ɔ jee inḡ maakn̄ bee ken̄ gətn̄ ese paac ɔndin̄ kaama. 21 Gətn̄ se naan̄ baagd̄n̄ taada ɔ: «'Booyki, taar Kitapm̄ ken̄ naase 'booyin̄ki jaaki se, aanga doobin̄ ki.»

22 Gətn̄ se jeege paacn̄ inḡ booy taarin̄ se taad̄ taargen̄ jiga roṅ ki ɔ taarin̄ nijim ken̄ naan̄ taadd̄n̄ se, ɔkden̄ taad̄ eyo. Naadē deek ɔ: «Kese tap̄ bo goon̄ Yusup ey la?» 23 Gətn̄ se Isa deekden̄ ɔ: «Deere, kaan̄ kaa taar ken̄ jeege lee taad̄ se utu amsin̄ki tɛdn̄ dom ki ken̄ taad̄ ɔ: «Ken̄ naai jaay daptor num, aaj roi mala.» Bin se naase kic utu amki taadn̄ ɔ: nakn̄ naaje k'booy ken̄ naai 'tɛdo maakn̄ geger ken̄ Kaparnayum ki se, borse naai 'tɛdin̄ maakn̄ naan̄ ki ara kici.» 24 Ter naan̄ taadd̄n̄ ɔ: «Deere, 'booyki m'asen̄ taada: bii kalan̄ debm taad̄ taar teeco taar Raa ki gam j'ɔkin̄ te ɔṅ maakn̄ naan̄in̄ ki eyo. 25 'Booyki bεε m'asen̄ taada: do dɔkin̄ do *Eli ki se, *Israel ɔk mɛnd-daayge dɛna ɔ kaad̄ ken̄ se baara mɔtɔ ute laapa mεε se, maane baate keede ɔ bo tɔɔl tɛd̄ daama maakn̄ naan̄ ki. 26 Num gan̄ Eli se, Raa ɔlin̄ te gətn̄ mɛnd-daay ken̄ gam ken̄ maakn̄ taa naan̄ Israel ki se eyo; num ɔlin̄ gətn̄ mɛnd-daay ken̄ inḡ maakn̄ geger ken̄ k'dan̄in̄ Sarepta ken̄ taa naan̄ Sidon̄ ki. 27 Do dɔkin̄ do Elize ki ken̄ debm taad̄ taar teeco taar Raa ki se kic bo, Israelge se ɔk jee bikid̄ge dɛna. Naɔo maakde ki paac se, deb kalan̄ kic bo Elize εdn̄ te lapi eyo; num gan̄ εd̄ lapi bo gaab ki kalan̄ ken̄ k'dan̄in̄ Naaman ken̄ kɔd̄ Siri.»

28 Ken̄ jee maakn̄ bee ken̄ Yaudge lee tusn̄ maak ki jaay booy taar ken̄ naan̄ taadd̄n̄ se, naadē maakde taarde don̄ ki pirin̄. 29 Aan̄ gɔɔ geger se lε do ko ki se, naadē iin̄ iij-ɔkin̄ teecn̄sin̄ naatn̄ ɔ baansin̄ taa an̄ 'kɔtn̄ kɔl ziri ki. 30 Num gətn̄ se naan̄ iik uj̄ jide ki ɔ but aal daande ki se ɔ uun̄ doobin̄ baa.

Isa taad̄ tɔɔgin̄a

31 Gətn̄ se Isa bɔɔy baa maakn̄ geger ken̄ Kaparnayum ken̄ taa naan̄ Galile ki. *Bii sebit jaay aan̄ se, naan̄ baa dooy jeege. 32 Jeege booy taar ken̄ naan̄ dooyde se ɔkden̄ taad̄ eyo, taa naan̄ dooyden̄ ute tɔɔgin̄ mala.

33 Jee inḡ maakn̄ *bee ken̄ Yaudge lee tusn̄ maak ki gətn̄ ese se, gaaba kalan̄ se ɔk kɔṅ sitan̄. Ken̄ naan̄ aak Isa se ɔd̄ ɔy makɔṅ ɔ: 34 «Waay! Naai Isan̄ Nazaret. Naai tap̄ bo naaje j'ɔṅ di ute naai? Naai se 'baado gen̄ kutje! Maam se m'jeeli, naai se Debm *Salal ken̄ Raa bo ɔlio.» 35 Gan̄ Isa aacin̄ kaama ɔ: «'Doa! 'Teec naatn̄ ro gaab ken̄ se!» Gətn̄ se gaabm se ooc daan̄ jeege tu ɔ sitan̄ se teec naatn̄ roṅ ki ɔ tɛdin̄ te dim̄ eyo. 36 Jee paacn̄ aak nakn̄ se, beer ɔkde ɔ lee taad̄ ute naapa ɔ: «Kese taar ɔ di bo bini! Gaabm se ute tɔɔgin̄ se, naan̄ taad̄ sitange tu ɔ naadē teec aana.» 37 Gətn̄ se nookin̄ eem dɔɔd̄ taa naan̄ gətn̄ ese paac.

Isa εd̄ lapia jee kɔṅge tu

38 Ken̄ Isa jaay teeco maakn̄ *bee ken̄ Yaudge lee tusn̄ maak ki se, naan̄ baa bee Simon ki ɔ ɔṅ moomin̄ menda se roṅ ɔṅḡ ked̄ek̄ ked̄ek̄. Gətn̄ ese naadē tɔnd̄ metn̄ Isa ɔ ṅ'saapm̄ don̄ ki. 39 Isa baado no don̄ ki aac kaama kɔṅ ki ɔ roṅ ɔṅḡ ked̄ek̄ se tεεc urlu. Gətn̄ ese sum bo menda se naar iin̄ daara ɔ baagden̄ tɛdn̄ kɔɔ.

40 Kaad̄ ken̄ jaay kaada baa baa kooco se, jeege dɛna baano ute jee kɔṅge napar napar gətn̄ Isa ki ɔ naṅa naṅa kic bo naan̄ ɔndin̄ jin̄ don̄ ki, ɔ jee kɔṅgen̄ se paac ɔṅ lapia. 41 Gətn̄ ese kic sitange dɛna teec naatn̄ ro jeege tu ɔ ken̄ naadē teec teec se tɔɔd̄ tɔɔy

* 4:19 Eza 61.1-2. † 4:20 Kitap do dɔkin̄ se k'teelin̄ teelee aan̄ gɔɔ raaga.

makəŋ ɔɔ: «Naai se, 'Goon Raa.» Gaŋ Isa aacden kaama ɔɔ j'ɔŋte taada, taa naade se jeeliŋa naaŋ bo *al-Masi.

Isa baa taad Labar Jiga taa naaŋ Jude ki

⁴² Tanɔɔriŋ-nɔɔriŋ se, Isa iin teec baa do kɔd-baar ki gɔtɔ kaam kalaŋ. Gɔtn se jee denge se iin taa jeŋa ɔɔ ken naade jaay ɔŋiŋ se, jee se je naaŋ ade kɔŋɔ eyo, num 'kɔɔpm kiŋg ute naade. ⁴³ Gaŋ Isa terlden ɔɔ: «Bɛɛki se, m'baa taadn Labar Jigan gen Gaar Raa se, maakŋ gɛgɛrge tun kuuy kici. Taa naaŋ se bo Raa ɔlumo.»

⁴⁴ Isa lee taad taar Raa maakŋ *beege tun ken Yaudge lee tusn maak ki ken taa naaŋ Jude ki se paac.

5

Jee ɔɔ deet deet ken took gen tɛdn jee metn Isa ki

(Mt 4.18-22; Mk 1.16-20)

¹ Bii kalaŋ, Isa daar daar taa baar ken k'daŋiŋ Genezaret se ɔɔ gɔtn se jee denge baado deebiŋ bat gen booy taar *Raa. ² Gɔtn se Isa aak markabge dio daar daar taa baar ki ɔɔ jee toocŋ kenjgen bɔɔyo maak ki se daar tug tug genddege. ³ Gɔtn se Isa ook maakŋ markab ken kalaŋ ɔɔ markabm ese se gen Simon. Naaŋ taad Simon ki ɔɔ: «Iik 'baa naan ki cɔkɔ.» Gɔtn se Isa iŋg maakŋ markab ki ɔɔ baag dooy jee denge.

⁴ Ken naaŋ jaay taad naŋ taariŋ se, naaŋ deek Simon ki ɔɔ: «Iik 'baa gɔtn ken maaniŋ jɛrlɛ, ute jeeige se, 'tuunki gendsege maan gen toocŋ kenjge.» ⁵ Simon terlin ɔɔ: «Debm dooy jeege, daan nɔɔr ki ute magaliŋ se, naaje k'dabarga dena naɔɔ j'ɔŋ te dim eyo. Num gaŋ do taari ki se, gendge se maam m'aden tuun maan.» ⁶ Ken naade jaay tuun genddege maan se, naade uuno kenjge dena; bini genddege kic bo baa baa nɛɛɛ! ⁷ Naade daŋ mɛddegen maakŋ markab ken kuuy se te jide taa ade baa num, aden noogo. Mɛddege jaay baado ɔŋde se, markabdegen di se paac naade doociŋ tal tal ute kenjge, bini baa baa duubm maan.

⁸ Ken Simon Pier jaay aak nakŋ ese se, naaŋ baado ooc metn jɛ Isa ki deekiŋ ɔɔ: «Meluma, iik naatn cɛɛm ki; taa maam se m'debm *kusiŋa.» ⁹ Taa kenjgen den ken naade uuno se, Pier ute mɛdiŋge se beere baa ɔkde. ¹⁰ Mɛdiŋgen Jak ute Jan ken gaan Zebedege se aak se, beere ɔkde kici. Gɔtn se Isa deek Simon ki ɔɔ: «Ŋŋte beere! Naan ki se, naai 'baa je jikilimge bo andeno baa doobm Raa ki.» ¹¹ Markabdege se naade tiik baano taa jɛŋ ki ɔɔ gɔtn ese sum bo, naade rɛsn te nakdege paac ɔɔ daaniŋa.

Isa ɛd lapia debm bikid ki

(Mt 8.2-4; Mk 1.40-45)

¹² Bii kalaŋ Isa iin baa maakŋ gɛger ken kalaŋ ɔɔ gɔtn se debm bikidi baado ɔŋiŋa. Gaabm se roŋ paac taal aace. Ken naaŋ aak Isa se, naaŋ ooc metn jɛŋ ki ɔɔ tɔnd metiŋ ɔɔ: «Melje, ken naai 'je num, ɛdum lapia taa rom se daapm 'toodn kɔlɔŋ kɔlɔŋ.» ¹³ Isa ɔl jin utiŋa ɔɔ deekiŋ ɔɔ: «Yɛɛ, maam m'jea, ɔŋ roi daapm 'toodn kɔlɔŋ kɔlɔŋ!» Gɔtn se sum bo, gaabm se kɔɔŋiŋ ɔŋiŋa. ¹⁴ Gɔtn se Isa deekiŋ ɔɔ: «Ŋŋte baa 'taadn nam ki. Taa naai ɔŋga lapi se 'baa 'taad roi *debm tɛdn sɛrke Raa ki se ɔɔ 'baa ɛd *sɛrke Raa ki aan gɔɔ ken *Musa taadnɔo maakŋ Kitap ki, taa naai se roi daapga toodga kɔlɔŋ kɔlɔŋ se. Bin bo, jeege paac 'jeele, naai se ɔŋga lapia.» ¹⁵ Gɔtn se jeege baag kɔɔsn maaniŋ gɔtɔ baa se paac ɔɔ jeege dena lee tusu gen booy taariŋa ɔɔ jee kɔɔŋge se lɛ baado se gen je lapia rode. ¹⁶ Gaŋ Isa se teec baa do kɔd-baar ki kaliŋ ki gen tɔnd metn Raa.

Isa ɛd lapia debm k'runGuy ki

(Mt 9.1-8; Mk 2.1-12)

¹⁷ Bii kalaŋ Isa dooy dooy jeege ɔɔ maakŋ jeege tun naaŋ dooyde dooy se ɔk *Parizige ute jee jeel taadn tɔɔkŋ metn Ko Taar Raage. Naade se iinɔo maakŋ naaŋge tun taa naaŋ Galile ki ute kengen taa naaŋ Jude ki ɔɔ ute kengen iinɔo maakŋ gɛger ken Jeruzalem ki. Gɔtn se Isa ute tɔɔgŋ Meljege se, ɛd lapi jee kɔɔŋge tu. ¹⁸ Gɔtn ese sum bo jeege uuno debm k'runGuyu do nakŋ toodiŋ ki. Ken naade aan se, naade je doobm an kend kɔŋ Isa.

¹⁹ Nabo taa jeege den den se naade ɔŋ te doobm an kend kɔŋ Isa eyo. Taa naan se bo naade uun ookɔŋ do bee ki raan ɔɔ ɔɔf taa bolɔ ɔɔ naade booyiŋo do nakɔ toodiŋ ki naan Isa ki daan jeege tu. ²⁰ Ken Isa jaay aak naade aal maakde don ki se, deek ɔɔ: «Gaaba, *kusiŋige se, maam m'toolisiŋga naatn.»

²¹ Ken jee jeel taadn tɔkɔŋ metn Ko Taar Raage ute Parizige jaay booy se, naade baag naajɔ te naapa ute mind naaj ki ɔɔ: «Naan se tap bo narja jaay naaj Raa bin se? Ken 'kɔŋ tɔol kusiŋ deba se, Raa kaliŋ ki sum ey la?» ²² Aan gɔɔ Isa jeel maak-saapde se, naan terlden ɔɔ: «Taa di jaay naase 'taadki ute maakse bin se? ²³ Gen naase ki num, ken gay bo ɔɔŋ ciri, ken m'deekɔ m'ɔɔ: «Kusiŋige se, maam m'toolisiŋga naatn» lɔbu m'deekɔ m'ɔɔ: «Iiŋi ɔɔ 'lee se le? ²⁴ Bin num, naase aki 'jeele maam *m'Goon Deba se m'ok tɔɔgɔ gen tɔol kusiŋ jeege.» Gɔtn se, Isa deek debm k'runɔyuy ki ɔɔ: «M'deeki m'ɔɔ: iiŋi, uun nakɔ toodi se ɔɔ 'baa bei ki.»

²⁵ Gɔtn ese se sum bo, gaabm se, iiŋ daara naan jeege tu, uun nakɔ toodiŋa ɔɔ baa been ki. Ken naan baa baa se naan tɔom Raa. ²⁶ Jee gɔtn ese paac nakɔ se deel dode ɔɔ naade tɔom Raa kici. Gɔtn se naade beere ɔkde se, taad ute naapa ɔɔ: «Nakage, jaaki se, j'aakkiga nakgen ken deel do aak eyo!»

Isa day Lebi

(Mt 9.9-17; Mk 2.13-22)

²⁷ Ken nakgen se jaay deel se, Isa teec teec se aak *debm tɔkɔŋ miiri ron Lebi ing king gɔtn tedn naabiŋ ki. Naan deekiŋ ɔɔ: «Iiŋi 'daanuma!» ²⁸ Gɔtn se sum bo Lebi iiŋi, ɔŋ nakiŋge paac ɔɔ daan Isa.

²⁹ Gɔtn se Lebi ted kɔsɔ dena ɔɔ dan Isa been ki gen baa kɔsɔ. ɔɔ jeege dena ing ɔs te naade ɔɔ maakde ki se *jee tɔkɔŋ miirge ɔɔ jee kuuy se kici ute te naade. ³⁰ Gɔtn se, *Parizige ute jee jeel taadn tɔkɔŋ metn Ko Taar Raage se jaay aakde se mooy naaj ki dir dir ɔɔ taad jeege tun metn Isa ki se ɔɔ: «Gen di jaay naase ɔski ɔɔ aayki ute jee tɔkɔŋ miirge ɔɔ jee *kusiŋige se?» ³¹ Isa terlden ɔɔ: «Jee rode kiji se, naade je daptor eyo, num ken je daptor se, jee kɔɔŋge. ³² Maam m'baado se gen dan jee ken saap ɔɔ naade aak bee naan Raa ki se eyo, num maam m'baado se gen jee jeel rode ki naade jee kusiŋge, taa 'terl maakde do Raa ki.»

*Metn taar *siam*

³³ Naan ken se jeege baado taad Isa ki ɔɔ: «Jee metn Jan-Batist ki ute jee metn *Parizige se tedga num lee tuun siam ɔɔ tɔnd metn Raa. Num jee metn naai ki se ɔsɔ ɔɔ aaye.» ³⁴ Isa terlden ɔɔ: «Jeegen baado kɔkɔŋ menda jaay gaabm menda utu te naade se, kaad ken se naade 'kɔŋ kuun siam la? Met ki eyo. ³⁵ Num gan bii kalaŋ kaadiŋ utu kaana gaabm menda se j'utu j'an kɔɔdn naata ɔɔ naan ken se jaay bo, medŋŋge se lee tuun siam gen tɔnd metn Raa.»

³⁶ Isa taaddden ute kaal naagɔ taara daala ɔɔ: «Nam ɔk kala koono neɔpɔga neɔp se, ade kɔŋ neɔpm taar kal kiji jaay an kal do ki eyo; ey num taa kal kijin ken k'neɔpo se cere sum, ɔɔ ken j'aaliŋga kic num, naade se kɔŋ tum eyo. ³⁷ ɔɔ tɔtn koojɔŋ biŋ utu iiŋ kiŋ se, j'ombiŋ maakɔŋ k-leeterge tun koono eyo; ey num tɔtn koojɔŋ biŋ se, an dɔɔbm ute k-leeterge se naatn. ɔɔ tɔtn koojɔŋ biŋ se le 'kɔɔy naaj ki cere ɔɔ k-leeterge se le, dɔɔbm tujɔŋ kici*. ³⁸ Num gan beeki num, tɔtn kaam ki se j'an kɔmb maakɔŋ k-leeterge tun kiji kici. ³⁹ ɔɔ debm aayga kaay tɔtn† coodi tɔolum se le, tɔtn kaam ki se, bon tɔoliŋ ey sum. Taa naan deek ɔɔ: ken nijim cir paac se tɔtn ken coodi tɔolum se.»

6

*Isa se naan bo mel *bii sebit*

(Mt 12.1-14; Mk 2.23-28, 3.1-6)

* ^{5:37} Yaudge se tɔmb tɔtdegen gen koojɔŋ biŋ se maakɔŋ k-leeterge tu. † ^{5:39} Tɔtn Yaudge se daayum taad ute tɔtn koojɔŋ biŋ se sum.

¹ Bii kalaŋ bii sebit ki se, Isa ute jee meŋiŋ ki deel maakŋ gətn gem ki. Gətn se jee meŋiŋ ki terec do gemge ɔ ɔd kaamiŋ maakŋ jide ki ɔ taane. ² Num *Parizigen kandum gətn ese taadden ɔ: «Gen di jaay naase 'tedki nakŋ ken j'und te kulu eyo gen ted bii sebit ki se?» ³ Isa terlden ɔ: «Naase 'dooyiŋki te ey la, nakŋ ken *Daud ted ute jeenge kaad ken naade bo tɔalde se? ⁴ Naan endo maakŋ *kərər gen *Raa ki, ɔ tɔs mappan j'ediŋga ked *serke Raa ki, ɔso ɔ edo jeenge tun meŋiŋ ki kici. Ey num, ken ɔk doobm 'kɔsn se jee tedn serkge Raa ki kalde ki sum.»

⁵ ɔ ter Isa deekden ɔ: «*Goon Deba se ɛ, naan bo Mel gen bii sebit.»

⁶ Ken aan bii sebit ken kuuy se, Isa baa end maakŋ *bee ken Yaudge lee tusn maak ki se ɔ dooy jeege. Gətn ese, naan ɔŋ gaaba kalaŋ ji daamiŋ ooyga kooyo. ⁷ Jee jeel taadn tɔokŋ meŋn Ko Taar Raage ute Parizige se ɔnd kaama Isa ki tak taa naade je an kaaka ken n'kedn lapi gaab ken se bii sebit ki num, bin se naade an kəkŋ mindina. ⁸ Aan gɔɔ Isa jeel saapm-maakde ki se, naan deek gaab ken jin ooyga kooy se ɔ: «Iini 'daar naan jeege tu.» ɔ gaabm se iin daara. ⁹ Gətn se Isa taadden ɔ: «Maam m'je tond metse: bii sebit ki se, j'undsenga kulu gen tedn beɛ lɔbu gen tedn *kusiŋ ɛ? ɔ ɔŋ deba jaay dim an doŋ ki num, an kaaj lɔbu an kəŋiŋ naan 'kut ɛ?» ¹⁰ Gətn se Isa uun kaamiŋ aak dɔɔdde paac ɔ deek gaabm ken jin ooyga kooy se ɔ: «'Seɛj jii!» ɔ gaabm se seɛj jina ɔ gətn ese sum bo jin ɔŋ lapi. ¹¹ Ken Parizige ute jee jeel taadn tɔokŋ meŋn Ko Taar Raage jaay aak nakŋ se, maakde taarde doŋ ki piriŋ ɔ taad ute naapa do nak ken naade utu 'tedn do Isa ki.

*Isa beer tɔɔd jee kaan naabingen sik-kaar-dio
(Mk 3.13-19; Mt 10.1-15; NJKN 1.13)*

¹² Kaadken se sum bo, bii kalaŋ Isa baa ook do ko ki gen keem Raa ɔ maakŋ noor ken te magaliŋ se, naan eem Raa. ¹³ Ken gɔtɔ jaay iip se, naan dan jee meŋiŋ ki ɔ maakde ki se, naan beer tɔɔd jeege sik-kaar-dio ken naan danɔde jee kaan naabinge. Kese bo ro jee se: ¹⁴ Simon se, naan danin te ro Pier, Andre se genaana, Jak, Jan, Pilip, Bartelemi, ¹⁵ Matiye, Tɔma, Jak goon Alpe, Simon debm je kujŋ naanina, ¹⁶ Jud goon Jak ɔ Judas Iskariot, naan bo debm utu kutn Isa se.

*Isa dooy jeege ɔ ed lapi jee kɔŋge tu
(Mt 5.2-12)*

¹⁷ Ken Isa jaay booy do ko ki ute jee meŋiŋ ken sik-kaar-di se naan ɔŋ gətn tood tal jaay naan daara ɔ gətn se naan ɔŋ jee den meŋiŋ ki ute jeege dɔɔlɔ dena iino taa naan Jude ki, kengen iino maakŋ geger ken Jeruzalem ki, ɔ kengen kuuy se iino taa naan Tir ute gen Sidɔŋ ki ken ing maakŋ gegerge tun taa baar ki. ¹⁸ Naade baado se gen booy taarina ɔ gen je lapi rode, ɔ jee ɔk kɔŋ sitangen ken lee dabarde se kic bo ɔŋ lapi. ¹⁹ Jee denggen tus paac se nana nana kic bo je kutn ro Isa taa debm utga ron num, tɔɔg Isan 'teec ron ki se, edden lapi.

Jee maak-raapge ute jee ken aden kaan nakŋ ɔŋɔ

²⁰ Gətn se Isa uun kaamina aak jee meŋiŋ ki ɔ taadden ɔ:

«Maak-raapo naase jee daayge tu,
taa *maakŋ Gaar Raa se naase ki.

²¹ Maak-raapo naase jee bo tɔalsen borse se,
taa naase utu aki kɔsn deryŋ te maraad se!
Maak-raapo naase ken borse maakŋ kaa-maan ki,
taa naase se utu aki kooy koogo.

²² Maak-raapo naase ken jeege jese eyo, ɔd undse naatn,
naajse ɔ talsen taar jig eyo dose ki,
taa naase aalki maakse do *Goon Deb ki*.

* 6:22 Goon Deba je taad te Isa *al-Masi.

²³ «Ken nakgen se jaay aanga dose ki num, bii ken se ɔŋki maakse 'raap sakan ɔɔ 'daamki te maak-raapo! Taa maakŋ raa ki se, Raa utu asen kɔŋɔ bedse den aak eyo. Bin ɔɔ bugdegen do dakiŋ se lee dabaro jee taad taar teeco taar Raa ki se bin kici.

²⁴ «Num gaŋ asen kɔŋɔ naasen jee nak denge taa ɔɔse naase ɔŋkiga dose.

²⁵ Asen kɔŋɔ naasen ken ɔɔse dim daaysen ey se, taa naase ɔɔ utu asen tɔɔɔ. Asen kɔŋɔ naasen jee ing 'tooyki koogo ɔɔse, taa naase se maakse utu 'tjuu ɔɔ utu aki keeme.

²⁶ Asen kɔŋɔ naasen ken jeege paac taad taargen nijim rose ki sum se, bin ɔɔ bugdegen do dakiŋ se tedo ute jeegen ted rode aan gɔɔ jee taad taar teeco taar Raa ki bin kici.»

'Jeki jee taamooysege

(Mt 5.38-48; Rm 12.17-21)

²⁷ «Gaŋ maam m'taadsen naase ken ing booyki taarum se, m'ɔɔ: 'jeki jee taamooysege, 'tedki bee jeege tun jese eyo. ²⁸ ɔɔdki ɔɔoro do jeege tun naamse ɔɔ eemki Raa taa jeegen ken dabarse se. ²⁹ Ken nam jaay ɔndiga metn bi ki num, 'terliŋ ken do ji kuuy se kici. Ken nam jaay uunga kali magal se, kali baatn maak ki se kic num, ɔŋte 'kɔŋɔ. ³⁰ Debm ken jaay tɔnd metn dim gɔti ki num, edin ɔɔ nam jaay uunga dimi num, ɔŋte 'baa baayina. ³¹ Bee ken naase 'jeki jeege asen tedse, naase kic num, 'tedki jeege tu bin kici.

³² «Ken naase jaay 'jeki jeegen jese sum num, bin se nakŋ jaay j'asen tɔɔm ro ki tap ɔɔ gɔɔ. Taa jee *kusinge kic le je naapa bin kici! ³³ ɔɔ ken naase jaay 'tedki bee jeege tun 'tedsen bee naase ki sum num, bin se nakŋ jaay j'asen tɔɔm ro ki se tap ɔɔ gɔɔ. Taa jee kusinge kic le lee ted bee ute naapa kici! ³⁴ Ken naase jaay edki see ɔɔ jeege tun utu asesiŋ terl kɔŋɔ gɔtiŋ ki sum num, bin se nakŋ jaay j'asen tɔɔm ro ki se tap ɔɔ gɔɔ. Taa jee kusinge kic ɔɔ lee ed kɔŋɔ see ute naapa, taa naade jeele j'adesiŋ kɔŋɔ gɔtiŋ ki! ³⁵ Num gaŋ naase se, 'jeki jee taamooysege; 'tedki bee jeege tu ɔɔ ken edkiga see jeege tu num, ɔŋte 'saapki ɔɔki j'asesiŋ kɔŋɔ. Bin ɔɔ Raa utu asen tedn beŋ den aak eyo ɔɔ naase se j'utu j'asen dan gaan Raagen Taaro. Taa Raa se naan debm jiga ɔɔ naan ted beŋna do jeege tun k'tedden bee kic ɔɔ naade jeel eyo ɔɔ ted bee jee kusinge tu kici. ³⁶ 'Kercelki aan gɔɔ Bubsen maakŋ raa ki, kercel se.»

ɔŋte 'kɔŋki ɔɔoro do jeege tu

(Mt 7.1-5,15-20, 12.33-37)

³⁷ «ɔŋten 'kɔŋki ɔɔoro do jeege tu, ɔɔ naase kic ɔɔ j'asen kɔŋɔ ɔɔoro dose ki eyo. ɔŋten 'kendki tel nam gen kutina, bin se naase kic j'asen kɔŋ kut eyo. Ken naase jaay 'lee ɔkki naagŋ naapa num, Raa kici asen tɔɔ kusiŋse. ³⁸ Edki naka jeege tu taa j'utu j'asen kedn naase ki kici: ute gɔrn ken naase 'lee 'dɔɔŋki jeege tu se, Raa utu asesiŋ dɔɔŋ, doocŋ kɔnd gazagaza ɔɔ asesiŋ dɔɔŋ cir cir. Bin ɔɔ ute nakŋ ken naase 'lee 'dɔɔŋki nakge jeege tu se, naase kic j'utu j'asesiŋ dɔɔŋ bin kici.

³⁹ «Ter Isa taadden ute kaal naagŋ taara kuuy daala ɔɔ: debm kaam-tɔɔko 'kɔŋ tɔɔdn naapiŋ debm kaam-tɔɔko la? Naaden di paac se 'si maakŋ gɔɔ ki ey ne? ⁴⁰ Debm lee metn deb ken dooyiŋ se 'kɔŋ cir debm dooyiŋ eyo. Num gaŋ debm metn deb ki jaay meliŋ dooy ɔkinga se, naan utu 'tedn aan gɔɔ melina.

⁴¹ «Mu cɔkɔn ken kaam genaai ki ɔɔ naai ɔŋ aakiŋa. Num gen di jaay naai ɔŋ aak gudum kaagŋ kaami ki ey se? ⁴² Ute naan se ɔɔ, naai 'kɔŋ deekŋ genaai ki ɔɔ: Genaama, 'baado m'ai kɔɔdn mu kaami ki. Nakŋ naai 'tediŋ se, met ki eyo! Ey num naai ɔk met-gudum kaagŋ kaami ki se kici! Bee ki num, ɔɔd met-gudum kaagŋ kaami ki se ram, jaay ɔɔ kaami 'kɔɔdn kaakŋ jiga bin jaay 'kɔɔdn mu cɔkɔn ken kaam genaai ki se!»

Kaaga ute koojiŋa

⁴³ «Kaagŋ jiga se koojiŋ aak kus eyo ɔɔ kaagŋ kɔŋɔ le ɔŋ ooj koojiŋ jig ey kici. ⁴⁴ Taa kaagge se j'aak k'jeelde ute koojdege: taa naan se ɔɔ j'kɔŋ tuugŋ koojiŋ mɔŋgɔ do kaag

ken ute kərəndiñ eyo ɔ kəŋ tuugŋ koojñ k-yooko se do k-lili ki ey kici. ⁴⁵ Debm bæe se, bæeñ se iinō maakiñ ki, ɔ debm *kusiñ se, kusiñiñ se kic bo iinō maakiñ ki. Taa taar ken jikilinge lee taad paac se iinō maakde ki.»

Beegen dio

(Mt 7.21-29; 2Pr 1.5-10)

⁴⁶ «Naase iñg 'danum ki: Mɛluma, Mɛluma. Num gen di jaay bo naase 'baateki gen tɛdn nakŋ ken maam m'taadsen m'ɔɔ aki tɛd se? ⁴⁷ Debm baado gətum ki, booy taaruma ɔ iñg do ki se, 'booyki m'asen taadn nakŋ ken naan teciñ tece. ⁴⁸ Naan se tec aan gɔɔ debm baa kɔbm beena: naan ud gɔɔ jɛrlɛ bini aan do ko ki jaay bo ɔndo mɛtn beena. Ken naan jaay iiniñ aas sum se, maane eed dɛna ɔ oolge kic bo dooco ɔ ɔy makɔŋ baado deeb bee se bat nabo, ɔŋ tɛdiñ te dim eyo, taa bee se k'j'iiniñga jiga. ⁴⁹ Num gan debm booy taaruma ɔ iñg do ki ey se, naan se tec aan gɔɔ debm ken ud te gɔɔ ey sum bo iin beena. Ken oolge dooco jaay ɔyɔ makɔŋ ɔ baado deebiñ bat se, bee se ru nan tak.»

7

Isa ute bubm asgarge

(Mt 8.5-13)

¹ Ken Isa jaay taad nan taariñ naan jeege tu aas se, naan baa end maakŋ gɛgɛr ken Kaparnayum ki. ² Gɔtn se bubm asgarge se ɔk bulu kalaŋ bin se naan jɛñ dɛn aak eyo. Nabo buliñ se ooc kɔŋŋ kaam yoa. ³ Ken gaabm se jaay booy j'ɔɔs maan Isa se, gɔtn se naan iin ɔl magal Yaudge kandum taa baa sɛl mɛtn Isa num, adɛ baa utu kɛdn lapia buliñ ki se. ⁴ Ken magal Yaudge jaay aan gɔtn Isa ki se, naade eemiñ nɔɔ ɔɔ: «Bɛɛki num, gen tɛdn bæe se, 'tɛdn gaab ken se. ⁵ Taa naaje Yaudge se, gaabm se jejeki dɛna ɔ naan mala bo iinjeki bee ken k'lee k'tusn maak ki se.»

⁶ Gɔtn se Isa baa ute naade. Num ken naan aan te cɛɛ bee magal asgarge tu ey sum bo, bubm asgar *Rɔmɛge ɔlo mɛdiñge taa an taadn ɔɔ: «Mɛluma, ɔnte dabar roi gen baado beem ki, taa maam se m'aas dim naani ki eyo. ⁷ Taa naan se bo, maam m'ɔŋ m'baa te gɔti ki ey se. Num gɔtn daari ki se, naai 'taad ute taari sum bo, debm tɛdn naabum se 'kəŋ lapia. ⁸ Taa maam se, kic m'kaam ji deb kuuy, nabo m'ɔk asgarge kaam ji maam kici. Ken m'iñgga num m'deek deb kalaŋ ki m'ɔɔ: 'Baa se, naan iin 'baa. ɔɔ m'deek deb kuuy ki m'ɔɔ: 'Baado se, naan iin baado. ɔɔ bulum ki se jaay, m'deekiñ m'ɔɔ: 'Tɛdn nakŋ ese se, naan iin tɛdiña.» ⁹ Ken Isa jaay booy taar ese se, taara se ɔkiñ taad eyo. Gɔtn se naan tɛrl aak jee dengen baado mɛtiñ ki se ɔ naan deekden ɔɔ: «'Booyki m'asen taada: maakŋ gaan *Israelge tun ute dɛnde kic bo maam m'ɔŋ te nam jaay aal maakiñ do *Raa ki aan gɔɔ gaabm ara se eyo.» ¹⁰ Kɔr jee naan ɔldeno naaba jaay aan been se, naade ɔŋ bul se ɔŋga lapia.

Isa dur goon mɛnd-daay daan yoge tu

¹¹ Naan ken se jaay, Isa iin baa maakŋ gɛgɛr ken k'danin Nayn. Jee mɛtiñ ki ute jeege dɛna baa ute naana. ¹² Ken Isa ute jeege jaay aan taa doob ken j'an kend maakŋ gɛgɛr ki se, naade aak jeege uuno yoa ɔ ken ooy se goon mɛnd-daaye ɔ naan kalin ki sum bo maakŋ koñ ki. Gɔtn se jeege dɛna daan mɛnd se. ¹³ Ken Mɛljege jaay aak ko goono se, naan ɛjiniñ don ki ɔ deekiñ ɔɔ: «ɔnte 'tɔyɔ.» ¹⁴ Gɔtn se Isa iiko cɛɛ jeege tun uuno yo se, ɔnd jiniñ do baranjal ki ɔ gɔtn se, jee baan baa ute yo se daara ɔ Isa deek goon kɔd ki se ɔɔ: «M'deeki m'ɔɔ, iini!» ¹⁵ Gɔtn se goon kɔdn ooyga kooy se duru iin iñg ute mɛtiña ɔ baag taadn taara. ɔɔ Isa ɔk ɛdiñ koñ ki. ¹⁶ Ken jeege jaay aak nakŋ se, beere baa ɔkde paac ɔ naade *nook Raa ɔɔ: «Debm taad taar teeco taar Raa ki magal se, bɛɛɛ, baadoga daanjege tu. Kɛse Raa mala bo baadoga kaakŋ jeñge!» ¹⁷ Taa naan se bo jee taa naan Jude ki ute jee ken taa naanjege tun cɛs ki se, paac se iñg bo gen kɔsn maana do nakge tun ken Isa tɛdo se.

Jan-Batist ute Isa

(Mt 11.2-19)

¹⁸ Gōtn se jee metn Jan-Batist ki baado taad mēdfe ki. Ken Jan jaay booy taarde sum se, maakde ki se naan̄ dan̄ jeege dio, ¹⁹ ɔɔ ɔlde gōtn Mēlje Isa ki taa 'baa tōnd metin̄ ɔɔ: «Naai bo debm ken jeege ing aak kaama j'ɔɔ utu ade baa se lɔbu k'booy nam kuuy lē?» ²⁰ Ken naade jaay aan gōtn Isa ki se, jee se taad ɔɔ: «Naaje se Jan-Batist bo ɔljeno gōti ki ɔɔ k'tōnd meti: naai bo debm ken jeege ing aak kaama j'ɔɔ utu ade baa se lɔbu k'booy nam kuuy lē?» ²¹ Naande ki se sum bo, Isa ɛd lapia jee kōɔndege tu dēna. Maakde ki se jeege ken kōɔn̄ɔ tujdenga tuju ute jee ɔk kōɔn̄ sitange se kic naan̄ ɛdden lapia ɔɔ jee kaam-tōkge den se kic bo naan̄ ɔddfen kaamdege. ²² Gōtn se Isa deek jeege tun Jan ɔldeno naaba se ɔɔ: «'Baa 'taadki Jan ki nak̄j naase mala aakiŋkiga ute kaamse ɔɔ booyiŋkiga ute bise: jee kaam-tōkge lē aakga, jee cēkēdge lē leega talam talam, jee bikid̄ge lē ɔŋga lapia ɔɔ rodege lē tood̄ga kōlōŋ kōlōŋ, jee duguyge lē bōrse booy booyo, jee ooyga kooy kic lē duroga daan yoge tu ɔɔ Labar Jiga se lē, k'taadiŋga jee daayge tu. ²³ Maak-raapo debm ken jaay ai kaamin̄ ɔnte doobm gen kaal maakiŋ do maam ki ey se.»

²⁴ Ken jee Jan ɔldeno naaba jaay ɔk tērl baa se, Isa baag taadn̄ taar Jan se jee denge tu ɔɔ: «Do kōd-baar ki se naase tap bo ingkiro kaak̄j naŋa? Lɔbu ingkiro kaak̄j mu taa baar ken kuul teen̄ baansiŋ kaam ara kaam ara se la? ²⁵ A-a! Bin num naase ingkiro kaak̄j naŋa? Lɔbu ingkiro kaak̄j gaabm ken tus kalge aak bēɛ se lē? Gōtɔ. Jee lee tus kalgen aak bēɛ gen koono se ute jee maalge se, naade se tiŋg maak̄j bēe gaariŋge tu. ²⁶ Lɔbu naase tap bo ingkiro kaak̄j naŋa? Naase se ingkiro kaak̄j debm taad taar teeco taar Raa ki se la? Deere, 'booyki m'asen taada: naan̄ se debm taad taar teeco taar Raa ki nabo naan̄ magal cir debm taad taar teeco taar Raa ki se daala. ²⁷ Naan̄ se bo debm ken Raa taado taariŋ do dōkiŋ maak̄j Kitap ki ɔɔ:

*'Booyo, maam m'ai kōl debm kaan̄ naabum naani ki,
taa ai 'daapm doobi.**

²⁸ «'Booyki m'asen taada: maak̄j jeege tun mēndge toojden do naan̄ ki ara bini aan do Jan ki se, debm ken magal cirin̄ Jan se, gōtɔ. Anum debm *maak̄j Gaar Raa ki se baat aan gōɔ dī kic bo, naan̄ se bo magal cir Jan.

²⁹ «Jee denge ute *jee tōk̄j miirge jaay booy taariŋ se, Jan *batizdē taa naade jeelga Raa se tēd naka ute doobiŋa. ³⁰ Num gan̄ *Parizige utu jee jeel taadn̄ tōk̄j metn̄ Ko Taar Raage se, naade se baate took̄j do nakge tun ken Raa je ɔɔ adēn tēdn̄ naade ki se. Bin bo, naade baate took̄j ken Jan adēn batizi.»

³¹ Tēr Isa taadden ɔɔ: «Jee bōrse tap bo, m'adēn kōmb bēyē ute nan̄ge? Naade tap bo tec nan̄ge? ³² Naade se tec aan gōɔ gaangen ing bōɔr ki jaay taad ute naapa ɔɔ:

*Naaje k'tuuyseŋ kaa
nabo naase 'baate daamki.
Naaje k'j'aarsen kaa yoa
nabo naase 'baate keemki.*

³³ «Ey num Jan-Batist baado se, naan̄ ɔs mapp eyo ɔɔ aay tōtn̄ kooj̄n̄ biŋ eyo ɔɔ naase ɔki num: naan̄ se debm sitan! ³⁴ Ken *Goon Deba jaay baado se ɔɔ ɔɔ aaye, nabo naase ɔki num: naan̄ se debm kaam-kōsɔ ɔɔ debm kaay-koono ɔɔ ɔk mēdē ute jee tōk̄j miirge ɔɔ ute jee *kusiŋge! ³⁵ Num gan̄ jee took aal maakde doŋ ki se, aak ɔkga jeel-taar Raa se ute doobiŋa.»

*Isa ute mēnd tēdn̄ *kusiŋa*

³⁶ Bii kalan̄ kōd *Parizi kalan̄ bini, dan̄ Isa beēn̄ ki, gen baa kōsn̄ ute naana. Ken Isa jaay baa beēn̄ ki se, gōtn se naade tood̄ ute cēsde jaay bo baag kōsɔ do tabil ki. ³⁷ Mēnda kalan̄ iin̄o maak̄j gēger ken se ɔɔ jeege paac jeelin̄ naan̄ se, mēnd tēdn̄ kusiŋa. Naan̄ baado ɔŋdē taa naan̄ booyga booy j'ɔɔ Isa utu ing ɔs kōs gōtn̄ kōd Parizi ki se. Ken naan̄ baado baa se, naan̄ uuno naka aan gōɔ k-bōkōlō kalan̄ ko bo k'cōc k'daapiŋa. K-bōkōl se k'daapiŋ ute nak̄j ken k'dan̄j̄n̄ albatir†, ɔɔ naan̄ se dooc ute itir. ³⁸ Naan̄ baado kaam jē Isa ki ɔɔ naan̄

* 7:27 Aak Mal 3.1. † 7:37 Albatir se napar koa aama ken k'cōc k'daapiŋa gen kōmb itir.

eeme ɔ̃n kaa-maanin̄ se neet jε Isa ɔ̃ naan̄ ɔ̃tinsin̄ ute bæekĩna ɔ̃ baam ɔ̃k aay jε̃n se ute maak-raapo ɔ̃ ɔ̃yinĩ itir do jε̃n ki.

³⁹ Kɔ̃d Parizi ken dan̄ Isa been̄ ki jaay aak nak̄j bin se, taad̄ ute maakin̄ ɔ̃: «Ken gaabm se jaay debm taad̄ taar teeco taar Raa ki d̄eer num, m̄end baad̄o utin̄ se, naan̄ an̄ 'jeelin̄ naan̄ se, m̄end t̄ed̄n kusin̄a.» ⁴⁰ Gɔ̃tn se Isa taadin̄ ɔ̃: «Simon, maam se m'ɔ̃k taara m'ai d̄eeke.» Naan̄ t̄erlin̄ ɔ̃: «Debm dooy jeege, 'taada.» ⁴¹ Isa ɔ̃: «'Booyo. Debm kalāj ɔ̃k jee s̄εεge dio. Deb kalāj se ey num an̄ k̄ɔ̄ḡj tamma kaar-mii ɔ̃ debm kuuy se l̄ε ey num an̄ k̄ɔ̄ḡj tamma si-mii. ⁴² Num gan̄ dim naad̄e aan̄ k̄ɔ̄ḡj s̄εεde ḡɔ̃tɔ se, naad̄e di se paac, naan̄ t̄ɔ̃lden s̄εεdege se naata. Num maak̄j naad̄e ken di se, debm ed̄den s̄εε se ken gay ɔ̃ an̄ 'je ciri?» ⁴³ Simon t̄erlin̄ ɔ̃: «Gen maam ki num m'ɔ̃, debm ken s̄εεn̄ den jaay ɔ̃ k't̄ɔ̃linsin̄ se.» Isa d̄eekin̄ ɔ̃: «Kese naai 'taad̄ga taar met ki.»

⁴⁴ Gɔ̃tn se Isa uun t̄erl̄ aak m̄end se, ɔ̃ d̄eek Simon ki ɔ̃: «Naai aak m̄end se d̄aamo! Gɔ̃tn maam m'ɛ̃ndo ɔ̃ei ki se, naai ed̄um te maan̄ tuḡj j̄em eyo; num gan̄ m̄end se neetum j̄em ute kaa-maanina ɔ̃ ɔ̃tumsin̄ ute bæekĩna. ⁴⁵ ɔ̃ naai 'baam ɔ̃k aay te taarum ute maak-raap eyo; num m̄end se ken maam m'aan̄ sum se, ḡɔ̃tn naan̄ baam ɔ̃k aay j̄ema ute maak-raapo sum se, ɔ̃num te eyo. ⁴⁶ Naai ɔ̃tum te uubm oot dom ki eyo; num m̄end se ɔ̃tum itir j̄em ki. ⁴⁷ 'Booyo m'ai taada: m̄end se kusin̄ingen den se, Raa t̄ɔ̃lisinḡa naatn. Taa naan̄ se ɔ̃, naan̄ j̄em den se. Gan̄ debm k't̄ɔ̃lin̄ kusin̄in̄ baat se, naan̄ kic ɔ̃k maak-je baata.» ⁴⁸ T̄er Isa taad̄ m̄end ki ɔ̃: «Kusin̄ige se maam m't̄ɔ̃lisinḡa naata.» ⁴⁹ Jeege in̄g ɔ̃s ute naad̄e se, baag taad̄n ute naapa ɔ̃: «Kese tap ɔ̃ nāja jaay taad̄ taa 't̄ɔ̃l kusin̄ jeege se?» ⁵⁰ Isa d̄eek m̄end ki ɔ̃: «M̄enda, ute kaal maaki ken naai aal dom ki se, aajiga. Iini, 'baa ute lapia.»

8

M̄endgen lee metn̄ Isa ki

¹ Naan̄ ken se jaay Isa ɔ̃a lee maak̄j ḡεḡerge tu ɔ̃ maak̄j naan̄ge tu. Naan̄ taad̄ w̄ɔ̃k Labar Jigan gen Gaar Raa se jeege tu. Gɔ̃tn se jee kaan̄ naabin̄gen sik-kaar-dio, ² ute m̄endge kandum se lee ute naana. M̄endgen se ɔ̃ ken naan̄ ed̄deno lapia gen k̄ɔ̃ɔ̃n rodege tu ɔ̃ tuurdeno sitange rodege tu se. Maak̄de ki se, Mari iin̄o Magdala ɔ̃ ro naan̄ ki se ɔ̃, Isa tuurin̄o sitange cili se. ³ ɔ̃ Yoanna ken m̄end Kuza, gaabin̄ se Gaar *Ērɔ̃d ɔ̃n̄in̄ maalin̄ paac kaam jin̄a ɔ̃ Suzaan̄ ute m̄endgen kuuy den kici. Naad̄e se ɔ̃ ken lee noog Isa ute jee metin̄ ki ute nakgen naad̄e ɔ̃kɔ.

Isa aal naaḡj taara te debm k̄ond buru

(Mt 13.1-23; Mk 4.1-25)

⁴ Jeege d̄ena iin̄o maak̄j ḡεḡerge tu paac ɔ̃ baad̄o tus ḡɔ̃tn Isa ki ɔ̃ naan̄ taad̄den ute kaal naaḡj taara ɔ̃: ⁵ «Bii kalāj deba kalāj teec ɔ̃a k̄ond buru. Ken naan̄ jaay ɔ̃nd k̄ond burin̄ se, kupm metin̄ si j̄ε̃n d̄oob ki; ḡɔ̃tn se jeege tuumin̄a ɔ̃ yeelge baad̄o tuun ɔ̃sin̄ naatn paac. ⁶ Kupm metin̄ge se si ḡɔ̃t ken naan̄in̄ maakin̄ ɔ̃k koa. Ken naan̄ jaay utu teec teec sum ɔ̃ naar tuutu taa ḡɔ̃tn se naan̄in̄ c̄εεpe. ⁷ Kupm metin̄ se, si maak̄j ji kaag ken ɔ̃k k̄ɔ̃rɔ̃ndɔ se, naan̄ teece naɔ̃o aan̄ ḡɔ̃t teep maak̄j ji kaag ki se, ji kaaga aayin̄ taara. ⁸ Num kupm ken si do naan̄ ken jiga se, ḡɔ̃tn se naan̄ teece, teepe, t̄ɔ̃k doa ɔ̃ ɔ̃k kaama den aak eyo.» Do taar ken se, Isa uun mindin̄ raan̄ d̄eekden ɔ̃: «Debm jaay ɔ̃k bi booyo num, booy ɔ̃k taar se.»

⁹ Jee metn̄ Isa ki se t̄ɔ̃nd metin̄ ɔ̃: «Kaal naaḡj taar ken naai 'taad̄ se tap ɔ̃ je d̄eek̄j ɔ̃ dio?» ¹⁰ Isa t̄erlden ɔ̃: «Nak̄j j'ɔ̃yinga k̄ɔ̃y *maak̄j Gaar Raa ki se, naase se *Raa taadsenga naase 'jeelin̄kiga. Num gan̄ jee kuuy se k'taadd̄en ute kaal naaḡj taara se, taa: Naad̄e 'kaak̄j ute kaamde naɔ̃o 'kaak̄j k̄ɔ̃k eyo, 'booy ute bid̄e naɔ̃o 'booy k̄ɔ̃k eyo.*»

Kaal naaḡj taar se, Isa taad̄ t̄ɔ̃k metin̄a

* 8:10 Aak Eza 6.9.

¹¹ «'Booyki kaal naagɲ taar ese se je deekɲ ɔ: kupm maam m'taadn se, kɛse taar Raa. ¹² Kupm kɛn si jɛɲ doob ki se, kɛse taad ute jeegen booy taar Raa nabo *'Bubm sitange baado ɔɔf taar se maakde ki naatn, taa sɔm naade booy uunga num 'kɔɲ kaaja. ¹³ Kupm kɛn si gɔtn naanɲn ɔk ko maak ki se, kɛse taad te jeegen metn-jiki booy uun taar Raa ute maak-raapo nabo naade ɔɲ ɔkiɲ tɔɔg eyo. Kaad kɛn gɔtɔ utu bɛɛ se naade ɔk taar Raa se ɔɲɔ, gaɲ nakɲ naama jaay aanga dode ki num, naade rɛsn naatn ute taar Raa se. ¹⁴ Kupm si maakɲ ji kaag kɛn ɔk kɔrɔndɔ se, kɛse taad te jeegen booy ɔk taar Raa nabo, naade uun nirlde, je maal *dunia ɔ je nakɲ kɛn daa rode bo jea. Kɛse bo tɛdden kaal maakde baa tɛdn nakɲ cɛrɛ sum se. ¹⁵ Num kupm kɛn si do naan kɛn jiga se, kɛse taad te jeegen maakde bɛɛ, booy uun taar Raa ɔ ɔkiɲ maakde ki jiga ɔ jee se, naade aay kaamde aal maakde do Raa ki ɔ tɛdn nakgen jiga.»

Isa aal naagɲ taar ute lɔmpɔ
(Mk 4.21-26)

¹⁶ «Nam 'kɔɔcn lɔmpɔ jaay an deebm dukulu don ki, ey lɛ an kol kɔnd metn danal ki se, gɔtɔ. Gaɲ lɔmpɔ se k'l'ɔɔcinga num, j'uun j'ɔlin raan ro kaag ki taa jee end gɔtn ese se, 'kaakɲ gɔtn wɔrɔ. ¹⁷ Taa nakɲ j'ɔyɲ kɔy se j'utu j'an kaakɲ 'toodn tal ɔ nakɲ jeege jaay jeel metɲ ey se jeege utu 'jeel metɲ paac ɔ j'utu j'an kaakɲ kaam kaad ki utu 'toodn tal. ¹⁸ Bin se kɛn aki booy taar Raa num, ɔndki kɔndɔ! Taa debm ɔk se j'an kɔmb do ki, num debm ɔk ey se lɛ, kɛn nakɲ naan saap ɔ ɔk se kic bo, j'an tɔsn naatn.»

Gɛnaa Isage ute kɔndɛ
(Mt 12.46-50; Mk 3.31-35)

¹⁹ Gɔtn se gɛnaa Isage ute kɔndɛ baano kaaka, nabo taa jeegen den se, naade ɔɲ aan te gɔtin ki eyo. ²⁰ Nam baado taad Isa ki ɔ: «Koi ute gɛnaaige se utu naatn ɔ naade je ai kaaka.» ²¹ Isa tɛrlɛn ɔ: «Koyuma ute gɛnaamge se, kɛse jee kɛn booy taar Raa ɔ took inɲ do ki.»

Isa ɔk daar kuulu
(Mt 8.23-27; Mk 4.35-41)

²² Bii kalaɲ se, Isa ook maakɲ markab ki ute jee metɲ ki ɔ naan deekden ɔ: «K'gaan k'baaki jɛɲ baar kɛn kaam naane.» ɔ gɔtn se naade iɲ baa. ²³ Kɛn naade baa baa do maane ki se, gɔtn se Isa kaamin baa ɔk bia. Kaad kɛn se guduray dɔɔbɔ do baar ki ɔ ɔl maane end dooc dooc maakɲ markaba se ɔ naan kɛn se gɔtɔ baa tɛdden ɔɲɔ. ²⁴ Naade iiko cɛɛ Isa ki, durɲna ɔ deekiɲ ɔ: «Debm dooyje, Debm dooyje, bɛrɛ, naajege j'aki kutu!» Kɛn naan jaay iɲ se, naan aac kaama kuul ki ute maane ki ɔ gɔtn se, kuulu ute maan se ɔk daara ɔ gɔtɔ do dil. ²⁵ Gɔtn se naan deekden ɔ: «Kaal maaksen jaay naase aalki dom ki se, tap bo gay?»

Kɛn naade jaay aak nakɲ ese se, ɔkden taad eyo ɔ bɛere baa ɔkde ɔ gɔtn se, naade baag taadn ute naapa ɔ: «Kɛse tap bo naɲa bini, kɛn taad kuul ki ute maane ki kic bo tookɲ taariɲ se?»

Isa ɛd'lapia debm kɔɲ sitan ki
(Mt 8.28-34; Mk 5.1-20)

²⁶ Gɔtn se naade baa aan taa naan jeege tun k'danɲden Gerazenige kɛn sak kaam taa naan Galile ki. ²⁷ Kɛn naade aan taa jɛɲ ki jaay Isa bɔɔy bɔɔy naan ki se, gɔtn se gaab kalaɲ bini ɔk kɔɲ sitan iɲno maakɲ geger kɛn ese ɔ baado dɔɔf Isa. ɔ gaabm se, naan ting been eyo ɔ lee ute kal ey se daaniɲ dɔkga, num naan se ting maakɲ iibge tun Yaudge tɛdiɲo gen tɔl taal yodege se. ²⁸ Kɛn naan jaay aak Isa se, ɔɔf ɔy makɔɲ ɔ baado ooc metn jɛɲ ki ɔ deekiɲ ɔ: «Isa Goon Raa Taaro, j'ɔɲ di ute naai? M'eemi nɔɔ meti ki, ɔɲte gen dabaruma!» ²⁹ Kɛn ɔlin taad bin se, taa Isa deekiɲga deek ɔ ɲ'teec naatn ro gaab kɛn se. Taa sitan se, iɲnga num tɛd gaabm se kusɲna ɔ ɔl k'dɔkiɲ ute sɛsɛrɛ ɔ j'aalin dɔkɔdɔm maala se kic bo, naan gaan naatn ɔ sitan se ɔlin aan teec baa do kɔf-baar ki. ³⁰ ɔ Isa tɔnd metɲ ɔ: «Naai, 'roi naɲa?» Naan tɛrliɲ ɔ: «Maam rom Dɔɔl asgarge,» taa

gaabm se ək sitange roŋ ki dēna. ³¹ Gōtn se sitange eem nōw mētn Isa ki ɔɔ deekiŋ ɔɔ: «Ōnte 'tokŋ kōmbje maakŋ gōw ken jerl zuzu se.»

³² Gaŋ gōtn se ɔk dōw kinzirge dēna lee gaam gaam do kōs ki. Gōtn se sitange se sēl mētn Isa ɔɔ: «Ōnje naaje k'baa kēnd maakŋ kinzirge tu se.» Gōtn se Isa tookden. ³³ ɔɔ sitange se teeco ro gaab ken se baa end maakŋ kinzirge tu se ɔɔ dōw kinzirgen te dēnde se dōw rus ɔɔ naar aano girdi girdi bōoy baa si maakŋ baar ki ɔɔ maane ɔsde paac.

³⁴ Ken jee gaam kinzirge jaay aak nakŋ tēd se, naade dōw aano baa taad jeege tun maakŋ gēgēr ki ute jeege tun ing bēe naatge tu. ³⁵ Ken jeege jaay baa booy se, naade baado gēn kaakŋ nakŋ tēd se. Ken naade jaay aan ɔŋ Isa se, ɔŋ gaabm debm sitan se, sitaninge se teecga naatn roŋ ki ɔɔ naan ing king mētn jē Isa ki ɔɔ tusga kala roŋ ki jiga jiga. Ken naade jaay aakiŋ se, beere baa ɔkde. ³⁶ Jeegeen aako nakŋ se ute kaamde se, baado taad jeege tu nakŋ ken Isa tēdo do gaabm ken debm sitan jaay bo ɔŋ lapi se. ³⁷ Gōtn se jee ing taa naan Geraze ki paac se, ken naade jaay beere baa ɔkde se, naade taad Isa ki ɔɔ: «In ɔŋje, 'baa dōkō.» Gōtn se Isa ook maakŋ markab ki gēn tērl baa. ³⁸ Gaabm ken sitange teec ɔŋin se, tōnd mētn Isa ɔɔ: «Ōnum m'baa ute naai.» Gaŋ Isa taadiŋ ɔɔ: ³⁹ «'Tērl baa bei ki ɔɔ taad nakŋ paacŋ ken Raa tēdi naai ki se.» Ken gaabm se jaay ɔk tērl baa beēŋ ki se, baa taadiŋ jeege tun maakŋ gēgēr ki se paac nakŋ ken Isa tēdiŋo naan ki se.

*Isa ed lapia mend ki ɔɔ dur goon Jayrus menda daan yoge tu
(Mt 9.1,18-26; Mk 5.21-43)*

⁴⁰ Ken Isa jaay aan se, jee denge dōw dīna, taa naade se ing aak kaak kaamina. ⁴¹ Gaaba kalaŋ k'daniŋ Jayrus; naan se magal *bēe ken Yaudge lee tusn maak ki. Naan baado ooc mētn jē Isa ki eemiŋ nōw ɔɔ ŋ'baado beēŋ ki. ⁴² Taa naan ɔk goon menda kalaŋ lak, baariŋ baa baa sik-kaar-dio ɔɔ gooniŋ se tood kōwō kaam yoa.

Kaad ken Isa baa baa gōtn goon mend ki se, jeege dēna tus roŋ ki ɔɔ gōtn lee kic naan ɔŋ eyo. ⁴³ Maakŋ jee denge tu se, menda kalaŋ bin se, gōtn moosiŋ aan sum se ɔŋ daar eyo ɔkga baara sik-kaar-dio roŋ ki. Naan utga jiŋ paac gōtn jee dawage tu, nabō nam ɔŋ ediŋ te lapi eyo. ⁴⁴ Mend se baado naagŋ Isa ki ɔɔ ut taa kaliŋa ɔɔ gōtn ese sum bo, moosiŋ naar daara. ⁴⁵ Isa tōnd meta ɔɔ: «Ken ɔl jiŋ utum se naŋa?» Aan gōw jeege paac baaga naaja se, gōtn se Pier deek Isa ki ɔɔ: «Meluma, aaka jeege bo lee uri mak mak se dey!» ⁴⁶ Gaŋ Isa deek ɔɔ: «Num nam ɔlga jiŋ utumga, taa maam m'naamga tōwŋ ken teec rom ki se.» ⁴⁷ Ken mend se jaay jeel jeege an jeel se, beere baa ɔkiŋ se roŋ ook marga ɔɔ baado ooc mētn jē Isa ki. Gōtn se naan taad naan jeege tu paac nakŋ ken ɔliŋ jaay bo, naan ɔl jiŋ ut taa kal Isa se. Mend se taadden ɔɔ: «Maam m'naar m'ut kali sum bo, m'ɔŋ lapia.» ⁴⁸ Gōtn se Isa deekiŋ ɔɔ: «Goonuma, taa naai aalga maaki dom ki se, kaal maaki se aajiga. 'Baa ute lapia.»

⁴⁹ Ken Isa utu daar taad taad bōrt se sum bo, deb kalaŋ iino gōtn Jayrus ki ɔɔ baado taadiŋ ɔɔ: «Bere, gooni menda se le ooyga. Ōnte dabar Debm dooy jeege se cere.» ⁵⁰ Num ken Isa jaay booy taar se, naan taad Jayrus ki ɔɔ: «Ōnte beere; ɔnd maaki kaam kalaŋ. Gooni menda se utu 'kaaja.» ⁵¹ Ken Isa jaay aan bēe Jayrus ki se, jee den se naan gaasde naatn. Gōtn se ɔɔp Pier, Jan, Jak ɔɔ ko goono ute bubm goono sum bo end ute naana. ⁵² Jeege paac eeme ɔɔ tōoy makōwō do yo ki se. Num gaŋ Isa deekden ɔɔ: «Ōnte 'keemki. Goono se ooy te eyo; naan le tood tood bi sum.» ⁵³ Ken naade jaay booy taariŋ se, naade baag tooy koogo mētiŋ ki taa naade jeele goon menda se le, ooyga deere. ⁵⁴ Gōtn se Isa ɔk jiŋa, uun mindiŋ raan ɔɔ: «Goonuma, iini!»

⁵⁵ Gōtn se sum bo goono se duru ɔɔ naar iin daara. Ter Isa taadden ɔɔ: «Goono se, j'ediŋ kōsō.» ⁵⁶ Ken bubin ute koŋ jaay aak nakŋ se, nakŋ se baa deel dode ɔɔ ɔkden taad eyo. Gōtn se Isa dejdēn ɔɔ nakŋ deel se, j'ōnte baa taadiŋ nam ki.

9

*Isa ɔl jee kaan naabinge sik-kaar-di se naaba
(Mt 10; Mk 6.7-13)*

¹ Bii kalaŋ Isa tus jee kaan̄ naabingen sik-kaar-dio ɔɔ naan̄ edden tɔɔgo do sitange tu paac ɔɔ edden tɔɔgɔŋ gen kɛdn̄ lapi jee kɔɔnge tu. ² Naan̄ ɔlden naaba se taa 'baa taadn̄ labar gen *maakɔŋ Gaar Raa se jeege tu ɔɔ gen kɛdn̄ lapi jee kɔɔnge tu. ³ Naan̄ taaddn̄ ɔɔ: «Ken 'baaki baa mertɛ se, ɔnte 'kuunki dim, ɔnte 'kuunki sirdi, bɔɔɔ, kɔsɔ ɔɔ ɔnte 'kuunki gurs kici. ɔɔ maakse ki se, nam ɔnte 'tɔsn̄ kalge dio. ⁴ Bee ken naase 'bɔɔykiga maak ki se, 'toodki gɔtn̄ ese, bini anki kiin̄ baa maak ki. ⁵ Gɔtn̄ naase 'baaki jaay jeege baate dɔɔdn̄ kɔkse num, ken naase 'teecki teec maakɔŋ gɛgerde ken ese se, kudn̄ jesege se kic bo 'tupdenki naatn̄, kɛse aden toodn̄ saada.» ⁶ Bin bo, *jee kaan̄ naabm Isage se baa lee maakɔŋ naange tu, taad Labar Jiga jeege tu ɔɔ gɔtɔ baa se paac, naade ed lapi jee kɔɔnge tu.

*Nookɔŋ Isa se ed saapm maaka *Erd ki*
(Mt 10; Mk 6.7-13)

⁷ Ken Gaar Erd Antipas naan̄ bo magal taa naan̄ Galile se jaay booy j'ɔs maan nakgen deel se, taar se baa deel doŋa taa jee metinge deek ɔɔ: «Kɛse Jan-Batist bo duroga daan yoge tu.» ⁸ ɔɔ jee metingen kuuy taad ɔɔ: «*Eli do dɔkiŋ se bo, baadoga.» ɔɔ kengen kuuy kic taad ɔɔ: «Kaadn̄ naane maakɔŋ jeege tun taad taar teeco taar Raa ki do dɔkiŋ se bo, deb kalaŋ duroga daan yoge tu.» ⁹ Taa naan̄ se bo ɔl Erd taad ɔɔ: «Nakage, ey num Jan-Batist se le maam mala bo m'ɔl k'gaan̄o ute doŋa. Num kɛse tap bo debm gay daala jaay m'booy ted nakgen bin se?» Gɔtn̄ se naan̄ je Isa taa an̄ kaaka.

Isa ed kɔsɔ gaabge tu dupu-mii
(Mt 14.13-21; Mk 6.30-44; Jn 6.1-14)

¹⁰ Ken *jee kaan̄ naabm Isage jaay terl̄ baa ɔŋ Isa se, taadin̄ metn̄ nakgen naade tedo paac se. Gɔtn̄ se naan̄ ɔk baande cɛs ki kaam gɛger ken sak Betsaida. ¹¹ Ken jee denge jaay booy labar se, naade ru baa metin̄ ki. ɔɔ Isa dɔɔd ɔkde ɔɔ gɔtn̄ se, naan̄ taaddn̄ taar *maakɔŋ Gaar Raa ɔɔ jee ken baado je lapi rode se, naan̄ edden lapi.

¹² Gaŋ ken kaada baa baa kooco se, jee kaan̄ naabm Isagen sik-kaar-di se, baado taadin̄ ɔɔ: «'Deek jeege tu se k'wɔk k'baa maakɔŋ naange tu ɔɔ maakɔŋ bee naatge tun gɔɔr gɔɔr se. Taa gɔtn̄ naane se, naade 'kɔŋ nakɔ kɔsɔ ɔɔ 'kɔŋ gɔtn̄ toodo kici. Ey num gɔtn̄ ara se, naajege k'do kɔd-baar ki.» ¹³ Gaŋ Isa terlden ɔɔ: «Naase mala eddeki kɔsɔ.» Gɔtn̄ se naade terlin̄ ɔɔ: «Mappan j'ɔk se le cir mii eyo ɔɔ kenjge kic le k'j'ɔk di sum. Ken jee se jaay 'kɔŋ kɔsɔ paac num, naan̄ se naaje j'ade baa dugɔ kɔsɔ kuuy do ki.» ¹⁴ Jee tus gɔtn̄ ese paac se, gaabge kaldɛ ki sum bo baa baa nakɔ dupu-mii.

Gɔtn̄ se Isa taad jeege tun metin̄ ki ɔɔ: «'Taadki jeege tu k'j'ing naan̄ ki ɔɔ 'gaan̄deki jeege se si-mii si-mii.» ¹⁵ Naade ted jeege paac ing naan̄ ki. ¹⁶ Num Isa tɔs mappan mii ute kenjgen di se jin̄ ki, naan̄ uun kaamin̄ raan, tɔɔm *Raa, dup mappa ɔɔ edin̄ jeege tun metin̄ ki taa 'kɛdn̄ jee denge tu. ¹⁷ Naade paac ɔs derɛŋ ute maraadde ɔɔ togɔ ɔɔp se k'tuun k'tusin̄ maakɔŋ gɔrnge tu sik-kaar-dio.

*Pier taad ɔɔ Isa se naan̄ bo *al-Masi*
(Mt 16.13-28; Mk 8.27-9.1)

¹⁸ Bii kalaŋ se, Isa iik took cɛs ki kalin̄ ki gen tɔnd metn̄ Raa. Naan̄ ken se, jee metin̄ ki utu te naana. Gɔtn̄ se naan̄ tɔnd metde ɔɔ: «Jee denge tap bo taad ɔɔ maam m'nana?» ¹⁹ Naade terlin̄ ɔɔ: «Jee metinge ɔɔ naai Jan-Batist ɔɔ jee kuuy ɔɔ naai *Eli ken do dɔkiŋa ɔɔ kengen kuuy daala ɔɔ naai se kaadn̄ naane maakɔŋ jeege tun taad taar teeco taar Raa ki do dɔkiŋ se bo, deb kalaŋ duroga daan yoge tu daam.» ²⁰ ɔɔ Isa deekden ɔɔ: «Ken maak-saap naase ki num ɔki maam m'nana?» Pier ɛɛp taarin̄ ɔɔ: «Naai bo al-Masi ken Raa ɔlo.» ²¹ Gɔtn̄ se Isa aacden kaama ɔɔ taar se j'ɔnte baa taadn̄ nam ki. ²² Ter naan̄ taaddn̄ metin̄ ɔɔ: «Bɛeki num, *Goon Deba utu 'dabar kusina. Magal taa bee Yaudge, *jee magal tedn̄ serke Raa ki, ute jee jeel taadn̄ tɔɔkɔ metn̄ Ko Taar Raage, naade se utu an̄ kɔɔdn̄ kundu ɔɔ utu an̄ tɔɔɔ ɔɔ daan bii k-mɔtɔge tu se, naan̄ utu ade dur daan yoge tu.»

Jee je daan Isa

²³ Gōtn se naan taadden paac ɔ: «Debm jaay je am daan maam se, naan 'baatn ron mala ɔ bii-raa 'kuun kaagn yona jaay bo am daana. ²⁴ Taa debm je kaajn kon se utu an kutu naan Raa ki ɔ debm ut kon taa maam se, utu an kaaja. ²⁵ Ken debm jaay *duni ute magalin bo kaam jin kic num, ken naan kutn kon naan Raa ki se, an kon di ro ki? ²⁶ Taa naan se bo, debm jaay ted sɔkɔnɔ taa maama ɔ ro taarum ki se, maam *Goon Deba kic bo, bin m'ade baa maakn *nookum ki gen Bubum ki ɔ ute gen kɔdingen *salal se, maam kic sɔkɔnɔ utu am tɔal taa naan kici. ²⁷ Deere, 'booyki m'asen taada: maakn jeege tun borse utu ara se, metinge se kooy ey sum bo, utu 'kaakn Raa 'kɔsn gaara dode ki.»

Raa ooj ro Isa

(Mt 17.1-9; Mk 9.2-10; 2Pr 1.16-18)

²⁸ Ken Isa taad aas taarin jeege tu jaay ok nakn baa baa bii marta se, naan ok Pier, Jan ɔ Jak ɔ naade ook do ko ki gen baa keem Raa. ²⁹ Kaad ken Isa eem keem Raa se, daan-kaamin baa terl kuuy ɔ kalin se baa ted raap lak lak ɔ omb met ki birin birin. ³⁰ Gōtn se naade aak gaabge dio daar taad taad ute Isa ɔ jee di ese se, *Musa ute *Eli. ³¹ ɔ gōtn Musa ute Eli daar ro ki se, Raa tedin gōtɔ wɔr kelɛn. Gōtn se naade taad metn taar ken tedga num, Isa utu 'kooy Jeruzalem ki se. ³² Gan Pier ute medinge se bi baa cirde. Num ken naade duro maakn bide ki se, naade aak Isa se ron wɔr gōtɔ kelɛn ɔ naade aak jee di se daar daar cɛn ki. ³³ Ken Musa ute Eli jaay iin on kon Isa se, Pier deek Isa ki ɔ: «Debm dooyje, beeki num, j'aki king gōtn ara ki bo jiga; on j'asen taal daabge mɔtɔ, kalan naai ki, kalan Musa ki ɔ kalan Eli ki.» Gan taar naan taad se tap bo, ond te metin eyo. ³⁴ Ken Pier utu taad taad sum bo, gapara naar baado deebde bat. Ken naade jaay aak gapara baa deebde se, beere baa okde. ³⁵ Ter naade booy mind deba taad maakn gapar ki ɔ: «Kese goonum ken maam m'beer m'ɔdino. 'Booy uunki taarina.» ³⁶ Kaad ken naade booy mind deba utu taad taad se, kor naade aak ok se, ɔp Isa kalin ki sum. Nakn naade aakin paac se, kaad ken se naade taadin te nam ki eyo, num naade bɔbin maakde ki.

Isa ed lapia goon gaab ki ken ok kɔn sitan

(Mt 17.14-21; Mk 9.14-29; Mk 1.23-27)

³⁷ ɔ metbeenki se, ken naade bɔyɔ bɔy do ko ki se, jeege dena baado dɔdn Isa. ³⁸ Maakn jeege tu se, gaaba kalan darin makɔnɔ ɔ: «Debm dooy jeege, m'lemi nɔ 'baado aakum tu goonum ara se. Bere, goonum bo kalan ese sum. ³⁹ Gōtn metin se ken sitan okinga tak bo, goono tɔy makɔnɔ, uun undin naan ki, tiikin zak zak ɔ taarin kic bo tiin gupiyu. Ken sitan se jaay okinga num, tedin on jaay teec ron ki dabarin bini nanin tɔgin jaay onina. ⁴⁰ Maam m'tɔndo metn jee meti ki m'ɔ am tuur sitan ro goonum ki se naatn, nabo naade on aasin te eyo.» ⁴¹ Isa deekden ɔ: «Naase jee do naan ken borse aalki maakse do Raa ki ey se. Naase se jee naajn taarge ɔ jee beeki eyo! Maam tap bo m'king ute naase se bini nun ki ɔ m'asen serkn bini nun ki? Ok baano ute gooni se ara.» ⁴² Ken goono jaay k'baano baa gōtn Isa ki se, sitan uun undin naan ki ɔ naan baag tiikn zak zak. Gan ken Isa jaay aakin se, naan aac kaama sitan ki ɔ sitan teec on goono. ɔ goono se, Isa uun edin bubin ki. ⁴³ Ken jeege jaay aak nakn ted se, baa deel dode ɔ okden taad eyo ɔ deek ɔ: «Deere, Raa se magal aak eyo.»

Ter Isa taad taa dubar ken utu 'kaan don ki

Kaad ken jeege paac utu aak kaak nakn ken Isa ted jaay okden taad ey se, Isa deek jeege tun metin ki ɔ: ⁴⁴ «Udki bi jiga ro taar ken maam m'je m'asen taadse. *Goon Deba se, j'utu j'an kɔkn kɔl ji jeege tu.» ⁴⁵ Num gan jee metin ki se, taar se, naade on booy ok te metin eyo; taa taar se metin ute don naade ond te eyo. ɔ gen tɔnd metin le, naade beerin beere.

Jee metn Isa ki naar magala

(Mt 18.1-7; Mk 9.33-42)

⁴⁶ Jee metn Isa ki baag naajñ ute naapa ðo maakde ki se, naaja bo 'tedñ magalde. ⁴⁷ Aan gòo Isa jeel maak-saapde se, naañ uuno goon cəkə baado ɔndiñ ceeñ ki. ⁴⁸ ðo naañ deekden ðo: «Goon ese se jaay debm ɔkiñ jiga taa maam se, kese naañ ɔkum maam mala. ðo debm ɔkum maam se, naañ ɔk debm ken ɔlumo. Taa naañ se bo, maakñ naase ken paac se, debm ɔp roñ baat se, naañ bo asen 'tedñ magalse.»

Jee tedñ naaba ute ro Isa

⁴⁹ Gətn ese Jan ɛp taariñ deekiñ ðo: «Debm dooyje, naaje j'ɔŋo deb kalañ bin se lee tuur tuur sitange ute roi. Num naaje k'je j'año gaasa, taa naañ ɛ lee ute naajege eyo.»

⁵⁰ Gañ Isa deekiñ ðo: «Ŋnte 'gaasiñki! Debm jaay debm taamooyse ey se, naañ se debm naase.»

*Jee *Safari baate dɔɔdn kəkñ Isa naañde ki*

⁵¹ Kaadñ naañ aan kiñ kəñ do naaja jaay aan se, Isa uun doa ute maakiñ paac gen ɓaa Jeruzalem ki. ⁵² Gətn se naañ ɔl jeege naaniñ ki ðo jee se jaay ɓaa aan maakñ naañ ken kalañ gen taa naañ Safari ki se, naade je an daapm gəto. ⁵³ Num gañ taa naañ ɓaa ɓaa Jeruzalem ki se, jee se baate kəkñ gətde ki. ⁵⁴ Ken naade jaay aak nakñ ese se, jee metiñ ken Jak ute Jan se deekiñ ðo: «Mɛlje, ken naai je num j'aki 'tənd metn Raa ade ɓooy poodo dode ki taa aden kəsn naaja.» ⁵⁵ Ken Isa jaay booy taarde se, naañ ɔk terl mooyde. ⁵⁶ Gətn se naade uun dɔobm naañ kuuy.

Debm je daan Isa

(Mt 8.19-22)

⁵⁷ Ken naade ɓaa ɓaa doob ki se, deb kalañ deek Isa ki ðo: «Gətn naai 'ɓaa gay gay kic bo, maam m'ai daana.» ⁵⁸ Isa terliñ ðo: «'Booyo! K-bukumbəoge kic bo ɔk ɓee tooddege, ðo yeelge kic ɛ ɔk kujdege. Num gañ maam *Goon Deba se m'ɔk gətn maam m'an kəl dom eyo.»

⁵⁹ Naañ deek deb kuuy ki ðo: «'Daanuma!» Gaabm se terliñ ðo: «Ŋnum m'ade ɓaa duubm bubum jaayo.» ⁶⁰ Gañ Isa terliñ ðo: «Ŋñ jeegeen aan gəo ooyga kooy naan Raa ki se 'duubm naapa. Num naai se, 'ɓaa taad labar gen *maakñ Gaar Raa se jeege tu.» ⁶¹ Ter deb kuuy daala baado ɔñiñ deekiñ ðo: «Mɛlje, maam se m'je m'ai daana, nabo ɔnum m'ade tedñ təse jeege tun maakñ ɓeem ki jaayo.» ⁶² Isa terliñ ðo: «Debm ken naab naab ute marange jaay terl aak metiñ ki se, debm bin se aas gen 'kəñ tedñ naaba maakñ Gaar Raa ki eyo.»

10

Isa ɔl jee metiñ ken sik-cili-kaar-di se naaba

(Mt 10.7-16)

¹ Ken nakgen se jaay deel se, Mɛljege ɓeer təɔd jee kuuy sik-cili-kaar-dio, nigde di dio ðo ɔlden naaba maakñ gɛgɛrge tu ðo maakñ naañge tun ken naañ mala utu ɓaa maak ki kici. ² Gətn se Isa deekden ðo: «Maakñ-gətn tedga gen kəjo se utu dena, nabo jee tedñ naabge se, baata. Bin num, 'təndki metn Mɛl maakñ-gəto taa ade kəl jee tedñ naabge do ki gen kəjñ maakñ gətiña.» ³ Isa deekden ðo: «Iiñ 'ɓaaki! Nabo 'booyki: maam se m'ɔlsen aan gəo gaan baatge maakñ k-sogsogige tu. ⁴ Ken 'ɓaaki ɓaa se, ɔnte 'kuunki k'ɓənd gurs, ɓəɔnə, saa ðo daan doob ki se, ɔnte 'daarki gen tedñ təse nam ki.

⁵ «Maakñ ɓee ken naase endkiga maak ki deet deet se, 'teddeki təse. ⁶ Maakñ ɓee ken jaay ɔkiga debm jaay je təse se, ɔñki təse se 'kəɔpm maakñ ɓeeñ ki; ken ɔñki nam jaay je təse ey num, təse se 'terl ute naase. ⁷ Maakñ ɓee jaay mɛliŋge ɔksenga jiga num, iŋki gətn ese; ɔski ðo aayki, taa debm tedñ naaba se, ɓee ki num, j'añ kəŋ dal dubariña. ðo iŋki kaam kalañ, ɔnte 'leeki ɓee jeege tu.

⁸ «Maakñ gɛgɛr ken naase endkiga jaay mɛliŋge ɔksenga jiga se, kəsn ken naade ɓaansenoga se ɔnte 'baatiñki, ɔski. ⁹ Jee kəɔŋgen gətn ese eddeki lapia ðo jee se 'taaddeki ɔki: ɓere, ɓorse *maakñ Gaar Raa se aanga gətse ki. ¹⁰ Num gañ, maakñ gɛgɛr ken naase endkiga jaay, mɛliŋge baatsenga kəkñ num, 'teecki naatn ɓəɔr ki ðo 'deekdeki ɔki:

¹¹ Kudn maakn geger se ken uun naagn jeje ki se kic bo, k'tupsesin naatn naanse ki. Bere 'jeelki: maakn Gaar Raa se aanga gotse ki! ¹² 'Booyki m'asen taada: bii ken *Raa 'koin booro do jeege tu se, jee ese se boor ken koocn do naade ki se aden tedn on cir gen jee maakn geger Sodom ki se dok*.»

Jee maakn geger ken baate kaal maakde do Isa ki

¹³ Isa deekden o: «Utu asen kon aak eyo naasen jee maakn geger ken Korozin ki o utu asen kon aak eyo naasen jee maakn geger ken Betsaida ki! Taa nakn-kobgen ken tedo gotse ki se, jaay 'tedoga ted maakn gegerge tun Tir ki ute ken Sidon ken jee *kusinge se num, kaadn do dakin naade terldoga maakde do Raa ki, naade tuusn kal kol doa o booy burku dodege tu. ¹⁴ Deere, bii ken Raa utu 'koin booro do jeege tu se, nakn utu 'kaan dose ki se utu 'kon cir ken aano do jeege tun Tir ki ute Sidon ki se daala. ¹⁵ O naase jee geger ken Kaparnayum ki, gen naase ki num, oki nookse se 'keem kaan maakn raa ki la? Got! Naase se utu aki kooy 'baa bee yoge tu.»

¹⁶ Ter Isa taadden o: «Debm booy uun taar naase se, booy uun taar maam kici o debm baatse naase se, baatum maam kici. Anum debm ken baatum maam se, baate debm ken olumo se kici.»

Jee metin ken sik-cili-kaar-di se ok terl baado

¹⁷ Ken jee metn Isa ken sik-cili-kaar-di jaay nano naabde se, naade ok terl baado on Isa ute maak-raapo o deekin o: «Melje, ken naaje k'tuuro sitange ute ro naai se, naade kic bo tookjeno taarje.» ¹⁸ Gotn se Isa terlden o: «Maam m'aak *Bubm sitange booy ooco maakn raa ki aan go maan ken aal wusuk wusuk se. ¹⁹ 'Booyki, kese bo toagn ken maam m'edsen taa anki tuum woyge ute iinge o ute toagn se, naase anki cir jee woysege o naade se paac asen 'kon tedn dim eyo. ²⁰ Bin num maakse onte raapo taa sitange beersenoga o booyesenoga taarse, num gan 'tedki maak-raapo taa rosege se Raa raaninga raan maakn raa ki.»

*Maak-raapm gen Isa
(Mt 11.25-27)*

²¹ Naan ken se sum bo, Isa dooc ute *Nirl Salal, o gotn se maakin-raap sakan o baag tom Raa o: «Bua, naai bo Mel maakn raa ute gen do naana, maam m'toomi taa nakgen se naai oninga koyo jee jeel-taarge tu ute jee metekge tu, o borse naai 'taadga metina gaan seemge tu. Deere, Bua, kese bo nakn jigan ken naai maaki jen ro ki. ²² Nakge paac se Bubum edumsinga kaam jima. Ey num Goono se nam tap bo jeelin eyo; ken jeelin se Raa Bubu kalin ki sum. O Raa Bubu se kic ey num, nam tap bo jeelin eyo num ken jeelin se, Goonin kalin ki sum o Goonin se bo je an taadn Raa Bubu se jeege tu.»

²³ Gotn se Isa terl aak jee metin ki o taadden naade kaldé ki sum o: «Naase 'maakse raapo taa nakn ken naase aakin ki ute kaamse se. ²⁴ 'Booyki m'asen taada: jee taad taar teeco taar Raa ki dena ute gaaringen do dakin den se, je o ade kaakn nakn ken borse naase aaki se, nabo on aakin te eyo, o je o ade booy nakn borse naase 'booyki se, nabo on booyin te eyo.»

*Isa aal naagn taara ute kod *Samari debm bee*

²⁵ Bii kalan debm jeel taadn tokn metn Ko Taar Raa kalan bini iin daar tond metn Isa taa an naama o deekin o: «Debm dooy jeege, m'tedn m'oo di jaay m'kon *kaajn gen daayum se?» ²⁶ Isa terlin o: «Do *Ko Taar ken Raa edo Musa ki se k'raano j'oo di? Ken naai 'dooyin se 'booy okin o dio?» ²⁷ Gaaba se terlin o: «Ken maam dooyin se deek o: Naai 'je Meli Raa se ute maaki paac, ute roi paac, ute toagi paac, ute saapi paac o 'je naapi se aan go 'je ro naai mala.†»

²⁸ Isa terlin o: «Taar se, naai 'terlinga ute doobina. 'Baa 'tedn naan se o naai 'kon kaajn gen daayum.»

* 10:12 Aak JEN 19.24. † 10:27 Aak Dt 6.4-5.

²⁹ Num gaaba je daapm taarin se tond metn Isa o: «Naapum tap bo naja?» ³⁰ Isa deekin o: 'Booy m'ai taadn metn taara kalaŋ. 'Bii kalaŋ se, gaaba kalaŋ iino maakŋ geger ken Jeruzalem ki booy baa baa maakŋ geger ken Jeriko ki. Ken naan baa baa se, baa ooc ji jee boogge tu. Gōtn se jee boogge se okina, tōōdn te kaliŋ naatn, o tōnd aaliŋ par kaam yoa; jaay bo naade aan resina. ³¹ Num gōtn se, *debm tēdn serke Raa ki kalaŋ bini, baado baa te doobm se reŋ sum bo, gaŋ ken naan aak gaabm tood par se, naan aal cēs ki dōko uun doobiŋ baa. ³² Ter kōf Lebi[‡] kalaŋ bin kic, aalo te doobm se. Num ken naan jaay aan gōtn se, naan aak gaabm tood par se o naan kic aal cēs ki dōko o uun doobiŋ baa kici. ³³ Num gaŋ kōf Samari[§] kalaŋ bin kic baa baa mertē ute doobm se. Ken naan jaay aak gaabm tood par se, naan ejiŋ doŋ ki. ³⁴ Naan baado oŋina, tugiŋ taan-duŋa ute tōtn koojŋ biŋ, otiŋ uubu o saamiŋsina; jaay bo uun oŋdiŋ do buuriŋ ki o baansiŋ bee booy mertge tu o iŋg doŋ ki. ³⁵ Metbeenki se, naan ood tamma dio, ed debm tēdn mertge tu se o deekin o: «Gaabm se, aakiŋ doŋ ki. Nakŋ naai utga cir naan se num, maam m'terloga se, m'utu m'aisiŋ kōŋ gōtiŋ ki.»

³⁶ Gōtn se Isa tōnd metn debm jeel taadn tōkŋ metn Ko Taar Raa se o: «Maakŋ naai ki num, maakŋ jeege tun mōto se, gaab ken jee boogge tōndiŋo se ken gay bo naapiŋa?» ³⁷ Naan terl Isa ki o: «Jaay debm ken tēf bēe deb ken jee boogge tōndiŋ se.» Gōtn se Isa deekin o: «Naai kic 'baa 'tēf bin kici.»

Isa baa bee Mart ute gen Mari ki

³⁸ Ken Isa jaay baa baa doob ki ute jee metiŋ ki se, naan baa end maakŋ naan ki kalaŋ bini, o gōtn se menda kalaŋ roŋ Mart dōōd okiŋ beenki. ³⁹ Naan ok gena roŋ Mari o Mari se, baado iŋg metn je Mēljege tu o naan iŋg booy booy taar Mēljege taad se. ⁴⁰ Ken Mart jaay naaba baa deel doŋ se, naan baado deek Isa ki o: «Mēluma, aaka genaam se. Naaba se paac oŋumsiŋ dom ki. Kese tap bo naai an dim ey ne? 'Deekiŋ 'baado utu am noogo!» ⁴¹ Num Mēljege terliŋ o: «Mart, Mart, naai se uun nirli do nakge tun paacŋ ken naai tēf se; taa naan se bo naai 'baate roi tak tak o 'tēdi baa kaam ara kaam ara. ⁴² Num Mart, 'booyo. Naka kalaŋ sum bo jiga cir paac. Ken se bo Mari beer uunga. Num nakŋ Mari beer uun se, nam aŋsiŋ kōŋ kōōd eyo.»

11

*Isa dooyjee metiŋ ki gen keem *Raa
(Mt 6.9-13, 7.7-11)*

¹ Bii kalaŋ Isa iŋg gōto kaam kalaŋ bini, gen keem Raa. Ken naan jaay eem Raa aas se, maakŋ jeege tun metiŋ ki se, deb kalaŋ baado tōnd metina o: «Mēlje, 'dooyje gen keem Raa aan gōo ken Jan dooyjee metiŋ ki se.» ² Isa taadēn o: «Ken naase jaay aki keem Raa num, 'deekki oaki:

Bua, oŋ jeege paac ai jeeli naai kali ki sum bo Raa.

Oŋ naai bo kōsn gaara do jeege tu paac.

³ Edjeno kōsn ken ajen kaasn bii-raa.

⁴ 'Tōlje *kusiŋje taa naaje kic bo k'tēdn kaldē jeege tun paacŋ ken tujjenga naaje ki kici. Oŋte 'kōŋje k'kend maakŋ nakŋ naam ki.»

⁵ Gōtn se Isa deekēn daala o: «Ken maakse ki se jaay, deb kalaŋ ok mēdē o mēdiŋ se baado oŋiŋ daan nōr ki o tōnd metiŋ o: «Mēduma, edumo tu mappa mōto, ⁶ taa maakŋ mēdumge tu se, deb kalaŋ baadoga mertē gōtum ki, nabo maam m'ok dim m'aŋ kēf eyo.»

⁷ Num ken debm maak ki se jaay, terliŋ o: «Oŋnum, m'tōōdn kaam kalaŋ. 'Borse kaam taarum lē m'gaasiŋga, o maam m'ute genumge paac kic lē, k'tōōdga. Bin num, maam se m'kōŋ kiŋ jaay m'ai kēdn mapp eyo.» ⁸ Gaŋ 'booyki m'asen taada: naan 'kiŋ aŋ kēf se taa gaaba se mēdiŋ sum eyo, num taa naan dōok taar tōnd meta oŋ ey se bo, naan 'kiŋi aŋ kēda.

[‡] 10:32 Lebigē, naade se metjil Lebi ki se o naade lee noogjee tēf serke Raage tu maakŋ Bee Raa ki. [§] 10:33 Samarige se ute Yaudge se taarde baa eyo.

⁹ «Maam m' deeksen m'bo: 'lee 'təndki meta dɔ j'asen keda, 'lee 'jeki dɔ naase aki kəŋə, 'lee 'təndki kaam-taara dɔ j'asen kəɔdɔ. ¹⁰ Deere, debm tənd meta se j'an kədə, debm je se 'kəŋə dɔ debm tənd kaam-taara se le, j'utu j'an kəɔdɔ. ¹¹ 'Saapki tu, maakse ki se bubm gay jaay, gooniŋ tənd metn kənje gətiŋ ki num, naan an kəŋ kədn wəɔɔ ne? ¹² Ey le, kən tənd metn kaaɔm kəŋəŋə se, an kəŋ kədn iini ne? ¹³ Naasen jeegen kən jig ey se kic bo 'jeelki kədn nakŋ bɛɛ gensege tu. Num met kando Bubm kən maakŋ raa ki 'kədn *Nirl Salal jeege tun tənd metiŋ ey ne!»

*Isa dɔ *Bubm sitange*

(Mt 12.22-45; Mk 3.22-30)

¹⁴ Gaaba kalaŋ bini ək kəŋə sitan dɔ naan əŋ taad taar eyo. 'Bii kalaŋ, Isa tuuriŋ sitan se naatn roŋ ki. Kən sitan jaay teec əŋŋ se, gaabm əŋ taad taar ey se baag taadn taara cɛy. Dɔ kən jee denge aak se nakŋ se deəl dode dɔ əkden taad eyo. ¹⁵ Num gaŋ maakde ki se jee kandum deek dɔ: «Ute Belzebul, naan kən Bubm sitange se bo, naan tuur sitange ro jeege tu.» ¹⁶ Mətiŋgen kuuy se je an naam se, tənd metiŋ dɔ ŋ'aden tɛdn nakŋ-kəɔɔm kən naade an kaakŋ jeel ro ki, kən bəɔyo maakŋ raa ki. ¹⁷ Gaŋ Isa jeel maak-saapde dey se, deekden dɔ: «Maakŋ taa naan gaar kən jeenge taarde ək metn naap eyo dɔ baagga tɛdn bəɔrɔ ute naapa se, naan se utu tɛrɛɛ dɔ gətiŋ utu 'toodn kuudu. ¹⁸ Naase əki: ute təɔŋ Bubm sitangen Belzebul se bo, maam m'tuur sitange ro jeege tu. Kən Bubm sitange tɛd bəɔrɔ ute ro naan maliŋ se, bin se naan təpɔga roŋa. Kən bin num, gaariŋ se naan an kəkŋ dɔ diɔ? ¹⁹ Naase əki: maam m'tuur sitange ute ro Belzebul se; num jee metse ki se, kən edden təɔɔ jaay tuur sitange se, naŋa? Bin num naade mala se bo asen kəŋŋ bəɔrɔ dose ki. ²⁰ Num gaŋ kən maam jaay m'tuur sitange ute təɔŋ Raa deer num, kese *maakŋ Gaar Raa se bəɔy aanga gətse ki. ²¹ Kən debm gaabm bəɔrɔ jaay iŋg ute bəɔriŋ been ki dɔ kən naan jaay bəɔb been jiga se, maaliŋge se 'kəŋ kut eyo. ²² Num gaŋ debm kuuy kən təɔg ciriŋ jaay baado oociŋga dɔ ciriŋa jaay tɔsn ute bəɔriŋgen naan əndo do ki se num, maaliŋge se, naan an tɔsn nigin jeege tu.

²³ «Debm jaay ute maam ey se, naan se debm taamooyuma dɔ debm jaay noogum gen tɔsn jeege ey se, debm bin se wəɔkden wəɔkə.»

Sitan ək tɛrl gətiŋ ki

²⁴ Tɛr Isa taaddɛn dɔ: «Kən sitan jaay teec əŋga nam se, naan baa leedo do kəf-baarge tu je gətn an təɔl maakiŋa nabo naan jaay əŋo te ey se. Kən naan jaay əŋ te ey num, baag taadn ute maakiŋ dɔ: «Maam se m'kəkŋ m'tɛrl gətn kən m'iiniŋo ro ki.» ²⁵ Kən naan jaay ək tɛrl aan se, əŋ beɛ se j'ətiŋga aac walak dɔ nakŋge se k'rɛɛs k'daapiŋga ute doobiŋa. ²⁶ Gətn se naan ək tɛrl dɔ baa əŋo sitangen kuuy cili kən kusiŋ ciriŋ naan se daala. Naade baado tɛle end iŋg maakŋ gaab kən se dɔ kiŋg gaabm se tɛrl baa tɛd kusiŋ cir kən deet se daala.»

Maak-raapo jeege tun uun taar Isa

²⁷ Kən Isa jaay utu taad taad taariŋ se, menda kalaŋ uun mindiŋ raan daan jee denge tu dɔ deekiŋ dɔ: «Mend kən ooji naai dɔ kən naai aayo siŋ se, əŋ maakiŋ 'raapm aak eyo.»

²⁸ Gaŋ Isa tɛrliŋ dɔ: «Jeegen booy taar Raa dɔ əkiŋ maakde ki se bo əŋ maakdege 'raapm cir daala.»

Isa uun maan nakŋ-kəɔɔm kən Raa tɛdo ute Yunus

(Mt 12.38-42)

²⁹ Aan gəɔ jeege baag tus tɛdn den se, Isa baagden taad dɔ: «Jeegen duni kən bəɔrse se, jee jig eyo. Dɔ naade je kaakŋ nakŋ-kəɔɔb, nabo nakŋ-kəɔɔm naade an kaakŋ jeel ro ki se, tɛɔn aan gəɔ kən gen Yunus se sum. ³⁰ Aan gəɔ nakŋ aan do Yunus ki jaay taad jeege tun Ninib ki taa an kaakŋ jeel ro ki Raa bo əliŋo gətde ki se*, *Goon Deba se utu 'tɛdn bin kici, taa 'taadn jeege tun duni kən bəɔrse se, an 'kaakŋ jeel ro ki naan kic Raa bo əliŋo.

³¹ 'Bii kən Raa an kəŋŋ bəɔrɔ do jeege tu se, nɛelgen iiniŋo kaam kaam bəɔyɔ† gətn duni

* 11:30 Aak Yunus 3.3-5. † 11:31 Aak 1Gar 10.1-13.

daar ro ki se utu kəkɲ mind jeegen duni ken borse se. Taa naan̄ iin̄o gətn dəkə gen booy taar Gaar Salomon debm jeel-taara se, əɔ 'booyki, debm jeel-taar ara se, cir Salomon se daala. ³² Bii ken jaay Raa an kəjn̄ bəərə do jeege tu se, jeegen Ninib ki se kic utu 'kəkɲ mind jeegen duni ken borse. Taa naade se booy uunga taar Yunus əɔ tərɪga maakde do Raa ki, anum 'booyki, debm ara se cir Yunus se daala.»

Kaama se aan gəɔ ləmpən roa

(Mt 5.15, 6.22-23)

³³ Tər Isa taaddeɔ: «Nam jaay əɔcga ləmpə num əyin̄ mətɲ dɪm ki eyo ey lə deebin̄ ute dɪm eyo, num j'uun̄ j'əlin̄ raan ro kaag ki taa jee ɛnd̄ gətn̄ ese 'kaakɲ gətn̄ wəərə. ³⁴ Kaami se, naan̄ bo ləmpən̄ gen roi. Bin num ken kaami jaay lapi se, roi te denin̄ paac kic inḡ maakɲ gət ken wəərə. Num ken kaami jaay kəɲə num, roi ute denin̄ paac kic maakɲ gət ken əɔɔ. ³⁵ Bin se, ənd̄ kəndə ute gətn̄ wəər ken naai əkse, ənt̄e kənin̄ 'tedn̄ gətn̄ əɔɔ. ³⁶ Ken kingi jaay paac inḡ gət ken wəər se əɔ ken dɪm əɔɔ cəkə kic gətn̄ roi ki num, bin se, kingi ute denin̄ paac se, 'tedn̄ gətn̄ wəərə aan gəɔ ləmpən̄ ken lee wəəri gətn̄ kələ se.»

*Isa mooy *Parizige*

(Mt 23.1-36)

³⁷ Ken Isa utu taad taad bərt sum bo, kəɔ Parizi kalaɲ bini dan̄in̄ əɔ k'baa kəsn̄ beən̄ ki. Ken naade jaay aan se, naade tood̄ ute cəesde jaay bo baag kəɔ do tabil ki. ³⁸ Ken kəɔ Parizi jaay aak Isa tug te jin̄ aan gəɔ ken naade lee tug se ey sum bo, baag kəɔ se, naan̄ aak se əkin̄ taad eyo. ³⁹ Gətn̄ se Meljege deek kəɔ Parizi ki əɔ: «Naase Parizige se, naase 'tugki naagɲ nakgen naase 'lee aayki əɔ əsn̄ki se aac walak, num gaɲ maakin̄ tap bo ənin̄ki dooc ute saapm̄ gen boogo ute nakgen *kusina. ⁴⁰ Kale jee dərɪge! Raa ken əbo daa roi se, ken maak ki kic naan̄ bo debm kəbin̄ ey la? ⁴¹ Nakɲ naase əkki maakɲ baay kəssege tu se, ɛd̄in̄ki *sərke jee daayge tu, bin jaay bo maakse 'tedn̄ aak bəe naan̄ Raa ki.

⁴² «Num naasen Parizige utu asen̄ tedn̄ əɲ aak eyo, taa nakgen naase əkki sɛem sɛem ken 'lee təmbki maakɲ taadsege tu ken tedn̄ nijimi ute naksegen maakɲ jinen̄ ki se kic bo, naase 'lee 'nigin̄ki gətn̄ kaam sik əɔ ken kaam kalaɲ se, naase 'lee ɛd̄in̄ki Raa ki. Nabo naase 'tedki nakge ute doobin̄ eyo əɔ 'jeki Raa eyo. Bəeki num, naase aki tedn̄ nakgen ute doobina əɔ aki je Raa jaay bo, naksegen ken naase 'lee ɛd̄ki sərke Raa ki sɛem sɛem se kic bo, ənt̄en̄ 'dirigin̄ki kici.

⁴³ «Naasen Parizige utu asen̄ tedn̄ əɲ aak eyo, naasen ken 'baakiga maakɲ *bɛe ken Yaudge lee tusn̄ maak ki se, 'jeki əɔki naase bo aki kinḡ naan̄ ki. Əɔ ken aankiga bəər ki kic lə, 'jeki əɔki jeege bo asen̄ tedn̄ təɔsɛ naase ki bo deete.

⁴⁴ «Utu asen̄ tedn̄ əɲ aak eyo, naasen ken 'tecki aan gəɔ yogen k'duubde maakɲ baad̄ ki ken jeege əɲ aakde eyo, jaay lee do ki se‡.»

⁴⁵ Gətn̄ se debm jeel taadn̄ təkɲ mətɲ Ko Taar Raa kalaɲ bini deek Isa ki əɔ: «Debm dooy jeege, taar ken naai inḡ 'taad se, kɛse naai 'naajjen naaje kici.»

⁴⁶ Gaɲ Isa tərɪn̄ əɔ: «Naasen jee jeel taadn̄ təkɲ mətɲ Ko Taar Raage se utu asen̄ tedn̄ əɲ aak eyo kici, taa naase 'tuun̄ 'təndki daam deer se do jeege tu, num naase, ute goon̄ jisen̄ baat se kic bo utin̄ki eyo.

⁴⁷ «Utu asen̄ tedn̄ əɲ aak eyo naasen 'lee iin̄ 'daapki do baad̄n̄ jee taad taar teeco taar Raa ki do dəkina əɔ naade se bɪgsege bo ken təɔldeno. ⁴⁸ Ken bin num, naase ute bubsege se taarse kalaɲ; jee taad taar teeco taar Raa ki se, naade bo jee təɔldeno əɔ naase bo jee kiin̄ do baaddege. ⁴⁹ Taa naan̄ se bo, Raa ken jeel-taar mala mala se taado əɔ: M'utu m'aseno kəl jee taad taar teeco taarum ki ute jee kaan̄ naabumge əɔ mət̄inḡe naade utu aden̄ təɔɔ əɔ mət̄ingen̄ kuuy se, naade utu aden̄ dabara. ⁵⁰ Taa naan̄ se bo, jee duni ken borse se, taa moosn̄ jeegen taad taar teeco taar Raa ki se, naan̄ utu aden̄ kəkɲ mindde do yodege tun baago kaad̄ ken Raa utu aalo kaal do dunia, ⁵¹ ken iin̄o do yo Abel ki bini aan

‡ 11:44 Do dək̄in̄ se Yaudge jaay leega do baad̄ ki num, saap əɔ naade tedga aak kusu naan̄ Raa ki.

do yo Zakari, ken k'tooliño daan *gōtn ken k'lee k'tedn serke Raa ki ute *Bee Raa. Deere, 'booyki m'asen taada: jee duni ken borse se Raa utu aden kōkŋ mindfe.

⁵² «Naasen jee jeel taadn tōkŋ metn Ko Taar Raage se utu asen tedn wōŋ aak eyo! Taa naase 'gaaskiga dōobm ken 'kōl jeege gōtn Raa ki wō naase malinge le 'baate kendki, wō jeegeen je kende se le, naase 'gaasdeki dōobo.»

⁵³ Ken Isa jaay taad naŋ taariŋa wō teeco teec gōtn ese se, jee jeel taadn tōkŋ metn Ko Taar Raage ute Parizige se iin roŋ ki cey wō naade baag tōnd metin do taarge tu dena.

⁵⁴ Do taarge tun Isa taad se, naade goomiŋ ken naan jaay taad tuiŋga num, naade aŋ kōkŋ mindiŋa.

12

Jee taad tal wō naade se jee Isage

(Mt 6.12, 10.16-39)

¹ Kaad ken se, jeege tus dupu kando kando bini baag tuum naapa. Gōtn se Isa baag taadn jeege tun metin ki se bo deete deekden wō: «Naase se, wōndki kōndō ute wōm *Parizige. Wōm naade se je taadn wō naade ted rode aan gōw naade bo jee taad taar met ki.

² «Taa kaadiŋ jaay utu 'kaan se, nakŋ paacŋ j'oyiŋga kōy se, utu toodn tal. Wō nakŋ borse k'jeelki metin ey se, j'utu j'anŋki jeele. ³ Bin bo, nakŋ paacŋ naase 'taadiŋki maakŋ nōr ki se, 'baa 'taadiŋki jeege tu ute kaam kaada. Nakŋ ken naase 'booyiŋki k'taadsen naan ki metn bisege tu maakŋ bee ki se, 'wōkiŋki do beege tu kici.

⁴ «Medumge, taar se maam m'taadsen naase ki: wōnte 'beerki jeege tun 'tōl daa roa, num mōotn asen kōŋ tedn dim ey se. ⁵ Num 'booyki m'asen taadn debm ken naase anŋki beere: 'beerki deb ken ooykiga kic bo, naan wōk tōgŋ ken asen kōl maakŋ pood ken gen daayum. Deere, 'booyki m'asen taada: kese bo debm ken naase anŋki beere.

⁶ «'Jeelki, yeelge seem seem mii se k'dugiŋ ute kōbōrō di sum ey la? Ute naan se kic bo, *Raa wŋ dirig kalaŋ maakde ki eyo. ⁷ Num gan naase se bini beekŋ dosege se kic bo, Raa jeeliŋ kalaŋ kalaŋ. Bin se, wōnte 'beerki! Naan Raa ki se naase 'cirŋki yeelge se dōkō.

⁸ «'Booyki m'asen taada: debm taad naan jeege tu wō naan debm maam se, maam *Goon Deba kic bo maam m'taadn naan *kōdn Raage tu m'wō naan se debm maama. ⁹ Num debm ken baatum naan jeege tu se, maam kic m'utu m'an baatiŋ naan kōdn Raage tu. ¹⁰ Wō debm ken tui taariŋa ro Goon Deb ki se, Raa aŋ tōl *kusiŋiŋ ese se; num debm ken jaay naaj *Nirl Salal se, naan se Raa aŋ tōl kusiŋiŋ se eyo. ¹¹ Ken naase jaay k'tōk k'baansenga maakŋ *bee ken Yaudge lee tusn maak ki se ey le naan gaariŋge tu wō gōtn tōgge tu se num, naase wōnte 'beerki do taar ken naase aki ba taadn naande ki ken anki nakŋ kōdn dose. ¹² Taa kaad ken se, Nirl Salal bo asen kōl naase aki jeel taadn taara naande ki.»

Debm maal debm derle

¹³ Maakŋ jee denge tu se, deb kalaŋ bini baado wŋ Isa wō deekiŋ wō: «Debm dooy jeege, genaam se ol nam ba taadiŋ, n'baado num maal bubje se wŋ naai bo ajesiŋ nigi.» ¹⁴ Gōtn se Isa terliŋ wō: «Debm ken wōndum gen kaakŋ metn taarsege ey le gen nigŋ maalsege se, tap bo naŋa?» ¹⁵ Ter naan taad jeege tu paac wō: «Wōndki kōndō! Wō naase se wōndki dose daan ki, bōbki rose ro tama ki. Taa debkilim se, maaliŋ den aan gōw di kic bo, ken oliŋ iŋg se, maaliŋ eyo.» ¹⁶ Gōtn se ter Isa taadden ute kaal naagŋ taara wō: «Debm maala kalaŋ bin se, maakŋ gōtiŋ ooj tuun karat karat. ¹⁷ Ken naan aak nakiŋ jaay ooj den se, naan baag taadn ute maakiŋ wō: «Baar jaaki tap bo, maam m'tedn rom m'wō di? Bere, gōtn am kaasn m'an kōmb nakumge se le gōtō.» ¹⁸ Ter naan taad ute maakiŋ wō: «Borse, kese bo nakŋ maam m'utu m'teda: giijumge se m'aden tōkŋ paac naatn wō m'kōbm kengen kuuy magala magala cir naadege se daala. Ken m'ōbdenga jaay aasga num, teenumge ute nakumge paac se, m'aden tusn kōmb maak ki. ¹⁹ Gōtn se maam m'deekŋ rom ki m'wō: ai roma, 'tōl kōri gen baara baara, taa kōsō ute kaayi le, dena. Taa naan ki se maam

m'kəsɔ, m'kaaye ɔɔ m'teɸ nakgen ken maakum jea.» ²⁰ Num gaŋ Raa deekiŋ ɔɔ: «Kale debm derle, maakŋ nɔɔr ken ese sum bo, naai le 'kooyo; num nakigen naai 'tusiŋ se, tap bo 'kɔɔpm naŋ ki?» ²¹ 'Booyki! Kese nakŋ ken utu 'kaan do deb ken tusn maala dena do duni ki, nabo naan Raa ki se, naan ɔk dim ey se.»

Aalki maakse do Raa ki
(Mt 6.19-34)

²² Gɔtn se Isa taad jeege tun metiŋ ki ɔɔ: «Taa naan se bo, maam m'deeksen m'ɔɔ: taa kose se ɔnten 'kuunki nirlse taa nakŋ naase aki kɔsɔ ɔɔ taa rose se ɔnten 'kuunki nirlse do kal ken naase aki tuusu. ²³ Taa kose se, naan cir nakŋ kɔsɔ ɔɔ rose se le, naan cir kala. ²⁴ Aakki tu gaakge se; naade le ɔɔc eyo ɔɔ ɔk teenŋ gen kɔj eyo ɔɔ giiji le, naade ɔk eyo ɔɔ gɔtn kɔmb kɔrbɔtde kic bo, naade ɔk eyo. Ute naan se kic bo, Raa ulde. Num naase se met kando yeelge se, naase 'cirdeki? ²⁵ Maakse ki se, naŋa jaay ute kuun niriŋ sum bo 'kɔŋ ziidn bii kiŋgiŋ do naan ki ne? ²⁶ Ken ese jaay naase ɔŋ aasiŋki te ey num, gen di jaay naase uunki nirlse do nakge tun ɔɔp ɔaa se?»

²⁷ «Aakki tu pɔɔŋ nakgen taak bɛɛ maakŋ kaag ki se; naade se ɔɔ kuubu eyo ɔɔ ɔnd cɛke eyo. Nabo 'booyki m'asen taada: Gaar Salomon do dakiŋ se, ute maaliŋ den paac se kic bo, bii kalaŋ ɔŋ uus te kal aak bɛɛ tec aan gɔɔ gen naade se eyo. ²⁸ Mu jaaki daar maakŋ kaag ki ɔɔ metbeeki sum bo j'utu j'aŋ tɔɔc se kic bo Raa tamarinŋ aak bɛɛ bɛɛ se, met kando asen kɔŋ kedn kal tuusu naase ki ey ne? 'Bɛɛ, naase se jee ken aalki te maakse paac do Raa ki eyo. ²⁹ ɔɔ ɔnte 'kuunki nirlse gen je nakŋ naase aki kɔsɔ ɔɔ aki kaaye. ³⁰ Nakgen bin se paac, jee jeel Raa mal ey bo daayum iŋg saap do ki. Ey num, Bubsen maakŋ raa ki se jeele nakŋ ken naase 'jeki. ³¹ Num naase se 'jeki bo Raa kɔsn gaara dose ki ɔɔ nakgen ɔɔp se, naan asesiŋ kedn do ki. ³² Naasen dɔɔl baatgen cɔkɔ ara, ɔnte 'beerki! Taa Bubsen maakŋ raa ki se, nakŋ ken tɔɔliŋ naan ki se, naase utu aki kiŋg ute naanŋa maakŋ gaariŋ ki.»

Kɔrbɔtn maakŋ raa ki

³³ «Bin se, nakŋ naase ɔkki se, dugiŋki naatn ɔɔ gursiŋ se, eɸiŋki *sɛrke jee daayge tu. Bin se gɔɔ naase ɔmbkiga naksege gɔtn 'kɔŋ 'tuj eyo ɔɔ daayum asen toodn kɔrbɔto maakŋ raa ki. Gɔtn naane se, debm boogo gɔtɔ ɔɔ k-ŋɔɔ kic bo aŋ kɔŋ tuj eyo. ³⁴ Taa gɔtn maalse ro ki se, gɔtn ese bo maak-saapse iŋg ro ki kici.»

ɔnte 'toodki bia
(Mk 13.33-37; Mt 24.42-51)

³⁵ «Iŋgki daayum ute kal teɸn naabse rose ki, ɔɔ ɔnte 'kɔŋki lɔɔmpsege 'kooyo. ³⁶ ɔɔ naase iŋgki aan gɔɔ jeege ken iŋg aak kaak kaam melden ken utu ade terl gɔtn kɔkŋ mend ki se. Taa ken naan jaay aanga ɔɔ tɔndga kaam taara num, naade aŋ naar kɔɔɔ. ³⁷ Maak-raapo naade ken melde ɔaado ɔŋdega jaay naade utu iŋg kiŋg zɛɛr se. 'Booyki bɛɛ m'asen taada: melde se, naan mala 'kuun kuusn kal teɸn naabiŋa aden kɔŋ naan ki ɔɔ naan bo aden kedn kɔsɔ. ³⁸ Maak-raapo naade ken melde 'kaan daan nɔɔr ki lɔ do metbeeki ken aden kɔŋ naade utu iŋg zɛɛr se.

³⁹ «Naase 'jeelki, ken mel bee jaay jeel kaadn debm boogo ano ɔaa num, naan 'kɔŋ been se debm boogo aŋ tɛɛɛc eyo. ⁴⁰ Naase kic 'daapki rose, iŋgki do metekse ki, taa kaadn ken *Goon Deba jaay ade ɔaa se le, naase 'jeelki eyo.»

⁴¹ Gɔtn se Pier tɔnd metiŋ ɔɔ: «Meluma, kaal naagŋ taar ken naai taad se, taad ute naaje sum lɔbu ute jeege paac le?»

⁴² Meljege terliŋ ɔɔ: «Debm teɸn naabm metekɛ ɔɔ tuj ɔrmiŋ ey se ken gay? Naan bo debm ken meliŋ utu aŋ kɔŋ jee teɸn naabgen kuuy kaam jiŋa ɔɔ ken aanga kaadn ki num, aden lee 'nigŋ nakŋ kɔsɔ. ⁴³ Maak-raapo debm teɸn naab ken meliŋ aan jaay ɔŋiŋ naan utu teɸiŋ teɸn naabm ken naan ɔŋiŋsiŋ kaam jiŋ se. ⁴⁴ 'Booyki bɛɛ m'asen taada: debm teɸn naabm bin se, meliŋ utu aŋ kɔŋ nakiŋge paac kaam jiŋa. ⁴⁵ Num gaŋ ken debm teɸn naabm se jaay taad ute maakiŋ ɔɔ: Melum se ade kɔŋ terl yɔkɔɸ eyo, ɔɔ gɔtn se naan iŋg baag tɔnd jee teɸn naabgen mendge ute gaabge, jaay naan ɔsɔ ɔɔ aay oono. ⁴⁶ Gaŋ mel

gaabm ese se, biin jaay naan ano terl se, naan ond eyo do kaad ken naan aan kaan kic le, naan saap do ki eyo. Ken melin jaay aanga num, utu an tuur naata do an kolin 'dabar ute jee ken baate kaal maakde do Raa ki. ⁴⁷ Debm tedn naabm ken jeel naabm ken melin maakin jen ro ki se, nabo on tedin te ey se, naan se melin utu an kond den aak eyo.

⁴⁸ «Num gan debm tedn naabm jeel eyo naabm ken melin maakin jen ro ki se, ken naabin se jaay tujga kic num, j'an kondin kaam doodin ki sum.

«Taa naan se bo, debm ken j'edinga nakge den num, k'je gotin ki kic bo dena do debm ken j'oninga nakge den kaam jin se, j'utu k'tond metn nakge dena gotin ki kici.»

Taa Isa se jeege utu 'gaan ute taasdege
(Mt 10.34-36)

⁴⁹ Isa taad do: «Maam se m'baano ute poodo do naan ki do m'je poodn se 'koko. ⁵⁰ Kor naan se kaan se, maam m'ok *batem dubar ken maam m'utu m'batizi. Naan se bo, nakj deerum ken ing booyum bini m'utu m'an tedn 'kaasn jaay se.

⁵¹ «On ten 'saapki oki maam se m'baano ute lapia bo do naan ki. Got! 'Booyki, m'asen taada: maam se m'baado bo gen gan jeege ute naapa. ⁵² Taa naan se bo, naan ki se, jee maakj beede ki mii se utu gan ute naapa. Maakde ki se, jee mota taarde 'kon koken metn naapa ute jee di eyo do jee di se kic bo taarde 'kon koken metn naapa ute jee mota eyo. ⁵³ Naade utu gan ute naapa: bubu se, utu 'gan te goonin gaaba do goon gaaba se, utu 'gan ute bubin kici; ko se, utu 'gan ute goonin menda do goon menda se, utu 'gan ute kon kici. Moom menda se, utu 'gan ute mend goonina do mend goono se, utu 'gan ute moomin menda kici.»

Jee se jeel kaakj kaadn nakge

⁵⁴ Isa taad jee denge tu daala do: «Ken naase jaay aakkiga gapara asga metn raa ki num, borse sum bo naase naar oki maane utu ade baao. Do maane se baado deere. ⁵⁵ Ken naase jaay aakkiga kuulu baagga kol baa kaam kaam berde se*, naase oki, jaaki se goto utu 'kong do goto baado on deere. ⁵⁶ Ken naase jaay 'jeelki kaakj jeel kaadn nakgen ken ted do naan ki, ute ken tedn maakj raa ki num, 'ted do di jaay 'jeel oki metn nakgen ken deel daanse ki ey se? Naase se jee ken saap oki metn nakge eyo.

'Daap taari ute debm taamooyi

⁵⁷ «Gen di jaay naase on aak oki metn nakgen gen ted ute doobin ey se? ⁵⁸ Taa naan se bo, ken naai 'baa baa gotn kon bor ki num, doob ki se, ute debm taamooyi se naai ai kaami daap taari. Ey num, bere, naan ai baa kol gotn debm kon bor ki do debm kon bor se le ai kol gotn asgarge tu do asgarge se, ai koken kol dangay ki. ⁵⁹ 'Booy m'ai taada: nakj doi ki paac se, bini kaboro kic bo og nanin te ey se, naai 'kon tecn maakj dangay ki eyo.»

13

*Borse 'terlki maakse do *Raa ki*

¹ Kaad ken se, jee metinge baado taad Isa ki taa Galilegen baado tedn *serke jaay bo, Pilat toalde kaad ken naade ted ted serke se. ² Gotn se Isa terlden do: «Saapm naase ki num, oki Galilegen ken Pilat toalde se bo, tedga jee *kusiin cir Galilegen baa se paac la? ³ Got! 'Booyki m'asen taada: ken naase jaay 'terlki te maakse do Raa ki te ey se, naase paac utu aki 'kutn bin kici. ⁴ Lo jeegen sik-kaar-martn bee jerle k'darin Siloe ken ooc dode ki jaay toalde se, gen naase ki num, jee Jeruzalem ki te dende se, oki naaden ken ooy se bo, jee kusinge cir jee baa se paac la? ⁵ Got! 'Booyki m'asen taada: ken naase jaay 'terlki te maakse do Raa ki ey se, naase paac utu aki 'kutn bin kici.»

Kaal naang taara ro ko ba ken ooj eyo

* 12:55 Taa naan *Israel se gapara ute maane se baado kaam kaad toocni.

⁶ Gøtn se Isa taad ute kaal naagj taara ð: «Gaaba kalañ ðk ko ba maakj jineniñ ki ðo naan baado je koojiña, nabo ðj te koojiñ eyo. ⁷ Gañ naan ðeek deb ken teðiñ naaba maakj jineniñ ki se ð: «Aaka, ko kaagj se maam m'leega baara mətə ðo m'je koojiñ nabo m'ðj eyo. Þorse ðg 'gaan undiñ naatn, taa naan le ðaar gaas gətə cεε sum.» ⁸ Num debm teðiñ naaba se terliñ ð: «Məluma, ðñumsiñ gen baara kalañ daala; maam m'añ kuðñ meñiña ðo m'utu m'añ kəmb yeñε. ⁹ Bin sum bo ute naan se kər baar kuuy se, səm utu 'koojo daam; ken naan jaay ooj te ey le, an kəgñ kund naatn.»»

*Isa eð lapia mend ki *bii sebit ki*

¹⁰ Bii kalañ, bii sebit ki se, maakj *beege tun ken Yaudge lee tusn maak ki se, gøtn se Isa baa end maakj bee ken kalañ ðo baag dooy jeege. ¹¹ Gøtn se, menda kalañ ðk kəñ sitan ðo gøtn kəñiñ ðkiñ sum se, ðkga baara sik-kaar-marta. ðo kəñiñ se ðkiñ duruniñki teðiñ tap bo ðj sεej eyo. ¹² Ken Isa jaay aakiñ se, ðařiña ðo taadiñ ð: «Menda 'booyo, maam se m'ððiga doi maakj kəñi ken lee ðabari se.» ¹³ Gøtn se Isa ðnd jiña do mend ken se, ðo mend se naar ðj lapia, iñ ðaara sεej tal ðo baag *nookj Raa. ¹⁴ Gañ magal bee ken Yaudge lee tusn maak ki jaay aak Isa eð lapia mend ki, bii sebit ki se, naan maakiñ taariña. Gøtn se naan uun mindiñ raan taad jeege tu ð: «'Booyki! Naajege se, j'ðkki bii mεεε gen teðiñ naaba. Bin se, debm je lapia roñ num, n'baado daan biige tun se. Ey num bii sebit se, bii teðiñ naab eyo.» ¹⁵ Gañ Məljege terliñ ð: «Aak jeege ken teð rodε aan gə ðee taad taargen met ki ara! Maakse ki se, naña jaay aanga bii sebit ki num, kəñ kəñ marařiña ey le buuriña metn bełeñ ki ðo an tuutn gen baa keðñ maan ey se? ¹⁶ Num mend se le, naan metjil *Abraam mala, ðo aaka, gøtn *Bubm sitange ðkiñ sum se ðkga baara sik-kaar-marta. Beeki num, bii sebit ki se bo, j'añ kəðñ doña maakj ji Bubm sitange tu se ey la?» ¹⁷ Ken jee taamooyiñge jaay baa booy taar se, səkəñ baa təłde; gañ jee dengən aak nakj-kəðbgen paacñ naan teð se, maakde raapo.

Isa aal naagj taara ute kaam nakj k'dariñ mutard

(Mt 13.31-33; Mk 4.30-32)

¹⁸ Gøtn se, Isa ter taadden daala ð: «Ken Raa utu 'kəsn gaar do jeege tu tap bo 'teçñ aan gə ði? Maam m'añ kəmb beyε ute ði? ¹⁹ *Maakj Gaar Raa se, teçñ aan gə ðo kaam nakj k'dariñ mutardn ese se, ken gaaba kalañ uun ðəciñ maakj jineniñ ki. Ken naan jaay ðəciñ sum se, naan teece ðo teep teð ko kaaga. Bini yeelge kic bo baado uj kujdege teletinge tu.»

Isa taad kaal naagj taara ute ərəmə

²⁰ Isa ðeek daala ð: «*Maakj Gaar Raa se tap bo m'añ kəmb beyε ute ði? ²¹ Naan se tec aan gə ðo ərəmə ken menda jaay təs ruñj gεmε dooc gərn magala ðo ken naan jaay deepiñga ðo əmbiñga maak ki num, iñiñ paac se.»

*Doobm ken əl jeege *maakj Gaar Raa ki*

(Mt 7.13-14,21-23, 8.11-12)

²² Ken Isa jaay baa baa Jeruzalem ki se, naan aal teeco maakj gegerge tu ðo maakj naange tu ðo naan ken se, naan lee dooy jeege. ²³ Gøtn se nam kalañ bini tənd meñiñ ð: «Məluma, jee ken utu kaaj se, baat ey ne?» Gøtn se Isa terlden ð: ²⁴ «Aayki kaamse endki ute taa doobm baata, taa maam m'ðeeksen m'ð: jeege ðena utu 'je doobm 'kende nabo naade an kəñ kaas eyo. ²⁵ Ken kaadiñ jaay utu kaan se, mēl bee utu kiñi ðo 'gaasn kaam taariña ðo naasen aki kəəpm naatn se aki baagj tənd kaam taara aki ðeekj ðki: Məlje, ððjen kaam taara! Gañ naan maak ki se asen terl ð: Naase tap bo, iñkiro gayo? Maam se, m'jeelsen eyo. ²⁶ Kaad ken naane se, naase anki taadn ðki: naaje se j'əso ðo j'aayo ute naai tełe ðo naai dooy jeege daan doobjege tu kici. ²⁷ Gañ naan utu asen terl ð: Naase iñkiro gay gay se, maam m'jeelsen eyo. Iikki naatn cεem ki ðəkə, naasen paacñ jee teðiñ *kusiñge se! ²⁸ Gøtn naane se, naase aki baa keeme ðo aki taan naansege ken aki baa kaakj *Abraam, Isak ðo *Yakub ute jee taad taar teeco taar Raa ki paac maakj Gaar Raa ki; nabo naase se, j'asen tuur naatn. ²⁹ Bii ken se, jee meñiñge se ade kiñ gøtn kaada

tookho ð jee metinge se ade kiin gōtn kaada toocni, ð kengen metinge ade kiin kaam kaam kooko ð kengen kuuy se ade kiin kaam kaam booyo, ð paac naade ade baa utu tusn 'king kōsn bii laa ki ute maak-raapo maakn Gaar Raa ki. ³⁰ 'Booyki! Bin bo, jee kaam mōōtn se bo, utu 'tedn jee deet deete ð jee deet deet se bo, utu 'tedn jee kaam mōōtn.»

*Isa ute *Erod*
(Mt 23.34-39)

³¹ Naan ken se sum bo, *Parizige kandum bini baado ðn Isa ð deekin ð: «Berε, iin gōti ki se 'baa; taa Erod se le je ai tōōl.» ³² Isa terlden ð: «'Baa ðnki k-bukumbōō ken ese ð 'taadin ki ðaki: 'Booyo, maam se m'tuur tuur sitange ð m'ed ked lapia jee kōōnge tu jaaki ð metbeeki; ð maakn bii k-mōōtge tu se, maam m'nan naabuma. ³³ Bin num, jaaki, metbeeki ð pelen se, maam m'baa ute naanuma, taa doobin eyo ken debm taad taar teeco taar Raa ki jaay 'kooy Jeruzalem ki ey se.»

Isa eem taa Jeruzalem

³⁴ Isa deek ð: «Waay Jeruzalem, waay Jeruzalem, naai ken debm tōōl jee taad taar teeco taar Raa ki ð jee ken Raa ðldeno gōti ki kic bo, naai bo debm tund tōōlde! Met kando, maam m'je m'tusn genige aan gōō ko kōōnj ken lee tus geninge taa beekn keyin ki se, nabo naase 'jeki te eyo. ³⁵ 'Booyki! *Bee Raase se utu 'toodn kuudu. 'Booyki m'asen taada: naan ki se, naase 'je amki kaak kic bo amki 'kōō eyo, bini utu 'kaan kaad ken naase utu aki deekn ðaki: ðn Melje Raa tedn beēna do debm ken utu baado ute ro naana!»

14

*Ter Isa ed lapia debm kōōn ki *bii sebit ki*
(Lk 6.6-11, 13.10-17)

¹ Bii kalar se, Isa baa kōsn maakn bee magal *Parizige tu kalar bini, gar biin se, bii sebit. ð jee ing gōtn ese ðndin kaama tak. ² Gōtn se gaaba kalar mōōbga mōōb se, baado daar naanin ki. ³ Naan ken se, Isa taad jee jeel taadn tōōkn metn Ko Taar Raage tu ute Parizige tu ð: «Gen naase ki num, bii sebit ki se, debm kōōn se j'ok doobm j'an kedn lapia lōbu gōō le?» ⁴ Gar naade do dek ð baate terlin taara. Gōtn se Isa ðk debm kōōn se, edin lapia ð ðnin baa been ki. ⁵ Ter Isa deekden ð: «Maakse ki se jaay, debm ken goonina ey le maranina ooc maakn bud ki ute bii sebit se, 'booy an naar kuun ey ne?» ⁶ Gōtn ese, taar ken naade 'kōō jaay an terl tap bo, ðk eyo.

'Beer gōtn king kaam mōōtn

⁷ Ken Isa aak jeegen k'dandeno gōtn kōō ki jaay je je gōtn king naan ki se, naan aanden kaa taara ð: ⁸ «Ken naai jaay k'danjiga gen baa kōsn gōtn kōōn mend ki num, ðnte 'baa king naan ki. Ey num sōm, maakn jeege tun k'dandeno se, nam kuuy magal ciri naai se utu ade baa. ⁹ ð debm ken danseno se, utu ade baa, ai deekn ð: «Meduma, iin ðn gōtn ese; kese gōtn king naai eyo.» Ken naai 'kiin gōtn ese jaay bo, 'baa king gōtn kaam mōōtn se, naan ken se, naai sōkōō ai tōōl. ¹⁰ Num taa naan se bo, ken k'danjiga num, 'baa ing gōt ken kaam mōōtn. Bin se debm danji se jaay aanga num ð aaki naai ing king kaam mōōtn se, gōtn se naan ai deekn ð: «Meduma, iin 'baado ing naan ki ara.» Naan ken se, jee ken k'dandeno gōtn kōō ki se paac ute naai se, naade ai kaaki se ai kaali maak ki. ¹¹ Taa debm nookn roña raan se, utu 'kōōpm baate ð debm ðp roña baat se, roña utu 'kookn raan.»

Doobm ken anki dan jeege gen kōō

¹² Gōtn se Isa taad gaab ken danjo been ki se kici, deekin ð: «Ken naai jaay 'dan jeege katar ki ey le teger gen kōō, ðnte danjo medige, genaage, taasige ð ðnte dan jee do daamboogigen jee maalge. Ey num sōm, biin kuuy se, naade utu ai dan kici ð nakn naai eddesinga se le, naade aisin terl gōōn ki. ¹³ Num gar ken naai jaay 'je kedn kōsn bii laa ki ute maak-raapo num, 'danjo jee daayge, jee ken kōōn tujdege tuju, jee cekedge ð jee kaam-tōōkge. ¹⁴ Bin se, ai 'tedi maaki 'raapo, taa nakn naai edden se le, naade aisin

kəŋ tərɫ ɡɔŋ ki eyo. Num naaŋ se, *Raa mala ʋo aisin tərɫ ɡɔŋ ki, kaad kən naaŋ utu 'dur jee kən tɛd nakge ute doobina daan yoge tu se.»

Isa aal naagɥ taara ute debm kən dan jeege beeŋ ki ɡen kɔsɔ
(Mt 22.2-14)

¹⁵ Maakɥ jeege tun kən baado kɔsn ɡɔtn ese se, deb kalaŋ jaay booy taar Isa taad se, naaŋ deek Isa ki ɔɔ: «'Maak-raapo deb kən jaay utu 'baa kɔsn *maakɥ Gaar Raa ki se!»
¹⁶ ɡɔtn se Isa tərɫin ute kaal naagɥ taara ɔɔ: «Gaaba kalaŋ se, tɛd kɔsɔ dena ɔɔ naaŋ danɔ jeege kic ʋo dena. ¹⁷ Kən kaadn kɔsɔ jaay aas se, gaabm se ɔɔ debm tɛdn naabin ɡen baa dan jeege k'danɔdeno ɡɔtn kɔs ki se, deekden ɔɔ: «'Baakiro ʋɔrsel! ʋere, kɔsɔ se ooyga.»
¹⁸ ɡaŋ ɡɔtn se, jee kən k'danɔde paac se baag daapm taardege. Debm deet deet se deek debm kən j'olinɔ se ɔɔ: «Maam se, m'utu m'dugu dug maakɥ ɡɔtɔ. ʋeeki num, m'aŋ m'baa kaakin jaayo. Bin se 'baa deekin ŋ'mooyuma, maam se m'kəŋ kaan eyo.» ¹⁹ ɔɔ deb kuuy se deekin ɔɔ: «Maam se m'utu m'dugu dug maraŋge sik ɡen tɛdn naaba ɔɔ maam m'je m'aden baa naam ɡen tɛdn naaba. Bin se 'baa deekin ŋ'mooyuma, maam se m'kəŋ kaan eyo.» ²⁰ Tɛr deb kuuy deekin ɔɔ: «Maam se, m'utu m'ɔk kɔk mɛnda. Taa naaŋ se ʋo, maam m'kəŋ kaan eyo.» ²¹ Kən debm tɛdn naabm se jaay tərɫ baa ɔŋ melin se, naaŋ taadin metn taargen k'taadinɔ se paac. Kən melin jaay booy se, maakin taarina ɔɔ deek debm tɛdn naabin ki se ɔɔ: «Yɔkɔdɔ, 'baa ɡɔtn jeege lee tusni daan doobge tu maakɥ ɡeɡer ki, 'baa danɔ jee daayge, jee kən kɔŋɔ tujdeki tuju, jee kaam-tɔkge ute jee cɛkɛdɡe 'baandeno ɡɔtn ara.» ɡɔtn se debm tɛdn naabin se iin baa. ²² Kən naaŋ jaay tərɫ baado ɔŋ melin se deekin ɔɔ: «Meluma, naabm naai ɔlum taarin se, maam m'tɛdinoga, ɡaŋ ute naaŋ se kic ʋo, ɡɔtɔ utu tap.» ²³ ɡɔtn se melin deekin ɔɔ: «'Baa daan doobge tu ɔɔ naagɥ salige tu, jee se 'baandeno ute taa tɔɔɡɔ taa ade 'baa utu 'doocɥ maakɥ beem se.» ²⁴ Taa naaŋ se ʋo, maam m'deeksen m'ɔɔ: maakɥ jeege tun k'danɔdeno paac jaay baate baado se, maakde ki se deb kalaŋ kic ʋo, 'kəŋ nam kɔsum se eyo.»

Debm kən baate te roŋ ey se, 'kəŋ tɛdn debm metn Isa ki eyo
(Mt 10.37-39)

²⁵ Kən jee denge jaay baa baa doob ki ute Isa se, ɡɔtn se naaŋ tərɫ aakde ɔɔ deekden ɔɔ:
²⁶ «Debm kən je ade baa metum ki jaay, je bubina, koŋa, mɛndina, ɡeninge, ɡenaangen gaabge ute kengen mɛndge cir maama ɔɔ jem te maam cir roŋ mal ey se, naaŋ 'kəŋ tɛdn debm metn maam ki eyo. ²⁷ Debm kən baate kuun kaagɥ j'ansin tupm ro ki ɔɔ ɔk metum ey se, naaŋ se 'kəŋ tɛdn debm metn maam ki eyo kici.

²⁸ «Taa naaŋ se ʋo, maakse ki se nam jaay je kiin bee jɛrlɛ num ŋ'ing naaŋ ki, mɛdn kaakɥ ɡursin kən aŋ kaasn kiin beeŋ se, jaay ey la? ²⁹ Ey num, kən naaŋ jaay uunga meta ɔɔ ɔɔ narin te ey se, jee deel deel ɡɔtn ese jaay aakga num, aŋ tɛrɛcɥ metin ki, ³⁰ aŋ deek ɔɔ: «Aakki tu! Gaabm ara ɔɔ iin kiin beeŋ kaca, nabo ɔŋ aasin te eyo.» ³¹ Kən gaar gam jaay baa tɛdn ʋɔɔɔ ute gaar kuuy num, naaŋ 'king naaŋ ki, 'kaakɥ asgaringen dupu-sik se, 'kaasn tɛdn ʋɔɔɔ ute asgargen dupu-si-di jaay ey la? ³² Ey num, kən gaar naane utu dɔk sum ʋo, naaŋ 'kɔɔ jeege ɡotin ki taa j'kɔkɥ taasa. ³³ Bin ʋo, maakse ki se debm jaay ɔŋte nakinɡe ey paac se, 'kəŋ tɛdn debm metn maam ki eyo.

³⁴ «Deere, nakɥ nijim aan ɡɔɔ kaata se ɡɔtɔ. Num kən kaata jaay kingin nijim se ɡɔtɔga num, j'aŋ tɛdn j'ɔɔ di jaay 'tɛdn nijim ɡotin ki se? ³⁵ Kən kaata jaay kingin teecga se, k'sin naaŋ ki lɛ ɔŋ daapm naaŋ eyo ɔɔ ɔŋ tɛd ɡɔtɔ gur eyo. Naaŋ se, beeki num, nakin si naatn sum.» Tɛr naaŋ deekden ɔɔ: «Debm kən jaay ɔk bi ɡen booyo num, 'booy taar se.»

15

Metn taar baatn iig jaay j'ɔŋina
(Mt 18.12-14)

¹ ɡɔtn se *jee tɔkɥ miirge ute jeege jeege paacɥ jeelde naade se jee *kusinge se, paac utu baado ɡɔtn Isa ki ɡen booy taarina. ² *Parizige ute jee jeel taadn tɔkɥ metn Ko Taar

Raage ken gōtn ese se, mooy naan̄ ki dir dir deek ð: «Gaabm se tinḡ ðo gen kōk̄n̄ jee kusinge roñ̄ ki sum ð tōs ute naade!»

³ Gōtn se Isa taadden̄ ute kaal naaḡn̄ taara ð: ⁴ «Aan̄ gōð̄ maakse ki se, debm ken ðk baatge kaaru jaay maakde ki se kalañ̄ iigga num, baatgen sik-jernan̄-kaar-jernan̄ kuuy se naan̄ ade kōñ̄ kōd̄-baar ki, taa 'baa je ken kalañ̄ iiḡ kiiḡ se, an̄ je bini an̄o kōñ̄ jaay ey la? ⁵ Ken̄ jaay baa ðñinga se, naan̄ an̄o kuun̄ kaal daamin̄ ki ute maak-raapo. ⁶ ðo ken̄ naan̄ jaay terl̄ baadoga been̄ se, naan̄ 'dan̄ tusn̄ medinge ute jee do daambooginge ð deekden̄ ð: «'Baakiro, j'aki tēdn̄ maak-raapo ute maama, taa baatum̄ iigo se, maam m'ðñinga.» ⁷ Bin̄ ðo 'booyki m'asen̄ taada: maak̄n̄ jee kusinge tu se, deb kalañ̄ jaay terlga maakin̄a do *Raa ki num, taa debm ese se jee maak̄n̄ raa ki paac se maakde-raapm̄ don̄ ki cir̄ jee si-jernan̄-kaar-jernan̄ ken̄ an̄ ðim̄ eyo gen̄ terl̄ maakde do Raa ki se.»

Metn̄ taar tamman̄ iiḡ jaay j'ðñinga

⁸ «Lō aan̄ gōð̄ mēnd̄ jaay ðk tamma* sik. ðo ken̄ kalañ̄ jaay oocga num, naan̄ utu 'kōcōñ̄ lōompō ð ð'kōtn̄ maak̄n̄ been̄a se bini an̄ je kōñ̄ jaay ey la? ⁹ Ken̄ naan̄ jaay ðñinga num, naan̄ ade dan̄ tusn̄ medinge ute jee do daambooginge ð aden̄ taadn̄ ð: «'Baakiro, j'aki tēdn̄ maak-raapo ute maama, taa tamman̄ iigo se, maam m'ðñinga.» ¹⁰ Bin̄ ðo, 'booyki m'asen̄ taada: ken̄ debm *kusiñ̄ kalañ̄ sum̄ ðo terlga maakin̄ do Raa ki se, taa debm ese se, *kōdn̄ Raage maakde raapo.»

Kaal naaḡn̄ taar̄ gen̄ goon̄ gaabm teec̄ ðñ̄ bee bubina

¹¹ Gōtn se Isa ter taadden̄ daala ð: «Gaaba kalañ̄ ðk gaangen̄ gaabge dio. ¹² Goon̄ baat se deek̄ bubin̄ ki ð: «Bua, maak̄n̄ maalige tun̄ ken̄ naai ooyga num j'ajesin̄ niḡ se, edumo beduma.» Gōtn se bubin̄ tooko ð nigdesina. ¹³ Ken̄ j'ed̄in̄ bed̄in̄ jaay tēd̄ bii kandum se, nakinge se, naan̄ tōs dugde naatn̄ ðo ute gursn̄ se, naan̄ iin̄ baa taa naan̄ dōkō. Gōtn naane se, naan̄ inḡ cēepm̄ te gursin̄ se cēε. ¹⁴ Ken̄ naan̄ jaay ut̄ nañ̄ gursin̄ sum̄ se, gōtn se, ðo end̄ maak̄n̄ naan̄ ken̄ se ðo tōl̄ tēd̄ daama jeege tu ðo ðo se, ðlin̄ maak̄n̄ daay ki. ¹⁵ Gōtn se, naan̄ iin̄ baa tēdn̄ naaba gōtn̄ gaab̄ ki kalañ̄ bini, gaabm se ðlin̄ ñ'baa ñ'bōobm̄ kin̄ziringe† maak̄n̄-gōt̄ ki. ¹⁶ Naan̄ je 'kōsn̄ kōñ̄ mōrōmb̄ ken̄ kin̄zirage lee ðs se kic̄ ðo, gañ̄ nam̄ ed̄in̄ eyo.

¹⁷ «Gōtn se, naan̄ baaḡ saapm̄ do roñ̄ ki ðo taad̄ te maakin̄ ð: «Nakage, bubum se ðk jee tēdn̄ naabge kando kando ken̄ ðs ðap̄ taarde ki, nabō maam m'kōñ̄ rom̄ gōtn̄ ara m'kooy gen̄ ðo ne? ¹⁸ Bōrse, maam m'kiin̄ terl̄ baa gōtn̄ bubum ki, m'an̄ baa deek̄n̄ m'ð: bua, maam se m'tujga naan̄ Raa ki ðo m'tujga naai ki kici; ¹⁹ ðo maam se, m'aas te gen̄ kōñ̄ tēdn̄ gooni ey sum; aakum aan̄ gōð̄ jee tēdn̄ naabige se sum.» ²⁰ Gōtn se naan̄ iin̄ uun̄ doobm̄ bee bubina.

«Ken̄ naan̄ baa baa jaay utu teeco dōk̄ naane sum̄ ðo, bubin̄ aakin̄ se, εεjin̄ don̄ ki ðo naan̄ an̄ baa dōd̄ina, baam̄ ðkin̄ kaad̄in̄ ki. ²¹ Gōtn se goonin̄ deekin̄ ð: «Bua, maam se m'tujga naan̄ Raa ki ðo m'tujga naai ki. ðñ̄te 'kaakum aan̄ gōð̄ m'gooni sum.» ²² Gañ̄ bubin̄ deek̄ jee tēdn̄ naabinge tu ð: «'Baankiro ute kal̄ aak̄ bēε se yōkōdō, uusinsin̄ki roñ̄ ki, ðlin̄ki kōdōkō jin̄ ki ðo 'tōlin̄ki saa jen̄ ki. ²³ ðk 'baankiro ute goon̄ marañ̄ ken̄ eer sal̄ sal̄ se, 'tōlin̄ki, ðo 'tēdjeki kōsō, taa j'aki tēdn̄ maak-raapjege. ²⁴ Taa goonum ken̄ ey num ooyga kooy dēl̄ dēl̄ se, aajga ðo naan̄ ken̄ iigga kiiḡ dēl̄ dēl̄ se, ðk terl̄ baadoga beene.» Gōtn se naade baaḡ tēdn̄ maak-raapde.

²⁵ «Kaad̄ ken̄ se, goonin̄ magal se utu maak̄n̄-gōt̄ ki. Ken̄ naan̄ baado baa jaay aan̄ gōð̄ ute bee se, naan̄ booy kaa ðkga let̄ ðo jeege daam daama. ²⁶ Gōtn se maak̄n̄ jee tēdn̄ naabm̄ bubinge tu se, naan̄ dan̄o deb̄ kalañ̄ ðo tōnd̄ metin̄ ð: «'Di ðo tēda?» ²⁷ Gaabm se terlin̄ ð: «Gen̄aai ðo baadoga. Taa naan̄ terl̄ baado ðñga bubi ute lapi se ðo, bubi tōlinga goon̄ marañ̄ eer sal̄ sal̄ se.» ²⁸ Gōtn se goon̄ magal se maakin̄ tuju ðo naan̄ baate kēnd̄ beene. Naan̄ ken̄ se, bubin̄ teec̄ baado ðñina ðo sēlin̄ metina. ²⁹ Nabō naan̄ terl̄ bubin̄ ki

* 15:8 Tamma ara se aas̄ kōḡn̄ nam̄ ken̄ tēd̄ naaba gen̄ bii kalañ̄. † 15:15 Yaudge saap̄ ðo kin̄zirage se tēd̄dega aak̄ kusu naan̄ Raa ki.

ወ: «'Booyo! Baara baara bo, maam m'lee m'tedi naabige se aan gaa debm tedn naabi sum oo bii kalaḅ tap bo, m'baate te taari eyo. Ute naan se kic bo, bii kalaḅ jaay naai am kedn goon bini kalaḅ taa m'an tedn maak-raapo ute medumge kic bo gata. ³⁰ Num gar gooni ken ut naḅ maalige ute mend keesn gaabge jaay ok terlo se, naai 'tawlin goon maraḅ eer sal sal se!» ³¹ Gata se bubiḅ terlin w: «Goonuma, naai se daayum utu te maama oo maal maam m'ok se le, paac gen naai. ³² Gar beeki num, baado j'aki kasa oo j'aki tedn maak-raapjege. Aaka! Genai se ey num ooyga kooy del del, nabo aajga oo naan ken iigga kiig del del se, ok terl baadoga beene.»»

16

Kaal naagḅ taara debm maala ute debm tedn naabiḅa

¹ Gata se Isa taad jeege tun metin ki w: «Debm maala kalaḅ bin se ok debm ken naan onin maalin kaam jina. Bii kalaḅ k'baado k'taadin j'w: «Debm tedn naabi se, bere, utn kut ute maalige.» ² Naan ol k'dan k'baansino oo tond metin w: «Taar ken k'taad roi ki se, maam m'booyga. Bin se, 'baado medum maalumge se naanum ki. Taa naan ki se, maam m'ai kḅ kḅ maalum kaam ji ey sum.» ³ Gata se debm ken k'j'onin maala kaam jin se baag saapa oo taad ute maakin w: «Maam se m'tedn rom m'w di? Melum le okga te maalin jim ki naatn. Borse, gen kursu le, maam taogum gata oo ken m'baa lee baaya le, sakan am tawlo. ⁴ Maam se m'saap m'onga nakḅ maam m'teda. Ken melum se jaay tasnga ute maalin jim ki kic num, m'utu m'kḅ jeegen utu am kḅḅ jiga.» ⁵ Taa naan se bo, naan ol k'dano jeegen ok see melin se kalaḅ kalaḅ. Debm deet deet se, naan tond metin w: «Gata melum ki se, naai tap bo uunga see kando?» ⁶ Gaabm se terlin w: «Maam se m'uunga birmil uubu kaaru.» Num debm ken naan onin maalin kaam jina se terlin w: «'Booyo: maktubm see se utu jim ki ara. Ing naan ki keske, 'naar 'raan w: maam se m'uunga birmil uubu si-mii.» ⁷ Ter naan deek deb kuuy ki w: «Naai uunga see kando gata melum ki se?» Naan terlin w: «Maam m'uunga suwal teen kaaru.» Num debm tedn naabm se deekin w: «'Booyo: maktubm see se utu jim ki ara. Borse 'raan w: maam m'uunga suwal sik-marta.» ⁸ Debm ken naan onin maalin kaam jina ken derl melin se, melin jaay booy nakḅ naan ted se, naan taamina, taa naan onin naan se debm meteke. Taa naan se bo, jee *duni ki ute naapa se, naade metek cir gaan got ken wawo.»»

*Gurs ute *Raa se debkilimi ade kḅ je taa naap ki eyo*

⁹ Ter Isa taadden w: «'Booyki m'asen taada: okki medge ute maalsegen oninki do naan ki ken tedga sum bo utu 'deel se. Ken maalse se jaay baado utga kic bo, bee ken naase lee 'tedki jeege tu se anki baa kḅ maakḅ *Bee Raa ki gen daayum.

¹⁰ «Debm j'onin nakḅ coko kaam jin jaay okin jiga se, ken j'onin nakḅ den kic bo naan an kḅḅ jiga. W debm j'onin nakḅ coko kaam jina jaay naan on okin te jig ey se, ken j'onin nakḅ den kic bo, naan an kḅ kḅḅ jig ey kici. ¹¹ Ken maal do naan ken utu 'deel se jaay naase on okin te jig ey se, Raa se asen kḅ kedn maal mala mala ken maakḅ raa ki ey se kici. ¹² Ken maal naase ey jaay okin te jig ey se, nana jaay ase kedn maal naase maalinge kaam jise se?»

¹³ «Deb kalaḅ se 'kḅ tedn naaba gata melge tu kaam di eyo. Ken naan bo ted naaba gata kaam di num, deb kalaḅ naan an kawdn kundu oo deb kalaḅ naan an jea; ey le deb kalaḅ se, naan an kḅḅ on oo ken kuuy se, naan an kaal maak ki eyo. Taa naan se bo naase aki 'kḅ tedn naabm Raa oo ute gen gurs se taa naap ki eyo.»»

¹⁴ Gar *Parizigen jee je gursge se jaay booy taar Isa taad paac se, naade teredin metin ki. ¹⁵ Isa deekden w: «Naase se 'jeki 'taadn rose naan jeege tu aan gaa jee ken tedn nakge ute doobina; num gar Raa se, jeel nakḅ maakse ki. Taa naan se bo nakḅ aak bee naan jikilimge tu se, naan Raa ki se naan aakin se aakin kus.

¹⁶ «Kaadn ken Raa edo *Ko Taarin *Musa ki ute gen jeegen taad taar teeco taar Raa ki se ing bini aan do Jan-Batist ki. Num ken Jan-Batist aan sum se, k'baago taad Labar Jiga gen *maakḅ Gaar Raa se jeege tu oo naan ken se, nana nana kic bo aay kaamin je kend

maak ki. ¹⁷ Maakŋ raa ute do naaŋa se deeliŋ 'kooŋ eyo, naŋo taargen k'raaŋiŋo maakŋ Ko Taar ken Raa edo Musa ki se, dimiŋ coko kic bo, 'kooŋ naaŋ ki eyo.

¹⁸ «Debm jaay piir te mendiŋ se do ak mend kuuy se, debm bin se aan go do debm teec oŋ mendiŋa do baa ees mend nam. Do debm ak mend gaabiŋ piiriŋga piir se, naaŋ kic aan go do debm teec oŋ mendiŋa do baa ees mend gaaba.»

Debm maala ute Lazar
(Lk 12.15-21, 6.20-21,24-25)

¹⁹ «Gaaba kalaŋ bin se ak maala dena. Naaŋ tuus kal ute roŋa deŋec do bii-raa do bee do iŋg ute maraadiŋa. ²⁰ Gaŋ gaaba kalaŋ bin se, k'daŋiŋ Lazar. Naaŋ se debm daaye do roŋ se taan-du sum. Naaŋ lee tood taa doobm gaab ken debm maala se. ²¹ Naaŋ je kooŋ ken si boor gaab ken se kic bo oŋ eyo. Num ter do naaŋ ki se, besge baado toon taan-duŋa. ²² Ken debm daay jaay ooy se, *kooŋ Raage uun baansiŋ maakŋ raa ki ce *Abraam ki do goŋn se, debm maala se kic bo ooyo do k'baa k'duubiŋa.

²³ «Maakŋ bee yoge tu se, debm maala baag kooŋ yeebiŋa, do maakŋ kooŋ yeebiŋ ki se, naaŋ und kaamiŋ aak Abraam ute Lazar iŋg kiŋg ceŋ ki doŋ naane. ²⁴ Ken naaŋ aak Abraam se, naaŋ doŋ doŋ daŋiŋ do: «Abraam, bua, eejum dom ki. Ol Lazar 'baa 'kol goon-jin maan taa ade baa am kaadn maane roŋum ki, taa maakŋ poof ken ara se, maam m'utu m'ooŋ yeebum kusiŋ aak eyo.» ²⁵ Goŋn se Abraam deekiŋ do: «Goonuma, 'saap tu. Do naaŋ ki se naai oŋoga bee, gaŋ Lazar se doŋoga yeebiŋa. Do boor goŋn ara se, naaŋ oŋoga goŋn bee do gaŋ naai le oŋoga goŋn kooŋ yeebe. ²⁶ 'Jeele, daan naaje ute naase se, j'akki goŋ magala do j'el zuzu, taa jee goŋn ara jaay je baa goŋn naase ki se naade 'koŋ baa eyo do jee goŋn naase ki jaay je do ade baa goŋn naaje kic ara le ade koŋ baa ey kici.»

²⁷ «Goŋn se debm maala deekiŋ do: «Ken bin num, m'eemi no meti ki, Bua, ol Lazar se 'baa koŋ jee ken maakŋ bee bubum ki se. ²⁸ Taa maam se m'ok genaagen gaabge mii. Oŋ naaŋ aden baa taada, taa naade ade baa goŋn kooŋ yeebe ken ara ey sum.» ²⁹ Abraam deekiŋ do: «Naade ak *Ko Taar ken Raa edo Musa ki ute Kitapm gen jee taad taar teeco taar Raa ki do doŋiŋa; oŋde naade 'booy taar naaden se.» ³⁰ Gaŋ debm maala se terl Abraam ki do: «Bin eyo, Abraam bua. Ken debm ooyga kooy jaay baa oŋdega do taaddenga se, naade 'tooko do 'terl maakde do Raa ki.»

³¹ Naaŋ ken se Abraam terliŋ do: «Ken naade jaay took uun te Ko Taar ken Raa edo Musa ki eyo do ute taar jee taad taar teeco taar Raa ki do doŋiŋ ey se, ken debm ooyga kooy jaay dur daan yoge tu do baa oŋde kic bo, naade 'koŋ tookŋ taariŋ eyo.»»

17

*Nakŋ doŋ deba doobm *Raa ki*
(Mt 18.6-9,21-22; Mk 11.22-26)

¹ Ter bii kalaŋ Isa deek jeege tun metiŋ ki do: «Nakŋ utu 'tujŋ jeege naan Raa ki se utu tap, naŋo doŋ debm ken jaay bo 'kol jeege 'tujŋ naan Raa ki se. ² Beeki num, debm bin se, j'aŋ doŋko ko tooto magala mindiŋ ki do j'uun j'undiŋ naatn maakŋ baar ki kic bo keŋe doŋ eyo. Num ken maakŋ gaan seemge tu se jaay naaŋ tujga deb kalaŋ naan Raa ki se, nakŋ utu kaan doŋ ki se, doŋ cir keŋe daala. ³ Ken bin num, doŋki kooŋ! Ken genaai jaay tujiga num, 'mooyiŋa. Ken naaŋ jaay jeelga *kusiŋiŋ se, 'tediŋ kaldŋ. ⁴ Ken maakŋ bii ki bo, naaŋ tuj doŋli met cili kic bo ken naaŋ jaay baado taadi do: «Genaama, maam se m'tujŋga roi ki, m'oki naagi.» Goŋn se naai aŋ tediŋ kaldŋ.»

⁵ Goŋn se jee kaan naabiŋge terliŋ do: «Melje, 'ziidjen kaal maakje do Raa ki.» ⁶ Isa terlden do: «Ken naase jaay akki kaal maakŋ do Raa ki magal aan go do kaam koobi se num, naase aki koŋ deekiŋ ko kaag ken magal ese se doŋki: «Iŋ goŋn se, 'baa daar maakŋ baar ki naane» do naaŋ 'tookŋ taar se.»

Bul ken jeel tediŋ naabm meliŋa

⁷ Ter Isa deekden do: «Maakse ki se, nam ken ak bulu jaay buliŋ iŋgo naaba, ey le iŋgo gaam maalge, ken naaŋ utu aan kaan been sum bo, naaŋ aŋ naar taadn do: «'Baado,

yəkəḏə ɪŋ naaŋ ki ɔɔ 'kəsəɔ bin ne? ⁸ Num bin eyo! Gaŋ naaŋ aŋ deekŋ ɔɔ: «Kali se 'baa toodɪna, uusu kal tɛdɪn naabi ɔɔ 'baado 'tɛdum kəsə. Ken ɛdumga maam m'ɔsga ɔɔ m'aayga jaay bo sɔm, naai kic utu 'kəsə ɔɔ utu 'kaaye.» ⁹ Taa nakŋ naaŋ tɛd se, bul se mɛliŋ aŋ kəŋ tɔɔm eyo. ¹⁰ Naase kic ken 'tɛdkiga naabm ken k'taadse noga se num 'taadki ɔɔki: «Naaje se, k'bulge cɛɛ sum ɔɔ naabm naaje k'tɛd se lɛ, naabm ken k'taadjen taad sum.»»

Isa ɛd lapia jee bikidɛ tu sik

¹¹ Ken Isa baa baa Jeruzalem ki se, naaŋ aal teec daan taa naaŋ *Samari ute taa naaŋ Galile ki. ¹² Ken naaŋ jaay aan maakŋ naaŋ ki kalaŋ bin se, jee bikidɛ sik baado ɔŋɪna. Gɔtn se, naade daar dəkə, ¹³ ɔɔ uun mindde raan deekiŋ ɔɔ: «Isa, Debm dooy jeege, ɛjjen doje ki.» ¹⁴ Ken Isa aakde se, deekden ɔɔ: «'Baa 'taadki rosege se *jee tɛdɪn ɛrke Raage tu.» ɔɔ ken naade utu baa baa sum bo, naade ɔŋ lapia ɔɔ rode daap tood kələŋ kələŋ.

¹⁵ Deb kalaŋ maakde ki jaay aak naaŋ ɔŋga lapia se, naaŋ ɔk tɛrl baado gɔtn Isa ki, uun mindɪŋ raan ɔɔ *nook Raa. ¹⁶ Gɔtn se naaŋ baado ooc metn jɛ Isa ki ɔɔs doŋ naaŋ ki ɔɔ tɔɔmɪna. Gaŋ gaabm se, naaŋ kɔd Samari. ¹⁷ Naaŋ ken se Isa deekiŋ ɔɔ: «Naaden sik se ɔŋ te lapia paac ey la? Num jee ɔɔp jernaŋ se gay? ¹⁸ Bini maakde ki se, merte jaay baado nook Raa se.» ¹⁹ Anum Isa deek kɔd Samari ki se ɔɔ: «Iiŋ 'baa ute lapia. Kaal maaki ken naai aal dom ki se, aajiga.»

Gaar Raa se baadoga gətse ki

(Mt 24.3-42)

²⁰ Bii kalaŋ *Parizige tɔnd metn Isa ɔɔ: «Nuŋ ki jaay Raa utu kɔsn gaara do jeege tu se?» Naaŋ tɛrlɛn ɔɔ: «Ken Raa jaay kɔsn gaara do jeege tu se j'aŋ kəŋ kaakŋ ute kaam eyo. ²¹ J'aki kəŋ deekŋ j'ɔki naaŋ utu ara ey lɛ utu naane eyo. Taa Raa se ɔsga gaara daanse ki.»

*Biin *Goon Deba ade baa*

²² Gɔtn se Isa deek jeege tun metiŋ ki ɔɔ: «Kaadiŋ utu 'kaan se, naase utu aki je gen kaakŋ Goon Deba, naɔo gen kaakŋ bii kalaŋ kic bo, aŋki kəŋ kaak eyo. ²³ J'asen taadɪŋ j'ɔɔ naaŋ utu naane ey lɛ naaŋ utu ara. Anum ɔŋte 'baaki ɔɔ ɔŋte 'naarki rose. ²⁴ Taa bii ken Goon Deba ade baa se tecŋ aan gɔɔ maan aal wusuk jaay wɔɔr maakŋ raa bɛrd gɔtɔ lak se. ²⁵ Num kɔr nakgen se jaay 'kaan se, naaŋ 'dabar dɛna ɔɔ jee do duni ken bɔrse se, aŋ kɔɔdɪn kundu.

²⁶ «Bii ken Goon Deba ade baa se, 'tecŋ aan gɔɔ nakgen deelo do Noe ki. ²⁷ Kaad ken naane se jeege ɔɔɔ, aaye, tək mɛndge ɔɔ tək gaabge, bini aan bii ken Noe ɛnd maakŋ markab ken magala. Naaŋ ken se, maan magala bɔɔyɔ ɔɔ baado gɔɔb tɔɔl te jeege paac.

²⁸ «Ey lɛ nakŋ utu 'kaan se 'tecŋ aan gɔɔ nakgen ken aano do Lɔt ki se kici. Kaad ken se jeege se ɔɔɔ ɔɔ aaye, dugŋ nakge ɔɔ dugŋ ute nakdege, duub jinɛnɛge ɔɔ iiŋ beedege. ²⁹ Num gaŋ, bii ken jaay Lɔt teec ɔŋ Sɔdɔm se, Raa bɔɔyɛn poodo ute kudɪŋ ɔŋg se dode ki tɔɔl utde kap. ³⁰ Biin Goon Deba ade baa se, utu 'tɛdɪn bin kici.

³¹ «Bii ken se, debm ɪŋg kiŋg do beeŋ ki raan se, ŋ'ɔŋte bɔɔyɔ gen 'tɔsn nakiŋgen maak ki ɔɔ debm maakŋ gət ki se lɛ, ŋ'ɔŋte tɛrl beeŋ ki gen 'tɔsn nakiŋge kici. ³² Saapki tu do metn taar mɛnd Lɔt ki! ³³ Debm je kaajŋ koŋ se utu aŋ kutu ɔɔ debm utga koŋ lɛ, utu 'kaaja. ³⁴ Booyki m'asen taada: maakŋ nɔɔr ken se, jeege di jaay tood tood do daŋal ki kalaŋ se, deb kalaŋ se, Raa aŋ kuun baa ɔɔ debm kuuy se, naaŋ aŋ rɛɛɛ. ³⁵ ɔɔ mɛndgen di daar uus kuus do toot ki se kic, deb kalaŋ se, Raa aŋ kuun baa ɔɔ debm kuuy se, naaŋ aŋ rɛɛɛ.» ³⁶ [ɔɔ gaabge di ken ɪŋg kiŋg maakŋ gət ki se kic lɛ, deb kalaŋ Raa aŋ kuun baa ɔɔ deb kuuy se, naaŋ aŋ rɛɛɛ.]* ³⁷ Gɔtn se jee metn Isa ki tɔnd metiŋ ɔɔ: «Melje, nakgen se 'deel kaam gay?» Isa tɛrlɛn ɔɔ: «Gɔtn jaay daa ooy toodɪn se bo, gɔtn ese bo marlge kic lee bɔɔy tus ro ki.»

* 17:36 Taar se, maakŋ Kitapge tun do dɔkiŋ se, mɛtiŋge maakde ki se gɔtɔ.

18

Kaal naagj taara ute mend-daaye

¹ Ter Isa taad jeege tun metin ki ute kaal naagj taara, taa naan je aden taadn do j'laay kaamde daayum j'eem *Raa do j'onte konjo. ² Naan taadden do: «Maakj geger ki kalañ bin se, ok gaaba kalañ, debm kojñ booro do gaabm se le, beer Raa ki eyo do nam tap bo, naan aalin maak ki eyo. ³ Do gotn ese ok mend-daay kici, do mend-daay se, bii-raa baado gotin ki deekin do: «Aakum tu metn taaruma ute debm taamooyum se.» ⁴ Mend-daay se lee dool gotin ki cok cok, nabo naan baate kaakin metn taarin. Gañ aan goo mend se onin ey se, naan taad ute maakin do: «Ey num maam se, Raa kic bo m'beerin eyo do nam tap bo maam m'aalin maak ki eyo, ⁵ nabo mend se le, onum ey dey se, maam m'an kaakj metn taarin se. Ken m'aakin te metn taarin ey num, mend se som am kaal koodum cere.»»

⁶ Ter Meljege taadden daala do: «'Booyki tu metn taar debm kojñ boor ken bee ey se. ⁷ Anum Raa se, 'køj koocj metn jeengen ken tond metin jaay eemin noo nooro do katara se ey ne? Naan ade 'kon 'king kaakj kaama bin sum ne? ⁸ 'Booyki, m'asen taada: Raa se 'naar utu aden koocj metde! Nabo ken *Goon Deba jaay utu ade terl baa do naan ki se, naan utu 'køj jeegeen aal maakde don ki dey?»

*Kod *Parizi ute *debm tokj miiri*

⁹ Gotn se ter Isa taadden ute kaal naagj taara daala, do jee metinge tun aak rode aan goo naade bo jee ted nakge ute doobina do jee kuuy se naade aalde maak ki eyo. ¹⁰ Naan deekden do: «Gaabge dio ook baa *Bee Raa ki gen keem Raa. Deb kalañ se, naan kod Parizi do debm kuuy se, naan *debm tokj miiri. ¹¹ Kod Parizi jaay in daar gen keem Raa se, naan taad te maakin do: «Raama, maam se m'toomi, taa maam se m'tec aan goo jee metinge se eyo. Naaden ken jee kujun jeege do jee ted naka ute doobin eyo, jee keesn mend jeege ey le maam aan goo debm tokj miir ken daar se eyo. ¹² Maakj bii cili ki se, maam m'uun *siam bii dio do nakj ken m'ok paac se nigin goto kaam sik, do ken kaam kalañ se m'od m'edi naai ki.»

¹³ «Num gañ debm tokj miiri se, in daar dok do don raan kic bo uun eyo. Gotn se naan tond tarkaadina * deek do: «Raama, ejum dom ki taa maam se m'debm *kusin naani ki.»» ¹⁴ Isa deekden do: «'Booyki m'asen taada: debm tokj miiri se, ken naan jaay terl baa been ki se, tedga debm aak bee naan Raa ki do kod Parizi se le on ted te aak bee naan Raa ki eyo. Taa debm uun ron raan se, ute 'koom baata do debm jaay oon ron baat se, Raa utu an kuun ron raan.»

Isa doo booro gaange tu

(Mt 19.13-15; Mk 10.13-16)

¹⁵ Bii kalañ jeege baano te gaangen utu aay kaay sia gotn Isa ki, taa Isa aden tond jin dode ki. Nabo ken jee metin ki jaay aak k'baano ute gaange gotn Isa ki se, jee se naade uunde kaamde naatn. ¹⁶ Ken Isa jaay aak nakj naade ted se, ol do k'baano ute gaange se ceen ki do gotn se naan deekden do: «Onki gaangen seem se ade baa gotum ki, onte 'gaasdeki. Taa jeegeen tec aan goo gaangen se bo utu 'køj goto *maakj Gaar Raa ki. ¹⁷ 'Booyki bee, m'asen taada: debm jaay took te Raa koon gaar don ki aan goo goon cokon ey se se, naan se 'køj kend maakj Gaar Raa ki eyo.»

Debm maala ute Isa

(Mt 19.16-30; Mk 10.17-31)

¹⁸ Bii kalañ magal Yaudge kalañ bini baado tond metn Isa do: «Debm dooy jeege, naai debm bee se, maam tap bo m'tedn m'od di jaay m'køj *kaajñ gen daayum se?» ¹⁹ Isa terlin do: «Gen di jaay naai do maam debm bee se? Debkilim bee se tap bo goto; ken bee se, Raa kalin ki sum. ²⁰ Naai le jeele nakj ken Raa taad do gen teta se, naan do: Onte 'keesn mend

* 18:13 Tond tarkaadn ara je deekj do ond jin kaadin ki ken je deekj do: naan se maakin tujga kasak kasak.

nam, ɔ̃nte 'kɛesn gaabm nam, ɔ̃nte 'tɔɔl deba, ɔ̃nte 'boogo, ɔ̃nte 'tɔkɲ taar-kɔɔbɔ do nam ki, ɔ̃ ɔ̃sook koi ki ute bubi ki.†»

²¹ Gaabm se terl Isa ki ɔ̃: «Nakgen se, gɔtn m'iin baatum ki kic bo, maam m'lee m'tedin tɛd paac tap.»

²² Ken Isa jaay booy taarin se, deekin ɔ̃: «Ɔɔpiga naka kalaɲ sum. Nakɲ naai ɔk paac se, 'baa dugin naatn ɔ̃ gursin se 'baa 'nigin jee daayge tu. Bin se, ai toodn kɔrbɔtɔ maakɲ raa ki; ɔ̃ naai le 'baado 'daanuma.» ²³ Ken gaabm se jaay booy taar se, maakin tuj kasak kasak, taa naan debm maal mala mala.

²⁴ Ken Isa jaay aakin naan ron terecin bardak se, naan deek ɔ̃: «Ken jee nak denge jaay, kend *maakɲ Gaar Raa ki se ɔ̃n aak eyo! ²⁵ Deere, ken ginji jaay deel ute bee luppaa se ɔ̃n; naɔo debm nak dena jaay 'kend maakɲ Gaar Raa ki se, ɔ̃n cir naan se daala!»

²⁶ Jeegen ing booy taarin se jaay, booy taar se deekin ɔ̃: «Ken bin num, naɲa jaay 'kɔɲ kaaja?» ²⁷ Isa terlden ɔ̃: «Nakɲ ɔ̃n jikilinge tu se, Raa ki se ɔ̃nin eyo.»

²⁸ Gɔtn se Pier taad Isa ki ɔ̃: «'Booyo, naaje se k'j'ɔnoga nakge paac taa j'ai daan naai.» ²⁹ Isa terlden ɔ̃: «'Booyki bee m'asen taada: taa maakɲ Gaar Raa jaay debm ɔ̃no beɛna, mendina, genaangen gaabge, kon te bubina ey le geninge se, ³⁰ debm bin se, kɔr naan utu do naan ki ara sum bo, naan utu kɔɲ den cir nakgen ken naan ɔ̃n; ɔ̃ naan ki se, ken kaadin jaay aanga num, naan 'kɔɲ kaajɲ gen daayum.»

Isa taad metn taar kooyina ute gen duriɲa daala

(Mt 20.17-19; Mk 10.32-34; Lk 9.22,44-45)

³¹ Gɔtn se Isa iik tɔk cɛs ki ute jee metin ken sik-kaar-di se ɔ̃ naan deekden ɔ̃: «'Booyki, bɔrse naaje k'j'ook k'baaki baa Jeruzalem ki ɔ̃ taargen jee taad taar teeco taar Raa ki raanɔ do dakin paac ken taad ro *Goon Deb ki se, utu 'kaan doobin ki. ³² Naade se utu an kɔkɲ kol ji jeege tun Yaudge eyo, naade utu an terecin metin ki, an naaja ɔ̃ an tupm booro ron ki, ³³ ter naade utu an tond ute mɛɛje ɔ̃ utu an tɔɔlɔ. Ɔ̃ ken naan jaay ooy tɛdga bii mɔtɔ num, utu ade dur daan yoge tu.»

³⁴ Gan jee metin ki se ɔ̃nd te metn taar se eyo, taa taar se le, Raa taadden te metin eyo; ɔ̃ taar Isa taadde se tap bo, naade booy ɔk metin eyo.

Isa ɛd lapia debm kaam-tɔk ki

(Mt 20.29-34; Mk 10.46-52)

³⁵ Ken Isa jaay aan gɔɔr ute gɛgɛr Jeriko ki se, naan ɔɲ ɔɲ debm kaam-tɔkɔ jɛɲ doob ki ing baay baaya. ³⁶ Ken debm kaam-tɔkɔ jaay booy jee denge deel deel se, naan tond meta ɔ̃: «Ne di bo tɛda?» ³⁷ Gɔtn se k'taadin j'ɔ̃: «Ken deel se, Isan Nazaret.» ³⁸ Ken naan jaay booy bin se, ɔ̃d ɔ̃y makɔn ɔ̃: «Isan, *Goon Daud, naai ɛɛjum dom ki!» ³⁹ Jee ken deel naan ki se, uunin kaamina ɔ̃ n'doa, gan naan tɔd tɔy makɔn cir daala ɔ̃: «Goon Daud, ɛɛjum dom ki!»

⁴⁰ Ken Isa jaay booy taarin se, naan ɔk daara ɔ̃ ɔl k'dan k'baansino. Ken naan jaay aan ɔɲ Isa se, naan tond metina ɔ̃: ⁴¹ «Naai tap bo 'je m'ai tɛdn di?» Gaabm se terlin ɔ̃: «Meluma, maam m'je kaamum 'kɔɔdn kaaka.» ⁴² Isa terlin ɔ̃: «Ɔn kaami 'kɔɔdn kaaka; taa kaal maaki naai aal dom ki se, aajiga.» ⁴³ Gɔtn se sum bo, kaamin naar ɔ̃d aaka, naan ɔk metn Isa ɔ̃ *nook Raa. Ken jee denge paac jaay aak nakɲ se, naade tɔom Raa kici.

19

Isa baa bee Zaka ki

¹ Ken Isa jaay ɛnd maakɲ gɛgɛr ken Jeriko ki se, naan aal teec daan ki. ² Ken naan aal teec teec daan ki se, gɔtn se gaaba kalaɲ k'danin Zaka. Gaabm se magal *jee tɔkɲ miirge ɔ̃ naan debm nak dena. ³ Naan je kaakɲ Isa naɔo naan ɔɲ doob eyo, taa jeege le dena ɔ̃ naan kic le debm duuku. ⁴ Naan aan deel naan ki ɔ̃ baa ook do kaag ken k'danin sikamor, gen kaakɲ Isan utu 'deel gɔtn ese.

† 18:20 Aak Ekz 20.12-16.

⁵ Ken Isa jaay aan gət ken ese se, naan̄ uun kaamin̄ aakin̄a ɔɔ deekin̄ ɔɔ: «Zaka, 'booyo kɛskɛ! Jaaki se, maam m'je m'baa kinḡ bɛe naai ki.» ⁶ Zaka naar aal booyo jes ɔɔ dɔɔd ɔkin̄ ute maak-raapo. ⁷ Ken jee dɛnge paac jaay aak nak̄j se, naade baag mooy naan̄ ki dir dir ɔɔ: «Aakki tu, gaabm se baaga kinḡ bɛe debm tɛdn̄ *kusiñ ki.» ⁸ Num Zaka d̄aar naan̄ Mɛljege tu, deekin̄ ɔɔ: «'Booyo, Mɛluma. Mɛtn̄ maalum se, maam m'an̄ kɛdn̄ jee daayge tu ɔɔ ken maam bo m'uunga nak̄j nam lɛ, m'an̄siñ kɔŋj met ɔɔ.»

⁹ Gɔtn̄ se Isa tɛrlin̄ ɔɔ: «Jaaki, jee maak̄j bɛe ken ese se ɔŋga kaaja, taa naai kic 'teeco maak̄j metjil *Abraam ki. ¹⁰ Taa *Goon Deba se, baado je jee ken iigga kiigi ɔɔ aden kaaja.»

Isa aal naaḡj taara ute jee tɛdn̄ naabgen sik

(Mt 25.14-30)

¹¹ Ken jeege jaay booy booy taarin̄ se, kaad̄ ken se naan̄ aanga gɔɔr te Jeruzalem. Gɔtn̄ se, jeege saap ɔɔ ken naan̄ jaay aanga sum bo, *Raa utu kɔsn̄ gaara do jeege tu. Taa naan̄ se bo, Isa taadden̄ ute kaal naaḡj taara. ¹² Naan̄ taadden̄ ɔɔ: «Gaaba kalañ bin se, j'oojin̄ bo naan̄ deb gaara. Naan̄ iin̄ baa taa naan̄ ken dɔkɔ, taa j'an̄ baa kɔl gaara jaay bo sɔm ade tɛrlɛ. ¹³ Ken naan̄ iin̄ baa baa se, dan̄jo jee tɛdn̄ naabinḡe sik ɔɔ nigden tammage gen daab; deba kic naan̄ ɛdin̄ kalañ kalañ* ɔɔ deekden̄ ɔɔ: «Tammagen se, oojin̄ki don̄a kɔr maam m'ade tɛrl se.» ¹⁴ Gan̄ jee naan̄in̄ ki mala se, ɔɔd undin̄a ɔɔ naade ɔl jeege baa taad deb ken an̄ kɔl gaara se ɔɔ: «Gaabm se naaje k'je ajen tɛdn̄ gaarje eyo.»

¹⁵ «Ken naan̄ j'ɔlin̄o gaara jaay ɔk tɛrl̄ baado naan̄in̄ ki se, naan̄ ɔl k'dan̄jo jee tɛdn̄ naabingen̄ naan̄ nigden gurs se, taa 'kaak̄j nak̄j ken naade ɔŋ do ki se. ¹⁶ Debm deet deet se, baado deekin̄ ɔɔ: «Mɛluma, tammi gen daab ken naai ɛdum se, maam m'tɛdin̄ oojga ken kuuy sik do ki daala.» ¹⁷ Mɛlin̄ deekin̄ ɔɔ: «Kese jiga! Naai se debm tɛdn̄ naabm mɛc; taa nak̄j ɔkɔn̄ maam m'ɛdi jaay, naai ɔkinḡa jiga se, bɔrse, do gɛgɛrge tun sik se, maam m'ai kɔnd̄ naai bo 'tɛdn̄ magalin̄a.» ¹⁸ Debm gen k-dige jaay aan se, deekin̄ ɔɔ: «Mɛluma, tammi gen daabm ken naai ɛdum se, maam m'tɛdin̄ oojga ken kuuy mii do ki daala.» ¹⁹ Naan̄ deek deb ken se ɔɔ: «Kese jiga! Naai kic, m'ai kɔnd̄ magal do gɛgɛrge tun mii se.» ²⁰ Deb kuuy baado deekin̄ ɔɔ: «Mɛluma, aaka! Kese bo tamman gen daabi se. Maam m'dɔk m'ɔyisin̄ maak̄j koon kal ki. ²¹ Taa maam lɛ m'beeri beere, naai lɛ tɛdi ɔŋɔ. Ken nak̄j naai ey kic bo, naai uun naai ki ɔɔ maak̄j-gɔtn̄ ken naai ɔɔc te ey kic bo, naai baa oojin̄ naai ki.» ²² Gan̄ mɛlin̄ se deekin̄ ɔɔ: «Do taari ken naai taadum se sum bo, maam m'jeeli, naai se debm tɛdn̄ naabm jig eyo. Naai lɛ 'jeelum maam se tɛdum ɔŋɔ ɔɔ nak̄j maam ey kic lɛ, maam m'uun maam ki, ɔɔ maak̄j-gɔtn̄ maam m'ɔɔc te ey kic lɛ, maam m'ɔj maam ki. ²³ Num gen di jaay 'baate kɔmbum gursum ban̄ki ki se? Bin se, bii ken maam m'ade tɛrl se, m'an̄ kɔŋin̄ am koojñ ziidn̄ do ki!»

²⁴ Gɔtn̄ se, tɛr naan̄ taad̄ jeege tun in̄g ɔɛɛñ ki gɔtn̄ ese se ɔɔ: «Tammin̄ jin̄ ki se, uunin̄ki ɔɔ ɛdin̄ki deb ken ɔk tamma sik se.» ²⁵ Jee se deekin̄ ɔɔ: «Mɛlje, naan̄ bo ɔk tammage siki!» ²⁶ Gɔtn̄ se mɛldɛ deekden̄ ɔɔ: «'Booyki m'asen taada: debm ken ɔk se, j'an̄ kɛdn̄ do ki. Num debm ɔk ey se lɛ, ken ɔkɔn̄ naan̄ ɔk se kic bo j'an̄ tɔsn̄ naatn̄. ²⁷ Num jee taamooyumgen je ɔɔ maam m'aden tɛdn̄ gaarde ey se, 'tɔk 'baandekiro ara ɔɔ 'tɔɔldɛki naanum ki.»

Isa end maak̄j gɛgɛr ken Jeruzalem ki aan gɔɔ gaarge

(Mt 21.1-9; Mk 11.1-10; Jn 12.12-19)

²⁸ Ken Isa jaay taad̄ nan̄j taarin̄ se, naan̄ deel naan̄ jeege tu ɔɔ uun dɔobo gen kook̄j baa Jeruzalem ki. ²⁹ Ken Isa aan gɔɔr ute Betpaje ute Betani ken ɔɛɛsn̄ *kɔsn̄ ɔlib ki se, maak̄j jeege tun mɛtin̄ ki se, naan̄ ɔl jeege di naaba, ³⁰ ɔɔ naan̄ deekden̄ ɔɔ: «'Baaki maak̄j naan̄ ken naanse ki se. Ken naase endki kend̄ se, aki kɔŋ goon buuru k'dɔkinḡa dɔkɔ, ken bii kalañ nam ook te do ki eyo. 'Tuut 'baansin̄kiro. ³¹ Ken nam jaay tɔndga metse ɔɔ: Goon buuru se, 'tuut 'baanki gay num, 'tɛrlin̄ki ɔkiki: kese Mɛlje bo jɛna.»

³² Jee ken j'ɔldɛ naaba se, baa ɔŋ nak̄j se aan gɔɔ ken Isa taad̄deno. ³³ Ken naade jaay tuut tuut goon buuru se, mɛlin̄ge deekden̄ ɔɔ: «Goon buuru se, 'tuut 'baanki gay?»

* 19:13 Tamman gen daab se ɔŋɔ dɛna kaam kɔŋj deba laapa kando kando.

³⁴ Naade terlden do: «Kese Melje bo jena.» ³⁵ Gōtn se, naade ok baano ute goon buuru se Isa ki, do naade tood taal kal magaldege do buur ki do uun ond Isa do ki. ³⁶ Ken naan jaay baa baa se, jeege tood taal kal magaldege doob ken naan aan deel se.

³⁷ Ken naan booy booy do *kōsn olib ki se, jee metin ken te denin se, maakde raapo do baag toom Raa makōno taa nakη-kōobgen ken naade aako se. ³⁸ Naade deek do:

«Dη Raa 'tedn beena do Gaar ken baado ute ro Meljege Raa se!

Dη toose 'tedn maakη raa ki do Raa ken raan maakη raa ki se do j'an *nooko†.»

³⁹ Gōtn se *Parizigen kandum maakη jee denge tu se, deek Isa ki do: «Debm dooy jeege, jee meti ki se, uunden kaamde k'doa!» ⁴⁰ Isa terlden do: «'Booyki m'asen taada: ken naade jaay doga kic le, kogen tood baa se bo 'toodn tooyo.»

Isa eem taa Jeruzalem

⁴¹ Ken Isa aan ceη Jeruzalem ki jaay uun kaamin aak geger se, naan baag keeme, ⁴² deek do: «Jeruzalem, beeki num, bii jaaki se bo naai 'jeel doobm ken naai an 'kōη lapia nabo aaca, nakη se naai oη aak ok te metin eyo. ⁴³ Deere, biigen utu ade baa naan ki se, jee wooyige utu kiin gurugη nakη ken 'gaasn jeeige kōη teec eyo, jaay bo naade utu ai kooco.

⁴⁴ Jee wooyige se utu ai terede do an tool ute jeeige do beigen j'iin se, naade utu an ru nan tak tak do ko gam tap bo j'an kōη do naapin ki eyo. Taa bii ken Raa baayo kaaka se le, naai 'jeel te eyo.»

*Isa tuur jee tedn zogen daan boor *Bee Raa ki*

(Mt 21.10-16; Mk 11.15-18; Jn 2.13-17)

⁴⁵ Naan ken se, Isa baa end daan boor Bee Raa ki, do naan baag tuur jeegen baano te nakdege gen zoa. ⁴⁶ Naan taadden do: «Taar se k'raaninga raan maakη Kitap ki, j'oo: *Bee maam se tedn bee ken jeege ansum keeme.*‡ Nabo gan naase, 'tedinki tedga: gōtn jee boogge.§»

⁴⁷ Bii-raa, Isa se lee dooy jeege daan boor Bee Raa ki; gōtn se *magal jee tedn serke Raage tu, jee jeel taadn tookη metn Ko Taar Raage ute magal Yaudge se, je doobm an toob. ⁴⁸ Nabo nakη jaay naade an tedn don ki se, naade oη te doobin eyo, taa jeege paac je bo gen king booy taarin ken naan lee dooyde se sum.

20

Jeege dem toogη Isa

(Mt 21.23-27; Mk 11.27-33)

¹ Bii kalan ken Isa dooy dooy jeege daan boor *Bee Raa ki, do taadden taadn Labar Jiga se, gōtn se, *magal jee tedn serke Raage tu, jee jeel taadn tookη metn Ko Taar Raage ute magal taa bee Yaudge se, baado oηina, ² do tond metina do: «'Taadjen tu, naai tap bo toogi se oηino gay jaay oli 'ted nakgen bin se? Ey le, ken edi toogo jaay do 'tedn naan se, tap bo nana?» ³ Isa terlden do: «Maam kic m'ok taara kalan, m'je tond metse. 'Taadumki tu: ⁴ ken olo Jan-Batist jaay *batiz jeege se, *Raa, lobu jikilimge?»

⁵ Gōtn se, naade baag saapa do taad te naapa do: «Naan se, j'an ki terl j'ooki dio? Ken k'taadkiga j'ooki: «Raa» le, naan ajeki deekη do: «Gen di jaay 'baate 'kuunki taar Jan se?»

⁶ Num ken k'taadkiga j'ooki: «Jikilimge bo olin» le, jee denge se ajeki tund tool ute koa, taa jeege se le paac jeel maakde ki Jan-Batist se, naan debm taad taar teeco taar Raa ki.»

⁷ Gōtn se, naade terlin do: «Gōtn naan baano se, naaje k'jeel eyo.» ⁸ Isa terlden do: «Maam kic num, m'asen kōη taadn debm ken edum toogo gen tedn nakgen se eyo.»

Kaal naagη taara te jee tedn naabgen jig eyo

(Mt 21.33-46; Mk 12.1-12)

⁹ Gōtn se, Isa baag taadn jeege tu ute kaal naagη taara do: «Gaaba kalan ted jinen bin, oηin kaam ji jeege do taadden do: ken jinene se jaay oojga num naase kic aki kōη bedse. Do naan iin baa merte se gen terl keske eyo. ¹⁰ Ken kaadn kugη koojn bin jaay aan se, naan

† 19:38 Aak KKR 118.26. ‡ 19:46 Aak Eza 56.7. § 19:46 Aak Jer 7.11.

ᵋlo debm tēdn naabin gōtn jeege tun lee tēdin naaba maakᵋ jineninᵋ ki se, taa aᵋo 'kōkᵋ bēdinᵋ. Num gaᵋ jee se ᵋk tōnd dēreᵋ debm ken naanᵋ ᵋliᵋ naaba se ᵋᵋ ᵋᵋnᵋ baa jinᵋ sik. ¹¹ Ken mel jinenē jaay aakinᵋ naanᵋ baado jinᵋ sik se, naanᵋ ᵋl debm tēdn naabm kuuy daala. Naanᵋ kic ken baa aan se, naade naajina ᵋᵋ tōnd dēreᵋna tuurinᵋ baa jinᵋ sik. ¹² Ter naanᵋ ᵋl debm tēdn naabm kuuy gen k-mōtōge. Naanᵋ se, naade tōnd awarinᵋ ᵋᵋ tuurinᵋ naatn.

¹³ «Gōtn se, mel jinenē se baag taad ute maakinᵋ ᵋᵋ: «Kese tap ᵋo m'ānᵋ tēdn m'ᵋᵋ dī? Borse maam m'aden kōl goon maak-jema; bin sum ᵋo sōm naade 'tookᵋ kuun taarinᵋ.» ¹⁴ Num ken goon maak-jenᵋ jaay baa ᵋᵋde se, ᵋᵋ jee tēdn naabge maakᵋ jinenē ki jaay aakinᵋ se, naade baag taadnᵋ ute naapa ᵋᵋ: «Naanᵋ se ᵋo, ken bubinᵋ ooyga num utu 'tēd mel jinenē se; iinᵋ k'tōlinᵋ ᵋᵋ jinenē se, ajeki kōōpm naajege tu!» ¹⁵ Bin se, naade ᵋk teecᵋsinᵋ naatn maakᵋ jinenē ki se ᵋᵋ baa tōnd tōlinᵋ.»

Isa tōnd mētdē ᵋᵋ: «Bin se, ken mel jinenē jaay baadōga num, jee se naanᵋ aden tēdn ᵋᵋ dī? ¹⁶ Ken naanᵋ jaay baadōga se, jee se naanᵋ aden tōl naatn, ᵋᵋ jineninᵋ se lē naanᵋ aᵋ kēdinᵋ kaam ji jeege tun kuuy.» Ken jeege jaay booy taar ken Isa taadden bin se, naade deek ᵋᵋ: «Nakgen bin se, ᵋᵋte 'kaana!» ¹⁷ Gōtn se, Isa aakde daan kaamde ki tēᵋᵋ ᵋᵋ deekden ᵋᵋ: «Taar ken Raa taadnᵋ maakᵋ Kitap ki gōtn ese, je deekᵋ ᵋᵋ dī ken ᵋᵋ: Ko ken jee kiinᵋ beege baatinᵋ se, naanᵋ se ᵋo tēdga ko ken 'gakᵋ bea.

¹⁸ ᵋᵋ debm jaay oocga do ko ken jee kiinᵋ beege baatinᵋ se lē, 'tēreᵋᵋ, ᵋᵋ debm ken ko se oocga donᵋ ki lē, aᵋ daala.*»

¹⁹ Gōtn ese sum ᵋo, jee jeel taadnᵋ tōkᵋ mētn Ko Taar Raage ute *magal jee tēdn sērke Raage tu jaay booy taar se, naade naar je aᵋ kōkō, naᵋo naade beer jeege tu. Ey num, kaal naagᵋ taar ken Isa taad se, naade jeelga, kese naanᵋ taad ute naade.

Metn taar kōgᵋ miiri gen Gaar magal ken ing *Rōm k'darinᵋ Sezar

(Mt 22.15-22; Mk 12.13-17)

²⁰ Naanᵋ ken se, jee jeel taadnᵋ tōkᵋ mētn Ko Taar Raage ute *magal jee tēdn sērke Raage tu se baaginᵋ tōnd baala; naade ᵋlinᵋ jeege gōtinᵋ ki ᵋᵋ jee se aal raay aan gōᵋ naade jee tēdn nakgen ute doobina. Naade je ken Isa jaay taad tujᵋga num, naade aᵋ kōkᵋ kōlinᵋ kaam ji magal taa naanᵋ gōtn ese. ²¹ Naade baado taadinᵋ ᵋᵋ: «Debm dooy jeege, naaje k'jeeli naai se 'taad taara ᵋᵋ 'dooy jeege ute doobina, ᵋᵋ naai lē 'taad 'bēer nam ki eyo; doobm Raa se naai 'dooyinᵋ jeege tu ute ken mētn ki. ²² Borse, 'taadjēn tu: do *Ko Taar naajege tu se, Sezar se j'ānᵋ kōgᵋ miiri, lōbu j'ānᵋ kōg ey lē?» ²³ Gaᵋ Isa jeel raayde se, deekden ᵋᵋ: ²⁴ «Uun 'ᵋaankiro te tamma kalaᵋ, m'ānᵋ kaak tu.» Naade uun ᵋaano ute tamma se Isa ki ᵋᵋ naanᵋ tōnd mētdē ᵋᵋ: «Kaam-nirl doa te ro ken k'raanᵋnᵋ maak ki se tap ᵋo gen naᵋa?» Naade tērlinᵋ ᵋᵋ: «Gen Gaar Sezar.» ²⁵ Gōtn se naanᵋ tērlēden ᵋᵋ: «Ken bin num, nakᵋ gen Gaar Sezar se, ēdinᵋki nakinᵋ, ᵋᵋ gen Raa lē, ēdinᵋki nakinᵋ kici.» ²⁶ Ute taar ken Isa jaay taadden naanᵋ jeege tu se, naade ᵋᵋjinᵋ naanᵋ taad tujinᵋ te eyo. Num taar ken naanᵋ tērlēdesinᵋ se, ᵋkden taad eyo ᵋᵋ gōtn se ᵋlde naade do dēk.

Metn taar jeegen utu 'dur daan yoge tu

(Mt 22.23-33; Mk 12.18-27; 1Kōr 15)

²⁷ Gōtn se jeegen k'danᵋde *Sadusege se, kandum bini, baado ᵋᵋ Isa. ᵋᵋ naade se ᵋo ken naaj ᵋᵋ jeegen ooyga kooy se, ade kōᵋ dur daan yoge tu ey sum. Taa naanᵋ se ᵋo, naade tōnd mētn Isa ᵋᵋ: ²⁸ «Debm dooy jeege, *Musa raanᵋjeno maakᵋ Kitap ki ᵋᵋ: ken deba ᵋk mēnda jaay ooy ᵋᵋ te goon ey se, bēeki num, genaᵋnᵋ se 'kōkᵋ mēdinᵋ taa kooᵋnᵋ mētijili genaᵋnᵋ ken ooy se. ²⁹ 'Booyo, genaage cili, kōᵋde kalaᵋ. Debm deet deet se ᵋk mēnda, naᵋo ooy ooj te goon eyo. ³⁰ Debm k-dige se kic baado ᵋk mēnd se. ³¹ ᵋᵋ debm gen k-mōtōge tu se kic ᵋo baado ᵋk mēnd se, bini ᵋl naaden cili se tōkᵋ naamga mēnd se paac. Naᵋo maakde ki se, deb kalaᵋ tap ᵋo ooj te goon eyo. ³² ᵋᵋ kaam mōōtn se, mēnda se kic baado ooyo. ³³ Bin se, bii ken jaay jeegen ooyga kooy ade dur daan yoge tu se, mēnd se tap ᵋo 'tēdn mēnd naᵋa? Taa naaden cili se lē, tōk naaminᵋga paac.»

* 20:18 Aak KKR 118.22.

³⁴ Gaŋ Isa terlden ɔɔ: «'Booyki: jee do naaŋ ki ara se, gaabge ute mendge se lee tokŋ naapa. ³⁵ Num bii ken Raa dur jeegen ooyga kooy daan yoge tu se jee ken naaŋ beer tɔɔddenga tɔɔdn ken ɔaa ting maakŋ duni ken kuuy se, naade se 'kɔŋ tokŋ naap ey sum. ³⁶ Anum mɔɔtn naade 'kɔŋ kooy eyo, taa naade se 'tec aan gɔɔ *kɔdn Raage. ɔɔ naade se 'tedga gaan Raage taa naade duroga daan yoge tu se. ³⁷ ɔɔ metn taar jeegen utu 'dur daan yoge tu se, Musa mala, taadŋga taad do dɔkiŋa, kaad ken naaŋ aako poodo ɔk kɔk maakŋ ji kaag ki. Naaŋ ken se ɔo, Musa daŋ Meljege Raa ɔɔ Raa gen *Abraam, Raa gen Isaka ɔɔ Raa gen *Yakub. ³⁸ Raa se, naaŋ Raa jeegen ooyga kooy eyo, num naaŋ se, Raa jee zεεre; gɔtn naaŋ ki se, jeege paac utu iŋg zεεre.» ³⁹ Gɔtn ese, jee jeel taadn tɔɔkŋ metn Ko Taar Raage kandum, deekiŋ ɔɔ: «Debm dooy jeege, taari se, naai taadŋga jig aak eyo.» ⁴⁰ Taa naaŋ se, gen tɔnd metiŋ do taarge tun kuuy se, mɔɔtn nam tɔnd te metiŋ ey sum.

**Daud ute *al-Masi
(Mt 22.41-46; Mk 12.35-37)*

⁴¹ Ter Isa tɔnd metde ɔɔ: «'Ted ɔɔ di jaay naase 'taadki ɔɔki al-Masi, naaŋ Goon Daud se? ⁴² Taa Daud mala, taad maakŋ Kitapm Kaa Keem Raa ki deek ɔɔ:

Meljege Raa taado Melum ki ɔɔ:

'Baado iŋg do ji daamum ki,

⁴³ *bini jee taamooyige se m'aden tedn naai utu 'kiŋg dode ki.†*

⁴⁴ «Ken Daud jaay ɔo daŋiŋ Melum se, anum ted ɔɔ di jaay Meliŋ 'tedn goon Daud se?»

*ɔndki kɔnd te jee jeel taadn tɔɔkŋ metn Ko Taar Raage
(Mt 23.1-33; Mk 12.38-40)*

⁴⁵ Kaad ken jee denge paac iŋg booy booy taariŋ se, Isa deek jeege tun metiŋ ki ɔɔ: ⁴⁶ «ɔɔdki dose ro jee jeel taadn tɔɔkŋ metn Ko Taar Raage se, taa naade se je lee te kal magaldege gen magal rode, ɔɔ ken ɔaaga ɔɔr ki se, naade je jeege aden tedn tɔɔse naade ki. ɔɔ ken naade jaay aanga maakŋ *ɔee ken Yaudge lee tusn maak ki se, naade je kiŋg gɔtn naan ki ɔɔ ken aanga gɔtn kɔs ki se, naade je gɔtn naan ki kici. ⁴⁷ Naade se ɔo jee ken ɔs naŋ ji mend-daayge ɔɔ ken naade jaay ɔaaga keem Raa num, naade uulu uulu taa jeege ade kaaka. Num gaŋ naade se, Raa utu ade dabar kusiŋ aak eyo.»

21

*Mend-daaye ed *serke Raa ki
(Mk 12.41-44)*

¹ Gɔtn se, daan ɔɔr *Bee Raa ki se, Isa uun kaamiŋ aak jee maalgen ɔmb kɔmb serke Raa ki maakŋ tukul kaag ki se. ² Maakde ki se, naaŋ aak mend-daay kalaŋ kic ken ɔɔd kɔɔd yeɛbiŋa ɔaado ɔmb tammage seem seem dio. ³ ɔɔ Isa deekden ɔɔ: «'Booyki beε, m'asen taada: mend-daay ken daay naŋ takŋ ese se, ɔmbga den cir jee ɔaa se paac. ⁴ Taa jeegen se paac se ed do nak dende ki, gaŋ mend-daay se nakŋ naaŋ ɔkŋ ken an ting se ɔo, naaŋ ɔaado ɔmbiŋ paac.»

*Isa taad ɔɔ *Bee Raa se, jeege utu aŋ tɔɔkɔ
(Mt 24.1-5; Mk 13.1-37)*

⁵ Gɔtn se jee metiŋge taad ɔɔ: «*Bee Raa se, ute kogen j'iiniŋga ute nakgen jeege ɔaano *serke Raa ki jaay k'tamariŋ ted aak beε beε se.» Gaŋ Isa deekden ɔɔ: ⁶ «Bii kalaŋ se, ɔee ken aakiŋki daar aak beε beε se, jeege utu aŋ ru naŋ tak. Kongen reεs aak beε beε se, utu wɔɔkŋ kalaŋ kalaŋ ɔɔ ko tap ɔo 'kɔŋ toodn do naapiŋ ko ki eyo.»

Biigen kaam mɔɔtn se gɔto utu 'taju

⁷ Gɔtn se, jee metiŋ ki se tɔnd metiŋa ɔɔ: «Debm dooyje, 'taadjen tu, nakgen se 'kaan nuŋ ki? ɔɔ naaŋ se 'tedn ɔɔ di jaay ɔo naaje j'an kaakŋ jeel ro ki se?» ⁸ Isa taadden ɔɔ: «ɔndki kɔndɔ! ɔnte 'kɔŋki jeege asen kaan dala. Taa jeege dena utu ade ɔaa ute roma ɔɔ

† 20:43 Aak KKR 110.1.

utu asen taadn do: «Maam bo *al-Masi» do: «Berε, kaadn dunia aan naŋ se, doŋga gɔɔɔ.»
Jee bin se, onte 'tookki taardε.

⁹ «Ken 'booykiga jeege jaay baaga kɔɔsn maan bɔɔɔ, do jeege baagga tɛdn pitini te naapa num, onte 'beerki. Taa nakgen se jaay utu 'kaana nabo, duni se 'kɔŋ naŋ ey bɔɔɔ.»

¹⁰ Ter Isa taadden do: «Naase utu aki kaakŋ jee taa naaŋ kaam kalaŋ utu kiin bɔɔɔ ute jee taa naaŋ kuuy. Taa naaŋ gaar kaam kalaŋ utu kiin bɔɔɔ te taa naaŋ gaar ken kuuy. ¹¹ Maakŋ naaŋge tun metin naaŋa utu 'te makɔŋ do gɔtgen metinge se bo utu 'tɔɔɔ do kɔɔŋgen det det se utu 'kaan do jeege tu. Maakŋ raa ki se, naase utu aki kaakŋ nakŋ-kɔɔbgen magal magal ken utu 'teecn nirl jeege.

¹² «Kɔr jaay nakgen se 'kaan se, naase j'utu j'asen tɔkɔ, j'asen dabara do j'utu j'asen kɔŋ bɔɔɔ maakŋ *beε ken Yaudgen lee tusn maak ki se do j'utu j'asen tɔl dangay ki. Do taa maam se, j'utu j'asen ba naan gaaringe tu ute naan magal taa naaŋge tu. ¹³ Ken nakgen se jaay 'kaan dose ki se, naase amki tɛdn saadumge. ¹⁴ Ken 'baaki ba se ondin ki dose ki jiga do onte 'saapki do taar ken naase anki nakŋ dose, ¹⁵ num maam mala bo m'utu m'asen kɛdn jeel-taara ute taargen naase aki ba taada; ken naase jaay 'baagkiga taada se, jee taamooysege se paac 'kɔŋ naaŋ do taarse ki eyo do 'kɔŋ doobm ken asen 'kɔŋ terl taar eyo. ¹⁶ Do ter ken sege ute bubsege, genaasege, taassegen gɔɔɔ ute medsege se, utu asen tɔkŋ tɔl ji jee wɔoysege tu do maakse ki se, jee metinge j'utu j'aden tɔɔɔ.

¹⁷ «Taa maam se, jeege paac utu asen kɔɔdn kundu. ¹⁸ Nabo beεŋ dose kic bo, kalaŋ 'kɔŋ kut eyo. ¹⁹ Okki maakse tɔɔɔ. Aayki kaamse do naase aki kɔŋ *kaaŋ gen daayum.»

Jeruzalem utu 'terεε

²⁰ Ter Isa taadden daala do: «Ken naase jaay aakkiga asgarge baado ol gurugga Jeruzalem num, 'jeelki kese kaadn terεcin, berε aanga. ²¹ Bin se, jee ken inŋ taa naaŋ Jude ki se k'j'aan k'j'ook maakŋ koge tu do jeege inŋ maakŋ geger ken Jeruzalem ki se, k'j'aan k'teecn naatn do jeege naatn le, j'onte terlo beene. ²² Taa bii ken se bo, *Raa utu 'kɔŋ bɔɔɔ do jeege tu aan gɔɔ ken Kitapm Raa taadno. ²³ Bii ken se, mendgen mendkaamge ute ko gaangen gendεge aay kaay si se, aden tɛdn onŋ aak eyo. Taa Raa se, maakŋ taariŋ do jeege tun taa naaŋ ken gɔtn ese do naade se, utu 'kɔɔdn yeεbde dena. ²⁴ Jee Jeruzalem ki se, j'utu j'aden tɔɔl ute gɔrd-jerle do j'aden diriŋ bulu do j'aden wɔkŋ maakŋ naaŋge tu paac. Do Jeruzalem se, j'utu j'aŋ kɔɔ, do jeege Yaudge ey se utu kinŋ dode ki bini kaadde utu 'kaas jaayo.»

**Goon Deba utu ade terle*

²⁵ Ter Isa taadden daala do: «Naaŋ ken se, daan kaaf ki, laap ki do maakŋ k-dijge tu se utu aki kaakŋ nakŋ-kɔɔbge. Do kuulu utu 'kol do baar ki do 'tɛdn maane 'tɔnd te naapa 'keem makɔŋ pum pum do 'tɛdn jeege do naaŋ ki paac se, beere aden kɔkɔ do nirlde utu 'teece. ²⁶ Jeege jaay 'kaakŋ nakgen onŋ utu baado do naaŋ ki se, jee metinge se beere sum bo utu aden tɔɔɔ, taa nakgen ok tɔɔɔ maakŋ raa ki paac se, utu 'tea. ²⁷ Gɔtn se, jeege 'kaakŋ Goon Deba utu ade bɔoy maakŋ gapara ki ade ba ute tɔɔŋ Raa, ken 'tɛdn gɔto wɔɔr kelεŋ. ²⁸ Ken nakgen se jaay baagga kaan num, 'daapki rose do uunki dose raan, taa Raa se doŋga gɔɔɔ asen kɔɔdn dose.»

Kaal naaŋ taara ute ko ba

²⁹ Ter Isa aalden naaŋ taara do: «Aakki tu ko ba ute kaaggen kuuy paac se. ³⁰ Ken naade jaay baagga doob kamba num, naase 'jeelki oki met-kijiri aanga do bara doŋga gɔɔɔ. ³¹ Bin num, naase kic bo aakkiga nakgen se jaay baagga kaan se, 'jeelki *maakŋ Gaar Raa se doŋga gɔɔɔ. ³² 'Booyki beε m'asen taada: jee duni ken bɔrse se 'kooy naŋ ey sum bo, nakgen se paac utu 'kaana. ³³ Maakŋ raa ute do naaŋ se utu 'deele, num taarumge se, 'kɔŋ deel eyo.»

Inŋki do metekse ki

³⁴ Isa taadden daala do: «Dndki kɔndɔ. Onte 'derlki rose gen kaay koono, ro kɔs magal ki do onte kuunki nirlse do nakge tun *duni ki; ey num bii ken *Goon Deba ade ba se,

asen kəkŋ do jise ki, ³⁵ aan gəw gakala lee tənd daage se. Jeege paac do naan ki se kic bo nakŋ se utu aden kaan dode ki bini. ³⁶ Num naase ingki do metekse ki; eemki Raa daayum taa nakgen se ken aan dose kic bo asen tef dim eyo. Ɔw bii ken naane se, naase aki baa daar naan Goon Deb ki.»

³⁷ Bii-raa Isa lee dooy jeege daan bəw *Bee Raa ki Ɔw ken aanga nəw num, naan teec baa lee tood do *kəsn əlib ki. ³⁸ Ken gətə iipga num, jeege paac baado lee əŋiŋ daan bəw Bee Raa ki gen booy taariŋa.

22

Magalge end təl kutn Isa (Mt 26.1-16; Mk 14.1-16)

¹ Bii laa mappan ək əwəm eyo ken k'dariŋ *laa Paak jaay Ɔw gəw se, ² gətŋ se, *magal jee tefn serke Raage tu ute jee jeel taadn təkŋ metn Ko Taar Raage je doobm an goon kəkŋ Isa taa an baa təwə, nabə naade beer beer jeege tu.

³ Gətŋ se *Bubm sitange baado end maakŋ Judas, ken k'dariŋ Iskariot se Ɔw naan kic metn jee Isagen ken sik-kaar-dio. ⁴ Naan baa taad ute magal jee tefn serke Raage tu ute magal jee ken lee bəw *Bee Raa se, taa 'kəŋ raay ken naan an kəkŋ Isa adesiŋ keda. ⁵ Ken naade booy taar se, maakde raapo Ɔw naade taadiŋga taad Ɔw utu an kedn gurs. ⁶ Naan ken se, Judas tooko Ɔw baag toom Isa taa ken naan jaay aak jeege gətə num, naan adesiŋ taada Ɔw naade an kəkə.

Isa tef *laa Paak ute jee metiŋ ki (Mt 26.17-29; Mk 14.12-25; 1Kə 11.23-29)

⁷ Bii gen laa mappan ək əwəm ey jaay aan se, bii ken se bo bəeki num, k'təŋŋ gaan baatge gen laa Paak gen Yaudge. ⁸ Taa naan se bo, Isa əl Pier ute Jan deekden Ɔw: «'Baa 'tedjeki kəsə gen laa Paak taa j'aki baa kəsə.» ⁹ Naade tənd metiŋ Ɔw: «Naai 'je j'aisiŋ tefn kaam gay?» ¹⁰ Isa terlden Ɔw: «'Booyki: ken 'baaki baa maakŋ geger ki se, naase aki dəwədn ute gaaba uuno kəwəw dooc te maane se. Əkki metiŋa Ɔw 'baaki maakŋ bee ken naan an kənd maak ki se. ¹¹ Ken aankiga num, 'taadki mēl bee ki se Ɔwki: «Debm dooy jeege əljeno Ɔw k'tənd meti Ɔw bee gay jaay bo naan an kəsn kəsn laa Paak te jee metiŋ ki se?» ¹² Num naan asen taadn bee magala ken j'iiniŋ do bee ki raan, Ɔw maakŋ bee se, nakiŋge paac aas kart. Gətŋ ese bo əjeki tefn kəsn gen laa Paak.» ¹³ Ken naade baa aan se, əŋ nakge se paac aan gəw ken Isa taaddeno. Gətŋ se bo naade tef kəsn gen laa Paak.

Kəsn gen Məljege

¹⁴ Ken kaadn kəsə jaay aan se, Isa baado ing kaadn tabil ki ute jee kaan naabiŋge. ¹⁵ Gətŋ se Isa deekden Ɔw: «Maam m'je ute maakum paac m'kəsn *laa Paak ute naase jaay bo m'dabara. ¹⁶ 'Booyki m'asen taada: maam məwətn tap bo Laa Paak se, m'kəŋ kəs ey sum, bini nakŋ ken Laa Paak je taada se utu 'kaan doobiŋ ki *maakŋ Gaar Raa ki.»

¹⁷ Gətŋ se naan uun *kəwəpm ken ək tətŋ kooŋŋ biŋ se jini ki, təwə *Raa Ɔw deekden Ɔw: «Əkki Ɔw 'nig aayiŋki ute naapa. ¹⁸ 'Booyki m'asen taada: tətŋ kooŋŋ biŋ ese se, məwətn m'an kəŋ kaaye dəwəl ute naase ey sum, bini maakŋ Gaar Raa adə baa.»

¹⁹ Ter naan uun mappa jini ki, təwə Raa Ɔw dup eddesiŋa Ɔw deekden Ɔw: «Kese bo roma ken m'ediŋ *serke taa naase. Nakŋ se 'lee 'tediŋki bini Ɔw 'saapki dom ki.» ²⁰ Ken naade Ɔw aas se, naan uun kəwəpm ək tətŋ kooŋŋ biŋ se Ɔw tefniŋ bin kici, taadden Ɔw: «Tətŋ kooŋŋ biŋ ken maakŋ kəwəpm ese se kese je taadn Ɔw: *Raa dəkga kiji ute naase Ɔw kese bo moosum ken Ɔw taa naase.»

²¹ Ken naade ing əs kəs se, Isa deekden Ɔw: «Aakki, debm am kut se əlga jini maakŋ baay ki ute maam tele. ²² *Goon Deba se, utu 'kooy aan gəw ken Raa taadni, num gar Ɔw deb ken an kut se!» ²³ Ken naade jaay booy taar se, naade baag taadn ute naapa Ɔw maakde ki se, naŋa bo 'kəŋ tefn nakŋ se.

Jee metn Isa ki naar magala

(Jn 13.2-17; Mt 18.1-4; Mk 10.35-45)

²⁴ Gōtn se, jee metn Isa ki baag tēdn dēkēne dō naaj ute naapa dō maakde ki se, naaja bo 'tēdn magala. ²⁵ Gaṅ Isa deekden dō: «'Jeelki, gaaringen do naaj ki se ing do jeege tu tēd jeege kusina, dō magalgen ting do jeege tu se, je jeege aden dan jee bēe. ²⁶ Num naase se, ɔṅte 'tēdki bini. Anum maakse ki se, debm je 'tēdn magal se, ɔṅ 'tēd roṅ aan goon cōkō dō debm je tēdn naana se, ɔṅ 'tēdn debm kaan naabse. ²⁷ Debm magal bo ken gay: debm ken ing ɔs kōs lōbu debm ken kōsō ooyga num lee baado tōndiṅ jeege tu se ne? Debm ɔs kōs se bo debm magal ey la? Anum maam m'ing maakse ki se aan gōō m'debm tēdn naabse. ²⁸ Ken maam maakṅ dubar ki se, naase bo, jee daayum ingkiro ute maama. ²⁹ Aan gōō Bubum ɔṅum gaara maam ki se, maam kic m'ɔṅsen gaara naase ki, ³⁰ taa naase aki baa kōsō dō aki kaaye ute maama maakṅ gaarum ki. Dō naase utu aki kiṅg do kaag doge tu gen kojṅ bōōō do taa bēe gaan *Israelge tun sik-kaar-di se.»

Isa dō Pier utu aṅ baatiṅa

³¹ Gōtn se Isa deek Simon ki dō: «Simon, Simon, 'booyo! *Bubm sitange se tōndga meta dō je ai lōyōō aan gōō teen k'lōyoiṅ maakṅ gert ki se. ³² Gaṅ maam m'tōndga metn Raa taa naai, taa kaal maaki ken naai aal dom ki se, 'tēdn cēr eyo. Dō ken naai jaay terloga gōtum ki num, genaage se, edden kaay kaama taa 'tēdn jee tōōō naan maam ki.» ³³ Gaṅ Pier terliṅ dō: «Mēluma, maam m'tookṅ m'ḡaa dangay ki ute naai dō m'kooy ute naai.» ³⁴ Ter Isa terliṅ dō: «'Booyo, Pier, m'ai taada: jaaki se, kōr kōrōṅjō 'kōy ey sum bo, naai 'naajṅ dōōl mōtō dō 'deekṅ dō 'jeelum eyo.»

'Daapki rose

³⁵ Gōtn se, Isa deekden daala dō: «Kaad ken m'ōlseno naaba jaay m'taadsen m'ōō ɔṅte 'kuunki gursi, bōōōō dō saa se, dim baatsege la?» Naade terliṅ dō: «Dim baatje te eyo.» ³⁶ Ter naaj deekden daala dō: «Bōrse se, debm ɔk gurs lē, uunu dō debm ɔk bōōōō kic lē, uunu; dō debm ɔk gōrd-jērle ey lē dugṅ naatn ute kal magaliṅa dō ṅ'dugṅ gōrd-jērle. ³⁷ Taa naaj se, maam m'deekseni: taar ken Kitap taad rom ki se, utu 'kaan dōobiṅ ki ken dō: *naaj se se j'aalga mun maakṅ jee tujge tu.** «Taar se bo bōrse aanga dōobiṅ ki.» ³⁸ Gaṅ jee metiṅ ki terliṅ dō: «Mēlje, naaje j'ok gōrd-jērle di ara.» Naaj terlden dō: «Kese bēega sum, taarse se ɔṅiṅki.»

*Isa tōnd metn Raa dō *kōsn ɔlib ki*

(Mt 26.36-46; Mk 14.32-42; Jn 18.1-2)

³⁹ Gōtn se Isa teec baa ook do kōs ɔlib ki, gōtn ken naaj lee baan ro ki. Dō jee metiṅ ki se, baa ute naana. ⁴⁰ Ken naade aan gōtn ese se, naaj deekden dō: «'Tōndki metn Raa taa naase aki koocṅ maakṅ nakṅ naam ki eyo.» ⁴¹ Ter Isa iik tōk cēs ki daande ute jee metiṅ ki se kaam kund koa; gōtn se naaj erg naaj ki dō baag tōnd metn Raa, ⁴² deek dō: «Bua, ken naai 'je num, *kōōpm dubar utu 'kaan dom ki se, naai iikiṅ naatn dōkō rom ki. Num gaṅ 'tēd aan gōō ken naai maaki jen ro ki, aan gōō ken maam bo m'je se eyo.» ⁴³ Gōtn ese *kōdn Raa bōōyo maakṅ raa ki baado edṅ gaab tōōō. ⁴⁴ Ken Isa jaay maakiṅ tuj kasak kasak se, naaj tōnd metn Raa bini gōtōṅgiṅ teec roṅ ki jaay tad naaj ki se tec aan gōō mooso. ⁴⁵ Ken naaj tōnd metn Raa jaay aas se, iṅ baado ɔṅ jee metiṅ ki dō ute maak-tujde se ɔlden naade tood'bia. ⁴⁶ Naaj deekden dō: «Gen di jaay 'toodki bi se? Iṅki raan dō 'tōndki metn Raa, taa aki koocṅ maakṅ nakṅ naam ki eyo.»

Jeege ɔk Isa

(Mt 26.47-56; Mk 14.43-50; Jn 18.3-12)

⁴⁷ Ken Isa utu taad taad bōrt sum bo, jee denge teeco dō debm tōōōdeno se roṅ Judas. Naaj se metn jee Isagen sik-kaar-di se. Naaj baado cēe Isa ki, baam ɔkiṅa dō aay ciiliṅ. ⁴⁸ Dō Isa terliṅ dō: «Judas, ute baam kōkṅ ken naai 'baam ɔkuma dō aay ciilum se bo, naai

* 22:37 Aak Eza 53.12.

an kutn *Goon Deba ne?»⁴⁹ Jee ken cee Isa ki jaay aak nakɲ ken utu 'ted se, naade deekiɲ
 ɔɔ: «Melje, jee ese j'aden tɔɲɲ ute gɔrd-jerljege se la?»⁵⁰ Maakde ki se, deb kalaɲ ɔɔdo
 gɔrd-jerliɲa ɔɔ ɔg gaɲ te bi do ji daama gen debm tedn naabm *magal debm tedn serke
 Raa ki.⁵¹ Num gaɲ Isa taadden ɔɔ: «Ŋŋki! Ŋnte 'tedki bini.» Ɔɔ Isa ɔl jiɲ ut bi gaabm se
 ɔɔ gaabm se ɔɲ lapi. ⁵² Gɔtn se Isa taad jeege tun baano kɔkɔ ɔɔ jee se, magal jee tedn
 serke Raage tu, magal jee ken lee bɔɔb *Bee Raa ute magal taa Bee Yaudge ɔɔ deekden
 ɔɔ: «Naase 'teeckiro ute gɔrd-jerlsege ɔɔ sirdsege se, aan gɔɔ 'baakiro kɔkɲ debm boogo.
⁵³ Ey num bii-raa, maam m'tiɲgo ute naase daan bɔɔr Bee Raa ki ɔɔ nam tap bo ɔɲ ɔl te
 jiɲ rom ki eyo. Nabo bɔrse se, kaadn naasen ɔkki tɔɔgɔ maakɲ gɔt ken ɔɔd se bo, aanga.»

Pier naaj ɔɔ naan jeel Isa eyo

(Mt 26.57-75; Mk 14.53-72; Jn 18.12-27)

⁵⁴ Ken naade jaay ɔk Isa se, naade baansiɲo maakɲ bee *magal debm tedn serke Raa ki.
 Naan ken se, Pier lee tɔl goosde kaam mɔɔtn dɔkɔ. ⁵⁵ Ken naade jaay aan se, ɔɲ gɔtn se
 k'tuuyga tuuy poodo daan bɔɔr ki ɔɔ jeege iɲg riib riibi ɔɔ Pier baado iɲg riib ute naade
 kici. ⁵⁶ Mend tedn naabm gɔtn ese jaay aakiɲ naan iɲg riib riib poodo se, naan ɔndiɲ
 kaama tak ɔɔ deek ɔɔ: «Gaabm se kic debm naana.»⁵⁷ Gaɲ Pier naaj ɔɔ: «Mend ara, berɛ,
 gaabm se maam m'jeeliɲ eyo.»⁵⁸ Ter ɔkɔ sum bo, deb kuuy aakiɲ se, deekiɲ ɔɔ: «Naai
 kic 'metn naade.» Ɔɔ Pier terliɲ ɔɔ: «A-a, maam metn naade eyo.»⁵⁹ Ɔkɔ sum se, deb
 kuuy baado deekiɲ daala ɔɔ: «Deer deer, gaabm ese debm naan kici, taa naan se kic kɔd
 Galile.»

⁶⁰ Gaɲ Pier terliɲ ɔɔ: «Taari se tap bo, naai 'je deekɲ ɔɔ dɔo?» Gaɲ kor naan utu taad taad
 bɔrt se sum bo, kɔrɔɲɔ naar ɔɔd ɔɔyɔ. ⁶¹ Gɔtn se, Meljege terl aak Pier, ɔɔ ken kaamde
 jaay dɔɔd se, Pier naar saap do taar ken Meljege taadiɲo, ken ɔɔ: «Jaaki, kor kɔrɔɲɔ tɔɔy
 ey sum bo, naai am baatn dɔɔl mɔtɔ.»⁶² Gɔtn se naan teeco ɔɔ baag keeme gab gab.

⁶³ Jee iɲg bɔɔb Isa se, naade terɛciɲ metiɲa ɔɔ tɔndiɲa. ⁶⁴ Naade teeliɲ kaamiɲa,
 tɔndiɲa ɔɔ taadiɲ ɔɔ: «Debm taad taar teeco taar Raa ki se, 'taadjɛn tu: debm ken tɔndi
 se tap bo naɲa?»⁶⁵ Gɔtn ese, naade naajiɲ rap rap.

*Isa j'ɔk k'baan naan Yaudge tun *jee kaakɲ metn taarge*

⁶⁶ Tanɔɔriɲ nɔɔriɲ se, magal taa bee Yaudge, *magal jee tedn serke Raage tu ute jee jeel
 taadn tɔɔkɲ metn Ko Taar Raage, naade se bo jee ken lee aak metn taarge, naade tusu paac
 ɔɔ ɔl j'ɔk k'baano te Isa naande ki. ⁶⁷ Aan gɔtn se, naade tɔnd metiɲa ɔɔ: «Ken naai bo
 *al-Masi le, 'deekjeni.» Isa terlden ɔɔ: «Maam m'taadsenga kic le, naase aki 'tookki eyo.
⁶⁸ Ɔɔ ken m'tɔnd metse kic le, naase amki 'kɔɲ terl eyo. ⁶⁹ Num naan ki se, *Goon Deba se
 utu 'baa kiɲg do ji daam Raa Sidburku ki.»⁷⁰ Naade paac terliɲ ɔɔ: «Do taari ki se, naai
 je deekɲ ɔɔ naai bo 'Goon Raa daamo?» Isa terlden ɔɔ: «Kese naase malinge bo 'taadki
 ɔki maam Goon Raa.»⁷¹ Gɔtn se naade deek ɔɔ: «Naase nakage k'jeki saadn nam kuuy
 se, gen di daala! Naajege le, k'booyiɲkiga te bijege, naan mala bo taadjeki ute taariɲa.»

23

Isa j'ɔk k'baansiɲ naan Pilat ki

(Mt 27.2,11-14; Mk 15.2-5; Jn 18.28-37)

¹ Jee se iɲgo paac taa naap ki, ɔko Isa ɔɔ baansiɲ naan magal *Rɔmege tu k'dariɲ Pilat.
² Gɔtn se, naade baagiɲ tɔɔl taara don ki ɔɔ: «Naaje k'j'ɔɲgo gaabm se ted ted pitini maakɲ
 naanje ki. Naan gaas jeege ɔɔ j'ɔntɛ kɔɲ miiri Gaar magal iɲg Rɔm ki ken k'dariɲ Sezar
 se ɔɔ deek jeege tu ɔɔ naan bo *al-Masi, naan bo gaarge.»³ Gɔtn se Pilat tɔnd metiɲ ɔɔ:
 «Naai bo Gaar Yaudge la?» Isa terliɲ ɔɔ: «Aan gɔɔ ken naai 'deekiɲ se.»⁴ Ɔɔ Pilat terl aak
 *magal jee tedn serke Raage tu ute jee denge se ɔɔ deekden ɔɔ: «Gaabm se, maam m'ɔɲɲi
 tuj te dim ken aas kutiɲ eyo.»⁵ Gaɲ naade dɔɔk taar ɔɲ eyo ɔɔ deek ɔɔ: «Gaabm se ɔɔs
 metn jeege ute dooy ken naan lee dooy jeege se. Naan baago dooy jeege taa naan Galile
 ki ute taa naan Jude ki ɔɔ bini bɔrse aanga gɔtjege tu Jeruzalem ki ara kici.»

*Isa naan Gaar *Erad ki*

⁶ Ken Pilat jaay booy taarde se, tond meta do: «Gaabm se tap bo, 'tedn kod Galile la?»
⁷ Ken k'taadn j'oo Isa se metn jee Gaar Erodge se, gotn se naan olin gotn Erad ki, taa bii ken se, Erad kic utu Jeruzalem ki.

⁸ Ken Erad jaay aak Isa se, maakin raap aak eyo, taa do dakin tap bo, naan je an kaaka taa naan se, booyga booy jeege lee doos koo maanina. Do naan je an tedn nakn-koobm gam naanin ki do naan 'kaaka. ⁹ Naan tond metin dool cok cok, nabo Isa terlin taar dim eyo. ¹⁰ Kaad ken se, *magal jee tedn serke Raage tu ute jee jeel taadn tooke metn Ko Taar Raage se taling taargen deer deer don ki. ¹¹ Do Erad ute asgaringe se tedn ren ren do teracin metin ki. Ter naade uusin kal ute rona omb birin birin, jaay bo naade olin gotn Pilat ki. ¹² Ey num, do dakin Erad te Pilat se taarde baa eyo; num gan bii ken se sum bo, naade tedn medn naapge.

Isa k'j'utinga

(Mt 27.15-30; Mk 15.6-19; Jn 18.38-19.16)

¹³ Gotn ese Pilat dan tus *magal jee tedn serke Raage tu, magalgen gotn ese do ute jee denge paac, ¹⁴ do naan deekden do: «Naase ok 'baamkiro te gaabm ese se oki naan doos koo metn jeege do naanse ki se sum bo, maam tond metina do taarge tun naase 'tolinki don ki paac se, nabo maam m'ojin naan tuj te dim ken aas kutin eyo. ¹⁵ *Erad kic bo on te taar ken aas tolin eyo jaay olumsino gotn ara se. Do gaabm se ne dim naan tuj jaay j'ansin tool ro ki se goto. ¹⁶ Borse, maam m'an kond ute meeje do m'an kon 'baa.» ¹⁷ [Ken *laa Paak jaay aanga tak bo, maakn jeedege tun k'tokde dangay ki se, Pilat lee tood tolde tol debm dangay kalan.]* ¹⁸ Gotn se naade doob doo doo taa naapki caa do: «Gaabm se, 'toolina do doo oljeno Barabasi!» ¹⁹ Ey num Barabas se, j'okin dangay ki taa pitin ken naan tedo maakn geger ken Jeruzalem ki. Naan ken se naan toologa tool deba. ²⁰ Ter Pilat tond metde daala, taa naan je doobm ken an koodn kol Isa. ²¹ Ken naade jaay booy taar se, ter doob doo caa do: «Naan se, 'tup 'tolin ro kaag ki! 'Tup 'tolin ro kaag ki!»

²² Gotn se Pilat tond metde gen k-motoge tu do: «Gaabm se tap bo tujga di? Ey num maam m'oj te ne dim ken aas tolin eyo. Borse, maam m'an kond te meeje do m'an koodn kol.» ²³ Gan naade tooy makon on eyo do taad do: «Gaabm se k'tup k'tolin ro kaag ki.» Ken naade tooy se, ted dir dir baa deel doa.

²⁴ Gotn se Pilat took gen tedn nakgen ken naade maakde jen ro ki se. ²⁵ Naan ol k'baa k'j'ood j'olden gaabm ken naade jen se; ey num naan bo debm pitin tool deba jaay j'olin dangay ki se. Gan gen Isa se, naan eddesin kaam jide do deekden do: «'Tednki aan goo ken naase maakse jen ro ki.»

Isa k'tupinga ro kaag ki

(Mt 27.31-56; Mk 15.20-41; Jn 19.16-37)

²⁶ Ken naade baan baa te Isa se, naade dood ute gaaba kalan k'danin Simon kod Siren. Naan iino naatn do deel deel te doobm se. Naade okin taa tooo gen kuun kaagn j'an baa tupm Isa ro ki se do naan uun kaagn se do leen metn Isa ki. ²⁷ Ken Isa baa baa se, jeege dena ok metina. Maakde ki se metinge mendge do mendgen se jaay aakin se, tond tarkaaddege† tooyo eemin noo. ²⁸ Isa terl aakde do deekden do: «Mendgen Jeruzalem ki, onte 'keemki taa maama. Num eemki bo taa naase malinge do taa gensege. ²⁹ 'Booyki, kaadin utu 'kaan se k'deekn j'oo: maak-raapo mendkartge tu, mendgen ooj nam te te eyo do kengen sidege gaange aay nam te te eyo. ³⁰ Bii ken naane se, jeege 'taadn koge tu do: <'Tooocki doje ki> do 'taadn kosge tu do: <'Deebki doje ki>‡ ³¹ Taa nakgen se jaay aan do ko kaag ken zere se, do ko kaag ken tuutu se, tap bo 'tedn do dio?»

³² Gotn se k'tok k'baano ute jeege dio do jee se, jee ken tujga tuj dim, taa j'aden baa tool ute Isa.

* 23:17 Taar se, maakn Kitapge tun do dakin se, metinge maakde ki se goto. † 23:27 Tond tarkaad gotn naade ki se je deekn do: keem noo. ‡ 23:30 Aak Oz 10.8.

³³ Ken naade jaay aan gōtn k'daariñ: kaadn do deba se, naade tup Isa ro kaag ki ð jee ken tujga tuj dim se kic k'tupde ro kaagge tu. Deb kalañ k'j'uun k'daariñ do ji daamiñ ki ð deb kalañ k'j'uun k'daariñ do ji jeeliñ ki. ³⁴ Ken Isa jaay k'tup k'daariñ ro kaag ki se, deek ð: «Bua, 'tōalde *kusiñde, taa nakñ naade tēd se, naade jeel eyo.»

Gen nigñ kal Isa se, naade tēdiñ salatia ð debm ken oociñga ðo uunu uunu.

³⁵ Gōtn se jee ðenge daar aakiña; ð jee magalge se, ðyiñ koogo metiñ ki ð deek ð: «Jee kuuy se, naañ aajdenoga; ken naañ ðo *al-Masi ken *Raa bæer ðdiñ ðeer num, ðørse ñ'aaj roñ mala.» ³⁶ Asgarge kic ðo tereciñ metiñ ki; naade baado cēñ ki ð edin tōtn koojñ biñ ken mooy se, ³⁷ ð deekiñ ð: «Ken naai jaay 'Gaar Yaudge num, aaj roi mala!» ³⁸ Ken naade jaay utu tupiñ tup ro kaag ki se ðo, naade raaj ðliñ kaam doñ ki ð: Kese ðo Gaar Yaudge.

³⁹ Maakñ jeege tun di ken tujga tuj dim jaay k'tup k'tōalde ro kaagge tu ute naañ se, deb kalañ naajiñ ð: «Naai ðo al-Masi ey la? Ken bin num, naai mala aaj roi ð aajje naaje kici.» ⁴⁰ Gañ deb kalañ uuniñ kaamiñ deekiñ ð: «Naai se, 'beer Raa ki eyo. Ey num, naai 'maakñ dubar ki aan gō ð naañ kici. ⁴¹ Gen naaje se, ken k'dabarje kic doobiña. Taa naaje se k'tujga tuj. Num gañ naañ se, tuj te dim eyo.» ⁴² Gōtn se naañ deek Isa ki ð: «Isa, biin naai ade baa maakñ gaari ki se, 'saap dom ki.» ⁴³ Isa tēriñ ð: «'Booy bæ m'ai taada: jaaki sum ðo, naai 'baa te maam gōtn Raa ki.»

Kooy Isa

⁴⁴ Ken kaada jaay baa kaasn katar tir se, do naañ te magaliñ se gōtō baa ilim dib bini aan katar do tēger ki. ⁴⁵ Kaada paac, j'ōñ j'aakiñ eyo. Naañ ken se, kal ðeer magal ken k'gaaj maakñ *Bee Raa se, nēpo raan daan ki bini aan naañ ki tak. ⁴⁶ Gōtn ese, Isa ðð ðoy makōñ ð: «Bua, kom se, m'ōñisiñ kaam ji.» Ken naañ taad taariñ aas se, ðñ koñ teece.

⁴⁷ Ken bubm asgarge jaay aak nakñ deel se, naañ *nook Raa ð deek ð: «Deer ðeer, gaabm se, naañ debm daan ki!» ⁴⁸ ð jeegen ken baado aak nakñ deel se, ken naade jaay uun tērl baa baa se, maakde tuj se tōnd tarkaaddege. ⁴⁹ Num jee deelga deel ute naañ ðo mēndgen baago kōkñ metiñ taa naañ Galile ki se, naade se paac daar gōtn ðōkō jaay ðo aakiña.

Isa k'j'ōliñ maakñ iib ki

(Mt 27.57-61; Mk 15.42-47; Jn 19.38-42)

⁵⁰ Gōtn se, gaaba kalañ roñ Yusup ð naañ se, maakñ magalge tun ken lee aak mētn taarge se. Naañ se debm bæ ð debm daan ki. ⁵¹ Gaabm se iinō maakñ gēger Yaudge tun k'daariñ Arimate. ð nakñ jeenge tēd paac se, naañ ðl te taariñ maak ki eyo. Taa naañ iñg aak kaak kaam *maakñ Gaar Raa ken utu 'kaan se. ⁵² Gaabm se baa ðñ Pilat ð tōnd metiña taa añ kōñ ro Isa se, naañ añ baa kōl maakñ iib ki. ⁵³ Pilat ðñisiña ð naañ baa bōoy ro Isa naatn ro kaag ki. Gōtn se Yusup teeliñ ute kal duubu ð baa ðl aaliñ maakñ iib ken j'ōñ ko sum ðo j'ud k'daapiña. ð iibm se, bii kalañ j'ōl k'naam te nam maak ki eyo. ⁵⁴ Biin se, jeege daap daap rode taa tēger sum ðo, *ðii sebit se baaga.

⁵⁵ Mēndgen baago daan Isa Galile ki se, baa te Yusup kalañ gen baa kaakñ iibm ken j'ōl j'aal ro Isa maak ki se. ⁵⁶ ð ken naade jaay ðk tērl been se, naade baa tēdo nakñ oot nijimi ute itir gen baa kōtn ro Isa ki. Bii sebit ki se, naade iñg tōl maakde taa *Ko Taar ken Raa ēdo Musa ki se gaasdega gaasa ð j'ōñte tēdn dim.

24

Isa duroga daan yoge tu

(Mt 28.1-10; Mk 16.1-11; Jn 20.1-10)

¹ Bii dumas ki, tanōriñ nōriñ sum ðo, mēndgen se iin baa taa baad ken j'ōl j'aalo ro Isa maak ki se, ute nakñ oot nijimi ð ðe itir ken naade tēdiño se. ² Ken naade jaay aan se, ðñ ko ken k'gaasn taa baada se, k'dircilinga naatn. ³ Num ken naade jaay end maak ki se, ðñ te ro Mēljege Isa eyo. ⁴ Naade aak nakñ se, ðkden taad eyo. Gōtn ese sum ðo,

naade naar aak gaabge dio ute kaldege raap lak lak. ⁵ Ken naade aak jeegen se, dərlo əo nirdə teece əo gətn se naade no dode naan ki. Əo gaabgen se taadden əo: «Debm zere jaay 'jenki daan jeege tun ooyga kooy se tap bo, gen di? ⁶ Gətn ara se, naan gətə! Gan naan se duroga daan yoge tu. Naase 'saapki tu do taar ken naan taadseno taa naan Galile ki, ⁷ ken naan deekseno əo: «*Goon Deba se j'utu j'an kəkə kəl ji jee *kusinge tu. Naade utu an tupm ro kaag ki əo bii k-mətəge tu se, naan utu 'duru.»»

⁸ Gətn ese se naade naar saap do taar ken Isa taaddeno se. ⁹ Taa baad ki se, naade ək terlo baado taad jee metin ken sik-kaar-kalanj ute jee kuuy paacn ing te naade se. ¹⁰ Mendgen baano ute labar se, naade Mari ken iino Magdala ki ute Jaan, Mari ko Jak ute mendgen metinge kuuy kici; naade baado taadn nakn se *jee kaan naabm Isage tu. ¹¹ Ken jee kaan naabm Isage jaay booy taar se, naade baate tooko, booydesin aan gəo taar jee derlge. ¹² Anum Pier se, iin aan baa taa baad ki. Əo ken naan jaay aan se, no aak maakn baada, aak kalge kalin ki sum əo num nakn ken deel se, əkin taad eyo. Gətn se naan ək terl baa been ki.

Doob Emaus ki se, Isa teec naan jee metin ken dio
(Mk 16.12-13)

¹³ Bii ken se sum bo, jee metn Isa ken di se, iin baa baa maakn naan ken k'danjn Emaus. Emaus ute Jeruzalem se, daanin dək cəkə. ¹⁴ Ken naade baa baa se, uun maan nakgen ken deelo Jeruzalem ki se. ¹⁵ Ken naade jaay maan maan ute naapa se, gətn se Isa mala əj metde əo ək doob ute naade telə. ¹⁶ Naade aakinj ute kaamde, nabo dim gaasde naade əj aak əkin eyo.

¹⁷ Gətn se Isa tənd metde əo: «Metn taar di jaay 'baaki baa jaay 'lee 'naajki te naapa se?» Gətn se naade ək daar yip əo maakde tujū. ¹⁸ Maakde ki se, deb kalanj k'danjn Kleopas se terlin əo: «Jee Jeruzalem ki paac booyga nakgen deel biin naane se. Əo naai 'kali ki sum bo, 'booy te ey nel!» ¹⁹ Isa tənd metde əo «Di bo tedə?» Naade terlin əo: «Nakn jaay aan do Isan iino Nazaret ki se. Naan se debm magal taad taar teeco taar Raa ki. Naan *Raa ki əo naan jeege tu se, naan taad taara ute təogŋ Raa əo ted nakgen deel doa. ²⁰ Gan *magal jee tedn serke Raajge tu, ute magaljege se ək əlin ji jeege tu əo əjin bəoə doŋ ki taa j'an baa təo əo naade baa tup təolin ro kaag ki. ²¹ Ey num, naaje k'j'ing k'j'ənd doje j'əo, naan bo debm ken utu kəədn do gaan *Israelge. Num nakgen se jaay deel sum se, bəse tedga bii mətə. ²² Deere, mendgen kandum maakje ki se, baado taadjn taar deel doa, taa naade, tanəərin nəərin se, iin ingo taa iib ki, ²³ əo naade əj te ro Isa eyo. Naade ək terl baado taadjn əo naade aako *kədn Raage əo kədn Raage se deekdeno əo: «Isa num, utu te kaamin!» ²⁴ Jeejegen metinge kic iin ingo taa iib ki əo əjəo nakge se aan gəo ken mendge taadjeno se sum, nabo yon se, naade aakinj te te eyo.»

²⁵ Gətn se Isa deekden əo: «Naase se dose biga əo taargen jee taad taar teeco taar Raa ki taado se le, naase booy əkki metin eyo əo naase le 'took aalki maakse do ki yəkəf eyo! ²⁶ Bəeki se, *al-Masi 'dabar, jaay bo Raa an *nooko.» ²⁷ Əo naan baagden təkŋ metn taargen ken Kitap taad ron ki əo naan uun metin ute Kitapm *Musa bini aan do Kitapm jee taad taar teeco taar Raa ki paac.

²⁸ Ken naade jaay aan cəe naan ken naade baa baa maak ki se, Isa baa aan gəo aki gaan taaro. ²⁹ Num gan naade ək daar metin ki tak deekin əo: «Əp te naaje, taa kaada baaga əo gətə kic le, əkga jin.» Əo naan tooko end baa ing ute naade. ³⁰ Ken naade ing əs kəs do tabil ki se, Isa uun mappa jin ki, təəm Raa, dupina əo eddesina. ³¹ Gətn se kaamde əd aaka əo naade aak jeelina; nabo kaad ken se sum bo, naan iig naande ki.

³² Naade taad ute naapa əo: «Ken k'baakiro baa doob ki jaay, naan taad təkjekki metn taar maakn Kitap ki se, taarin se əs maakjege aak eyo.»

³³ Naan ken se sum bo, naade naar iij-ək terl Jeruzalem ki; əo naade baa əj jeegen sik-kaar-kalanj se, tusga ute jee ken leedo ute naade kalanj se. ³⁴ Ken naade jaay aan se, jee se dəəden ute taargen se əo deekden əo: «Deere, Meljege se, duroga daan yoge tu

deer deer ð teecoga naan Simon ki!»³⁵ Ð ð naade kic taadden nakɲ ken aandeno doob ki ð kaad ken Isa uun mappa, tɔm Raa jaay bo, naade aak jeelin ro ki se.

Isa teec naan jeege tun metin ken sik-kaar-kalar

(Mk 16.14-18; Jn 20.19-29)

³⁶ Ken naade utu taad taad sum bo, gɔtn se naade aak Isa mala daar daar daande ki. Ð naan deekden ð: «Ðn tɔsn Raa 'tedn te naase!»³⁷ Num ken naade aakin se, nirlde teece ð beere akde ð naade saap ð kaadn naane nirl nam. ³⁸ Gɔtn se Isa deekden ð: «Nirlse teec bin se gen di? Gen di jaay maakse naaj bin se?»³⁹ Aakki jingge ute jemge. Kese maam mala. Aakki ð 'baado utu 'naamum ki ute jise. Nirl se, naan ak cenje ute daa ro aan gɔ gen maam se eyo.»⁴⁰ Ken naan jaay taadden aas se, naan taadden jingge ute jenge. ⁴¹ Ken naade aakin se, maakde-raapo nabo, maakde ak naaja taa nakɲ se deel dode ð akden taad eyo. Gɔtn se Isa deekden ð: «Gɔtse ki ara se, akki nakɲ kɔsɔ la?»⁴² Ð naade eep edin kenj ken naade naaninga naan se. ⁴³ Naande ki se sum bo, naan uun osɔ.

⁴⁴ Ter Isa deekden ð: «Kese bo taargen m'ing m'taadseno, kaad ken m'tingo te naase. Beeki num, taargen *Ko Taar ken Raa edo Musa ki, jee taad taar teeco taar Raa ki ute Kaa Keem Raa taado rom ki se, utu 'kaan doobin ki paac.»⁴⁵ Gɔtn se, naan wadden bide gen booy kɔkɲ metn taar maakɲ Kitap ki. ⁴⁶ Ter naan deekden daala ð: «Taa naan se bo, Kitap taad ð: *al-Masi se utu 'dabara ð 'kooyo ð daan bii k-mɔtɔge tu se, naan utu 'dur daan yoge tu. ⁴⁷ Anum j'ade kupm meta Jeruzalem ki ð k'baa taadn metjil jeege tun do naan ki paac ute roma gen terl maakde do Raa ki taa Raa se aden tɔl *kusiɲdege. ⁴⁸ Ð naase se bo amki 'tedn saadumge. ⁴⁹ Ð maam m'utu m'aseno kol nakɲ ken Bubum taad ð utu aseno 'ked se. Bin num, naase se, ingki Jeruzalem ki ara bini aki kɔɲ tɔɔgɲ ade kiin gɔtn Raa ki se.»

Raa uun baan ute Isa maakɲ raa ki

(Mk 16.19-20; NJKN 1.4-12)

⁵⁰ Gɔtn se Isa baande naatn kaam aak Betani ð ken naade jaay aan gɔtn ese se, naan uun jin raan ð wadden booro. ⁵¹ Ken naan utu wadden kɔɔd booro sum bo, gɔtn se naan iik took ute naade cɔkɔ ð Raa uun baansin maakɲ raa ki.

⁵² Ken naade jaay ergo naanin ki ð tɔmɲo aas se, naade iij-ak terl baa Jeruzalem ki ute maak-raapo dena. ⁵³ Ð bii-raa, naade lee tɔm Raa daan boɔr *Bee Raa ki.

Labar Jigan ɣɛn Isa al-Masi ɣɛn Jan

Kupm mɛtn taar taadjeki doobm ɣɛn dooy Labar Jigan ɣɛn Isa al-Masi ɣɛn Jan

Labar Jiga ɣɛn Isa al-Masi kɛn Jan raanjin se, naan raanjin jeege tun ing taa naanje tun kuuy kɛn maakɛn naan Yaudge tu eyo. Jan se raan tɔnd daap taaringe kaam kuuy tec aan gɔɔ taar jigan kɛn jee kuuy raandɛn se eyo ɔɔ maakɛn taaringe tun naan taad se kic bo tec kuuy. ɔɔ ko taargen maak ki se kic bo kaam kuuy. Taargen kɛn naan aakin jiga cir paac se, taargen kɛn jeege jeel metin eyo kɛn Isa taad ɔɔ ute nakgen kɛn naan tɛda. Labar Jigan ɣɛn Isa kɛn Jan raanjin se, denin taad ute Yaudge. ɔɔ tap tap se naan taad ute magalgen jeel tɔɔkɛn metn Ko Taar kɛn Raa ɛdo Musa ki. Naade se bo jee taamooy Isage. Ey num Isa, ute jee metin ki se kic bo, Yaudge aan gɔɔ naade. Kɛn Jan jaay taad metn taar ro Yaudge tu se, ute Yaudgen ute dɛnde sum eyo, num naan taad ute jeege paacɔ do naan ki kɛn baate tookɛn taarina. Maakɛn kitapm kɛn Jan raan se, taad te metn taar koojin Isa eyo ute metn kuun naabin naan jeege tu ey kici. Naɔo kɛn naan utu uun kuun metn taarin se, naan taadga dɛna kɛn ɔɔ Isa se naan bo Taara ɔɔ Taara se baado uun ro deba ɔɔ ting daan jeege tu taa adɛn tɛdn gaan Raage.

Isa se naan bo debm kɛn k'danin Taara se

¹ Do dɔkin kɛn *Raa utu aalo kaal do naana se, debm kɛn k'danin Taara se, naan utu tap. ɔɔ naan ting te Raa ɔɔ naan mala kic bo Raa. ² Anum do dɔkin kɛn Raa utu aalo kaal do naana se, debm k'danin Taara se, naan ing te Raa tele. ³ Nakgen kɛn Raa aalde paac se, naan aalde te debm kɛn k'danin Taara se ɔɔ ne dim kɛn Raa aalin jaay te naan ey se, gɔɔ. ⁴ Debm kɛn k'danin Taara se, naan bo debm ɛd kaaja jeege tu. ɔɔ kaajɛn naan ɛdden se bo, wɔɔrden gɔɔ. ⁵ ɔɔ gɔtn wɔɔr se, wɔɔr maakɛn gɔtn kɛn ɔɔɔo naɔo gɔtn ɔɔd se ɔɔ gaasin te eyo.

⁶ Bii kalaɛ se Raa ɔlo debm kaan naabina ɔɔ naan se ron Jan*. ⁷ Naan baado ɣɛn tɛdn saada, taa taadn saadn gɔtn wɔɔr se jeege tu, kɛn bin se jeege paac jaay booy ɔkga taarin num, 'kuunu. ⁸ Jan se, naan bo gɔtn wɔɔr eyo, num naan se baado taadn saadn debm kɛn k'danin gɔtn wɔɔr se bo jeege tu.

⁹ Debm k'danin Taara se, naan se bo gɔtn wɔɔr mala mala, kɛn naan jaay baado do naan ki se, wɔɔr gɔɔ jeege tu paac. ¹⁰ Num debm k'danin Taara se, naan baadoga do naan ki ɔɔ Raa aalo do naana se utu ro naana, naɔo jee do naan ki se, ɔɔ jeelin te eyo. ¹¹ Naan baado gɔtn taasinge tu, naɔo taasinge mala kic bo baate dɔɔdn kɔkina. ¹² Num gan jee metingen took uunga taarina ɔɔ aalga maakde don ki se, naan ɔɔdɛnga doobo taa naade tɛdn gaan Raage. ¹³ Kɛn naade jaay tɛd gaan Raage se, naade se jikilimge bo toojde eyo ɔɔ kɛse ute maakje jikilimge eyo, num Raa mala bo tɛdden naade se tɛdga ɣɛninge.

¹⁴ Debm kɛn k'danin Taara se, tɛdga debkilimi ɔɔ naan baado ing daanjege tu ɔɔ naaje se j'aakga *nookina; ɔɔ nookɛn naan se Bubin Raa bo ɛdin, naan bo Goonin kalaɛ lak se. ɔɔ naan se, debm bɛɛ aak eyo ɔɔ taad taar met ki ɔɔ kɛn taad jeege tu jaay ɔlden naade jeel Raa mala mala se kic bo, naana.

¹⁵ Kɛn Jan jaay aakin se naan taad saadn naan se jeege tu ɔɔ: «Aakki! Kɛse bo gaabm maam taadseno taarina m'ɔɔ: «Debm utu baado metum ki se, naan magal cirum maama ɔɔ naan se do dɔkin kɛn j'oojum te ey kic bo, naan utu tap.» ¹⁶ Taa naan se bo aan gɔɔ naan maakin jiga do jeege tu se, tɛdjekiga bɛɛ den aak eyo. ɔɔ bɛɛn se bɔrse kic bo, utu tɛdjeki tɛd rɔk. ¹⁷ Do dɔkin se Raa ɔlo *Musa bo baado taad *Ko Taarin jeege tu. Num kɛn baado taad bɛɛ Raa ute taar met ki se, Isa *al-Masi. ¹⁸ Nam nam bii kalaɛ aak te Raa eyo. Num Goonin kalaɛ lakɛn ting te Bubin tele se bo, taad jeege tu ɔlden naade jeel Raa se.

* 1:6 Jan ara se k'taad ute Jan-Batist.

*Jan-Batist taad saadina**(Mt 3.1-12; Mk 1.1-8; Lk 3.15-18; Jn 5.33-36)*

¹⁹ Gōtn se magal Yaudgen maakn geger ken Jeruzalem ki ɔlo *jee tēdn serke Raage tu ute Lēbige baado tōnd mētn Jan ɔ: «Naai tap bo naŋa?» ²⁰ Ɔɔ Jan se ɔyden te taar dīm eyo, deekdensiŋ naande ki tal ɔ: «Maam se, *m'al-Masi eyo.» ²¹ Ter naade tōnd mētiŋ daala ɔ: «Bin se naai tap bo naŋa? Lɔ naai bo *Eli do dōkiŋ se la?» Naan terlden ɔ: «Maam se m'naan eyo.» Ter naade tōnd mētiŋ kuuy daala ɔ: «Lɔ naai bo debm taad taar teeco taar Raa ki ken taado do dōkiŋ se la?» Naan terlden ɔ: «Gōtɔ.» ²² Gōtn se naade deekiŋ ɔ: «'Taadjēn tu naai tap bo naŋa? Taa naaje se, j'ɔljeno kəl naaba gōti ki taa naaje k'baa taadn jeege tun ɔljeno se. Naai mala tap bo taadjēn tu, naai tap bo naŋa?» ²³ Jan-Batist terlden ute taar debm taad taar teeco taar Raa ki k'daŋiŋ Ezayi ken taado do dōkiŋ ɔ:

Maam bo mind debm ken taad do kɔd-baar ki m'ɔ:

Doobm Mēljege se 'tēdinsinki jiga toodn tal.†

²⁴ Gaŋ jeegeen magal Yaudge ɔldeno gōtn Jan-Batist ki se jee mētiŋge se, *Parizige. ²⁵ Gōtn se naade tōnd mētiŋ ɔŋ eyo ɔ: «Ken naai bo al-Masi eyo, ɔ *Eli eyo, ɔ ter debm taad taar teeco taar Raa ki ken utu ade baa se eyo, num naŋa taa di jaay ɔ *batiz jeege se?» ²⁶ Gaŋ Jan-Batist terlden ɔ: «Maam se m'batiz jeege ute maane sum. Anum debm kalaŋ utu maakse ki se, naase 'jeeliŋki eyo. ²⁷ Naan bo debm ken utu baado mētum ki ɔ maam se, kəl saan kic bo m'aas gen no tuutiŋ eyo.»

²⁸ Nakgen se paac deel maakn naan Betani ki do ool Jordan ken kaam naane, gōtn se bo gōtn ken Jan-Batist lee batizn jeege.

*Isa se naan bo *Goon Baatn Raa*

²⁹ Metbeenki se, Jan-Batist jaay aak Isa utu baado gōtiŋ ki se, naan deek ɔ: «Aakki! Kese bo Goon Baatn Raa ken utu kōɔdn *kusiŋ jeegeen do naan ki se. ³⁰ Taa naan se bo maam m'taado m'ɔ: debm utu baado mētum ki se, naan magal cirum maama. Ken do dōkiŋ j'oojum te ey bōrt se, naan utu tap. ³¹ Maam mala kic bo m'jeeliŋ eyo ken kese bo naana se, anum m'baado *m'batiz jeege te maane se, taa m'aŋ taadiŋ gaan *Israelge tu aŋ jeele.»

³² Ter Jan-Batist taad saadn gen Isa deek ɔ: «Maam m'aako *Nirl Raa bōɔyɔ maakn raa ki aan gōɔ dēere baado iŋg doŋ ki. ³³ Ey num maam se, m'jeeliŋ eyo nabo debm ɔlumo ɔ m'batiz jeege ute maane se, naan bo debm taadumo ɔ: debm naai utu 'kaakn Nirl Raa 'bōyɔ baado kiŋg doŋ ki se, naan se bo debm ken utu *batizn jeege ute Nirl Salal. ³⁴ Nakn se maam mala m'aako te kaamuma ɔ maam se m'saada, naan se Goon Raa deere.»

*Jee mētn Isa ken deet deet**(Mt 4.18-22)*

³⁵ Metbeenki se, Jan-Batist baado iŋg te jee mētiŋ ken di se gōtn ese daala. ³⁶ Ken jaay Isa deel deel se, Jan-Batist ɔndiŋ kaama tak ɔ deek ɔ: «Aakki! Kese bo *Goon Baatn Raa.» ³⁷ Ken jee mētn Jan-Batist ken di jaay booy naan taadden se, naade iŋg ɔk mētn Isa. ³⁸ Isa jaay terl aakde naade utu baado mētiŋ ki se, naan deekden ɔ: «Naase 'jeki dio?» Naade terliŋ ɔ: «Raabi, naai iŋg gay?» (Raabi se, je deekn ɔ: Debm dooy jeege.) ³⁹ Gōtn se Isa terlden ɔ: «'Baakiro aki baa kaaka.» Ɔɔ naade tumo te naan tele ɔ baado aak gōtn ken naan iŋg. Ɔɔ naade ɔɔp iŋg te naana. Kaad ken naade aan gōt ken ese se teger.

⁴⁰ Gaŋ maakn jeege tun di ken booyo taar Jan-Batist, jaay ɔko mētn Isa se, deb kalaŋ se ron Andre; naan bo gena Simon Pier. ⁴¹ Ken Andre jaay iŋg ɔŋ Isa se, naan baa ɔŋ gena Simon Pier bo deete. Gōtn se naan deekiŋ ɔ: «Naaje se, j'ɔŋoga *al-Masi. (Al-Masi ute taar Grēk se je deekn ɔ: *Krist)‡.» ⁴² Andre se ɔk baan te gena gōtn Isa ki. Ken naade jaay aan se, Isa ɔnd kaama ro Simon ki ɔ deekiŋ ɔ: «Naai se Simon goon Jan, num naan ki se jaay daŋi Sepas.» (Ro Sepas se, ute taar *Ebre se je deekn ɔ: dēlbe.)

† 1:23 Aak Eza 40.3. ‡ 1:41 Krist se je deekn ɔ: naan bo debm Raa bo ɔliŋo gen kaajŋ jeege.

⁴³ Metbeenki se Isa uun doa gen baa taa naan Galile ki. Gøtn se, naan on Pilip do deekin do: «Naai se ok metuma.» ⁴⁴ Pilip se, naan goon jee Betsaida do Betsaida se bo, maakj naan Pier ute gen genaon Andre kici.

⁴⁵ Ter Pilip se baa on Natanael deekin do: «Naaje j'onoga debm ken Raa ol *Musa raanjo maakj *Ko Taar Raa ki ute kengen jee taad taar teeco taar Raa ki raajo taarin se kici. Naan bo, Isan kod Nazaret ken goon Yusup se.» ⁴⁶ Gøtn se Natanael terlin do: «Maakj naan ken Nazaret ki se bo, ade kon teecn nakj bæ kic dey la?» Ganj Pilip deekin do: «'Baado aaka.»

⁴⁷ Ken Isa jaay aak Natanael utu baado gotin ki se, naan taad jeege tu do: «Aakki! Kese bo kod *Israel mala. Naan taad taar met ki *salal.» ⁴⁸ Gøtn se Natanael terlin do: «A-a naka, naai 'jeel onum gay?» Ganj Isa terlin do: «Ken Pilip jaay utu baai baa dana se, maam m'aaki naai ing king metn ko ba ki se.» ⁴⁹ Natanael terlin do: «Debm dooy jeege, naai se Goon Raa; naai bo Gaar Israelge.» ⁵⁰ Ganj Isa terlin do: «Taa maam taadiga taad m'oo m'aakiga kaak metn ko ba ki se bo, naai aal maaki dom ki la? Naan ki se, naai utu kaakj nakgen magal cir naan se daala.» ⁵¹ Ter Isa taadin do: «'Booyki bæ m'asen taada: utu aki kaakj maakj raa utu kod waj do ute doobm *Goon Deba se *kodn Raage utu ano booyo do an kooko.»

2

Isa ute jee metin ki baa gøtn konj mend ki

¹ Ken bii di jaay deele do aan bii k-motoge tu se, jeege baa konj menda maakj naan ken Kana ken taa naan Galile ki. Do biin se ko Isa kic bo utu gøtn ese. ² Gøtn se Isa kic ute jee metin ki, k'dandeno baadoga gøtn konj mend ken se kici. ³ Ganj totn koojn bin ken j'ed jeege tun baado se baa nana. Gøtn se ko Isa baa taad goonin Isa ki do: «Bere, totde se nanga.» ⁴ Num ganj Isa terl kon ki do: «Kaaya, naabm maam m'ted se, naai bo am taad eyo, do kaadn maam m'an tedn naabm se le, utu aan te ey borto.» ⁵ Gøtn se ko Isa taad jee tedn naabge tu do: «Nakj naan utu asen taad paac se, 'tedinsin ki.» ⁶ Anum gotde ki se, ok dugulgen gen koa mæce ken Yaudge tomb maane gen lee tugj rode taa tedn aak bæ naan *Raa ki do duguldege se os koojo so ey le os koojo mii. ⁷ Isa taad jee tedn naabge tu do: «Dugulge se baa doocdeki ute maane.» Do jee tedn naabge se, baa tak dooc maane dugulge tun se celel celel. ⁸ Ken naade dooc dugulge aas se, Isa taad jee tedn naabge tu do: «Borse se, 'tak 'baa edki debm ken j'onidin naan gen kos se.» Do naade tak baa edin. ⁹ Ken naan jaay uum naam maane se, naamin delga totn koojn bin. Num totn se naan jeel gøtn k'baansin eyo. Anum jee tedn naabgen tako maane se, naade kalde ki sum bo jeel gotina. Gøtn se debm ken j'onidin naan gen kos se, naar dano gaabm menda se, ¹⁰ do naan deekin do: «Jeege paac ken jaay baadoga gøtn konj mend ki num, j'edden totn koojn bin atak bo deete. Do ken naade aay derenga te maraade jaay bo, j'edden totn ken atak baat se, kaam mootn. Ganj naai num ed totn atak baat se bo deete do on ken atak tap bo kaam mootn.»

¹¹ Kana ken taa naan Galile ki se bo, gøtn ken Isa baag tedn nakj-kooingen deet deetn ken j'ansin kaakj jeele. Nakj-kooingen naan ted se, naan taad *nookin jeege tu do jee metin ki se took aal maakde don ki.

¹² Ken nakgen se jaay deel se, Isa iin te kona, jee metin ki do te genaange booy baa maakj geger ken Kaparnayum ki. Nabo, Kaparnayum ki se, naade tingo bii kandum sum.

*Isa tuur jee tedn zogen maakj *Bee Raa ki*

(Mk 11.15-18; Mt 12.38-40; Lk 19.45,46)

¹³ Ken Isa jaay aak *laa Paakj gen Yaudge dopga goor se, naan iin ook baa Jeruzalem ki. ¹⁴ Ken naan aan Jeruzalem ki, jaay end daan boor Bee Raa ki se, on jee tedn zo marange, gen baatge, ute gen deerge do gøtn se, naan on jee lee pelekj gursgen gen taa naangen kuuy utu ing king gøtn ese kici. ¹⁵ Ken Isa jaay aakde se naan tos kol do tedin ria. Gøtn se naan tuurde paac daan boor Bee Raa ki se, baatdege ute marandege. Naan tot tol tund te tabil jee pelekj gursgen ese, do gursdege se kic bo si wock kalañ kalañ. ¹⁶ Do naan taad

jee tēdn zo dēerge tu wə: «Naksege se wəf teecdeki naatn gətn ara! Wntē 'tēdki bēe Bubum se 'tēdn gətn tēdn suuk!»¹⁷ Jee mētīn ki jaay saap do nakrj naan tēd se, naade saap wj taar ken k'raanjin do dəkīn ken wə: *Raama, maam se m'je* bei. Maakje ken maam m'ək do bēe naai ki se den aak eyo wə tulum maakum ki aan gəw poodo.*

¹⁸ Garj magal Yaudge taadīn wə: «Nakrj kəwəbm gay ken naai ajen 'tēd jaay naaje j'an kaakrj jeel ro ki wə ajen taadn wə naai se ək doobo gen tēdn nakgen se?»¹⁹ Isa tērlēn wə: «Bēe Raa daar se, 'təwkiŋki naatn, daan biige tun mətə sum bo maam m'an kiinīn gətīn ki.»²⁰ Gətn ese magal Yaudge tērlīn wə: «Bēe Raa se, naaje j'ək bāara si-wə-kaar-mēce jaay j'iin j'aasīna. Garj naai num wə daan biige tun mətə ki sum bo an 'kiin kaasn gətīn ki bin ne?»²¹ Ken Isa jaay taadēn taa bēe bin se, naan aaldēn kaal naagrj taara. Ey num naan taad te ronj mala.²² Taa naan se bo ken Isa jaay ooy duro daan yoge tu se, jee mētīn ki baa saap wj taar ken naan taadēno se wə tē naade took do taar ken k'raanjin do dəkīna wə ute taargen Isa taadēno.

Isa jeel narj nakrj maakrj debkilim ki

²³ Kaad ken Isa utu Jeruzalem ki maakrj *laa Paak gen Yaudge se, naan tēdoga nakrj-kəwəbge dēna ken taad jeege tu an kaakrj jeel ro ki wə ken jeege jaay aak nakrj-kəwəbgen naan tēd se, maakde ki se, jeege dēna aal maakde donj ki.²⁴ Garj Isa aalde maak ki eyo, taa naan se jeel narj maakde paac.²⁵ Nakrj maakrj debkilim ki se naan je nam bo an tēdn saadīn eyo, taa naan mala se jeel narj nakrj ken maakrj debkilim ki.

3

Nikodem baa tənd mētīn Isa (Mt 18.3; Jn 1.12-13; 1Pr 1.3,23)

¹ Maakrj jeege tun k'danjde *Parizige se, gaaba kalaŋ k'danjīn Nikodem wə naan se debm maakrj magal Yaudge tu kici.² Bii kalaŋ naan baado wj Isa nəw tənd mētīn wə: «Debm dooy jeege, naaje se k'jeeli naai se debm dooy jeege *Raa bo əlio, taa nakrj-kəwəbgen naai 'tēdīn se, debm ken Raa te naan ey num an kəŋ tēdīn eyo.»³ Garj Isa tērlīn wə: «'Booy bēe m'ai taada: debkilim jaay j'ooj k'dəwliŋ te kuuy ey se, naan kəŋ kaakrj *maakrj Gaar Raa eyo.»⁴ Gətn se Nikodem tērlīn wə: «Debkilimi gəwlgə gəw kic bo j'an kəŋ koojn dəw la? Naan 'kəŋ kend maakrj koŋ ki daal jaay j'an koojn dəw ne?»⁵ Isa tērlīn wə: «'Booy bēe m'ai taada: debm jaay j'oojīn te ute maane eyo wə te *Nirl Raa ey se, naan 'kəŋ kend maakrj Gaar Raa ki eyo.⁶ Debm ken debkilimi bo oojīn se, naan goon debkilimi, num garj debm ken Nirl Raa bo oojīn se, naan se gen Nirl Raa.⁷ Taar ken maam m'taadi m'wə: bēeki num j'asen koojn dəw kuuy se, wntē deel doi.⁸ Ken kuulu jaay baagga kəwə se, naan əl baa gətn naan jen ro ki; naai se 'booy booy bo gətīn sum, ey num gətn naan iinno wə gətn naan əl baa se, naai 'jeel eyo. Bin bo debm ken j'oojīn te Nirl Raa se, tec aan gəw naan se kici.»

⁹ Gətn se Nikodem deekiŋ wə: «Nakrj se 'tēdn wə dīo?»¹⁰ Isa tērlīn wə: «Naai debm dooy *Israelge kic bo, taar se naai 'jeel ək mētīn ey la!¹¹ 'Booy bēe maam m'ai taada: naaje se k'taad nakgen naaje k'jeel j'ək mētīna, wə k'taadsen nakrj naaje j'aako te kaamje, garj naase se wj 'tookki te do saadn naaje ki eyo.¹² Ken maam m'taadsen te nakgen do naan ki se kic bo, naase 'tookki eyo. Wə ken m'baagsega taadn te nakgen maakrj raa ki se, naase aakki kuun taarum wəki dīo?¹³ Taa bii kalaŋ nam ook aan te maakrj raa ki eyo; ken bəwyo maakrj raa ki se, *Goon Deba kaliŋ ki sum.¹⁴ Aan gəw *Musa do kəf-baar ki se, daap wəwōjn maala* wə uun daariŋ raan do kaag ki, maam Goon Deba kic bo j'utu j'am kuun kəlum raan bini.¹⁵ Bin bo debm ken aalga maakiŋ do maam ki se, naan 'kəŋ *kaajŋ gen daayum.¹⁶ Taa Raa se, naan je jeege den aak eyo, naan əlo Goon naan kalaŋ lak, taa debm jaay aal maakiŋ do naan ki se, naan 'kəŋ kut eyo, garj naan se kəŋ kaajŋ gen daayum.¹⁷ Raa jaay əlo Gooniŋ do naan ki se, gen kəŋ bəwə do jeege tu eyo. Num garj naan əliŋo do naan ki se gen kaajŋ jeege.¹⁸ Debm jaay aalga maakiŋ do naan ki se, bəwə

* 2:17 Aak KKR 69.10. * 3:14 Taa debm wəwəjə dəwōŋga jaay tērl aakga wəwōjn ken k'daapiŋ ute maala se wj lapi. Aak Nmb 21.9.

koocɔ̃ doŋ ki eyo. Num gaŋ debm baate kaal maakiŋ do naaŋ ki se, naaŋ se bɔɔrɔ oocga doŋ ki. Taa naaŋ baatega kaal maakiŋ do Goon Raa kalaŋ lak se. ¹⁹ Kese bo bɔɔr ken Raa utu kɔŋ do jeege tu. Taa debm ken k'daŋiŋ gɔtn wɔɔr se baado do naaŋ ki, nabo jikilimge se je gɔtn ɔɔd se bo cir gɔtn wɔɔrɔ taa nakgen naade tɛd se, nakgen *kusiŋa. ²⁰ Taa debm tɛdn nakŋ kusiŋ se, naaŋ je gɔtn wɔɔr eyo ɔɔ je ade baa gɔt ken wɔɔr eyo taa naaŋ beere sɔm nakgen naaŋ tɛd se mɛtiŋ teece. ²¹ Gaŋ debm ken lee te ken mɛt ki se, naaŋ baa gɔt ken wɔɔrɔ taa j'kaakŋ naabm naaŋ tɛd se 'tood tal ɔɔ naabiŋ naaŋ tɛdiŋ se aan gɔɔ ken Raa jen ro ki.»

Jan-Batist taad taar Isa daala

²² Ken nakgen se jaay paac deel se, Isa iin baa te jee mɛtiŋ ki taa naaŋ Jude ki. Naade baa tiŋg gɔtn ese ɔɔ Isa lee *batiz jeege. ²³ Kaad ken se Jan-Batist kici utu iŋg Aynon ki ken cɛɛ Salim ki, naaŋ kic lee batiz jeege, taa gɔtn se ɔk maane dɛna. Gɔtn se jeege baado gɔtiŋ ki ɔɔ naaŋ batizde. ²⁴ Taa kaad ken se, Jan-Batist j'ɔkiŋ te dangay ki ey bɔrto.

²⁵ Gaŋ bii kalaŋ maakŋ jee mɛtn Jan-Batist ki se, baag naaŋ te kɔd Yaud kalaŋ bini taa tug ro ken debkilimi tɛdn aak bɛɛ naan Raa ki se. ²⁶ Jee mɛtn Jan-Batist ki se, baa ɔŋ Jan deekiŋ ɔɔ: «Debm dooy jeege, debm ken iŋgo te naai do jɛŋ ool Jordan ken kaam naane se, ɔɔ ken naai 'taado saadiŋ jeege tu se, bɔrse naaŋ kic baagga batizn jeege ɔɔ jeege se paac ru baa baa gɔtn naaŋ ki.» ²⁷ Jan-Batist tɛrlɛn ɔɔ: «Debkilimi se, ken Raa jaay undiŋ te kul dim ey se, naaŋ kaliŋ ki kɔŋ tɛdn dim eyo. ²⁸ Naase mala saadumge ken maam taadseno m'ɔɔ: maam se, *m'al-Masi eyo, num gaŋ maam Raa ɔlumo kɔl bo naaniŋ ki. ²⁹ Naase kic 'jeelki, debm ɔk mɛnda se, naaŋ bo gaabm mɛnd se ɔɔ mɛdn gaabm mɛnd iŋg cɛɛŋ ki se booy taariŋa ɔɔ taariŋ se ɛdiŋ maak-raap dɛn aak eyo. Maam kic maakum-raapo ɔɔ maak-raapm se dɛn aak eyo. ³⁰ Bɛɛki se, ɔŋ naaŋ magal baa ute naaniŋa ɔɔ maam m'kɔɔpm baata m'bɔɔy m'baa ute naanuma.»

Debm ken bɔɔyo maakŋ raa ki

³¹ Jan taad daala ɔɔ: «Debm ken bɔɔyo maakŋ raa ki se, naaŋ magal do nakge tun baa se paac. Gaŋ debm ken j'oojiŋ do naaŋ ki se, naaŋ se debm do naaŋ ki ɔɔ naaŋ taad kic bo te nakgen do naaŋ ki ese sum. Num debm ken bɔɔyo raan se, naaŋ magal do nakge tun baa se paac. ³² Naaŋ se saadɔ do nakŋ ken naaŋ aako te kaamiŋa ɔɔ ken naaŋ booyo te biŋa, nabo nam jaay tookŋ do saadn naaŋ ki se gɔto. ³³ Gaŋ debm took do saadn naaŋ ki se, naaŋ jeel maakiŋ ki, Raa se taad taar mɛt ki *salal. ³⁴ Taa debm ken Raa ɔliŋo se, naaŋ taad taar Raa, taa Raa ɛdiŋ Nirlina ɔɔ ɛdiŋsiŋ te maraadiŋa. ³⁵ Raa Bubu se je Gooniŋa ɔɔ naaŋ ɔniŋ nakge paac kaam jiŋa. ³⁶ Debm jaay aalga maakiŋ do Goon ki se le, naaŋ kɔŋ *kaajŋ gen daayum. ɔɔ debm jaay baate kaal maakiŋa do Goon ken se le, naaŋ kɔŋ kaaj eyo, num gaŋ daayum Raa se maak-taariŋ iŋg doŋ ki.»

4

*Isa taad te mɛnd *Samari*

¹ Ken Isa jaay booy ɔɔ *Parizige booyga ɔɔ naaŋ jee mɛtiŋ ki tɛdga dɛna ɔɔ naaŋ lee *batiz jeege dɛn cir gen Jan se, ² ken tap se, Isa mala bo lee batiz jeege eyo, num jee mɛtiŋ ki bo lee batiz jeege. ³ Gɔtn se Isa iin ɔŋ taa naaŋ Jude se ɔɔ ɔk tɛrl baa taa naaŋ Galile ki daala. ⁴ Gen baa Galile ki se, bɛɛki se, naaŋ utu 'kaal taa naaŋ Samari ki jaayo. ⁵ Ken naaŋ jaay aal kaal taa naaŋ Samari ki se, naaŋ aan maakŋ naaŋ ken k'daŋiŋ Siikar. ɔɔ Siikar se, naaŋ cɛɛ maakŋ gɔt ken *Yakub ɛdo do dɔkiŋ gooniŋ Yusup ki. ⁶ Gɔtn ese ɔk budu ɔɔ budn se k'daŋiŋ budn Yakub. Ken Isa jaay aan gɔtn ese se, kaada aasga katara tir ɔɔ naaŋ jaay lee ɔɔr se baa iŋg cɛɛ bud ken ese.

⁷ Gɔtn se mɛnd Samari kalaŋ bini baado gen takŋ maane. Isa deekiŋ ɔɔ: «ɛdumo tu maane m'kaaye.» ⁸ Kaad ken se jee mɛtiŋ ki baaga maakŋ gɛgɛr ki taa adɛno baa dugŋ nakŋ kɔɔ. ⁹ Gaŋ mɛnd ken mɛnd Samari se deek Isa ki ɔɔ: «Naai le kɔd Yaud, num 'tɔnd mɛtn maan kaaye gɔtn maam mɛnd Samari ki se, gen dio?» (Taa Yaudge ute Samarige se le, taarde baa eyo.) ¹⁰ Gɔtn se, Isa tɛrlin ɔɔ: «Ken naai jaay 'jeel nakŋ ken *Raa utu kɛdn

jeege tu se num, debm ken deeki do edumo maane m'kaay se, ey num naai bo 'tond metn maan kaaye gotin ki. do naan se ai kedn maan daayum tood doo kol kol do ed kaaja.»

¹¹ Gan menda se deekin do: «Naka, budu se le jerle do naai le ok dele eyo. Num maan daayum tood doo kol kol do ed kaaja se an kon gay? ¹² Bugje Yakub ken udjeno budn se, naan mala, geninge do te maalinge kic bo aayo bud ken ara. Num naai se, magal cir bugje Yakub la?» ¹³ Isa terlin do: «Debm ken aay maan bud ken ese se, tedga sum bo maane utu an tool kuuy daala. ¹⁴ Num debm ken jaay 'kaay maan maam m'an ked se, moon kuuy maane an tool eyo, taa maan maam m'an ked se, daayum toodn doo kol kol maakin ki do an kedn *kaajn gen daayum.» ¹⁵ Gotn se menda deekin do: «Naka, edumo maan se taa moon kuuy maane am toolum eyo, do maam le moon m'ade baa ara gen takn maan ey sum.» ¹⁶ Isa deekin do: «'Baa danjo gaabi do tum 'baakiro kalan gotn ara.»

¹⁷ Gan menda se terlin do: «Maam se m'ok gaab eyo.» Gotn se, Isa terlin do: «Taar ken naai 'taad do maam se m'ok gaab ey se, kese met ki. ¹⁸ Taa naai se 'tokoga gaabge mii, num gaabm ken naai ing borse se gaabi eyo. Taa naan se, taar naai 'taad se taar met ki.»

¹⁹ Gotn se menda deekin do: «Naka, maam m'aaki naai se, debm taad taar teeco taar Raa ki. ²⁰ Ey num bubm naajege se, eem Raa do ko ken ese, num naase Yaudge le doki gotn keem Raa se, maakn geger Jeruzalem ki kalin ki sum.» ²¹ Isa deekin do: «Ko naka, 'took taar ken maam m'taadi se: kaadin utu kaana gen keem Raa Bubu se, naase anki baa kon keem do ko ken ara ki eyo do Jeruzalem ki eyo kici. ²² Naase jee Samari ki se le, eemki Raa ken naase 'jeel okki metin eyo. Num gan naaje Yaudge se naaje k'j'eem Raa ken naaje k'jeel j'ok metina, taa debm utu kaajn jeege se ade teecn daan Yaudge tu. ²³ Num kaadin se utu 'kaana do borse kaadin se aasga, *Nirl Raa se utu tedn jeege se 'jeel keem Raa mala mala. Jeege eem Raa bin se bo ken Raa Bubu jen ro ki. ²⁴ Raa se naan bo Mel-kaaja do jee jaay an keemin naan mala mala se, jee se ken Nirlin teddenga naade aasga jee an lee keeme. Naade se bo ken naan eddenga kaaja.» ²⁵ Gotn se menda taadin do: «Maam se m'jeel debm k'danin *al-Masi, ken ute taar Grek k'danin *Krist se, utu ade baao. Ken naan jaay baadoga se utu ajen taadn toon metn nakgen se paac kalan kalan.» ²⁶ Isa terlin do: «Debm ken taadi se bo, maama.»

²⁷ Gotn se jee metin ki baado onina. Ken naade jaay aak Isa taad taad te menda se *, paac okden taad eyo. Num gan debm ken jaay an taadn do naai 'je di? Lo taad te mend se, gen di se goto? ²⁸ Gotn ese menda iin on dooyina do ok terl baa maakn geger ki do baa taad jeege tu do: ²⁹ «'Baado aakki tu. Maam m'onjo gaabm naane se, taad toodumo metuma do nakge tun maam tedo se paac. Naan se bo 'tedn al-Masi le daam?» ³⁰ Jeege se teeco maakn geger ki do baado on Isa.

³¹ Kaad ken menda jaay terl baa been se, jee metn Isa ki taad dookin taara do: «Debm dooyje, baado os jaayo.» ³² Gan naan terlden do: «Nakn kon ken maam m'lee m'os se naase 'jeelki eyo.» ³³ Gotn se jee metin ki taad te naapa do: «Kaadn naane nam edinga nakn kon le daam?» ³⁴ Ter Isa taadden daala do: «Kese bo nakn ksuma: maam Raa olumo se, taa m'an 'tedn nakn ken maakin jen ro ki, do naabm ken naan edumsin se m'an ted kaas te doobina. ³⁵ Naase lee 'taadki doki: «Kaadn kon se, dooga laapa do jaayo.» Num maam m'deexen m'oo: uunki kaam se, aakki maakn-goto se tedga gen kon. ³⁶ Debm kon maakn goto se borse bo baagga kon bedina, taa naan tus tus nakgen naan oj† se gen tinj gen daayum. Taa naan se debm koo ute debm kon maakn goto se, naade paac maakde raap aas kaasa. ³⁷ Kaan kaa taar ese se, taad taar met ki, ken deek do: «Deb kalan baado doo, debm kuuy bo baado on.» ³⁸ Maam se m'alse gen kon maakn gotn ken naase 'naamki te dubar naabin eyo; jee kuuy naab dabaro, num gan naase se, 'baado onki bo onki kon sum.»

³⁹ Maakn geger ken ese se *Samarige dena ken took aal maakde do Isa ki, do taar mend ken deekdeno do: «Naan taad toodumo metuma do nakge tun maam m'tedo se paac.»

* 4:27 Taa debm dooy jeege naakn Yaudge tu se taad ute mendge eyo. † 4:36 Nakgen naan on tus se je taadn ute jeege naakn took aal maakde do Isa ki.

⁴⁰ Ken Samarige jaay baado òḡ Isa se, naade tond metin òḡ: «Inḡ te naaje.» Gōtn se Isa òḡ inḡ te naade bii dio. ⁴¹ Gōtn se do taar ken Isa taadden se, jee took aal maakde don ki se den cir daala. ⁴² Gōtn se naade taad mend ki òḡ: «Naaje j'aal maakje don ki se, do taar naai ki sum eyo. Num naaje mala k'booyga te bije òḡ k'jeelinga deere, naan se bo Debm Kaajin jeegen do naan ki.»

Magala kalaḡ bin se Isa ed lapi goonin ken gaaba
(Lk 7.1-10)

⁴³ Gōtn se Isa ted bii dio, jaay bo iin òḡ gōtn ese òḡ ok terl baa taa naan Galile ki daala. ⁴⁴ Taa naan mala taadga taad te taarina òḡ debm taad taar teeco taar Raa ki se, jee maakḡ naanin ki mala se aalin maak ki eyo. ⁴⁵ Num ken naan jaay aan taa naan Galile ki se, jee Galile ki dood okin jiga taa naade kic inḡo Jeruzalem ki gen *laa Paak òḡ naade kic aakkiga nakgen paacḡ ken Isa tedo se.

⁴⁶ Gōtn se Isa terlo maakḡ naan Kana ki ken taa naan Galile ki; gōtn se bo ken naan del maane ted totn koojn bin se. Gaḡ maakḡ Kaparnayum ki se magala kalaḡ bin se goonin gaaba kooḡ. ⁴⁷ Ken gaabm se jaay booy j'òḡ Isa iino taa naan Jude ki òḡ baadoga taa naan Galile ki se, gōtn se naan baado onina òḡ tond metin òḡ: «Jaamus, 'booy 'baado edum lapia goonum ken òḡḡga baata baa baa kooyo se.» ⁴⁸ Isa deekin òḡ: «Ken naase se, jaay aakki te nakḡ-kooḡ eyo, te nakḡ ken deel do debkilimi ey se, naase maakse 'took eyo.» ⁴⁹ Magal se deekin òḡ: «Jaamus, kōr goonum ooy te ey bōrt se 'booy 'baado.» ⁵⁰ Isa terlin òḡ: «Lin 'baa, gooni gaaba se aajga.» Gaabm se aal maakin do taar ken Isa taadin se òḡ naan uun doobina ok terl baa. ⁵¹ Ken gaabm se jaay uun doobo terl booy baa baa se, jee tedn naabinge an baado doodina òḡ deekin òḡ: «Gooni gaaba se aajga.» ⁵² Naan tond metde òḡ: «Goono se on lapia kaad di?» Naade terlin òḡ: «Terko katar do teḡer ki sum bo ron on kedek se toolin.» ⁵³ Gōtn se bubm goono saap on kaadn ese bo, kaadn ken Isa taadin òḡ: «Gooni ken gaaba se aajga.» Gōtn ese se sum bo, naan ute jee maakḡ been ki se paac took aal maakde do Isa ki. ⁵⁴ Kese bo nakḡ-kooḡbm gen k-dige, ken Isa tedin taa naan Galile ki kaad ken naan iino taa naan Jude ki.

5

Isa ed lapi debm k'runḡuy ki
(Jn 7.19-24, 9.1-17)

¹ Ken nakgen se jaay deel se, bii kalaḡ Yaudge ted ted laade, òḡ Isa ook baa Jeruzalem ki taa laade se. ² Jeruzalem ki se ok taa doobo, òḡ taa doobm se k'darin taa doobm baatge, òḡ ḡōr te gōtn ese ok ḡōr ken j'iin k'daapin gen kōkḡ maane. ḡōr se, k'darin te taar *Ebre Betzata, òḡ gōtn se ok daabgen gen leke, ḡōtō kaam mii, ken ol gurug ḡōr ese. ³ òḡ metn daabgen se, jee kōḡḡge tood dooc tak tak, jee kaam-tookge jee cekedḡe ute jee ken jidḡe ute jedḡe ooyga kooyo. [Naade se inḡ booy kaadn maane utu ted dagalec dagalec. ⁴ Taa tedga num *kōdn Raa kalaḡ lee booy booy maakḡ maan ken se, òḡ ken maane jaay baagga tedn dagalec dagalec se, debm kōḡḡ jaay booy deet deet maakḡ maan ken se, ken kōḡḡin se kōḡḡ òḡ di kic bo, on lapia.]* ⁵ Taa naan se bo gaaba kalaḡ bin se k'runḡuyu, òḡ gōtn naan ted k'runḡuyu sum se okga baara sik-mōtō-kaar-marta. ⁶ Ken Isa jaay aak gaabm se tood toodo, òḡ Isa se jeele, gaabm se gōtn naan terēc k'runḡuyu sum se, daanin dōkga. Naan deekin òḡ: «Naai 'je kōḡ lapi la?» ⁷ Gaḡ debm k'runḡuyu se terlin òḡ: «Naka, ken maane jaay baagga tedn dagalec dagalec se, nam am kuun kōlum maak ki se ḡōtō. Kōr jaay m'òḡ m'kiin baa se le, deb kuuy naar booy deet naanum ki.» ⁸ Gōtn se Isa deekin òḡ: «Lin! 'Teel raagi òḡ 'lee 'baa.» ⁹ Gōtn se sum bo gaaba se naar on lapia, naan uun raagina òḡ baag lea. Gaḡ bii se, *bii sebit. ¹⁰ Gōtn se magal Yaudge deek gaab ken on lapi se òḡ: «Jaaki se bii sebit; naai ok doobm gen kuun raagi eyo.» ¹¹ Gaḡ gaabm se terlden òḡ: «Gaabm ken edum lapi se bo deekumo òḡ: Uun raagi se, iin 'lee 'baa.» ¹² Gōtn se naade

* 5:4 Taar se, maakḡ Kitapge tun do dōkin se, metinge maakde ki se ḡōtō.

tönd metin̄ do: «Debm ken taadi do: Uun raagi do 'lee 'baa se, naŋa?»¹³ Num gaŋ gaabm se debm jaay edin̄ lapi se naan̄ jeelin̄ eyo. Taa Isa se, endga maakŋ jeege tun den se, naan̄ jeel te götin̄ eyo.

¹⁴ Num gaŋ coko se, Isa baa on̄in̄ maakŋ boor *Bee Raa ki do deekin̄ do: «'Booyo, böorse naai on̄ga lapi. Mootn̄ on̄te tedn̄ *kusin̄ sum, ey num naan̄ ki se naai utu 'kon̄ nakŋ on̄n̄ cir naan̄ se daala.»¹⁵ Do gaabm se baa taad magal Yaudge tu do ken edin̄ lapi se, Isa.¹⁶ Götn̄ se magal Yaudge baag je tedn̄ kusin̄ Isa ki, taa naan̄ tedga ted nakŋ se bii sebit ki.¹⁷ Num gaŋ Isa terlden̄ do: «Bubum *Raa se böorse kic utu ted ted naabin̄ rok, do maam kic m'tedn̄ naabm ese kici.»¹⁸ Taa naan̄ se bo magal Yaudge je on̄ doobm taar kuuy ken 'cir naan̄ se daala ken an̄ tool Isa. Taa Isa se aal deelga do taarde, on̄ boob te bii sebit se eyo; naan̄ se sum eyo, num gaŋ naan̄ taadga taad kici do Raa se bubin̄ mala. Bin se naan̄ ted ron̄ aas te Raa mala.

Raa ed̄ tōogō goonin̄ ki

¹⁹ Isa terl taadd̄en daala do: «'Booyki bæ m'asen taada: goono se kon̄ kuun do kalin̄ ki jaay 'tedn̄ nakŋ gen don̄ eyo, num nakŋ ken Bubin̄ ted se bo, naan̄ aaka do tedin̄ kici. Taa nakŋ ken Bubu lee ted se bo, Goono kic lee tedin̄ bin kici.²⁰ Taa Bubu se je Goonina, do taadin̄ nakgen naan̄ mala in̄g ted se paac do naan̄ utu an̄ taadn̄ nakgen magal cir kengen deel ken naase aakkiro se daala. Bin se naase utu aki kaak se asen kōkŋ taad eyo.²¹ Aan gōō Bubu dur jee ooyga kooyo do ed̄den kaaja se, Goono kic ed̄ kaaja jeege tun aan gōō ken naan̄ jen ro ki.²² Bubu se naan̄ on̄ boorō do nam ki eyo, num gaŋ gen kōjn̄ boor do jeege tu paac se, naan̄ on̄in̄ kaam ji Goonina.²³ Taa naan̄ se bo jee paac aal Goono maak ki se, kese aan gōō naade aal Bubu bo maak ki do debm jaay baate kaal Goono maak ki se, Bubm ken on̄ino se kic bo naan̄ aalin̄ maak ki eyo.

²⁴ «'Booyki bæ m'asen taada: debm jaay booy uun taar maama do aal maakin̄ do deb ken olumo se, naan̄ on̄ga *kaajŋ gen daayum. Naan̄ se boorō koocŋ don̄ ki eyo. Num gaŋ naan̄ se teecga naatn̄ maakŋ yo ki do on̄ga kaaja.

²⁵ «'Booyki bæ m'asen taada: bii kalaŋ kaadin̄ utu 'kaana do böorse kaadin̄ se aasga ken jeege aan gōō jee ooyga kooy naan̄ Raa ki se utu booy mind̄ Goon Raa do jee ken booy uunga se, utu 'kon̄ kaaja.²⁶ Taa aan gōō Raa Bubu se naan̄ bo Mel-kaaja, taa naan̄ se bo Goonin̄ kic naan̄ tedin̄ tedga Mel-kaaja kici.²⁷ Gen kōjn̄ boor do jeege tu se, naan̄ on̄in̄singa kaam jin̄a taa naan̄ se *Goon Deba.²⁸ Naase taar se on̄te gen deel dose, bii kalaŋ kaadin̄ utu 'kaan se jeege ooyga kooy paac se utu 'booy mind̄ina.²⁹ Jee ken tedga nakŋ aak bæ se, utu 'duru do utu 'ting gen daayum. Do jee ken ted nakŋ aak kus se le, naade se kic utu 'duru, nabo boorō utu koocŋ dode ki.³⁰ Nakŋ maam ted se, m'uun dom ki kalum ki bo m'ted eyo, maam m'on̄ boorō te ken maam m'booyo do kōjn̄ boor maam se ken met ki. Taa maam se, m'ted nakŋ do maak-jem ki eyo, num gaŋ maam m'ted nakŋ ken do maak-je deb ken olumo.»

Saadn̄ ken Raa taad ro Isa ki

³¹ «Ken maam mala bo m'ted saada gen dom sum num, saad maam se 'kōsn kaay eyo.³² Num gaŋ deb kuuy bo tedum saaduma, do maam m'jeele saadn̄ naan̄ se saadn̄ ken met ki.³³ Bii kalaŋ naase olkiro jeege götn̄ Jan-Batist ki do saadn̄ ken naan̄ taadseno ro maam ki paac se, ken met ki.³⁴ Maam se m'je nam kuuy bo am taadn̄ saadum eyo, num gaŋ ken olum maam taad bin se taa naase aki 'kon̄ kaaja.³⁵ Do Jan-Batist se, naan̄ tecŋ aan gōō lömpōn̄ ken j'on̄cinga num wōor götō se. Kaad ken naane se, naase maakse raapo do götn̄ wōor ken wōorseno götō se.³⁶ Num gaŋ saad maam se cir gen Jan-Batist. Kese bo naabm ken Bubum edumo do m'an̄ tedn̄ kaasn̄ ute doobin̄ se. Naabgen se bo ken taad saadn̄ maama, do naade se bo taad do maam se Bu bo olumo.³⁷ Bu ken olumo se, naan̄ mala kic bo saaduma, nabo naase se bii kalaŋ 'booyki te mind̄in̄ eyo do aakin̄ki te te eyo.³⁸ Do naase le okki taarin̄ maakse ki eyo, taa di naase 'baate kaalki maakse do deb ken naan̄ on̄ino se.³⁹ Naase in̄g 'dooyki taargen k'raan̄ino do dōkin̄ ese, maakse ki se, 'saapki okki te naan̄ ese sum bo, naase aki 'kon̄ *kaajŋ gen daayum. Gaŋ taar ken taad taargen

se, taad te maama. ⁴⁰ Ken akiro baa gɔtum ki jaay, gen kɔŋ kaajɪ gen daayum se ɛ, naase 'baateki.

⁴¹ «Maam m'je jeege bo am nook eyo. ⁴² Anum maam se m'jeelse naase se 'jeki Raa eyo. ⁴³ Maam baado se, te ro Bubuma, num gan naase 'baate 'tookki taaruma. Ɔ deb kuuy ken utu ade baa gen doŋ se, naan se naase utu aki tookɪ taariŋa. ⁴⁴ Ɔ naase se 'jeki bo tɔm naapa sum. Ey num naase se 'jeki Raa bo asen tɔm eyo. Bin se naase aki 'kɔŋ kaal maakse dom ki ɔ dio? ⁴⁵ Ɔnte 'saapki ɔki maam bo m'asen baa kɔŋ mindse naan Bu ki. Num ken asen baa kɔŋ mindse se, *Musan ken naase ɔndki dose doŋ ki se. ⁴⁶ Ken naase jaay aalki maakse do Musa ki deer num, naase aki kɔŋ kaal maakse do maam ki kici. Taa Musa se taar ken naan raŋo se, taad te maama. ⁴⁷ Num ken naase 'tookki te taar ken naan raŋo do dɔkiŋ ey se, naase aki tookɪ taar maam taadsen se ɔ di?»

6

Isa ɛf kɔsɔ gaabge tu dupu-mii

(Mt 14.13-21; Mk 6.30-44; Lk 9.10-17)

¹ Ken nakgen se jaay deel paac se, Isa gaan baa taa baar Galile ki ken kaam naane ɔ baar Galile se bo k'darɪŋ baar Tiberiad se kici. ² Gɔtn se jeege dena ɔk metiŋa, taa naade aakga kaak nakɪ-kɔɔbgen Isa tɛdo do jee kɔŋge tu se. ³ Taa naan se bo, Isa ute jee metiŋ ki se iin ook baa iŋg do kɔs ki. ⁴ Kaad ken se, laa Yaudgen k'darɪŋ *Paak se, ɔɔpga gɔɔɔ. ⁵ Gɔtn se, Isa uun kaamiŋa ɔ aak jee denge utu baado gɔtiŋ ki. Naan deek Pilip ki ɔ: «'Je j'akiro baa dugɪ mappa kaam gay jaay 'kaasn kɔsn jeege se?» ⁶ Ken Isa jaay taad bin se, naan je nan taar maakɪ Pilip ki sum. Ey num Isa se jeele nakɪ ken jaay naan baan tɛda se. ⁷ Gɔtn se Pilip terliŋ ɔ: «Ken j'uuno tamma kaar-dio* jaay k'dugɪ mappa ɔ k'nigdesiŋ ɔkɔ ɔkɔ kic bo aden kɔŋ kaas eyo.» ⁸ Maakɪ jeege tun metiŋ ki se deb kalaŋ roŋ Andre, naan se bo gena Simon Pier deekiŋ ɔ: ⁹ «Goon gaaba utu ese se ɔk mappa mii ken k'tediŋ ute rujɪ ɔɪ† ute kenjge sɛem sɛem dio. Num jee te dende se kɛse aden kaasn di?» ¹⁰ Gɔtn se ɔk mu zɛɛɛ dena; Isa deek jee metiŋ ki ɔ: «Jee se 'taaddeki j'iŋg naan ki.» Gɔtn se naade taadden ɔ naade iŋg naan ki. Ɔ jee se gaabge kaliŋ ki bo baa baa nakɪ dupu-mii. ¹¹ Gɔtn se Isa tɔs mappa jɪŋ ki, tɔm *Raa ɔ dup ɔl k'nigiŋ jeege tun se paac. Ɔ kenjge kic naan tediŋ bini naade ɔs dɛɛŋ te maraaddɛ. ¹² Ken naade jaay ɔs dɛɛŋ te maraaddɛ aas se, Isa deek jeege tun metiŋ ki ɔ: «Togɪ ɔɔ se 'tuuniŋki, ɔnte kɔŋki kalaŋ 'kutn ɛɛɛ.» ¹³ Togɪ mappan mii ute kenjgen naade ɔs ɔɔ se, k'tosiŋ se dooc gɔrnɔ sik-kaar-dio. ¹⁴ Ken jeege jaay aak nakɪ-kɔɔbm ken Isa tɛd se, naade deek ɔ: «Deere, kɛse bo debm taad taar teeco taar Raa ki mala mala, ken j'ɔ te ade baa do naan ki se, kɛse bo naana.» ¹⁵ Anum Isa se jeele, jee se utu an kuun kɔl gaara taa tɔɔg se, gɔtn se naan iin iik ɛɛs ki baa iŋg do ko ki kaliŋ ki.

Isa lee do maane ki

(Mt 14.22-34; Mk 6.45-53)

¹⁶ Ken kaadn tɛɛɛr jaay aan se, jee metn Isa ki se, iin booy baado taa baar ki. ¹⁷ Naade ook maakɪ markab ki, gen baa Kaparnayum ki, jɛŋ baar ken kaam naane. Kaad ken se gɔtɔ tɛdga nɔɔɔ, ɔ Isa se aan ɔŋden te ey bɔrtɔ. ¹⁸ Gɔtn se kuulu doobɔ ɔ ɔl makɔŋɔ do maane ki. Ɔ ɔliŋ maane se aal walak walak. ¹⁹ Kaad ken se naade baaga nakɪ kilɔmetir mii lɔ mɛɛɛ do maane ki ken jee metn Isa ki jaay aak Isa lee do maane ki ɔ utu baado baa ɛɛ markab ki se. Gɔtn se naade beere ɔkde. ²⁰ Gan Isa deekden ɔ: «Ɔnte 'beerki, kɛse maama.» ²¹ Gɔtn se naade je an kuuniŋ maakɪ markab ki, naɔ markaba se naar aanga jɛŋ ki, gɔt ken naade baan baa ro ki se.

Isa se naan aan gɔɔ kɔsn booyɔ raan

(Jn 3.14-16; 1Jn 5.10-13; 1Kɔr 11.23-26)

* 6:7 Kaad ken se tamma kalaŋ se aas kɔŋg deba gen naabm bii kalaŋ. † 6:9 Ɔɪ se napar gɛmɛ kici.

²² Metbeenki se, jee denggen ɔɔpo do jɛŋ ken kaam naane se, naade aako markaba se ɔɔpga kalaŋ sum, ɔɔ Isa ute jee metiŋ ki se ook te maakŋ markab ken se eyo. Jee metiŋ ki se baaga kalde ki. ²³ Kaad ken se, markabgen kuuy iino Tiberiad ɔɔ baado goor ute goŋn ken Isa tɔs mappa jɛŋ ki, jaay tɔom Raa ɔɔ ed jeege tu ɔs se. ²⁴ Ken jee denge jaay aak Isa ute jee metiŋ ki, goŋo goŋn ese se, naade took maakŋ markabge tu ɔɔ baa Kaparnayum ki taa baa je Isa.

²⁵ Ken naade jaay baa ɔŋiŋ naaŋ baar ken kaam naane se, naade tɔnd metiŋ ɔɔ: «Debm dooy jeege, naai tap bo aan goŋn ara nuŋ ki?» ²⁶ Goŋn se Isa terlden ɔɔ: «'Booyki beɛ maam m'asen taada: naase 'jemki se, taa nakŋ-kɔɔbm maam m'ted se bo naase 'jeel ɔkkiga kɔk metiŋ eyo, num gaŋ naase 'jemki se, taa nakŋ kɔsn naase ɔs 'derɛŋkiro te maraadse se. ²⁷ Ɔnte 'tedki naaba kaliŋ ki gen nakŋ kɔsn ken tedga sum bo 'ruum se. Num 'tedki naaba taa nakŋ kɔsn ken 'tiŋŋ gen daayum. Nakŋ kɔsn ese bo ken maam *Goon Deba m'utu m'asen kedfa, taa Raa Bubu mala se edga tɔɔgiŋ gooniŋ ki.» ²⁸ Goŋn se naade tɔnd metiŋ ɔɔ: «Naabm Raa se j'anŋ tedn ɔɔ di jaay bo j'aki tedn aan goɔ ken naaŋ jen ro ki se?» ²⁹ Isa terlden ɔɔ: «Kese bo naabm ken Raa je ɔɔ naase aki tedfa; naaŋ je ɔɔ aki kaal maakse do deb ken naaŋ ɔliŋo.» ³⁰ Naade terliŋ ɔɔ: «Num naai tap bo ajen 'tedn nakŋ-kɔɔbm di jaay naaje k'kaaka, jaay bo j'kaal maakje doi ki se? Nakŋ naai 'baa 'teda tap bo ne di? ³¹ Do kɔd-baar ki se, bubjege ɔso nakŋ kɔsn ken k'daŋiŋ *maan*, kese bo taar ken k'raaŋiŋo taado ɔɔ: Gen kɔsde se Raa eddeno mappan booyɔ raan.‡»

³² Gaŋ Isa terlden ɔɔ: «'Booyki beɛ m'asen deeke: ken edseno mappan booyɔ raan se *Musa eyo, num mappan mala mala ken booyɔ raan se, Bubum bo, edseni. ³³ Ɔɔ mappan gen Raa se, naaŋ bo debm ken booyɔ raan, ɔɔ naaŋ bo debm ed kaaja jeege tun do naaŋ ki.» ³⁴ Goŋn se naade deekiŋ ɔɔ: «Jaamus, bii-raa edjen mappan ese.»

³⁵ Isa terlden ɔɔ: «Maam bo mappan ken ed kaaja se, debm ken jaay baado goŋn ki se, moɔtn bo aŋ tɔol eyo; ɔɔ debm jaay aal maakiŋ do maam ki se, moɔtn maane aŋ tɔol eyo. ³⁶ Ey num maam m'taadsenoga, ɔɔ naase mala kic bo aakumkiroga nabo naase 'baate 'kaalki maakse dom ki. ³⁷ Jeegen paacŋ Bu bo edumde se utu ade baa goŋn ki, ɔɔ debm ken baado goŋn maam ki se, maam m'aŋ kɔŋ kɔɔdn kund eyo. ³⁸ Taa maam m'booyɔ raan se, gen tedn nakŋ ken maam bo m'je eyo, num gaŋ m'baado se, gen tedn nakŋ ken debm ɔlumo se bo jea. ³⁹ Debm ɔlumo se, nakŋ naaŋ je se, jeegen naaŋ edumsinŋ paac se, m'ɔnte kutn deb kalaŋ. Num naaŋ je bii ken kaam moɔtn se, maam m'aden dur daan yoge tu. ⁴⁰ Kese bo nakŋ ken Bubum jea. Debm jaay aak Goono ɔɔ aal maakiŋ donŋ ki se, naaŋ se ɔŋga *kaajŋ gen daayum. Bii ken kaam moɔtn se, maam m'aŋ duriŋ daan yoge tu.»

⁴¹ Goŋn ese Yauage baag mooy naaŋ ki dir dir utu naapa ro Isa ki, taa Isa taadga taad ɔɔ: «Maam bo kɔsn ken booyɔ raan.» ⁴² Ter naade taad ɔɔ: «Kese Isan ken goon Yusup se ey la? Ken koŋn ute Bubiŋ k'jeeldeki se ey la? Ted ɔɔ di jaay boorse num taad ɔɔ: «Maam booyɔ raan se?»» ⁴³ Goŋn se Isa terlden ɔɔ: «Ɔnte 'taadki naaŋ ki ute naapa rom ki. ⁴⁴ Bu ken ɔlumo se, nam nam jaay naaŋ tiik ɔliŋ te goŋn ki ey se, ade kɔŋ baa goŋn ki eyo. Ɔɔ debm ken Bu ɔlumsinŋ se, bii ken kaam moɔtn se maam m'aŋ duriŋ daan yoge tu. ⁴⁵ Jee taad taar teeco taar Raa ki raajo do dɔkiŋ ɔɔ: *Raa se, utu dooy jeege paac.*§

«Ɔɔ debm ken jaay ɔndga biŋ do taar Bubum ki, ɔɔ booy ɔkga taariŋ ken naaŋ dooy jeege se, ade kɔŋ baa goŋn ki. ⁴⁶ Taa nam, bii kalaŋ aak te Bu eyo. Debm ken iino goŋn Raa ki se naaŋ kaliŋ ki sum bo aakkiga Bua. ⁴⁷ 'Booyki beɛ m'asen taada: debm jaay aalga maakiŋ do maam ki se, naaŋ ɔŋga kaajŋ gen daayum. ⁴⁸ Taa maam bo m'mappan ken ed kaaja jeege tu. ⁴⁹ Do kɔd-baar ki, do dɔkiŋ naane se, bubsege ɔso nakŋ kɔsn ken k'daŋiŋ *maan*. Te naaŋ se kic bo naade ooyga. ⁵⁰ Num kese bo mappan booyɔ raan, debm jaay ɔsga naaŋ se num, naaŋ 'kɔŋ kooy eyo. ⁵¹ Maam bo kɔsn booyɔ raan ɔɔ ken ed kaaja. Debm jaay ɔsga kɔsn ese num, naaŋ utu tiŋŋ gen daayum daayum. Kɔsn ken maam m'utu m'asen ked se, kese daa rom mala; naaŋ se bo ken utu kedn kaaja jeege tun do naaŋ ki.»

‡ 6:31 Aak Ekz 16.15 ɔɔ KKR 78.24. § 6:45 Aak Eza 54.13.

⁵² Ken Yaudge jaay booy taar se, naade baag naaj̄n te naapa mak̄ōn̄ō ɔ̄: «Gaabm se jaay ɔ̄ ajeki k̄ɛdn daa ron̄ bo j'aki k̄os se, j'an̄ki k̄osn ɔ̄ d̄io?» ⁵³ Ḡotn se Isa deekden ɔ̄: «'Booyki b̄ɛ m'asen taada: ken naase jaay ɔ̄ski te daa ro maam Goon Deb eyo, ɔ̄ aayki te moosum ey se, naase aki k̄ōj̄ kaaj̄n mala eyo. ⁵⁴ Debm ɔ̄s daa roma ɔ̄ aay moosum se, naaj̄n ɔ̄jga kaaj̄n gen daayum, ɔ̄ ken naaj̄n ooyga kic bo, bii ken kaam m̄ōotn se maam m'an̄ durīn daan yoge tu. ⁵⁵ Deere, daa rom se, k̄ese bo nak̄j̄ k̄osn mala mala, ɔ̄ moosum se l̄e, naaj̄n bo nak̄j̄ kaay mala mala kici. ⁵⁶ ɔ̄ debm tinḡ t̄os daa roma, ɔ̄ tinḡ taay moosum se, naaj̄n se inj̄g *d̄ōk ute maama, ɔ̄ maam m'inḡ d̄ōk te naāna. ⁵⁷ Aan ḡō Bua ken ɛd̄ kaaja nakge tun b̄aa se paac se, naaj̄n bo debm ken ɔ̄lumo ɔ̄ naaj̄n bo debm ɛdum kaaja maam ki kici. Taa naaj̄n se bo, debm ken ɔ̄s daa ro maam se 'k̄ōj̄ kaaja ḡotum ki. ⁵⁸ K̄ese mappan ken b̄ōyo raan. Naaj̄n se tec aan ḡō k̄osn ken bubsege ɔ̄so do d̄ōkīn̄ do k̄ōd̄-baar ki se eyo. Ute naaj̄n se kic bo naade ooyga, num gan̄ debm ɔ̄s mappan ese se, naaj̄n 'k̄ōj̄ kaaj̄n gen daayum.» ⁵⁹ Taargen se bo, Isa dooy jeege maak̄j̄ *b̄ee ken Yaudge lee tusn maak̄ ki gen keem Raa ken maak̄j̄ ḡēḡer ken Kaparnayum ki.

Jee metn Isa ken metinge se, iin̄ resina

⁶⁰ Jee metin̄ ki, ken metinge se jaay booy taar Isa taad̄ bin se, maak̄de ki se jeege d̄ena baag taad̄n ɔ̄: «Taar se, ɔ̄ōj̄ aak eyo! Nāja jaay 'k̄ōj̄ 'booy taar se?»

⁶¹ Isa jeel maak-saapde ken jee metin̄ ki jaay baag mooy naaj̄n ki ron̄ ki se, do taar ken naaj̄n taad̄ se deekden ɔ̄: «Naase maakse tujga do taar ken se la? ⁶² Num ken naase amki kaak̄j̄ maam *Goon Deba m'kook̄j̄ b̄aa ḡotum ken deet se, naase tap bo aki taad̄n ɔ̄ki di? ⁶³ Ken ɛd̄ kaaja jikilimge tu se, *Nirl Raa; ey num jikilimge kalde ki se, 'k̄ōj̄ kaaj̄n rode eyo. Taargen maam taadsesino se, iino ḡotn Nirl Raa ken lee ɛd̄ kaaja jeege tu se. ⁶⁴ Num gan̄ maakse ki se, jee metinge aal maakde dom ki eyo.» Taa ḡotn do d̄ōkīn̄ tap bo Isa se, naaj̄n jeel jeege aal maakde don̄ ki ey se, ɔ̄ debm ken utu an̄ kutin̄ se kic bo, naaj̄n jeelina. ⁶⁵ Ter Isa taadd̄en ɔ̄: «Taa naaj̄n se bo maam taadseno m'ɔ̄: debm ken Raa ɔ̄d̄in̄ te doob ey se, naaj̄n ade k̄ōj̄ b̄aa ḡotum ki eyo.»

⁶⁶ Ken jee metin̄ ki jaay booy taar bin se, denin̄ iin̄ resina ɔ̄ baate b̄aa ute naāna. ⁶⁷ Ḡotn se Isa t̄ond̄ metn jee metin̄ ken ɔ̄p sik-kaar-di se ɔ̄: «Num naase se, 'je aki b̄aa ey la?» ⁶⁸ Ḡotn se Simon Pier terlin̄ ɔ̄: «Meluma, naai bo ɔ̄k taar ken ɛd̄ *kaaj̄n gen daayum. Ken jaay k̄ōj̄ naai se k'baa ḡotn nāj̄ ki? ⁶⁹ Taa naaje se j'aalga maakje do naai ki ɔ̄ k'jeeli naai se Debm *Salal ken iino ḡotn Raa ki.» ⁷⁰ Ter Isa taadd̄en ɔ̄: «Naasen sik-kaar-di ki se, maam bo m'b̄eer t̄ōdseno ey la? Num gan̄ maakse ki se, deb kalāj̄ se, tec sitan te kaamīna.»

⁷¹ K̄ese naaj̄n taad̄ te Judas goon Simon ken Iskariot; naaj̄n bo debm ken maak̄j̄ jeege tun sik-kaar-dio ken utu an̄ kut se.

7

*Isa se genaange mala kic bo aal maakde don̄ ki eyo
(Jn 5.44, 15.18-19; Mt 10.16)*

¹ Ken nakgen se paac jaay deel se kic bo, Isa utu lee lee taa naaj̄n Galile ki rok. ɔ̄ naaj̄n baate b̄aa lee taa naaj̄n Jude ki taa magal Yaudge se je je doobm an̄ t̄ōlo. ² Kaad̄ ken se, laa Yaudgen ken k'dan̄j̄n *laa Daabge se, ɔ̄p̄ga ḡōō. ³ Ḡotn se genaange deekin̄ ɔ̄: «B̄ɛki num, naai 'kiin̄ b̄aa taa naaj̄n Jude ki, taa nak̄j̄-k̄ōb̄gen naai 'ted̄ ḡotn ara se, 'b̄aa ted̄in̄ naane kici taa jee meti ki 'b̄aa kaaka. ⁴ Ken debm jaay je ɔ̄ jeege jeel ḡotin̄ se, naaj̄n ted̄ nakge tal tal, ɔ̄yin̄ k̄ōy eyo. Taa di nak̄j̄-k̄ōb̄gen naai 'lee ted̄ se, b̄aa ted̄in̄ naan jeege tu, taa jeege paac ai kaak̄j̄ jeele.» ⁵ Taa gena Isage mala kic bo, naade aal maakde don̄ ki eyo. ⁶ Ḡotn se Isa deekden ɔ̄: «Gen ted̄n nak̄j̄ ese se, kaadum aas te ey b̄ōrt̄o. Num gan̄ gen naase l̄e, kaad̄n gay gay kic bo jigsen naase ki. ⁷ Jee do naaj̄n ki se asen k̄ōj̄ k̄ōd̄n kund naase eyo; num gan̄ maam se naade ɔ̄d̄ undum naata. Taa maam m'lee m't̄ōd̄den t̄ōd̄ metn *kusīn̄dege. ⁸ Gen b̄aa ted̄n laa se, naase 'baaki. ɔ̄ maam se m'b̄aa eyo, taa

kaadum aas te ey börtö.»⁹ Ken Isa jaay taad nanj taarin se, naanj ðop ing taa naan Galile ki.

*Isa baa gen tēdn *laa Daabge*

¹⁰ Ken genaange jaay iin baa gen tēdn laa se, naan kic iin baa. Nabo ken naan baa baa se goon goono ð ken aan naane se kic bo tøy tøy roña. ¹¹ Maakj biige tun Yaudge tēd tēd laa taal Daabge se, magal Yaudge lee je je Isa deek ð: «Naan tap bo gay?» ¹² Jeege dena gōtn se taad naan ki, ð naaj te naapa ro Isa ki. Jee mētinge deek ð: «Gaabm se, naan debm jiga.» ð kengen kuuy deek ð: «Bere naan se, iig kiig bo jeege.» ¹³ Num ganj debm jaay 'taadn taa Isa tal naan jeege tu se gōtö, taa naade se beer beer magal Yaudge tu.

¹⁴ Kaad ken jeege tēd tēd laa gen taal Daabge jaay aan daanin ki se, Isa baado end daan bōor *Bee Raa ki ð baag dooy jeege. ¹⁵ Ken Yaudge jaay booy naan ing dooy dooy jeege se, ðkden taad eyo, deek ð: «Gaabm se le, ingo te gen dooyo gam eyo, num jeel nakge den bin se ðñino gay?»

¹⁶ Num ganj Isa terlden ð: «Taargen maam dooy jeege se, m'terec daan dom ki eyo, num taargen se, debm ken ðlumo se bo taadumsino. ¹⁷ Debm ken je tēdn nakj ken *Raa maakin bo jen ro ki se, kōj 'jeele taargen maam dooy jeege se, m'terec te daan dom bo m'taad eyo num taargen se iino gōtn Raa ki. ¹⁸ Debm ken jaay terec te daan donj sum bo, taad se naan je jeege bo an *nooko. Num ganj debm je jeege nookj debm ðlino naaba se, naan se taad taar met ki ð ðk taar-kōöb eyo. ¹⁹ Ken baado taadsen *Ko Taar Raa se, *Musa ey la? Ganj maakse ki se, debm jaay ðk Ko Taar Raa jiga se gōtö, ey num ken naase jaay 'je amki tōöl se taa di?» ²⁰ Gōtn se jee denge terlin ð: «Naai se ðk sitan! Nam nam je aay tōöl naai se tap bo nanja?»

²¹ Isa terlden ð: «Bii kalanj se, maam tēdo nakj-kōöbō kalanj bini, ð nakj-kōöbm se deelo dose, ð ðksen gen taad eyo. ²² Musa se taadseno ð gaangen gaabge se 'tōjdeki pōndö, num ganj *kōjn pōndö se iino do bubge tun do dōkina, do Musa ki sum eyo. Taa naan se bo ken aanga *bii sebit ki kic bo, naase lee 'tōjki pōndö gensege tu. ²³ Taa naan se bo, naase 'tōjki pōndö gensege tu utu bii sebit kic bo tuj Ko Taar ken Raa edo Musa ki se eyo. Num ganj debkilimi ute magalinj bo maam m'edinj lapi bii sebit ki jaay naase maakse taarse se taa di? ²⁴ Ken jaay aki kōjn bōörö do nam ki num, ðñte kōjki do nakge tun, ken naase aki ute kaamse sum eyo, num ðjki bōörö ute dōobina.»

²⁵ Gōtn se jee Jeruzalem ken mētinge deek ð: «Kese bo gaabm ken k'je j'an tōöl se ey la? ²⁶ 'Booyki naan daar tal taad taad naan jeege tu, ð tōögjege se, nam tap bo taadinj taar dim eyo. Lō bin se naade jeelinga naan *al-Masi deer ne? ²⁷ Num al-Masi jaay utu ade baa se, gōtn naan ano kiin tap bo nam jeel eyo. Ganj gaabm se le, naaje k'jeelki gōtn naan iinno ro ki.»

²⁸ Kaad ken Isa dooy dooy jeege daan bōor 'Bee Raa ki se, ken naan jaay booy taarde se, uun mindinj raan deekden ð: «Deere, naase 'jeelumki ð 'jeelki gōtn maam m'iinno. Anum, maam se m'iino gen dom bo m'baado eyo. Num deb kuuy bo ðlumo, ð debm ðlumo se taad taar met ki. Num ganj naan se naase 'jeelinjki eyo. ²⁹ Anum debm se maam m'jeelina taa maam se m'iino gōtinj ki, ð naan bo ðlumo.» ³⁰ Gōtn se naade je an kōkō nabo nam ðñ ðl te jin roñ ki eyo, taa kaadinj aas te ey börtö. ³¹ Ganj maakj jee denge tu se, jee mētinge took aal maakde donj ki ð naade deek ð: «Ken al-Masi utu ade baa se 'kōj 'tēdn nakj-kōöbgen den cir gen gaabm ese tēd se la?»

³² Gōtn se *Parizige baa booy taar ken jeege lee taad naan ki ro Isa ki se, naade ute magal jee tēdn serkge se, ðl asgargen lee bōöb 'Bee Raa se, gen baa kōkj Isa. ³³ Ganj Isa deekden ð: «Maam se, ðpunga baata ken m'kingj te naase ð tēdga bo maam baa kōj debm ken ðlumo. ³⁴ Naase utu amki jea, nabo amki je kōj eyo. Taa gōtn maam baan baa se, naase aki kōj kaan eyo.» ³⁵ Gōtn se Yaudge baag taadn te naapa ð: «Naan tap bo baa kaam gay, jaay naaje j'anjki kōj kōj ey se? ð baa tingj daan Yaudge tun wōök maakj Grekge tu se la? ð gōtn naane se naan baa dooy Grekge la? ³⁶ Ey num taar naan taad

᠔᠔: «Naase utu amki jea, nabo amki je kəŋ eyo, taa gətn maam baan baa se, naase aki kəŋ kaan eyo.» Taar se tap bo naan je deekŋ ᠔᠔ dio?»

Isa taad taar maan ken ed kaaja jeege tu

³⁷ Bii magal cir paacŋ gen *laa Daabge se, biin ken kaam məətn. Biin se bo Isa iin daara ᠔᠔ uun mindin raan ᠔᠔ baag taada ᠔᠔: «Debm ken jaay maane təolŋ se ŋ'baado gətum ki ᠔᠔ ŋ'kaaye. ³⁸ Aan gə᠔ taar ken k'raanjo do dəkŋ taad ᠔᠔: debm jaay aalga maakin dom ki se, 'kəŋ maan ken ed kaaja. ᠔᠔ maan ken ed kaaja se, ade kiin maakin ki ᠔᠔ 'toodn kəoy maakin ki kəl kəl aan gə᠔ maan maakŋ oolge tu.» ³⁹ Ken Isa jaay taad taar se, naan je taadn taa *Nirl Raa, ken tədga num, jee aalga maakde don ki se utu 'kəŋjo. Taa kaad ken se, Nirl Raa bəoy te ey bərtə; taa Isa se ook baa te raan gətn j'ansen nook ey bərtə.

Jeege naaj taara te naapa ro Isa ki

⁴⁰ Ken jeege jaay booy taar se, jee mətŋge deek ᠔᠔: «Gaabm se, deere naan se debm taad taar teeco taar Raa ki mala mala.» ⁴¹ Jee mətŋge taad ᠔᠔: «Naan se bo *al-Masi.» Gaŋ jee mətŋgen kuuy taad ᠔᠔: «Al-Masi bo ade kiin taa naan Galile ki ne? Kese gə᠔. ⁴² Ey num taargen do dəkŋ k'raanŋa raan se deek ᠔᠔: *Al-Masi se, ade teecŋ metjil *Daud ki ᠔᠔ ade kiin Betleem ki, ken maakŋ naan Daud ki ey la?**» ⁴³ Taa Isa se jee den se, taarde baa ək metn naap eyo. ⁴⁴ Gətn se jeege kandum maakde ki se je an kəkə nabo nam əŋ əl te jin ron ki eyo.

⁴⁵ Asgargen lee bəəb *Bee Raa se ək terlo baado əŋ *magal jee tədŋ serke Raage tu ute *Parizige. Naade taad asgarge tu ᠔᠔: «Gen di jaay naase 'baate kəkŋ baansinŋiro se?»

⁴⁶ Gətn se asgarge terlden ᠔᠔: «Bii kalaŋ tap bo nam əŋ taad te taara aan gə᠔ gen gaabm se eyo.» ⁴⁷ Anum Parizige se, terlden ᠔᠔: «Naase kic gaabm se taad bisenga dose kic la?

⁴⁸ Maakŋ magalge tu ey le maakŋ Parizige tu se aakkiga nam kalaŋ tookga taarin la?

⁴⁹ Num gaŋ jee den took taarin se naade jeel *Ko Taar ken Raa edo Musa ki se eyo, ᠔᠔ naade se le jee ken Raa naamdega naama.»

⁵⁰ Gaŋ maakŋ Parizige tu se gaaba kalaŋ ron Nikodem, naan se bii kalaŋ ingoga king gətn Isa ki kici deekden ᠔᠔: ⁵¹ «Ko Taar ken Raa edjekiro se, debkilimi jaay k'booy te taarin eyo, ᠔᠔ j'aak te nakŋ ken naan təd ey se, j'an kəkŋ mindin j'᠔᠔ di?» ⁵² Gətn se naade terlin ᠔᠔: «Naai kic 'tədŋ kə᠔ Galile la? 'Baa dooy ək taargen k'raanŋeno do dəkŋ se jiga jaayo, bii kalaŋ tap bo debm taad taar teeco taar Raa ki gam teeco te taa naan Galile ki eyo.»

⁵³ [Gətn se, naŋa naŋa kic bo iin uun doobm beeŋa beeŋa.]

8

Mend gaaba j'əkin ute gaabm kuuy

¹ Naan ken se Isa iin baa do *kəsn əlib ki. ² Metbeenki tanərin nərin se, naan ək terlo daan bəəb *Bee Raa ki ᠔᠔ jeege paac baado əŋina. Gətn se naan booy ing naan ki ᠔᠔ baagden dooyo. ³ Gətn se jee jeel taadn təkŋ metn Ko Taar Raage ute *Parizige se ək baano te mend gaaba kalaŋ bin se j'əkinə te gaabm kuuy. Naade baado əndin daan jeege tu. ⁴ Naade deek Isa ki ᠔᠔: «Debm dooy jeege, mend se tədga nakŋ *kusina j'əŋinə tood tood te gaabm kuuy. ⁵ Maakŋ *Ko Taar ken Raa edo Musa ki se taadjeki ᠔᠔: «Mendgen bin se j'aden tund təol te koa.» Num gen naai ki num ᠔᠔ di?»

⁶ Ken naade jaay taad bin se, je ken naan taadga taar dim cəkə sum bo, naade an goom kəkə taa an kəkŋ mindina. Num gaŋ gətn se, Isa no don naan ki ᠔᠔ baag raan naan ki ute goon jina. ⁷ Aan gə᠔ naade dək taara tənd metin əŋ ey se, gətn se Isa uun don deekden ᠔᠔: «Maakŋ naase ken 'paacki se, nam nam bii kalaŋ jaay təd te nakŋ kusin ey num, uun koa und mend se deete.» ⁸ Gətn se ter naan no don naan ki daala ᠔᠔ baag raan naan ki. ⁹ Ken naade jaay booy taar ese se, naŋa naŋa kic bo uun doobin doobina. Jee magalge se bo baag kiin baa deet deet. Gətn se əp Isa kalin ki te mend ken naade ək baano daande ki se. ¹⁰ Num gətn se Isa uun don daala deek mend ki se ᠔᠔: «Menda, jee se baaga gay?

* 7:42 Aak Jn 8.42, KKR 120.10-12, 2Sam 7.12 ᠔᠔ Mis 5.1-3.

Maakde ki se, nam nam 'daar jaay 'kend teeli gen kuti se goto ne?» ¹¹ Menda se deekin dɔ: «Jaamus, nam utum te eyo.» Gɔtn se Isa deekin dɔ: «Maam kic m'je kuti eyo. 'Baao nabo mɔɔtn ɔnte tɛdn nakɔ kusina.»

Isa se naan gɔtn wɔɔr gen jeege paac

¹² Isa deek jeege tu daala dɔ: «Maam se, m'gɔtn wɔɔr gen jeege paac. Debm ken baadoga metum ki se, naan se lee maakɔ got ken dɔd eyo. Gaɔ naan se 'kɔɔ gɔtn wɔɔr ken an tɔɔdn kɔl gɔtn ken naan an kɔɔ kaaja.» ¹³ Gɔtn se *Parizige deekin dɔ: «Naai bo 'tɛdn saadn gen naai mala se, saadn naai se ɔs aay eyo.» ¹⁴ Isa tɛrlden dɔ: «Ken maam m'tɛdn saadn maam mala kic bo, saadn maam se ɔs aaye. Taa maam m'jeel gɔtn maam m'iinno dɔ gɔtn maam m'an baa. Num gaɔ naase gɔtn maam m'iinno lɛ, 'jeelki eyo dɔ gɔtn maam baan baa ro ki kic bo, naase 'jeelki eyo. ¹⁵ Naase ɔjki bɔɔrɔ do jeege tu aan gɔɔ ken jikilimge lee tɛda. Num maam lɛ m'ɔj bɔɔrɔ do nam ki eyo. ¹⁶ Ken jaay aanumga gen kɔjɔ bɔɔrɔ kic num, kɔjɔ bɔɔr maam se ken met ki. Taa maam se m'kalum ki eyo, num Bu ken ɔlumo se kic utu te maama. ¹⁷ Maakɔ *Ko Taar ken Raa ɛdseno se, k'raaninga raaj j'ɔ: ken jeege di jaay taad taarde ɔk metn naapa se saadn naade se, ɔs aaye. ¹⁸ Maam mala bo m'taadn saaduma dɔ Bubum ken ɔlumo se kic taad saadn maama.» ¹⁹ Gɔtn se naade tɔnd metin dɔ: «Bubi naai 'taadn se gay?» Isa tɛrlden dɔ: «Naase lɛ 'jeelumki eyo. Dɔ Bubum kic naase 'jeelin ki eyo. Ken naase jaay 'jeelumki maam num, Bubum kic bo naase anki 'kɔɔ jeel kici.»

²⁰ Isa taad taargen se, kaad ken naan dooy dooy jeege daan bɔɔr *Bee Raa ki. Naan ken se, naan ing cɛɛ nakɔ ken jeege lee tɔmb *serke maak ki; num gaɔ gɔtn se, nam ɔɔ ɔl te jin roɔ ki eyo taa kaadin aas te ey bɔrto.

Isa taad dɔ naan utu tɛrl gɔtn Bubin ki

²¹ Isa taadden daala dɔ: «Maam se m'baa baao dɔ naase utu amki jea, nabo naase se utu aki kooy maakɔ *kusinse ki. Taa gɔtn maam m'an baa se lɛ, naase aki kɔɔ baa eyo.» ²² Gɔtn se magal Yaudge taad te naapa dɔ: «Taar ken naan taad dɔ gɔtn maam m'baan baa se naase aki kɔɔ baa eyo. Bin se, naan kalin ki bo baa baa tɔɔl roɔ la?» ²³ Isa tɛrlden dɔ: «Naase se, jee do naan ki, num maam lɛ, m'iinno raan. Naase se, jee do naan ki ara, num maam se, m'metn jee do naan ki ara ki eyo. ²⁴ Taa naan se bo maam taadseno m'ɔɔ, naase se utu aki kooy maakɔ kusinsege tu. Ken naase jaay 'baate 'kaalki maakse do maam ken m'ing daayum se, naase se utu aki kooy maakɔ kusinsege tu.» ²⁵ Gɔtn se naade tɔnd metin dɔ: «Naai tap bo nanja?» Isa tɛrlden dɔ: «Do kupm met ki tap bo maam m'ɔɔ te eyo num m'taadsenoga. ²⁶ Do naase ki se, maam m'ɔk taarge dena ken m'asen taada dɔ gen kɔjɔ bɔɔrɔ dose ki. Num gaɔ Debm ken ɔlumo se, naan taad taar met ki. Dɔ taar ken maam taad jeege tu se, m'booyo gɔtn naan ki.»

²⁷ Num taar jaay naan taadden te *Raa Bubu se, naade ɔnd te metin eyo. ²⁸ Gɔtn se Isa deekden daala dɔ: «Ken naase jaay 'tup 'tɔɔlkiga *Goon Deba ro kaag ki uun daarin kiga raan se, kaad ken se jaay nabo naase aki jeele, maam se bo debm ken m'ing gen daayum. Dɔ maam se m'tɛd naka gen dom eyo, num maam taad se m'taad te nakɔ ken Bubum dooyumo. ²⁹ Debm ken ɔlumo se, naan utu te maama. Naan ɔɔ ɔnum te kalum ki eyo, taa maam se daayum m'tɛd nakɔ ken tɔɔlin naan ki.» ³⁰ Gɔtn se ken jeege jaay booy taar Isa taad bin se, jeege dena took aal maakde don ki.

*Gaan Raage ute gaan *Bubm sitange*

³¹ Gɔtn se Isa taad Yaudge tun aalga kaal maakde don ki se dɔ: «Ken naase jaay ɔkki taarum maakse ki tɔɔg se, naase aki tɛdn jee metum ken mala mala. ³² Ute naan se naase aki jeel taar met ki, dɔ taar met ki ken naase aki jeel se bo, asen kɔɔdn dose maakɔ bul ki.» ³³ Naade tɛrlin dɔ: «Naaje se k'metjil *Abraamge dɔ bii kalaɔ naaje k'tɛd te bul nam gam eyo. Naai 'taadjen dɔ: naase aki kɔɔ tɛdn bul ey sum se, taa di?» ³⁴ Isa tɛrlden dɔ: «'Booyki bɛɛ m'asen taada: debm jaay tɛd nakɔ *kusin se, naan ɔɔp tɛdga bul gen kusina. ³⁵ Bulu se naan kɔɔ king maakɔ bee ki gen daayum eyo, num goono bo debm 'king maakɔ bee

ki gen daayum. ³⁶ Taa naan se bo ken Goon Raa jaay wadsenga maakɲ bul ki num, naase aki kɔŋ dose deer deer. ³⁷ Maam m'jeele naase se metjil Abraamge. Nabo naase 'baate 'kuunki taaruma wɔ taa naan se bo naase 'je amki tɔɔɔ. ³⁸ Maam se m'taadsen nakɲ ken maam m'aako gɔtn Bubum ki. Gaɲ naase se 'tedki nakɲ ken naase 'booykiro gɔtn bubse ki.» ³⁹ Naade terliɲ wɔ: «Bubm naaje se, Abraam.» Isa terlden wɔ: «Ken naase jaay gaan Abraamge deer num, naase aki tedn nakgen aan gɔɔ Abraam tedo se. ⁴⁰ Num bɔrse naase 'je amki tɔɔɔ. Taa maam m'taadsenga taad taar met ki ken maam booyo gɔtn Raa ki. Nakgen bin se Abraam wɲ tedɲ te eyo. ⁴¹ Num gaɲ naase se 'tedki nakgen ken bubse lee tedɔ.» Naade terliɲ wɔ: «Naaje se k'gaan bumige eyo. Naaje j'ɔk Bubu kalaɲ sum, wɔ Bubm naaje se, Raal!»

⁴² Isa deekden wɔ: «Ken Raa jaay Bubse num kaadn naane, naase amki jea. Maam m'iinɔ gɔtn Raa ki wɔ m'baado kic bo taa naana: maam se m'baado gen dom eyo, num naan bo debm ken olumo. ⁴³ Gen di naase 'booy ɔkki taarum ey se? Taa taar maam m'taadsen se naase aasinɲi gen booy kɔkiɲ eyo. ⁴⁴ Bubm naase se, naan Bubm sitange. Wɔ naase 'jeki tedn nakɲ ken bubse maakiɲ jea. Do dɔkiɲ kic bo, naan bo debm teeso gen tɔɔl jeege. Wɔ naan se taad taar met ki eyo, taa nakɲ met ki se gɔtn naan ki gɔɔ. Ken naan baaga taadn taar-kɔɔbɔ se taargen se naan uun don ki bo taada, taa naan se debm taar-kɔɔbɔ wɔ bubm jee taar-kɔɔbge. ⁴⁵ Num gaɲ maam se m'taadsen taar met ki. Taa naan se bo naase 'baate 'tookki taaruma. ⁴⁶ Maakse ki se naɲa jaay am kɔŋ taadn kusiɲ ken maam tedɔ wɔ ken maam m'taad taar met ki num, naase 'baate kuunki taarum se gen di? ⁴⁷ Debm gen Raa se, booy uun taar Raa. Num naase se, jee Raage eyo, taa naan se bo naase 'baate 'booyki taaruma.»

⁴⁸ Gɔtn se magal Yaudge taad Isa ki wɔ: «Ken k'deek j'wɔ naai kɔɔ *Samari wɔ debm sitan se, taarje met ki.» ⁴⁹ Gaɲ Isa terlden wɔ: «Maam se debm sitan eyo. Num maam se *m'nook Bubuma, gaɲ naase aalumki maak ki eyo. ⁵⁰ Maam se m'je jeege bo am nook eyo, num deb kuuy bo je jeege am nooko, naan bo debm utu 'kɔŋ bɔɔɔ. ⁵¹ 'Booyki beɛ m'asen taada: debm jaay booy uun taar maam se, mɔɔtn naan se 'kɔŋ kooy eyo.»

⁵² Gɔtn se, magal Yaudge deekiɲ wɔ: «Bɔrse naaje k'jeeliga naai se debm sitan! Ey num Abraam te jee taad taar teeco taar Raa ki ken do dɔkiɲ se kic bo ooyga, gaɲ naai 'taad wɔ debm jaay booy uunga taar naai num, mɔɔtn 'kɔŋ kooy eyo. ⁵³ Bin se bubjen Abraam ken ooyga se naai magal cirɲ la? Ey num jee taad taar teeco taar Raa ki se kic bo ooyga wɔ naai magal roi bin se 'je kaasn te naɲa?» ⁵⁴ Isa terlden wɔ: «Ken maam bo m'nook rom mala sum num, nookɲ ro maam se nakɲ cɛɛ. Ken nookum maam se, Bubuma, wɔ naan bo ken naase 'taadki wɔki naan bo Raase se. ⁵⁵ Gaɲ naase 'jeel ɔkiɲki eyo wɔ maam se m'jeel m'ɔkiɲ mala mala. Ken maam jaay m'taad m'wɔ m'jeel m'ɔkiɲ ey se, m'tedn debm taar-kɔɔbɔ aan gɔɔ naase kici. Num maam se m'jeel m'ɔkiɲa wɔ m'ɔk taariɲ se maakum ki. ⁵⁶ Bubse Abraam se maakiɲ raapo wɔ naan aak kaam biin m'ano 'baa do naan ki. Ken naan jaay aak naan se sum se, naan maakiɲ raap den aak eyo.» ⁵⁷ Do taar ken naan taad se magal Yaudge deekiɲ wɔ: «Naai ken baari si-mii kic aas te ey sum bo aakga Abraam ne?» ⁵⁸ Isa terlden wɔ: «'Booyki beɛ m'asen taada: kaad ken j'ooj te Abraam ey se, maam m'utu tap.» ⁵⁹ Gɔtn se naade tɔs koa je an tundu, nabo naan end iig daan jeege tu wɔ iin teec daan bɔɔ *Bee Raa ki se naatn.

9

*Isa ed lapi gaab ken j'oojin tap bo kaam-tɔɔkɔ
(Mk 8.22-25, 10.46-52)*

¹ Bii kalaɲ Isa deel deel se, aak gaaba kalaɲ bin se j'oojin bo kaam-tɔɔkɔ. ² Gɔtn se jee metiɲ ki tɔnd metiɲ wɔ: «Debm dooyje, ken tuj *Raa ki jaay wɔ gaabm se j'oojin kaam-tɔɔkɔ se, naan mala lɔbu bubɲi te kon le?» ³ Isa terlden wɔ: «Ken wɔ jaay k'j'oojin kaam-tɔɔkɔ se, taa *kusiɲ kon te bubɲi eyo, wɔ gen naan mal eyo. Num ute naan se, Raa bo 'je taadn naabiɲ jeege tu! ⁴ Ken kaada jaay utu se, beeki se, k'tedki naabm gen debm olumo. Ey

num ken nɔɔɔɔ jaay aanga num, nam 'kɔŋ tɛdn naab dim eyo. ⁵ Kaad ken maam m'utu do naan ki bɔrt se, maam bo gɔtn wɔɔr gen jee do naan ki.»

⁶ Ken Isa jaay taad nan taarin se, tup boorin naan ki, deepin te naana ɔɔ uun ɔtɪnsin kaam gaab ken kaam-tɔɔkɔ se. ⁷ Ɔɔ deekin ɔɔ: «Baa tug kaami maakŋ gɔɔ ken ɔk maane ɔɔ gɔɔ se bo ken k'danin Siloam se.» Siloam se je deekin ɔɔ: j'ɔlinga. Gɔtn se debm kaam-tɔɔkɔ iin baa tug kaamina ɔɔ ken naan terlo terl se, naan aak kaaka. ⁸ Jee do daambooginge ute jee jeelin do dɔkina jaay aakinɔ naan le, baayo baay se deek ɔɔ: «Kese bo debm kaam-tɔɔkŋ ken ing le baayo se ey la?» ⁹ Jee metinge deek ɔɔ: «Kese bo naana.» Kengen kuuy deek ɔɔ: «Gɔtɔ! Kese naan eyo. Nam bo tecin tece.» Gan gaabm kaam-tɔɔkɔ se taadden ɔɔ: «Kese maam mala.» ¹⁰ Gɔtn se naade tɔnd metin ɔɔ: «Tɛd ɔɔ di jaay kaami ɔɔd aak se?» ¹¹ Naan terlden ɔɔ: «Gaabm k'danin Isa se bo deep boorin te naana ɔɔ ɔtumsin kaamum ki ɔɔ deekum ɔɔ: 'Baa tug kaami maakŋ Siloam ki se.» Gɔtn se bo maam m'iin baa tug kaamuma ɔɔ kaamum ɔɔd aaka.» ¹² Naade tɔnd metin ɔɔ: «Gaabm se utu gay?» Naan terlden ɔɔ: «Maam jeel gɔtin eyo.»

**Parizige tɔnd metn gaabm debm kaam-tɔɔkŋ Isa ɛdin lapi se*

¹³ Gɔtn se j'ɔk k'baan te gaabm, ken ingo kaam-tɔɔkɔ se, gɔtn Parizige tu. ¹⁴ Gan bii ken Isa deep naana ute boorin jaay ɔt kaam gaab ken debm kaam-tɔɔkɔ ɔɔ kaamin ɔɔd aak se, bii se *bii sebit. ¹⁵ Taa naan se bo Parizige kic tɔnd metin ɔɔ: «Tɛd ɔɔ di jaay kaami ɔɔd aak se?» Naan terlden ɔɔ: «Gaabm ken k'danin Isa se bo, deep boorin ute naana ɔɔ ɔtum kaamum ki ɔɔ m'baa m'tug kaamuma ɔɔ kaamum ɔɔd aaka.» ¹⁶ Maakŋ Parizige tu se jee metinge deek ɔɔ: «Gaabm se debm Raa eyo. Taa bii sebit kic bo naan aalin maak ki eyo.» Gan jee kuuy deek ɔɔ: «Debm *kusiŋ naan Raa ki sum bo, 'kɔŋ tɛdn nakŋ-kɔɔbgen deel do bin ne?» Gɔtn se taarde baa ɔk metn naap eyo. ¹⁷ Gɔtn se ter naade tɔnd metn gaabm ingo kaam-tɔɔkɔ se daala ɔɔ: «Maak-saapm naai ki num, gaabm ɔɔdɔ kaami se, naai ɔɔ di?» Naan terlden ɔɔ: «Naan se debm taad taar teeco taar Raa ki.»

¹⁸ Gan magal Yaudge se baate tooko ken gaabm se jaay j'oojin bo kaam-tɔɔkɔ ɔɔ bɔrse kaamin ɔɔd aakga kaak se; taa naan se bo, naade danɔ kon te bubin se. ¹⁹ Gɔtn se naade tɔnd metde ɔɔ: «Gaabm se bo kese goonsen ɔɔki oojinki kaam-tɔɔkɔ se ne? Ɔɔ bɔrse 'tɛd ɔɔ di jaay kaamin ɔɔd aak se?» ²⁰ Bubin ute kon terlden ɔɔ: «Kese goonje mala. Naaje se deere j'oojin bo kaam-tɔɔkɔ. ²¹ Gan tɛd ɔɔ di jaay kaamin ɔɔd aak se, naaje j'ɔnd eyo ɔɔ nam nam ɔɔdin kaamin se le, naaje k'jeelin eyo. Naan le debm magala, 'tɔndki metina naan mala asen taadn metina.» ²² Ken ɔl kon ute bubin jaay taad bin se, taa naade beer beer magal Yaudge tu. Taa magal Yaudge se dɔɔkga dɔɔk taarde ɔɔ debm ken jaay taadga ɔɔ: «Isa bo *al-Masi se» naade an tuurin maakŋ *bee ken Yaudge lee tusn maak ki se naatn. ²³ Taa naan se bo kon te bubin deek ɔɔ: «Naan le debm magala, tɔndki metina.»

²⁴ Ter Parizige se danɔ gaabm ken ingo kaam-tɔɔkɔ se, daala, deekin ɔɔ: «Naan Raa ki se, naai taad taar met ki. Gaabm se le naaje k'jeelin naan se debm kusina.» ²⁵ Naan terlden ɔɔ: «Ken gaabm se bo debm kusina, lɔ debm kusiŋ eyo, maam jeel eyo. Nakŋ maam jeel se, maam se j'oojum kaam-tɔɔkɔ ɔɔ bɔrse kaamum ɔɔd aakga.» ²⁶ Naade taad gaab ken se ɔɔ: «Naan tap bo tɛdi ɔɔ di? Ɔɔ kaami se naan tɛdin ɔɔ di jaay ɔɔd aak se?» ²⁷ Naan terlden ɔɔ: «Taar se maam taadsenga taad metina. Naɔo naase mala, 'baate 'tookki taar se! 'Jeki m'asen taad metin daal se gen di? Lɔ naase 'je aki tɛdn jee metin ki kic le?» ²⁸ Gɔtn se Parizige baagin naaja deekin ɔɔ: «Naai bo metn gaabm se ey num! Naaje se k'jee metn *Musa ki. ²⁹ Naaje k'jeel se Raa se taado Musa ki. Num gan naan se iino gɔtn gay gay se, naaje k'jeel eyo!» ³⁰ Gɔtn se gaabm ingo kaam-tɔɔkɔ se terlden ɔɔ: «Ken naase jaay ɔɔki 'jeelki gɔtn naan iino ey se taar se deel doa! Ey num gaabm se naan bo debm ɔɔdumo kaamuma. ³¹ Naaje k'jeelki Raa se, booy keem nɔɔ jee kusinge eyo. Num gan Raa se booy keem nɔɔ debm ken aalin maak ki ɔɔ tɛd nakŋ ken Raa maakin jen ro ki. ³² Bii kalaŋ jaay k'booy j'ɔɔ nam ɔɔdga kaam debm j'oojin bo kaam-tɔɔkɔ se gɔtɔ. ³³ Ken gaabm se jaay debm Raa ey se, naan 'kɔŋ tɛdn dim eyo!» ³⁴ Naade terlin ɔɔ: «Naai bo j'ooji maakŋ kusin ki tappi ɔɔ gan ter 'je ajen dooy naaje ne?» Gɔtn se naade tuur ɔɔdin naatn.

³⁵ Ken Isa jaay booy ð naade tuuringa naatn se, gətn se naan̄ baa je ɔŋɪna ð deekiŋ ð: «*Goon Deba se, naai aal maaki don̄ ki la?» ³⁶ Gaabm se tərliŋ ð: «Naka, 'taadum tu naan̄ naŋa jaay maam m'kaal maakum don̄ ki se?» ³⁷ Isa deekiŋ ð: «Aaka! Debm ken naai aakiŋ daar naani ki jaay taadi se, kese bo naana.» ³⁸ Gaabm se deek ð: «Meluma, maam m'aalga maakum doi ki.» Gətn se naan̄ no naan̄ ki ð erg naaniŋ ki.

³⁹ Gətn se Isa deek ð: «Maam m'baado do naan̄ ki se taa kəŋ bəɔɔ, taa jee kaam-təokge se kaamde kəɔdn̄ kaaka, ð jeegen kaamde utu aak kaak se le utu 'tedn̄ jee kaam-təokge.» ⁴⁰ Parizigen utu te naan̄ se, ken naade jaay booy taar ese se deekiŋ ð: «Ken bin se naaje kic k'jee kaam-təokge la?» ⁴¹ Isa tərlden ð: «Ken naase jaay 'tedkiga ted̄ jee kaam-təokge num, kaadn̄ naane naase aki tedn̄ jee kusiŋge eyo. Num gan̄ bəse naase 'deekki ɔki: «Naaje se jee kaamje aak kaaka.» Taa naan̄ se bo naase utu iŋgki maakŋ kusiŋse ki se.»

10

Isa aal naagŋ taara ute debm gaam baatge

¹ Tər Isa taadd̄n ð: «'Booyki bɛ m'asen taada: debm end̄ tərɔdn̄ baatge tu jaay aal te taa doob̄ eyo, gan̄ aal gət̄ kuuy se, naan̄ se debm boogo ð debm tujŋ jeege. ² Num gan̄ debm aal te taa doobo se, naan̄ se bo debm gaam baatge. ³ ð debm ken iŋg bəɔɔ taa doobo se, ɔdn̄ kaam taara ð baatge se booy mindiŋa. ð baatn̄ naange mala se, naan̄ dan̄de te rode ð ɔdn̄ teecnd̄e naatn̄. ⁴ Ken naan̄ jaay ɔdn̄ teecnd̄ega naatn̄ se, naan̄ lee naande ki, ð naade ɔk metiŋa taa naade booy jeel mindiŋa. ⁵ Num naade se kəŋ kəkŋ metn̄ nam kuuy eyo. Ken naade booyga mindiŋ kic bo aaniŋ kaana, taa deb̄ kuuy se naade booy jeel mindiŋ eyo.» ⁶ Isa se taadd̄n te kaal naagŋ taara, num gan̄ jee se booy ɔk metn̄ taar ken naan̄ taadd̄n se eyo.

Isa naan̄ debm gaam bɛ

⁷ Tər Isa taadd̄n daala ð: «'Booyki bɛ m'asen taada: maam se bo aan̄ gəɔ m'taa doobm baatge. ⁸ Jeegen baado paac deet naanum ki se, naade se jee boogge ð jee tujŋ jeege, nafo baatge se took te taarde eyo. ⁹ ð maam bo aan̄ gəɔ m'taa doobo. Ken debm jaay end̄ te doobm maam se, naan̄ 'kəŋ kaaja. Naan̄ kəŋ kend̄e ð teecn̄ baa gaam te maraadiŋa. ¹⁰ Debm boogo baado se, gen boogo, gen təɔɔ, gen kutu. Num gan̄ maam m'baado se, taa jeege 'kəŋ kaaja ð 'kəŋ kaajŋ gen taad̄ eyo.

¹¹ «Maam se m'debm gaam bɛ: debm gaam bɛ ken utu kutn̄ koŋa taa baatinge. ¹² ð debm ken gaam gen gurs sum se, naan̄ se mel baatge eyo ð baatge se le gen naan̄ eyo. Ken aakga k-sogsogi utu baado se, naan̄ an̄ rɛsn̄ te baatge. ð k-sogsogi se baado ooc baatge ð wəokde naatn̄. ¹³ Taa naan̄ le ted̄ naabm gen gurs sum, ɔliŋ d̄im te baatge eyo. ¹⁴ Num maam se m'debm gaam bɛ, maam m'jeel baatumge ð baatumge kic bo jeelum maama ¹⁵ aan̄ gəɔ Bubum jeeluma ð maam jeeliŋ naan̄ se, maam m'utu kutn̄ koma taa baatumge. ¹⁶ ð maam m'ək baatgen kuuy ken te naatn̄ kici. Naade se kic bo m'utu m'adeno kəŋŋ baao. Naade se kic utu 'booy jeel minduma. Bin se naade utu tum tedn̄ dəɔl baatgen kalaŋ ð debm gaamde kic bo 'tedn̄ kalaŋ. ¹⁷ Bu se jema taa maam m'utu m'kedn̄ koma ð ted̄ga num maam m'utu m'duru. ¹⁸ Nam nam jaay am kəɔdn̄ kəmb̄ taa təɔgə se gətə. Maam mala bo m'kedn̄ koma taa maam se m'ək təɔgə ken m'je le m'kedn̄ koma ð m'ək təɔgə ken m'utu m'duru. Kese bo nakŋ ken Bubum taadumo ð m'teda.»

¹⁹ Gətn se Yaudge jaay booy taar Isa taad̄ bin se, taarde baa ɔk metn̄ naap ey daala. ²⁰ Maakde ki se, jee den̄ taad̄ ð: «Naan̄ le debm sitan ð do le ted̄ga gen naan̄ eyo. Num iŋg 'booyki taariŋ se gen d̄i?» ²¹ Gan̄ jee metiŋge deek ð: «Debm sitan 'kəŋ taadn̄ taargen bin eyo; ð sitan se 'kəŋ təɔdn̄ kaam jee kaam-təokge la?»

Yaudge ɔdn̄ und Isa

²² Kaad'ken se kaad'n kuul ki, ð bii ken se Jeruzalem ki Yaudge t'ed t'ed maak-raapde gen bii ken naade daapo *Bee Raa t'edo salal*. ²³ G'otn se daan b'oor Bee Raa ki metn daabm ken k'darj'n daabm Salomon se, Isa lee baa kaam ara kaam ara. ²⁴ Yaudge baado ol gurugi'na deeki'n ð: «Naaje tap bo j'ai booy bini nu'n ki jaay naai ajesi'n taad'n tal se? Ken naai bo al-Masi le, 'taadjesina!» ²⁵ Isa terlden ð: «Ey num maam m'taadsenga, nab'o naase 'baate 'tookki taaruma. Nakgen maam m't'ed te ro Bubum paac se kic bo, taad saad'n maama. ²⁶ Ga'n naase 'baate tookki taarum se, taa naase se baatn maamge eyo. ²⁷ Baatn maamge se booy jeel minduma, maam jeelde ð naade se ok metuma. ²⁸ Ðo maam m'aden ked'n *kaaj'n gen daayum. Ðo naade se 'k'o'n kut eyo ð nam kuuy aden k'o'n kuj'n jim ki eyo. ²⁹ Bubum ken edum'deno se naa'n magal do nakge tu paac, nam 'k'o'n kuj'n ne dim jin ki eyo. ³⁰ Maam te Bubum se, naaje k'kalan.»

³¹ Ken Yaudge jaay booy taar se, naade t'oso ko daala gen tund t'ooli'na. ³² Ga'n ter Isa taadden ð: «Nakgen jiga sum se, maam m't'edga dena te ro Bubuma ð naase aakkiga te kaamse. Num taa nak'n ken gay jaay naase je amki tund t'ool se?» ³³ Yaudge terli'n ð: «Taa nak'n jigan naai t'ed se bo, naaje k'je j'ai tund t'ool eyo. Num ga'n naai bo naaj *Raa, taa naai debkilimi sum bo 't'ed roi aan g'o Raa.» ³⁴ Isa terlden ð: «Maak'n *Ko Taar Raa naase ki se, taar se k'raa'ninga raaja j'ð: *Naase se raage.*»†

³⁵ «'Booyki, Raa jaay dan *raage*, jeegen ken naa'n taadden taari'n se. Bin se, k'jeelki taar Raa k'raa'ninga raaj se nam an k'o'n t'ool eyo. ³⁶ Ga'n maam ken Bu mala bo beer ðdumo ð olumo do naaj ki, taa maam m'taadga taad m'ðo maam Goon Raa sum bo, naase ðki maam m'naaj naaj Raa. ³⁷ Ken maam jaay m't'ed'n naabm gen Bubum ey num, ðn'te 'kaalki maakse dom ki. ³⁸ Num ken naabm maam m't'ed se jaay gen Bubum num, ken naase 'baate 'kaalki maakse do maam ki kic num, naase aalki maakse do naab ken maam m't'ed se. Ute naa'n se naase aki k'o'n jeel Bubum se, utu te maama, ð maam m'ing te naa'na.» ³⁹ G'otn se magal Yaudge i'n daala, je an k'ok'o, ga'n naa'n iik uj jide ki. ⁴⁰ Naa'n ok terl baa ing do ool gen Jordan ken kaam naane, g'otn se bo ken Jan lee *batizno jeege. ⁴¹ G'otn se jeege dena baado o'jina, naade deek ð: «Deere, Jan-Batist o'n t'ed te nak'n-k'ðb'm gam eyo, num ga'n taargen paac'n naa'n taad ro gaab ken se, kalan kic ooc te naaj ki eyo.» ⁴² G'otn se jeege dena took aal maakde do Isa ki.

11

Yo Lazar

¹⁻² Gaaba kalan k'darj'n Lazar, naa'n se gena'a Mari te gen Mart ð naade se ting Betani ki. Mari ese bo ken ot'o uubm oot koot je Melje Isa ki, ð ot'ins'i'n te beeki'na. Ga'n bii kalan gena'a'n Lazar se ooc k'ð'ð. ³ Genaa'ngen mendge se ol deba baa taad Isa ki ð: «Melje bere, debm naai 'jen se oocga k'ð'ð.» ⁴ Ken Isa jaay booy taar se, naa'n deek ð: «K'ð'ð Lazar se an k'o'n t'ool eyo, num naa'n se utu 'taad'n nook'n *Raa. Ðo ute k'ð'ð Lazar se, Goon Raa *nook'i'n ute 'keeme.»

⁵ Ey num Mart te gena'a'n Mari ð Lazar se, Isa jede aak eyo. ⁶ Ga'n g'otn ese ken Isa jaay booy ð Lazar k'ð'ð se, naa'n ðp t'ed bii dio g'ot ken k'baado j'o'j'i'n se. ⁷ Ken bii di jaay deel se, naa'n deek jee meti'n ki ð: «J'i'i'n k'terl k'baaki taa naa'n Jude ki.» ⁸ G'otn se jee meti'n ki deeki'n ð: «Debm dooyje, g'oor g'oor ese sum bo Yaudge je ai tund t'ooli te koa se bo, naai 'je terl baa g'otn naane daal ne?» ⁹ Isa terlden ð: «G'oto jaay iipga ð kaada jaay ookga se naa'n lek bini aan t'eger jaay ooc ey la? Taa naa'n se bo debm lee te kaam kaada se naa'n rook eyo, taa te kaam kaada se naa'n aak nakgen do naaj ki. ¹⁰ Anum debm lee noor se, naa'n 'rook'n kooco taa g'otn w'oor ken an w'oor g'oto se g'oto.» ¹¹ Ken Isa jaay taad na'n taari'n se, naa'n ter deekden ð: «Bere, medjege Lazar se, kaami'n okga bia, ga'n maam m'utu m'an baa duru.» ¹² Jee meti'n ki se deeki'n ð: «Melje, ken naa'n jaay toodga bi se,

* 10:22 Laa ken ara se ol gaan *Israelge saap do kaad ken Juda Makabe daap Bee Raa ken Jeruzalem ki ken do d'aki'n Antio's tuji'no maaki'n se ð naa'n se maak'n baar ken kaaru ute si-mece-kaar-s'ð (164) kaad'ken se j'ooj te Isa *al-Masi ey b'ort'o. † 10:34 Aak KKR 82.6.

naaṅ utu 'kəŋ lapia.»¹³ Ute naaṅ se Isa jeden taadn əɔ Lazar se ooyga. Gaŋ maak-saapm naade ki se, əɔ daan naane Isa taadden te toodn bi aan gəɔ ken jeege lee tood se sum.¹⁴ Gətn se Isa taaddesiŋ tal əɔ: «Bere, Lazar se ooyga.»¹⁵ Num ken Lazar ooy jaay maam gəɔ gətn naane se, maam maakum-raapo taa naase. Taa bin se naase aki kaal maakse dom ki paac. Borse j'iin k'baa k'j'əŋiŋki.»¹⁶ Gətn se debm metiŋ ken k'daŋiŋ Təma əɔ roŋ Təma se je deekŋ əɔ rəŋə, naaṅ deek jee metn Isa ken metiŋge se əɔ: «Naaje kic bo j'iin k'baaki te naaŋa j'aki ba kooy kalaŋ.»

Isa təɔg maakŋ Mart te gen Mari

¹⁷ Ken Isa jaay aan se, əŋ Lazar əkga bii əɔə maakŋ baad ken aan gəɔ iibi se.¹⁸ Aan gəɔ Betani se gəɔr te Jeruzalem, daande se ək kilometir ba ba nakŋ mətə sum se,¹⁹ taa naaṅ se bo, Yaudge dena baado taa 'daar ro Mari ute Mart ki taa yo genaade.²⁰ Ken Mart jaay booy əɔ Isa utu baado se, naaṅ iin ba əŋina, gaŋ Mari se əp iŋg beene.²¹ Ken Mart jaay aan se deek Isa ki əɔ: «Meluma, ken naai jaay utu gətn ara ki num, kaadn naane genaam 'kooy eyo.»²² Gaŋ borse ken naaṅ ooyga kic bo maam m'jeele nakŋ paacŋ ken naai 'təndga meti gətn Raa ki se, Raa se naaṅ aisiŋ keda.»²³ Isa deekiŋ əɔ: «Genaai se utu 'duru.»²⁴ Gətn se Mart terliŋ əɔ: «Meluma, maam m'jeele biin dunia naŋ jaay jeege utu ade dur se, naaṅ kic utu ade duru.»²⁵ Isa deekiŋ əɔ: «Maam bo debm dur jeege daan yoge tu əɔ ken ed kaaja jeege tu. Debm ken jaay aal maakiŋ do maam ki se, ooyga kic bo utu 'kəŋ kaaja.»²⁶ Debm jaay iŋg əɔ aal maakiŋ do maam ki se, naaṅ se mətəŋ 'kəŋ kooy eyo. Num do taar ken se naai 'took la?»²⁷ Gətn se Mart terliŋ əɔ: «Ye Meluma, maam se m'aal maakum doi ki taa naai bo *al-Masi, Goon Raa, ken utu ade ba do naaŋ ki se.»

²⁸ Ken Mart jaay taad naŋ taariŋ se, naaṅ iin ba əŋ genaŋ Mari əɔ taadiŋ naaŋ ki əɔ: «Debm dooyje se baadoga əɔ naaŋ daŋi.»²⁹ Ken Mari jaay booy taar se, naaṅ naar iin ba gətn Isa ki.³⁰ Naaṅ ken se Isa end te Betani ki ey bərtə. Naaṅ utu iŋg kiŋg gət ken Mart əŋiŋo se.³¹ Gaŋ Yaudge se iŋg kiŋg beene ute Mari, naade iŋg seliŋ sele. Ken naade jaay aakiŋ naaṅ naar iin teec se, naade ək metiŋa. Taa naade saap əɔ: «Kaadn naane naaŋ ba ba taa baad ki se, gen ba keeme.»³² Ken Mari jaay aan əŋ Isa gət ken naaṅ iŋg se, jaay naaṅ aakiŋ se, ooc metn jeŋ ki əɔ deekiŋ əɔ: «Meluma, ken naai jaay utu gətn ara ki num, kaadn naane genaam se 'kooy eyo.»³³ Ken Isa aak Mari te Yaudgen əko metiŋa jaay baag keeme se, gətn se Isa maakiŋ əŋ daar eyo, gətn se maakiŋ tuju.³⁴ Naaṅ tənd metde əɔ: «Naase aaliŋkiga kaam gay?» Naade terliŋ əɔ: «Melje, 'baado kaaka.»³⁵ Gətn se Isa eeme.³⁶ Gaŋ Yaudge taad əɔ: «Aakki tu! Lazar se naaṅ jeŋ den aak eyo!»³⁷ Anum maakde ki se, jee kandum deek əɔ: «Debm kaam-təəkə kic naaṅ ədŋiŋ kaamiŋa, num Lazar bo ŋ'əŋ gaasiŋ te yo ki ey la?»

Isa dur Lazar daan yoge tu

³⁸ Gətn se ter Isa maakiŋ əŋ daar ey daala, naaṅ iin ba taa baad ki. Baadn se aan gəɔ iibi əɔ taariŋ se naade gaasiŋ te koa.³⁹ Gətn se Isa deekden əɔ: «Ko taar ki se ədŋiŋki naata.» Mart, gena debm ooy se, deekiŋ əɔ: «Meluma, naaṅ se əkga bii əɔə maakŋ baad ki; borse naaṅ tedn ootga.»⁴⁰ Gaŋ Isa deekiŋ əɔ: «Maam taadiga taada m'əɔ ken naai jaay aalga maaki do maam ki num naai utu 'kaakŋ *nookŋ Raa ey la?»⁴¹ Gətn se naade əd und te ko taar ki se naata, Isa uun kaamiŋ raan əɔ deek əɔ: «Bua, m'təomi taa naai 'booyumga.»⁴² Deere, maam se m'jeele daayum nakŋ maam m'təndga meti bo, naai 'lee 'booyum booyo. Anum m'taad se taa jee den gurug aalum se, naade 'jeele naai bo əlumo.»⁴³ Ken Isa jaay taad naŋ taariŋ se, naaṅ əd əy makəŋə əɔ: «Lazar 'teeco!»⁴⁴ Gətn ese debm ooyga kooy se teeco, əɔ teeco se jinge te jeŋge se k'teeliŋa teel te kala əɔ daan kaamiŋ se naade deebiŋ kala. Gətn se Isa deek jeege tu əɔ: «'Tuutiŋki kaliŋgen roŋ ki se naata əɔ əŋiŋki naaŋ ba.»

Magalgen gen Yaudge se end tel gen təɔl Isa

⁴⁵ Yaudgen baado daar ro Mari ki se, naade jaay aak nakŋ Isa ted se, deniŋ took aal maakde doŋ ki.⁴⁶ Gaŋ jee metiŋge se ba əŋ *Parizige əɔ taadden nakŋ ken Isa tedo se.

⁴⁷ Gōtn se *magal jee tēdn sērke Raage tu ute Parizige, naaden *jee kaakj metn taargen Yaudge se paac tuso ð taad ð: «Gaabm se j'an̄ki tēdn ð di? Naan̄ lē tēdn nakj-kōðbge dēna ðñ eyo. ⁴⁸ Ken̄ jaay j'ōñiñ te naan̄ se lē, jeege paac utu 'tookj taar naana. ð bēre sōm *Rōmege se utu adē baao ð utu an̄ tōokj te 'Bee Raajege ð utu an̄ tērcñ te naanjēge.» ⁴⁹ Maakdē ki se gaaba kalañ k'dañiñ Kayip. Baar se, naan̄ bo magal jee tēdn sērke Raage tu, naan̄ deek ð: «Naase se 'jeelki dim̄ eyo. ⁵⁰ Naase 'saapki kic bo ðñiñki eyo, ey num bēeki se, deb kalañ bo 'kooyo 'kōñ jee dēna. Bin se naanjēge se 'kōñ tērcñ te magaliñ eyo.» ⁵¹ Taa baar se naan̄ bo magal jee tēdn sērke Raage tu, bin se taar naan̄ taad se iñno maak-saapm naan̄ maliñ ki eyo, gañ taar naan̄ taad se, iñno gōtn Raa ki. ð taar naan̄ taad se je taadn̄ ð: Isa se utu kooy taa Yaudgen te dēniñ, ⁵² ð naan̄ utu kooy se taa Yaudge kaliñ ki sum eyo, num gañ kooy naan̄ se utu 'tusn gaan Raagen gōtn baa se paac 'tēdn kalañ.

⁵³ Bii ken se sum bo, magal Yaudge uun doa taa tōl Isa. ⁵⁴ Taa naan̄ se mōōtn Isa baate lee maakj Yaudge tu, naan̄ iik tōk baa maakj naan̄ ki kalañ bini k'dañiñ Epraim, ken gōōr te kōd-baara. Gōtn ese bo naan̄ baa iñg te jee metiñ ki.

⁵⁵ Jeege dēna iñno taa naan̄ge tun kuuy ð baado Jeruzalem ki, gen tugj daapm rode naan̄ Raa ki, taa *laa Paakj gen Yaudge se ðppga gōōr. ⁵⁶ Daan bōōr *Bee Raa ki se naade lee je Isa ð gōtn se naade taad te naapa ð: «Naase tap bo 'saapiñki ðki dio? Bēre, daam jaay ey num, Isa se adē kōñ baa laa ki se eyo.» ⁵⁷ Taa magal jee tēdn sērke Raage tu ute Parizige se, taadga taad jeege tu ð: «Debm ken̄ jaay jeel gōtn Isa num, aden taadn̄ gōtiña taa naade añ baa kōkō.»

12

Mari ðt itir jē Isa ki

(Mt 26.6-13; Mk 14.3-9)

¹ Ken̄ Isa jaay aan Betani ki gōtn ken̄ naan̄ duro Lazar daan yoge tu se, ðppga bii mēce sum bo, Yaudge 'tēdn *laa Paak. ² Gōtn se k'tēd kōsō taa naana ð Mart uuno kōsō se, baado tōndfesiña. Gañ maakj jeege tun iñg ðs kōs te Isa se, Lazar kic utu maakde ki. ³ Gōtn se Mari uuno itir aas kaam dōocñ kurku ð itir se k'dañiñ *nard* ð naan̄ se itir salal ð ðñō. Naan̄ jēer itir se do jē Isa ki ð ðtiñsiñ ute bēekiña ð bēe naade iñg maak ki se, oot itir itir sum. ⁴ Gōtn ese maakj jee metiñ ki se, debm ken̄ k'dañiñ Judas Iskariot se, naan̄ bo ken̄ tēdga num utu añ kut se, deek ð: ⁵ «Bēeki se, itir se jaay k'dugiñga utu tamma kaar-mōtō* ð gursn se k'nigj jee daayge tu num bēe ey la?» ⁶ Ken̄ Judas jaay taad bin se, taa naan̄ saap bo do jee daayge tu eyo, num gañ taa naan̄ debm boogo; aan gōō naan̄ debm kōkō gursdē dey se, naan̄ iñnga num lee tuun tuun metn gursn ese. ⁷ Gōtn se Isa deek ð: «Mēnda se ðñiñ kaam kalañ! Nakj naan̄ tēdum se kēse bo aasga gen bii duubuma. ⁸ Jee daayge se daayum utu te naase. Num gañ maam se, daayum m'kōñ king te naase eyo.»

Magal Yaudge je tōl Lazar

⁹ Kaad ken se Yaudge dēna ken̄ booy jaay j'ō, ð Isa utu Betani ki se, naade iññ baado. Naade baado se taa Isa sum eyo, num naade baado se taa kaakj Lazar ken̄ naan̄ duriño daan yoge tu se kici. ¹⁰ Gōtn se *magal jee tēdn sērke Raage tu uun doa gen tōl Lazar kici. ¹¹ Taa Lazar se, Yaudge dēna iññ rēsdē ð baado uun taar Isa.

Isa end Jeruzalem ki aan gōō Gaarge

(Mt 21.1-11; Mk 11.1-10; Lk 19.29-44)

¹² Metbeen̄ki se, jee dēn baado gen tēdn *laa Paak se, booy ð Isa utu baado Jeruzalem ki. ¹³ Naade gaarjō doomo jidege tu, ð teec baado dōōd Isa. Naade dōōdñ se, dōōb ðy ð:

«Ozaana†,

* 12:5 Tamma kaar-mōtō se aas kōgñ deba maakj baar ki. † 12:13 Ozaana se je deekj ð: Raa aaja.

*Raa tēdn bēen do deb ken baado te ro Meljege Raa, naan se bo Gaar *Israelge†.»

¹⁴ Isa on goon buur gaaba se ook ingo do ki, aan goo taar ken k'raajo do dokiina ken deek do: ¹⁵ *Jee maakj gegēr* ken Sion ki, §onte 'beerki, aakki gaarse ookoga do goon buur ken gaaba utu baado.*

¹⁶ Nakgen deel metn-jiki paac se kaad ken se, jee metin ki se on jeel ok te metin eyo. Num gan ken Isa Raa *nookin se jaay bo, naade saap onina nakj Isa ted se, taa nakj se k'raajinoga raaja do dokiina do kese bo nakgen ken jeege tedinsin se.

¹⁷ Anum jee den ingo te Isa jaay aako ken naan danjo Lazar maakj baad ki jaay Lazar duro daan yoge tu se, naade se bo baado doo maanin jeege tu. ¹⁸ Aan goo naade booyga booy nakj-kooom naan tedo se, taa naan se bo jeege teec baado dood Isa. ¹⁹ Gotn se *Parizige baag taadn te naapa do: «Aakki! Naan se le cirga dojege, do borse se le, jeege paac baaga metin ki.»

Grēkgen metinge baado je kaakj Isa

²⁰ Bii *laa Paak ki se, Grēkgen† metinge baado Jeruzalem ki gen keem Raa. ²¹ Naade se bo baado on Pilip ken iino Betsaida ken taa naan Galile ki se do naade tond metin do: «Naka, naaje se k'je kaakj Isa.» ²² Pilip baa on Andre do taadin do naaden di se paac baa taad Isa ki. ²³ Isa terlden do: «Borse kaadn ken *Goon Deba *nookin keem se, aanga. ²⁴ Booyki bee m'asen taada: kaam teene jaay j'ocin te ey se, naan ing gotin ki sum. Num gan ken j'ocinga num, kaamin se ut naatn, do ken teeco se baado ooj dena. ²⁵ Debm je ron se, utu kutn kona do debm do naan ki ara jaay je Raa cir ron se, naan se utu 'konj *kaajn gen daayum. ²⁶ Debm jaay je tedn naabm maam se, 'kokj metuma. Gotn maam m'utu se, debm tedn naabum se kic 'king te maama. Ken debm jaay tedum naabm maam se, Bubum utu an magala.»

Isa taad do naan utu 'kooyo

²⁷ Ter Isa taad do: «Borse maam m'ing se nirlum aayuma, num gan m'taadn m'oo di? M'taadn m'oo: Bua, aajuma gen kaadn dubar utu 'kaan dom ki se 'sookumsin naatn rom ki bin ne? Got! Maam baado tap bo taa naan se. ²⁸ Bua, *'nookj roi.» Gotn se k'booy mindi taad maakj raa ki do: «Maam se m'nookinga do m'utu m'an nookj daala.» ²⁹ Jee den ing gotn ese jaay booy se, taad do: «Kese Raa bo aata.» Gan jee metinge deek do: «Kese *kodn Raa gam bo taadin.» ³⁰ Gan Isa terl taadden daala do: «Mind taad se taad te maam eyo, anum naan se, taad te naase. ³¹ Borse kaadn ken Raa an kojn booro do jeege tun do naan ki se aanga. Biin se bo *Bubm sitange, naan bo Gaar jee kusingen do naan ki se, j'an tuurin naatn. ³² Ken maam se jaay j'uun k'daarumga raan se, maam m'tedn jeege paac ade baa gotum ki.» ³³ Ken naan jaay taad taargen se, naan je taadn do te doobm gay jaay naan utu 'kooyo. ³⁴ Jee denge se deekin do: «Naaje k'booy maakj *Ko Taar ken Raa edo Musa ki se do: *al-Masi se baadoga num naan se 'ting gen daayum. Anum gen di jaay naai taad do: *Goon Debm j'an tupm tool ro kaag ki do j'an kuun daar raan se? Goon Debm ese ken gay daala?» ³⁵ Isa terlden do: «Gotn woor ken lee woorsen got se, kaadin oopga gooro. Kaad ken naan utu se, 'leeki maakj got ken woor se, taa bin se gotn doo se asen naar kokj do jise ki eyo. Taa debm lee maakj got ken doo se le, naan jeel gotn naan baan se eyo. ³⁶ Kaadn gotn woor utu se, 'tookki 'leeki utu gotn woor se. Taa bin se naase aki tedn gaan got ken woor.»

Ken Isa jaay taad nan taarin se, naan iin onde do baa oom gotn dok te naade.

Yaudge baate tooko gen kaal maakde do Isa ki

³⁷ Ute nakj-kooomgen Isa ted den naande ki se kic bo, Yaudge baate kaal maakde don ki rok. ³⁸ Taa naan se bo taar ken debm taad taar teeco taar Raa ki ron Ezayi taadno se aanga doobin ki ken do:

Meljege Raa, taari naaje jaay k'lee k'taad jeege tu se, naja took uunga

† 12:13 Aak KKR 118.25-26. § 12:15 Sion se, naan ro Jeruzalem kici. * 12:15 Aak Zak 9.9. † 12:20 Grēkgen se jeege metjil Yaudge eyo.

᠔᠔ Mēljege Raa tap bo 'tōogin se, naan taadga narj ki?‡

³⁹ Yaudge jaay ōḡ aal maakde do Isa ki ey se, taa Ezayi se taadga taad taar ese se kici ken ᠔᠔:

⁴⁰ *Deere, jee se Raa turumdenga kaamdege ᠔᠔ tedden naade tedga jee do-mōngge taa kaamde kaakḡ kōkḡ gōt eyo ᠔᠔ bide booy kōkḡ taar eyo ᠔᠔ ute maakde kic naade kōḡ booy kuun jaay ade terl ro maam ki, ey num kaad ken naane se, maam Raa m'aden kaaja. §*

⁴¹ Ken Ezayi jaay taad bin se, taa naan aakga kaak *nookḡ Isa ᠔᠔ taargen naan taado se, taad ute naana.

⁴² Ute naan se kic bo maakḡ magal Yaudge tu se, jeege dena aal maakde do Isa ki. Nabō taa *Parizige se, naade ōḡ taadin tal naan jeege tu eyo, taa naade beer ᠔᠔ sōm Parizige aden tuur naatn, maakḡ *bee ken Yaudge lee tusn maak ki se. ⁴³ Taa naade je tōom ken jikilinge lee tōomde se bo, bēe cir ken Raa bo aden tōomō.

Isa se naan bo gōtn wōor gen jee do naan ki

⁴⁴ Gaḡ gōtn se Isa uun mindin raan taad ᠔᠔: «Debm jaay aal maakin do maam ki se, naan aal maakin do maam ki sum eyo, num naan se aal maakin do Deb ken olumo. ⁴⁵ ᠔᠔ debm ken aakumga maam se, aakga Debm ken olumo se kici. ⁴⁶ Maam se m'gōtn wōor ken baado do naan ki se, taa debm jaay aalga maakin do maam ki se, naan 'kōḡ king maakḡ gōt ken ᠔᠔ eyo. ⁴⁷ Ken debm jaay booy taaruma ᠔᠔ ōkin maakin ki ey se, maam bo m'an kōjn bōorō doḡ ki eyo. Taa maam m'baado se, gen kōjn bōorō do jeege tun do naan ki eyo, num m'baado se gen kaajn jeege do naan ki. ⁴⁸ Debm jaay ᠔᠔ unduma ᠔᠔ baate tookḡ taarum se, bōorō utu koočḡ doḡ ki. Taa biin dunia an narj se, taargen maam m'taadin se bo utu an kōjn bōorō doḡ ki. ⁴⁹ Taargen maam taad se, m'terēc te dom eyo. Kēse Bu ken olumo se bo olum m'taad taargen se ᠔᠔ m'dooy jeege. ⁵⁰ Maam m'jeele taar ken naan taadumo gen tēda se, kēse bo taar ken ed kaaja gen daayum. Taar ken maam m'taad se, m'taadin aan gō᠔ ken Bu taadumsinō.»

13

Isa tug jē jeengen metin ki

(Mt 26.19-20; Mk 10.35-45; Lk 22.14-18,24-27)

¹ Aan gō᠔ ᠔᠔pga bii kalaḡ sum bo Yaudge 'tedn *laa Paak se, Isa jeelga kaadn ken naan 'kiin kōḡ do naana an baa gōtn Bubin ki se aasga. ᠔᠔ jeengen do naan ki se daayum naan jeden aak eyo. ᠔᠔ naan jeden ute maakin paac. ² Ken aan kaadn kōs ki jaay naade baag kōsō se, kaad ken se *Bubm sitange endga kend maakḡ Judas goon Simon Iskariot ki, gōtn se naan saap je doobm an kutn Isa. ³ Aan gō᠔ Isa se jeel Bu se edinga nakge paac kaam jinā, taa naan iinō gōtn *Raa ki ᠔᠔ tedga num utu 'terl baa gōtn Raa ki se, ⁴ ken naade utu ᠔s kōs se Isa iin ᠔᠔᠔ aal kal magalina ᠔᠔ uun dōok maakin ute kal ken k'lee k'j'ōtn je jeege. ⁵ Ter naan omb maane maakḡ baay ki ᠔᠔ baag tugḡ jē jee metin ki ᠔᠔ ᠔tēsin te kal ken naan uun dōokḡ maakin ki se. ⁶ Ken jaay aan do Simon Pier ki se, Simon Pier deekin ᠔᠔: «Mēluma, naai bo am tugḡ jē maam ne?» ⁷ Isa terlin ᠔᠔: «Nakḡ maam ted se, bōrse naai 'kōḡ jeel metin eyo, num gaḡ tedga jaay sōm naai utu 'jeel kōkḡ metin bēe.» ⁸ Gōtn se Simon Pier deekin ᠔᠔: «Naai bo am tugḡ jē maama! Gōtō!» Isa terlin ᠔᠔: «Ken maam jaay m'tugi te jei ey se, dim jaay ai tum te maam se gōtō.» ⁹ Gōtn se Simon Pier terlin ᠔᠔: «Mēluma, jem sum eyo, num tugum jimge ute dom paac kici.» ¹⁰ Isa deekin ᠔᠔: «Debm jaay roogga roog se, kōḡ roogḡ kuuy ey sum ken ᠔᠔pin se 'tugḡ jēḡ sum taa debm roogga se roḡ paac aacga walak ᠔᠔ naan tedga aak bēe naan Raa ki. Bōrse naase 'tedkiga jee aak bēe naan Raa ki, nabō 'paacki eyo.» ¹¹ Taa debm ken jaay utu an kut se, Isa jeelina. Taa di naan deek ᠔᠔: «Naan Raa ki se naase aakki bēe 'paacki eyo.»

¹² Ken Isa jaay tug jē jeenge aas se, naan uun uus kal magalina, ᠔᠔ baado inḡ gōt ken naade inḡ ᠔s kōs se. Gōtn se naan tōnd metde ᠔᠔: «Nakḡ maam m'tēdsen se, naase 'jeel

‡ 12:38 Aak Eza 53.1. § 12:40 Aak Eza 6.9-10.

okki metin dey la? ¹³ Ken naase jaay 'danjunki okki: <Debm Dooyje> do <Melje> se, taarse se met ki. Deere, maam bo m'Debm Dooyse do Melse. ¹⁴ Ken maam Melse do m'Debm Dooyse jaay bo m'tugsen jesege se, beeki se, naase kic 'lee 'tugki je naapge bin kici. ¹⁵ Ken maam jaay m'tedsen naan se, taa naase kic bo aki koj tedn aan goo gen maam m'tedseno se kici. ¹⁶ Booyki bee m'asen taada: debm tedn naaba gotn deb ki se, naan se magal cir debm ken naan lee tedin naaba eyo do debm aan naaba deb ki se, naan magal cir debm ken lee olin naaba eyo. ¹⁷ Nakgen se, borse naase 'jeel okkiga metina ken naase jaay 'tedinkiga naan se num, maakse 'raapo. ¹⁸ Taar ken maam m'taadse, m'taad te naase paacki eyo, taa jeegen ken maam bo m'beer m'toodde se, maam jeelde. Gan taar ken k'raanin do dakin se, aanga doobin ki ken do: *Debm ken lee os mappa te maam se, 'terlumga naaga.**

¹⁹ «Kor nakj se jaay ute kaan se, maam m'taadsesin borse. Bin se nakj se jaay aanga kic num, naase aki 'jeele maam se debm ken ting gen daayum. ²⁰ Booyki bee m'asen taada: debm dood ok debm kaan naabum jiga se, naan se dood okum maam mala, do debm dood okum maam se dood ok Debm ken olumo.»

Isa taad do Judas utu an kutu

(Mt 26.31-35; Mk 14.27-31; Lk 22.31-34)

²¹ Ken Isa jaay taad nan taarin se, gotn se maakin tuju. Do naan taaddesin tal do: «Booyki bee m'asen taada: maakse ki se deb kalan utu am kutu.» ²² Gotn se jee metin ki baag terl kaakj naapa do saap maakde ki do: «Naan tap bo taad te naja?» ²³ Deb kalan maakj jee metin ki se, naan se bo debm ken Isa jen se utu ing cee ki†. ²⁴ Gotn se Simon Pier tedin nakj ken naan an kaakj jeel ro ki do: «N'tond metin naan tap bo n'taad te naja?» ²⁵ Gotn se debm ken metn Isa ken ese se dej kaadn Isa ki tond metin do: «Meluma, kese tap bo naja?» ²⁶ Isa terlin do: «Kese debm ken maam m'utu m'dupm mappa do m'kol maakj baay ki jaay m'an ked se.» Gotn se Isa dup mappa ol maakj baay ki do ed Judas goon Simon Iskariot ki. ²⁷ Ken Judas jaay ok mappan ji Isa ki se, gotn ese sum bo *Bubm sitange baado end maakin ki. Gotn se Isa deekin do: «Nakj naai 'je 'teda se 'naar tedin yokodo.» ²⁸ Gan jee ing gotn ese se maakde ki se, metn taar ken naan taad se, nam tap bo booy jeel te metin eyo. ²⁹ Aan goo Judas bo debm boobm gursde dey se, jee metinge saap do kaadn naane Isa jen taadn do n'baa n'dugo nakj tedn laa, ey le jen taadn do n'baa n'ed naka jee daayge tu. ³⁰ Gan gotn se, Judas jaay ok mappan k'dup k'jedinsin sum se, naan naar teec naatn. Do kaad ken se goto tedga nooro.

Isa taadden do k'je naapa

³¹ Ken Judas jaay teec sum se, Isa deek do: «Borse se *Goon Deba se *nookin ute 'keeme do ute ro Goon Deba se Raa kic nookin ute keeme. ³² Aan goo Raa nookina utu 'keem ute doobm Goon Deba se, bin se Goon Deba kic oopga baata Raa utu an nooko. ³³ Genumge‡ maam se m'koj king den ute naase ey sum. Naase utu amki jea nabo aan goo ken m'taado Yaudge tu se, m'taadsen naase ki kici, gotn maam m'an baa se, naase aki koj baa eyo. ³⁴ Borse maam m'taadsen nakj naase utu aki ted se ken kiji: 'jeki naapa. Aan goo ken maam m'jeseno se, bin se naase kic 'jeki naapa. ³⁵ Ken naase jaay 'jeki naapa deer num, ute naan se jeege paac 'jeele, naase se jee metn maam ki.»

³⁶ Gotn se Simon Pier tond metin do: «Meluma, naai 'baa gay?» Isa terlin do: «Borse gotn maam m'an baa se, naai am koj daan eyo. Num kaadn naai am daan se, moon kuuy jaayo.» ³⁷ Pier terlin do: «Meluma, gen di jaay naai do borse maam m'ai koj daan ey se? Taa naai se, maam m'kooyo!» ³⁸ Isa terlin do: «Naai se bo 'kooy taa maam ne? 'Booy bee m'ai taada: kor koronjo 'koo ey sum bo, naai 'naajin dool moto do naai 'jeelum eyo.»

* 13:18 Aak KKR 41.9. † 13:23 Yaudge se ken naade os kos num tood res yer kerle do ji jeele do dodege se olin kaam sak tabil. ‡ 13:33 Genumge se gotn se Isa je taadn do jee metin ki se naan jedo aan goo gaan maakinge mala.

14

Isa se naan doobm ken ol jeege gōtn *Raa ki

¹ Ɔnte 'kuunki nirlse, naase aalki maakse do Raa ki ɔ aalki maakse do maam ki kici. ² Gōtn kingi utu dena raan maakɔ bee Bubum ki. Ken jaay gōtɔ num, kaadn naane maam m'taadsenga. Maam ɔaa ɔaa se taa m'asen ɔaa daapm gōtɔ. ³ Ken jaay m'ɔaa daapsenoga gōtɔ num, maam m'ade tɛrlɛ m'utu m'asen tɔsɔ taa j'aki ɔaa king tɛlɛ. ⁴ Naase 'jeelki doobm ken maam m'an ɔaa se. ⁵ Gōtn se Tōma deekiɔ ɔ: «Mɛlje, gōtn naai 'ɔaan ɔaa se naaje k'jeel eyo, ɔ doobm se tap ɔ j'an jeel ɔ di?» ⁶ Isa deekiɔ ɔ: «Maam ɔ doobo, m'taar met ki ɔ debm ken ɛd kaaja jeege tu. ɔ debm jaay ɔaa gōtn Bubum ki se kaal te doobm maam jaayo. ⁷ Ken naase 'jeelumki maam se, Bubum kic num naase anki 'jeele. Ɔorse, naase 'jeeliɔki ɔ aakiɔkiga te kaamse.»

⁸ Pilip deekiɔ ɔ: «Mɛlje, 'taadjɛn tu Bua, nabo beejega sum.» ⁹ Isa deekiɔ ɔ: «Do dakiɔ maam m'tiɔg ute naase se ɔ ɔ naai 'jeelum ey ne Pilip? Debm aakumga maam se, naan se aakga Raa Bubu. Gen di jaay deekum ɔ: <'Taadjɛn tu Raa Bubu se?> ¹⁰ Naai 'took ey la ken maam m'iɔg ute Bua ɔ Bu iɔg te maam se, taargen maam m'taadsen se maam m'tɛrɛc ute dom eyo, gaɔ Bu ken naaje k'kalaɔ se ɔ lee tɛdn naabiɔa. ¹¹ Tookki taaruma ken maam m'iɔg ute Bua ɔ Bu iɔg ute maam se, ken 'tookki taarum ey kic num, 'tookki taa nakɔ-kɔɔɔgen maam m'lee m'tɛd se. ¹² 'Booyki beɛ m'asen taada: debm aal maakiɔ do maam ki se, 'kɔɔ tɛdn nakgen aan gɔɔ maam m'lee m'tɛd se, ɔ naan se utu 'tɛdn nakgen cir gen maam se daala, taa maam ɔaa ɔaa gōtn Bubum ki. ¹³ Nakgen paacɔ naase utu aki tɔnd meta te ro maam se, maam m'utu m'an tɛda bin ɔ maam Goono se m'taadn *nookɔ Bubuma. ¹⁴ Nakɔ ken naase 'tɔndki meta ute ro maam se, maam m'utu m'an kɔɔ tɛda.»

*Isa deek ɔ utu ade kɔl *Nirl Raa jeenge tu*

(*1Jn 5.3, 2.3-5; Jn 16.5-15,33*)

¹⁵ «Ken naase jaay 'jemki num, naase aki kɔɔ tɛdn nakɔ ken maam m'taadsen gen tɛda se. ¹⁶ Maam m'utu m'tɔnd metn Bubuma, ɔ naan utu aseno kɔl debm ken asen king noogɔ daayum. ¹⁷ Debm ken naan ade kɔl se, keɛ Nirl Raa mala ken taad taar met ki. Naan se jee do naan ki an kɔɔ kɔɔ eyo, taa naade se ɔɔ aakiɔ eyo ɔ jeeliɔ eyo. Gaɔ naase se 'jeeliɔki taa naan utu te naase ɔ utu iɔg maakse ki. ¹⁸ Maam m'asen kɔɔ kɔɔ genaalge eyo, maam m'utu m'asen tɛrl kɔɔ. ¹⁹ Ɔpɔga baata jee do naan ki se am kaak ey sum, gaɔ naase se utu amki kaakum m'iɔg zɛɛɛ, ɔ naase kic num aki kɔɔ kaaja. ²⁰ Bii ken se, naase aki 'jeele maam m'iɔg te Bubuma ɔ Bubum iɔg ute maam se, naaje k'kalaɔ ɔ naase ute maam se, naaje k'kalaɔki kici.

²¹ «Taar ken maam m'taadsen gen tɛda jaay debm tɛdiɔ se keɛ ɔ debm jema, ɔ debm jem maam se, Bubum kic an jea ɔ maam kic m'utu m'an jea ɔ m'an taadn roma, taa naan am jeele.»

²² Judn ken Judas Iskariɔt ey se, deekiɔ ɔ: «Mɛlje, naai ɔ ajen taadn roi naaje ki sum ɔ jee do naan ki jaay ai kaak ey se ajensiɔ taadn ɔ di?» ²³ Isa tɛrliɔ ɔ: «Debm jem maam se 'tookɔ kuun taaruma ɔ Bubum se utu an jea maam te Bubum se k'ɔaa gōtiɔ ki, ɔ k'king tɛlɛ ute naana. ²⁴ Debm ken jem ey se, naan 'took taarum eyo. Taar ken naase iɔg 'booyki maam m'iɔg m'taadsen se m'tɛrɛc te dom eyo, gaɔ naan se Bubum olumo se ɔ taada. ²⁵ Maam m'taadsen nakgen se kaad ken maam m'utu te naase. ²⁶ Bubu se utu ade kɔl *Nirl Salal ute ro maama, taa naan asen noogo ɔ naan asen dooy nakge paac, ɔ utu asen tɛdn naase aki saapm jeel metn taargen maam m'taadseno se.

²⁷ «Ɔnte 'kuunki nirlse ɔ ɔnte 'ɔberki. Maam m'ɔaa ɔaa se m'asen kɔɔ tɔɔsuma ken asen tɔɔgɔ maakse, ɔ tɔɔsn se ɔ ken utu maakɔ maam ki kici. Maam m'asesiɔ keɔse aan gɔɔ gen jee do naan ki eyo. ²⁸ Naase 'booykiga taar ken maam m'taadsen m'ɔ m'ɔaa ɔaa num m'utu m'ade tɛrl m'asen kɔɔ. Ken naase jaay 'jemki num maam ɔaa ɔaa gōtn Bubum ki se, beeki num, maakse raapo taa Bubum se naan magal cirum maama. ²⁹ Maam m'taadsen ɔorse kɔɔ nakgen se aan te ey ɔrt se, ken naade se jaay aanga kic num, naase

aki tooko. ³⁰ Naan ki se maam m'kəŋ taadn den te naase ey sum, taa gaar gen do naan se utu 'baado. Nabo deere, naan se ok təɔgɔ dom ki eyo. ³¹ Num garj taa jee do naan ki 'jeel maam se, m'je Bubuma ɔɔ m'tedn nakŋ ken naan taadumi. Iinki gətn ara; k'baaki!»

15

*Isa se naan *ko biŋ mala mala*

¹ Isa taad jeege tun metiŋ ki daala ɔɔ: «Maam se aan gɔɔ ko biŋ mala mala ɔɔ Bubum se, naan bo mel ko biŋ se. ² Teletgen paacŋ dɔɔk ute maama ɔɔ ken ooj ey se, naan gaarj tund naatn. Garj teletn ken ooj se naan gaarj daapiŋa taa koojŋ den cir ken se daala. ³ Taargen ken maam m'taadsen se, 'daapsenga, akiga bɛɛ naan *Raa ki. ⁴ Ing 'dɔɔkki ute maama aan gɔɔ ken maam m'utu m'ing m'dɔɔk te naase se. Aan gɔɔ teletn ko biŋ k'gaarj k'j'undga naatn num ɔŋ ooj ey se se bin bo ken naase jaay ing 'dɔɔkki ute maam ey se, naase aki kəŋ tedn nakŋ aak bɛɛ eyo kici. ⁵ Maam se m'ko biŋ ɔɔ naase se 'teletumge. Debm ing 'dɔɔk te maama ɔɔ maam m'ing m'dɔɔk te naan se, debm se utu 'tedn nakgen jiga den aak eyo. Anum ken naase jaay 'dɔɔkki te maam ey se aki kəŋ tedn dim eyo. ⁶ Debm ken ing 'dɔɔk te maam ey se j'utu j'aŋ gaarj kund naatn aan gɔɔ teletn ko biŋ k'gaarj j'undiŋ se naan utu tuutu ɔɔ j'aŋ tɔsn tɔɔɔ. ⁷ Ken naase jaay ing 'dɔɔkki te maama ɔɔ taarum jaay ing maakse ki se, 'təndki metn nakŋ naase 'jeki ɔɔ naase aŋki kəŋɔ. ⁸ 'Tedki nakgen bɛɛ dena, bin se naase aki 'tedn jee metum ki ɔɔ nakgen se *'nookŋ Bubuma. ⁹ Maam m'jese aan gɔɔ ken Bubum Raa 'jem maam se kici. Ing 'dɔɔkki te maama, bin se naase aki 'jeele maam se m'jese. ¹⁰ Ken naase jaay 'tedki nakŋ maam m'taadsen gen tɛda se num, kɛse naase ing dɔɔkki ute maam maakŋ maak-jem ki, aan gɔɔ maam m'ted nakgen ken Bubum taadum gen tɛda se jaay m'ing *dɔɔk ute Bubum maakŋ maak-jen ki se.

¹¹ «Maam m'taadsen nakgen se taa naase aki kəŋ maak-raapuma, ɔɔ maak-raapse se 'tedn maak-raapm maraadiŋ ki. ¹² 'Booyki! Nakŋ ken maam m'taadsen gen tɛda se: 'jeki naapa aan gɔɔ ken maam m'jese se. ¹³ Debm ken jaay ed kəŋa taa medinge se, naan se jede te maakiŋ cir paac. ¹⁴ Nakŋ maam m'taadsen se jaay, naase 'tediŋki se, naase se bo medn maange. ¹⁵ Maam se mɔɔtn m'asen kəŋ dan bulumge ey sum, taa debm bulu se ɔŋ jeel nakŋ ken meliŋ lee ted se eyo. Num naase se maam m'daŋse medumge, taa maam m'taadsenga nakgen paacŋ ken maam booyo gətn Bubum ki. ¹⁶ Naase bo 'bɛɛr ɔɔdumki eyo, anum maam bo m'bɛɛr m'tɔɔdseno se taa m'asen kəl naaba aki baa tedn nakŋ aak bɛɛ ɔɔ nakgen ting gen daayum. Taa bin se nakŋ naase paac 'təndkiga meta ute ro maam se, Bubum asen 'kəŋ kɛda. ¹⁷ Nakŋ maam m'taadsen m'ɔɔ aki ted se: 'jeki naapa.»

Jee do naan ki utu kɔɔdn kund jee metn Isa ki

¹⁸ «Ken jee do naan ki jaay ɔɔd undse se, 'jeelki naade ɔɔd undumoga maam bo deete. ¹⁹ Ken naase jaay metn jee do naan ki num, kaadn naane naade asen jea, taa naase aki 'tedn metn naade. Garj naase 'tedkiga metn naade eyo, ɔɔ maam se m'bɛɛr m'tɔɔdseno maakŋ naade ki se, naase 'tedkiga kalse ki, taa naan se bo naade ɔɔd undse naatn se. ²⁰ 'Saapki tu do taar ken maam m'taadseno m'ɔɔ: debm tedn naaba gətn deb ki se, naan se magal cir debm ken naan tedn naaba gətiŋ ki se eyo. Jee se jaay dabarumo maam se, naase kic, naade utu asen dabara; ɔɔ naade jaay uun taar maam se taar naase kic bo, naade utu kuunu. ²¹ Naade utu asen tedn nakgen se paac dose ki se taa maama, taa naade le jeel debm olumo se eyo. ²² Ken maam m'baado jaay m'taaddn te taargen se ey num, naade 'tedn jee *kusinge eyo, num bɔrse maam m'baado m'taaddenga jaay naade baate kuun se, naade 'kəŋ doobm ken naade an kɔɔdn dode eyo. ²³ Debm ɔɔd undum maam se, ɔɔd und Bubum kici. ²⁴ Nakŋ kɔɔbgen maam m'ted daande ki ken bii kalaŋ nam tediŋ te ey se, ken maam jaay m'tediŋ te ey num, naade kəŋ 'tedn jee kusinge eyo. Num bɔrse nakŋ-kɔɔbgen maam m'teddesiŋ se naade aakiŋga ute kaamdɛ. Ute naan se kic bo naade ɔɔd undum maam te Bubuma. ²⁵ Nakŋ naade ted se aanga doobiŋ ki aan gɔɔ k'raaniŋ maakŋ *Ko Taar ken Raa edo Musa ki ken ɔɔ: *Jee se ɔɔd undum se, cɛɛ sum.** »

* 15:25 Aak KKR 35.19 ɔɔ 69.4.

²⁶ Ter Isa deekden ɔɔ: «Debm utu ade ɓaa jaay asen noogse, ade kiin̄ gɔtn Bubum ki, ɔɔ ken maam m'ɓaaga gɔtn Bubum ki num, m'asesiŋo kɔlɔ. Naan̄ se ɓo Nirl naan̄ Raa mala ken taad taar met ki ɔɔ ken iin̄o gɔtin̄ ki, ken naan̄ ɓaadoga se naan̄ mala utu am tɛdn̄ saaduma. ²⁷ Naase kic ɓo utu amki tɛdn̄ saadumge taa gɔtn maam m'baag naabum sum se, naase utuki te maama.»

16

¹ «Maam m'taadsen taar ese se, taa kaal maaksen naase aalki do *Raa ki se an̄ki kɔŋ eyo. ² J'utu j'asen tuur maakŋ *ɓee ken Yaudge lee tusn̄ maak ki ɔɔ ken kaad̄in̄ utu kaan se, jeege utu asen tɔɔlɔ, maak-saapm naade ki num ɔɔ kaad̄n̄ naane naade tɛd̄ tɛd̄ naabm Raa. ³ Naade utu 'tɛdn̄ naan̄ se, taa naade jeelum maam eyo ɔɔ jeel Bubum eyo. ⁴ Gaŋ maam m'taadsen naan̄ se, ken kaad̄in̄ aanga kic num, naase aki saapm do taar ken maam taadseno se. Kaad̄ ken maam m'utu m'baag baag naabum se, maam m'ɔŋ m'taadseno te naan̄ se eyo, taa maam m'utu te naase.»

*Naabm gɛn *Nirl Raa*

⁵ ɓorse maam taadga taad m'ɔɔ m'ɓaa ɓaa gɔtn deb ken ɔlumo, naɓo maakse ki se, debm jaay 'tɔnd̄ metum ɔɔ naai 'ɓaa gay kic ɓo gɔtɔ. ⁶ Num gaŋ taa taar maam m'taadsen bin se, tujsenga maakse. ⁷ Ey num taar maam m'taadsen se taar met ki; ken maam m'ɓaaga se asen tɛdn̄ jiga naase ki; ken maam jaay m'ɓaa te ey num, Debm Noogo se ade kɔŋ ɓaa eyo. Num gaŋ ken maam m'ɓaaga num m'utu m'aŋo kɔlɔ. ⁸ Ken naan̄ ɓaadoga num, naan̄ utu 'taad̄n̄ jeege tun do naan̄ ki se, naade iigga do maak-saapm ken naade ɔkɔ do *kusiŋ ki, do nak ken ute doobiŋa, ɔɔ ter do kɔŋŋ ɓɔɔr ken Raa utu kɔŋŋ do jeege tu se kici. ⁹ Maak-saap naade ɔk do kusiŋ ki se lɛ taa naade aal maakde dom ki eyo. ¹⁰ ɔɔ maak-saapm ken naade ɔk do nak ken ute doobiŋ se lɛ, taa maam ɓaa ɓaa gɔtn Bubum ki ɔɔ mɔɔtn̄ naase amki kɔŋ kaak eyo. ¹¹ ɔɔ maak-saapm ken naade ɔk do kɔŋŋ ɓɔɔr ken Raa utu kɔŋŋ do jeege tu se lɛ, taa gaar do naan̄ ki se ɓɔɔrɔ oocga don̄ ki.

¹² «M'ɔk nakge dɛna ken m'asen taada, naɓo ken m'taadsesiŋga ɓorse kic ɓo, naase an̄ki kɔŋ booy kɔk eyo. ¹³ Ken *Nirl Salal ken taad taar met ki utu ade ɓaa se, naan̄ utu asen tɔɔdɔ taa naase aki jeel taar met ki se mala mala. Taa taar naan̄ utu 'taad se, 'tɛrɛcŋ don̄ ki ɓo 'taad eyo, gaŋ naan̄ se utu asen taad̄n̄ taar ken naan̄ utu ade booyo, ɔɔ utu asen taad̄n̄ nakgen utu 'kaan se. ¹⁴ Nirl Salal se utu am *nooko, taa nakgen jaay naan̄ ade booy gɔtum ki se utu asesiŋ taad̄n̄ naase ki. ¹⁵ Nakgen paacŋ Bubum ɔk se, nakgen se gɛn maam kici; taa naan̄ se ɓo maam m'taadsen m'ɔɔ: nakgen jaay naan̄ ade booy gɔtum ki se utu asesiŋ taad̄n̄ naase ki.»

Naase 'maakse utu raapo

¹⁶ «ɔɔpɓa baata naase utu amki kaak eyo, ɔɔ tɛd̄ga cɔkɔ jaay sɔm utu amki kaaka.» ¹⁷ Gɔtn ese maakŋ jeenge tu se jee metiŋge se taad te naapa ɔɔ: «Naan̄ tap ɓo je deekŋ ɔɔ dio ken taad ɔɔ: ɔɔpɓa baata naase utu amki kaak eyo, ɔɔ tɛd̄ga cɔkɔ jaay sɔm utu amki kaaka, ter deek ɔɔ: maam ɓaa ɓaa gɔtn Bubum ki se? ¹⁸ ɔɔ taariŋ ken ɔɔ ɔɔpɓa baata se, je deekŋ ɔɔ dio? Taar naan̄ taad se naaje j'ɔnd̄ te metiŋ eyo.» ¹⁹ Isa se jeele ken naade je tɔnd̄ metiŋ se, naan̄ deekden ɔɔ: «Naase je aki jeel ute naapa metn̄ taar ken maam m'deeksen m'ɔɔ: ɔɔpɓa baata naase utu amki kaak eyo, ɔɔ tɛd̄ga cɔkɔ jaay sɔm utu amki kaak se. ²⁰ 'Booyki bɛɛ m'asen taada: naase maakse utu tuju ɔɔ aki keeme, gaŋ jee do naan̄ ki se maakde utu 'raapo. Maakse utu tujŋ deere, naɓo tɛd̄ga num, maak-tujse se 'dɛl maak-raapo. ²¹ 'Saapki tu do mɛnd̄ ken ɓaa ɓaa koojo se: ken kaad̄n̄ koojiŋ jaay aanga se, naan̄ dabar bini jaay ooj goono. Ken naan̄ oojga num, diriŋ te dubariŋ se naatn̄ ɔɔ naan̄ maakiŋ raapo taa goon naan̄ ooj se. ²² Taa naan̄ se, naase kic ɓorse utuki maakŋ maak-tuj ki, ɔɔ tɛd̄ga num, maam m'utu m'asen kaaka ɔɔ bin se maakse utu raapo ɔɔ maak-raapm naase se, nam an̄ kɔŋ tuj eyo.

²³ «Bin ɓo, ɓii ken se, naase aki tɔnd̄ metn̄ dim gɔtum ki ey sum. 'Booyki bɛɛ m'asen taada: nakŋ naase 'tɔnd̄ki meta gɔtn Bubum ki te ro maam se, naan̄ utu asen kɛda. ²⁴ Bini

ḅorse kic ḅo, naase 'tōndki te metn ḅim te ro maam eyo; ḅorse 'tōndki metā ḅo utu aki kōḅ, bin se ḅo maakse 'raap maraadiḅ ki.»

*Isa tōḅg cir *dunia*

²⁵ «Taargen maam m'taadseno paac se, m'taadseno ute kaal naagḅ taara. Gaḅ kaadiḅ utu 'kaan se, maam m'utu m'asen taadḅ ute kaal naagḅ taar ey sum. Num naan ki se nakgen taad taa Bubum se m'utu m'asesiḅ taadḅ tal tal. ²⁶ Biin se naase aki tōnd metn nakge paac ute ro maama. Maam m'asen taada taa naase se maam m'kōḅ tōnd metn Bu ey sum; ²⁷ taa Bu mala se jese taa naase 'jemki maama ḅo naase 'jeelkiga maam se m'iḅḅo ḅōtn Raa ki. ²⁸ Maam m'ḅaado do naaḅ ki se m'iḅḅo ḅōtn Bubum ki; ḅorse maam m'kiḅḅ do naaḅ ki se m'ḅaa ḅōtn Bubum ki.» ²⁹ ḅōtn se jee metiḅ ki ḅeeḅiḅ ḅo: «'Booyo, ḅorse naai 'taadjen tal tal aaljen naagḅ taar ey sum. ³⁰ ḅorse naaje k'jeele, naai se 'jeel nakge paac ḅo 'je nam 'tōnd meti ey sum. Taa naaḅ se ḅo naaje k'jeele naai se iḅḅo ḅōtn Raa ki.» ³¹ Isa terlden ḅo: «ḅorse naase 'jeelkiga sum la? ³² 'Booyki! Kaadiḅ utu 'kaana, ḅo ḅorse kaadiḅ se aanga, naase utu aki 'kaaḅ wōkō ḅo naḅa kic ḅo 'kuun ḅoobiḅ ḅoobiḅa ḅo utu amki kōḅ kalum ki, naḅo maam se m'kalum ki eyo, num Bu se utu te maama. ³³ Taargen maam m'taadsesiḅ se, taa ute maam se naase aki 'kōḅ tōḅse. ḅeere, naase utu aki 'kōḅ ḅubar do naaḅ ki, naḅo aayki kaamse taa maam cirga dunia.»

17

*Isa tōnd metn *Raa taa jee metiḅ ki*

(Ḃb 7.24-28, 4.14-16)

¹ Ken Isa jaay taad naḅ taariḅ se, naaḅ uun kaamiḅ raan ḅeeḅ ḅo: «Bua, ḅere, kaadiḅ se aasga naai *'nook Gooni, taa Gooni kic ai nooko. ² Naai eḅḅiḅa jikilimge paac kaam jima, taa naaḅ keḅḅn *kaaḅḅ gen daayum jeege tun naai eḅḅiḅiḅa se. ³ Kaaḅḅ gen daayum ken ese se taa naade ai jeeli naai Raa mala ken kalaḅ lak ḅo am jeel maam Isa *al-Masi ken naai ḅlumo. ⁴ Do naaḅ ki se maam nookiga ḅo naabi naai eḅum se, maam m'teḅ naḅḅiḅa. ⁵ ḅorse Bua, 'nookum naani ki aan ḅōḅ ken naai 'nookumo kaad ken naai aal te dunia ey ḅōrt se.

⁶ «Maam m'taaddēnga naade jeeliga naai jeegen ken naai 'ḅeer tōḅdo do naaḅ ki jaay eḅumden se. Naade se jee naaige, ḅo naai eḅumdeḅga kaam jima, ḅo naade booy uunga taar naai. ⁷ ḅorse naade jeele, nakḅ naai eḅumo paac se iḅḅo ḅōtn naai ki. ⁸ Taar ken naai 'taadumo se, maam m'taaddesiḅiḅa kici. ḅo naade took uunga, naade jeelga ḅeere, maam se m'iḅḅo ḅōtn naai ki ḅo naade tookga naai ḅo ḅlumo.

⁹ «Maam m'tōnd meti se taa naade sum, ey num gen jee do naaḅ ken ḅaa se paac eyo. Anum m'tōnd meti se gen jee naai eḅumdeḅo kaam jima, taa naade se jee naaige. ¹⁰ Nakḅ maam m'ōk paac se gen naai ḅo nakḅ naai ḅk paac se le, gen maama; ḅo ute ḅoobm naade se ḅo, jeege 'kaakḅ nookuma. ¹¹ Naan ki se maam m'kōḅ kiḅḅ do naaḅ ki ey sum. Gaḅ naade se utu kiḅḅ do naaḅ ki ḅo maam le m'terl terl ḅōtn naai ki. Bua, naai Debm *Salal se, ḅōḅḅe ute tōḅgi ken naai eḅum se. 'ḅōḅḅe taa naade 'teḅḅn kalaḅ aan ḅōḅ maam ute naai naaje k'kalaḅ se. ¹² Kaad ken maam m'iḅḅo te naade se, maam le m'ḅōḅḅeḅeno ute tōḅḅiḅ ken naai eḅumo se. Maam se m'ḅōḅḅeḅenoga maakde ki se nam kalaḅ tap ḅo ut eyo, ḅo deb kalaḅ ken ut se le, taa taar k'raaḅo do ḅōkiḅ se 'kaan te ḅoobiḅa. ¹³ ḅorse maam m'terl terl ḅōtn naai ki ḅo ken ḅorse m'utu do naaḅ ki jaay m'taadden taargen se, taa naade kōḅ maak-raapuma ḅo maak-raapm naade se, 'teḅḅn maak-raapm maraadiḅ ki. ¹⁴ Maam m'taaddēnga taar naai, gaḅ jee do naaḅ ki se ḅōḅ unddeḅga taa naade se metn jee do naaḅ ken ḅaa se eyo, aan ḅōḅ maam kic metn jee do naaḅ ken ḅaa se ey se. ¹⁵ Maam m'tōnd meti se taa aden tōsn naatn do naaḅ ki eyo, num taa aden ḅōḅm ro Deb ken iḅḅ ḅo gen teḅḅn *kusiḅ sum se. ¹⁶ Naade se metn jee do naaḅ ken ḅaa se eyo, aan ḅōḅ maam kic metn jee do naaḅ ken ḅaa se ey se. ¹⁷ Ute taar naai met ki se, naai 'teḅḅen naade 'teḅḅn jee naaigen mala mala; taa taar naai se taar met ki. ¹⁸ Aan ḅōḅ ken naai ḅlumo do naaḅ ki

se, maam kic m'olden do naan ki. ¹⁹ Taa naade se, maam m'edi rom paac, taa naade kic ai kedn rode paac ute taar met ki.

²⁰ «Ken m'tond meti se taa naade sum eyo, num m'tond meti, taa jeegen utu 'tookn taarde do utu 'kaal maakde dom ki se kici. ²¹ Ondé naade paac 'tedn kalañ. Bua, 'tedden naade 'tedn kalañ ute naaje kici, aan goo naai ing *dook ute maama do maam m'ing dook te naai se. 'Tedde naade 'tedn kalañ kici, jaay jee do naan ki se 'jeel naai bo olumo. ²² Maam m'taaddenoga nookn naai edumo se, ute naan se naade tedn kalañ aan goo maam m'utu naai k'kalañ se. ²³ Maam m'ing m'dook te naade, aan goo naai ing dook te maam se. Bin se naade 'kon dookn tedn kalañ, jaay jee do naan ki se 'jeele naai bo olumo do naai 'jede aan goo naai 'jem maam se. ²⁴ Bua, jee se naai bo edumdeno do m'je gotn maam m'ing se, naade 'king ute maam kici. Taa naade kaakn nookuma, nookn ken naai edumo. Taa naai 'jemoga kaad ken naai aalo te do naan ey borto. ²⁵ Bua, naai se debm daan ki, nabo jee do naan ki se jeeli te eyo, gan maam se m'jeeli, do jee se kic jeelga ken naai bo olumo. ²⁶ Maam m'taadden naade jeelga roi, do maam m'utu m'aden tedn naade ai jeel koko, taa maak-jei ken naai ok dom ki se 'tedn do naade ki kici, bin se jaay maam m'king dookn te naade.»

18

Isa jeege baado okina

(Mt 26.36-54; Mk 14.32-50; Lk 22.39-51)

¹ Ken Isa jaay taad nan taarin se, naan iin te jee metin ki gaan kaam maane k'danin Sedron deel baa jen ken kaam naane. Gotn se ok jinene do naan ute jee metin ki se baa end maak ki. ² Gan Judas je kutn Isa se, jeel gotn ese kici taa Isa ute jee metin ki se, lee baado tus tus gotn ese. ³ Naan deelo naan dool asgar *Romge tu, ute asgargen ken lee boob *Bee Raa. Naade se *Parizige ute *magal jee tedn serke Raage tu bo oldeno. Naade baado jinene ki se, ute jel poodge te loompdege do ute nakn tedn boordege. ⁴ Num gan Isa jeel paac nakn utu kaan don ki se, naan iiko ceede ki deekden do: «Naase 'jeki nana?» ⁵ Naade terlin do: «Naaje k'je Isan kod Nazaret.» Gotn se Isa terlden do: «Kese bo maama.» Gan Judas debm ken je kutin se utu maakn jeege tun se kici. ⁶ Ken jee se jaay booy Isa deekden do: «Kese maam se,» jee se ter te metde diwir do naade paac si naan ki. ⁷ Ter Isa tond metde daala do: «Naase tap bo, 'jeki nana?» Naade terlin do: «Naaje k'je Isan kod Nazaret.» ⁸ Isa terlden do: «Maam m'taadsenoga taada m'oo kese bo maama. Ken naase jaay, 'jemki maam sum num, onki jee metum ki se 'baao.» ⁹ Taar ken Isa taado se aanga doobin ki ken do: *Maakn jeege tun ken naai edumdeno kaam jim paac se, nam kalañ maam m'utin te eyo.**

¹⁰ Gotn se, Simon Pier doof gord-gerlin se, do og gaan te bi debm tedn naabm magal debm tedn serke Raa ki. Naan gaan te bin do ji daama do gaabm se k'danin Malkus. ¹¹ Gan Isa taad Pier ki do: «Gord-gerli se olin saapin ki gotin ki! *Koo pm dubar ken Bubum edumo se, maam m'an kaayin ey la?»

J'ok k'baan te Isa naan Annan ki

(Mt 26.57-75; Mk 14.53-72; Lk 22.54-65)

¹² Gotn se dool asgar *Romge, ute bubde do te asgargen ken lee boob *Bee Raa ken Yaudge oldeno se, iij-ok Isa do dookina. ¹³ Naade ok baansino deet se gotn Annan ki. Do Annan se bo moom Kayipm gaaba. Do baar ken ese Kayipm bo *magal debm tedn serke Raa ki. ¹⁴ Kayipm ese bo ken taado magal Yaudge tu do: ken asen tedn jiga naase ki se, deb kalañ bo 'kooyo do 'kon jee dena.

Pier baate Isa

¹⁵ Simon Pier ute debm metn Isa ken kuuy se, naade oko metn Isa. Num debm metn Isa ken kuuy se, *magal debm tedn serke Raa ki se jeelina, gotn se naan end te Isa kalañ baa daan boor bee magal debm tedn serke Raa ki se. ¹⁶ Gan Pier se oop ing naatn taa doob

* 18:9 Aak Jn 6.39 do 17.12.

ki, anum debm metn Isa ken kuuy, ken magal debm tēdn serke Raa ki jeeliṅ se teeco. Ɔ baado taad mend ken ing bɔɔb taa doobo se, ɔ j'ɔṅ Pier se endo. ¹⁷ Ɔ mend ken ing bɔɔb taa doobo se, naaṅ deek Pier ki ɔ: «Naai kic ɔ maakṅ jeege tun metn gaab ken se la?» Pier terliṅ ɔ: «Maam se metn naade eyo!» ¹⁸ Bii ken se kuulu ɔṅɔ, taa naaṅ se ɔ jee tēdn naabge ute asgargen ken lee bɔɔb *Bee Raa se, gɔtn se naade tuuy poodo ɔ daar riib riibi. Gɔtn se Pier kic daar riib te naade.

**Magal debm tēdn serke Raa ki se tɔnd metn Isa*

¹⁹ Gaṅ magal debm tēdn serke Raa ki se baag tɔnd metn Isa se taa jee metiṅ ki ɔ do taar ken naaṅ lee dooyde. ²⁰ Isa terliṅ ɔ: «Jee te dende se maam taaddenga tal tal ɔ daayum maam m'lee dooyo jeege maakṅ *bee ken Yaudge lee tusn maak ki ɔ m'dooyo jeege daan bɔɔr *Bee Raa ki, gɔtn ken Yaudge paac le tusn se taar dim kalaṅ tap ɔ maam m'ɔyiṅ te eyo. ²¹ Naai tap ɔ 'tɔnd metum bin se taa dio? Naai 'tɔnd metn jeegen ting booyo taar ken maam m'lee taaddeno se. Ɔ metn taar ken maam taaddeno se le, naade jeeliṅ paac.» ²² Do taar ken se sum ɔ maakṅ asgarge tun ken lee bɔɔb Bee Raa se deb kalaṅ ken cɛɛṅ ki se, ɔndiṅ metn biṅ ki ɔ deekiṅ ɔ: «Magal debm tēdn serke Raa ki ɔ k'taadiṅ taar ken bin ne?» ²³ Gaṅ Isa terliṅ ɔ: «'Taadam tu taar di ken maam m'taad m'tujiṅ se! Ɔ ken maam jaay m'taadga taar met ki num, gen di jaay naai ɔndum se?» ²⁴ Isa jaay Annan ɔliṅ gɔtn Kayipm ken magal debm tēdn serke Raa ki se, Isa k'dɔɔkinga dɔɔkɔ.

Pier baate Isa kuuy daala

²⁵ Kaad'ken Simon Pier daar riib riib poodo gɔtn ese se, naade deekiṅ ɔ: «Maakṅ jeege tun metn gaab ken se, naai kic ɔ maakde ki la!» Gɔtn se Pier naaj ɔ: «Maam se metn naade eyo.» ²⁶ Gaṅ maakṅ jee tēdn naabm *magal debm tēdn serke Raa ki se, deb kalaṅ se taasn gaabm ken Pier ɔg gaṅo te biṅ se, naaṅ deek Pier ki ɔ: «Naai se, maam m'aakioga te naaṅ maakṅ jinen ki daamo?» ²⁷ Gaṅ ter gɔtn se Pier naaj daala ɔ kaad'ken se sum ɔ gaṅ kɔrɔṅjɔ naar ɔɔd ɔɔyɔ.

Isa j'ɔk k'baansiṅ naan Pilat ki

(Mt 27.1-2,11-30; Mk 15.1-9; Lk 23.1-25)

²⁸ Tanɔɔriṅ nɔɔriṅ se, naade ɔko Isa gɔtn Kayip ki ɔ baansiṅ bee magal *Rɔmege tu roṅ Pilat. Gaṅ naade baate kend maak ki taa naade daapga daap rode gen kɔsn *laa Paak, taa naade je tēdn kusina rode ki eyo. ²⁹ Gɔtn se Pilat teec ɔṅde naatn ɔ deekden ɔ: «Gaabm se naase ɔkiṅki mindiṅ gen di?» ³⁰ Naade terliṅ ɔ: «Gaabm se ken tuj te dim ey sum ɔ naaje j'ansino kɔkṅ baa gɔti ki la?» ³¹ Gɔtn se Pilat terlden ɔ: «Naase mala ɔk baansiṅki, ɔ taar se, baa aakiṅki ute doobm naase.» Gaṅ Yaudge terliṅ ɔ: «Naaje j'undjen te kulu gen tɔɔl deba eyo.» ³² Bin ɔ taar ken Isa taado ɔ te doobm gay ken naaṅ utu an kooy se, aanga doobiṅ ki.

³³ Gɔtn se Pilat terl end maak ki daala, ɔl k'daṅo Isa, ɔ naaṅ tɔnd metiṅ ɔ: «Naai ɔ Gaar Yaudge la?» ³⁴ Num Isa terliṅ ɔ: «Taar naai 'taad se, naai mala ɔ saap ɔṅiṅ lɔbu, jeegen kuuy ɔ taadi taa maam le?» ³⁵ Pilat terliṅ ɔ: «Naai aakum maam se, m'kɔd Yaud la? Kese jeeige mala naaden *jee magal tēdn serke Raa ki se ɔ ɔk baansio gɔtum ki je ai kutu. Naai tap ɔ tujga dio?» ³⁶ Gɔtn se Isa terliṅ ɔ: «Gaar maam se gen do naaṅ ara eyo. Ken gaar maam jaay gen do naaṅ ara num, asgarumge am kɔṅ kɔṅum Yaudge am kɔk eyo. Num bɔrse gaar maam se, gen do naaṅ ara eyo.» ³⁷ Gɔtn se Pilat deekiṅ ɔ: «Ken bin se, naai gaarge daamo?» Isa terliṅ ɔ: «Yɛɛ aan gɔɔ ken naai 'taadiṅ se, maam se m'gaarge. Taa naaṅ se ɔ maam j'oojuma ɔ maam m'baado do naaṅ ki se taa m'tēdn saada do taar ken met ki. Ɔ debm jaay ing ute taar met ki se, booy kuun taaruma.» ³⁸ Pilat terl Isa ki ɔ: «Taar met ki se, taar gayo?»

Num ken Pilat jaay taad taar ese se, naaṅ terl teec baa ɔṅ Yaudge daala ɔ deekden ɔ: «Gaabm se, maam m'ɔṅ te taar dim kusin gɔtiṅ ki eyo. ³⁹ Aan gɔɔ aanga laa Paakṅ gen Yaudge tak ɔ, maam m'lee m'tɔɔd talsen tɔl maakṅ jee dangayge tu deba kalaṅ se, bɔrse naase 'jeki m'asen kɔɔdn kɔl Gaar Yaudge se la?» ⁴⁰ Ter gɔtn se naade baag tɔɔyɔ ɔ:

«Naaje k'je Barabas, ey num naan se eyo!» Anum ganj Barabas se, naan debm tujn nakj jeege.

19

Isa jeege je an baa kutu

¹ Gōtn se, Pilat ɔl ɔɔ j'ɔk k'baano te Isa ɔɔ k'tɔndin ute mɛɛje. ² Ɔɔ asgarge se, uj ɔapo jeke gen kɔrɔndɔ baado ɔndin don ki, ter naade uun uusin kal gaaringe aac boj. ³ Naade iiko cɛɛn ki ɔɔ deekin ɔɔ: «Tɔɔse naai ki, Gaar Yaudge!» Gōtn se, naade baagin tɔnd mɛtn bin ki. ⁴ Ter Pilat teeco kuuy daala ɔɔ deek Yaudge tu ɔɔ: «'Booyki, gaabm se maam m'ano kɔɔdn teecn naatn. Taa naase aki jeele maam se m'ɔɔ te taar dim ken naase ɔkin ki mindin ro ki eyo.» ⁵ Gōtn se Isa teeco naatn ute jekj kɔrɔndɔ don ki ɔɔ te kal gaaringen aac se ron ki. Anum Pilat deekden ɔɔ: «Kese bo gaabm se!» ⁶ Num ken *magal jee tɛdn serke Raa ki te jeedege jaay aakin se, naade baag tɔɔdn tɔɔyɔ ɔɔ: «Naan se tupu tɔɔlin ro kaag ki! Tupu tɔɔlin ro kaag ki!» Ganj Pilat taadden ɔɔ: «Naase mala ɔk baa tupu 'tɔɔlin ki ro kaag ki; ey num maam se m'ɔɔ te taar dim ken naase ɔkin ki mindin ro ki eyo.» ⁷ Yaudge terlin ɔɔ: «Naaje se j'ɔk *Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki ɔɔ maakj Ko Taar naajege se taad ɔɔ debm bin se j'an tɔɔɔ. Taa naan tɛd ron Goon *Raa.» ⁸ Ken Pilat jaay booy taarde se, beere ɔkin cir daala. ⁹ Pilat terl baa ɔɔ Isa maak ki tɔnd mɛtin ɔɔ: «Naai tap bo iino gay?» Num ganj Isa baate terlin taara. ¹⁰ Gōtn se Pilat deekin ɔɔ: «Maam ara bo naai 'baate terlum taara ne? Naai 'jeel ey la ken maam m'ɔk tɔɔgɔ ɔɔ ken m'je num, m'ai kɔɔdn kɔɔ ɔɔ ken gɔtɔ le m'ɔk tɔɔgɔ ken m'ai tupm tɔɔl ro kaag ki se?» ¹¹ Ganj Isa terlin ɔɔ: «Naai se ken Raa jaay ɛdi eyo te tɔɔg ey se, naai ɔk tɔɔgɔ dom ki eyo. Taa naan se bo debm ɔk ɔlum ji naai ki se, tɛdga *kusin ciri naai se daala.»

¹² Naan ken se sum bo, Pilat je doobm an kɔɔdn kɔl Isa. Num ganj Yaudge baag tɔɔdn tɔɔyɔ deek ɔɔ: «Ken naai jaay ɔɔd ɔlinga num, naai se mɛdn Sezar* eyo. Taa debm jaay tɛd ron gaarge se, naan se debm taamooy Sezar.» ¹³ Ken Pilat jaay booy taargen se naan ɔl k'j'ɔk k'j'ɔɔdo Isa naatn, naan baado ɔndin gɔt ken j'iin k'daapinga ɔɔ te koa ken naan lee ɔjn bɔɔɔ jeege tu. Gōtn se k'danin te taar Ebre: *Gabbata*. ¹⁴ Aan gɔɔr te katar se, Pilat taad Yaudge tu ɔɔ: «Aakki, kese bo gaarse!» Naan ken se, naade ɔɔp ɔɔp rode gen tɛdn *laa Paak gen Yaudge tɛger.

¹⁵ Num ganj Yaudge terl baag tɔɔdn tɔɔyɔ ɔɔ: «Naan se, nakin yoa, naan se nakin yoa! 'Baa tupu tɔɔlin ro kaag ki gam naane!» Pilat terlden ɔɔ: «Gaarse bo, naase 'jeki m'an tupm tɔɔl ro kaag ki la?» Magal jee tɛdn serke Raage tu terlin ɔɔ: «Naaje se Gaarje Sezar sum, gaar kuuy se naaje k'j'ɔk eyo!» ¹⁶ Gōtn se sum bo, Pilat ɔk ɔlden Isa taa naade an baa tupm tɔɔlin ro kaag ki. Ɔɔ gōtn se asgarge ɔk baan te Isa.

Isa k'tupin ro kaag ki

(Mt 27.32-52; Mk 15.21-37; Lk 23.26-46)

¹⁷ Ken Isa teec teec maakj Jeruzalem ki se, naade ɔɔnin naan mala uun kaagj j'ansin tupm ro ki se, daamin ki. Ɔɔ naade baansin gɔt ken k'danin kaadn do deba. Gōtn se te taar *Ebre se, ron Golgota. ¹⁸ Ɔɔ gōtn ese bo naade tupin ro kaag ki ɔɔ naade tup jeege dio ro kaagge tu kici; deb kalan j'uun k'darin cɛɛsin ken kalan ɔɔ deb kuuy se j'uun k'darin cɛɛsin ken kuuy ɔɔ naade ɔl Isa daar daan ki. ¹⁹ Ter Pilat raan ro kaag ki ɔl k'baa k'tupin raan kaam do kaag ken k'tupm Isa ro ki. Ɔɔ taar naan raan se taad ɔɔ: «Isan kɔd Nazaret se, naan Gaar Yaudge». ²⁰ Ganj den Yaudge se dooyga taar se, taa gōtn k'tupm Isa ro kaag ki se, naan gɔɔr te Jeruzalem. Ɔɔ taar naan raanin se le raanin te taar Ebre, taar Laatin ɔɔ ute taar Grek kici. ²¹ Num *magal jee tɛdn serke Raa ki gen Yaudge se, deek Pilat ki ɔɔ: «Ɔnte raan ɔɔ: naan se Gaar Yaudge, num raan ɔɔ: naan bo taad ɔɔ naan Gaar Yaudge.» ²² Ganj Pilat terlden ɔɔ: «Taar maam m'raaninga se, m'raaninga sum.»

²³ Ken asgarge jaay tup Isa ro kaag ki aas se, naade tɔs kalinge ɔɔ nigin gɔtɔ kaam ɔɔ. Deba kic bo uun bedin bedina. Ɔɔp kalin kalan ken naan uusinga num lee tuusin kalgen

* 19:12 Sezar se Gaar magal inj *Rɔm ki.

kuuy do ki se, ðo kal se ðnd raan bini bōoy aan naan̄ ki se ðk gōtn kur eyo. ²⁴ Gōtn se asgarge taad te naapa ðo: «Kal se j'ōnte 'nēepiŋki, num gan̄ k'tēdiŋ salatia, debm ken oociŋga bo 'kuun sum.» Anum nak̄ se aanga ðoobiŋ ki aan gōo taar k'raaŋo do ðōkiŋ ken ðo:

Naade nigga kalumge ute naapa,

ðo kalum maak ki se le, naade tēdiŋga salatia.†

ðo kese bo naabm ken asgarge tēda.

²⁵ Cēē kaag ken k'tupm Isa se, ko Isa ute gēnaaŋ mēnda, ðo Mari mēnd Kleopas ute Mari ken iino Magdala ki, naade utu ðaar gōtn ese. ²⁶ Gōtn se, Isa aak koŋa ðaar ðaar cēē debm metiŋ ken naan̄ jēŋ se, naan̄ deek koŋ ki ðo: «Kaaya aaka, kese bo gooni.» ²⁷ Ter naan̄ taad deb ken metiŋ ki se, ðo: «Aaka, kese bo koi.» Bii ken se sum bo debm metn Isa ki se ðk baansiŋ been̄ ki. ²⁸ Ken nakgen se jaay deel paac sum se, aan gōo Isa jeel naabm ken naan̄ baano ro ki se nan̄ga, num taa taar k'raaŋo do ðōkiŋ 'kaan ðoobiŋ ki se, naan̄ deek ðo: «Maam se, maane tōoluma.» ²⁹ Gōt ken se ðk j'elēŋe ðooc te tōtn koojŋ biŋ ken mooyo se. Naade uuno kaaḡ nak̄ k'daŋiŋ isop‡ ðo uuno nak̄ uun maane se butiŋ taar ki. Naade ðliŋ maak̄ tōtn koojŋ biŋ ken mooy mooy se ðo uun ðliŋ taar Isa ki taa ŋ'suubu. ³⁰ Ken Isa jaay suub naam tōtn koojŋ biŋ ken mooy mooy se, naan̄ taad ðo: «Naabum aasga.» Gōtn se naan̄ no ðōna ðo ðŋ koŋ teece.

Isa j'ōsiŋ cēŋken̄ ki te bōoro

³¹ Aan gōo ðiin se Yaudge ðaap ðaap rode gen tēdn̄ *laa Paak se, naade je jee k'tupde ro kaage tu se, ðaar bini kaan̄ *bii sebit ki eyo. Taa bii sebit ese se, bii laa magala. Gōtn se naade ðaa tōnd metn Pilat ðo: «Jee ken k'tupde ro kaagge tun se, k'baa k'tōnd k'terecden̄ jēdege taa ooyga num j'adeno tōdn̄ bōoy ro kaagge tun k'tupdeno ro ki se.» ³² ðo gōtn se asgarge ðaado tōnd terec̄ je gaabm ken deete ðo ter tōnd terec̄ je gaabm ken kuuy se kici. Jee se bo ken k'tup k'tōldē te Isa kalaŋ se. ³³ Ken naade jaay aan do Isa ki se, naade ðŋiŋ naan̄ ooyga. Taa naan̄ se bo naade baate tōnd terec̄ŋ jēŋge. ³⁴ Gan̄ maak̄ asgarge tun se, deb kalaŋ uuno bōoro ðo ðsiŋ cēŋken̄ ki. Gōtn se mooso te maane naar teeco. ³⁵ Debm taad taar ara se, naan̄ mala aakiŋga te kaamiŋa ðo saadn̄ naan̄ se, taar met ki. ðo naan̄ jeele saadn̄ naan̄ se ken met ki, taa bin se naase kic bo aki took̄ do taar ken naan̄ taad se. ³⁶ Nakgen se paac jaay aan se, taa taar k'raaŋo do ðōkiŋ se, 'kaan ðoobiŋ ki ken ðo: *Naan̄ se j'aŋ̄ kōŋ terec̄ŋ cēŋgiŋ gam eyo.*§

³⁷ ðo terl̄ gōt kuuy kic bo taar k'raaŋo do ðōkiŋ se taadga ðo: *Jee ðsiŋo se, naade utu aŋ kaak̄ ute kaamde.**

Isa k'j'ōliŋga maak̄ ðaad̄ ki

(Mt 27.57-61; Mk 15.42-47; Lk 23.50-56)

³⁸ Ken nakgen se jaay deel se, Yusup kōd Arimate se, naan̄ kic maak̄ jeege tun metn Isa ki naōo taa Yaudge se, naan̄ ðeere ðo tōy tōy roŋa. Naan̄ bo ðaa tōnd metn Pilat taa ðaa kōdn̄ ro Isa ro kaag ki. Gōtn se Pilat took̄ŋ, ðŋ Yusup ðaa ðōd ro Isa. ³⁹ ðo Nikodem ken bii kalaŋ iŋgo gōtn Isa ki nōor se, naan̄ kic baano te itir ken k'tēdiŋ te maan̄ kaaḡ k'daŋiŋ mir ute alues† se aas ðaa ðaa ðooc̄ŋ kōr sik-kaar-mii. ⁴⁰ Yusup te Nikodem se uun bōoyō ro Isa se ro kaag ki. ðo uuno darkōyō ðo tēdiŋ nak̄ oot nijimi ute itir se ro ki ðo naade teeliŋ tec̄ aan gōo gen Yaudgen̄ lee duubm yodege. ⁴¹ Gōtn k'tupm Isa ro kaag ki se, gōtn se ðk jinenē ðo maak̄ jinenē ken se, ðk ðaad̄a ðo ðaad̄n se aan gōo iibi, taariŋ se naade gaasiŋ ute koa. ðaad̄n se j'ōl k'naam te nam maak̄ ki eyo. ⁴² Aan gōo Yaudge ðaap ðaap rode gen tēdn̄ *laa Paak se, gōtn ese kic le, ðaad̄a utu gōor te naade ðey se, naade uun ðl ro Isa maak̄ ki.

† 19:24 Aak KKR 22.18. ‡ 19:29 Isop se kaaḡŋ iin̄ aan gōo mōōkō ðo k'tēdn̄ nak̄ oot kooto. Aak Zak 12.10. § 19:36 Aak Ekz 12.46, Nmb 9.12 ðo KKR 34.20. * 19:37 Aak Zak 12.10. † 19:39 Mir te alues se kaaḡŋ k'tēdn̄ dawa jeege tu ken j'ōŋiŋ taa naan̄ *Israelge tu.

20

Naade baa ɔŋ te Isa maakŋ baad ki eyo

(Mt 28.1-10; Mk 16.1-11; Lk 24.1-12)

¹ Bii dumas ki, tanɔɔriŋ nɔɔriŋ ken gɔtɔ utu ilim sum bo, Mari ken iino Magdala ki iin baa taa baad ki. Ken naan aan se, aak ko ken k'gaasn taa baad se, k'dircilinga naatn. ² Gɔtn se naan ɔk tɛrl aan baa ɔŋ Simon Pier ute debm metn Isa ken kuuy ken Isa jen se, naan deekden ɔ: «Meljege se, nam ɔɔdinga naatn maakŋ baad ki, ɔ gɔtn k'baa j'ɔlin se naaje k'jeel gɔtin eyo.» ³ Ken Pier ute debm metn Isa ken kuuy jaay booy taar se, gɔtn se naade teeco ɔ iin baa taa baad ki. ⁴ Ken naade jaay baa baa se, naade di paac aan kaana, nabo debm metn Isa ken kuuy se, aan deel Pier ɔ naan bo baa aan deet taa baad ki. ⁵ ɔ ken naan jaay aan se no aak maakŋ baada, naan aak kalgen k'teelsin se, utu tood gɔtin ki gan naan baate kend maak ki. ⁶ Anum ken Simon Pier ken aano metin ki jaay aan se, naan end maakŋ baad ki. ɔ naan kic aak kalgen k'teelsin se tood tood gɔtin ki. ⁷ ɔ naan aak kal k'teelin kaamin se bo, tood te kalgen k'teelin ron ki se kalaŋ eyo. Kal k'teelin kaamin se, naan aakin k'teel j'aalinga cɛɛs ki. ⁸ Naan ken se jaay debm metn Isa ken aan aan deet se, naan kic end maakŋ baad ki se. Naan aaka ɔ took aal maakin paac. ⁹ Ey num jee metn Isa ki se, booy ɔk te ey bɔrtɔ taar ken k'raanino do dakin ken deek ɔ: Isa se, bæeki num, ade dur daan yoge tu. ¹⁰ Gɔtn se sum bo jee metn Isa ken di se ɔk tɛrl baa beedege tu.

Isa teec naan Mari ken iino Magdala ki

¹¹ Gan Mari daar eem taa baad ki ɔ maakŋ keemin ki se naan no aak maakŋ baada. ¹² ɔ naan aak *kɔdn Raage dio ing king te kaldɛge raap raapo, gɔtn k'l'aalno ro Isa ro ki se. Deb kalaŋ ing kaam don ki ɔ deb kalaŋ ing kaam gɔtn jenge tu. ¹³ Naade deek Mari ki ɔ: «Mend ara, naai eem gen dio?» Naan tɛrlden ɔ: «Melum se nam ɔɔdinga naata ɔ gɔtn k'baa k'l'ɔl k'l'aalsin ro ki se le, maam m'jeel eyo.» ¹⁴ Ken naan utu taad taad jaay tɛrl aak bin se, naan aak Isa daar daar gɔtn ese. Nabo naan aak jeelin eyo. ¹⁵ Gɔtn se Isa tɔnd metin ɔ: «Mend ara, naai eem gen dio? Naai 'je nana?» Num gan Mari jaay aakin se, naan saap ɔ daan debm bɔɔbm jinene se le daam. Gɔtn se naan taadin ɔ: «Gaabm ara ken naai bo ɔɔdinga le, taadum gɔtin ken naai aalsin ro ki se ɔ maam m'an baa kuunu.» ¹⁶ Gan Isa danin ron ki ɔ: «Mari.» ɔ Mari tɛrl aakina ɔ deekin te taar *ɛbre ɔ: Raabuni. Kɛse je deekŋ ɔ: Debm dooy jeege. ¹⁷ Gɔtn se Isa deekin ɔ: «ɔnte 'kɔkuma, taa maam m'ookŋ m'baa te gɔtn Bubum ki ey bɔrtɔ. Num naai se, 'baa ɔŋ genaamge se 'taadɛn ɔ, maam se m'ookŋ m'baa baa gɔtn Bubum ki, ɔ Bubum se, Bubm naase kici, ɔ m'baa baa gɔtn Raam ki ɔ m'Raam se *Raa naase kici.» ¹⁸ Gan naan ken se jaay bo, Mari ken iino Magdala ki se baa ɔŋ jee metn Isa ki se taadɛn ɔ: «Maam se m'aakiga Meljege utu kaamura. ɔ 'booyki kɛse bo taar ken naan taadumo.»

Isa teec naan jee metinge sik-kaar-kalaŋ

(Mk 16.14-18; Lk 24.33-45)

¹⁹ Bii dumas ken se sum bo aan tɛgerin ki se, jee metn Isa ki se, end maakŋ bee ki ɔ dekel taara dode ki, taa naade beer beer magal Yaudge tu. Gɔtn se naade aak Isa mala baado daar daande ki. ɔ naan deekden ɔ: «ɔn tɔɔsn Raa se 'tɛdn te naase!» ²⁰ Ken naan utu daar taadɛn taad se, gɔtn se naan tuun taadɛn jenge ute gɔtn cɛŋkɛna. Ken jee metin ki jaay aak Meljege se maakde raap aak eyo. ²¹ Tɛr Isa deekden daala ɔ: «Raa asen kedn tɔɔsina. Aan gɔɔ Bu ɔlumo do naan ki se, maam kic m'olsen naase.» ²² Ken Isa jaay taad nan taarin se, naan iibden kuulu dode ki ɔ deekden ɔ: «ɔkki *Nirl Salal. ²³ Jee ken tɛdga nakŋ *kusin jaay naase 'tɛddekiga kaldɛ se, Raa kic adɛn tɔɔl kusindege. ɔ jeegeen naase ɔŋ 'tɛddekɛ te kaldɛ ey le, Raa kic adɛn kɔŋ tɔɔl kusindege ey kici.»

Isa taad te Tɔma

²⁴ Gan bii ken Isa jaay baado ɔŋ jeengen metin ki maakŋ bee ki se, Tɔma ken k'danin Didim* ken maakŋ jee metin ken sik-kaar-di se, gɔtɔ te naade. ²⁵ Jee metn Isa ken kuuy

* 20:24 Didim se je deekŋ ɔ rɔŋɔ.

se, baa taaf Tōma ki ɔ: «Naaje se j'aakkiga Meljege utu kaamje!» Garj Tōma terlden ɔ: «Ken maam jaay m'aak te dɔl ken k'tupin te ponto jin ki eyo, ɔ m'ɔl jim m'naam te gɔtin eyo ɔ terl cɛnkɛn ki jaay m'ɔl jim naamin te ey se, maam kɔn tookn taarse se eyo.»²⁶ Ken aan bii dumas ken kuuy se, jee metn Isa ki baado tus maakn bee ken se daala. Bii ken se Tōma kic bo utu te naade. Ken Isa ɔnde se kaam taarde k'dekelinga dekɛɛ. Naan naar daar daande ki ɔ deekden ɔ: «Raa asen kedn tɔɔsina.»²⁷ Ter Isa deek Tōma ki ɔ: «Aak jinge, ɔ ɔl ji naam gɔtina. Ter ɔl ji naam cɛnkema. ɔnte naajn taara num aal maaki dom ki.»²⁸ Tōma terlin ɔ: «Naai se Meluma ɔ Raama!»²⁹ Garj Isa terlin ɔ: «Naai aal maaki dom ki se taa naai aakumga kaaka. Num maak-raapo jeege tun aakum te ey jaay bo, aal maakde dom ki se.»

Taar se k'raanin taa dio

³⁰ Isa se tedga nakn-kɔɔbgen kuuy dena naan jeege tun metin ki. Naɔo kengen metinge se j'ɔn k'raanden te maakn Kitap ken ese se eyo. ³¹ Num nakgen k'raanin maakn Kitap ken ese se, taa asen kɔl naase aki jeele Isa se, naan bo *al-Masi, Goon Raa. ɔ ken naase jaay aalki maakse don ki se, naase aki kɔn kaaja ute ro naana.

21

Isa teec naan jeenge tun metin ki (Mt 28.16; Lk 5.1-11)

¹ Ken nakgen se jaay deel se, Isa terl baado teec naan jeenge tun metin ki taa baar ken k'danin Tiberiad. 'Booyki ted ɔ di jaay naan teec naande ki se. ² Jee gɔtn ese se naade Simon Pier ute Tōma rɔnɔ se, Natanael kɔd Kana ken iino taa naan Galile ki, gaan Zebedege ute jee metn Isa ken kuuy dio. Naade se ing kala. ³ Num garj Simon Pier deekden ɔ: «Maam se m'baa baa tɔkn kenje.» Naade terlin ɔ: «Bin num naaje kic k'baa te naai.» Naade teec baa ook maakn markab ki. Num ken naade jaay aan se, maakn nɔɔr ken te magalin se, naade je kenjege bini ɔn te eyo. ⁴ Ken gɔtɔ jaay iip tɔɔk se, naade aak Isa daar daar do jen baar ki. Naɔo jee metin ki se aakina ɔ aak jeelin eyo. ⁵ Garj Isa deekden ɔ: «Naase gaange, kenje cɔkɔ kic naase ɔkki ey daamo?» Naade terlin ɔ: «J'ɔk eyo.» ⁶ Gɔtn se naan deekden ɔ: «Uun undki gendse se kaam do ji daam aak markaba. Gɔtn se bo naase aki kɔn.» Naade und gendde ɔ tɔsɔ maakn gendde ki se, kenje dena num gen kiikin kic bo naade ɔn iikin eyo. ⁷ Gɔtn se debm metn Isa ken Isa jen se, deek Pier ki ɔ: «Kese Meljege!» ɔ ken Simon Pier jaay booy j'ɔw kese Meljege se, naan ɔɔdga kɔɔd kalin kic bo, uun uusin gɔtin ki, dɔk maakin jaay aal ooc maan taa an baa kɔn. ⁸ Kaaf ken se, jee metn Isa ken kuuy se, naade kic ɔɔpdenga gɔɔr kaam tal cili-kaar-di sum bo, kookn kaan jen ki. Ken naade jaay baado baa te markabde se, tiiko gendden ken dooc te kenje se. ⁹ Ken naade jaay aan taa baar ki se, booy naan ki ɔ gɔtn se naade aak naal poodo, ɔ do naal poodken se k'nar nan kenje ɔ naade aak mappa gɔtn ese kici. ¹⁰ Num Isa deekden ɔ: «Kenjgen naase 'takkro se, 'baankro kandum.» ¹¹ Gɔtn se Simon Pier ook maakn markab ki ɔ tiiko gend dooc te kenje se baano do jen ki. ɔ kenj maakn gend ken se, k'met k'j'ɔnin kenjgen magal magal salal bo kaar-te-si-mii-kaar-mɔtɔ. ɔ te den kenjgen ese se kic bo, gendde nɛɛp te eyo. ¹² Isa deekden ɔ: «'Baakro aki kɔsɔ.» Gɔtn se jee metin ki paac se, nam jaay 'tɔnd metin ɔ: «Naai nana» kic bo gɔtɔ. Taa Meljege se, naade paac aak jeelinga. ¹³ Isa baado ɔnde ɔ uun mappa se nigdesina, ter kenje se kic naan uun nigdesina. ¹⁴ Ken Isa jaay duro daan yoge tu se, te naan se naan teec dɔɔlga mɔtɔ naan jeege tun metin ki.

Isa taaf te Pier

¹⁵ Ken naade jaay ɔs aas sum se, Isa deek Simon Pier ki ɔ: «Simon goon Jan, naai 'jem te maaki cir jee se paac la?» Gɔtn se Simon terlin ɔ: «Yɛɛ Meluma, naai 'jeele ken m'jei se.» Isa terlin ɔ: «'Gaamum gaan baatumge.» ¹⁶ Ter naan deekin gen k-dige ɔ: «Simon goon Jan, naai 'jem te maaki paac la?» Naan terlin ɔ: «Yɛɛ Meluma, naai 'jeele ken maam m'jei se.» Isa deekin ɔ: «'Tedn debm gaam baatumge.» ¹⁷ Ter Isa deekin gen k-mɔtɔge

tu daala ɔɔ: «Simon goon Jan, naai 'jem la?» Gɔtn se Pier maakiɲ tuj se ro ken ken Isa tɔnd metiɲ dɔɔliɲ mɔtɔ ɔɔ: «Naai 'jem la, 'jem la se?» Gɔtn se Pier terliɲ ɔɔ: «Mɛluma, naai 'jeel nakge paac ɔɔ 'jeelum maam se, m'jei.» Ter Isa deekiɲ ɔɔ: «'Gaamum baatumge. ¹⁸ 'Booy bɛɛ m'ai taada: ken naai utu goon kɔdɔ se, naai mala ɔɔ tuus kali ɔɔ 'dɔɔk maaki ɔɔ gɔtn naai maaki je ɔɔ ɔɔa sum. Num ken naai jaay ɔɔaado gɔɔlga num, utu kuun ji raan nam kuuy ɔɔ utu ai dɔɔkɲ maaki ɔɔ ai ɔɔa kɔli gɔt ken naai maaki je eyo.»

¹⁹ Ken Isa jaay taad bin se je taadn ɔɔ Pier se ute dɔɔbm gay j'utu j'an tɔɔlɔ ɔɔ yo naan se utu *nookɲ *Raa. Do taar ken se, ter Isa taadɲ ɔɔ: «Naai se ɔk metuma.»

²⁰ Gɔtn se Pier terl aak metiɲ ki se, naan aak debm metn Isa ken Isa jɛɲ se utu ɔɔaado metde ki. Naan se ɔɔ kaad ken naade ɔɔso kɔs jaay naan dejo kaadn Isa ki ɔɔ deekiɲo ɔɔ: «Mɛlje, ken utu ai kuti se nana?» ²¹ Ken Pier jaay aakiɲ se, deek Isa ki ɔɔ: «Mɛlje, naan se di an kaan don ki kaca?» ²² Gar Isa terliɲ ɔɔ: «Naan se, ken maam je m'an kɔɲiɲ 'ting bini maam m'utu m'ade ɔɔa kic num, naai se ɔli dɔo? Naai se, 'ɔaado 'daanuma.» ²³ Taar se jaay genaage ɔɔa booyiɲ se, naade taad ɔɔ: «Debm metn Isa ken ese se 'kooy ey sum.» Num gar taar ken ɔɔ naan 'kooy ey sum se, deer num, Isa taad te bini eyo. Num naan taad ɔɔ: «Ken maam je m'an kɔɲiɲ ting bini maam m'utu m'ade ɔɔa kic num, naai se ɔli di?» ²⁴ Debm ken taad nakgen se ɔɔ jaay raanɲ paac se, naan se ɔɔ debm metn Isa ken ese. Naaje k'jeele saadn naan se, saadn met ki. ²⁵ Isa se tedga nakge kuuy kic ɔɔ dena. Nakgen se jaay k'raanɲ paac kalaɲ kalaɲ ɔɔ k'dirig te kalaɲ ey se, maam m'jeele taargen k'raanɲ se do naan te magaliɲ kic ɔɔ an kɔɲ kɔk eyo.

Kitapm ɣɛn Naabm jee kaan̄ naabm Isage

Kupm mɛtn taar taadjeki doobm ɣɛn dooy Kitapm ɣɛn Naabm jee kaan̄ naabm Isage

Kitapm ɣɛn Naabm jee kaan̄ naabm Isage se, kɛse kic bo Luk bo raan̄jɔ. Ken Isa ook ɓaa ɔɔtn Raa ki sum se, naan̄ utu ing daanjege tu naɓo j'ɔŋ j'aakin̄ aan ɔɔ debkilim ey sum. Naan̄ utu daan jeenge tu se ute Nirl Salal ken ɓɔɔyo do jeenge tu ɓii laa Pantekɔt ki ɔ ken lee tɔɔɔɔde. Kitapm ɣɛn Naabm jee kaan̄ naabm Isage se, taad mɛtn taar ɣɛn wɔɔkɔ Labar Jigan ɣɛn Isa al-Masi. Aan ɔɔ ken Isa mala taaddeno se jee kaan̄ naabinge mala bo baago wɔɔkɔ Labarin̄ Jiga se maakɔ naan̄ magal Yaudge tun k'dan̄jɔ Jeruzalem bini naade aan maakɔ naan̄ magal k'dan̄jɔ *Rɔm. ɔɔ Rɔm se naan̄ bo naan̄ magal ɣɛn jeegen Yaudge eyo ɔɔ naan̄ se magal cir naangen ɓaa se paac ɔɔ kaad ken se jee Rɔm se bo ken ing do jeege tu paac. Luk se naan̄ bo debm taad ɔɔ tɛɔ ɔɔ di jaay bo Nirl Salal ɔɔɔ doobo jeege tu ɣɛn booy kɔkɔ Labar Jiga ɣɛn Isa al-Masi se. Nakɔ ken 'gaas Yaudge ute jeegen Yaudge eyo ɣɛn tum kalaɔ se, Nirl Salal tɛɔɔn̄ tɛɔɔga ɔɔtɔ. Maakɔ kitapm ɣɛn Naabm jee kaan̄ naabm Isage se naan̄ baago taadn̄ mɛtn taar king jee Raage. Ken k-dige se naan̄ taad mɛtn taar ɣɛn mertn ken Pɔl leedo ɣɛn tɛɔn̄ naabm Raa. Jee kaan̄ naabm Isage ute jeegen utu aal kaal maakde do Isa ki se, jeege iin̄ rode ki dabarde, ɔɔ mɛtinge se k'tɔɔlde. Naɓo dim̄ jaay 'gaasn̄ Labar Jiga ɣɛn Isa al-Masi ken tɔɔɔ cir nakge paac se tap bo ɔɔtɔ.

Isa taad jeege tun mɛtin̄ ki ɔɔ *Raa utu adeno kɔl *Nirl Salal

¹ Teopil, maakɔ kitapum ken deet deet se, maam m'raan̄jɔ mɛtn taar nakgen paacɔ ken Isa tɛɔɔ ute taargen naan̄ lee dooyno jeege do kupm mɛt ki se, ² bini ɓii ken Raa uun ɓaansin̄ maakɔ raa ki. Ken naan̄ ook ɓaa te maakɔ raa ki ey ɓɔrt se, naan̄ ɓeer tɔɔɔdo jeege ken an̄ tɛɔn̄ jee kaan̄ naabinge, ɔɔ ute tɔɔɔŋ Nirl Salal se, naan̄ taaddɛn nakɔ ken naade 'tɛɔɔa. ³ Ken naan̄ ooy jaay duro daan yoge tu se, daan ɓiige tun si-sɔɔ se, naan̄ lee teec naan̄ jeege tun mɛtin̄ ki ɔɔ taaddɛn ute doobm nakge dɛna ɔɔ taad roŋa ɔɔ naan̄ utu te kaamin̄a. ɔɔtn se naan̄ taaddɛn mɛtn taar *maakɔ Gaar Raa.

⁴ Bii kalaɔ ken naan̄ jaay ing ɔɔ kɔs ute naade se, naan̄ taaddɛn ɔɔ j'ɔŋte teecɔ kɔn̄ maakɔ ɣeɣer ken Jeruzalem se, num ɣan̄ k'j'aak kaam nakɔ ken Raa Bubu taaddɛno ɔɔ utu adeno kɛɔ se. Kɛse bo nakɔ ken naan̄ taaddɛno ɔɔ: ⁵ «Jan se *batizo jeege te maane; num ɣan̄ naase se, ɔɔɔga ɓii kandum se, j'utu j'asen *batizn̄ ute Nirl Salal.»

Isa ook ɓaa maakɔ raa ki

⁶ Jee ken tus ing cɛɛ Isa ki se, tɔnd mɛtin̄ ɔɔ: «Mɛlje, ɓɔrse bo kaadn̄ ken naai utu 'kɛɔn̄ gaara *Israelge tu ɔɔtin̄ ki la?» ⁷ Isa tɛrlɔɔn̄ ɔɔ: «ɣɛn kaadn̄ ute ɓiin̄ se, Raa Bubu ute tɔɔɔŋ se, naan̄ kalin̄ ki sum bo jeele. Num naase se, Raa undse te kulu ɣɛn jeel kaadn̄ ken ese eyo. ⁸ ɣan̄ Raa utu asen kɛɔn̄ tɔɔɔŋ *Nirl Salal ken utu adɛ ɓɔɔy dose ki. ɔɔtn se aki tɛɔn̄ saadumge maakɔ ɣeɣer ken Jeruzalem ki, taa naan̄ Jude te magalin̄a, taa naan̄ *Samari ɔɔ bini ɔɔtn duni 'daar ro ki.»

⁹ Ken jaay Isa taad nan̄ taarin̄ se, Raa uun ɓaansin̄ maakɔ raa ki. Kaad ken jaay naade te daar ɔnd dode raan̄ utu aakin̄ kaak se, ɣapara naar ɓaado ɔyin̄a ɔɔ ɔɔtn se naade ɔŋ aakin̄ ey sum. ¹⁰ Kaad ken naade utu daar aakin̄ kaak ken naan̄ ook kook maakɔ raa ki se, ɔɔtn se naade naar aak ɣaabge dio daar daar cɛɔɔde ki ute kaldɛge raap lak lak, ¹¹ ɔɔ naade deekden ɔɔ: «Naase, jee taa naan̄ Galile ki, taa di jaay naase 'daar aakki raan̄ maakɔ raa ki se? Isan, Raa uunin̄ daanse ki jaay ɓaansin̄ maakɔ raa ki se, utu adɛ tɛrl̄ aan ɔɔ ken naase 'daar aakin̄ki naan̄ ook ɓaa ɓaa maakɔ raa ki se kici.»

*Ro *jee kaan̄ naabm Isage*

¹² Gøtn se, jee mētn Isa ki iin̄ òñ do *kòsn òlib se ò naade òk tērl baado Jeruzalem ki. Jeruzalem ute kòsn òlib se, daaniñ aas nakñ kilòmetir kalañ. ¹³ Ken naade jaay aan Jeruzalem ki se, naade baa beene. Gøtn se naade ook baa end maakñ bee ken do bee ki raan. Gøtn se ò, gøtn naade lee tusni. Naade se Pier, Jan, Jak ute Andre, Pilip ute Tòma, Bartelemi ute Matiye, Jakñ goon Alpe, Simon ken je kujñ naañina ute Judn ken goon Jak. ¹⁴ Naade paac maakde kalañ ò bii-raa naade tus gen keem Raa ute mēndge kandum, daande ki se Mari ko Isa ò ute gena Isage kici.

K'beer k'l'òd Matias end gò Judas ki

¹⁵ Maakñ biiige tun ese se, bii kalañ genaagen aalga kaal maakde do Isa ki, naade tus jeege baa baa nakñ kaar-ute-si-dio. Gøtn se Pier iin̄ òñ òñ daande ki ò taadden ò: ¹⁶⁻¹⁷ «Gēnaage, 'jeelki Judas se naañ debm naajege, ey num naañ kic òk naaba daanjege tu kici. Nabo mētn taar Judas se, bugjege *Daud kic ò taadoga taad taariña do òkiña. Naañ ò debm deelo naan jeege tu ò baado òl k'l'òk Isa se. Bin ò, taar ken *Nirl Salal òl Daud taadiño jaay k'raañin̄ maakñ Kitap ki se, aanga doobin̄ ki. ¹⁸ Judas ute gursn ken j'ògin̄ gen kutn Isa se, naañ baa dugñ maakñ-gòtò. Ò gøtn se, naañ baa ooc ud te mindina ò gøtn se maakñ òp pak ò tiikinge ru naañ ki. ¹⁹ Nakñ aan do Judas ki se, jee Jeruzalem ki paac booyinga. Taa naañ se ò maakñ-gøtn ese se, naade òñin̄ ute taar naañde ò: *Akeldama*. Akeldama se je òeekeñ ò: maakñ-gøtn gen mooso. ²⁰ Kese ò taar ken bugjege Daud raaniño ro Judas ki maakñ Kaa Keem Raa ki ken ò:

òñ bee naañ se 'toodn̄ kuudu

ò mōotn̄ nam 'kinḡ maak ki eyo,*

ò tē naañ raanjo daala ò:

Naabm naañ se òñ nam kuuy añ kuunu.†

²¹ Bin num, maakñ jeege tun leedoga ute naajege kaad ken k'leekiro mētn Mēljege Isa ki, ²² jee ken baago lee ute naajege gøtn ken Jan *batizno Isa bini aan bii ken Raa uun baansiñ maakñ raa ki se; ò jee se ken Isa jaay ooy duro daan yoge tu se, naade aakiinga ute kaamde. Ken bin num maakde ki se, k'beer k'l'uunki deb kalañ ken utu kend gò Judas ki, taa 'tēdn̄ saada ute naajege.»

²³ Ken naade jaay booy taar Pier se, naade tōdo jeege dio: deb kalañ ron̄ Yusupm ken k'dañin̄ Barsabas ò ken jeege lee òñin̄ te ro Justus kici ò deb kuuy se k'dañin̄ Matias. ²⁴ Gøtn se naade tōnd mētn Raa ò: «Mēlje, naai ò debm ken 'jeel nakñ maakñ jeege tu paac. Maakñ jeege tun di se, debm ken naai 'beer òdñin̄ se, 'taadjesiña, ²⁵ taa naañ 'kend gò Judas ki ò 'tēdn̄ *debm kaan̄ naabm Isa al-Masi. Anum Judas se lē, naañ mala ò rēs òñ naabiña ò baaga gøtn ken òdñin̄ naañ ki.» ²⁶ Gøtn se naade tēd salatia ò salatia se ooc do Matias ki. Naañ ken se sum ò, Matias se tum do *jee kaan̄ naabm Isage tun sik-kaar-kalañ se.

2

**Nirl Salal* bōoyo bii Laa Pantekòt ki

¹ Ken bii gen tēdn̄ laa k'dañin̄ Pantekòt* jaay aan se, bii ken se jee aal maakde do Isa *al-Masi ki se tusga paac gòtò kaam kalañ. ² Gøtn se naade naar booy naka maakñ raa ki eemo uu uu aan gò kuul ken òl makòñ ò baado end maakñ bee ken naade tusn̄ maak ki se ò gòtò se, tēd dir dir. ³ Tē naade aak ne òimge se tec aan gò rōñ poodge bōoy baado wòk tis dodege tu. ⁴ Gøtn se Nirl Salal baado end òoc maakde ò naade baag taadn̄ taar naañ jee kuuyu. Kese Nirl Salal ò òlde naade taad taar naan̄gen se.

* ^{1:20} Aak KKR 69.26. † ^{1:20} Aak KKR 109.8. * ^{2:1} Laa Pantekòt se Yaudge tēdga *laa Paak òk bii si-mii jaay ò naade tēdn̄ laa se. Bii se ò naade saap do bii ken Raa òdñeno taa naañ Masar ki, taa naañ se ò naade tēd maak-raapo. Maakñ Kitapm ken Raa *dòko kiji ute jeege se bii Laa Pantekòt ki se ò, Nirl Salal bōoyo do jeege tun aalga kaal maakde do Isa ki.

⁵ Bii ken se, Yaudgen ok doobm taar Raade wɔn se iino gɔtn baa se paac wɔ baado Jeruzalem ki. ⁶ Ken jee se jaay booy nakɔ tɛd dir dir se, naade baado tus dena gɔtn se. Wɔ ken naade jaay booy jee aal maakde do Isa al-Masi ki jaay taad taar naandege se, gɔtn se doobm rode tap bo, naade jeel eyo. ⁷ Nakɔ se deel dode wɔ doobm taadin tap bo naade jeel eyo wɔ naade taad ute naapa wɔ: «Jee taad taargen se le, naade paac Galilege, ⁸ tɛd wɔ di jaay bo nana nana kic bo booy naade taadin ute taar naanin naanin se? ⁹ Ey num naajege se jee metinge iino Paart ki, jee metinge iino Med ki ute Elamit ki wɔ jee metinge iino Mezapotami ki, jee metinge iino taa naan Jude ki, jee metinge iino taa naan Kapados ki, jee metinge iino taa naan Pɔn ki ute taa naan Azi ki, ¹⁰ jee metinge iino taa naan Prigi ki ute gen Pampili ki, jee metinge iino taa naan Masar ute gen Libi ken cɛ Sirenai ki wɔ jee metinge iino *Rɔm ki, ¹¹ paac naajen ken k'Yaudge wɔ jeegen ken tɛdga tɛd rode Yaudge, jee iino Kret ki ute jee iino taa naan Suge tu, paac naaje k'booyki naade taad nakgen magal magal ken *Raa tɛdin ute taar naanjjege.» ¹² Nakɔ se deel dode wɔ naade jeel doobm taadin eyo. Naade taad ute naapa wɔ: «Kese tap bo je deekɔ wɔ dio?» ¹³ Gan jee metinge se tɛɛc metn jeege tun aalga kaal maakde do Isa al-Masi ki wɔ deek wɔ: «Naade se le, bɛɛɛ, aay oonga koono.»

Pier taad jeege tun tus gɔtn ese

¹⁴ Ken Pier jaay booy taar se, naan iin daar ute *jee kaan naabm Isa al-Masigen sik-kaar-kalan kuuy se wɔ uun mindin raan taadden wɔ: «Naase Yaudge ute naase jee ken ingki Jeruzalem ki se, udki bi jiga do taar ken maam m'asen taada wɔ nakgen deel paac se 'booy akinkɔ jiga jaayo. ¹⁵ Ken naase wɔki jee se jaay jee kaay koonge num kese met ki eyo, taa borse se naaje j'utuki maakɔ kaadn mes ki bɔrtɔ. ¹⁶ Num gan nakɔ aan se, kese taar ken debm taad taar teeco taar Raa ki k'danin Joel ken taado do dakin se bo borse aanga doobin ki, ken taado wɔ: ¹⁷ Raa deek wɔ:

*Bii gen kaam mɔɔtn se, maam m'utu m'ade kɔl Nirlum
utu 'booy do jeege tu paac.*

*Bin se gensegen gaabge ute kengen mendge se,
utu 'taadn taargen teeco taarum ki*

wɔ gensegen gaan kɔdɔge se

utu 'kaakɔ nakgen ken maam m'teecn naande ki

jaay m'aden taadn metina

wɔ bubsege se kic m'utu m'aden taadn maakɔ nidege tu.

¹⁸ *Deere, bii ken se, maam m'ade kɔl Nirluma
utu 'booy do jee tɛdn naabumge tun gaabge ute kengen mendge
wɔ naade utu taad taargen teeco taarum ki.*

¹⁹ *Maam m'utu m'tɛdn nakgen deel doa maakɔ raa ki*

wɔ m'utu m'tɛdn nakɔ-kɔɔbge do naan ki,

jeege 'kaakɔ mooso, poodo wɔ ute saa 'kiin tul tul.

²⁰ *Kɔr Meljege jaay ade baa se, bii ken se kaada 'tɛdn ilim dib
wɔ laapa se 'tɛdn aac den aan gɔɔ mooso.*

**Bii Meljege se 'tɛdn bii kalin ki wɔ 'tɛdn bii bɛɛ den aak eyo,
nabo bii se 'kɔl beere jeege tu.*

²¹ *Bii se jaay debm eemga Meljege num,*

naan 'kɔn kaaja.†»

²² Ter Pier taad wɔ: «Naase gaan *Israelge, 'booyki taar maam m'asen taada! Ute Isan ken iino geger ken Nazaret ki wɔ ken Raa olin gɔtse ki se, naase 'jeelki Raase tɛdga nakɔ-kɔɔbge ute nakgen deel doa daanse ki taa asen taadn tɔɔn Raa. ²³ Gaabm se, Raa mala bo wɔsesin jise ki. Taa do dakin tap bo, Raa se jeele nakɔ naase utu anki tɛdn don ki se. Taa naan se bo, naase ok olin ki jee *kusinge tu wɔ naade baa tup tɔolin ro kaag ki; ²⁴ num gan Raa se durinoga daan yoge tu wɔ wɔdinga don naatn maakɔ yo ki taa yo se ok

† 2:21 Aak JI 3.1-5.

tōōgō don ki eyo. ²⁵ Taa naan se bo bugjege *Daud taado metn taar naana maakŋ Kitap ki do:

Daayum maam m'aak Meljege Raa naanum ki.

Taa naan utu cɛem ki se, maam tap bo m'beere dim ki eyo.

²⁶ Do maam se maakum-raapo do m'aar kaa ute maak-raapuma;

ken m'ooyga kic bo, maam se m'ond dom do Raa ki.

²⁷ *Taa naai Meluma*, naai se am kōŋ kōnum maakŋ yoge tu eyo,

do naai 'kōŋ kōŋ medn doi se 'ruum maakŋ baad ki eyo.

²⁸ *Meluma*, naai bo taadumga doobm kaaja

do daayum naai utu cɛem ki se, maam maakum-raap puk.‡»

²⁹ Ter Pier taad daala do: «Genaamgen Yaudge, 'booyki maam m'asen taadn tal. Bugjege Daud se ooyga do dōkina. Naan j'uun j'ōlinga maakŋ baad ki do baadn se jaaki kic bo utu gōtjege tu ara. ³⁰ Num gan aan gōo naan debm taad taar teeco taar Raa ki se, naan jeele taa Raa se naamga naam taariŋa do tedga num maakŋ metjilin ki se 'kōōdn deb kalaŋ se baado 'kōsn gaara gōōŋ ki. ³¹ Taa naan se bo, Daud se, naan jeele *al-Masi se baado ooyga kic bo utu duru daan yoge tu. Taa naan se bo naan deek do: «Raa se resin te maakŋ yoge tu eyo do ron le, naan ōnin ruum te maakŋ baad ki eyo.» ³² Taa naan se bo maam m'taadseni: Raa se naan duroga Isa daan yoge tu do naaje se paac j'aakinga do naan se utu te kaamiŋa. ³³ Raa uun baansinga ute tōōginga maakŋ raa ki. Do Raa Bubu se edinga *Nirl Salal ken naan taad do utu kedn jeege tu se. Do Nirl se bo ken Isa olin borse booy wōok doje ki aan gōo ken naase aakiŋki ute kaamse do 'booyin ki ute bise se. ³⁴ Ey num bugjege Daud le ook baa te maakŋ raa ki eyo, gan naan taad do:

Meljege Raa deek Melum ki do: Naai se baado ing do ji daamum ki,

³⁵ bii kalaŋ maam m'ai tedi jee taamooyige paac se,

naai utu kinj dode ki. §

³⁶ Do gan Israelge paac 'jeel taar se: Isan naase 'tup 'tōōlin ki ro kaag ki se, naan se bo Raa tedn tedga Meljege do naan bo al-Masi se.»

Jeege dupu-mōtō took aal maakde do Isa ki

³⁷ Ken jeege jaay booy taar ese se, naade maakde tuj kasak kasak do naade tōnd metn Pier ute *jee kaan naabm Isa al-Masige gen kuuy se do: «Genaajege naaje tap bo k'tedn roje j'ō di?» ³⁸ Gōtn se Pier terlden do: «'Terlki maakse do naŋa naŋa kic bo ōŋ ron j'aŋ *batizn ute ro Isa al-Masi, taa Raa an tōl *kusiŋiŋa bin jaay Raa asen booy *Nirl Salal dose ki. ³⁹ Taa naan taadga taad do utu ade kōl Nirl Salal dose ki, do gensege tu do jeege tun ing dōok te Raa do do jeege tun den ken Raa ute adeno dan se.» ⁴⁰ Gōtn se ter Pier taadŋenga taarge dena taa aden tedn naade 'tooko do kaay kaamde. Naan deekden do: «Jee duni ken borse se, bere, naade se jee ken baate Raa! 'Teecki naatn maakde ki taa naase aki 'kōŋ kaaja.» ⁴¹ Jee ken took uun taar Pier se, bii ken se sum bo k'batizde. Naade se baa baa nakŋ jeege dupu-mōtō do naade baado tum do jeege tun deetn ken aalga kaal maakde do Isa al-Masi ki se.

Kinj jee Raagen deet deete

⁴² Jee paacŋ ken aalga kaal maakde do Isa *al-Masi ki se, naade daayum lee booy taargen *jee kaan naabm Isa al-Masige lee dooyde do naade ing aan gōo genaagen kōnde kalaŋ do bubde kalaŋ. Naade lee os kalaŋ do lee eem Raa taa naapki. ⁴³ Ute jee kaan naabm Isa al-Masige se, Raa ted nakŋ-kōōbge dena ute nakgen ken taad tōōŋ Raa. Ute nakgen jaay naade tedse ol jeege paac beer Raa ki. ⁴⁴ Do jee ken aal maakde do Isa al-Masi ki se, naade ok taarde kalaŋ do nakŋ paacŋ jaay naade okse nig aakiŋ ute naapa. ⁴⁵ Naade dugŋ naatn ute maakŋ-gōtdege do ute nakdege do gursn se naade nig aakiŋ ute naapa do naŋa naŋa kic bo j'ediŋ nakŋ ken an kaasn kingiŋa. ⁴⁶ Daayum bii-raa naade tus daan bōor *Bee Raa ki ute maakŋ kalaŋ. Naade lee os kalaŋ bee naapge tu do gōtn kōsde ki se, naade lee tōs ute maak-raapo do taar dim tap bo, naade ok maakde ki eyo. ⁴⁷ Ken jeege

‡ 2:28 Aak KKR 16.8-11. § 2:35 Aak KKR 110.1.

jaay aakde naade ted bin se, naade jede. Ɔ jee ken aal maakde do Isa al-Masi ki se naade tɔm Raa, Ɔ te naan se bii-raa Meljege Isa al-Masi lee aaj jeege maakɲ *kusiɲde ki Ɔ daayum jeege ziid do jeege tun aalga kaal maakde doɲ ki se.

3

Pier ute Jan ed lapi debm k-runguy ki

¹ Bii kalaɲ teger aan kaada mɔtɔ ken k'lee k'j'eem *Raa jaay aas se, Pier ute Jan ook baa daan bɔɔr *Bee Raa ki gen keem Raa. ² Gɔtn se k'j'uun k'baano baa ute gaaba kalaɲ gɔtn k'j'oojin tap bo naan k-runguyu. Gaabm se, bii-raa naade baado lee tɔl tɔndin cee taa doobm Bee Raa ken k'danin taa *Doobm Aak Jiga* se Ɔ bii-raa, naan lee baay baay gɔtn jeege tun lee baado daan bɔɔr Bee Raa ki se. ³ Ken naan jaay aak Pier ute Jan endo kend daan bɔɔr Bee Raa ki se, naan baay dim gɔtde ki.

⁴ Ken naade jaay booy taarin se, gɔtn se naade ɔk daara Ɔ ɔndin kaama tak Ɔ Pier deekin Ɔ: «Terl aakjen tul!» ⁵ Gɔtn se gaabm se terl aakde Ɔ naan saap maakin ki Ɔ kaadn naane naade an kedn dim. ⁶ Gaɲ Pier deekin Ɔ: «Daab ute pudda se maam m'ok eyo, num nakɲ maam m'ok se bo, m'aisin kedfa. M'ɔ ute ro Isa *al-Masi ken kodn Nazaret se, iin 'lea!»

⁷ Gɔtn se naan ɔkin ute ji daamina Ɔ uun daarina Ɔ gɔtn ese sum bo kaam kiricina ute kaam jen se naar seej daapa. ⁸ Gɔtn se naan iin kirit Ɔ daara Ɔ baag lea! Naan end ute naade daan bɔɔr Bee Raa ki, lea, taala Ɔ tɔm Raa.

⁹ Jee ute dende paac se aakina ken naan lea Ɔ tɔm Raa se. ¹⁰ Jee se paac aak jeelina naan bo debm ken lee tingo cee taa doobm Bee Raa ken k'danin taa *Doobm Aak Jiga* jaay lee baayo se. Ken naade paac jaay aak nakɲ ted ese se, nakɲ se deel dode Ɔ ɔkden taad eyo.

Pier taad jee denge tun daan bɔɔr *Bee Raa ki

¹¹ Gɔtn se Pier ute Jan naade daar daar metn daab ki Ɔ daabm se k'danin *Daabm Salomon*. Gaabm se kɔkɲ naan tokde se ɔdɔ olden eyo. Gɔtn se jeege dena aan baado ɔɲde taa nakɲ deel paac se ɔkden taad eyo. ¹² Ken Pier jaay aak jee dengen aan baado gɔtde ki se, naan deekden Ɔ: «Naase gaan *Israelge, gen di jaay gaabm ese ɔɲ lapi sum bo jaay naase ɔksen taad ey se? Naase aakjeki bin se gen di? Gen naase ki num 'saapki ɔki gaabm ken iin lee se ute tɔogje lɔbu, ɔki j'ok taar Raaje se bo ɔɲ bo naan ɔɲ lapi le?» ¹³ Raa gen bubjege *Abraam, gen Isaka Ɔ gen *Yakub se*, naan bo debm ken *nook Isan, debm tedn naabina, ken naase ɔk ɔlin ki kaam ji tɔogge tu Ɔ ɔdɔ undin ki naan Pilat ki. Ey num Pilat se, je aɲo kɔɔdn kɔlɔ. ¹⁴ Naan le, debm *salal Ɔ debm daan ki naan Raa ki, gaɲ naase 'baatin ki Ɔ 'jeki debm tɔl jeege se bo, j'asesin kɔɔdn kɔlɔ. ¹⁵ Num Mel-kaaja tap bo, naase 'tɔlin ki. Gaɲ Raa se durinoga daan yoge tu Ɔ naaje se j'aakinga ute kaamje. ¹⁶ Anum gaabm naase aakin ki naanse ki ese se, naase paac 'jeelin ki. Naan jaay ɔɲ lapi se ute ro Isa, taa naaje j'aalga kaal maakje doɲ ki.

¹⁷ «Num borse, genaamge, maam m'jeele nakɲ naase ute magalsege 'tedinkiro se, naase 'jeel ɔkiro te metin eyo. ¹⁸ Gaɲ taar ken Raa ɔlo jee taado taargen teeco taarin ki taado se bo, aanga doobin ki ken Ɔ: *al-Masi baadoga num, utu 'dabara. ¹⁹ Bin se naase 'terlki maakse Ɔ 'baakiro gɔtn Raa ki, taa naan asen tɔl *kusiɲse. ²⁰ Bin jaay Meljege Raa asen kedn gɔtn tɔl maaka Ɔ utu aseno kɔl Isa, naan bo al-Masi ken Raa beer ɔdsesino. ²¹ Kor se, Isa king maakɲ raa ki bini 'kaan bii ken Raa 'tɔnd daapm nakge paac 'tedn kiji. Kese bo nakɲ ken jee salal ken taado taargen teeco taar Raa ki taado do dakin se. ²² Ey num *Musa kic taadoga taad Ɔ: *Maakɲ genaasege tu se, Melse Raa utu aseno beer kɔɔdn debm taad taar teeco taar Raa ki aan gɔɔ maama, Ɔ taar ken naan utu asen taadn paac se, 'booy uunin ki.† ²³ Ɔ debm jaay baate booy kuun taarin se, maakɲ jeenge tu se j'an kɔkɲ kutn naatn.‡*

* 3:13 Aak Ekz 3.6, 15. † 3:22 Aak Dt 18.15-16. ‡ 3:23 Aak Lb 23.29.

²⁴ «Jee taad taar teeco taar Raa ki paacn̄ iino do Samuel ki ute jeegen baado metn̄ naan̄ ki se, taadoga taa nakgen ken b̄orse aanga se kici. ²⁵ Genaamge, naase se 'gaan jee ken taad taar teeco taar Raa ki do d̄akiṅa ḡ d̄oḡṅ ken *Raa d̄oḡko ute bubsege se, d̄oḡk ute naase kici. Taa naan̄ se bo, naan̄ taad Abraam ki ḡ: *Ute metjil naai se, maam m'tedn̄ b̄e metjil jeege tun do naan̄ ki paac.* § ²⁶ Deet deet se Raa ḡḡdo debm̄ tedn̄ naabin̄ Isa se naase gaan Israelge tu. Naan̄ ḡliṅo se taa asen tedn̄ b̄e ḡ bin se naṅa naṅa kic bo 'terl naaga do nakge tun jig ey ken naan̄ lee tedn̄ se.»

4

Pier ute Jan naan̄ Yaudge tun *jee kaakṅ metn̄ taarge

¹ Kaad ken Pier ute Jan utu taad taad jee denge tu b̄ort sum bo, *jee tedn̄ serke Raage tun metinge, magal jeegen inṅ b̄oḡb̄ *Bee Raa ḡ ute *Sadusegen metinge baado ḡṅde. ² Ḡotn se naade aak Jan ute Pier se maakde taarde dode ki pirin̄, taa naade dooy dooy jee denge ḡ taad̄den ḡ aan ḡḡ *Raa duro Isa daan yoge tu se, jee ooyga kooy kic bo, naan̄ utu aden dur bin kici. ³ Ḡotn se naade t̄okde ḡ baa ḡmbde tood̄ iip dangay ki taa kaada se baaga. ⁴ Ute naan̄ se kic bo, jeegen booy taar Pier ute Jan se maakde ki se jeege dena took uun taar se ḡ ḡotn se jee aal maakde do Isa ki se ziid̄ baa baa nakṅ gaabge dupu-mii.

⁵ Gaṅ metbeen̄ki se, magal Yaudge ḡ magal taa beedege ute jee jeel taadn̄ t̄oḡṅ metn̄ Ko Taar Raage se, naade tus maakṅ ḡeḡer ken Jeruzalem ki. ⁶ Maakde ki se gaabm̄ ken k'danin̄ Annan se, naan̄ bo *magal jee tedn̄ serke Raage tu, Kayip ute Jan ḡ Alekzander ute jee kuuy se, naade paac se jee maakṅ bee magal jee tedn̄ serke Raage tu ḡ naade paac utu ḡotn ese kici. ⁷ Ḡotn se naade ḡḡdo Pier ute Jan se maakṅ dangay ki ḡ baandeno naande ki ḡ t̄ond̄ metde ḡ: «Gaabm̄ se, naase edin̄ki lapi se ute ro naṅa ḡ t̄oḡṅ se tap bo, naase ḡṅṅkiro gay?» ⁸ Ḡotn se Pier, ken *Nir̄l Salal doocga dooc maakin̄ se, taad̄den ḡ: «Naase magal Yaudge ute magal taa bee Yaudge se, ⁹ jaaki naase 'baan̄jekiro naanse ki se ḡen t̄ond̄ metje taa gaabm̄ ken k-runṅuy jaay ḡṅ lapi se. ḡ naase 'je aki jeele ute doobm̄ gay jaay bo gaabm̄ se ḡṅ lapia. ¹⁰ Naase jeege paac ḡ naasen paacn̄ gaan *Israelge se 'jeelki ute ro Isa *al-Masi ken k̄odn̄ Nazaret, ken naase 'tup t̄oḡṅki ro kaag ki jaay, Raa durin̄oga daan yoge tu se, ute t̄oḡṅ Isan se bo, gaabm̄ daa naanse ki se ḡṅ lapia. ¹¹ Taar se k'raan̄ṅga raan̄ maakṅ Kitap ki ken ḡ:

*Ko ken naase jee kiin̄ beege baatin̄ki jaay ḡḡ undin̄ki naatn̄ se, naan̄ se bo ken tedga ko ken gakṅ bea.**

Ko ara se, taad te Isa. ¹² Taa naan̄ se bo 'booyki m'asen taada, ken ed̄ kaaja se, Isa kalin̄ ki sum. Ey num, do naan̄a ute magalin̄ se, Raa ḡṅ ḡlo te nam gam kuuy ken 'kaajṅ jeege eyo.» ¹³ Naan̄ ken se jee ken lee aak metn̄ taar jeege se booy taar ken Pier ute Jan jaay taad beer ey paac paac se, taar se ḡkden taad eyo, gaṅ naade saapm̄ ḡṅṅ Pier ute Jan se jee bin sum, ḡṅ dooy te den eyo. Nabo naade jeele, naade se jee leedoga ute Isa. ¹⁴ Ken naade jaay aak gaabm̄ ken ḡṅ lapi jaay daa daa c̄ede ki se, taar dim ken naade aden terl tap bo ḡṅ eyo.

¹⁵ Ḡotn se naade taad ḡ: «Pier ute Jan se, k'l'ḡḡd̄ k'teecd̄e naatn̄ maakṅ bee ken k'lee k'l'jaak metn̄ taarge se.» ḡḡpden naade Yaudgen jee kaakṅ metn̄ taarge se bo taad d̄oḡk taarde ute naapa. ¹⁶ Ḡotn se naade taad ḡ: «Jee se tap bo j'adeki tedn̄ ḡ di? Taa jee Jeruzalem ki paac se le, booyga nakṅ-k̄oḡbm̄ naade ted̄ se. ḡ nakṅ-k̄oḡbm̄ se le tood̄ tal j'aki k̄ṅ naaj do ki eyo. ¹⁷ Num naaje se k'je eyo ken taar se jaay 'w̄oḡṅ jeege an̄ booy paac se. Bin se j'aacdeki kaama taa naade m̄oḡtn̄ ro Isa se j'ḡṅte taadin̄ nam ki.» ¹⁸ Ḡotn se naade dan̄o Pier ute Jan ḡ aacden kaama ḡ: «Naan̄ ki se m̄oḡtn̄ ro Isa se ḡṅte 'taadin̄ki nam ki ḡ ḡṅte 'dooyki jeege ute metn̄ taar se!» ¹⁹ Gaṅ ḡotn se Pier ute Jan terlden̄ ḡ: «ḡen naase ki num naan̄ Raa ki se, ken gay bo doobiṅa? K'booy kuun taar naase l̄bu k'booy kuun taar Raa le! ²⁰ Deer num, naaje se k'k̄ṅ do eyo do nakge tun naaje j'aako ute kaamje ḡ k'booyo ute bije se.»

§ 3:25 Aak J̄en 22.18 ḡ 26.4. * 4:11 Aak KKR 118.22.

²¹ Gōtn se Pier ute Jan se jee kaakɲ mɛtn taargen Yaudge se tɛr aacden kaama daala jaay bo tōɔf tōldɛ. Naade ɔŋ te doobm kɛn aden dabar eyo, taa naade beer beer jee dɛnge tu ɔɔ do nakge tun deel se jeege paac *nook Raa. ²² Anum gaabm kɛn Pier ute Jan tɛdn nakɲ-kōɔbɔ jaay naaŋ ɔŋ lapi se, naaŋ baariŋ cir si-sɔɔ.

Jee Raage tōnd mɛtn Raa taa aden kɛdn kaay kaama

²³ Kɛn Pier ute Jan jaay k'tōɔf k'tōldeno se, naade baado ɔŋ jeedege ɔɔ taaddɛn taargen kɛn *magal jee tɛdn serkɛ Raa ki ute magal taa bɛe Yaudge taaddeno se. ²⁴ Kɛn jeedege se jaay booy taar Pier ute Jan se, naade iin taa tōnd mɛtn Raa ute maakɲ kalaŋ deek ɔɔ: «Raa Sidburku, naai bo debm aalo maakɲ raa ute do naaŋa ɔɔ baarge ɔɔ ute nakgen maakde ki se paac. ²⁵ Buli bubje *Daud se, naai bo debm ɛdino *Nirl salal ɔɔ Nirl Salal ese bo kɛn ɔliŋ taado ɔɔ:

Jee do naaŋ ki ute metjildege paac tap bo iŋg bo gen je taamooyo
ɔɔ dōk taarde kalaŋ gen tɛdn nakɲ ɔs aay ey se tap bo, taa di?

²⁶ *Gaariŋgen do naaŋ ki daap rode gen tɛdn bōɔɔ;*

ɔɔ magalgen do naaŋ ki tusu

taa baatn Mɛljege Raa ute gaar kɛn naaŋ bɛɛr ɔndino se.†

²⁷ Deere, taar se taar mɛt ki. Maakɲ geger kɛn Jeruzalem ki se, *ɛrɔd ute Pons Pilat, tus dōk taarde kalaŋ ute jee kɛn Yaudge ute kɛngen Yaudge eyo taa baatn Isa debm tɛdn naabi salal kɛn naai 'bɛɛr ɔdino. ²⁸ Bin se ute tōɔgi se, naai uunoga doa ɔɔ naade tɛdinga aan gōɔ kɛn naai maaki jen ro ki. ²⁹ Mɛlje, naai aaka kiibm kaacɲ kɛn naade iif aacje naajen k'bulige se, borse ɛdjen gaab-tōɔgɔ taa k'taadn taari kic bo k'beer eyo. ³⁰ 'Taad tōɔgi jeege tu, ute ro Isan debm tɛdn naabi salal se, ɛd'lapia jee kōɔŋge tu ɔɔ 'tɛdn nakɲ-kōɔbge ute nakgen deel doa.» ³¹ Kɛn naade jaay eem Raa aas se, gōtn naade tusn ro ki se naaŋa tea. Gōtn se naade paac Raa dōocde ute Nirl Salal. ɔɔ gōtn se naade baag taadn taar Raa jeege tu beer eyo.

Jee Raage nig nakdege ute naapa

³² Jee kɛn aal maakde do Isa *al-Masi ki ute dɛnde se, naade iŋg ute maakɲ kalaŋ ɔɔ taarde kic bo kalaŋ. Maakde ki se nam jaay 'taadn ɔɔ nakɲ se gen maama se gōtɔ. Num gaŋ nakɲ naade ɔk paac se ɔmbin taa naapki. ³³ Ute tōɔgɲ Raa se, *jee kaan naabm Isa al-Masige se taad jeege tu tap bo beer eyo ɔɔ: «Mɛlje Isa se duroga daan yoge tu ɔɔ naaje j'aakiŋga ute kaamje.» Gōtn se jee Raage paac se Raa tɛddenga bɛɛ den aak eyo. ³⁴ Maakde ki se nam tap bo dim daayiŋ eyo. Taa jee ɔk maakɲ-gōtɔ ute bɛege se dugina ɔɔ baano ute gursina. ³⁵ ɔɔ gursn ese se naade baado ɛdin ji jee kaan naabm Isa al-Masige tu. ɔɔ naŋa naŋa kic bo, j'ɛdin nakɲ kɛn an kaasn kiŋgina.

³⁶ Maakde ki se, gaaba kalaŋ roŋ Yusup kɛn jee kaan naabm Isa al-Masige daniŋ ute ro Barnabas. (Barnabas se je deekɲ ɔɔ: goon ɛd'kaay kaama jeege tu.) Naaŋ se metjil gen Lebige ɔɔ naaŋ j'oojin taa naaŋ Sipur ki. ³⁷ Naaŋ se dugɲ ute maakɲ gōtina ɔɔ gursin se, naaŋ baado ɛdin ji jee kaan naabm Isa al-Masige tu.

5

Ananias ute Sapira tɛd taar-kōɔbɔ

¹ Num gaŋ maakde ki se, debm kuuy roŋ Ananias ute mendiŋ roŋ Sapira, naade se ɔk gōtɔ. ɔɔ naade se dōk taarde kalaŋ baa dugɲ ute gōtde se naata. ² Naaŋ ute mendiŋ se, gursn se naade gaan ute metina ɔɔ gōtn se gaabin baan ute gursn ɔɔp se, ji *jee kaan naabm Isa al-Masige tu. ³ Gōtn se Pier deekiŋ ɔɔ: «Ananias, gen di jaay naai ɔŋ *Bubm sitange baado ɛnd dōoc maak ki bin se? Kɛn 'gaanɔ met kōɔpm gursi gōti ki se kɛse taar-kōɔbm kɛn naai 'tɛd se tɛdn *Nirl Salal ki. ⁴ Kɛn dugin te ey lɛ gōtɔ se gen naai tap ey la? ɔɔ kɛn naai jaay dugina kic num, gursin se gen naai ey la? Kɛn ɔli jaay taad

† 4:26 Aak KKR 2.1-2. Gaar ese je taad ute *al-Masi.

taar-kəəbɔ se gen di? Taar-kəəbɔm kɛn naai tɛdɪŋ se, 'tɛdɪŋ jikilimge tu eyo, gaŋ naai tɛdɪŋ *Raa ki.»

⁵ Kɛn jaay Ananias booy taar se, naan aal ooc ooyo wɔ jeegen paacŋ jaay booy labar ese se, beere baa ɔkde tak tak. ⁶ Gɔtn se, gaan kɔdɛge baado teeliŋ ute kala wɔ uun baa ɔliŋ maakŋ iib ki.

⁷ Kɛn nakŋ se deel jaay baa baa nakŋ lɛr mɔtɔ se, mɛnd Ananias baado ɛnd gɔtn jee kaan naabm Isa al-Masige tu se; nabo nakŋ kɛn aan do gaabiŋ ki se, naan jeel eyo. ⁸ Gɔtn se Pier tɛesiŋ wɔ: «Gɔtsen naase 'dugiŋki se, kɛse bo gursiŋ paac sum ne?» Mɛnda took wɔ: «Yɛɛ. Kɛse bo gursiŋa.» ⁹ Gɔtn se Pier terliŋ wɔ: «Gen di jaay naai ute gaabi 'dɔɔkki taarse gen naam *Nirl Raa se? 'Booyo! Jee kɛn ɔlo gaabi maakŋ iib ki se aanga taa doob ki. 'Booy gɔtn jedɛ! Naade utu baado ai baa kuun kɔli naai kici.»

¹⁰ Gɔtn ese sum bo, mɛnda se naar ooc ooy naan Pier ki. Kɛn gaan kɔdɛge jaay aan se, naade ɛnd se ɔŋiŋ naan ooyga wɔ naade uun baa ɔliŋ maakŋ iib ki cɛɛ gaabiŋ ki. ¹¹ Gɔtn se jee *egliz ki paac ute jee kuuy paac jaay booy labar ese se, naade beere baa ɔkde tak tak.

**Jee kaan naabm Isa al-Masige tɛd nakŋ-kəəbge dɛna*

¹² Raa ɔl jee kaan naabm Isa al-Masige se tɛd nakŋ-kəəbge dɛna ute nakgen deel doa naan jeege tu. Naade paac taarde kalaŋ wɔ lee tus mɛtn daabm Salomon ki. ¹³ Anum jee kuuy se nam tap bo took gen tum te naade eyo; gaŋ jee dɛnge se lee tɔɔm jee aal maakde do Isa *al-Masi ki se. ¹⁴ Ute naan se kic bo jeege dɛna, mɛndge ute gaabge, took aal maakde do Isa al-Masi ki wɔ baado ziid do jeege tun aalga kaal maakde do Isa al-Masi ki se. ¹⁵ Taa nakŋ-kəəbgen jee kaan naabm Isa al-Masige lee tɛd se, ɔl jeege teecŋno ute jee kəəŋge tuun taaldɛno do danjalge tu ey lɛ do raagge tu; naade baado tɔndden do doobge tu, taa kɛn Pier deel deel jaay nirlŋ deebga dode ki se, sɔm maakde ki se, nam kalaŋ utu 'kɔŋ lapi. ¹⁶ Gɔtn se jeegen kuuy kic bo dɛna kɛn iino maakŋ naanŋe tun kɛn cɛɛ gɛgɛr kɛn Jeruzalem ki, naade baano ute jee kəəŋdege wɔ jee kɛn ɔk kəəŋ sitange. Gɔtn se naade paac ɔŋ lapi.

**Jee kaan naabm Isa al-Masige k'tɔk k'j'ɔmbɛn dangay ki*

¹⁷ Do nakge tun tɛd se, *magal jee tɛdn sɛrke Raa ki ute *Sadusegen ute naan se, tɛdn maak-kilimi ro jee kaan naabm Isa al-Masige tu wɔ gɔtn se naade iin rode ki. ¹⁸ Gɔtn se naade tɔk ɔmbɛn dangay kɛn k'lee k'tɔkŋ k'tɔl jeege. ¹⁹ Gaŋ maakŋ nɔɔr ki se, *kɔdn Raa baado tɔdn ute kaam taar dangayge se naatn wɔ wɔd teecɛno naatn wɔ deekɛn wɔ: ²⁰ «'Baaki daan bɔɔr *Bee Raa ki wɔ 'taadki taargen paacŋ kɛn ɛd kaaja se jeege tu.» ²¹ Gɔtn se naade took do taar kɔdn Raa ki wɔ tanɔriŋ nɔɔriŋ sum bo, naade baa daan bɔɔr Bee Raa ki wɔ naade baag dooy jeege gɔtn ese.

Kɛn *magal jee tɛdn sɛrke Raage tu ute jeenge jaay aan gɔtn naade lee aakŋ mɛtn taar jeege se, naade danɔ magalgen taa bee *Israelge tu wɔ ute jeegen lee aak mɛtn taar Yaudge se, gɔtn se naade tusu wɔ ɔl wɔ k'baa k'tɔɔdo jee kaan naabm Isa al-Masige se naatn maakŋ dangay ki wɔ k'baandɛno. ²² Num jee kɛn j'ɔldɛ naaba taa baa kaakŋ jee dangayge se, naade aan se ɔŋden te eyo. Gɔtn se naade ɔk terl baado ɔŋ jee ɔldɛno se wɔ taaddɛn mɛtn taar nakgen deel se paac wɔ: ²³ «Kɛn naaje jaay j'aaŋ se, k'j'ɔŋ kaam taar dangayge se k'gaasiŋga gaas ute lɛkerlɛ wɔ jee kɛn lee bɔɔb jee dangayge se lɛ, daar daar taa-doob ki. Nabo kɛn naaje jaay k'tɔɔd kaam taara se, j'ɔŋ te nam maak ki eyo.» ²⁴ Kɛn magal jeegen lee bɔɔb Bee Raa ute magal jee tɛdn sɛrke Raage tu jaay booy taar se, gɔtn se taar naade 'taad tap bo jeel eyo. Anum naade tɔnd mɛtn naapa do nakge tun deel se. ²⁵ Gaŋ gɔtn se deb kalaŋ iino daan bɔɔr Bee Raa ki baado taaddɛn wɔ: «'Booyki, bɛɛ, jeegen naase tɔk ɔmbɛdeki dangay ki se, bɔɛse naade utu daan bɔɔr Bee Raa ki wɔ daar dooy dooy jeege.» ²⁶ Gɔtn se magal jeegen lee bɔɔb Bee Raa se iin baa ute jeenge tɔk baandɛno ute jee kaan naabm Isa al-Masige se, nabo ute taa tɔɔg eyo, taa naade beer beer jee dɛnge tu wɔ sɔm adɛn tund te ko cɛɛ.

**Jee kaan naabm Isa al-Masige naan Yaudge tun *jee kaakj metn taarge*

²⁷ Ken jee ken lee boob jee dangay ki jaay tok baano ute jee kaan naabm Isa al-Masige naan Yaudge tun jee kaakj metn taarge se, gotn se *magal debm tedn serke Raa ki teesde do: ²⁸ «Naaje k'gaassen j'oo onten 'dooyki jeege ute ro gaabm se bin ey la? Aakki nakj naase 'tedki se jaayo? Jeegeen Jeruzalem ki se le, naase 'taad 'dooddekiga paac. Naase 'je aki kol moosn gaabm se 'koo pm mindje ki.» ²⁹ Ganj Pier ute jee kaan naabm Isa al-Masigen kuuy terlden do: «Bee ki num, nakj ken Raa maakin jen ro ki se bo, j'an ted jaay k'tedn nakj ken jikilimge maakde jea. ³⁰ Naase bo jee ken tup toolki Isa ro kaag ki, ganj Raa bubjege, durinoga daan yoge tu, ³¹ do uun baa ondinga do ji daamin ki, do tedin naan bo tedga gaar jeege do Debm Kaajj jeege taa koodn doobo gaan *Israelge tu gen terl maakde, do Raa aden tool *kusindege. ³² Do nakge tun deel paac se, naaje k'saadinge do *Nirl Salal ken Raa ed jeege tun tookga taarin se, kic bo saada.»

³³ Ken naade jaay booy taar se, maakde taarde piriin aan goo aki doobo, do naade je aden toolo. ³⁴ Num ganj gaaba kalan naan kod *Parizi, naan maakj Yaudge tun jee kaakj metn taarge se kici do naan se ron Gamaliel. Naan se debm jeel taad tookj metn Ko Taar Raa gen Yaudge do gaan Israelge paac aalin maak ki. Naan iin daar naan jeege tun se do taadden do: «Jee se, doodeki naatn jaayo.» ³⁵ Ken jee kaan naabm Isa al-Masige jaay j'ood k'teedden naatn sum se, naan taadden do: «Naase genaamgen gaan Israelge, ondko kondoo do nakge tun naase 'je aki tedn do jeege tun ese. ³⁶ 'Jeelki, goor goor ara sum bo, gaaba kalan k'danin Tedas. Naan se ted ron aan goo debm k'jeel jeel gotina ol gaabge baa baa nakj kaar-soo se baa metin ki. Gotn k'toolin sum se, gaabgen metin ki se aan wooko do naabde se le daara. ³⁷ Ter kaad ken magal jee taa naan *Rom ki jaay iin taa medn jeege se, naan ken se, gaaba kalan kod Galile k'danin Judas se, naan kic ted jeege dena baa metin ki. Ken naan jaay k'toolin se, jee metn naan ki se kic bo aan wooko. ³⁸ Borse, maam m'je m'asen taada: doodeki dose dooko ro jeege tun ese, ondeki naade baa. Ken nakj naade ted se jaay gen jikilimge sum le, utu 'daar kalin ki. ³⁹ Num, ken nakj naade ted se jaay gen Raa le, naase anki koo daar eyo! Ondki kondoo, som baa naase aki tedn jee taamooy Raage!» Gotn se naade took uun taarina. ⁴⁰ Naade ol k'dan k'baano ute jee kaan naabm Isa al-Masige se do gotn se naade ol j'ondden ute meeje do gaasde do j'onte taadn ro Isa *al-Masi se nam ki, do bin jaay bo naade tood toode. ⁴¹ Ken jee kaan naabm Isa al-Masige jaay teeco gotn ese se, maakde-raap sakan taa Raa se onde naade se jee an kaasin gen dabar taa Isa. ⁴² Ute naan se kic bo, bii-raa daan boor *Bee Raa ki do maakj beege tu se, naade daayum lee dooy jeege do taadden Labar Jigan gen Isa se jeege tu. Do jeege se, naade lee taadden do: Isa se bo, al-Masi.

6

*Maakj jeege tun maakj *egliz ki se k'beer k'tood jeege cili gen tedn naaba*

¹ Anum kaad ken se jee aalga maakde do Isa *al-Masi ki se ziid ted dena, baa ute naande. Num ganj maakde ki se, Yaudgen taad taar Gerek se taad naan ki ro Yaudge tun taad taar naande mala se. Taa aanga gotn k'nigin naka mend-daayge tu se, mend-daaygen taad taar Gerek se, k'lee k'dirigde dirigi. ² Gotn se *jee kaan naabm Isa al-Masigen sik-kaar-di se, danj tus jee aalga kaal maakde do Isa al-Masi ki se paac do deekden do: «Naaje se j'kooj kooj gen taadn taar *Raa jeege tu jaay bo k'baa lee nigin nakj koo jeege tu eyo. ³ Taa naan se genaamge, maakse ki se 'beer 'toodeki gaabge cili ken jeege aalde maak ki do maakde dooc te *Nirl Salal do jee jeel-taara. Bin se naaje jee kaan naabm Isa al-Masige se, naabm se j'adesin koo kaam jide. ⁴ Do naaje se le j'kooj roje paac gen keem Raa do gen taadn taar Raa jeege tu.»

⁵ Jee aalga kaal maakde do Isa al-Masi ki ken tus gotn ese paac se, took do taarde ki se. Gotn se jaay naade beer dood Etien; naan se debm ken aal maakin paac do Raa ki do maakin dooc ute Nirl Salal. Naade beer toodo Pilip, Prokor, Nikanor, Timon, Parmenas do Nikolas ken kod Antios ken tedga ron kod Yaudge se kici. ⁶ Jee tus gotn ese baano ute

jeegen k'l'beer k'toaddden cili se naan jee kaan naabm Isa al-Masige tu ð naade eemden Raa ð tondden jidege dode ki.

⁷ Naan ken se, jee aalga kaal maakde do Isa al-Masi ki se, taaf wook taar Raa se jeege tu. ð jee ken jaay aalga kaal maakde do Isa al-Masi ki se ziid ted dena maakj geger ken Jeruzalem ki. Gøtn se, *jee tedn serke Raage tu se kic dena baado took aal maakde do Isa al-Masi ki.

Jeege baado køkj Etien

⁸ Etien se, Raa tedinga beena ð edinga togo gen tedn nakgen deel doa ute nakj-kooöngen magal magala naan jeege tu. ⁹ Gan do nakge tun naan ted se bii kalan Yaudgen iino geger ken Siren ki ute kengen iino geger Alekzandri ki, naade lee tus tus maakj *bee ken Yaudge lee tusn maak ki se. Bee se k'danj *Bee Yaudgen j'ooöden*ga kooöf dode maakj bul ki ð naade lee tum ute Yaudgen iino taa naan Silisi ki ute gen Azi ki. Gøtn se naaden jee gøto kaam so se paac baag naajn ute Etien, ¹⁰ ð taar jaay *Nirl Salal ölin naan taadden se, taar naade 'køkj jaay an terl tap bo, naade öj eyo, taa jeel-taar Etien se, Nirl Salal bo edin.

¹¹ Aan gø taar naade an terl kic bo öj ey se, gøtn se naade goon baa rejo jee taar-kooöge ð naade paac baado taaf ð: «Naaje se k'l'booyga te bije taar ken jaay Etien lee taaf taar ing kus ro *Musa ki ð ro Raa ki se.» ¹² Gøtn se naade ðs metn jeege dena, metn magal taa bee Yaudge ute metn jee jeel taadn toøkj metn Ko Taar Raage tu ð naade baado ökina ð baansin naan Yaudge tun *jee kaakj metn taarge. ¹³ Gøtn se naade taaf taar-kooö ro Etien ki daala ð: «Aakki gaabm daar se, naan bo debm ken lee taaf taargen ing kus ro *Bee Raa ki ð ro *Ko Taar ken Raa edo Musa ki.» ¹⁴ Naade taaf ð: «Naaje se k'l'booyga booy ute bije ken naan deek ð Isan koo Nazaret se utu an toøkj ute Bee Raa se naata ð ro nakge tun Musa dooyjeki se le, naan utu an terl 'tedn kuuy.» ¹⁵ Ken jee paacj ing maakj bee ken Yaudge lee aakj metn taarge se, naade paac ond kaamde tenen Etien ki ð naade aak daan kaamin se tec aan gø daan kaam *kooödn Raa.

7

Etien taaf taara naan Yaudge tun *jee kaakj metn taarge

¹ Gøtn se *magal debm tedn serke Raa ki tond metin ð: «Taar k'taaf roi ki se, met ki ne?» ² Etien terlden ð: «Bubumge ute genaamge, udki bi jiga do taar ken m'asen taaf se. Kaaf ken *Abraam utu ing king taa naan ken Mezapotami ki se, naan ken se naan taaf te taa deetn geger ken Aran ki ey börtö, gøtn se bo *Raa te magalin teec naanin ki, ³ naan deekin ð: *Iin öj naan* ute taasige ð 'baa taa naan ken maam m'ai taafa.* ⁴ Gøtn se Abraam iin öj taa naan Kaldege ð baa ing Aran ki. Ken bubin jaay ooy se, Raa deekin ð: «Iin öj gøtn ese,» ð naan iin baa ing taa naan ken borse naase utu ingki maak ki se. ⁵ Ken naan jaay aan gøtn ese, Raa taadin ð utu an kedn taa naan ese ð naan se 'kooöpm metjilin ki. Gan kaaf ken se gøto öko kic bo, Raa edin te eyo ð gøtn naan an kooö metin kic bo gøto. Ter naan ken se, Abraam goono kic bo ök eyo. ⁶ Raa taadin ð: *Metjilin* se utu baa king taa naan jeege tu ð jee se utu aden tedn bulu ð aden dabar gen baara kaar-so.† ⁷ Gan jeege utu aden tedn bulu se, Raa deek ð: *Jee se, maam m'utu m'aden* köjn böro dode ki ð ken nakgen se jaay deelga num, metjili se utu ade teecj maakj naan ken se ð utu ade baa am lee keem gøtn ara.‡ ⁸ Gøtn se *Raa döök ute Abraam taadin ð ö'öj pöndö§. Bin bo Abraam öojn goonin Isaka ð ken Isaka jaay j'oojin ök bii marta se, naan öjin pöndö. ð Isaka kic bo öjn pöndö goonin *Yakub ki ð Yakub öj pöndö geninge tun gaabgen sik-kaar-dio. Naade se bo bugjege.

⁹ «Gøtn se bugjege se ted maak-kilimi ro genaade Yusup ki ð naade ök baa dugin ji jeege tu ð jee se uun baansin Masar ki. Gan Raa se utu te naana, ¹⁰ ð naan ödin naatn maakj nakge tun öjn ken aan don ki se paac. Naan edin jeel-taara ð tedin ted debm

* 7:3 Aak JEN 12.1. † 7:6 Aak Ekz 3.12. ‡ 7:7 Aak JEN 15.13-14. § 7:8 *köjn pöndö ara se bo, keese nakj kaakj jeel ken taaf ð *Raa döökga ute Abraam.

meteke do Gaar magal gen Masar se aakin se toolin. Taa naan se bo, naan ondin magala taa naan Masar ki do onin been paac kaam jina. ¹¹ Gan coko se, bo end taa naan ken Masar ute magalina do maakn taa naan *Kanan ki kici. Bo se tool dabar jeege dena do bugjege se je nakn koso kic bo on eyo. ¹² Ken Yakub jaay booy j'oo do nakn koso utu Masar ki se, deet se naan ol bugjege gen baa dugn nakn koso. ¹³ Ter naan olden gen k-dige do naan ken se, Yusup ted genaange aak jeelina do gotn se sum bo, k'baa k'taad metjil Yusup se Gaar magal ken taa naan Masar ki se. ¹⁴ Yusup ol danjo bubin Yakub ken ing taa naan Kanan ki do naan baado ute jeengen maakn been ki paac, do naade paac se jeege sik-cili-kaar-mii.

¹⁵ «Ken Yakub jaay booy se, naan iin baa ute jee maakn been ki paac taa naan Masar ki. Naan ute bugjege se, naade ting gotn ese bini ooy maak ki. ¹⁶ Yodege se, naade tos baanden geger ken Sicem ki do baa tolden maakn iib ken Abraam dugn ji gaan Omorge tu ute pudda taa naan Sicem ki se.

¹⁷ «Aan goo kaadn taar ken Raa taad Abraam ki aan kaan doobin ki se, jeejegen ing taa naan Masar ki se, dir ziid tedga dena. ¹⁸ Naade ting bini aan do gaar ken kuuy gen Masar ken jeel Yusup eyo. ¹⁹ Gaar se, naan deb pitini do derlo jeejege. Naan dabardeno do tedden utu taa togo do olden naade bini on gendege naatn taa 'kooyo.

²⁰ «Kaad ken se bo, j'oojn *Musa. Naan se goon aak bee ken tool Raa ki. Naan ting bee bubin ki se laapa moto. ²¹ Ken bubin ute kon jaay baa ondin naatn do resino se, gotn se goon Gaar magal Masar ki ken menda se, baa onina. Naan uun baansin been ki do okin kaadin ki aan goo goonin mala. ²² Musa k'dooyin ute nakgen jee Masar ki jeel paac se, do naan ted debm jeel-taara do jeel tedn nakgen jiga jiga.

²³ «Ken Musa jaay baarin aas si-soo se, naan uun doa gen baa kaakn genaangen, gaan *Israelge. ²⁴ Ken naan jaay iin baa kaakn genaangen gaan Israelge se, naan on kod Masar dabar dabar genaan kodn Israel. Gotn se naan baano naaka, oocin metina do tond tool ute kodn Masar se. ²⁵ Bin se Musa saap do tedn bin sum bo, genaangen gaan Israelge se 'jeele, naan se Raa bo onino taa aden koodn dode. Num gan naade se on jeel ok te metin eyo. ²⁶ Metbeenki se, naan on genaangen gaan Israelge dio ted ted taara ute naapa. Gotn se naan je aden tedn num naade kokn taasa ute naapa deekden do: «Medumge, naase le 'genaa naapge, num gen di jaay naase 'tedki taara ute naapa se?» ²⁷ Num gan debm ken dabar dabar debin se ot ol Musa naatn do deekin do: «Naai se, ken ondi magala gen kojn booro doje ki tap bo, nana? ²⁸ Lo naai 'je am tool aan goo ken terko naai 'toolo kod Masar se le?» ²⁹ Ken Musa jaay booy taar se, naan beere okina do naan iin aan baa ing taa naan Madian ki aan goo ceka. Do gotn naane se bo, naan toojo gaangen gaabge dio.

³⁰ «Ken naan jaay ting aas baara si-soo se, bii kalan naan iin baa do kod-baar cee ko ken k'danin Sinai do gotn se Raa teecin naanin ki aan goo *kodn Raa do naan aakin se aan goo roon poodo ok kok maakn ji kaag ki.

³¹ «Ken Musa jaay aak roon poodo ok maakn ji kaag ki do ji kaag se os ey se, naan aak se okin taad eyo. Gotn se naan iiko gooro taa an kaakn koka. Gan naan booy mind Meljege Raa ken taadin do: ³² Maam bo m'Raa gen bugi, Abraam, Isaka do Yakub.† Gotn se, naan nirlin teece do roon poodn ken ok kok maakn ji kaag ki se kic bo, naan je an kaak eyo. ³³ Gotn se Meljege Raa deekin do: 'Tooln ute saai jei ki se naatn, taa gotn naai 'daar se, naan gotn *salal.‡ ³⁴ Deere, koodn yeebm jeemge jaay lee do yeebde Masar ki se, maam m'aakga do daayden naade ing daay des des se kic bo, maam m'booyga. Do m'booy m'baado se taa m'je m'aden koodn dode. Do borse naai iin baado, maam m'je m'ai koli taa naan Masar ki.§»

³⁵ Ter Etien taadden daala do: «Musan ken gaan Israelge do undin jaay deekin do: Naai se ken ondi magal gen kojn booro doje ki tap bo nana?» Naan se bo ken Raa ute doobm kodn Raa teecin naanin ki maakn ji kaag ki se bo, ken tedga magalde do debm koodn dode. ³⁶ Musan ese bo dooden naatn taa naan Masarge tu ute nakn-kooenge do ute nakgen

* 7:28 Aak Ekz 2.14. † 7:32 Aak Ekz 3.6. ‡ 7:33 Aak Ekz 3.6. § 7:34 Aak Ekz 3.5, 7, 8 do 10. * 7:35 Aak Ekz 2.14.

deel do ken naan tēdo. Ter naan tēdo nakŋ-kōōbge kaad ken naan gaanŋdeno Baar Aace ute ken naade tiŋgo do kōd-baar ki baara si-sō se kici. ³⁷ Musan ese bo ken ter taado gaan Israelge tu daala o: *Raa utu aseno beer kōōdn maakŋ genaasege tu se, deb kalan ken utu 'tēdn debm taad taar teeco taar Raa ki aan gō maama.*[†] ³⁸ Musan se bo, kaad ken gaan Israelge tus do kōd-baar ki se, debm ken daar daan bugjege tu ute kōdn Raa ken daar taadin do ko ken Sinai ki. Naan bo debm ken Raa taadino taargen ed kaaja jaay naan baado taadjesin ki se. ³⁹ Num gan bugjege se baate tookŋ kuun taarina, o naade ood undina. O maakŋ maak-saapde ki se, naade je kōkŋ terl Masar ki. ⁴⁰ Gōtn se naade taad *Aarun ki o: 'Tēdjeki raagen ken 'lee naanjege tu taa Musan ken oodjekiro naatn maakŋ taa naan Masar ki se le, dim jaay aanin don ki se, naaje j'ōndki te metin eyo.[‡] ⁴¹ Kaad ken se, naade ooy daap naka tec aan gō goon maranja. Naade baado tojin *serke naanin ki o nakŋ naade tēdin ute jiden ese bo, naade den ute maak-raapo aan gō raade. ⁴² Gōtn se, Raa terlden naaga o res onden naade lee eem nakgen Raa tōndden maakŋ raa ki gen wōr gōto se. Kese aan doobin ki aan gō taar ken k'raanin maakŋ Kitapm gen jeege tun taad taar teeco taar Raa ki ken o:

Gaan Israelge, daagen naase 'tojkiro serke maakŋ baarge tun si-sō do kōd-baar ki se, naase 'tojin kiro maam ki ne?

⁴³ Gōto! Naase 'lee 'tuunkiro bee maragsen k'danin Mōlōk

o 'lee 'tuunkiro nakŋ ken tec aan gō k-diji gen maragsen k'danin Rapan;

nakgen ken naase 'tēdinki ute jisegen se bo tēdsenga raasegen naase 'lee ergki naande ki.

Taa naan se bo, maam m'utu m'asen tuur kol naan taa naan Babilon ki naane.[§]

⁴⁴ Ter Etien taad o: «Ken bugjege tiŋgo do kōd-baar ki se, naade ok *kōrōr gōtn ken naade lee dōōdn ute Raa. Kōrōr se Musa daapin aan gō ken Raa taadino o naan tēdin tec aan gō ken naan aako gōtn Raa ki se ra ra. ⁴⁵ Gan bugjege se, bee se naade onin gēndēge tu o gēndēge se bee se naade tuun baan ute naade o kaad ken se Josue bo naande. Naade end maakŋ naan ken melinge Raa tuurde naatn o olden naade cirde. Bee se inŋ daande ki bini aan do Gaar *Daud ki. ⁴⁶ Raa se maakin raap do Daud ki o Daud se tōnd metn Raa o n'an kōnin naan an kōbm bee naan Raa gen Yakub se. ⁴⁷ Num gan bee ese se goonin Salomon bo baado iinina. ⁴⁸ Gan Raa Taaro se beegen ken jikilinge bo o te jide se, naan inŋ maak ki eyo. Aan gō taar ken Raa taado maakŋ Kitapm debm taad taar teeco taar Raa ki, ken o:

⁴⁹ *Maakŋ raa se gōtn ken maam m'inŋ m'ōsn gaara*

o do naan le gōtn tōōbm jema.

Bee naase amki kōb tap bo bee tec o di?

O gōtn jaay am kaasn m'an jamak bo gayo?

⁵⁰ *Nakgen ba se paac se, maam bo m'tēdin ute jim ey la?**»

⁵¹ Ter Etien taadden daala o: «Naase le jee naan taarge o bi se le booy taar eyo o maakse le, mōngō. Naase le 'tecki bubsege o taar *Nirl Salal taadsen le, naase 'tookki do ki eyo. ⁵² Jeege taado taar teeco taar Raa ki do dōkin se, bugsege lee dabardenoga. Naade tōlo jee ken taado bii kaan *al-Masi Debm Daan ki se. Ken naan jaay aan se, naase ood undin ki o ok tōōlin ki. ⁵³ Raa taadseno *Ko Taar ken naan edo Musa ki se utu doobm kōdn Raage, num gan Ko Taarin se naase 'took inŋki te do ki eyo.»

Etien k'tund k'tōōlin ute koa

⁵⁴ Ken Yaudgen *jee kaakŋ metn taarge jaay booy taar Etien taad bin se, maakde taarde pirin aan gō dōōo. Gōtn se naade dōōn taardege o iin ro Etien ki. ⁵⁵ Gan Etien, ken maakin dooc te *Nirl Salal se, uun kaamin aak maakŋ raa ki tenin o naan aak *nookŋ Raa wōr gōto keley o aak Isa daar daar do ji daam Raa ki. ⁵⁶ Naan deekden o: «'Booyki! Maam m'aak maakŋ raa ood wan o m'aak *Goon Deba se daar daar do ji daam Raa ki.»

⁵⁷ Ken naade jaay booy taar se, gōtn se naade tōōd tōōy makōō o turum bidege. Ter

† 7:37 Aak Dt 18.15. ‡ 7:40 Aak Ekz 32.1, 23. § 7:43 Aak Am 5.25-27. * 7:50 Aak Eza 66.1-2.

naade iinj taa naapm paac baado oocina. ⁵⁸ Gətn se, naade ək teecnsinj naatn maakj geger ken se ɔɔ baagin tund te koa taa an tɔɔɔ. Jeegen saadge se tɔɔd kal magaldege ɔɔ baado ɔmbinj metn je goon kɔd ki kalaŋ k'daninj Səl.

⁵⁹ ɔɔ kaad ken naade daar tundinj tund te ko se, Etien taad ɔɔ: «Melum Isa, kom se ɔkinj kaam ji.» ⁶⁰ Gətn se naan erg naan ki ɔɔ ɔɔd ɔɔy makɔnɔ ɔɔ: «Melum, *kusiŋ naade tɛd rom ki se, 'tɛdden kaldɛ.» Ken Etien jaay taad taar se aas sum bo, gətn se naan ooyo.

8

¹ Səl took do taar jeege tun tɔɔl Etien se.

Jeege dabar jee aalga kaal maakde do Isa *al-Masi ki

Bii ken se sum bo, *eglizn maakj geger ken Jeruzalem ki se, k'baagden dabar dena. Jee Raagen paacj gətn ese se aan wɔk baa taa naan gen Jude ki ute gen *Samari ki ɔɔ ɔɔj *jee kaan naabm Isa al-Masige sum bo Jeruzalem ki. ² Jee ken ək taar *Raa ɔn se, ken naade jaay baa duubo Etien se, naade tɔɔy dɔk taara ɔn eyo. ³ Gaŋ Səl se je eglizn ken Jeruzalem ki se 'tɛdn gɔtɔ. Naan baa bee ute bea tɔko mendge ute gaabgen aalga kaal maakde do Isa al-Masi ki se ɔɔ baado ɔmbden danjay ki.

Pilip baa taadn Labar Jiga gen Isa se *Samari ki

⁴ Jeegen wɔk se, naade baa lee maakj naanje tun kaam ara kaam ara ɔɔ naade taad Labar Jiga gen Isa se jeege tu. ⁵ Ken Pilip jaay booy aan maakj geger ken kalaŋ bini taa naan Samari ki se, naan baa taadden taar gen *al-Masi se jeege tu. ⁶ Jee den se paac taa naapki took uun taar Pilip, taa naade booyga maan nakj-kɔɔbm ken naan lee tɛd se ɔɔ naade mala kic aakinga ute kaamde. ⁷ Gətn se sitange dena teec ro jeege tu ɔɔ ken naade teec teec se tɔɔd tɔɔy makɔnɔ ɔɔ jee kɔn sitange se ɔn lapia. Gətn se jee k-runjuyge ute jee cɛkɛdge dena ɔn lapia kici. ⁸ Taa naan se bo, jee ken maakj geger ken ese se, maakde raap den aak eyo.

⁹ Kaad ken se gaaba kalaŋ utu tinj maakj geger ken ese tap ɔɔ gaabm se ron Simon. Naan se, do dɔkinj tap bo naan debm kɔrdɔ ɔɔ iinga num tɛd nakgen ken jee Samari ki aak kic ɔkden taad eyo. Naan tɛd ron aan gɔɔ debm k'jeel jeel gətin. ¹⁰ ɔnd do gaange tun sɛɛmɛ bini aan do jee magalge tu se, naade paac aalinj maak ki. Naade deek ɔɔ: «Gaabm se bo tɔɔgŋ Raa mala ken k'daninj Tɔɔgŋ Magal se.» ¹¹ Simon jaay baag tɛdn kɔrdinj sum se, daaninj dɔkga. Ute kɔrdinj se, naan iinga num tɛdden nakj-kɔɔbge ɔɔ ken naade aak tap bo ɔkden taad eyo ɔɔ tɛd jeege paac aalinj maak ki. ¹² Num ken naade booy taar Pilipm taadden metn taar gen Gaar Raa ɔɔ taar gen Isa al-Masi se, gətn se mendge ute gaabge took uun taarin. ɔɔ naan *batizde. ¹³ Gətn se Simon kic bo took aal maakinj do Isa al-Masi ki ɔɔ naan kic k'batizina ɔɔ gətn se, naan ək metn Pilip tɛc. Ken naan jaay aak nakj-kɔɔbge ute nakgen deel do ken Pilip lee tɛd se, naan aak tap bo ɔkinj taad eyo.

¹⁴ Ken *jee kaan naabm Isa al-Masigen Jeruzalem ki jaay booy j'ɔɔ jee Samari ki kic took uunga taar Raa se, naade ɔldeno Pier ute Jan. ¹⁵ Ken naade jaay aan se, naade tɔnd metn Raa taa jee Samari ki ken aalga kaal maakde do Isa al-Masi ki se taa Raa aden kedn *Nirl Salal, ¹⁶ taa maakde ki se nam kalaŋ tap bo ɔn te Nirl Salal ey bɔrtɔ, num naade se k'batizde bo ute ro Meljege Isa sum. ¹⁷ Gətn se Pier ute Jan baagden tɔnd jide do jee Samari ken aalga kaal maakde do Isa al-Masi ki se ɔɔ naan ken se sum bo, naade ɔn Nirl Salal.

¹⁸ Ken Simon jaay aak jee kaan naabm Isa al-Masigen tɔnd jide do jeege tun aalga kaal maakde do Isa al-Masi ki jaay Raa ɛdden Nirl Salal se, gətn se Simon taad Pier ki ute Jan ki ɔɔ aden kedn gurs. ¹⁹ Naan taadden ɔɔ: «Edumkiro tɔɔgŋ se kici, taa debm jaay ken maam m'ɔndga jim don ki num, 'kɔn Nirl Salal bin kici!»

²⁰ Gaŋ Pier terlinj ɔɔ: «Naai ute gursi se, ɔn Raa asen kutn kap, taa maaki ki se naai saap ɔɔ ute gursi se sum bo naai 'kɔn dugŋ nakj ken Raa ɛd jeege tu cɛr se! ²¹ Maakj naab ken ese se, naai bedi gɔtɔ ute naaje, taa maakj naai naan Raa ki se, tɛd nakj ute doobinj eyo.

²² Nakj naai 'tɛd jig ey se, naai ɔɔd doi ro ki naatn ɔɔ tɔnd metn Raa. Bin sum bo sɔm

daan Raa utu ai tɔɔl *kusiŋigen maaki ki se. ²³ Taa maam m'aaki naai se ɔɔ nakge paac se tɛdn̄ gen naai, ɔɔ naai se ɔɔpga bulu gen tɛdn̄ kusiŋa.» ²⁴ Pier ute Jan se, Simon tɛrl̄den ɔɔ: «Naase mala 'tɔndki mɛtn̄ Raa taa maama, taa nakŋ naase 'taadki se 'kaan dom ki eyol!»

²⁵ Ken Pier ute Jan jaay taado nakŋ ken naade aako ɔɔ booyo gɔtn̄ Isa ki ɔɔ taada taar Raa jee Samari ki jaay aas se, naade ɔk tɛrl̄ Jeruzalem ki. Ken naade ɔaa ɔaa se, maakŋ naaŋ Samarige tun ute deniŋ se, gɔtn̄ naade aal maak ki paac se, naade taadɛden Labar Jiga gen Isa.

*Pilip dɔɔd̄ ute kɔd̄ *Etiopi*

²⁶ Ken nakgen se jaay deel se, *kɔdn̄ Raa kalaŋ taad̄ Pilip ki ɔɔ: «Iiŋ 'ɔaa kaam kaam bɔɔyɔ ken gɔtiŋ kɔd̄-ɔaara ken doobm ken iino Jeruzalem ki jaay bɔɔy ɔaa Gaza ki se.»

²⁷ Gɔtn̄ se Pilip naar iin̄ ɔaa. Ken naaŋ ɔaa ɔaa se, naaŋ uun kaamiŋ aak magala kalaŋ, kɔd̄ Etiopi ɔɔ naaŋ se kaasi*. ɔɔ Nɛɛl gen jee Etiopi ken k'daŋiŋ Kandas se, naaŋ ɔŋiŋ maaliŋ paac kaam jina ɔɔ naaŋ ɔo debm ken aakiŋ do maaliŋge tu se. Naaŋ iŋgo Jeruzalem ki se gen keem Raa. ²⁸ Ken naaŋ tɛrl̄ ɔaa ɔaa se, naaŋ ook iŋg maakŋ puusiŋ ki ɔɔ dooy makɔŋɔ taar ken maakŋ Kitapm gen debm taad̄ taar teeco taar Raa ki roŋ Ezayi se. ²⁹ Gɔtn̄ se *Nirl̄ Raa ɛeek Pilip ki ɔɔ: «Aaŋ ɔŋ mɛtn̄ debm puus se.» ³⁰ Gɔtn̄ se Pilip aaŋ ɔŋ mɛtn̄ debm puus se, ɔɔ naaŋ booy gaabm se iŋg dooy dooy maakŋ Kitapm gen debm taad̄ taar teeco taar Raa ki roŋ Ezayi se. Gɔtn̄ se naaŋ tɛdiŋ tɔɔse ɔɔ ɛeekiŋ ɔɔ: «Taar naai iŋg dooyiŋ se tap ɔo, naai 'jeel ɔk mɛtiŋ dey la?» ³¹ Gaabm se tɛrl̄iŋ ɔɔ: «Taar se jaay nam taad̄ tɔɔkum te mɛtiŋ ey se, m'aŋ jeel m'ɔɔ dio?» Gɔtn̄ se kɔd̄ Etiopi se taad̄ Pilip ki ɔɔ: «'Baado ook iŋg cɛem ki taa am taad̄ tɔɔkŋ mɛtiŋa.» ³² Kɛse ɔo taar Kitapm ken naaŋ iŋg dooyiŋ se ɔɔ taar se taad̄ ɔɔ:

*Naan̄ se tec aan̄ gɔɔ baatn̄ k'l'ɔk k'ɔaan gen ɔaa tɔɔɔ,
ɔɔ naaŋ aan̄ gɔɔ *goon baatn̄ ken j'ɔj bɛekiŋ kic tɔɔy ey se,
naaŋ kic ɔo tec bini taa naaŋ ɛɛp te taariŋ eyo.*

³³ *Naan̄ se j'aakiŋ aan̄ gɔɔ nakŋ cɛɛ ɔɔ gɔtn̄ kɔŋŋ bɔɔr ki se, nam tap ɔo ɔaa te mɛtiŋ ki eyo;
ɔɔ mɛtjil naaŋ se ɛ, nam tap ɔo mɔɔtn̄ taad̄ te taariŋ eyo.*

ɔɔ do naaŋ ki se kiŋ naaŋ se k'gaŋiŋsiŋga duuku.†

³⁴ Gaabm se tɔnd̄ mɛtn̄ Pilip ɔɔ: «'Mooyum tu, ara se debm taad̄ taar teeco taar Raa ki se tap ɔo, taad̄ ute naŋa? Ute naaŋ maliŋ ɔɔbu ute nam nam kuuy ɛ?» ³⁵ Gɔtn̄ se Pilip uun mindiŋa ɔɔ baagiŋ taad̄n̄ do taar ken naaŋ dooyiŋ se ɔɔ ute taar se, naaŋ taadiŋ Labar Jiga gen Isa. ³⁶ Ken naade uun ɔoobo ɔaa ɔaa se, gɔtn̄ se naade aak maane ɔɔ gaabm se taadiŋ ɔɔ: «Aaka, ɔɛɛ j'ɔŋga maane! Ne dim jaay am gaasum am *batiz ey se utu la?»

³⁷ [Pilip ɛeekiŋ ɔɔ: «Ken naai jaay aal maaki do Isa *al-Masi ki num, maam m'ai batizi.» Gaabm se tɛrl̄iŋ ɔɔ: «Yɛɛ, maam se m'tookga Isa al-Masi se Goon Raa.»]‡ ³⁸ Gɔtn̄ se naaŋ taad̄ ɔɔ puus se k'daariŋa ɔɔ naaden di se paac bɔɔy tɛɛ maakŋ maan ken se ɔɔ gɔtn̄ se Pilip batiziŋa.

³⁹ Ken naade jaay teeco maan sum se, Nirl̄ Raa uun ɔaan̄ ute Pilip se gam. Gaabm se jaay tɛrl̄ aakiŋ se, aakiŋ naaŋ gɔtɔ. Num ken naaŋ jaay uun ɔoobiŋ ɔaa ɔaa se, ɔaa ute maak-raapo. ⁴⁰ Gaŋ Pilip aak kaak se, naaŋ aanga kaam Azɔtɔs ki sum. Maakŋ gɛgɛrge tun naaŋ aalo maak ki paac bini aan̄ maakŋ gɛgɛr Sezare ki se, naaŋ taad̄ Labar Jiga gen Isa al-Masi se jeege tu.

9

*Isa teec naan̄ Sɔl ki
(NJKN 22.3-16, 26.9-20; Gal 1.1-16)*

¹ Gaŋ kaad̄ ken se, Sɔl iŋg ɔo gen tɛdn̄ *kusiŋa ɔɔ gen tɔɔl jeegen aalga kaal maakɛ do Melje Isa ki. Gɔtn̄ se naaŋ iin̄ ɔaa ɔŋ *magal jee tɛdn̄ serke Raa ki ² ɔɔ tɔnd̄ mɛtiŋ ɔɔ aŋ kɛdn̄ maktubm ken aŋ kɔŋ ɔoobo ɔɔ ute maktubm se naaŋ 'ɔaa kɛdn̄ magalge tun gen

* 8:27 Do dɔkiŋ se gaariŋge se jee lee bɔɔb mɛndge se naade lee tɔndɛden kaasi. † 8:33 Aak Eza 53.7-8. ‡ 8:37 Taar se, maakŋ Kitapge tun do dɔkiŋ se, mɛtiŋge maakɛ ki se gɔtɔ.

maakɲ *beege tun ken Yaudge lee tusn maak ki maakɲ geger ken Damas ki. Ute naan se jaay, naan 'kɔŋ doobo ɔ ken jaay ɔŋga mendge lɔ gaabgen gam ken aalga kaal maakde do Isa ki se, naan adeno tɔkɲ dɔɔkɲ baa Jeruzalem ki.

³ Ken naan baa baa doob ki jaay aan gɔɔr ute Damas se, gɔtn se naan naar aak poodo raap lak lak iino maakɲ raa ki baado deebiŋ bat. ⁴ Gɔtn se naan bɔɔy ooc naan ki ɔ booy mind deba danɲ ɔ: «Sɔl, Sɔl, naai tap bo 'dabarum bin se gen di?» ⁵ Gɔtn se Sɔl deek ɔ: «Meluma, naai tap bo naŋa?» ɔ mind debm se deekiŋ ɔ: «Maam bo Isan ken naai 'lee 'dabarum se. ⁶ Gaŋ bɔrse se, naai iin 'baa maakɲ geger ken Damas ki ɔ gɔtn naane se j'ai baa taadn nakɲ naai utu 'teda.» ⁷ Gaŋ jee metiŋ ken k'baa tel se beere ɔkde se daar yip ɔŋ taad taar eyo. Naade booy mind deba naɔo aak te meliŋ eyo. ⁸ Gɔtn se Sɔl iin daara ɔ ken naan jaay ɔɔd kaamiŋ se, kaamiŋ ɔŋ aak eyo. Gɔtn se jeunge ɔkiŋ jiŋ ki jaay bo tɔɔd baansiŋ Damas ki. ⁹ Daan biige tun mɔtɔn naan tiŋ se, kaamiŋ le ɔŋ aak eyo, ɔs dim eyo ɔ aay eyo.

¹⁰ Gaaba kalan bin se, ron Ananias tiŋg maakɲ geger ken Damas ki. Naan se debm aalga kaal maakiŋ do Isa ki kici. Gɔtn se Meljege Isa teeciŋ naaniŋ ki ɔ danɲ ɔ: «Ananias!»

Ananias took ɔ: «ɔy Meluma!» ¹¹ Meljege Isa terliŋ ɔ: «Iin 'baa doob ken k'danɲ doobm seej Taal se ɔ 'baa bee Judas ki se, 'kɔŋ gaabm ken k'danɲ Sɔl ken kɔd Tars se. Naan utu iŋg gɔtn se eemum keeme, ¹² ɔ aaki aan gɔɔ naai Ananias, end baado ɔŋiŋa ɔ naai ɔndiŋ ji don ki ɔ kaamiŋ ɔɔd aaka.» ¹³ Num gaŋ Ananias terliŋ ɔ: «Meluma, maam m'booy jeege ɔsumga maan gaabm se, taa nakgen kusiŋ ken naan lee tediŋ jeeige tun Jeruzalem ki se. ¹⁴ Maam se m'booyga j'ɔɔ *magal jee tedn serke Raage tu se undinga kulu gen baado tɔkɲ dɔɔkɲ jeeigen gɔtn ara.» ¹⁵ Gaŋ Meljege taadiŋ ɔ: «Ute naan se kic bo, iin 'baa ɔŋ gaabm se, taa gaabm se maam bo m'beer m'ɔɔdiŋo. Naan bo debm ken am tedn naabuma ɔ utu 'taadn roma jeege tun Yaudge eyo ute gaardege ɔ baa taadn gaan *Israelge tu kici. ¹⁶ Maam mala m'utu m'aŋ taadn dubar ken naan utu kɔŋ taa maama.»

¹⁷ Gɔtn se Ananias iin baa end bee Judas ki, ɔŋ Sɔl ɔ naan ɔnd jiŋ don ki, deekiŋ ɔ: «Sɔl genaama, kese Melje Isan ken teecio naani ki kaad ken naai baado baa doob ki se; naan bo ɔlumo gɔti ki taa kaami kɔɔdn kaaka ɔ *Nirl Salal ai dooc maaki.» ¹⁸ Gɔtn ese sum bo nakge tec aan gɔɔ naagɲ kenɲ parpa se naar sidɔ kaamiŋ ki ɔ gɔtn se kaamiŋ ɔɔd aak gɔtiŋ ki. Naan iin daara ɔ gɔtn se *k'batiziŋa. ¹⁹ Ken naan jaay ɔɔ ɔ aay se, naan ɔŋ tɔɔgɔ gɔtiŋ ki.

Sɔl taad taa *al-Masi maakɲ geger ken Damas ki

Gɔtn se Sɔl tiŋgo bii kandum ute jee aalga kaal maakde do Isa al-Masi ki, maakɲ geger ken Damas ki. ²⁰ Gɔtn ese sum bo, naan naar baag taadn jeege tun maakɲ *beege tun ken Yaudge lee tusn maak ki se, deekden ɔ: «Isa se, naan bo Goon *Raa.» ²¹ Jeegen paacɲ lee booy taariŋ naan lee taadden se, taar se ɔkden taad eyo ɔ naade taad ute naapa ɔ: «Gaabm se bo ken lee dabaro jeegen aal kaal maakde do Isa al-Masi ken iŋg Jeruzalem ki se ey la? ɔ naan baado tap bo taa anden tɔk dɔɔkɲ baa naan *magal jee tedn serke Raage tu daamo?» ²² Gaŋ Sɔl se, naan bii-raa taad taar Raa baa ute naaniŋ sak sak ɔ taadiŋ ute maakiŋ paac. Yaudgen Damas ki se, naan taaddesiŋ tal ɔ Isa se naan bo al-Masi. ɔ Yaudge se taar naade aŋ taad kic bo jeel eyo.

²³ Gɔtn se Sɔl tiŋgiga bii dena maakɲ geger ken Damas ki ɔ kaad ken se bo, Yaudge dɔɔk taarde taa aŋ tɔɔlɔ. ²⁴ Num gaŋ deb kalan baado ɔɔj Sɔl ɔ: «Jeege end kend teli gen kuti, taa Yaudge se tiŋg bɔɔb nɔɔrɔ ɔ katara taa doobm gen geger Damas ki se; naade je aŋ kɔkɲ tɔɔlɔ.» ²⁵ Gaŋ bii kalan nɔɔr se, jee metn Sɔl ki se ɔk baansiŋa, ɔliŋ maakɲ baar ki magala ɔ uun bɔɔyiŋ naatn naagɲ durdur ki.

Sɔl baa maakɲ geger ken Jeruzalem ki

²⁶ Ken Sɔl jaay aan Jeruzalem ki se, naan je doobm ken 'tum ute jee aalga kaal maakde do Isa *al-Masi ki, naɔo naade se beeriŋ beere, taa ken Sɔl jaay aalga kaal maakiŋ do Isa al-Masi ki aan gɔɔ naade se, naade maakde utu naaj naaj don ki. ²⁷ Gɔtn se Barnabas took ɔkiŋa ɔ baansiŋ naan *jee kaan naabm Isage tu ɔ taadden ɔ ken Sɔl baa baa Damas

ki jaay aan doob ki se, naan aako Meljege do Meljege se taadiño ute taariñ mala. Ter gōtn se naan deekden do Sol Damas ki se, taado taa Isa jeege tu se, aalo don sak beer eyo. ²⁸ Ute taar naan taaddēn se, gōtn se jee kaan naabm Isage se okiñ cēēde ki. Do kaad ken se maakñ Jeruzalem ki se, Sol lee ute jee kaan naabm Isage se kaam ara kaam ara do ute ro Meljege se naan taad taar Raa jeege tu aal don sak beer eyo. ²⁹ Naan iinga num lee taad ute Yaudgen taad taar Grek do daayum lee naaj ute naade nabo naade se je doobm an tōō. ³⁰ Ken genaagen doobm Isa al-Masi ki jaay booy taar se, naade ok baan ute Sol se maakñ geger ken Sezare ki do gōtn naane se, naade olin baa maakñ geger ken Tars ki.

³¹ Kaad ken se *eglizn gōtn baa se paac kengen taa naan Jude ki, Galile ki do *Samari ki paac ing ute lapia. Naade se ok tōō ro taar Raa ki, beer Meljege tu do *Nirl Salal noogde ted den baa ute naande.

Pier ed lapia Ene ki

³² Kaad ken se Pier lee daayum maakñ naange tu kaam ara kaam ara. Bii kalañ naan iin baa kaakñ jee Isagen ing maakñ geger ken Lida ki. ³³ Ken naan jaay aan se, naan oñ gaaba kalañ k'runḡuyu k'daññ Ene tood tood do nakñ toodiñ ki. Gōtn naan terec k'runḡuyu sum se, okga baara marta. ³⁴ Gōtn se Pier deekiñ do: «Ene, naai se Isa *al-Masi ediga lapia; iini, naai mala 'teel nakñ toodi!» Gōtn se Ene naar iin daar tal. ³⁵ Jeegen paacñ ing Lida ki ute jeegen paacñ ing taa naan Saron* ki jaay aak nakñ se, naade took aal maakde do Melje ki.

Tabita ooyo do Pier durina

³⁶ Maakñ geger ken Japa ki se, ok menda kalañ bin se, naan aalga kaal maakiñ do Isa ki do mend se ron Tabita. (Tabita ute taar Grek se naade danñ Dorkas†). Mend se daayum naan ted bee jeege tu do lee ed nakiñge *serke jee daayge tu. ³⁷ Kaad ken Pier utu Lida ki bōrt se, Tabita ooc kōō do ooyo. Ken naan jaay ooy sum se, naade roogina do uun ook baa aaliñ maakñ bee ken raan ken j'iiniñ do naapiñ ki se. ³⁸ Aan gōō Lida gōōr ute Japa dey se, jee aalga kaal maakde do Isa ki, ken ing Lida ki se, booy do Pier utu gōtn ese se do naade ol gaabge dio baa danño deekiñ do: «'Baado oñje keske tu.»

³⁹ Pier naar iin baa ute naade. Ken naan jaay aan se, naade ok baansiñ maakñ bee ken j'aal yo maak ki se. Do mend-daayge se paac baado oññ ute keeme. Gōtn se naade taadiñ kaldegen Tabita tōjdeno kaad ken naan utu zēere se. ⁴⁰ Gōtn se Pier deek jeege tun gōtn ese do: «K'teec naatn.» Do ken jeege jaay teec se, naan erg naan ki do eem Raa. Naan terl kaamiñ aak debm ooyga kooy se deek do: «Tabita iini!» Gōtn se naan doo kaamiña do ken naan jaay aak Pier se, naan iin ing ute metina. ⁴¹ Pier ol jin okina do uun daariña. Gōtn se naan danjo jee Raage ute mend-daayge. Ken naade jaay baado se, Pier taaddēn do Tabita se, naan duroga. ⁴² Ken jeegen paacñ maakñ geger ken Japa ki jaay booy taar ese se, maakde ki se jeege dena took aal maakde do Meljege tu. ⁴³ Maakñ geger ken Japa ki se, Pier tingga dena gōtn gaab ken debm rujñ daar k'daññ Simon se kici.

10

**Kōdn Raa teec naan Kōrney ki*

¹ Maakñ geger ken Sezare ki se, gaaba kalañ k'daññ Kōrney do gaabm se asgargen kaaru se, naan bo bubde. Naan maakñ dool asgarge tun k'dañde Italige. ² Gaabm se ok taar *Raa oñ do naan ute jee maakñ been ki paac se, beer Raa ki. Naan ted bee Yaudge tun jee daayge do daayum naan lee eem Raa. ³ Bii kalañ kaadn teger ki se, Kōrney aak kōdn Raa tal tal endo kend been ki do kōdn Raa se danñ do: «Kōrney!» ⁴ Ken Kōrney jaay aak kōdn Raa se, beer okina do naan taad kōdn Raa ki do: «Kese dio, Jaamus?» Kōdn Raa terlin do: «Keem Raa ken naai lee eeme ute tedn bee ken naai lee ted jeege tu se, Raa dirigin te eyo. ⁵ Borse, ol jeege Japa ki taa ade dan Simon ken k'daññ Pier se. ⁶ Do naan utu ing bee gaab ken k'daññ Simon ken debm rujñ daara se do gaabm se, naan beena taa

* ^{9:35} Taa naan Saron se naan naan tood patal do ok kaaga kic dena. † ^{9:36} Dorkas se je deekñ do: angia.

baar ki.»⁷ Ɔ ken kɔdn Raa jaay taad taarin aas jaay baa se, gɔtn se Kɔrney danjo maakɔ jee tɛdn naabinge tu se, jeege dio ute asgar ken j'ɛdɪnsɪn kaam jin se, ɔ asgar se, ɔk taar Raa ɔɔnɔ.⁸ Taar kɔdn Raa taadin se, Kɔrney taadden metin paac, jaay bo ɔlden k'baa Japa ki.

Pier aak nakɔ iinɔ gɔtn Raa ki

⁹ Gɔtn se jee ken Kɔrney ɔlden naaba se iin baa, ɔ metbeen ken naade baa baa doob ki jaay aan gɔr ute geger Japa se, kaad ken se kaad aanga katara. Ɔ naan ken se, Pier ook do bee ki raan gen keem Raa.¹⁰ Gaɔ gɔtn se Pier nam bo tɔɔlina ɔ je kɔsɔ. Kaad ken jaay k'tɛdin tɛd kɔsɔ se, naan naar aak ne dim iinɔ gɔtn Raa ki.¹¹ Naan aak maakɔ raa ɔɔd wan ɔ aak naka aan gɔɔ kala magala k'dɔɔkin taarin gɔtɔ kaam sɔɔ ɔ nakɔ se boɔyɔ bini aan naan ki tak.¹² Maakɔ nak ken aan gɔɔ kala se, naan aak napar daage paac: kengen jedege sɔɔ sɔɔ, kengen erg kerge ɔ ute napar yeelge paac.¹³ Gɔtn se naan booy mind deba deekin ɔ: «Pier iini, daagen se 'tɔk 'tɔɔɔ ɔ ɔsɔ.»¹⁴ Pier terlin ɔ: «A-a Meluma! Gɔtn maam ting tap bo daagen gen kɔs ey se, bii kalaɔ maam m'ɔs te eyo.»¹⁵ Ter naan booy mind debm se taadin kuuy daala deekin ɔ: «Nakɔ ken jaay Raa tɛdin tɛdga jiga se, naai ɔnte kaakin aan gɔɔ nakɔ aak kusu.»¹⁶ Mind debm ese se taad dɔɔlin mɔtɔ, jaay bo nakɔ aan gɔɔ kala se terl ook baa maakɔ raa ki gɔtin ki.

¹⁷ Pier, nakɔ naan aak se, deel donɔ ɔ saap metn taar nakɔ se tap bo, naan ɔnd ute metin eyo. Nabo kaad ken se sum bo, jee Kɔrney ɔldeno se, je je bee Simon ɔ kaad ken se naade aan taa doobm Simon ki.¹⁸ Gɔtn se naade dan jee maak ki ɔ tɔnd metde ɔ: «Gaabm ron Simon ken k'danjin Pier se, utu gɔtn ara ki la?»¹⁹ Kaad ken Pier jaay utu inj saap saap bɔrtɔ do nakɔ ken naan aako se, gɔtn se *Nirl Salal taadin ɔ: «'Booyo Pier! Gaabge mɔtɔ utu daar gɔtn ese jei jea.²⁰ Iin booy keske 'baa ɔnde, ɔnte 'naaja ɔ 'baaki kalaɔ taa jee se, maam bo m'oldeno gɔti ki.»²¹ Gɔtn se Pier booy baa ɔn jee se ɔ deekden ɔ: «Maam bo debm ken naase 'jenki se. Num naase 'baakiro gɔtum ki tap bo bee dey la?»²² Naade terlin ɔ: «Naaje se bubm asgargen k'danjin Kɔrney se bo ɔljeno. Naan se debm daan ki ɔ beer Raa ki ɔ Yaudge ute dende paac se, tɔmina. Naan se, bii kalaɔ *kɔdn Raa baado taadin ɔ n'ɔl k'baa k'danjo Pier ade baa been ki, taa an taadn taar Raa naan 'booyo.»²³ Gɔtn se Pier baanden beene ɔ ɔndde merte ɔ naade tood iip gɔtin ki.

Pier baa gɔtn Kɔrney ki

Metbeenki Pier iin baa ute naade ɔ genaage kandum ken doobm Isa *al-Masi ken Japa ki se, daan Pier.²⁴ Metbeen ken kuuy se, naan ute jeenge aan maakɔ geger ken Sezare ki. Gaɔ kɔr naade utu aan te ey se, Kɔrney danjo taasinge ute medn donge, naade tus inj aak kaamina.²⁵ Kaad ken Pier aan jaay end kend been se, gɔtn se Kɔrney baado dɔɔdina ɔ ooc metn jen ki aan gɔɔ debm ken baa keem Raa se.²⁶ Gaɔ Pier ɔk jina ɔ uun daarin deekin ɔ: «Ɔnte 'tɛdn bini; iin raan! 'Bere, maam kic m'debkilimi aan gɔɔ naai sum.»²⁷ Pier ute Kɔrney jaay end kend been se, naade baa baao ɔ lee taad taad ute naapa. Ken naade jaay aan se, ɔn jeege tusga dena.

²⁸ Gɔtn se Pier deekden ɔ: «'Jeelki, maakɔ *Ko Taar Raa naaje Yaudge tu se gaasje ɔ j'ɔnte king ute jeegen Yaudge eyo ɔ j'ɔnte lee beedege tu. Gaɔ maam se, Raa taadumga tal ɔ m'ɔnte kaakɔ jee kuuy se aan gɔɔ jee aak kusu naanin ki.²⁹ Taa naan se bo, ken naase ɔlki jaay k'danjumo se, maam naajo te eyo num m'baadoga. 'Borse se 'taadumki tu, naase tap bo 'danjumbo se taa di?»³⁰ Kɔrney terlin ɔ: «'Borse tɛdga bii mɔtɔ aan kaadn do teger ki aan gɔɔ kaadn ara se, maam m'ing m'eem keem Raa maakɔ beem ki m'aak kaak bin se, m'aak gaaba kalaɔ daar daar naanum ki ute kalin raap lak lak.³¹ Naan taadum ɔ: «Kɔrney! Keem Raa ken naai lee eem se, Raa booyiga ɔ bee ken naai lee tɛd jeege tu se le, Raa dirigin te eyo.³² 'Borse, ɔ jeege Japa ki, taa ade dan Simon ken k'danjin Pier se, taa ade baa gɔtn ara. Naan ute bee gaab ken k'danjin Simon ken debm rujn daar ken been taa baar ki se.»³³ Gɔtn se maam m'naar m'ɔl jeege Japa ki, taa ai baa danja ɔ ken naai aanga se, naaje maakje raap aak eyo. Taa naan se, borse naaje k'tusga paac naan Raa ki ɔ k'je k'booy taar ken Meljege Raa taadio ɔ ajen taad se.»

Pier taad Labar Jiga jeege tun bee Korney ki

³⁴ Gōtn se Pier εp taarīna deekden ɔ: «Deere, maam se m'jeelga Raa se naan beer nam eyo. ³⁵ Gaŋ maakŋ mētjil jikilimge tun gay gay kic ɓo, debm ken beer Raa ki ɔ tēdn nakgen ute doobiŋ se, naan se ɓo ken tɔl Raa ki. ³⁶ Raa taado taariŋ gaan *Israelge tu ɔ ute dōobm Isa *al-Masi se, naan baanoga te Labar Jiga ken 'kēdn tɔsε jeege tu. Taa Isa se, naan ɓo Mēl jeege paac. ³⁷ Naase 'jeelki nakgen ɓorse deel taa naan Jude ki paac se, nakgen se baago taa naan Galile ki, kaad ken Jan-Batist taado metn taar *batem ken naan lee batizo jeege se. ³⁸ Naase 'jeelki Raa ken beer ɔɔf Isan kōdn Nazaret se, εdinga tɔɔŋ *Nirl Salal. ɔ naase 'jeelki kici, Isa se leedoga gōtn ɓaa se paac ɔ naan tēd bεε jeege tu ɔ ɛf lapij jeege tun ken *Bubm sitange tɔkdega tɔk kaam jina, taa Raa se utu te naana.

³⁹ «Naaje, *jee kaan naabm Isage se, j'aakga ute kaamje ɔ k'booyga ute bije, nakŋ ken naan tēdo maakŋ naan Yaudge tu ɔ maakŋ geger ken Jeruzalem ki se. Naan se ɓo ken Yaudge ɔk tup tɔliŋ ro kaag ki se. ⁴⁰ Gaŋ ken tēd bii mɔtɔ se, Raa durinoga daan yoge tu ɔ ɔliŋ naan teec naan jeege tu, ⁴¹ nabo naan se teec te naan jeege tu paac eyo. Gaŋ naan se teec naan naaje ken Raa beer tɔɔɓenoga tɔɔd do dakiŋa taa naaje k'tēdn saadŋge. Naaje se, ken naan ooy duro se kic ɓo, naaje j'ɔsoga ɔ j'aayoga ute naana. ⁴² Naan taadjeno ɔ k'ɓaa k'taad Yaudge tu nakŋ ken naaje k'j'aako ɔ k'booyo se ɔ j'aden taadn j'ɔ: Isa se ɓo, debm ken Raa beer ɔɔɓino gen kɔjŋ ɓɔɔɔ do jeege tun ooyga kooyo ɔ kengen utu zεεɛ. ⁴³ Jee taad taar teeco taar Raa ki do dakiŋ se paac taadoga saadn naana; naade deek ɔ: «Debm jaay aalga maakiŋ do naan ki num, Raa an tɔl *kusiŋiŋ se paac naatn.»

Raa ɛf *Nirl Salal jeege tun Yaudge eyo

⁴⁴ Kaad ken Pier jaay utu daar taadden taad ɓort sum ɓo, gōtn se Nirl Salal naar ɓooy do jeege tun paac ing booy booy taariŋ se. ⁴⁵ Yaudgen took aalga kaal maakde do Isa *al-Masi ken ɓaado ute Pier jaay aak nakŋ se, ɔkden taad eyo taa naade aak Raa se jeegen Yaudge ey se kic ɓo, naan took edden Nirl Salal! ⁴⁶ Taa naade booy jee se taad taad taar naan jeegen kuuy ɔ tɔom Raa ɔ: «Raa se, naan debm magal aak eyo.» Gōtn se Pier taadden ɔ: ⁴⁷ «Borse, jee se ɛ, Raa eddenga Nirl Salal aan gɔɔ naaje kici. Ken bin num j'ɔnte gaasdeki gen *batizn maan.» ⁴⁸ Gōtn se naan taadden ɔ: «Jee se k'batizde ute ro Isa al-Masi.»

ɔ jee ken k'batizde se taad Pier ki ɔ: «J'ɔɔp j'ing ute naade gen bii kandum.»

11

Pier taad metn taar nakŋ ken deelo Sezare ki genaage tun Jeruzalem ki

¹ *Jee kaan naabm Isa al-Masige ute genaagen dōobm Isa *al-Masi ken taa naan Jude ki se, ɓaa booy ɔ jeegen Yaudge ey se kic ɓo booyga taar *Raa ɔ took aalga maakde do ki. ² Ken Pier jaay ɔk terlo Jeruzalem ki se, Yaudgen dōobm Isa al-Masi ki se ɓaado tεsiŋa, ɔ baagiŋ mooyo. ³ Naade deekiŋ ɔ: «Naaje k'booyga j'ɔ naai ingoga bee jeege tun Yaudge eyo ɔ ɔsoga ute naade!» ⁴ Gōtn se Pier uun metn taar nakŋ deel se paac, taaddesiŋ tak tak ɔ: ⁵ «Bii kalaŋ, maam maakŋ geger ken Japa ki jaay m'eem keem Raa se, maam m'aak naka tal tal iino maakŋ raa ki: nakŋ se magala tec aan gɔɔ kala k'dɔakiŋ taariŋ gɔtɔ kaam ɔɔ; nakŋ se iin raan bini ɓooy aan naan ki cεem ki. ⁶ Ken maam jaay m'bil m'aakiŋ se, maam m'aak daagen beene, daagen naata, kengen erg kerge ɔ yeelge. ⁷ Gōtn se, maam booy mind deba deekum ɔ: «Pier iini, daagen se 'tɔk, 'tɔɔlɔ ɔ ɔɔ.» ⁸ Gōtn se maam terliŋ m'ɔ: «A-a Mēluma! Gōtn maam m'ting tap ɓo, daagen gen kɔs ey se, bii kalaŋ maam m'ɔs te eyo.» ⁹ Ter maam booy mind debm se taadum maakŋ raa ki kuuy daala ɔ: «Nakŋ ken jaay Raa tēdiŋ tēdga jiga se, naai ɔnte kaakiŋ aan gɔɔ nakŋ aak kusu.» ¹⁰ Mind debm se taad dɔolum mɔtɔ, jaay ɓo nakŋ aan gɔɔ kala se, terl ook ɓaa maakŋ raa ki. ¹¹ Kaad ken se sum ɓo, gaabge mɔtɔ naar aan taa dōobm bee ken naaje k'maak ki se. Naade se iino Sezare ki ɔ j'ɔldeno gōtum ki. ¹² ɔ *Nirl Salal taadum ɔ m'ɓaa ute naade, m'ɔnte naaja. 'Booyki, genaagen mεce ken dōobm Isa al-Masi ken ɓaado ute maam Jeruzalem ki ara se, naade se ɓo ken ingo ute maam bee gaab ken ese. ¹³ Gaabm se taadjen ɔ naan aakga

*kədn Raa baado been ki əw kədn Raa se deekiŋ əw: «Borse əl jeege Japa ki, taa aio baa dan gaabm ron Simon ken k'danŋ Pier se. ¹⁴ Naan utu ai taadn taar Raa əw taar se bo ai kedn kaaja naai ki ute jeegeen maakŋ bee ki paac.» ¹⁵ Ken maam jaay m'aan m'utu m'taad taad sum bo, gətn se Nirl Salal naar booy dode ki aan gəw ken naan booyo deet dojege tu se. ¹⁶ Gətn ese sum bo, maam m'naar m'saap do taar ken Meljege Isa taadjekiro ken əw: Jan se *batizo jeege te maane, num gan naase se j'utu j'asen *batizn ute Nirl Salal. ¹⁷ Jee se maam m'aakga Raa eddenga Nirl Salal aan gəw ken naan edjekiro naajege tun j'aalkiga kaal maakjege do Isa al-Masi ki se kici. Bin se, maam tap bo m'naŋa jaay m'gaasn Raa do nak ken naan baa baa tɛda se?»

¹⁸ Ken naade jaay booy taar ken Pier taaddən se, naade paac baa doa. Gətn se naade *nook Raa deek əw: «Deere, Raa se əwdga doobo jeege tun Yaudge ey se kici, gen tɛrl maakde do Raa ki taa kəŋ *kaajŋ gen daayum.»

Jee Antios ki se took aal maakde do Isa ki

¹⁹ Ken jaay k'təəl Etien sum se, jee doobm Isa *al-Masi ki se, k'baagde dabara. Taa naan se bo, naade aan wəək baa taa naanŋe tun kuuy. Jee metiŋge baa taa naan Penisi ki əw kengen metiŋge baa taa naan Sipir ki əw metiŋgen kuuy baa maakŋ geger ken Antios ki. Əw gətn ken naade aanga ro ki se, naade taad taar Raa se Yaudge tu kalde ki sum. ²⁰ Gan maakde ki se, jee metiŋge iŋo taa naan Sipir ki ute maakŋ geger ken Siren ki jaay aan maakŋ geger ken Antios ki se, naade taad Labar Jiga gen Meljege Isa se jeege tun Yaudge ey kici. ²¹ Gətn se təwŋ Meljege Raa utu te naade; taa naan se bo jeege deŋa took taar Raa əw aal maakde do Meljege tu Isa ki.

²² Jee *eglizn Jeruzalem ki jaay, taar se baa ooc bide ki se, gətn se naade əl Barnabas taa ade baa kaakŋ jee ken aal maakde do Isa al-Masi ken maakŋ geger ken Antios ki se. ²³⁻²⁴ Barnabas se, naan debm jiga, aal maakiŋ paac do Isa al-Masi ki, əw naan se maakiŋ dooc ute *Nirl Salal. Ken naan jaay aan Antios ki jaay aak beɛ ken Raa tɛd jee Isa al-Masige tun gətn ese se, naan maakiŋ raapo əw dejde əw j'iŋg k'dəək ute Meljege Isa al-Masi se təwŋ. Gətn se jeege deŋa took taar Meljege əw ziid do jee Isa al-Masige tun gətn ese.

²⁵ Gətn se Barnabas iŋ əndɛ əw baa geger ken Tars ki gen baa je Səl. ²⁶ Ken naan jaay baa əŋiŋ se, naade k'baado kalaŋ maakŋ geger ken Antios ki. Maakŋ baar ken ute magaliŋ paac se, naade lee tus ute jee egliz ken gətn ese əw jeege deŋa naade lee dooyde ute taar Raa. Maakŋ geger ken Antios ki sum bo, jeegeen aalga kaal maakde do Isa al-Masi ki se k'baagde dan ute ro: *jee al-Masige*.

Jee al-Masigen maakŋ geger ken Antios ki se noog jee al-Masigen taa naan Jude ki

²⁷ Kaad ken se, jee ken taad taar teeco taar Raa ki iŋo Jeruzalem ki, booy baado maakŋ geger ken Antios ki. ²⁸ Maakde ki se, deb kalaŋ k'danŋ Agabus, *Nirl Salal əliŋ naan iŋ daara əw taad jeege tu əw: «Gəw baa se paac, bo utu təəl tɛdn daama jeege tu.» Əw bo ken Agabus taadn ese se, təwlo jeege do Gaar magal *Rəm ken k'danŋ Kləd. ²⁹ Gətn se jee aal maakde do Isa *al-Masi ken gətn ese se jaay booy taar se, naade uun doa taad əw: «Naŋa naŋa kic bo, nakŋ naan ək se baano kaam do ron ronə, taa j'an baa noogŋ genaagen doobm Isa al-Masi ken taa naan Jude ki.» ³⁰ Ken naade jaay tusiŋ aas se, naade edŋi ji Barnabas ki ute Səl ki taa an baa kedn ji jee naan jee *eglizge tun taa naan Jude ki.

12

**Erəd təəl Jak əw ək əl Pier danŋay* ki

¹ Kaad ken se, Gaar Erəd baag dabar jee *eglizgen metiŋge. ² Naan ken se Jak gena Jan se, Erəd əl k'gaan doŋa ute gərd-jerle. ³ Ken naan aak nakŋ naan tɛd jaay təəl Yaudge tu se, tɛr naan ək Pier se əliŋ danŋay ki əw kaad ken se, jeege tɛd tɛd Laa mappan ək ərəŋ eyo. ⁴ Ken naan jaay ək kəł Pier danŋay ki se, gətn se naan təmb asgarŋe səw səw gəw kaam səw taa an bəwbə. Naan je bii *laa Paak se jaay deelga num, Pier se naan an kəkŋ baa naan Yaudge tu taa an kəŋ bəwə doŋ ki. ⁵ Gan ken Pier jaay danŋay ki se, gətn se jee egliz ki se daayum tənd metn *Raa ute maakde paac taa naanə.

*Kodn Raa dɔd Pier naatn maakɲ dangay ki

⁶ Ey num, dɔp metbeenki sum bo *Erod je utu 'kɔjɲ bɔɔɔ do Pier ki naan jeege tu. Gaɲ maakɲ nɔɔriɲ ken se, Pier se tood tood bia daan asgarge tu dio dɔ jinge se, j'ɔlin zinziiri do jin ken kaam ara dɔ do jin ken kaam naane kici dɔ asgargen kuuy daar bɔɔb bɔɔb taa doobo. ⁷ Gaɲ gɔtn ese sum bo, kodn Meljege Raa naar baado daar cɛɛɲ ki dɔ maakɲ dangay ute magalin se wɔɔr kɛɛɲ dɔ kodn Raa tɔnd dur Pier deekiɲ dɔ: «lin yɔkɔdɔ!» Gɔtn se, zinziirgen jin ki se tɔɔd si naatn kaldɛ ki. ⁸ Dɔ kodn Raa terlin dɔ: «'Dɔɔk maaki dɔ tɔɔl saai jei ki.» Pier took taar kodn Raa dɔ tɛd aan gɔɔ ken naan taadin. Ter kodn Raa taadin daala dɔ: «Uun uus kal magali se roi ki dɔ ɔk metuma.» ⁹ Gɔtn se Pier teeco naatn maakɲ dangay ki dɔ ɔk metn kodn Raa se. Maakɲ saapiɲ ki se dɔ daan naan ni nia lɛ daam; ey num, gɔtn se naan jeel te eyo nakɲ kodn Raa tɛd jaay deer se. ¹⁰ Gɔtn se, naade deel ɔɲ asgargen j'ɔmbde deet deet se, dɔ kengen gen k-dige se kic, naade deel ɔɲde dɔ naade aan cɛɛ kaam taar ken k'daapiɲ ute maala ken j'ɔɔdinga num j'end k'baa maakɲ gɛgɛr ki se. Ken naade jaay aan gɔtn ese se, taa doobo se dɔd kalin ki sum. Ken naade teec gɔtn ese jaay lee aan gam daan doob ki sum se, naan aak kaakɲ kodn Raa se gɔtɔ cɛɛɲ ki.

¹¹ Gɔtn se Pier nam ɔk ronɔa dɔ deek dɔ: «'Borse jaay, maam m'jeel m'ɔkga deer deer, Meljege Raa se ɔloga kodin baado dɔdumga naatn kaam ji Gaar Erod dɔ aajumga do nakge tun ken Yaudge je amsin tɛdn dom ki se.» ¹² Ken naan jaay jeel ɔk ron sum se, naan baa bee mend ki kalaɲ bini ron Mari. Mari se naan bo ko Jan ken k'dariɲ Mark kici. Gɔtn ese se, jeege tusga dena tɔnd tɔnd metn Raa taa naana. ¹³ Ken naan aan jaay baag tɔnd taa kaam taar se, gɔtn ese mend tɛdn naabm ken k'dariɲ Roda se, booy Pier tɔnd tɔnd kaam taara se, naan baado taa an kodn kaam taara. ¹⁴ Ken naan jaay booy jeel mind Pier sum se, maakin raapo, dɔ kaam taara se naan baate kɔɔdina, gaɲ naan ɔk terl aan baa taad jeege tun maak ki dɔ: «'Bere, Pier se baadoga! Naan utu daar taa doob ki naane.» ¹⁵ Naade terlin dɔ: «Naai se, doi 'derlga lɛ daam!» Gaɲ naan dɔɔk taara ɔɲ eyo taadden dɔ: «'Deere.» Gɔtn se naade taadin dɔ: «Kaadn naane 'tɛdn kodn Raana lɛ daam.» ¹⁶ Gaɲ Pier se daar tɔnd kaam taara se ɔɲ eyo. Ken naade baado dɔd kaam taara jaay ɔɲin naan se, paac tap bo ɔkden taad eyo. ¹⁷ Gɔtn se Pier tɛdden ute jina dɔ k'doa. Dɔ naan taadden metn taar ken tɛd dɔ di jaay Meljege dɔdino maakɲ dangay ki naatn se. Gɔtn se naan taadden dɔ: «K'baa k'taad Jak ki ute genaagen kuuy doobm Isa *al-Masi ki.» Bin jaay, naan teec ɔɲde dɔ baa gɔt kuuy.

¹⁸ Ken metbeenki jaay asgarge aak Pier gɔtɔ maakɲ dangay ki se, gɔtn se naade nirlde teece dɔ doobm rode tap bo, naade jeel eyo. Naade taad te naapa dɔ: «Pier tap bo, baaga gay?» ¹⁹ Gɔtn se Erod ɔl jeege gen je Pier; nabo naade je ɔɲin eyo. Naan dajo asgargen ing bɔɔb Pier se, tɔnd metde taa Pier. Ken naade jaay ɔɲ terlin te taar dim ey se, naan und kulu jeege tu dɔ jee se k'tɔɔlde naata.

Naan ken se, Gaar Erod iin taa naan Jude ki se baa ting cɔkɔ maakɲ gɛgɛr ken Sezare ki.

*Kooy Gaar *Erod*

²⁰ Jee Tir ute jee Sidɔɲ ki se, nakɲ kɔsde paac se iino taa naan Gaar Erod ki. 'Bii kalaɲ, Gaar Erod se maakin taarin dode ki. Taa naan se, naade je doobm ken 'kɔkɲ taasa ute naana. Gɔtn se naade baa ɔɲ gaaba kalaɲ bini k'dariɲ Blatus dɔ Blatus se, naan bo debm ken lee bɔɔb bee ken gaarge lee toodn se. Naade tɛdin naan tooko ɔlde naade baa ɔɲ gaarge taa baa kɔkɲ taasa ute naana. ²¹ Gɔtn se Gaar Erod gaandɛn biia dɔ ken bii naan gaandɛn jaay aas se, naan uun uus kal gaarina dɔ baado ing do kaag do ki dɔ gɔtn se naan baag taadn taara jeege tu. ²² Ken jee ing gɔtn ese jaay booy taar naan taad se, naade taad makɔɲ dɔ: «Ken taad se debkilimi sum eyo; num kese aan gɔɔ Raa mala bo taada.» ²³ Ken Erod jaay booy taar jeegen taadin bin se, naan don oopo dɔ magal ronɔa dɔ gɔtn se naan baate *nookɲ Raa. Kaad ken se sum bo, *kodn Raa tɛdin ooc kɔɔɲ dɔ ɔlin kuuru maakin ki ɔs tɔɔlin naata.

²⁴ Naan̄ ken se, jee ken booy taar Raa se ɓaa ziid tɛd̄ ro naapki dɛna ɔɔ gɔtn se jeege dɛna took aal maakde do taar Raa ki. ²⁵ Naan̄ ken se, Barnabas ute Sɔl jaay nan̄ naabde Jeruzalem ki sum se, naade ɓaa ɓaa se ɔk ɓaan ute deb kalaŋ k'daŋiŋ Jan-Mark se ute naade.

13

**Nirl Salal* ɔl Barnabas ute Sɔl naaba

¹ Maakŋ jeege tun **egliz* ken Antios ki se, gɔtn se ɔk jee ken taad taar teeco taar Raa ki ute jee ken lee dooy jeege ute taar **Raa*: jee se naade Barnabas, Simeon ken k'daŋiŋ Debm ilimi, Lusius ken kɔd̄ Siren, Sɔl ɔɔ Manaen ken teep ute **Erɔd* Antipas. ² Bii kalaŋ jee se jaay eem keem Raa ɔɔ uun **siam* se, maakde ki se, deb kalaŋ Nirl Salal ɔliŋ deekden ɔɔ: «Barnabas ute Sɔl se, 'bɛer tɔɔd̄deki maam ki taa m'aden kɛdn̄ naabm ken maam m'daŋd̄eno taariŋa.» ³ Ken naade jaay eem Raa aasa ɔɔ baag kɔsɔ se, gɔtn se naade tɔndden jide dode ki ɔɔ ɔlde gen ɓaa tɛdn̄ naabm ken Nirl Salal daŋd̄eno taariŋ se.

Kese naabm deet deet ken Sɔl tɛda

Barnabas ute Sɔl ɓaa taa naan̄ Sipir ki*

⁴ Aan gɔɔ **Nirl Salal* ɓo ɔlden gen tɛdn̄ naabiŋ se, Barnabas ute Sɔl iin̄ ɓɔɔy ɓaadɔ Selusi ki. Gɔtn se naade ook maakŋ markab ki ɔɔ gaan̄ baar ɓaa taa naan̄ Sipir ki. ⁵ Ken naade jaay aan maakŋ gɛger ken Salamin ken taa naan̄ Sipir ki se, naade baag taadn̄ taar Raa jeege tu maakŋ **ɓeege* tun ken Yaudge lee tusn̄ maak ki. Kaad̄ ken se, Jan-Markŋ ken debm noogde se utu te naade.

⁶ Ken naade jaay aal taa naan̄ Sipir ki bini aan taar ki se, naade aan maakŋ gɛger ken k'daŋiŋ Papos. Gɔtn se naade ɔŋ kɔd̄ Yaud kalaŋ bini k'daŋiŋ Bar-Isa. Naan̄ debm kɔrdɔ ɔɔ tɛd̄ ron̄ aan gɔɔ debm taad taar teeco taar Raa ki. ⁷ Naan̄ se tiŋg te magal gen taa naan̄ gɔtn ese. Magal ese se ron̄ Sirgus Pɔlus ɔɔ gaabm se debm jeel naka. Naan̄ daŋo Barnabas ute Sɔl ɓeen̄ ki. Naan̄ je naade an̄ taadn̄ taar Raa naan̄ 'booyo. ⁸ Anum, debm kɔrdŋ ese se ute taar Grɛk se k'daŋiŋ Elimas kici, naan̄ took Barnabas ki ute Sɔl ki eyo, taa naan̄ je eyo ken magal taa naan̄ gɔtn ese jaay 'kaal maakiŋ do Isa ki se. ⁹ Gɔtn se Sɔl, k'daŋiŋ Pɔl, jaay Nirl Salal dɔoc maakiŋ se, gaabm se naan̄ aakiŋ ɔŋ ciu, ¹⁰ ɔɔ naan̄ deekiŋ ɔɔ: «Naai ɛ, taar-kɔɔɔ deeliga deele ɔɔ 'lee 'dɛrl dɛrl jeege. Naai ɛ, 'goon **Bubm* sitange ɔɔ nakŋ ute dɔobiŋ se ɛ, naai je eyo ɔɔ nakŋ ken Meljege jen̄ ro ki se ɛ, daayum naai je an̄ tujŋ naatn̄. ¹¹ ɓɔrse 'booyo: Raa ai kɔki ute kaaka ɔɔ naai utu tɛdn̄ kaam-tɔɔkɔ ɔɔ ɓii kando kando naai 'kɔŋ kaakŋ kaad̄ eyo.»

Gɔtn ese sum ɓo, gɔtɔ naar tɛdiŋ ilim dib ɔɔ naan̄ ɔŋ aak dim eyo ɔɔ naan̄ terl kaam ara kaam ara je nam an̄ kɔkŋ jiŋ ki ɔɔ an̄ tɔɔd̄. ¹² Ken magal taa naan̄ gɔtn ese jaay aak nakŋ ken aan do gaab ken ese se, naan̄ took aal maakiŋ do Isa ki. Gɔtn se taar Meljege se endga maakiŋ ki deer deer.

Pɔl taad taar Raa jeege tun Antios ken taa naan̄ Pizidi ki

¹³ Papos ki se, Pɔl ute jeunge ook maakŋ markab ki, ɔɔ gaan̄ baar ɓaa maakŋ gɛger ken k'daŋiŋ Pɛrg ken taa naan̄ Pampili ki. Ken naade jaay aan gɔtn ese se, Jan-Mark iin̄ rɛsde ɔɔ ɔk terl ɓaa Jeruzalem ki. ¹⁴ Gan̄ Pɔl ute jeunge iin̄ Pɛrg ki, naade uun dɔobm Antios ken taa naan̄ Pizidi ki. Ken naade jaay aan gɔtn ese se, ɓii kalaŋ aan **ɓii* sebit ki se, naade ɓaa end in̄g maakŋ **ɓee* ken Yaudge lee tusn̄ maak ki gen keem Raa se. ¹⁵ Ken k'dooy **Ko* Taar ken Raa ɛdo Musa ki ute ken gen jee taad taar teeco taar Raa ki jaay aas se, gɔtn se magalgen gen ɓee ken Yaudge lee tusn̄ maak ki se ɔl deba ɓaa taadd̄en ɔɔ: «Genaaŋe, ken naase jaay ɔkki taar jaay anki deŋŋ jeege num, iin̄ 'taaddeki.» ¹⁶ Gɔtn se Pɔl iin̄ daara tɛdd̄en ute jiŋa taa k'doa ɔɔ deekden ɔɔ: «Naase gaan **Israelge* ɔɔ ute naasen ken jee ɓeer Raa ki se, 'booyki taar ken maam m'asen taad se. ¹⁷ Raa naajen Israelge se, ɓɛer tɔɔd̄ bubjege; naan̄ dirde ɔɔj tɛd̄ dɛna taa naan̄ Masar ki, ɔɔ ute tɔɔgiŋ se, naan̄ ɔɔdd̄eno naatn̄ maakŋ taa naan̄ Masar ki. ¹⁸ Do kɔd̄-baar ki se, nakŋ ɓaa ɓaa ɓaara si-sɔ se, naan̄

* 13:3 Taa naan̄ Sipir se baar ɓo ɔl gurugiŋa.

bo aakdeno dode ki. ¹⁹ Ter, taa naan ken *Kanan ki se metjil jeegen kaam cili se, naan utden naata do naand se, naan edin gaan Israelge tu do naan se tedden naand mala. ²⁰ Ken nakgen se jaay daanin deel paac se, ak nakn baa baa baara kaar-soo-ute-si-mii.

«Ter bubjege naan tondden magalge daande ki, gen kaakn metn taardege. Magalgen ese se, naan lee tonddesin bini aan do Samuel ken debm taad taar teeco taar Raa ki se. ²¹ Aan do Samuel ki se, bubjege tond metn Raa, do naade je gaarge. Gotn se Raa ondden Saul, goon Kis, ken teeco taa bee Benjamin ki do naan se os gaara gen baara si-soo. ²² Ken baara si-soo jaay aas se, Saul se Raa odin maakn gaarin ki naatn do naan beer odden *Daud bo tedden gaarde. Do Daud ki se, Raa taad do: *Maam m'onga Daudn goon Jese ken maam jena.* Naan bo debm ken utu 'tedn nakgen paacn ken maakum jen ro ki†.

²³ «Maakn metjil Daud ki se, Raa beer doo gaaba kalar daan Israelge tu ron Isa, taa aden kaaja. Bin bo, taar do dakin Raa taado Daud ki se, aanga doobin ki. ²⁴ Kaad ken Isa tees te naabin ey bort se, Jan-Batist baado taad gaan Israelge tu paac do: «Terlki maakse do Raa ki do 'baakiro j'asen *batizi.» ²⁵ Aan do nan naabin ki se, Jan-Batist taado do: «Maakn maak-saapse ki se, naase tap bo do ki maam se nana? Bere, maam se *m'al-Masi ken naase ing aakki kaamin se eyo! 'Booyki, naan se utu baado metum ki do naan se, gen doon saa jen ki kic bo, maam m'aas eyo‡.»

²⁶ «Genaamge, naasen ken metjil *Abraamge, do naasen ingki maade ki jaay 'beerki Raa ki se, 'booyki, taa naajege bo Raa baano ute taar se taa ajeki kaaja. ²⁷ Ken Isa jaay aan se, jee Jeruzalem ki ute magaldege se, Isa se naade jeelin te aan goo al-Masi eyo. Do taar ken jee taad taar teeco taar Raa ki raajo do dakin jaay, aanga bii sebit ki tak bo naade lee dooyin se, naade tedinga aanga doobin ki. Taa naan se bo, naade ojin booro don ki. ²⁸ Ey num, naade on te taar dim ken aas tolin eyo. Ute naan se kic bo, naade taad Pilat ki do: «K'tolin naatn!» ²⁹ Ken Yaudge jaay tedn nakge don ki aas aan goo ken Kitap taado do dakin se, maade ki se, jee metinge baado uun booyin naatn ro kaag ki do baa olin maakn iib ki. ³⁰ Num gan Raa se durinoga daan yoge tu. ³¹ Jee leedo ute naan Galile ki bini aan Jeruzalem ki se, ken naan ooy duro se maakn biige tu dena, naan lee teec naande ki. Do jee se bo borse tedga saadinge naan jeege tu.

³² «Borse naaje k'baado se, taa j'asen taadn labar jiga se kici do labar se bo, ken Raa taado bubjege tu do dakin do tedga num naan utu aden kedn nakn naan taadga do utu aden ked se. ³³ Taar ken naan taado do dakin do an ted se, borse naan tedinga do naaje gendege tu ken naan duro Isa daan yoge tu se, aan goo taar ken k'raanjo do dakin maakn Kaa Keem Raa gen k-dige tu ken do:

Naai se bo 'goonuma.

Gotn jaaki sum se, maam bo m'tedga bubis§.

³⁴ «Raa se duroga Isa daan yoge tu, ron se naan onin ruum te maakn baad ki eyo. Kese bo taar ken naan taado Daud ki do dakin ken taadin do:

Maam m'utu m'asen tedn bee den aak eyo do nakgen met ki

ken maam m'deeko m'oo m'utu m'kedn Daud ki se m'utu m'asesin kedn deer deer.*

³⁵ Taa di got kuuy kic maakn Kitap ki se, Daud taad Raa ki do:

Debm naai se, naai an kon konin ruum maakn baad ki eyo†.

³⁶ Num ken naabm ken Raa jen ro ki jaay Daud tedn aas se, gotn se naan ooyo do j'uun j'ol k'j'aalin maakn iib ki do bubinge tu do naan kic ruumga aan goo naade se kici. ³⁷ Gan Isa jaay ooy se, ruum te maakn iib ki eyo, num naan se Raa durinoga daan yoge tu.

³⁸ «Genaamge, 'jeelki, naaje k'baado se k'je j'asen taadn nakn ken jaay Isa tedo se. Ute nakn naan tedo se bo, Raa tolsenga *kusinge. Ey num, ute Ko Taar ken Raa edo Musa ki se on noogse 'tedki te aak bee naan Raa ki eyo. ³⁹ Num gan debm jaay aal maakin do Isa al-Masi ki se, kusingin paac se, Raa tolsinga naata. ⁴⁰ Bin se, ondki kondo, bere, taar

† 13:22 Aak 1Sam 13.14; KKR 89.21. ‡ 13:25 Aak Mk 1.7. § 13:33 Aak KKR 2.7. * 13:34 Aak Eza 55.3. † 13:35 Aak KKR 16.10.

se ɔ̄nte 'baatink! Ey num, taar ken jee taad taar teeco taar Raa ki raanjo do dɔ̄kinj maakj Kitap ki se, sɔ̄m asen kaan dose ki cɛ̄rɛ, ken ɔ̄:

⁴¹ 'Booyki bɛɛ, naasen ken aalki Raa maak ki ey se, nakj se lɛ, deelga dose ɔ̄ ɔ̄ksen taad eyo!

Taa naase se utu aki kutn kap!

Taa do naase ki se, m'utu m'tɛdn nakj ken deel doa ɔ̄ nakj se ken nam kuuy jaay baado taadsen metinj kic bo, naase lɛ aki 'took ey tap.‡»

⁴² Ken Pɔl ute Barnabas jaay teec teec naatn maakj beɛ Yaudge tun lee tusn maak ki se, gɔ̄tn se jeege taadden ɔ̄: «Bii sebitn kuuy se, 'tɛrl 'baakiro ajeki taadn metn taar se daala.» ⁴³ Ken jeege wɔ̄k nanj se, maakde ki se Yaudge dɛna, ute jee ken tɛdga tɛd rode Yaudge ken ɔ̄k taar Raa ɔ̄n se baa ute Pɔl ɔ̄ Barnabas. Ken naade jaay baa baa se, Pɔl ute Barnabas se taad ute naade, dejde ɔ̄ bɛɛ Raa se, j'ɔ̄kinj ɔ̄nɔ̄.

Naan ki se Pɔl ute Barnabas kaamde se aan kaakj jee ken Yaudge eyo

⁴⁴ Anum, *bii sebit ken kuuy se, jee maakj gɛgɛr ken Antios ken taa naan Pizidi ki se, deninj baado tus gen booy taar Meljege. ⁴⁵ Num ken Yaudge jaay aak jeege baado tus den se, naade tɛd maak-kilimi ro Pɔl ute Barnabas ki ɔ̄ naade baag naajn Pɔl ɔ̄ taad jeege tu ɔ̄: «Taar ken Pɔl taad se, taar ken met ki eyo.» ⁴⁶ Gɔ̄tn se Pɔl ute Barnabas se, taad aal dode sɛ̄n deekden ɔ̄: «Bɛɛki se, taar se j'asen taadn naase Yaudge tu bo jaayo. Aan gɔ̄ naase lɛ 'baateki dɛy se, kese naase malinge bo 'tɛdki murs rose ki gen kɔ̄j *kaajn gen daayum eyo. Bɔ̄se num, naaje se, k'baa taadn taar Raa se jeege tun Yaudge eyo. ⁴⁷ Kɛse bo naabm ken Meljege ɔ̄ljeno ɔ̄ taadjeno ɔ̄:

Maam se m'tɛdi naai 'tɛdga gɔ̄tn wɔ̄r gen wɔ̄r metjil jeege paac,

taa naai aden baa taadn taar Raa jeege tu

bini 'kaan gɔ̄tn duni 'daar ro ki ɔ̄ aden taadn ɔ̄: Raa se aden kaaja.§»

⁴⁸ Ken jee ken Yaudge ey jaay booy taar se, naade maakde raapo, *nook Raa deek ɔ̄: «Taar Meljege Raa se jiga aak eyo.» Gɔ̄tn se, jee ken Raa bɛɛr tɔ̄ɔ̄dɛnga tɔ̄ɔ̄d gen kɔ̄j kaajn gen daayum se, took aal maakde do Isa ki.

⁴⁹ Gɔ̄tn se, taar Meljege Raa se wɔ̄k dɔ̄ɔ̄d taa naan gɔ̄tn ese paac. ⁵⁰ Ganj Yaudge se ɔ̄s metn magalgen maakj gɛgɛr ken gɔ̄tn ese ute mɛndgen jeedege jee nak dɛnge jaay beer Raa ki se, naade ɔ̄lde metde taa j'dabar Pɔl ute Barnabas ɔ̄ naade tuurde naatn maakj taa naande ki. ⁵¹ Ken Pɔl ute Barnabas jaay baa baa se, tup kudn jeddege tu* ɔ̄ naade iinj baa Ikɔ̄niɔ̄m ki. ⁵² Ganj jee ken aal maakde do Isa *al-Masi ken gɔ̄tn ese se, Raa dɔ̄ocde maakde ute *Nirl Salal tɛdde naade se, maakde raap den aak eyo.

14

Pɔl ute Barnabas maakj gɛgɛr ken Ikɔ̄niɔ̄m ki

¹ Ken Pɔl ute Barnabas jaay aan maakj gɛgɛr ken Ikɔ̄niɔ̄m ki se, naade baa end maakj *beɛ ken Yaudge lee tusn maak ki aan gɔ̄ ken naade tɛdo maakj gɛgɛr ken Antios ki se. Gɔ̄tn se, naade taadden taar *Raa bini ɔ̄ naaden Yaudge ute kɛngen Yaudge eyo deninj took aal maakde do Isa *al-Masi ki. ² Ganj Yaudgen baate tookj taarde se ɔ̄s metn jeegen ken Yaudge eyo taa je taara ro jeege tun took aal maakde do Isa al-Masi ki. ³ Ute naan se kic bo, Pɔl ute Barnabas tingoga dɛna maakj gɛgɛr ken ese ɔ̄ naade taad taar Meljege se jeege tu ɔ̄ naade taadden taa bɛɛ Raa ken naan tɛdden se, aal dode sɛ̄n, beer eyo. ɔ̄ gɔ̄tn se, Raa ɔ̄lden naade tɛd nakj-kɔ̄ɔ̄bge ute nakgen deel doa taa 'taadn jeege tu ɔ̄ taar naade taad se, taar met ki. ⁴ Do taarde ki se, jeegen maakj gɛgɛr ken ese se baa ganj naapa gɔ̄tɔ̄ kaam dio: jeegen mɛtinge baa metn Yaudge ɔ̄ kɛngen kuuy se lɛ baa metn jee kaan naabm al-Masige tu.

‡ 13:41 Aak Aab 1.5. § 13:47 Aak Eza 49.6. * 13:51 Tupm kudn jɛ ki se, gɔ̄tn Yaudge tu se je taadn ɔ̄: dim aden tum tap bo gɔ̄tɔ̄.

⁵ Gōtn se Yaudge ute jeegen ken Yaudge eyo ute magaldege se, dōokga taarde gen baa kooon *jee kaan naabm Isa al-Masige taa aden tund tōol ute koa. ⁶ Ken Pōl ute Barnabas jaay booy taar ese se, bin se, naade aan baa taa naan Likaoni ki. Ken naade jaay aan gōtn naane se, naade baa ting maakj geger ken Listir ute ken Derbe ki o utee naanje tun cees ki cees ki. ⁷ Ken naade jaay aan gōtn naane se kic bo, naade taad Labar Jigan gen Isa al-Masi se jeege tu.

Pōl ute Barnabas maakj geger ken Listir ki

⁸ Maakj geger ken Listir ki se, ok gaaba kalan bin se gōtn tingin bo naan ki sum. O gaabm se, gōtn k'j'oojin tap bo k-runguyu; bii kalan naan lee te eyo. ⁹ Bii kalan, naan ing booy booy taar Raa ken Pōl taad se. Gōtn se Pōl ondin kaama tak, taa naan aak jeel gaabm se aalga maakin do Isa *al-Masi ki se, 'kōn lapia. ¹⁰ Gōtn se, Pōl uun mindin raan deekin o: «Iin 'daara!» O gaabm se naar iin daar kirit o baag lea. ¹¹ Ken jee denge jaay aak nakj Pōl ted se, naade paac baag kul taara gajalan ute taar Likaoni ken taar naanje se, o naade taad o: «Bere, raage se delga jikilimge o booy baadoga gōtjege tu!» ¹² Gōtn se Barnabas se naade danin Zeus. Zeus se je deekj o: *gaar gen* raage. O Pōl le, naade danin Ermez. Ermez se je deekj o: *debm taadin* bedina. ¹³ Raaden Zeus se, been cee taa doob ken j'end maakj geger ki se, o debm ken lee tōj serkj maakj bee ken se, tōk baano ute kōs-taarge dio o tamardeno ute pōn kaagge jaay bo baandeno taa bee ken ese, taa naan ute jee denge se dōokga taarde je tōjn *serke Barnabas ute Pōl ki.

¹⁴ Gan ken *jee kaan naabm Isage, Barnabas ute Pōl, jaay booy taar ese se, naade maakde taju o neepm te kaldege o gōtn se, naade naar aan baa o jee denge se, taadden makōn o: ¹⁵ «Ay, naase ara, keese naase 'tedki nakj-kōobm di binil! Bere, naaje se k-jikilimge aan gōn naase se sum kici. Naaje k'taadsen Labar Jiga se taa naase anki resn ute raagen ren ren se. Borse, 'terlkiro maakse do Raa ki naan ken ting zere se! Naan bo debm aalo maakj raa ute do naana o aalo baar o nakgen baa se paac. ¹⁶ Do dōkin se, metjil jeegen gay gay kic bo, Raa onden naade uun doobm ken naade maakde jen ro ki. ¹⁷ Ute naan se kic bo, Raa se daayum tedden bee o bee ken naan lee tedden se, naan eedden maane oojden nakdege o edden kōso ute maraadin o raapden maakde sakan.»

¹⁸ Ute taar ken naade taadden se kic bo, Pōl ute Barnabas tedden bini jaay bo baa gaas jee denge gen tōjn serke se.

¹⁹ Ken nakgen se jaay deel se, Yaudgen iino Antios ki o kengen metinge iino Ikōniom ki baado Listir ki o oos metn jee dengen gōtn ese o taadden taar Pōl ute Barnabas taad se, taar met ki eyo. Gōtn se, Pōl naade tunding ute koa o tiik teecnsin naatn maakj geger ki se o baa undin naata, naade saap o kaad naane, naan ooyga. ²⁰ Num ken genaagen doobm Isa al-Masi ki jaay baado tus gurugin se, gōtn se Pōl iin daara o ok terl baa maakj geger ken Listir ki. Metbeenki se, naan ute Barnabas iin gōtn ese o baa Derbe ki.

Pōl ute Barnabas ok terlo Antios ken taa naan Siri ki

²¹ Ken naade jaay aan maakj geger ken Derbe ki se, Pōl ute Barnabas taad Labar Jigan gen Isa *al-Masi se jeege tu. Gōtn se, jeege dena took aal maakde do Isa al-Masi ki. Naade iin o gōtn ese, ok terl baa maakj geger ken Listir ki o Listir ki se naade iin baa maakj geger ken Ikōniom ki o Ikōniom ki se, naade iin baa maakj geger ken Antios ki ken taa naan Pizidi ki. ²² Maakj gegerge tun, naade aanga tak bo naade edden kaay kaama jeege tun aalga kaal maakde do Isa al-Masi ki o taadden o doobm Isa al-Masi ki se j'ōkin tōgo o ter taadden o: «Naajege se, j'utu j'aki dabar den jaay bo j'aki kend *maakj Gaar Raa ki.» ²³ Gōtn ken naade aanga jaay onga *egliz se, naade beer tōndden jeegen 'tedn naandegē. Gōtn se, naade uun *siam o eem Raa jaay bo, jee se naade onden kaam ji Meljege Isa al-Masi ken naade aal maakde don ki se.

²⁴ Gōtn se, Pōl ute Barnabas baa baa se, naade aal teeco taa naan Pizidi jaay baado taa naan Pampili ki. ²⁵ Ken naade jaay aan maakj geger ken Perg ki se, naade taad taar Raa jeege tu jaay iin o gōtn ese o baa maakj geger ken gōtn k'lee k'daar markabge o geger se ron Atalia. ²⁶ Naade iin maakj geger ken ese, ook maakj markab ki uun doobm gen

terl maakŋ geger ken Antios ken taa naaŋ Siri ki. Gōtn se 60, metn-jiki naade iino ro ki ɔ0
 maakŋ geger ken ese 60, jee Raage ɔndeno kaam ji Raa taa 'tedn naabm ken 6orse naade
 ted aasinoga se. ²⁷ Ken naade jaay aan Antios ken taa naaŋ Siri ki se, Pɔl ute Barnabas
 dan tus jee egliz ki. Gōtn se, naade taadden metn taar nakgen ken Raa ɔlden naade tedo
 se ɔ0 ter taaddeno ɔ0: «6orse se, Raa ɔdga doobo jeege tun Yaudge eyo taa kaal maakde
 do Isa ki kici.» ²⁸ Gōtn se, naade tingoga dena ute genaagen aalga kaal maakde do Isa ki.

15

Jeege tus Jeruzalem ki gen kaakŋ metn taara
 (Gal 2.1-9)

¹ Gōtn se jee mētinge iino taa naaŋ Jude ki ɔ0 baado maakŋ geger ken Antios ki. Naade
 baag dooy genaagen doobm Isa *al-Masi ki ɔ0: «Ken naase jaay j'ɔjsen te pɔndɔ aan gɔ0
 ken *Ko Taar ken Raa edo Musa ki taadn ey se, naase aki 'kɔŋ kaaj eyo.» ² Gōtn se Pɔl ute
 Barnabas took eyo do taar naade ki se ɔ0 do taar ken se, naade naajga dena ute jee se.
 Taa naaŋ se 60, jee gōtn ese uun doa gen kɔl Barnabas ute Pɔl ɔ0 genaage kandum ken
 doobm Isa al-Masi ki, taa 6aa kɔŋ *jee kaanŋ naabm Isa al-Masige ute jee naan jee *eglizge
 tun Jeruzalem ki gen 6aa kaakŋ metn taar se. ³ Gōtn se, eglizn Antios ki edden ne dim ken
 naade an 6aa merte jaay 60 ɔlden doob ki.

Ken naade 6aa 6aa se, aal teec ute taa naaŋ Penisi ɔ0 ute taa naaŋ *Samari. Gōtn naade
 aanga se, taad genaage tun doobm Isa al-Masi ki metn taar jee ken Yaudge ey jaay terlga
 maakde do Isa ki se. Ken genaagen se jaay booy taar ese se, naade paac maakde raap den
 aak eyo. ⁴ Ken naade jaay aan Jeruzalem ki se, jee egliz ki, jee kaanŋ naabm Isa al-Masige
 ute jee naan jee eglizge tu se, dood ɔkde merte. Gōtn se naade taadden metn taar nakgen
 ken *Raa ɔldeno naade tedo se. ⁵ Num *Parizigen took aalga kaal maakde do Isa al-Masi
 ki se, gōtn se naade iin taad jeege tu ɔ0: «Beeki num, jee ken Yaudge ey jaay took aalga
 maakde do Isa al-Masi ki se, j'aden tojn pɔndɔ ɔ0 Ko Taar ken Raa edo Musa ki se k'dooyde,
 naade 'king do ki.»

⁶ Ter gōtn se, jee kaanŋ naabm Isa al-Masige ute jee naan jee eglizge tu se tus gen kaakŋ
 metn taar se. ⁷ Ken naade naaj te naapa makɔŋɔ bini jaay 60, Pier iin daara ɔ0 taadden
 ɔ0: «Genaamge, naase 'jeelki maam Raa beer ɔ0dum daanse ki se do dɔkiŋa, taa m'taadn
 Labar Jiga gen Isa al-Masi se jeege tun Yaudge eyo, taa ken naade jaay booyga num, naade
 tookŋ kaal maakde do Isa ki. ⁸ Taa Raa se naanŋ jeel naŋ maak-saapm jikilinge ɔ0 jee ken
 Yaudge ey se kic 60, naanŋ took ɔkdega ɔ0 eddenga *Nirl Salal aan gɔ0 ken naanŋ edjekiro
 naajege tu se kici. ⁹ Raa se, aakjeki naanŋ ki se naaje j'utu naade se j'aaski kaasa. Taa
 naanŋ se 60, naade kic aal maakde do Isa ki sum 60, Raa *tug daapdenga maakde. ¹⁰ Bin
 num, gen di jaay naase 'je aki tujŋ maakŋ Raa se ɔ0 naase je aki kɔnd daam deer do jeege
 tun Yaudge eyo jaay took aal maakde do Isa al-Masi ki se ey num daam se bubjege ute
 naajege se j'ɔŋ j'aasinkiro te gen kuuniŋ eyo. ¹¹ Bin num, kese met ki eyo ken j'aki tedn
 naanŋ se! K'jeelki naajege kic j'aalki maakjege do bee gen Meljege Isa ki aan gɔ0 naaden
 ken Yaudge ey se kici, jaay 60 naaje j'ɔŋki kaaja aan gɔ0 ken naade ɔŋ se kici.»

¹² Gōtn se jee tus ute dende se do dek ɔ0 naade ɔŋ gɔ0 Pɔl ute Barnabas ki taadden
 metn taar nakŋ-kɔɔbge ute nakgen deel doa ken Raa ɔldeno naade tedo daan jeege tun
 Yaudge ey se. ¹³ Ken naade jaay taad naŋ taarde se, gōtn se Jak uun taara ɔ0 deekden ɔ0:
 «Genaamge, udumki bia! ¹⁴ Simon* taadjekiro ɔ0 metn-jiki tap 60 Raa se beer tɔdoga
 jeege daan jeege tun Yaudge eyo taa tedn jee naange. ¹⁵ Nakgen deel ese se, aanga doobiŋ
 ki aan gɔ0 taargen jee taad taar teeco taar Raa ki raandeno do dɔkiŋ ken ɔ0: ¹⁶ Meljege
 Raa deek ɔ0:

Ken nakgen se jaay deelga num, maam m'utu m'ade 6aao
 ɔ0 kaagŋ bee Gaar *Daudn ken terec se, maam m'utu m'anŋ daar gōtin ki
 ɔ0 gōtn ken tujga aan gɔ0 di kic 60, maam m'anŋ daapiŋ 'daar tɔogŋ ganŋ.

* 15:14 Simon se naanŋ 60 Pier sum kici.

¹⁷ Bin bo jeegen ɔɔp se utu am je maam Melde.

Deere, jeegen ken maam m'utu m'adeno dan se utu 'tedn jee maamge.

Kese bo nakn ken maakum jen ro ki,†

¹⁸ ɔɔ taar se bo ken maam m'taado metin jeege tun do dakin̄a.»

¹⁹ Ter Jak taaddeno ɔɔ: «'Booyki! Gen maam ki num, jeegen Yaudge eyo jaay terlga maakde do Raa ki se, j'ɔnte kɔnddeki nakn ɔɔn dode ki. ²⁰ Num gan borse, k'raandeki maktub j'ɔki: j'ɔnte kɔsn daa maragge, j'ɔnte keesn naapge ren̄ ren̄, j'ɔnte kɔsn daagen moosde ɔɔy te naan̄ ki eyo ɔɔ j'ɔnte kɔsn mooso kici. ²¹ Taa do dakin̄ se, maakn geḡer ki tak bo aanga *bii sebit ki bo, jeege lee taad tɔk metn Ko Taar ken Raa edo Musa ki se ɔɔ dooyin̄ maakn *beege tun Yaudge lee tusn maak ki.»

²² Gɔtn se jee egliz ki ute jee naande ki ɔɔ jee kaan̄ naabm Isa al-Masige dɔk taarde kalan̄ ɔɔ b̄er tɔd̄ jeege daande ki gen baa ute Pɔl ɔɔ Barnabas Antiosn ken taa naan̄ Siri ki. Jee ken naade b̄er tɔd̄de se debm kalan̄ ron̄ Judas ken k'danin̄ Barsabas se kici, ɔɔ ken kuuy se k'danin̄ Silas. Naade se genaage paac aalde maak ki. ²³ Naade raan̄ edden maktub jide ki ɔɔ maakn maktub ken ese naade deek ɔɔ:

Kese naaje k'jee kaan̄ naabm Isa al-Masige, ute naajen naan̄ jee eglizge tu, ute genaagen gɔtn ara paac k'tedsen tɔɔse dena naase genaajegen Yaudge eyo, ken took aalkiga maakse do Isa al-Masi ki, naasen ken ingki taa naan̄ Siri ki ɔɔ maakn geḡer ken Antios ki ute kengen taa naan̄ Silisi ki.

²⁴ Naaje k'booyga ken jee metin̄ iin̄ gɔtje ki ara jaay baa gɔtse ki se, naade utu taar naaden baa taadsen se tujsega maakse ɔɔ teecsenga nirlse. B̄er̄, jee se naade baa gen dode, ey num naaje bo k'j'ɔlden eyo. ²⁵ Taa naan̄ se, taar se naaje j'aakin̄ taa naapm jaay k'b̄er k'tɔd̄ jeege maakje ki taa baa ute gena kɔɔn̄ maakjege Pɔl ute Barnabas se gɔtse ki. ²⁶ Taa Pɔl ute Barnabas se, edga ked̄ rode *serke taa Meljege Isa al-Masi. ²⁷ Bin num, naaje j'ɔlsen Judas ute Silas se, taa naade asen baa taadn̄ ute taarde mala taar ken naaje k'raans̄en maakn maktub ken ese. ²⁸ Nirl Salal ɔɔ naaje mala j'uun doa k'je nakn ken k'raans̄en j'ɔ aki ted̄ se k'je j'asen ziidn̄ dim kuuy do ki ey sum, ²⁹ ken ɔɔ: ɔnte kɔski daa maragge, ɔnte kɔski mooso, ɔnte kɔski daagen moosde ɔɔy te naan̄ ki eyo ɔɔ ɔnte keeski naapge ren̄ ren̄. Ken nakgen se jaay naase 'ted̄nkiga num, k̄ese naase 'ted̄kiga nakn jiga aak eyo.

Naaje genaagen gɔtn ara k'tedsen tɔɔse dena.

³⁰ Ken naade jaay raan̄ edden maktub jide ki se, gɔtn se naade ɔlde ɔɔ naade iin̄ baa maakn geḡer ken Antios ki.

Ken naade jaay aan se, naade dan̄ tus genaagen doobm al-Masi ki ɔɔ edden maktubm ese. ³¹ Ken jee doobm al-Masi ken gɔtn ese jaay booy taar ken k'dooydesin̄ maakn maktub ken se, maakde baa raap aak eyo ɔɔ taargen se edden kaay kaama.

³² Judas ute Silas se, naade jee taad taar teeco taar Raa ki. Taa naan̄ se bo, naade dejdenga dena edden kaay kaama ɔɔ do kaal maakde ki se, j'ɔk maakde tɔɔgo. ³³ Naade ute genaagen Antios ki se, tingoga dena gɔtn ese jaay bo, genaagen doobm Isa al-Masi ken maakn geḡer ken ese ɔlde ɔɔ k'baa lapia, ɔɔ naade ɔk terl̄ baa gɔtn jeege tun ɔldeno.

³⁴ [Nabo, Silas se je kinḡ gɔtn ara bii kandum‡.] ³⁵ Anum Pɔl ute Barnabas se ɔɔp inḡ Antios ki. Gɔtn ese, naade ute jeegen kuuy se kic dena lee dooyden̄ ute taar Meljege ɔɔ taadd̄en Labar Jiga.

Pɔl gaan̄ ute Barnabas

(Gal 4.13-15)

³⁶ Ken naade jaay tinḡ aas gɔtn ese se, Pɔl deek Barnabas ki ɔɔ: «J'ɔk k'terl̄ k'baa kaakn̄ genaagen doobm *al-Masi ken inḡ maakn geḡerge tun paacn̄ gɔtn naaje k'lee k'taado taar Meljege ro ki se. K'baa k'j'aakden̄ tu, naade tap bo inḡ ɔɔ di.» ³⁷ Gɔtn se, gen Barnabas ki num naan̄ je Jan ken k'danin̄ Mark se kic bo 'baa ute naade. ³⁸ Num gan̄ Pɔl took eyo, taa

† 15:17 Aak Am 9.11-12. ‡ 15:34 Taar se maakn̄ kitapge tun do dakin̄ se metinge maakde ki se gɔto.

Jan-Mark se res ɔndenga kɔnɔ taa naan̄ Pampili ki ɔ naan̄ ɔɲ aay ute kaamin̄ gen tɛdn̄ naaba ute naade eyo. ³⁹ Gɔtn se, naade naajga taara dena, nabo taarde ɓaa ɔk te metn̄ naap eyo. Bin se, Barnabas ute Jan-Mark ɛ ook maakɲ markab ki gen ɓaa taa naan̄ Sipir ki; ⁴⁰ num Pɔl se ɛ, beer uun Silas gen ɓaa ute naan̄a ɔ genaagen doobm al-Masi ken gɔtn ese tɔndde metn̄ Raa ɔ daayum Mɛljege ɲ'tɛdden beɛna.

Pɔl ɓaa merte gen k-dige

⁴¹ Pɔl iin̄ gɔtn ese ɔ ɓaa lee taa naan̄ Siri ute gen Silisi ki ɔ gɔtn naan̄ aanga ro ki se, naan̄ ɛf kaay kaama *eglizge tu.

16

Timote ɓaa ute Pɔl ɔ Silas gen tɛdn̄ naabm Isa *al-Masi

¹ Ter Pɔl ute Silas jaay aan maakɲ gɛgɛr ken Derbe ute gen Listir ki se; gɔtn ese naan̄ ɔɲ gaaba kalan̄ debm aalga kaal maakin̄ do Isa ki, ron̄ Timote. Naan̄ se kɔn̄ mend Yaud ken aalga kaal maakin̄ do Isa ki kici; gan̄ bubin̄ se, kɔf Grɛk. ² Timote se, genaagen doobm al-Masi ken maakɲ gɛgɛrge tun Listir ute ken Ikɔniom ki, paac se tɔmin̄a. ³ Gɔtn se Pɔl je ɔ k'ɓaa tɛɛ, nabo taa Yaudgen in̄g maakɲ gɛgɛrge tun ese se, naan̄ ɔjin̄ pɔndɔ, taa jeegen paacɲ gɔtn ese se jeelin̄ naan̄ se bubin̄ kɔf Grɛk. ⁴ Ken naan̄ jaay ɔɲ pɔndɔ Timote ki aas se, naade iin̄ gɔtn ese ɔ ɓaa lee maakɲ gɛgɛrge tu ɔ naade taad genaage tu nakgen ken *jee kaan̄ naabm Isage ute jee naan̄ jee *eglizge tu taado taarin̄ Jeruzalem ki se ɔ naade taadden ɔ: «J'ing do taar ken se.» ⁵ Ute taargen se, jee eglizgen gɔtn ese se tɛf jee al-Masigen mɛc, ɔ bii-raa naade ziid ɓaa ute naande.

Pɔl ni maakɲ gɛgɛr ken Troas ki

⁶ Pɔl ute Silas se je ɓaa taadn̄ taar *Raa taa naan̄ Azi ken kaam kalan̄; nabo *Nirl Salal taadden maakde ki ɔ j'ɔn̄te ɓaa. Num gɔtn se, naade aal teec taa naan̄ Prigi ute gen Galati ki. ⁷ Ken naade jaay aan cɛɛ taa naan̄ Misi ki se, naade je ɓaa taa naan̄ Bitini ki; nabo gɔtn ese kic Nirl gen Isa gaasde. ⁸ Taa naan̄ se ɓo, naade aal teec taa naan̄ Misi ki ɔ ɓɔɔy ɓaa maakɲ gɛgɛr ken Troas ki gɔt ken k'lee k'daar markabge se. ⁹ Maakɲ Troas ki jaay Pɔl tood tood nɔɔr se, naan̄ nia ɔ maakɲ nin̄ ki se, naan̄ aak aan gɔɔ kɔf Masedoan kalan̄ daar daar naan̄in̄ ki ɔ eemin̄ nɔɔ metin̄ ki ɔ: «Iin̄ 'ɓaado Masedoan ki ara taa ajen naaka.» ¹⁰ Ken Pɔl jaay taadden metn̄ taar ninga sum se, gɔtn se sum ɓo naaje* k'naar k'je doobm j'an ɓaa Masedoan ki, taa ute metn̄ taar nin̄ se, naaje k'jeelga maakje ki kɛse Raa ɓo danje gen ɓaa taadn̄ Labar Jigan gen Isa *al-Masi se, jeege tun gɔtn naane.

Pɔl aan maakɲ gɛgɛr ken Pilip ki

(Plp 1.1-11,27-30)

¹¹ Naaje j'iin̄ maakɲ gɛgɛr ken Troas ki se, gɔtn se naaje k'j'ook maakɲ markab ki ɔ k'j'ɔmb k'gaan̄ baar k'ɓaa taa naan̄ Samotras ken maane gurug aalin̄ se. Ter metbeen̄ki se, naaje k'j'iin̄ k'ɓaa maakɲ gɛgɛr ken Neapoli ki gɔtn ken k'lee k'daar markabge se kici. ¹² Gɔtn se, naaje k'j'iin̄ k'ɓaa maakɲ gɛgɛr ken Pilip ki ɔ maakɲ taa naan̄ Masedoan ki se, Pilip se naan̄ gɛgɛr magala ɔ ɔk *Rɔmege dena. Gɔtn ese se, naaje k'tingga bii kandum.

¹³ Ken *ɓii sebit jaay aan se, naaje k'j'iin̄ k'teec maakɲ gɛgɛr ken se ɔ k'ɓaa taa oolo ki k'saap j'ɔɔ kaad naane j'kɔɲ gɔtn jeege lee eem Raa. Num gan̄ j'aaan se j'ɔɲ mendge kandum sum ɓo tusga, k'j'ing cɛɛde ki ɔ k'taadden taara. ¹⁴ Maakde ki se, menda kalan̄ ron̄a Lidi ɔ naan̄ iin̄o maakɲ gɛgɛr ken Tiatir. Mend se, naan̄ beer Raa ki ɔ ɔk kalge gen zoa ɔ kalinge se kalgen te rodege ɔ aac kaace. Ken Pɔl jaay taad taad taar Raa se, naan̄ uɔ bi do ki taa Mɛljege tɛdin̄ maakin̄ ki gen booy kɔkɲ taar Pɔl se ɔ naan̄ aal maakin̄ don̄ ki. ¹⁵ Gɔtn se, naan̄ ute jeegen maakɲ been̄ ki se *k'batizde. Ken k'batizde aas se, naan̄ danje ɔ k'ɓaa been̄ ki ɔ deekjen ɔ: «Ken naase 'jeelumki maam se jaay m'aalga maakum do Mɛljege tu deer deer num, 'ɓaakiro aki king beem ki.» Gɔtn se, naan̄ doje bini ɔlje naaje k'took k'ɓaa been̄ ki.

* 16:10 Gɔtn se Luk, ken raan̄ maktubm ese se, utu te naade kici.

Pəl ute Silas se k'tək k'j'ombde dangay ki

¹⁶ Gaŋ bii kalaŋ naaje k'baa baa gət ken jeege lee tusn gen keem Raa se, goon menda kalaŋ bin se baado ɔŋje ɔɔ naaŋ mend dukaaka ɔɔ ute dukaakiŋ se iinga num taad nakgen ute aki kaan naan ki. Ute mend se, melinge ɔŋ gurs ro ki dena. ¹⁷ Naaŋ lee ɔk metje naaje j'utu Pəl ɔɔ tɔɔy metje ki makɔŋɔ ɔɔ dɔɔk taara ɔŋ eyo deek ɔɔ: «Jee ese se, naade jee tɛdn naabm Raagen Taaro! Naade baado se taa asen taadn doobm kaaja!» ¹⁸ Mend se ɔk metje bii kando kando bini ɔl bii kalaŋ Pəl ɔɔr se, tɛrl aakiŋa ɔɔ deek sitan ken roŋ ki se ɔɔ: «Ute ro Isa *al-Masi se m'ɔɔ: 'teec naatn ro mend ken se!» Gɔtn se sum bo, sitan se naar teec naatn roŋ ki. ¹⁹ Ken melinge jaay aakiŋ naaŋ dukaakiŋ le gɔtɔga ɔɔ doobm naade an kɔŋ gurs kic bo gɔtɔga se, naade tək Pəl ute Silas ɔɔ baanden naan magalge tun gɔtn ese. ²⁰ Ter naade baanden naan magalge tun *Rɔmege tɔndde se ɔɔ taadden ɔɔ: «Jee se le, Yaudge ɔɔ baado se gen tujŋ naanjege! ²¹ Naade lee dooy jeege ute doobm kiŋg naanje ken naaje Rɔmege se ɔlje ki ro ki eyo. Kese naaje se j'an kɔŋ tɛd eyo.» ²² Gɔtn se ɔl jee denge se iin ro Pəl ute Silas ki. ɔɔ magalgen Rɔmege tɔndde se iin tɔɔdn ute kaldege taa tɔɔgɔ ɔɔ ɔl k'j'ɔndde te mɛje. ²³ Ken naade jaay tɔnd dɛrɛŋde aas se, naade baa ɔmbden maakŋ dangay ki ɔɔ taad magal jee dangayge tu se ɔɔ jee se k'boɔbde jiga. ²⁴ Ken magal jee dangayge jaay booy taar naade taadiŋ se, naaŋ tək ɔmbden maakŋ dangay ken maak ki ɔɔ tɔndden poolo jedege tu.

Magal jee dangayge took aal maakiŋ do Isa ki

²⁵ Ken aan gɔɔr ute daan bea se, Pəl ute Silas se eem keem Raa ɔɔ tɔɔmiŋ tɔɔm ute kaa, kaad ken se jee dangaygen kuuy se, iŋg booy kaadegen naade iŋg aar kaar se. ²⁶ Gaŋ gɔtn ese sum bo, naaŋa naar te makɔŋɔ ɔɔ ɔl bee ken naade iŋg maak ki se kic bo ute magaliŋ te rig rig. Gɔtn se kaam taargen gen bee se tɔɔd kalde ki, naaŋ ken se zinzir k'dɔɔkiŋ jee dangayge se kic bo tɔɔd si kalde ki. ²⁷ Ken magal jee dangayge jaay dɔrl iin maakŋ biŋ ki se, naaŋ aak kaam taar jee dangayge se paac toodga warŋ warŋ. Gɔtn se naaŋ saap ɔɔ kaad naane jee dangayge se aanga. Taa naaŋ se bo, naaŋ ɔɔd gɔrd-jeŋliŋa je tɔɔl roŋa. ²⁸ Gaŋ Pəl ɔɔd ɔɔy makɔŋ ɔɔ: «Ay ɔŋɔ, ɔŋte tɔɔl roi, beŋe naaje j'utu paac!» ²⁹ Gɔtn se magal jee dangayge se beere ɔkiŋa ɔɔ roŋ ook marga, taad ɔɔ j'ɔɔciŋo poodo taa an kaakiŋ gɔtɔ. Ken k'baano ute poodo sum se, naaŋ naar end baa maakŋ dangay ki ɔɔ baa ooc metn je Pəl ute gen Silas ki. ³⁰ Gɔtn se naaŋ ɔɔd teecdeno naatn ɔɔ tɔnd metde ɔɔ: «Nakage, maam tap bo m'tɛdn rom m'ɔɔ di jaay m'kɔŋ kaaja se?» ³¹ Naade tɛrlin ɔɔ: «Naai aal maaki do Meljege Isa ki ɔɔ ute naaŋ se, naai ute jeeigen maakŋ bei ki paac se, aki kɔŋ kaaja.» ³² Gɔtn se naaŋ ute jee maakŋ beeŋ ki se, naade taadden taar Meljege Isa. ³³ Maakŋ nɔɔr ken ese sum bo, magal jee dangayge se baanden gɔtn ɔk maane. Gɔtn ese naaŋ tug daapden taan-dudege. ɔɔ naaŋ ken ese sum bo, naaŋ ute jee maakŋ beeŋ ki se, Pəl ute Silas *batizde. ³⁴ Gɔtn se Pəl ute Silas se naaŋ darŋ baanden beeŋ ki ɔɔ eɔden kɔɔɔ. Gaabm se, ute jeengen maakŋ beeŋ ki se, maakde raapo taa naade aalga maakde do Raa ki. ³⁵ Ken gɔtɔ jaay iip se, magalgen *Rɔmege tɔndde se, ɔlo asgarge baa taad magal jee dangayge tu ɔɔ: «Jee se, 'tɔɔd tɔlde.» ³⁶ Magal jee dangayge baado taad Pəl ki ɔɔ: «Magalgen Rɔmege tɔndde se, ɔlo asgarge ɔɔ baado taadum ɔɔ k'tɔɔd k'tɔlse. Bin num 'teeckiro naatn maakŋ dangay ki ɔɔ 'baaki te lapia.» ³⁷ Gaŋ Pəl deek asgarge tu se ɔɔ: «Naade aakjen te metn taarje ey sum bo ɔl k'tɔndje naan jeege tu, ɔɔ baa ɔlje dangay ki, ey num beŋe, naaje kic k'Rɔmege. Num gaŋ bɔrse num naade je ajen tɔɔdn tɔl nam 'jeel gɔtje ey se met ki eyo. Bin se, ɔŋde naade malinge bo ade baa utu ajen tɔɔdn naatn maakŋ dangay ki se.» ³⁸ Asgargen j'ɔldeno jaay ɔk tɛrl baa se baa taad taar se magalge tun Rɔmege tɔndde se. Ken magalgen se jaay booy ɔɔ Pəl ute Silas kic bo Rɔmege se, gɔtn se beere baa ɔkde. ³⁹ Naade baado ɔŋde ɔɔ tɛɔden kalde jaay tɔɔd tɔlde ɔɔ taadden ɔɔ k'j'iin k'j'ɔnde maakŋ gɛgɛrde se. ⁴⁰ Ken Pəl ute Silas jaay teeco maakŋ dangay ki se, naade baa gɔtn Lidi ki. Ken naade aan se, ɔŋ genaagen doobm *al-Masi ki. Gɔtn se, naade eɔden kaay kaama, jaay bo iin baa.

17

Pəl ute Silas ɓaa maakɗ ɓeɓer ken Tesalonik ki
(1Tes 1, 2.1-16)

¹ Ken Pəl ute Silas jaay iin ɗno ɓeɓer Pilip se, naade aal teeco maakɗ ɓeɓer ken Ampipolis ki ute ken Apoloni ki. Ɔo naade ɓaado maakɗ ɓeɓer ken Tesalonik ki. Gɔtn se, Yaudge ɔk ɓee ken naade lee tusn maak ki. ² Aan gɔo nakɗ se, naan deelga deel ro ki se, Pəl ɓaa ɔɗ Yaudge ɔo daan suukge tun mɔto se, aanga *ɓii sebit ki tak ɓo, naade lee naaj ute naade do taarge tun maakɗ Kitap ki. ³ Naan taad tookden metina ɔo taadden metn taar maakɗ Kitap ken taad ɔo: «*Al-Masi se ɓaadoga num utu dabara utu kooyo jaay naan ade dur daan yoge tu. Al-Masi ken naase ing aakki kaamin se, naan ɓo Isan ken maam m'taadsen taarin se.» ⁴ Gɔtn se Yaudgen metinge se, taar se ɓaa end maakde ki ɔo took ɓaa tum ute Pəl ɔo Silas. Naan ken se Grekgen beer *Raa ki se kic ɓo dena ute mendge dena ken gaabdege jee magalge se kic, took ɓaa ute naade.

⁵ Gaɗ Yaudgen baate kaal maakde do Isa ki se, ted maak-kilimi ro Pəl ute Silas ki ɔo ɔɗ jee mursgen lee daan doobge tu se rejdeno ute gurs. Naade ɓaado ɔos metn jee denge taa tujɗ gɔto. Gɔtn se, naade iin ɓaa terec ɓee Jason gen je Pəl ute Silas. Ken naade jaay ɔɗdenga num, anden tokɗ ɓaa naan jee denge tun tusga se. ⁶ Ken naade ɓaa jaay ɔɗden te ey se, naade ɔk ɓaano ute Jason ute genaage kandum ken doobm al-Masi ki naan toogge tun gɔtn ese. Gɔtn se, naade tood tooy ɔo: «Jee tuj *dunia te magalin se, ɓere, ɓorse naade aanga ara! ⁷ Ɔo Jason se ɓo, debm ken ɔkden ɓeen ki ɔo jee se le, Sezar Gaar magal ken ing *Rom ki se, naade ɔo ansin dim eyo ɔo naade taad ɔo Gaar magal kuuy utu ɔo naan se ɓo, ken ron Isa se.» ⁸ Ken jee ute dende ute tooggen gɔtn ese jaay booy taar se, naade maakde ɓaa tujɗ. ⁹ Gɔtn se naade ɔl Jason ute genaagen doobm al-Masi ki se, ɓaado dand gurs den jaay ɓo, naade tood tolde.

Pəl ute Silas ɓaa maakɗ ɓeɓer ken Bere ki

¹⁰ Maakɗ noor ken ese sum ɓo, genaagen doobm Isa *al-Masi ki se, ɔl Pəl ute Silas ɓaa ɓeɓer ken Bere ki. Ken naade jaay aan se, naade ɓaa maakɗ *ɓee ken Yaudge tun lee tusn maak ki se. ¹¹ Gaɗ naade ɓaa ɔɗ Yaudgen Bere ki se jiga cir Yaudgen Tesalonik ki, taa naade booy taar Raa se maakde raap do ki sakan. Bii-raa naade dooy aak taar maakɗ Kitap ki se taa naade an kaakɗ jeel ro ki taar ken Pəl lee dooyden se, met ki lo met ki ey le. ¹² Maakde ki se, jeege dena took aal maakde do Isa ki ɔo mend Grekgen gaabdege jee magalge ute gaabge dena took aal maakde do Isa ki.

¹³ Gaɗ Yaudgen maakɗ ɓeɓer ken Tesalonik ki jaay booy ɔo Pəl ɓaaga taadn taar Raa maakɗ ɓeɓer ken Bere ki kic se, naade ɓaado ɔos metn jeege taa tujɗ gɔto daala. ¹⁴ Gɔtn ese, genaagen doobm Isa al-Masi ki naar ɔl Pəl ɓaa taa baar ki gen ɓaa kookɗ maakɗ markab ki. Num Silas ute Timote se le ɔɔp ing Bere ki. ¹⁵ Jeegen ɓaa kol Pəl se, naade ook maakɗ markab ki ute naana, bini ɔlino maakɗ ɓeɓer ken Aten ki. Ken naade terlo terl se, Pəl taadden ɔo ken j'aanga num, k'taad Silas ki ute Timote ki se, k'ɓaado j'ɔɗɗin keske.

Pəl taad taar Raa jeege tun Aten ki

¹⁶ Kor Pəl utu booy booy Timote ute Silas maakɗ ɓeɓer ken Aten ki se, naan aak maakɗ ɓeɓer ese se dooc ute maragge sum ɔo naan aak se maakin tuj kasak kasak. ¹⁷ Gɔtn se, naan iin ɓaa maakɗ *ɓee ken Yaudge lee tusn maak ki se, naan naaj ute Yaudge ɔo ute jee beer Raa ki. Ɔo bii-raa boor maakɗ ɓeɓer ken jeege lee tusn se, naan lee naaj ute jeege kici.

¹⁸ Gɔtn se jaay jee dooy jeegen uun taar Epikirus ute jee dooy jeegen uun taar Zenon se* ing naaj ute naana. Jee metinge deek ɔo: «Aakum tu, debm kul taar ren ren ara tap ɓo je deekɗ ɔo di?» Jee kuuy deek ɔo: «Naan ɓere ɓaanoga ute taar raa jee kuuy.» Naade taad bin se, taa Pəl se taaddega taad taa Isa ɔo ute metn taar dur jeegen utu dur daan yoge tu se. ¹⁹ Naade ɔk ɓaansin do ko ken naade lee tusn aakɗ metn taardege se, ɔo gɔtn

* 17:18 Jee uun taar Zenon se k'danɗe Stoyisige.

se k'danjin Areopag. Gōtn se naade taadin ɔ: «Naaje k'je naai ajen taadn metn taar dooy kijn ken naai lee dooy jeege se, taa naaje k'booy kəkɔj metina. ²⁰ Ute metn taarigen bii kalaɔ naaje k'booy te ey jaay, naai lee taad bjen doje se, baado taadjen metin tu, taa naaje k'je k'jeel kəkɔj metina.» ²¹ (Naade taad bin se taa jee Aten ki ute mertgen baado baao ɔ kengen ting ting gōtn ese se, naade ing bo gen booyo ɔ gen taadn metn taargen kiji ken naade ɔɔga num baado lee taad metin se)†.

²² Gōtn se, Pəl iin daar daan jeege tun Areopag ki se ɔ deekden ɔ: «Naase jee Aten ki, maam m'aakse naase se jee ɔkki maragge se ɔɔn aak eyo. ²³ Ken maam m'leedo maakɔ gegerse ki se, maam m'aako gōtn ken naase 'lee eemki maragsege ɔ m'ɔɔgō gōtn tɔjn serke kaam kalaɔ bin se k'raanjin ro ki j'ɔ: «Kese raa k'jeel metin eyo.» Taa naan se bo, maam m'baado se m'asen taadn Raa ken naase eemin ki jaay 'jeelin ki ey se.

²⁴ «Raa se, naan bo debm aalo dunia ute nakgen maak ki paac se ɔ naan bo mel maakɔ raa ute do naana ɔ naan se ing maakɔ beege tun jikilimge bo iinin ute jide se eyo. ²⁵ ɔ naan le, ɔlin dim te naabm jikilimge eyo, taa naan kalin ki sum bo ed koa nakge tun ing baa se paac ɔ naan bo debm edjeki nakgen 'kaasn tingjege. ²⁶ Naan aalo deb kalaɔ sum bo ken tooj dirl metjil jikilimgen do naan ken baa se paac. ɔ naan bo debm tɔnddeno kaadn toojdege ɔ kaadn kooydege ɔ gaaj edden taa naange ɔ tɔnddesin te naan guuringe.

²⁷ «Raa tedn naan se taa naade an jea ɔ bin sum bo daan naane naade an kɔɔ le daam? Taa naan le dɔk ute naajege eyo. ²⁸ Taa naan se bo, naaje j'ingki ɔ k'leeki se kic bo ute naana ɔ borse ken j'utuki zere se kic le ute naana. Kese bo maakɔ jee kaar bal-zerege tu se, deb kalaɔ maakɔ kaan ki se taad ɔ: «Naajege se k'gaan Raage.» ²⁹ Aan gɔɔ naajege k'geninge dey se, bin num naaje j'aki kɔɔ saapm j'ɔki Raa se tec aan gɔɔ maraggen ken k'tedden ute daab, pudda ey le ute ko se eyo. Nakgen se jikilimge tedden ute tirddege sum. ³⁰ 'Booyki! Do dakin ken naase 'jeelkiro te Raa ey se, naan ken se kic bo, Raa ɔj utsen te eyo. Num borse se, naan dan jeege gōtn baa se paac taa terl maakde ade baa gōtn naan ki. ³¹ Taa naan se bo, Raa se ɔndga kɔnd bin ken naan an kɔjn bɔɔɔ ute doobin do jeege tun do naan ki paac. Ute debm ken naan beer ɔadin gen kɔjn bɔɔɔ do jeege tu se, debm se bo ken naan durin daan yoge tu taa jikilimge se an jeel ro ki.»

³² Ken naade jaay booy Pəl ɔ Raa duroga nam daan yoge tu se, gōtn se jee metinge baagin terecin metin ki. Gaaj jee kuuy se taadin ɔ: «Do taari ki se, bin kuuy j'utu j'ai dan ajen taadn aan gɔɔ ken ese daala.» ³³ Naan ken se sum bo, Pəl teec ɔnde. ³⁴ Num gaaj, jee metinge baa ɔj Pəl ɔ took aal maakde do Isa ki. Maakde ki se gaaba kalaɔ ron Denis, naan kic maakɔ jeege tun lee aak metn taara Areopag ki se kici ɔ menda kalaɔ ron Damaris ute jeege kuuy kic baa te naana.

18

Pəl baa maakɔ geger ken Korint ki

(1Kor 1.1-9, 2.1-5; 2Kor 11.5-12, 12.12-13)

¹ Ken Pəl jaay iin ɔn geger Aten se, naan iin baa maakɔ geger ken Korint ki. ² Gōtn se naan baa dɔɔd ute kɔd Yaud k'danjin Akilas utu aan kaana ɔ naan j'oojin taa naan Pɔɔ ki. Naan iino taa naan Itali ki ute mendina rona Prisil, taa Gaar magal gen *Romegen k'danjin Klɔd se ɔl k'tuur Yaudge naatn paac maakɔ geger ken Rom ki se. Naan ken se, Pəl baa deel ute naade, ³ taa naabin le, tec gɔɔ gen naade dey se. Naabm naade se, lee uj nakgen k'daapm kɔɔɔ. Taa naan se bo, Pəl baa ing ute naade ɔ naade lee ted naaba tel.

⁴ Aanga *bii sebit ki tak bo Pəl baa maakɔ *bee ken Yaudge lee tusn maak ki se. Gōtn se, naan lee taad taar *Raa Yaudge tu ute Grekge tu taa naan je naade 'tookɔ do taarin ken naan taadden se. ⁵ Gaaj ken Silas ute Timote ken iino Masedoan ki jaay aan sum se, Pəl ɔn ron paac gen taadn taar Raa. Naan taad Yaudge tu tal ɔ *al-Masi ken naase ing aakki kaamin se, naan bo Isa se. ⁶ Gaaj gōtn se, Yaudge se iin ron ki ɔ naajina. Naan ken se, Pəl ɔk mind kalina ɔ deekden ɔ: «Berɔ, naase se ken dim jaay aanga dose ki kic num,

† 17:21 Kese Luk mala ken taad taar ese.

maam se olum eyo ð j'am kəkɲ mindum eyo. Naan ki se ɓere, maam m'ɓaa taadn taar Raa jeege tun Yaudge eyo.»⁷ Naan iin teec gətn ese ð ɓaa ɓee gaab ki kalaɲ k'daɲɲ Titus Justus. Naan se debm ɓeer Raa ki ð ɓeen se ɔnd daamboogo ute ɓee ken Yaudge lee tusn maak ki se.⁸ Gətn se Krispus, naan ken magal ɓee ken Yaudge lee tusn maak ki se, naan ute jee maakɲ ɓeen ki paac took aal maakde do Məlje ki, ð jee Kərint ken den lee booy taar Pəl se kic, took aal maakde do Isa ki kici ð *k'batizde.⁹ Ken aan nɔɔr se, Məljege Isa mala teec naan Pəl ki ð taadɲ ð: «Ŋnte ɓeer jeege tun se, num taad taar Raa ɓaa ute naani sak sak, ŋnte doa.¹⁰ Taa maam m'utu te naai se nam kəɲ kəl jɲ roi ki eyo. 'Jeele, maakɲ geger ken ese se, maam m'ok jeege dena.»¹¹ Gətn se Pəl ɔp tɲɲg maakɲ geger ken Kərint ki se ɓaara ute laapa mɛɛɛ. Gətn se naan lee dooy jeege ute taar Raa.

Pəl j'ok k'ɓaansɲ naan magal *Romege tu

¹² Kaad ken Galion magal taa naan Akayi se, naan ken se Yaudge dɔɔk taarde ɓaa ok Pəl ð ɓaansɲ gətn kəɲɲ ɓɔɔr ki.¹³ Gətn se, naade deek Galion ki ð: «Gaabm se ɔs metn jeege ð j'ŋnte keem Raa tec aan gɔɔ ken naaje k'lee k'j'eem se.»¹⁴ Ey num Pəl se je taada, nabo Galion naar taad Yaudge tu ð: «Naase Yaudge, ken gaabm se jaay ted te nakɲ ute doobɲ eyo, lɔ tujga dim kuuy se, gen naan se num, maam m'asen kaakɲ metn taarse.¹⁵ Gaɲ naase le, 'lee naajki taara do *Ko Taar Raase ki ute ro jeesege tu. Bin num, kɛse nakɲ naase malinge! Maam se, m'kəɲ kəɲɲ ɓɔɔrɔ do nakge tun bin eyo.»¹⁶ Gətn se, naan tuur ɔddeno naatn gətn kəɲɲ ɓɔɔr ki se.¹⁷ Gətn se jeege paac iin gətn ese, iij-ok Sosten magal *ɓee ken Yaudge lee tusn maak ki ð tɔnd dɛrɛɲɲna naan jeege tun gətn kəɲɲ ɓɔɔr ki se. Nabo Galion ken magal Romege aak nakɲ ken naade ted se, don cəkɔ kic ɓo dirɲɲɲ eyo.

Pəl ok tərlo maakɲ geger ken Antios ken taa naan Siri ki

¹⁸ Maakɲ geger ken Kərint ki se, Pəl tɲɲgga dena, jaay ɓo naan iin ŋɲ genaagen doobm Isa *al-Masi ken gətn ese. Naan iin ɓaa ute Prisil ð Akilas maakɲ geger ken Sankre ki gət ken k'lee k'daar markabge. Gətn se, naan dɔs donɲa taa naan naamga naam taariɲa, jaay ɓo naade ook maakɲ markab ki ð ɓaa taa naan Siri ki.¹⁹ Ken naade jaay aan maakɲ geger ken Epez ki se, Prisil ute Akilas se Pəl ŋnden gətn ese ð naan iin ɓaa maakɲ *ɓee ken Yaudge lee tusn maak ki se. Gətn ese naan naaj ute Yaudge taa Isa.²⁰ Naade tɔnd metɲ ð: «Ŋp ɲɲg ute naaje,» nabo Pəl baate.²¹ Ken naan iin ŋnde kəɲ se deekden ð: «Ken Raa jaay je num, ɓiin kuuy jaay m'ade ɓaa gətse ki.» Gətn se naan iin maakɲ geger ken Epez ki se, ook maakɲ markab ki ð ɓaa.²² Ken Pəl jaay aan maakɲ geger Sezare ki se, naan ook ɓaa Jeruzalem ki gen tedn tɔɔɛ *egliz ki, jaay ɓo, naan ɓooy ɓaa maakɲ geger ken Antios ken taa naan Siri ki.²³ Gətn se, naan tɲɲgga ɓii kandum jaay iin ɓaa leedo maakɲ gegerge tun taa naan Galati ute gen Prigi. Gətn naan aanga tak ɓo, naan ed kaay kaama genaage tun doobm Isa al-Masi ki.

Apɔlɔs ɓaa maakɲ geger ken Epez ki ute gen Kərint ki

²⁴ Kaad ken se gaaba kalaɲ, kɔd Yaud k'daɲɲ Apɔlɔs ð naan se k'j'oojɲɲ maakɲ geger ken Alekzandri ki. ð naan iin ɓaado maakɲ geger ken Epez ki. Gaabm se jeel taadn taara aak eyo ð jeel ok metn Kitap jiga.²⁵ Naan se k'dooyɲga ute metn taar ken taad taa Məljege. Naan taad taar Raa se maakɲ raap do ki sakan, ð taar Isa se, naan dooy jeege ute doobɲ tak tak. Nabo, naan se, jeel ɓo metn taar *batem gen Jan-Batist sum.²⁶ Maakɲ *ɓee ken Yaudge lee tusn maak ki se, Apɔlɔs baag taadn taar Raa jeege tu kic ɓo, ɓeer eyo. Gaɲ ken Prisil ute Akilas jaay booy taar naan taad se, gətn se naade ok ɓaansɲ ute naade ð taadɲ Doobm Raa se ute doobɲ tak tak do ki daala.²⁷ Apɔlɔs se, je ɓaa taa naan Akayi ki gen ɓaa taadn taar Raa jeege tu. Taa naan se ɓo, genaagen doobm Isa *al-Masi ki se, edin kaay kaama ð raan edin maktub jɲ ki, taa n'ɓaa kedn genaage tun gətn naane, taa ken naan aanga num, naade an dɔɔdn kəkɲ jiga. Ken naan jaay aan gətn naane se, ute ɓee ken Raa tedɲ se, genaagen doobm Isa al-Masi ken gətn naane se, naan noogden dena.²⁸ Anum, Yaudge tu se, naan taadden tal tal gətn ese ð taar ken naade

an̄ t̄erl kic ʒo, naade ɔŋ eyo. ɔɔ ute taargen maakŋ Kitap ki se, naan̄ taadd̄en ɔɔ: Isa se, naan̄ ʒo al-Masi.

Pɔl ʒaa m̄ert̄e gen k-m̄ot̄oŋe

19

Pɔl t̄erl maakŋ ḡeŋer ken Epez ki daala

¹ Kaad̄ ken Ap̄ol̄os utu maakŋ ḡeŋer ken K̄orint ki se, Pɔl aal teeco taa naan̄ Azi ken maakŋ koge tu se ɔɔ ʒaado maakŋ ḡeŋer ken Epez ki. Ḡotn se, naan̄ ɔŋ jeege kandum se, aalga kaal maakde do Isa ki. ² ɔɔ naan̄ t̄ond m̄etde ɔɔ: «Bii ken naase aalki maakse do Isa ki se, *Nirl Salal tap ʒo ʒoo te dose ki ey la?» Num gan̄ naade t̄erlin̄ ɔɔ: «Nirl Salal ken naai taadn se, ʒii kalaŋ naaje k'booy te maaniŋ eyo.» ³ T̄er Pɔl t̄ond m̄etde ɔɔ: «Naase tap ʒo *k'batizse j'ɔɔ di?» Naade t̄erlin̄ ɔɔ: «Naaje se, k'batizjen aan ḡoo ken Jan lee batizo jeege se.» ⁴ Pɔl taadd̄en daala ɔɔ: «Jan se batizo jee ken t̄erloga t̄erl maakde do *Raa ki sum. ɔɔ naan̄ taad̄ Yaudge tu ɔɔ j'aal maakde do deb ken utu ʒaado m̄etiŋ ki se ɔɔ naan̄ ʒo debm k'dariŋ Isa se.»

⁵ Ken naade jaay booy taar Pɔl taadd̄en se, ḡotn se naade took k'batizde kuuy ute ro Meljege Isa. ⁶ Naan̄ ken se, Pɔl t̄ond jin̄ dodege tu ɔɔ ḡotn se Nirl Salal ʒooyo dode ki ɔɔ naade baag taadn taar naan̄gen naade jeel m̄etiŋ eyo ɔɔ naade taad̄ taargen teeco taar Raa ki. ⁷ Naade paac se, aas nakŋ gaabge ʒaa ʒaa sik-kaar-dio.

⁸ Daan laap ken m̄ot̄o se, daayum Pɔl lee ʒaado maakŋ ʒee ken Yaudge lee tusn maak ki se. Ḡotn se, naan̄ taadd̄en m̄etn taar Gaar Raa jeege tu ɔɔ naan̄ taadd̄en kic ʒo ʒeer eyo. Naan̄ je taa jeegeŋ in̄ŋ booyin̄ taariŋ se, 'tookŋ do taariŋ ken naan̄ taadd̄en se. ⁹ Gan̄ jee m̄etiŋge se t̄ed do m̄oŋŋo ɔɔ baate tookŋ taariŋa. Do Doobm Isa ken naan̄ taadd̄en m̄etiŋ se, naade tooyin̄ koogo naan̄ jeege tu. Ḡotn se Pɔl iin̄ ɔŋde ɔɔ ʒaa ute jee m̄etiŋ ki ʒaa maakŋ l̄ok̄al gen gaaba kalaŋ k'dariŋ Tiran̄os ɔɔ ḡotn se ʒii-ʒaa, naan̄ lee dooyde ute taar Raa. ¹⁰ Ḡotn dooyin̄ ken ese se, naan̄ t̄ed ʒaara dio, bini ɔl Yaudge ute Grekgen taa naan̄ Azi ki paac se, ʒaa booy taar Meljege.

Nakŋ ken gaan Sebage t̄eda

¹¹ Anum Raa ɔl Pɔl t̄ed nakŋ-k̄ooʒgen deel doa, ¹² bini, ɔl jeege ʒaa tuuno kalge taal do Pɔl ki ey l̄e ʒaano ute kalge utn roŋa ɔɔ naade t̄os ʒaano ɔɔ taaliŋ do jee k̄ooŋge tu ɔɔ jee k̄ooŋge se ɔŋ lapi ɔɔ jee k̄ooŋ sitange se kic ʒo, sitange teec ɔŋde.

¹³ Ḡotn se, Yaudgen m̄etiŋgen lee maakŋ naan̄ge tu gen tuur sitange ro jeege tu se, naade baag tuur sitange ute ro Isa kici. Naade taad̄ sitange tu ɔɔ: «Ute ro Isan ken Pɔl lee taad̄ taariŋ jeege tu se, m'ɔɔ: 'teecki naatn ro jeege tu sel!» ¹⁴ Jeegeŋ t̄edn naan̄ se, naade cili. Naade se, gaan k̄od̄ Yaud kalaŋ bini k'dariŋ Seba, ɔɔ naan̄ se maakŋ *magal jee t̄edn s̄erke Raage tu. ¹⁵ Gan̄ ʒii kalaŋ, gaabm ɔk sitan se taadd̄en ɔɔ: «Isa se, maam m'jeeliŋa ɔɔ Pɔl kic l̄e maam m'jeeliŋa, num naase ara tap ʒo, 'nan̄ge?» ¹⁶ Ḡotn se, gaabm ken ɔk k̄ooŋ sitan se iin̄ oocde; ken naan̄ jaay ʒaa cirde sum se, naan̄ t̄ond award̄e ɔɔ n̄eepm ute kaldege se naatn. Ken naade d̄o bini ɔŋ dode jaay aan̄ teec se, kaldege kic ʒo, n̄eepden dode ki r̄os̄om r̄os̄om.

¹⁷ ɔɔ ken Yaudge ute jee ken Yaudge eyo in̄ŋ maakŋ ḡeŋer ken Epez ki jaay booy taar se, ḡotn se naade ʒeere ʒaa ɔkde. Taa naan̄ se, naade ʒaa *nook ro Meljege Isa se cir daala. ¹⁸ Ḡotn se, jeege d̄ena ken aaloga kaal maakde do Isa ki se, ʒaado t̄ooʒ m̄etdege naan̄ jeege tu, do nakge tun jig ey ken naade lee t̄ed se. ¹⁹ Maakde ki se, jee d̄en ken lee ooj rodege se, ʒaano ute maktubdegen ɔk m̄etn taargen naade lee oojŋ rode se ɔɔ ḡotn se naade t̄ooŋin̄ naan̄ jeege tu ɔɔ maktubdege se jaay j'aak zon̄ se aas tamma gen pudda dupu-si-mii*. ²⁰ Bin ʒo, ute t̄ooŋŋ Meljege se taar Raa se w̄ooŋ ziid ʒaa ute naaniŋa.

Jee Epez ki iin̄ gen t̄edn taara

* 19:19 Tamman gen puddn ese se aas gen k̄oŋŋ nam ken t̄edn naaba gen ʒii dupu-si-mii.

²¹ Ken nakgen se jaay deel paac se, *Nirl Salal ol Pəl uun doa gen baa Jeruzalem ki əw naan aal teec ute doobm taa naan Masedoan əw ute gen Akayi ki. Gətn se, naan deek genaage tun doobm Isa *al-Masi ki əw: «Bee ki num, ken m'aanga Jeruzalem ki jaay bo, səm m'utu m'baa *Rəm ki kici.» ²² Jee noogingen di Timote ute Erast se, naan əlde əw j'ənd naana əw k'baa Masedoan ki. Əw naan mala se, əw ing cəkə taa naan Azi ki.

²³ Kaad ken se, jeegen maakn geger ken Epez ki se, jeege dena iin ul taara gajalan taa Doobm Isa. ²⁴ Taa gətn se, ək kəd kərdn təələ ron Demetrus. Naan se lee əw pudda gen daapm beegen sɛɛm ken tec bee magal gen maragden naade lee eemiin ken k'danin Artemis se†. Ute naabden ese se, naan ute jeegen k'ted naaba tɛɛ ese, naade lee əw gurs dena ro ki. ²⁵ Bii kalan, naan dan tus jee ken naade tedn naaba tɛɛ ute jee ken naabde tec aan gəw gen naade se, əw deekden əw: «Mɛdumge, naase 'jeelki maal naaje k'j'əkki se k'j'əjniki ute naabm ese. ²⁶ Num gan naase aakkiga əw 'booykiga nakn ken deel Epez ki paac se əw Pəl ese se deek jeege tu əw raagen naaje mala k'tediniki ute jijege se, raagen deer eyo. Do taar ken naan lee taad jeege tu se ol jeege dena took taarina əw baaga metin ki. Nakn se, naan tedin Epez ki sum eyo, num gan taa naan Azi ute magalin paac kici. ²⁷ Ken naan jaay utu tedn nakn se tak num, berɛ, utu ajeki tujn naabjege. Num naabjege sum eyo, num utu kəl jeege maragjegen magal Artemis se kic bo, naade utu an kaal maak ki eyo əw been se kic lɛ, naade an kaakn aan gəw nakn cɛɛ. Ey num, Artemis se bo, jee taa naan Azi ki ute jee do naan ki paac se lee eemiina.»

²⁸ Ken jee tedn naabgen gətn ese jaay booy taar Demetrus se, naade maakde taarde pirin əw baag təw dəkkn taara əw: «Artemis se, naan bo maragn magal ken Epez ki!» ²⁹ Gətn se, jeege iin ul taara gajalan maakn geger ken se, əw təkə Gayus ute Aristark ken iino Masedoan ki əw lee te Pəl tɛɛ se. Naade naar baandeno daan bəw ken gətn k'lee k'j'əjn bəw se. ³⁰ Ey num Pəl se, je baa gətn jeege tun tus se kici, nabo genaagen doobm Isa al-Masi ki se, gaasina. ³¹ Əw maakn magalge tun taa naan Azi ki se, jee metinge se mɛdn Pəlge əw naade ol nam baa taad Pəl ki əw: «Berɛ, ənte baa gətn jeege tun tus se!» ³² Kaad ken jeege tus gətn ese se, jee metinge ul gen dode əw jeegen kuuy se kic lɛ, taad gen dode kici. Jee den jaay baado gətn ese se, metn taar jaay əlde naade tusn ro ki se kic bo, naade jeel metin eyo. ³³ Maakn jee denge tu se, gaaba kalan kəd Yaud ron Alezander. Maakde ki se, jee metinge baa taadin metn taar se jaay bo Yaudge əlin baa naan jeege tu. Naan uun jin jeege tu je aden taadn metn taar se. ³⁴ Nabo ken jee Epez ki jaay booy əw naan kəd Yaud se, gətn se naade dəw əw taa naapm caa əw: «Artemis se, naan bo maragn magal ken Epez ki!» Gətn se naade təw dək taara əw eyo baa baa nakn ler dio.

³⁵ Kaam məwtn se, gaabm ken debm raan ken ted naaba daan Yaudge tun *jee kaakn metn taargen gətn ese se, ted jeege bini baa doa əw deekden əw: «Naase jee Epez ki, jeege paac se jeeljeki naajege bo ken k'j'əkki bee maragn magal ron Artemis se. Əw maragjege mala se lɛ, naan ooco maakn raa ki. ³⁶ Maragjege se, nam demin eyo, num ənki ro se urlu əw nakn se 'saap əkiniki jiga jaayo. ³⁷ Jeegen naase 'tək baandekiro ara se lɛ, naade uun te dim maakn bee maragjege tu se eyo. Əw naade lɛ, taad te taar ing kus ron ki eyo. ³⁸ Ken Demetrus ute jeenge jaay ək taara ute nam lɛ, naaje j'əkki bii gen kəjn bəw əw jee kəjn bəwinge kic lɛ utu. Bin num, taar se əw k'baan gətn naane bo, naade an kaakn ute doobina. ³⁹ Əw ken naasen jee denge se jaay əkki taar dim kuuy lɛ, bii ken jeege tusga sum bo, j'utu j'kaakn metin ute doobina. ⁴⁰ Do nak ken naaje k'tedki jaaki se, j'utu j'ankiro baa te nakn əw dojege tu. Berɛ Rəmege se lɛ, utu ajeki kəkkn mindjege 'deekn əw: naajege se bo, jee tujn naange. Taa ken Rəmege jaay baado 'tənd metjege gen tusjegen jaaki se, naaje j'aki kəw taar dim, jaay j'adeki kəw taad eyo.» ⁴¹ Ken naan jaay taad nan taarin se, jee se naan wəwde.

† 19:24 Artemis se, marag ken mɛnda. Jeege saap əw naan se ooj nakge, dirl maalge əw ted mɛndge oojo.

20

Pəl ək tərɫ ɓaa taa naaŋ Masedoan ute taa naaŋ Grəkge tu

(1Kor 16.1-7; Rm 15.25-27)

¹ Ken metn taar se jaay deel se, Pəl əɫ k'daŋ k'tuso jee aalga kaal maakde do Isa *al-Masi ki ɔ naaŋ edden kaay kaama jaay ɓo deekden ɔ inŋki lapia ɔ naaŋ uun doobm taa naaŋ Masedoan. ² Kaad ken naaŋ aal teeco teec taa naaŋ ken ese se, jee aalga kaal maakde do Isa al-Masi ki se, naaŋ taaddenga taarge dena ken edden kaay kaama, jaay ɓo naaŋ iin ɓaa taa naaŋ Grəkge tu. ³ Gətn se, naaŋ ting laapa mətə. Aan kaad ken jaay naaŋ ɓaa kookŋ maakŋ markab ki gen ɓaa taa naaŋ Siri ki se, naaŋ booy ɔ Yaudge se, dookga dook taarde ron ki gen kutina. Taa naaŋ se ɓo, naaŋ uun doa gen tərɫ ɓaa taa naaŋ Masedoan ki. ⁴ Jeegen ken lee ute naaŋ se, naade se ɓo: Sopatros goon Pirus ken iino maakŋ geger ken Bere, Aristark ute Sekundus, naade se iino maakŋ geger ken Tesalonik ki ɔ Gayusn ken iino maakŋ geger ken Derbe ɔ Tisik ute Tropim ken iino taa naaŋ Azi ken kaam kalaŋ ɔ kese Timote. ⁵ Jee se ɔnd naana ɓaa booyje* maakŋ geger ken Troas ki. ⁶ Gaŋ naaje se k'ted Laa mappan ək ɔrəm eyo aas jaay ɓo, j'iin Pilip ki se, j'ook maakŋ markab ki k'ted bii mii jaay ɓo k'ɓaa k'j'ɔŋde maakŋ geger ken Troas ki. Gətn se, naaje k'tingɔ bii cili.

Pəl taad jee Troas ki ɔ inŋki lapia

⁷ Ken aan *bii sebit ki teger se, naaje k'tus k'j'ɔs kalaŋ jaay ɓo k'j'uun sen-sen†. Gətn se Pəl baag taadn genaage tun doobm Isa *al-Masi ken tus gətn ese. Aan gɔɔ naaŋ metbeeki sum ɓo ɓaa ɓaa se, naaŋ taadden taara bini aan daan bea. ⁸⁻⁹ Maakŋ bee ken k'j'ɔɓin do naapin ki gen k-mətəge tu se, gətn se ɓo naaje k'tus maak ki ɔ maakŋ bee ken ese se, k'təɔc k'tondga loompəge dena. Gətn se, goon kəɔɔ kalaŋ k'danin Utik se, naaŋ inŋ king taa peneter ki. Aan gɔɔ Pəl taad ɔŋ ey se, gətn se bi ɓaa ɔkin se tood sen. Gaŋ maakŋ toodn bin ki se, naaŋ iik ujo ɔ aal ooc naaŋ ki. Ken deb kalaŋ ɓɔy ɓaa ɔŋin jaay je aŋ kuun se, ɔŋin naaŋ ooyga. ¹⁰ Gətn se Pəl ɓɔyɔ ɔ no uunin ɔkin kaadin ki ɔ deekden ɔ: «Naase ɔŋki rose urlu. Bere, naaŋ utu zere!» ¹¹ Gətn se, Pəl ək tərɫ ook ɓaa maakŋ bee ki gətin ki, naaŋ dup edden mappa ɔ k'j'ɔs tele. Ter, naaŋ baagden taadn daala bini gəto iipi, jaay ɓo naaŋ deekden ɔ: «Inŋki lapia. Maam se m'ɓaaga jaayo!» ¹² Num, ken goon kəɔn duro se le, naade ək ɓaansin been ki ɔ gətn se, jee paacŋ ken aakin se, maakde raapo.

Pəl danɔ jee naan *eglizge tu

¹³ Naaŋ ken se, naaje k'j'ook maakŋ markab ki j'ɔnd naana gen ɓaa maakŋ geger ken Asos, gen ɓaa kuun Pəl gətn ese. Taa Pəl se, uunga kuun doa gen ɓaa ute jɛŋa. ¹⁴ Ken Pəl jaay ɓaa ɔŋje maakŋ geger ken Asos ki se, gətn se naaje k'j'uunin maakŋ markab ki ɔ k'ɓaa maakŋ geger ken Mitelen ki. ¹⁵ Metbeenki k'j'iin gətn ese ɔ k'ɓaa maakŋ geger ken Sio ki, ɔ metbeen ken kuuy se, naaje k'j'iin k'ɓaa maakŋ geger ken Samos ki. Ter, bii ken kuuy se, j'iin Samos ki se, k'ɓaa maakŋ geger ken Mile ki.

¹⁶ Naaje k'j'uun doobm se taa Pəl se, beeki num, je naar ɓaa Jeruzalem ki gen ɓaa tedn Laa Pantekət. Taa naaŋ se ɓo, naaŋ deel cee geger ken Epez ki kic ɓo, baate kaal maak ki, taa naaŋ je takal ron taa naaŋ Azi ki se eyo.

¹⁷ Ken naaje k'j'aan maakŋ geger ken Mile ki se, Pəl əɫ k'ɓaa k'danɔ jee naan eglizn Epez ki, taa utu aŋ kəŋ gətn ese.

¹⁸ Ken naade jaay aan ɔŋin se, Pəl tedden tɔse ɔ deekden ɔ: «Gətn maam m'aan gətse ki jaay m'tingɔ maakse ki sum se, naase 'jeelumki. ¹⁹ Ken maam m'tingɔ maakse ki se, maam m'ɔɔpo rom baat jaay ɓo m'tedo naabm Məljege Isa se. Kaad ken se, maam m'ingɔ maakŋ kaa-maan ki ɔ m'dabarga dena taa Yaudgen dookga dook taarde jaay 'je am tɔɔ se. ²⁰ 'Jeelki, naaŋ ken se, maam m'dooyeno ɔ m'taadseno taar *Raa naan jeege tu, ɔ maakŋ beesege tu se, taargen jaay asen noogse, kalaŋ tap ɓo, maam m'dirigŋ te

* 20:5 Gətn se Luk kic utu te naade. † 20:7 sen-sen se, kəsn ken taadjeki ɔ Isa se ooy ro kaag ki taa naajege.

eyo. ²¹ Maam m'taad Yaudge tu ute jeegen Yaudge eyo m'wɔ k'terl maakde do Raa ki wɔ j'aal maakde do Mɛljege Isa ki.

²² «Børse, maam se m'baa baa Jeruzalem ki. Kese *Nirl Salal bo ɔlum wɔ m'baa wɔ maam se m'jeel eyo nakɲ jaay utu kaan dom ki gɔtn naane se. ²³ Nabo, maakɲ gɛgɛr kɛn maam m'aanga tak se, Nirl Salal wɔjum wɔ kɛn maam jaay m'baaga Jeruzalem ki se, j'utu j'am baa kɔl danɲay ki wɔ j'utu j'am dabar dɛna. ²⁴ Gaɲ maam se m'aak kingum do naaɲ ki se, aan gɔw nakɲ cɛrɛ; nakɲ kɛn wɔnum maam ki tak se, m'je naabm kɛn Mɛljege Isa ɛdumsɪɲ kaam jim se, m'an tɛdn kaasiɲ ute doobiɲa wɔ naabm kɛn Mɛljege ɛdumsɪɲ se taa m'taadn Labar Jigan gɛn Isa *al-Masi wɔ ute naaɲ se bo, Raa tɛdn bɛɛɲa jeege tu.

²⁵ «'Booyki, maam kɛn m'tiɲgo daanse ki jaay, m'taadɛno taar Gaar Raa se mɔwtn naan ki se, naase amki kaak ey sum. ²⁶ Taa naaɲ se bo, jaaki maam m'ok mind kaluma wɔ m'deekseni naan ki se, debm jaay utga num, maam se ɔlum eyo. ²⁷ Taa maam se m'taadɛnoga nakɲ kɛn paacɲ Raa maakiɲ jen ro ki, taar dim kalaɲ tap bo, maam m'ɔysesɪɲ te eyo.

²⁸ «Børse, naase se iɲg ɔndki kɔndɔ wɔ 'saapki do egliz kɛn Nirl Salal ɛdɛsesɪɲ kaam jise se wɔ aakdeki dode ki; bin se, 'gaamdeki aan gɔw dɔɔl baatge, taa egliz se Raa dugiɲga dugu ute moosiɲa.

²⁹ «Maam m'jeele, kɛn maam jaay m'baaga se, jeege se ute ade goon kɛnd maakse ki aan gɔw k-sogsogigen ɛndga maakɲ dɔɔl baatge tu num, lee wɔɔkde se. ³⁰ Wɔ maakse ki se kic jee mɛtiɲge utu dooy jeege ute taargen mɛt ki eyo. Naade utu kɔl jeegen aalga kaal maakde do Isa ki se, kic bo utu kuun taarde. ³¹ Bin se, iɲgki do mɛtɛkse ki. 'Jeelki maakɲ baar kɛn mɔw se, nɔwɔ katara, maam m'wɔɲ te eyo wɔ naɲa kic bo, maam m'dɛjiɲga wɔ taa naase se, maam m'eemga dɛn aak eyo.

³² «Børse, maam m'wɔɲse kaam ji Raa wɔ naase 'saapki do taar Raa kɛn maam m'taadɛno m'wɔ: Raa se naaɲ debm bɛɛ. Ute taar se bo, naaɲ asen kɛdn tɔwɔ do kaal maakse kɛn naase aalki do Isa ki se. Ute naaɲ se, naase aki kɔɲ bɛdse ute jee kɛn naaɲ tɛddɛnga tɛdga jee naanɲen salal se.

³³ «Gaɲ maam lɛ, m'jede te gurs nam eyo wɔ daab ute kal nam kic lɛ, maam m'jede te eyo. ³⁴ Naase 'jeelki ute naabm kɛn maam m'tɛd ute jim mala se bo, maam m'ute jeemge se aasjen kingje. ³⁵ Ute naabm daayum maam m'tɛd daanse ki se, maam m'je m'asen taadn m'wɔ: 'tɛdki naaba jaay bo j'anki noogɲ jee daayge. Wɔ k'saapki do taar Mɛljege Isa kɛn taad wɔ: «Debm ɛd naka deb ki se, maakiɲ raap cir debm kɛn j'ɛdiɲ kɛda.»

³⁶ Kɛn Pɔl jaay taad naɲ taariɲ se, naaɲ ɛrg naaɲ ki ute naade paac wɔ eem Raa. ³⁷⁻³⁸ Gɔtn se naade paac baag keeme wɔ naɲa naɲa kic bo baado baam ɔk Pɔl kaadiɲ ki kaadiɲ ki, wɔ nakɲ kɛn ɔl maakde tuj se, taa kɛn Pɔl taadɛnga taad wɔ: «Naaɲ ki se, mɔwtn naase amki kaak ey sum.»

Gɔtn se, naade baa ɔliɲ mɛtn markab ki wɔ deekiɲ wɔ: «'Baa te lapia.»

21

Pɔl baa Jeruzalem ki

¹ Kɛn naaje jaay k'j'iɲ j'wɔnde Mile ki sum se, naaje j'ook maakɲ markab ki wɔ k'gaan k'baa maakɲ gɛgɛr Kɔs ki; wɔ mɛtbeenki se, naaje k'j'iɲ k'baa maakɲ gɛgɛr kɛn Rɔd ki. Kɛn naaje jaay k'j'iɲ Rɔd ki se, k'baa maakɲ gɛgɛr kɛn Patara, gɔtn kɛn k'lee k'daar markabge. ² Patara ki se, naaje j'wɔɲ markabm kɛn baa baa taa naaɲ Pɛnisi ki, j'ookɲ maak ki wɔ k'baa. ³ Kɛn naaje jaay k'baa baa do baar ki se, naaje j'aak taa naaɲ Sipir se do ji jeelje ki wɔ naaje k'deel k'baa taa naaɲ Siri ki. Kɛn naaje jaay j'aan maakɲ gɛgɛr kɛn Tir ki se, naaje k'bwɔy gɔtn ese, taa gɔtn ese bo, nakɲ maakɲ markab ki se j'an bwɔy naatn. ⁴ Maakɲ gɛgɛr kɛn Tir ki se, naaje j'wɔɲ genaagen aalga kaal maakde do Isa *al-Masi ki, wɔ gɔtn se naaje k'tiɲg bii cili ute naade. Gaɲ jee se, *Nirl Salal taadɛn nakɲ kɛn utu 'kaan do Pɔl ki wɔ naade taad Pɔl ki wɔ: «N'wɔnte baa Jeruzalem ki.» ⁵ Kɛn k'tiɲg ute naade bii cili aas jaay j'iɲ k'baa baa se, genaagen doobm Isa al-Masi kɛn gɔtn ese ute mɛndge wɔ

gaange paac olje, bini k'teec k'j'ɔŋ maakŋ gɛgɛr se. Kɛn naaje jaay j'aan taa baar ki se, naaje k'j'ɛrg naan ki do kɛɛs kɛn taa baar ki se, ɔ gɔtn se, naaje k'tɔnd mɛtn *Raa. ⁶ Kɛn naaje jaay k'j'iin k'baa ba se, naaje k'taaddɛn j'ɔ: «Inŋki lapia.»

Gɔtn se, naaje j'look maakŋ markab ki ɔ naadɛ lɛ ɔk tɛrl ba a beedɛge tu.

⁷ Naaje k'j'iin Tir ki se, k'gaan k'baa maakŋ gɛgɛr kɛn Putolemais ki. ɔ kɛn naaje jaay j'aan se, k'baa k'tɛd tɔɔsɛ gɛnaage tun doobm Isa al-Masi kɛn gɔtn ese. Naaje k'tood bii kalaŋ ute naadɛ ɔ gɔtn ese sum bo, naaje k'bɔɔy k'j'ɔŋ markaba. ⁸ Mɛtbeenki se, naaje k'j'iin k'baa maakŋ gɛgɛr kɛn Sezare ki ɔ k'baa k'bɔɔy bɛe Pilip kɛn lee wɔok Labar Jiga gɛn Isa al-Masi jeege tu se. Pilipm se, debm maakŋ jeege tun cilin kɛn k'bɛɛr k'tɔɔddɛno Jeruzalɛm ki gɛn noogŋ *jee kaan naabm Isa al-Masige se. ⁹ Pilip se, ɔk gaangen mɛndge ɔɔ kɛn tɔk te gaabge eyo, ɔ naadɛ se lee taad taargen teeco taar Raa ki.

¹⁰ Gɔtn se, naaje k'tingoga bii dɛna ɔ naan kɛn se, gaaba kalaŋ iino taa naan Jude ki, ron Agabus, baado ɔŋje. Naan se lee taad taargen teeco taar Raa ki kici. ¹¹ Kɛn naan jaay aan ɔŋje se, naan uun nakŋ Pɔl lee dɔokŋ maakin se, dɔokŋ jinge ute jɛnge, jaay taaddɛn ɔ: «Aakki, Nirɪ Salal se taadum ɔ: nakŋ dɔokŋ maakŋ nam ese se, malin jaay baaga Jeruzalɛm ki num. Yaudge se utu an dɔokŋ bin kici ɔ naadɛ utu an kɔkŋ kol ji jeege tun Yaudge eyo.»

¹² Kɛn naaje ute gɛnaagen doobm Isa al-Masi kɛn maakŋ gɛgɛr kɛn gɔtn ese jaay k'booy taar se se, gɔtn se naaje k'j'eem nɔ mɛtn Pɔl ki j'ɔ n'ɔntɛ ba Jeruzalɛm ki. ¹³ Gan naan tɛrlɛn ɔ: «Naase eemki bin se gɛn di? Kɛse naase ɔjumki kɔj maakum bo maane. Maam se m'took naadɛ am dɔok sum eyo, num maam m'tooko gɛn ba kooy Jeruzalɛm ki taa Mɛljege Isa.» ¹⁴ Aan gɔɔ, naan lɛ took taarje ey dey se, naaje kic k'j'ɔŋina ɔ k'baate taadin taar dim kuuy sum. ɔ gɔtn se naaje k'taad j'ɔ: «ɔŋ Mɛljege 'tɛdn nakŋ kɛn maakin jɛn ro ki.»

¹⁵ Kɛn naaje jaay k'ting Sezare ki bii kandum se, gɔtn se naaje k'daap roje gɛn kookŋ ba Jeruzalɛm ki. ¹⁶ Kɛn k'j'iin Sezare ki jaay k'baa ba se, gɛnaagen aalga kaal maakdɛ do Isa al-Masi kɛn gɔtn ese se, ba ute naaje. Kɛn naaje jaay j'aan Jeruzalɛm ki se, naade olje k'baa k'bɔɔy gɔtn gaab ki kalaŋ k'danin Mnason, kɛn iino taa naan Sipir ki. Gaabm se, gɔtn aal maakin do Isa al-Masi ki sum se, daanin dɔkga.

Pɔl aan Jeruzalɛm ki se ba aak Jak

¹⁷ Kɛn naaje jaay j'aan Jeruzalɛm ki sum se, gɛnaagen doobm Isa *al-Masi kɛn gɔtn ese, dɔɔd ɔkɛ ute maak-raapo.

¹⁸ Mɛtbeenki se, naaje j'utu Pɔl k'baa gɔtn Jak ki. Gɔtn se, naaje j'ɔŋ jee naan *eglizge se tusga gɔtn ese kici. ¹⁹ Kɛn naaje k'tɛddɛn tɔɔsɛ aas se, gɔtn se Pɔl taaddɛn mɛtn nakgen kɛn Raa ɔlin jaay naan tɛdo daan jeege tun Yaudge eyo se, kalaŋ kalaŋ.

²⁰ Jee se jaay booy taar Pɔl taaddɛn se, gɔtn se naadɛ *nook Raa ɔ taad Pɔl ki ɔ: «'Booyo gɛnaaje, bɔrse Yaudgen dupu kando kando se took aalga maakdɛ do Isa al-Masi ki, nabo naadɛ se ɔk *Ko Taar kɛn Raa ɛdo Musa ki se ɔŋ aak eyo. ²¹ ɔ 'jeele, naadɛ se lɛ booyga taar kɛn jeege lee taad roi ki se, ɔ naai lee dooy Yaudgen kɛn inŋ maakŋ jeege tun Yaudge ey se, ɔ lee taaddɛn ɔ: «j'ɔntɛ kuun Ko Taar kɛn Raa ɛdo Musa ki se ɔ gɛndɛge se lɛ, j'ɔntɛ tɔjden pɔndɔ ɔ j'ɔntɛ tɛdn nakŋ bubdege.» ²² Gɔtn naai baado gɔtn ara sum se, bɛɛɛ, naadɛ lɛ booyga. Bin se, j'aki tɛdn j'ɔki di? ²³ Bin num, 'booy taar naaje j'ai taad se. Naaje j'ok gaabge ɔɔ, kɛn naamga naam taardɛge naan Raa ki. ²⁴ Jee se 'baandɛ ute naai daan bɔɔr *Bee Raa ki ɔ tug 'daapki rose naan Raa ki ɔ ɔgden nakŋ kɛn naadɛ an tɛdn *sɛrke Raa ki se kici. Bin se, naadɛ kic 'kɔŋ dosn dɔdɛ ɔ ute naan se, jeege paac 'jeele taar kɛn k'lee k'taad roi ki se, mɛt ki eyo. Anum, naadɛ ai kaaki naai kic, inŋ do Ko Taar kɛn Raa ɛdo Musa ki se. ²⁵ Gɛn jeege Yaudge ey jaay aalga kaal maakdɛ do Isa al-Masi ki se lɛ, naajege k'raandeki raan j'ɔki: j'ɔntɛ kɔsn daa maragge, j'ɔntɛ kɔsn mooso, j'ɔntɛ kɔsn daagen moosin ɔy te naan ki eyo ɔ j'ɔntɛ kɛesn naapge rɛn rɛn.»

²⁶ Gɔtn se, Pɔl took taarde ɔ mɛtbeenki se, Pɔl ba ute jee se gɛn ba tugŋ daapm rodɛ naan Raa ki. Naan kɛn se, Pɔl ba daan bɔɔr bɛe Raa kɛn maak ki ɔ ɔŋ *debm tɛdn sɛrke

Raa ki se, andin̄ biia, ɔɔ deekin̄ ɔɔ: «Bii ken naaje *k'tug k'daapga roje naan Raa ki num, nana nana kic ɓo ano baa ute serkin̄ serkin̄ naan Raa ki.»

Pɔl se j'ɔkin̄ daan bɔɔr *Bee Raa ki

²⁷ Ken bii cili jaay ɔɔpga gɔɔr 'nan̄ se, kaad̄ ken se Yaudgen iino taa naan̄ Azi ki jaay aak Pɔl daan bɔɔr Bee Raa ken maak ki se. Gɔtn se, naade ɔɔs metn̄ jee denge baado iij-ɔk Pɔl. ²⁸ Gɔtn se naade dɔɔb ɔɔy ɔɔ: «Gaan *Israelge, ɓere, j'oorjekiro! Gaabm ken lee dooy jeege gɔtn baa se paac ute taargen jig ey se, baadoga ara. Naan̄ ɓo debm ken lee taad̄ taargen jig eyo ro gaan Israelge tu, ro *Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki ɔɔ ro Bee Raa ki. ɓorse, naan̄ baadoga daan bɔɔr Bee Raa ken maak ki se, ute jeege Yaudge eyo ɔɔ Bee Raa se ɛ, naan̄ tujinga.» ²⁹ Taa naade aakga kaak Pɔl ute Tropim ken kɔd̄ ɛpez se, lee lee kalaŋ maakŋ geger ken Jeruzalem ki. Taa naan̄ se ɓo, naade saap ɔɔ kaad̄ naane Pɔl ɔk baanoga ute Tropim daan bɔɔr Bee Raa ken maak ki se.

³⁰ Gɔtn se, jeege maakŋ Jeruzalem ki paac se, iin̄ ul taar gajalaŋ ɔɔ jeege dena ken aan̄ baado gɔtn ese. Pɔl se, naade iij-ɔkina ɔɔ tiik ɔɔdin̄ naatn̄ daan bɔɔr Bee Raa ki ɔɔ naade naar gaasn̄ ute kaam taarge se naatn̄. ³¹ Gɔtn se, naade je an̄ tɔɔl ute Pɔl, gaŋ naan̄ ken se, nam baa taad̄ bubm asgarge tu ɔɔ: «ɓere, maakŋ geger Jeruzalem se, tujga!» ³² Gɔtn se, bubm asgarge se naar tus asgarge ute magaldege aan̄ baa gɔtn jee denge tu. Ken jee denge jaay aak bubm asgarge ute asgaringe se, Pɔl ken naade tɔndin̄ tɔnd se kic ɓo, gɔtn se naade ɔɔnina. ³³ Ken bubm asgarge jaay aan̄ ɔŋ Pɔl se, naan̄ ɔl asgarge se ɔkina ɔɔ naade tɔso zin̄ziri dio baado dɔɔkina. Gɔtn se, naan̄ tɔnd metn̄ jeege ɔɔ: «Gaabm se tap ɓo, iino gay ɔɔ naan̄ tap ɓo tujga di?» ³⁴ Gaŋ jee denge tus gɔtn ese se, ul taara gajalaŋ ɔɔ bubm asgarge se ɛ, je booy kɔkŋ metn̄ taarde se, nabo ɔŋ booy ɔk eyo. Maakŋ kul taarde ki se, naan̄ ɔl asgarge ɔk baano ute Pɔl maakŋ *bee tɔɔgŋ ken naade lee toom maak ki se. ³⁵ Aan̄ gɔɔ bee se ɛ, do bee ki raan̄ dey se, ken Pɔl jaay ook kook se, jee denge se tuurin̄ kaam ara kaam ara. Ken asgarge jaay aak bin̄ se, uunin̄ dode ki raan̄; ³⁶ taa gaan Israelgen̄ tus gɔtn ese paac jaay ɔko metin̄ se naade tɔɔd̄ tɔɔy ɔɔ: «Gaabm se 'nakin̄ yoa!»

Pɔl taad̄ metn̄ taarin̄ Yaudge tun tus gɔtn ese

(NJKN 9.1-19, 26.9-20; Gal 1.11-16; 1Tim 1.12-17)

³⁷ Kaad̄ ken jaay bubm asgarge baan̄ baa kɔl maakŋ *beede ken tɔɔgŋ ken naade lee toom maak ki se, Pɔl taadin̄ ute taar Grek ɔɔ: «ɔɔnum tu gɔtɔ, maam se m'ɔk taara gen̄ taada.» Gɔtn se, bubm asgarge terlin̄ ɔɔ: «Tarii, naai kic 'jeel taar Grek ki. ³⁸ Naai se ɓo, kɔd̄ Masar ken gɔɔr gɔɔr jaay teec sawara baa tinḡ do kɔd̄-baar ki ute gaabge dupu-ɔɔ ken lee ɔɔ jeege se ey la?» ³⁹ Gaŋ Pɔl terlin̄ ɔɔ: «Maam se, m'kɔd̄ Yaud ɔɔ j'oojum kic ɓo maakŋ geger ken Tars, ken taa naan̄ Silisi ki, ɔɔ geger Tars se, jeege paac jeelina. ɔɔ maam m'goon naan̄ gɔtn ese, ɔɔ maam m'leemi nɔɔ ɔɔnum m'taadn̄ jeege tun se.» ⁴⁰ Gɔtn se, bubm asgarge ɔɔnin̄ gɔtɔ. Pɔl daar gɔt ken k'lee k'j'ookŋ k'baan̄ maakŋ bee ken raan̄ se. Gɔtn se, naan̄ uun̄ jin̄ je taadn̄ jeege tu ɔɔ ken jeege jaay aak jin̄ se, naade do dil ɔɔ gɔtn se, naan̄ baagden̄ taadn̄ ute taar Yaud.

22

¹ Pɔl taadd̄n ɔɔ: «Bubumge ute genaamge, 'booyki ɓorse maam m'je m'asen taadn̄ metn̄ taaruma.» ² Ken naade jaay booy Pɔl taadd̄n ute taar naan̄ naade Yaudge se, gɔtn se naade ter do dil cir daala. Naan̄ ken se, naan̄ taadd̄n ɔɔ: ³ «Maam kic m'kɔd̄ Yaud, nabo j'oojum maakŋ geger ken Tars ken taa naan̄ Silisi ki. Gaŋ maam se, m'teep maakŋ geger ken Jeruzalem ki ara ɔɔ gɔtn ara ɓo, gɔtn ken Gamaliel dooyumo ute doobina *Ko Taar ken Raa ɛdo bubjege tu se. Taa naan̄ se ɓo, maam m'ɔk taar *Raa se ɔɔnɔ, aan̄ gɔɔ gen̄ naasen ɓorse utu ingki do ki se kici. ⁴ Jee ken Doobm Isa ki se, maam m'dabardeno bini aan̄ gɔɔ m'adenoga tɔɔɔ. ɔɔ mendge ute gaabge se, maam m'ɔl k'dɔɔkdeno ute zin̄ziri ɔɔ m'baado m'ɔmbden̄ dangay ki. ⁵ *Magal jee tedn̄ serke Raage tu ute magal taa bee Yaudge se kic ɓo, jeele nakŋ ken maam m'tedo se. Naade se ɓo, ken ɛdumo maktub jim ki, taa m'baa kedn̄ Yaudge tun Damas ki. Ute naan̄ se ɓo, jee ken aalga kaal maakde

do Isa *al-Masi ken gōtn naane se, m'aden ɓaa tōkɲ dōokɲ ute zinziri ɔɔ m'andeno ɓaa Jeruzalem ki taa j'aden dabara.»

Pəl taad metn taar nakɲ ken aan donɲ ki

⁶ «Ken maam ɓaa ɓaa dōob ki jaay, kaada aan gōɔr ute katara se, naanɲ ken se, maam m'aanga gōɔr ute Damas. Gaɲ gōtn ese sum ɓo, m'naar m'aak poodo iino maakɲ raa ki raap lak lak ɓaado deebum bat. ⁷ Gōtn se, maam m'aal m'ooc naanɲ ki ɔɔ m'booy mind deba danum ɔɔ: «Səl, Səl, naai 'tap ɓo dabarum bin se, gen di?» ⁸ Maam m'tōnd metin m'ɔɔ: «Meluma, naai tap ɓo naɲa?» Gaɲ mind debm ese se terlum ɔɔ: «Maam ɓo Isan, kōd Nazarētn ken naai 'lee 'dabariɲ se.» ⁹ Gaɲ jeegen ɓaa ɓaa ute maam se, naade aak poodn ken iino maakɲ raa ki raap lak lak se sum, ey num mind debm ken taad ute maam se, naade booy te eyo. ¹⁰ Gōtn se, maam m'taadin m'ɔɔ: «Meluma, maam tap ɓo m'tēdn rom m'ɔɔ di?» ɔɔ Məljege terlum ɔɔ: «Iinɲ 'ɓaa maakɲ geger ken Damas ki ɔɔ gōtn naane se ɓo, j'ai ɓaa taadn nakgen paacɲ ken Raa je ɔɔ naai anɲin tēd se.» ¹¹ Gaɲ poodn ken iino maakɲ raa ki raap lak lak jaay ɓaado deebum se, tēdum maam m'ɔɲ m'aak eyo. Taa naanɲ se ɓo, jeemgen k'ɓaa tēl se, ɔkum jim ki, jaay ɓo tōɔd ɓaansum Damas ki.

¹² «Maakɲ geger ken Damas ki se, ɔk gaaba kalaɲ ronɲ Ananias ɔɔ gaabm se, ɔk taar Raa se ɔɲɔ, ɔɔ Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki, paac se, naanɲ tēdin ute doobiɲa. Gaabm se, Yaudgen inɲ gōtn ese paac tōomiɲa. ¹³ Gōtn se, naanɲ ɓaado ɔɲuma ɔɔ deekum ɔɔ: «Səl, genaama, ɔɲ kaami se 'kōɔdn kaaka!» ɔɔ gōtn ese sum ɓo, kaamum naar ɔɔd aak gōtin ki ɔɔ Ananias se lē, maam m'aakiɲ tal tal. ¹⁴ Ter naanɲ taadum ɔɔ: «Səl, naai se, Raa gen bubjege ɓo ɓēr ɔɔdio se kaad ken j'ooji te ey ɓōrtɔ, taa naai 'jeel nakɲ ken tōolinɲ naanɲ ki ɔɔ Debm Daan ki se, naai utu anɲ kaakɲ ute kaami ɔɔ 'booy naanɲ ai taadn ute taariɲ mala. ¹⁵ Taa naanɲ se ɓo, do nakge tun naai aako ute kaami ɔɔ booyo ute bi se, naai 'taadin jeege tu paac. ¹⁶ Num ɓōrse tap ɓo, naai 'booy di daala? Iini, ɔɲ j'ai *batizi ɔɔ tōnd metn Isa se, taa ai tōɔl *kusiɲige se naatn.»

Pəl taad metn taar naabm naanɲ 'tēdo daan jeege tun Yaudge eyo

¹⁷ «Ken maam jaay m'ɔk terl m'ɓaa Jeruzalem ki se, naanɲ ken se, ɓii kalaɲ maam m'ɓaa daan ɓōɔr *Bee Raa ki gen keem Raa se m'aak ne dim teeco naanum ki. ¹⁸ Gōtn se, maam m'aak Məljege Isa ɔɔ naanɲ deekum ɔɔ: «'Naar 'teec ɔɲ Jeruzalem se naatn keske, taa jee gōtn ese lē, naade kōɲ took eyo do nakge tun naai aden taadn taa maam se.» ¹⁹ Gaɲ maam m'terlinɲ m'ɔɔ: «Meluma, kaadn ken maam m'lee m'tōko jee aalga kaal maakde do naai ki maakɲ ɓeege tun Yaudge lee tus maak ki se, jaay m'ɔl k'tōnddeno ɔɔ j'ombdeno maakɲ dangay ki se, nakɲ se paac, naade jeele. ²⁰ Gōtn ken naade tōlo debm saadn naai Etien se kic ɓo, maam m'utu ɔɔ nakɲ naade tēd se kic ɓo, maam m'tooko ute naade. Naanɲ ken se, jee tōlinɲge se, maam ɓo m'debm ɓōɓm kaldege.» ²¹ Gaɲ Məljege deekum ɔɔ: «Ute naanɲ se kic iinɲ 'ɓaa; maam se m'je m'ai kōli dōkō maakɲ jeege tun Yaudge eyo.»

Pəl ute bubm asgar *Rōmege

²² Yaudge se inɲ booy taar Pəl bini aan do taar ken jaay naanɲ deek ɔɔ: «Məljege deekum ɔɔ: «maam m'ai kōli gōtn jeege tun Yaudge eyo»» ɔɔ do taar ken se, naade dōob ɔɔy makōɲ ɔɔ: «Gaabm se, 'tōolinɲki naatn! Debm bin se ɔɲte kōɲinɲki 'king do naanɲ ki!» ²³ Gōtn se, naade tōoy dōok taara ɔɔ tōɔdn ute kal magaldege jaay tōndinɲ naanɲ ki ɔɔd kudu putur.

²⁴ ɔɔ ken bubm asgar Rōmege jaay aak bin se, naanɲ ɔl ɔɔ k'j'ɔk k'ɓaano ute Pəl se maakɲ *ɓee ken tōogɲ ken asgarge lee toom maak ki, ɔɔ naanɲ je ɔɔ j'an kōndinɲ ute mēje taa bin se naanɲ 'taadn nakɲ ken naanɲ tēd jaay ɓo ɔl jeege tōɔd tōoyinɲ metin ki se. ²⁵ Gōtn se, naanɲ ɔl ɔɔ Pəl se k'dōokina, gaɲ Pəl taad magal asgarge tun cēɲ ki ɔɔ: «Kōd Rōme jaay j'aak te metn taariɲ ey sum ɓo, naase se ɔkki dōobm ken anɲki tōnd ute mēje ne?»

²⁶ Ken magal asgargen gōtn ese jaay booy taar se, naanɲ ɓaa taad bubm asgarge tu ɔɔ: «Kese naai 'je tēdn di bini, ɓere, gaabm se lē, naanɲ kōd Rōme.» ²⁷ Gōtn se, bubm asgarge ɓaado ɔɲ Pəl ɔɔ tōnd metin ɔɔ: «'Deekum tu, naai tap ɓo kōd Rōme deer ne?» Pəl terlinɲ

သ်: «Υεε, maam m'kəḏ Rəme.»²⁸ Bubm asgarge tərī Pəl ki သ်: «Kən əlum jaay m'təd kəḏ Rəme se, maam m'əgdənga kəḡḡ gurs den aak eyo.» Də Pəl tərīn သ်: «Gaḡ maam se, ḡətn j'oojum tap ḡo, m'kəḏ Rəme.»²⁹ ḡətn se sum ḡo, jee kən ḡaan ḡaa kəkə jaay aḡ kənd se, naar əḡina. Də kən bubm asgarge se jaay ḡaa jeel Pəl kəḏ Rəme sum se, naaḡ ḡeere ḡaa əkiḡa, taa naaḡ dəəkiḡa dəək ute ziḡziri.

Pəl k'ḡaansin naan Yaudge tun *jee kaakḡ meḡn taarge

³⁰ Num bubm asgarge 'je 'jeel meḡn taar kən Yaudge jaay əḡḡ mind Pəl se. Taa naaḡ se ḡo, meḡḡeḡki se, naaḡ əl k'daḡo *magal jee tədḡ sərke Raage tu ute Yaudgen jee kaakḡ meḡn taarge se paac. ḡətn se, Pəl se, naaḡ əl k'tuutn ute ziḡziri သ် ək ḡaansin naandə ki.

23

¹ Kən Pəl jaay aan naan Yaudge tun *jee kaakḡ meḡn taarge se, naaḡ əndden kaama tak သ် deekden သ်: «Genaamge, maam se, leem kən m'lee naan *Raa ki bini aan jaaki se, maam m'jeel maakum ki, maam se m'tuj te ḡim eyo.»² Gaḡ Ananias kən *magal jee tədḡ sərke Raa ki se, taad jeege tun kən cəe Pəl ki se သ်: «Pəl se, k'j'əndin taarin ki.»³ ḡətn se Pəl tərīn သ်: «Naai kən tec aan ḡəə durdur j'əlin roḡ raap raap se, Raa utu ai kənd naai. Naai ḡo debm aal *Ko Taar Raa maak ki eyo သ် ḡətn ese se 'je am kəḡḡ ḡəəḡ dom ki ute Ko Taar Raa သ် əl သ် k'j'ənduma.»⁴ Gaḡ jee inḡ cəe Pəl ki se, taad in ḡə: «Naai se ḡo, 'naaj magal debm təd sərke Raa ki tu ne?»⁵ ḡətn se, Pəl tərīden သ်: «Genaamge, kən gaabm se jaay magal debm təd sərke Raa ki se, maam m'jeel eyo. Ey num, Kitap se taadga သ်: *Magal jee taa naaḡi ki se əḡte naaḡina.*»⁶ Yaudgen jee kaakḡ meḡn taargen tus se, Pəl jeel maakde ki se, jee meḡḡeḡ se *Sadusege သ် kəngen meḡḡeḡ se le *Parizige. Taa naaḡ se ḡo, naaḡ taadden makəḡ သ်: «Genaamge, maam se m'kəḏ Parizi သ် bubum kic ḡo Parizi, naḡo kən əl k'j'ək k'ḡaansumo ḡətn kəḡḡ ḡəə ki se, taa maam se m'ənd dom do Raa kən utu dur jeege daan yoge tu se.»⁷ Kən naade jaay booy Pəl taadden taar se, Sadusege ute Parizige se baag naaḡḡ ute naapa သ် əl jee dengen tus ḡətn ese se, ḡaa gaḡḡ naapa ḡəḡo kaam dio.⁸ Taa Sadusege se saap သ် jee ooyga kooy se le, 'kəḡ dur ey sum သ် *kəḏḡ Raage ute sitange se kic ḡo naade ḡəḡo; gaḡ Parizige se paac tooko သ် nakgen se utu.⁹ ḡətn se, naade in ul taara gajalaḡ. Də maakḡ Parizige tu se, jee meḡḡeḡ se jee jeel taadḡ təəkḡ meḡn Ko Taar Raage, naade se in taad makəḡ သ်: «Gaabm se, j'əḡte 'kəkiḡki mindina taa naaḡ le tuj te ḡim eyo. Kaadḡ naane kəḏḡ Raa gam lə ḡim gam ḡo, taadḡga le ḡaam.»¹⁰ Aan ḡəə naade ul taar gajalaḡ əḡ ey se, əl bubm asgarge se kic ḡo ḡeere ḡaa əkiḡa သ် səḡm naade an təəl ute Pəl se cəe. Taa naaḡ se ḡo naaḡ taad asgarge tu သ်: «'ḡəə 'ḡaaki maakḡ jeege tun ese, သ် Pəl se ək ḡaansinḡi roo maakḡ *ḡee kən təəḡḡ kən asgarge lee toom maak ki se ara.»¹¹ Gaḡ maakḡ nəə kən ese se sum ḡo, Meḡjege ḡaado teec naan Pəl ki သ် deekiḡ သ်: «Aay kaami! Aan ḡəə naai 'taadoga taa maama jeege tun Jeruzalem ki se, ḡee ki num, 'ḡaa taadḡ saadum jeege tun maakḡ ḡeḡeḡ kən *Rəḡ ki kici.»

Jeege end təl gen kutn Pəl

¹² Meḡḡeḡki se, Yaudgen meḡḡeḡ dəək taardə သ် naam rodə naan Raa ki သ်: «Pəl se, jaay k'təəl in te ey num, naaje se j'kəs eyo သ် j'kaay eyo.»¹³ Jee jaay naam rodə naan Raa ki taa taar se, naade se cir gaabge si-səə.¹⁴ Jee se ḡaa əḡ *magal jee tədḡ sərke Raage tu ute magal taa ḡee Yaudge သ် deekden သ်: «Naaje se k'naamga naam roje naan Raa ki, kən Pəl se jaay k'təəl in te ey num, naaje se j'kəs eyo သ် j'kaay eyo.¹⁵ Bin se, 'ḡaaki ute ro *jee kaakḡ meḡn taarge se, 'ḡaa əḡki magal asgarge se 'taad in ki əki ḡ'ək ḡ'ḡaano ute Pəl ḡətn kəḡḡ ḡəə ki ara. Naase se 'tədki raay aan ḡəə jee kən je kaakḡ kəḡḡ meḡn taarin jiga. Gaḡ naaje se le, k'daapga daap roje kəḡ naaḡ 'kaan ḡəḡse ki ey sum ḡo, naaje j'aḡ təəḡ.»

¹⁶ Num gaḡ, taar se ḡaa ooc bi goon gena Pəl kən mēnda. Naaḡ naar in *ḡee kən təəḡḡ kən asgarge lee toom maak ki se သ် end əḡ Pəl se သ် aalin bin ki.¹⁷ Maakḡ magal asgarge tu se, Pəl daḡo deb kalaḡ သ် deekiḡ သ်: «Goon kəḏḡ ese se, ək ḡaansin ḡətn bubm asgarge tu, taa naaḡ se ək taara je aḡ taada.»¹⁸ ḡətn se, magal asgarge se ək ḡaansin ḡətn bubm

* 23:5 Aak Ekz 22.28.

asgarge tu se, ɔ deek bubm asgarge tu ɔ: «Pɔl debm dangay se bo, danjumo ɔ taadum ɔ 'baano ute goon kɔdn ese se, taa naan se ɔk taara je ai taada.»¹⁹ Gɔtn se, bubm asgarge se ɔk goon kɔdn se jin ki ɔ iik tɔokinjin cɛs ki ɔ tɔnd metin ɔ: «Taari naai 'je am taaf se tap bo, taar di?»²⁰ Anum, goon kɔdn se taadin metn taarin deekin ɔ: «Maam m'booy Yaudge se, dɔkga taarde ɔ utu 'tɔnd meti. Taa Pɔl se, naade je ɔ metbeeki se, naai ansin baa naan Yaudge tun jee kaakɔ metn taarge ɔ naade se le, 'tedn raay aan gɔɔ jee ken je kaakɔ kɔkɔ metn taarin jiga se.»²¹ Num gan, taar naade se ɔnte kuunu taa gaabge cir si-ɔɔ se oom koom Pɔl, taa naade naamga naam rode naan Raa ki ɔ ken naade jaay tɔolin te ey num, naade se 'kɔs eyo ɔ 'kaay eyo. ɔ ken ɔp se, naade booy ken naai aden tookɔ taarde sum.»²² Ken goon kɔdn se jaay taaf metn taarin aas se, bubm asgarge se taadin ɔ: «Metn taar ken naai taadum metin se, ɔnte taadn nam ki.» Jaay bo, naan ɔlin baao.

Pɔl k'j'uun k'baansin maakɔ geger ken Sezare ki

²³ Gɔtn se, bubm asgarge danjoo maakɔ magal asgarge tu se, gaabge dio deekden ɔ: «Dan 'tuskiro asgarge kaar-dio, jee sendge si-cili ɔ asgargen lee ute bɔorde se kic bo kaar-dio. 'Daapki rose, taa kaadn keeski se, naase aki baa maakɔ geger ken Sezare ki. ²⁴ 'Daapki sendgen ken Pɔl 'kookɔ kinj do ki se kici, taa ansinki baa gɔtn Peliks ken magal taa naan Jude ki se ute lapia.»²⁵ Gɔtn se, naan raanjin maktub ɔ maakɔ maktubin ki se, naan taadin ɔ:

²⁶ Kɛse maam Klɔdius Lisias bo m'raanji maktubm ese. Maam m'raan m'ɔli tɔɔse naai Peliks, ken magal taa naan Jude ki.

²⁷ Maam m'raanji se taa gaabm ken maam m'ɔk m'ɔlin gɔti ki se, ey num Yaudge je an tɔɔɔ. Nabo, ken maam m'booy jaay j'ɔ gaabm se kɔd *Rɔme se, taa naan se, maam m'baado ute dɔɔl asgarumge jaay bo m'ɔk m'ɔdinɔ jide ki. ²⁸ Aan gɔɔ maam m'je m'jeel metn taar ken Yaudge ɔkin mindin se, maam m'ɔkɔ baansinɔ naan jeege tun lee aakden metn taardege se. ²⁹ Ken maam jaay m'booy metn taarde se, m'ɔnjin gaabm se naade ɔkin mindin taa *Ko Taar Raade. Gan gen naajege num, gaabm se ted te dim jaay 'kaasn j'ansin tɔɔɔ, ey le j'ansin kɔl dangay ki se eyo. ³⁰ Ter k'j'ɔjum j'ɔ Yaudge se dɔkga taarde gen kutina. Taa naan se bo, maam m'naar m'ɔlin gɔti ki, ɔ jee ken ɔkin mindin se le, ken naade ɔk taar dim num ɔnde naade ai baa taadn metin naai ki.

³¹ Gɔtn ese sum bo, asgarge iin ted nakɔ ken bubm asgarge taaddesin se. Naade ɔk Pɔl ɔ maakɔ nɔɔr ken ese sum bo, naade uun bɔoy baansin gɔtɔ kaam kalan k'danjin Antipatris. ³² Metbeenki se, asgargen baa ute jedege se, ɔk terl baado *bee ken tɔɔɔ ken naade lee toom maak ki se, ɔp jee sendge kalde ki sum bo, baan ute Pɔl. ³³ Ken jee se jaay aan maakɔ geger ken Sezare ki se, maktubm ken bubm asgarge raan eddesin jide ki se, naade edin ji magal ken taa naan Jude ken inj gɔtn ese se. ɔ Pɔl se kic bo, naade edinsin kaam jina. ³⁴ Ken magal taa naan Jude ki jaay dooy maktubm se aas se, naan tɔnd metn Pɔl ɔ: «Naai tap bo kɔd di?» Pɔl terlin ɔ: «Maam se, m'iino taa naan ken Silisi ki.»³⁵ ɔ ken magal taa naan Jude ki jaay booy taar Pɔl se, naan deekin ɔ: «Jee ɔkki mindi se jaay baadoga sum bo, maam m'utu m'booy metn taari se.» Gɔtn se, naan baa ɔlin k'baabinj maakɔ bee ken *Erod iinin se.

24

Pɔl j'ɔkin mindin naan Peliks ki

¹ Ken Pɔl aan Sezare ki jaay ted bii mii se, naan ken se, Ananias ken *magal jee tedn serke Raage tu ute magal taa bee Yaudge kandum se, naade ɔko gaaba kalan ronj Tartelus. ɔ gaabm se jeel kɔjn bɔɔɔ k'baado tele Sezare ki. Gɔtn se, naade sakak Pɔl gɔtn magal ken taa naan Jude ki se. ² Ken naade aan se, magal taa naan ken gɔtn ese ɔl k'danjo Pɔl ɔ gɔtn ese sum bo, Tartelus se, baagin kɔk mindina. Naan magal taa naan ken gɔtn ese, naan taaf ɔ: «Jaamus, barka ute naai jaay bo bɔrse naanje daap se. ɔ ute meteki se sum

bo, borse naai 'noogjen j'ing lapia ute maraadj se. ³ Maakj naanje ki se, goto baa se paac daayum naaje k'toomi taa bee ken naai tedjen se. ⁴ Borse se, maam m'je m'ai tujn naabi eyo, num 'mooyje ud bi do metn taar ken naaje j'ai taad se. ⁵ Gaabm ese se, naaje j'ongin naan debm jig eyo. Naan se bo, ken lee ec Yaudgen goto baa se paac do jee uun doobm kod Nazaret se le, naan bo bubde. ⁶ Ey num, naan bo je an tujn te *Bee Raa se kici. [Taa naan se bo, naaje k'l'okino do k'je j'an kojn booro don ki aan goo ken *Ko Taar Raaje taadjen ro ki. ⁷ Gan gotn se, bubm asgarge baado ute asgaringe dofin ute taa toog jije ki. ⁸ Naan taadjen do debm jaay je kokj mind Pol num ade baa goti ki.]* Anum, Jaamus, naai mala bo 'tond metn gaabm se. Ute taar ken naan ai taad se sum bo, naai 'jeel taar ken naaje k'taad ron ki se, taar met ki.» ⁹ Yaudgen baado ute naan se kic took do taar ken se do taad do: «Deere, taar naan taad se, met ki.»

Pol taad metn taarin Peliks ki

¹⁰ Gotn se magal taa naan Jude ki se, ted ute jin Pol ki do n'taada. Naan ken se, Pol eep taarin do: «Jaamus, m'jeele gotn naai baag kojn booro do Yaudge tu sum se, okga baara dena; taa naan se bo, maam m'beer eyo ken m'ai taadn metn taarum se. ¹¹ Gotn m'baado Jeruzalem ki gen keem *Raa daan boor *Bee Raa ki sum se, aas te bii sik-kaar-di eyo. Taarum m'taadi se, ken naai 'tuur metin kic bo an kojn doobin ki. ¹² Daan boor Bee Raa ki lo maakj *beege tun Yaudge lee tusn maak ki, ey le maakj geger ki gotn ken jeege lee tusn se kic bo, naade, bii kalan, onum te naaj naaj te jeege eyo do m'os kos metn jeege eyo. ¹³ Metn taar naade jaay okum mindum ro ki se, naade aisin koj taadn metin tal tal eyo.

¹⁴ «'Booyo m'ai taada: nakj maam m'jeel se, maam se m'uun doobm Raa bubjege ute doobm ken naade aakin aan goo doobm se doobm jig eyo. Ey num, maam kic m'aal maakum do taarge tun k'raanjino maakj *Ko Taar Raa ki ute kengen jee taad taar teeco taar Raa ki raajo do dakin se kici. ¹⁵ Maam se, m'ond dom do Raa ki do do metn taar ken Raa utu dur jeege daan yoge tu jee ken ted naka ute doobina do kengen ted naka ute doobin eyo aan goo naade kici. ¹⁶ Taa naan se bo, daayum maam m'aay kaamuma m'lee naan Raa ki do naan jeege tu se ute maakj kalan. ¹⁷ Maam se, m'okga baara dena m'baado te Jeruzalem ki eyo. Num, ken borse jaay m'baado se, m'baano ute nakj noogj jee daaygen maakj naanum ki do m'baano ute *serke Raa ki kici. ¹⁸ Naan ken se, naade onum daan boor Bee Raa ki m'tug m'daap daap rom naan Raa ki. Kaad ken se le, jeege tus te cem ki eyo do jeege le ul te taar ey kici. ¹⁹ Gan Yaudgen iino taa naan Azi ki se bo, jee metinge baado onuma. Ken been ki se, ken maam jaay m'tujga dim num naade se bo, jee ken ade baa naani ki am kokj minduma. ²⁰ Ey le, jee ken baado naan naai ki ara ki se, kaad ken jaay naade okuma mindum naan Yaudge tun *jee kaakj metn taarge se, k'taadum nakj ken maam m'tujga se. ²¹ Nakj ken maam m'jeel se, m'taadga bo taara kalan: kaad ken maam m'daaro daan naade ki se, maam m'uuno mindum raan do m'deekdeno m'oo, jaaki jaay naase 'je amki kojn booro dom ki se, taa maam m'aalga kaal maakum do Raa ken utu dur jeege daan yoge tu se!»

²² Peliksn magal taa naan Jude se, Doobm Isa sum se, naan jeel metina. Taa naan se bo, naan deekden do: «'Booyki, onki Lisiasn ken bubm asgarge se jaay baado gotn ara ki sum bo, maam m'asen kaakj metn taarse se.» ²³ Gotn se Peliks ol magal asgargen naan onin Pol kaam jin se, do n'baa n'boob Pol se maakj dangay ki nabo j'ongin doobo do j'onte gaasn jeenge taa baado an lee kaaka do an kaakj don ki.

Pol ting maakj dangay ken gotn ese baara dio

²⁴ Ken ted bii kandum se, Peliks ute mendi Drusil ken mend Yaud se, ol k'dano Pol, taa naade se, je Pol aden taadn metn taar doobm *al-Masi, Isa. ²⁵ Num gan, kaad ken Pol jaay baagden taadn do: «Beki num, debkilimi se, 'ted nakj ute doobina naan Raa ki do boobm rona, taa Raa se, bii kalan, utu kojn booro do jeege tu.» Ken Peliks jaay booy taar

* 24:8 Taar se (6b-8a) maakj Kitapge tun do dakin se, metinge maakde ki se goto.

se, nirlin̄ baa teece. Gōtn se, naan̄ deekin̄ ɔ: «Borse se, iin̄ 'baa gōti ki, 'tedga jaay sōm, maam m'ao daja.»²⁶ Naan̄ saap ɔ kaadn̄ naane Pōl an̄ kedn̄ gurs le daam, taa naan̄ se bo, naan̄ dan̄ dōolin̄ cōk cōk gen̄ kees ute naan̄ se.

²⁷ Ken̄ Peliks jaay ted̄ baara di se, Porsius Pestus se k'baado j'olin̄ gōon̄ ki. Aan̄ gōo Peliks je raapm maakn̄ Yaudge se, naan̄ baa baa se ɔn̄ Pōl tinḡ maakn̄ dangay ki gōtin̄ ki.

25

Pōl naan̄ Pestus ki

¹ Ken̄ Pestus jaay aan̄ Sezare ki, ted̄ bii mōtō sum se, gōtn se naan̄ ook baa Jeruzalem ki. ² Ken̄ naan̄ jaay aan̄ Jeruzalem ki se, *magal jee ted̄n̄ serke Raa ki ute magal Yaudge se, baado sakak Pōl gōtin̄ ki. Gōtn se, naade taad̄ dōok taara, ³ ɔ tōnd̄ metin̄ ɔ: «Bēeki num, naaje k'je Pōl se, ajensiñ̄ kōn̄ ade baa Jeruzalem ki ara.» Taa naade se, oom koom Pōl taa ken̄ naan̄ jaay baa baa num, naade an̄ tōol doob ki. ⁴ Gañ̄ gōtn se, Pestus terlden̄ ɔ: «Pōl se, utu dangay ki Sezare ki naane ɔ maam kic m'tedga sum bo m'utu m'terl naane. ⁵ ɔn̄ki magalsege kandum se 'baa ute maam tele. ɔ ken̄ gaabm se jaay tujga dīm le, amki baa taadn̄ metin̄ naane.»

⁶ Ken̄ Pestus aan̄ Jeruzalem ki se, naan̄ tedō bii marta lō bii sik sum. Ken̄ naan̄ jaay terl baa Sezare ki se, metbeen̄ki sum bo, naan̄ baa inḡ gōtn̄ kōjn̄ bōor ki ɔ ɔl k'baa k'dajo Pōl. ⁷ Ken̄ Pōl jaay aan̄ gōtn̄ kōjn̄ bōor ki se, Yaudgen̄ iin̄o Jeruzalem ki baado ute Pestus se, baado gurugina ɔ baagin̄ tōol taargen̄ inḡ kus dena don̄ ki. Nabo taardegen̄ naade taad̄ se, debm jaay kōn̄ taar met ken̄ an̄ kōkñ̄ mindin̄ tap bo, gōtō. ⁸ Gañ̄ Pōl taad̄ metn̄ taarin̄ ɔ: «Maam se, m'tuj te *Ko Taar ken̄ Raa edō Yaudge tu se eyo, m'tuj te *Bee Raa eyo ɔ Gaar magal inḡ *Rōm ki ken̄ k'dajin̄ Sezar se kic le, m'tujin̄ te dīm eyo.»

⁹ Gañ̄ Pestus je raapm maakn̄ Yaudge se, taad̄ Pōl ki ɔ: «Ken̄ 'kookñ̄ baa Jeruzalem ki jaay j'ai baa kaakñ̄ metn̄ taari naanum ki se 'took la?» ¹⁰ Gañ̄ Pōl terlin̄ ɔ: «Aan̄ gōo maam m'baadoga gōtn̄ kōjn̄ bōor ken̄ gen̄ Sezar dey se, maam m'je j'am kōjn̄ bōorō gōtn̄ ara. Taa Yaudge se le, maam m'tujden̄ te dīm eyo aan̄ gōo ken̄ naai kic 'jeelin̄ tak se. ¹¹ Deere, ken̄ maam jaay m'tujga dīm lō tedga nakñ̄ jaay aas tōolum se, naan̄ se, maam m'tooko j'am tōolō. Num gañ̄ jee ɔkum mindum se le, nakde met ki eyo; bin̄ se, nam tap bo am kōn̄ kōkñ̄ kōlum jide ki eyo. Maam se, j'am baa kōjn̄ bōorō naan̄ Sezar ki.» ¹² Ken̄ Pestus jaay booy taar se, gōtn se naan̄ baa taad̄ ute jeenge, jaay bo baado terl Pōl ki ɔ: «Naai 'je j'ai kōjn̄ bōorō naan̄ Sezar ki dey se, borse maam m'ai kōli 'baa naan̄ naan̄ ki.»

Pestus dan̄ baano ute Pōl naan̄ Gaar Agripa ki

¹³ Ken̄ naade aak metn̄ taar Pōl jaay ted̄ bii kandum se Pestus aan̄ Sezare ki, gōtn se Gaar Agripa ute genaon̄ menda, ron̄ Berenis, baano tedn̄ tōose. ¹⁴ Aan̄ gōo naade tingga bii dena gōtn̄ ese se, bii kalan̄ Pestus taad̄n̄ metn̄ taar Pōl se, ɔ deekin̄ ɔ: «Ken̄ Peliks baa baa se, naan̄ ɔn̄ga gaaba kalan̄ maakñ̄ dangay ki ara. ¹⁵ Kaad̄ ken̄ jaay maam m'inḡo Jeruzalem ki se, *magalgen̄ gen̄ jee ted̄n̄ serke Raage tu ute magal taa bee Yaudge se, baado sakakin̄ gōtum ki ɔ deekum ɔ: «Gaabm se ɔjin̄ bōorō don̄ ki.» ¹⁶ ɔ maam m'terlden̄ m'ɔ: «Naaje *Rōmege se, deba se j'aak metn̄ taarin̄ jaayo. Taa jee ɔkin̄ mindin̄ se, ade baa k'booy metn̄ taarde ɔ metn̄ taar naan̄ kici, ey num j'an̄ kōn̄ kōjn̄ bōor don̄ ki, bin̄ sum eyo.» ¹⁷ Gōtn se, magal Yaudge se, iin̄ baado ute maama Sezare ki, ɔ maam kic m'tood̄ te bi do taar ken̄ se eyo. Metbeen̄ki sum bo, maam m'baado gōtn̄ kōjn̄ bōor ki ɔ m'ol k'daj̄ k'baano ute Pōl. ¹⁸ Ken̄ jee ken̄ ɔkin̄ mindin̄ jaay aan̄ se, maam m'saap m'ɔ kaad̄ naane, naade ɔkin̄ mindin̄ se do nakge tun̄ *kusin̄ ken̄ naan̄ tēda. Num gañ̄, do nakge tun̄ ken̄ naade ɔkin̄ mindin̄ se, ken̄ met ki tap bo, maam m'ɔn̄ te eyo. ¹⁹ Gañ̄ maam m'ɔn̄de se, naade naaj naaj bo do dōobm naade Yaudge tu ɔ do gaab ki kalan̄ k'dajin̄ Isa. Gaabm ese se ooyga kooyo, nabo gañ̄ Pōl ɔ gaabm se utu inḡ zēere daayum. ²⁰ Taa naan̄ se bo, taargen̄ bin̄ se, maam se m'jeel taad̄ metin̄ eyo. Naan̄ ken̄ se bo, maam m'taad̄ Pōl ki m'ɔ n̄'je num n̄'baa Jeruzalem ki j'an̄ baa kaakñ̄ metn̄ taarin̄ naane. ²¹ Gañ̄ Pōl baate tookñ̄ do taar ken̄ se. Naan̄ deek ɔ: «Naan̄ se, j'an̄ baa kōl gōtn̄ Sezar ki se bo an̄ baa kaakñ̄ metn̄ taariña.»

Taa naan se bo, maam m'ol asgarumge utu boobiin maakn dangay ki, bini bii ken m'an kolin gotn Sezar ki.»

²² Gotn se, Gaar Agripa taad Pestus ki oo: «Gaabm se, maam kic m'je booy metn taariina.» Oo Pestus terlin oo: «Kese jiga. Metbeeki sum bo, naai utu 'booy metn taariina.»

²³ Metbeenki se, Gaar Agripa ute genaana menda ron Berenis, naade tuso kal gaaringe oo baado ute magal asgarge ute magalgen gen maakn geger gotn ese. Naade baado end maakn bee ken jeege lee tusn se. Gotn se, Pestus ol k'dan k'baano ute Pol. ²⁴ Oo Pestus eep taarin oo: «Gaar Agripa oo naasen ingki ute naaje maakn bee ki ara ki paac, aakki, kese bo gaabm se, Yaudge ute dende baado onum Jeruzalem ki bini k'baado Sezare ki ara. Naade taadum metn taar gaabm se oo tood too oo: <Gaabm se, k'toolin naatn!> ²⁵ Oo ken maam jaay m'booy metn taarin se, m'onjin naan se tuj te dim jaay 'kaasn j'ansin tool ro ki eyo. Num gan naan mala taad oo j'ansin baa naan Gaar magal ken ing Rom ki dey se. Taa naan se bo, maam m'je m'an kol gotn naane. ²⁶ Num maam se, taar m'kon jaay m'raan Gaar magal ken ing Rom ki se, m'ok eyo. Taa naan se bo, maam m'okn m'baansino naanse ki oo ken tap tap se, naan naai Agripa ki, taa gaabm se jaay 'booyinkiga metn taarin num. Bin sum bo, amki kon metn taar ken maam m'raan Gaar magal ken ing Rom ki se. ²⁷ Ey num, ken debm dangay jaay j'on te nakn ken naan tuj te ey se, j'an kokn kol Rom ki j'oo di?»

26

Pol taad metn taarin naan Gaar Agripa ki
(NJKN 9.1-30, 22.1-21)

¹ Gotn se, Gaar Agripa taad Pol ki oo: «Borse j'onjiga doobo 'taad metn taari.»

Naan ken se, Pol uun jin raan tedden toose jaay baagden taadn metn taariina oo: ² «Gaar Agripa, jaaki maam m'daar naani ki ara se, maakum raap aak eyo. Taa maam m'ok doobo gen taadn metn taargen Yaudge lee okum mindum se. ³ Taa naai le, 'jeele nakn bubdegen naade lee tefa ute do taargen naade lee naaj do ki se. Taa naan se bo, maam m'eemi noo meti ki oo udum bi do taar ken maam m'ai taad se.

⁴ «'Booy m'ai taada: Yaudge paac se 'jeeluma taa maam le m'teep daande ki Jeruzalem ki ara. ⁵ Do dokin tap bo, naade 'jeeluma, maam se m'uun doobm *Parizigen tedn onn den se. Naade se jeele ken naade je kic bo am tedn saadumge. ⁶ Jaaki jaay k'j'ok k'baansumo gotn konn booro ki se, taa maam m'ondga kond dom do nakge tun *Raa taado bubjege tu oo utu ajeki kef se. ⁷ Taa naan se bo, taa beejegen sik-kaar-di se eem Raa nooro katara; taa naade ond dode oo utu kon nakgen ken Raa taad oo utu ajeki kef se. Bin bo Gaar Agripa, maam kic m'ond dom do nakge tun se kici, oo taa naan se bo, Yaudge lee okum mindum se. ⁸ Bin num, gen di jaay naase Yaudge oki Raa se 'kon dur jeegen ooyga kooy ey se?

⁹ «Deere, maam kic maakn saapum ki se, ute doobm gay kic bo m'do do m'je ro Isan kod Nazaret se se 'tedn goto. ¹⁰ Kese bo nakn ken maam m'tedo Jeruzalem ki. Naan ken se, *magalgen gen jee tedn serke Raage tu se bo, undumo kulu oo maam se, jee aalga kaal maakde do Isa *al-Masi ki se, jeege dena ken m'tak m'ombdeno dangay ki. Oo ken naade jaay dook taarde gen toolde le, maam kic m'took ute naade. ¹¹ Maam m'lee m'dabarde maakn *beege tun ken Yaudge lee tusn maak ki se. Gotn se maam m'tedde ute taa tooo. M'je naade an resn ute doobm Isa se. Maakum jaay taarum dode ki se, olum bini m'baa m'dabarden maakn gegerge tun ken maakn taa naan Yaudge te eyo kici.»

¹² Ter Pol taad Agripa ki oo: «Taa naan se bo, bii kalan *magal jee tedn serke Raage tu se, olum oo m'baa Damas ki gen baa tokn jee ken aalga kaal maakde do Isa al-Masi ken gotn naane se. ¹³ Gaar Agripa, ken maam m'utu m'baa baa doob ki jaay kaada aan katara ki se, maam m'aak poodo raap lak lak iino maakn raa ki. Oo poodn se, raap cir kaada, baado deebje maam j'utu jee k'baa baa doob ki tel se. ¹⁴ Gotn se, naaje paac k'si naan ki oo maam m'booy mind deba taadum ute taar naan Yaudge oo: <Sol, Sol, naai 'dabarum tap bo taa di? Kese naai 'dabar roi cere aan goo maal ken on ron melin dabarin ute memeye

se*.)¹⁵ Maam m'tənd metiŋ m'wə: <Məluma, naai tap bo naŋa?> Ɔə Məljege tər lum ə: <Maam bo Isan ken naai 'lee daban̄ se.¹⁶ Num gət̄i ki se, iin̄ ɗaar raan. Maam m'teeco naani ki se, m'beer m'wədi taa am tɛdn debm tɛdn naabuma. Jaaki, m'teeciga naani ki naai aakumga ute kaami se, maam m'utu m'teec naani ki ɔ m'ai taadn nakgen kuuy daala.¹⁷ Yaudge ute jeegen Yaudge eyo ken maam m'oli gət̄de ki se, maam m'ai kaaj jide ki.¹⁸ Maam m'oli gət̄de ki se taa ade kəɔdn kaamde 'kaaka. Ute naan̄ se jaay bo, naade ade teecŋ maakŋ gət̄ ken ɔɔd se, ɔɔ ade baa gət̄ ken wəɔɔ. Ɔə naade ade teecŋ maakŋ ji *Bubm sitange tu ɔɔ 'baa gət̄n Raa ki taa Raa se aden tɔl *kusiŋdege ɔɔ naade kəŋ bedde ute jee Raagen *salal se taa naade aalga maakde do maam ki.>

¹⁹ «Taa naan̄ se bo Gaar Agripa, nakŋ Raa teec naanum ki jaay taadum m'aakiŋ ute kaamum se, maam m'wəŋ m'baate te eyo num m'tookga do ki.²⁰ Gaŋ booyo deet deet se, maam m'taado taar Raa jeege tun Damas ki ɔɔ jeege tun Jeruzalem ki ɔɔ m'taad m'dəɔdo jeege tun taa naan̄ Yaudge tu paac ɔɔ tər m'taaddəga jeege tun Yaudge eyo se kici. M'taadden m'wə, k'terl kingde ɔɔ j'aal maakde do Raa ki ɔɔ k'ted nakgen jiga ken 'taadn jeege tu ɔɔ naade se 'terlga kingde.²¹ Taa naan̄ se bo, Yaudgen kandum se ɔkum daan bəɔɔ *Bee Raa ki ɔɔ naade je am tɔlɔ.²² Ute naan̄ se kic bo, bini jaaki, Raa utu bəɔbum bəɔbɔ ɔɔ maam m'utu m'taad taad taariŋ ken *Musa ute jee taad taar teeco taar Raa ki do dəkina taado ɔɔ 'tedga num al-Masi utu ade baa se. Kese bo taar ken maam lee taad naan̄ jee j'aalden maak ki ute jee j'aalden maak ki ey kici. Kese bo taaruma,²³ m'wə: al-Masi se dabarga ɔɔ naan̄ ooyga ɔɔ maakŋ jeege tun ooyga kooy se, naan̄ bo debm ken duro deet daan yoge tu ɔɔ naan̄ bo debm ken wəɔɔ gət̄ɔ Yaudge tu ɔɔ jeege tun Yaudge eyo kici.»

Pəl taad taara Gaar Agripa ki ɔɔ ŋ'aal maakiŋ do Isa ki

²⁴ Ken Pəl jaay utu taad taad metn taariŋ sum bo, Pəstusn ken magal taa naan̄ gət̄n ese se uun mindiŋ raan deekiŋ ɔɔ: «Bere Pəl, naai se debm derle ɔɔ jeel nakgen ken naai ɔk se, biga doi.»

²⁵ Gət̄n se Pəl tərliŋ ɔɔ: «Jaamus, maam se, dom bi te eyo. Taargen maam m'taad se, taargen met ki ɔɔ ken ute dɔobiŋa.²⁶ Ɔə Gaar Agripa se le, nakgen deel se naan̄ 'jeel metiŋa. Taa naan̄ se bo, maam m'taad naaniŋ ki kic bo m'beer ey se; naan̄ se maam m'jeele, nakgen maam m'taad se le, ken naan̄ jeel metiŋ ey se gət̄ɔ. Taa nakgen deel borse ese se le jeege paac booyiŋga.²⁷ Gaar Agripa, taar jee taad taar teeco taar Raa ki taado do dəkini se, tap bo naai 'took do ki la? Maam m'jeele, naai se 'tookŋ do taardege tu se.»²⁸ Gət̄n se Gaar Agripa tərliŋ ɔɔ: «Ute taari se, naai saap ɔɔ bin sum bo, naai 'naar am tɛdum m'tɛdn debm *al-Masi bin aa!»²⁹ Pəl tərliŋ ɔɔ: «Ken borse lɔ tɛdga jaayo, maam se m'tənd metn Raa. Naai ute jeegen borse iŋg 'booyki taar maam m'iŋg m'taadsen se, m'je aki tɛdn aan gɔɔ maama. Nabo nakŋ maam m'je 'kaan dose ki ey se, ziŋzir ken k'dəɔkŋ sum se sum.»

³⁰ Ken Pəl jaay taad naŋ taariŋ sum se, gət̄n se Gaar Agripa, magal taa naan̄ gət̄n ese, Berenis, ɔɔ jee iŋg ute naade gət̄n ese se, paac se iin̄ ɔŋ gət̄n ese.³¹ Ken naade jaay iik tɔɔk cɛɛs ki se, naade taad ute naapa ɔɔ: «Gaabm se le, naan̄ tuj te dim ken an̄ kaasn jaay j'aŋ tɔlɔ lɔ j'aŋ kəkŋ danŋay ki eyo.»³² Gət̄n se, Agripa taad Pəstus ki ɔɔ: «Ken gaabm se jaay taad te ɔɔ j'aŋ baa gət̄n Sezar ki ey num, naai an̄ kəɔdn kɔlɔ.»

27

Pəl j'wəliŋ baa *Rəm ki

(2Kɔɔ 11.25-26)

¹ Naan̄ ken se, Pəstus uun doa ɔɔ j'ajen kəl taa naan̄ Itali ki ute markaba. Gət̄n se Pəl ute jee danŋaygen kuuy se, naan̄ ɔŋden kaam ji magal asgar kalaŋ bini k'dan̄iŋ Julius. Naan̄ se, maakŋ magalge tun gen dɔɔl asgargen gen Sezar Ogusta.² Markabm j'ookŋ maak ki se, iin̄o geger ken Adramit ki. Ɔə naan̄ se baa baa maakŋ gegerge tun taa baar ken taa naan̄

* 26:14 Memeŋe se, maal k'dəɔkŋ ro duwal sind ki.

Azi ki. Gōtn se, naaje j'iin k'baa. Dō maakŋ markab ken ese se, Aristarkus kōf Masedoan ken iino maakŋ geger ken Tesalonik ki se kic, utu te naaje.

³ Metbeenki se, naaje j'aan maakŋ geger ken Sidōŋ ki dō aan gō Julius ro Pōl ki naan bēe dey se, naan ōŋiŋ doobo gen baa kaakŋ mēdinge, taa naade aŋo kedn nakŋ ken aŋ noogo.

⁴ Ken naaje jaay j'iin j'ōŋ Sidōŋ se, naaje j'aal gōor ute do jēŋ taa baar gen Sipir, taa ajen gaasn kuulu. Ey num kuulu se, ol deeb doje ki. ⁵ Gōtn se, naaje j'ōmb k'gaan baar ken taa naan Silisi ute gen taa naan Pampili dō naaje k'j'aan maakŋ geger ken k'danŋ Mira ken taa naan Lisi ki. ⁶ Ken naaje jaay j'aan gōtn ese se, magal asgarge se, ōŋ markaba ken iino maakŋ geger ken Alekzandri ki dō ken baa baa taa naan Itali ki. Gōtn se, naan tōs ōmbje maak ki.

⁷ Bii kando kando se, markabje se ōŋ aŋ den eyo, kōr jaay j'aan maakŋ geger ken Sinid ki se, naaje k'dabarga dena. Anum, aan gōo kuulu lē ol deeb doje ki se, gaasje gen baa ute naanje. Naaje j'aalo cēe ool kooy ken k'danŋ Salomone gen baa kōŋ geger Kret ki ken maane ol gurugiŋ se, taa ajen gaasn kuulu. ⁸ Ken naaje k'baa baa se kic bō, k'baa ute dubar. Bini j'aan gōt ken markabge lee dāarni gōtn se k'danŋ gōtn daar markabgen bēe. Naan se cēe geger ken k'danŋ Lazaya se. ⁹ Naaje k'baa baa se k'tēdga dōob ki bii dena dō kaad ken se, Laa Yaudgen lee eem *Raa taa aden tōl *kusiŋde se* kic bō, deelga. Kaad ken ese se, maan baar ki se tood kaam kalaŋ eyo. Dō markab se lē 'kōŋ kōmb gaan baar eyo. Taa naan se bō Pōl taadden dō: ¹⁰ «Mēdumge, 'booyki. Baa mērtjege se, maam m'aakiŋ utu 'tēdn aak kusu, taa markaba ute nakgen maak ki paac se deniŋ utu kutu, dō ken tēd te bēe eyo se, naajege kic j'utu j'aki kutu.» ¹¹ Gan magal asgar Rōmege se, uun taar debm tuur markabm ute gen mēl markabge se cir gen taar Pōl. ¹² Ken aanga kaadn kuul ki num, gōtn daar markabm ese se, jig eyo. Taa naan se bō, jee maakŋ markab ken ute deniŋ se, naade taad dō: «J'iin j'ōŋki gōtn ese. Bēeki num, naaje j'aki baa gōtn daar markab ken k'danŋ Peniks se.» Kēse bō gōtn daar markabgen gen jee Kret ki. Gōtn se sak kaam aak gōtn kaada toocŋni dō naade se je kiŋg gōtn naane se bini kaadn kuulu se 'deele.

Guduray dōob do baar ki

¹³ Kuulu jaay iino do ji jeelje ki dō baag kōl salal se, jee maakŋ markab ki taad ute naapa dō: «Kēse bō nakŋ ken k'saapŋkiro. Gōtn mērtjege se utu 'kaan kaama.» Gōtn se maal magal ken naade lee daar markaba se, naade uuniŋo maakŋ maane ki se naata dō naade lee baa ute jēŋ baar ken taa naan Kret ki se. ¹⁴ Ken k'baa cōkō sum se, guduray k'danŋ yurukila se naar dōobō makōŋō do ko Kretge tu dō baado aal doje ki. ¹⁵ Gōtn se, guduray se baado uun markaba se dō jeenŋe se ōŋ ōk gaas te markaba se eyo dō gōtn se, naaje j'ōŋ roje guduray tuun baanje. ¹⁶ Ken j'aan se, j'ōŋ gōtō kaam kalaŋ dō gōtn se, maane ol gurugiŋa dō naan se k'danŋ Koda. Gōtn se bō ken gaasjen guduray se, naaje se k'dabarga den jaay bō, markabm baatn ken lee naakje se, j'uun k'j'aaliŋ do markab ken magal se. ¹⁷ Gōtn se jee markabge se bōoy maan jaay dōak daap markabm magal se ute kōlō, taa naade beer beere dō sōm 'koocŋ do kēes ken sak kaam aak Libi se. Taa naan se bō, kaagŋ ken naade dōak jaay lee gakden markabde do baar ki se, naade tuutiŋ ōŋiŋ bōoy maan. Naan ken se, naade ōŋ kuulu bō tōd baanje.

¹⁸ Metbeenki se kic bō, guduray se ol tēd daama dō tuun markaba se baan kaam ara kaam ara. Taa naan se bō, jee markabge se, tōs sin ute nakgen mētiŋgen maakŋ markab ki se, maakŋ baar ki. ¹⁹ Bii k-mōtōge tu se, jee tuur markabge mala tōs nakŋ ken naade lee tēdn naabm markaba se dō siŋ maakŋ baar ki. ²⁰ Daan bii kando kando se, kaada ute k-dijge se j'ōŋ j'aakde eyo dō guduray se lē, ol tēd daama. Taa naan se bō, naaje k'saap j'ō naaje se j'kōŋ kaaj ey sum.

²¹ Naajen maakŋ markab ki se, j'ōkga bii dena j'ōs te eyo. Gōtn se, Pōl iin daar daande ki dō dēekden dō: «Mēdumge, 'booyki! Bēeki se, naase akiro 'booy kuun taar ken maam taadseno se. Bin se, naase akiro kiin kōŋ Kret eyo. Ken taarum se jaay naase uunkiroga

* 27:9 Aak Lb koŋ 16.

num, kaadn naane dim tap bo 'tuj eyo do 'kiig eyo. ²² Borse se, 'booyki m'asen taada: okki maakse tōōgō, taa maakse ki se, nam kalan tap bo 'kut eyo. Num markaba kalin ki sum bo, utu 'kutu. ²³ Ken olum jaay m'taad bin se, taa maakn nōōr ken deel se, Melum Raa ken maam m'lee m'eemin se, olo kōdin kalan baado teec naanum ki. ²⁴ Do naan taadum do: «Pōl, ōnte beere! Deere, naai utu 'baa naan Sezar ki se. Anum taa naai se, jee maakn markab ken ute naai paac se, Raa utu aden kaaja.» ²⁵ Taa naan se, medumge, aayki kaamse! Maam se m'aal maakum do Raa ki do m'jeele taar ken naan taadumga se, utu 'kaan gōōn ki. ²⁶ Nabo 'jeelki, markabjege se utu 'kōsn do jen ken kaam gam do utu 'terεε.»

Markaba ute nakingen maak ki se paac utu

²⁷ Ken naaje k'do baar ken k'danin Adriatik se, gōtn guduray doōbo sum se okga bii sik-kaar-sōō do guduray se, tuun baanjen kaam ara kaam ara do baar ken se. Bii ken se aan daan nōōr ki se, jee markabge se saap do j'aanga gōōr ute naanja. ²⁸ Taa naan se bo, naade doōk maala taa kōlki gen naam maane. Ken naade jaay undin se, ōn maane se jerlin aas keye sik-dio do ter naaje j'iik cōkō se, naade undin daala 'doōjin se, ōnin keye sik-kaar-mii. ²⁹ Gōtn se, naade beere okde se saap do: «Sōm, markaba se 'baa kōsn ro ko ken gam.» Taa naan se bo, naade tuun maalgen deer se sōō ken naade lee daar markabde se boōyde kaam mōōtn maakn maane ki. Gōtn se, naade booy nuḡ ki nuḡ ki sum bo gōtō aden kiipi. ³⁰ Gan jee markabge se uun booy maan markabm baatn ken lee naakde se do naade taad jeege tu do: «Naaje se k'baa booy nakn ken k'lee k'daar markaba se maan.» Gan naade nakde raaye. Naade se je bo 'kaan kōn markaba se. ³¹ Gōtn se, magal asgarge ute asgaringe se Pōl taadde do: «Ken jee se jaay ōndeki booy ōnga markaba se num, bere, naase se aki kōn kaaj eyo.» ³² Taa naan se bo, asgarge se gaan ute kōl ken k'dōōkn markabm baat se, do naade ōnin baa do baar ki kalin ki.

³³ Ken naade jaay booy booy nuḡ ki sum bo gōtō kiip se, Pōl taadde do: «J'aay kaamde, j'ōs dim! Do borse j'okkiga bii sik-kaar-sōō se, naase oki te dim eyo do ingki bo uunki kuun nirlse sum. Maakn biige tun ese se, dim tap bo naase os naamki te eyo. ³⁴ Borse, 'booyki m'dejse, oki jaay anki kōkn tōōgō taa maakse ki se, nam tap bo kalan, 'kut eyo.» ³⁵ Ken naan jaay taad nan taarin se, naan uun mappa jin ki do tōōm Raa naan jeege tun gōtn ese, jaay bo naan dupina do baag kōsō. ³⁶ Ken naade jaay aak Pōl os sum se, gōtn se naade nirlde baado kaadde ki do naade kic baag kōsō. ³⁷ Maakn markab ki se, naaje k'jeege kaar-dio-ute-sik-cili-kaar-mεεε. ³⁸ Ken naade jaay os aasde se, gem ken doōp maakn markab ki se kic bo, naade sin naatn maakn baar ki, taa markaba se aden 'kōōpm cεεε.

Jeegeen maakn markab ki se paac nam kalan tap bo ut eyo

³⁹ Ken gōtō jaay iip se, jee markabge se aak naanja naande ki, nabo naade jeel gōt eyo. Gan naade aak taa jen baar ken ok doōbm ken maane baadoga num doō end maak ki se, gōtn se, naade saap do: «Bεεki num, naaje j'daar markabje gōtn ese.» ⁴⁰ Gōtn se, naade gaan ute kōl nakn ken lee gakde markabde do baar ki se do nakgen se le naade ōnde maakn baar ki. Naan ken se, kaaggen naade lee tōōdn markaba se le, naade tuutina do gōtn se, naade uun doōk raan kal ken kuulu tedinga num lee tōōd markaba se, taa kuulu se, aden tōōdn kōl do kees ken taar baar ki se. ⁴¹ Ken naade jaay aan gōtō kaam kalan se, naade baa os dode do kees ken maakn maane ki do naan markabde se baa end neō maakn kees ken ese. Gōtn se, kuulu ol makōn se, uuno maane baado ond terecin ute metn markaba se naatn.

⁴² Ken asgarge jaay aak markaba terec sum se, naade je an tōōl ute jee dangayge se, taa naade beer do sōm maakde ki se, deb kalan 'kaan kōtō. ⁴³ Aan gōō magal asgarge je kaajn Pōl se, taad asgarge tu do j'ōnte tedn naan se. Gōtn se, naan taad jee dangayge tu do: «Jee jeel maane se, k'j'ōmb k'teec k'deel deete.» ⁴⁴ Ter naan taad jeege tun kuuy se do: «Jee metinge se 'tōkki kaagn markaba se do kengen kuuy se le, 'tōkki nakn markabm

ken terecga terec se do akki metn jeegen jeel maane se.» Ute naan se bo, ted jeege paac aan do jey ki ute lapia.

28

Pól aan maakn naan ken baar ol guruginá do naan se k'danjn Malti

¹ Ken naaje jaay j'aaan do jey ki sum se, k'taadjen j'oo: «Naan baar ol gurugin se, ron Malti.» ² Jee naanjen gōtn ese se, naade dood okje jiga. Aan goō maane le eed keede do kuulu kic le doōn den se, gōtn se naade baado tuuyjen poodo taa k'riibi. ³ Naan ken se, Pól taso ciiri gen baa kamb poodn se; gan gōtn se, wōōjō jaay naam poodo se, teec baado teel ji Pól ki. ⁴ Ken jee se jaay aak wōōjn teel ji Pól ki se, naade taad ute naapa do: «Gaabm se, debm tōōl jeege deer deer. Ey num, ken naan aajga kaaj del del maakn baar ki se, ute naan se kic bo, *Raa ken ted naka ute doobin se, onin te eyo utu an tōōlo.» ⁵ Gōtn se, Pól siik jiná do und ute wōōjō se maakn pood ki do naan naam gōtin gam tap bo onin eyo. ⁶ Jee se ing aak kaama do nun ki jin se 'koopō ey le 'naar kaal koocn 'kooyo. Gan ken naade ing aak kaam bini jaay aak dim tedin ey se, gōtn se naade baag taadn do: «Bin eyo! Gaabm se, tedn raa le daam.»

⁷ Cee gōt ken ese, gaaba kalan k'danjn Publius, naan se ok gōto. Naan bo, magal deet deet gen maakn naan gōtn ese do gaabm se, dood okje jiga been ki, gen bii mōto. ⁸ Anum bubm Publius se tood tood danjal ki; naan kōōnō do ron ongo do rōōj mooso. Gōtn se, Pól baa aakina do tōōndin metn Raa, ondin jin don ki do edin lapia. ⁹ Ken jee Malti ki jaay booy se, jee kōōnōdege se baado gōtn Pól ki do naade kic paac on lapia. ¹⁰ Gōtn se, naade aalje maak ki do okje doōnō do kaad ken naaje jaay k'l'iin k'baa baa se, naade edjen nakgen ken ajen kaasn gen baa mertje.

Pól baa *Rōm ki
(Rm 1.9-15)

¹¹ Maakn Malt ki se, naaje k'ting laapa mōto, jaay bo k'l'iin k'baa. Ken naaje k'baa baa se, j'ook maakn markab ken iino maakn geger ken Aleksandri ki. Markabm se ron raa rōngōge do kaadn kuul ki se, naan ting Malti ki. ¹² Naaje j'omb k'gaan k'baa maakn geger ken Sirakuz ki do gōtn se naaje j'ok bii mōto. ¹³ Ken naaje jaay k'l'iin gōtn ese se, j'aal goōr ute taa baar, bini j'aaan maakn geger ken k'danjn Regio. Metbeenki se, kuulu doōbō metje ki oljen daan bii di sum bo, naaje j'aaan maakn geger ken Puzol ki. ¹⁴ Gōtn se, naaje k'baa k'je k'l'on genaaagen doobm Isa *al-Masi ki do naade dan baanje beedege tu do naaje k'ting bii cili ute naade, jaay bo k'l'iin k'baa ute jeje maakn geger ken Rōm ki. ¹⁵ Ken genaaagen doobm Isa al-Masi ken Rōm ki jaay booy do naaje j'utu k'baado se, jee metinge baado doōdjen suuk ken k'danjn Apius. Do jee kuuy se baado doōdjen maakn naan ken ok bee toodn mertge mōto se. Ken Pól jaay aakde se, edin kaay kaama do gōtn se naan tōōm Raa.

¹⁶ Ken naaje jaay j'aaan Rōm ki sum se, Pól se naade onin baa je on bea do bee naan ing maak ki se og kōōō do gōtn se naan baa ing maak ki ute asgargen lee boōbin se.

Pól taad taar Isa al-Masi jeege tun *Rōm ki

¹⁷ Ken jaay k'ted bii mōto sum se, Pól ol k'danjnō magal Yaudgen ing gōtn ese. Naade jaay baado tus sum se, gōtn se Pól taaddēn do: «Genaamge, jeejege se, maam m'tujden te dim eyo do nakn bubjegen ken lee ted se kic le, maam m'taad te taar dim ing kus ro ki eyo. Ute naan se kic bo, m'baa Jeruzalem ki sum bo, Yaudge iij-ōkumo do olum ji Rōmege tu do maam m'taad te taar dim ing kus rode ki eyo. ¹⁸ Gan ken Rōmege jaay tōōnd metum sum se, ey num, naade je am kōōdn kōō, taa naade se, on te nakn ken maam m'tujnga jaay am kaasn gen tōōlum eyo. ¹⁹ Ute naan se kic bo, Yaudge onum eyo. Taa naan se bo, m'ōō maam se, on j'am baa gōtn Sezar ki bo, am baa kaakn metn taaruma do maam le m'je sakakn jeemge eyo. ²⁰ Taa naan se bo m'ol k'baa k'danseno do maam je m'taadn ute naase. 'Jeelki jaaki jaay k'dōōkum ute zinzi se, taa maam m'aal maakum do deb ken gaan *Israelge paac utu ing aak kaamin se.»

²¹ Gōtn se naade tērliṅ ɔ: «Taa naai se, jee taa naaṅ Jude ki se, ɔṅ raanjen te maktub eyo. Ɔɔ maakṅ genaage tun baado gōtn ara ki se kic ɛ, nam tap bo ɔṅ taadjēn te mētn taari eyo ɔɔ naaje ɛ k'booy te taar iṅg kus roi ki eyo. ²² Num borse se, naaje k'je naai maliṅ bo ajen taadn mētn taari se, taa doobm kēn naai uun se ɛ, naaje k'jeele gōtɔ baa se paac jeege lee ul taara ro ki.»

²³ Gōtn se, naade gaanṅ biia. Kēn bii naade gaanṅ jaay aas se, naade baado jeege den cir kēn deete, ɔṅ Pəl beeṅ ki. Gōtn se, Pəl uun mētn taara tanɔrin se taaddēn bini aan teger ɔɔ, ute *Ko Taar kēn Raa ɛdo Musa ki ɔɔ ute taar kēn jee taad taar teeco taar Raa ki kēn raṅo do dōkiṅ se, naan taaddēn mētn taar *maakṅ Gaar Raa ute mētn taar Isa se. Gōtn se naan taaddēsiniṅ ute tōṅiṅ paac, naan je naade 'tookṅ do taar kēn se. ²⁴ Anum, jee mētiṅge se took do taariṅ ki se, gaṅ jee kuuy se ɛ, baate tooko. ²⁵ Kēn Pəl aakde naade taarde ɔk mētn naap eyo, jaay iin baa baa se, taadden ɔɔ: «Taar kēn *Nirl Salal jaay ɔl debm taad taar teeco taar Raa ki ron Ezayi taado do dōkiṅ bubsege tu se, taar se met ki.

²⁶ Naan deek Ezayi ki ɔɔ: 'Baa ɔṅ jee se taaddēn ɔɔ:

*Naase utu aki booy ute bise, nabo aki booy kək eyo
ɔɔ utu aki kaakṅ ute kaamse nabo aki kaakṅ kək eyo.*

²⁷ *Taa jee se ɛ, taara ɛnd dode ki ey sum*

ɔɔ naade ɛ tɔlga kamba bide ki ɔɔ turumga kaamde.

Ey num, naade se ɔk kaam kēn an kaaka ɔɔ ɔk bi kēn an booyo

ɔɔ ɔk maakṅ kēn an kōkṅ taara se.

Ute naan se, naade ade kōkṅ tērl gōtn maam Raa ki ɔɔ maam m'utu m'aden kaaja.»

²⁸ Tēr Pəl taaddēn ɔɔ: «'Jeelki taar kēn ɛd kaajṅ ese se, Raa ɔl k'baanga taadn jeege tun Yaudge eyo ɔɔ naade se utu 'booy kuunu.» ²⁹ [Yaudge jaay booy taar kēn Pəl taadden se, naade teec teec se naaj ul taara ute naapa.]*

³⁰ Pəl tiṅg baara dio maakṅ bee kēn naan mala lee ɔg se. Jeege dena baado lee aakiṅa ɔɔ naan ɔkden jiga. ³¹ Naan taaddēn mētn taar maakṅ Gaar Raa ɔɔ dooyden mētn taar Mēljege Isa *al-Masi se ute maraadiṅa beer eyo.

* 28:29 Taar se, maakṅ Kitapge tun do dōkiṅ se, mētiṅge maakde ki se gōtɔ.

Maktubm ken Pəl raan̄j̄ jeege tun Rōm ki

Kupm m̄etn taar taadjeki doobm gen dooy maktubm ken Pəl raan̄j̄ jeege tun Rōm ki

Pəl raan̄j̄ maktubm ara se jee al-Masige tun Rōm ki kaad ken se naan̄ in̄go merte gen k-mōtōge naḅo ɔ̄j̄ aan te Rōm ki eyo. M̄etn taar ken naan̄ raan̄ ɔ̄lden se, naan̄ je aden kaal bide ki taa naan̄ je ḅaa gōtde ki ɔ̄ taadden m̄etn taar ken naan̄ 'ḅaa dooy jee al-Masigen maak̄j̄ ḡeger ken Rōm ki. Maktubm ken Pəl raan̄j̄ jeege tun Rōm ki se, naan̄ taad̄ tōk m̄etn taar Raa jeege tu paac paac. Maak̄j̄ taaringe tun paac paac se, naan̄ tumiñ do ko taar ken ɔ̄: jikilimgen jaay Raa aakde aakiñ b̄eē naaniñ ki se, jee ken took aal maakde doñ ki ɔ̄ ute kaal maak̄j̄ ese se ḅo, aasga sum (kon̄ 1.17). Maak̄j̄ taarge tun naan̄ dooyde se, naan̄ gaan̄j̄ gōtō kaam mōtō: Ken deet deet se (kon̄ 1-8), naan̄ taad̄ tōkde m̄etn taar jee ken tooko do ko taarge tun ken Yaudge in̄g do ki ute daan jee ken took aal maakde do Isa al-Masi ki. Gen k-dige se (kon̄ 9-11), naan̄ taad̄ tōk m̄etn taar gaan̄ Israēlge ute daan jee aal maakde do Isa ki. Gen k-mōtōge tu se (kon̄ 12-15), naan̄ taad̄ tōk m̄etn taar king jee Isa al-Masige naan̄ Raa ki ɔ̄ naan̄ jeege tu. Do taar tōliñ ki se (kon̄ 16), Pəl tēdga tōse jeege tu d̄ena.

Pəl raan̄j̄ ɔ̄l tōsiñ jee Raage tun maak̄j̄ ḡeger ken *Rōm ki

¹ Ken ara maam Pəl m'ḅul Isa al-Masi ḅo m'raan̄sen maktubm se. Maam se *Raa ḅo tēdum m'tēd̄ *debm kaan̄ naabm Isa al-Masi ɔ̄ b̄eē ɔ̄dum se, taa m'taad̄n Labar Jigan gen Raa se jeege tu.

² Labar Jigan ese se do d̄akiñ tap ḅo, Raa taadoga taad̄ jeege tun taad̄ taar teeco taariñ ki ɔ̄ taar ese se naade raan̄j̄noga raan̄ja maak̄j̄ Kitapm Raa ki. ³ Labar Jigan ese se taad̄ te Gooniñ Isa ɔ̄ Gooniñ jaay uuno ro debkilimi se, teeco maak̄j̄ met̄jil Gaar *Daud ki. ⁴ ɔ̄ ken Raa jaay duriño daan yoge tu se, *Nirl Salal taad̄ tōḡj̄ Isa jeege tu tal ɔ̄ naan̄ Goon Raa ɔ̄ naan̄ ḅo Isa *al-Masi, ken M̄eljege se. ⁵ Ute Isa se, Raa tēdjenkiga b̄eē ɔ̄ m'tēdga debm kaan̄ naabm Isa al-Masi gen taad̄n taariñ jeege tun paac̄n ken Yaudge eyo taa naade took̄j̄ kaal maakde doñ ki ɔ̄ king do taariñ ki ɔ̄ an̄ *nook̄j̄ roñ. ⁶ ɔ̄ naasen ken Raa dan̄seno 'tēdkiga gen Isa al-Masi se, naase kic ḅo m̄etn naade.

⁷ Maktubm se, maam m'raan̄sen naasen ken in̄gki maak̄j̄ ḡeger ken Rōm ki, ken Raa jese ɔ̄ dan̄se se taa aki tēd̄n jee naange. ɔ̄ñ Bubjege Raa ɔ̄ M̄eljege Isa al-Masi asen tēd̄n b̄eēde ɔ̄ asen kēd̄n lapia.

Pəl je ḅaa kaak̄j̄ genaagen *Rōm ki
(Rm 15.23-32)

⁸ Deet deet se, maam m'tōom Raa ute doobm Isa *al-Masi, taa naase paac. 'Jeelki gōtō ḅaa se paac, jeege ɔ̄sn maan̄ gen kaal maaksen naase aalki do Isa ki se. ⁹ Deere, Raa se jeele taar maam m'taad̄ se taar met̄ ki. Maam m'tēd̄iñ naabiñ ute maak̄j̄ kalañ gen taad̄n Labar Jigan gen Gooniñ se jeege tu, ɔ̄ ḅii-raa, maam m'saap dose ki. ¹⁰ Daayum maam m'tōnd m̄etn Raa taa ken naan̄ jaay je num, am kōd̄n doobo m'utu m'ḅaa gōtse ki. ¹¹ Deere, maam se m'je ute maakum paac m'asen ḅaa kaaka, taa nak̄j̄ ken *Nirl Salal ēdum se, j'an̄ki ḅaa niḡj̄ ute naapa. ɔ̄ ute naan̄ se jaay, naase aki tēd̄n jee tōḡj̄ naan̄ Raa ki. ¹² Tapki num, ken m'je m'ḅaa gōtse ki se, taa j'aki ḅaa kēd̄n kaay kaama naapge tu, taa kaal maak̄j̄ naase se am kēd̄n kaay kaama ɔ̄ kaal maak̄j̄ maam l̄e, asen kēd̄n kaay kaama naase ki kici.

¹³ Genaamge, m'je naase aki jeele, maam se m'saap m'ɔ̄ daayum m'ḅaa gōtse ki, naḅo ḅorse kic Raa ɔ̄dum te doob eyo. Aan̄ gōḅ maam m'lee m'tēd̄ naaba gōtn jeege tun Yaudge ey ken gōtō ḅaa se paac jaay an̄ kaama se, m'je gōtn naase kic 'kaan̄ kaama bin kici. ¹⁴ Naabm ken Raa je ɔ̄ m'an̄ tēd̄n tak se taa m'ḅaa taad̄n taariñ jeege tun kaamde ɔ̄d̄ aakga kaaka ɔ̄ jeege tun kaamde ɔ̄d̄ aak te eyo. M'ḅaa gōtn jeege tun dooyga dooyo ɔ̄

kengen paacɔ dooy te ey se kici. ¹⁵ Taa naan se, maam m'je m'asen ɓaa taadɔn Labar Jiga gen Isa al-Masi naase ken ingki maakɔ gɛgɛr ken Ròm ki se kici.

Ute Labar Jigan gen Isa *al-Masi se ɓo Raa aaj jeege

¹⁶ Maam se sɔkɔn tɔlum eyo do Labar Jigan gen Isa al-Masi ki, taa naan se tɔɔgɔ Raa mala. Ɔɔ debm jaay aal maakiɔ do naan ki se, Raa aɔ kaaja: taar se, deet deet se k'taadiɔ Yaudge tu ɔɔ tɛr k'taadiɔ jeege tun ɓaa se paac kici. ¹⁷ Labar Jigan ese ɓo, taad jeege tu ute doobm gay jaay ɓo Raa 'tɛdɔn jikilimge aak bɛɛ naaniɔ ki. Ɔɔ Raa tɛdɔn naan se, ute kaal maakɔ do Isa ki kalin ki sum, do kupm met ki bini do taar tɔɔlin ki. Taa naan se ɓo Kitapm Raa taad ɔɔ: *Debm ken tɛd nakge ute doobiɔ se ɓo 'kɔn kaaja taa naan aalga maakiɔ do Raa ki.**

Jeege paac ɔk tuju naan Raa ki

¹⁸ Deere, 'booyki m'asen taada: Raa maakɔ raa ki se taad maak-taariɔ do jeege tun tɛd nakgen jig eyo ɔɔ aalin maak ki eyo. Ute nakgen *kusiɔ ken naade lee tɛd se, naade gaas jeege gen jeel taar met ki. ¹⁹ Ey num nakɔ ken j'an kaakɔ jeel Raa se, naan tɛddesinga toodga tal. Nakgen se Raa mala ɓo tɛddesiɔ toodga tal. ²⁰ Anum Raa se, ɓii kalaɔ nam aakiɔ te eyo. Num ute kaal ken naan aal dunia ɔɔ ute nakgen naan tɛd paac se, ute metɛkde se, kɛse jikilimge aɔ kɔn kaakɔ jeele, naan ɓo Raa, naan ting gen daayum ɔɔ tɔɔgin kic ting gen daayum. Taa naan se ɓo, naade kɔn taar ken naade an kɔn kɔɔdɔn dode eyo. ²¹ Ey num naade se jeel Raa, naɓo baate *nookiɔna ɔɔ baate tɔɔmiɔ an gɔɔ ken, bɛɛki num, jeege aɔ lee tɛd se. Num gaɔ naade se le jee dɛrlge ɔɔ jeel dim eyo, ɔɔ naade ing ɓo gen saapm do nakge tun rɛn rɛn sum. ²² Naade se jee dɛrlge num naade tɛdɔn rode aan gɔɔ jee jeel-taara, ²³ ey num bɛɛki num, naade keem Raa ken ting gen daayum ute nookiɔ se. Num gaɔ naade ɔɔɔɔ nakgen tec jikilimge, yeelge, daagen jedege sɔɔ sɔɔ ute kuurgen erg kerg se ɓo, naade lee erg naande ki ɔɔ lee eemde.

²⁴ Taa naan se ɓo kusiɔ ken naade tɛd ɔn ey se ɓo, Raa ɔnde maakɔ kusiɔde ki, gen tɛdɔn nakgen kusiɔ gɔɔ ken naade maakde jea. Bin ɓo naade tuj rode ɔɔ ɔl rode maakɔ sɔkɔn ki. ²⁵ Taar met ken gen Raa se, naade rɛsiɔna ɔɔ naade uun taar-kɔɔɓo ɓo ciri. Naade lee erg naan nakge tun Raa aalo ɔɔ lee eemde. Num gaɔ naade baate kergɔ naan Raa ken Mɛl Kaal nakge naan ken, bɛɛki num, jeege paac daayum lee tɔɔmiɔ se. *Amin.

²⁶ Taa nakɔ jig ey ken naade tɛd se ɓo, Raa ɔnde gen tɛdɔn nakɔ sɔkɔnge. Ey num mendge se lee tood ute gaabdege, num gaɔ naade tɛrlin mendge ɓo lee tood ute naapa. ²⁷ Ɔɔ gaabge kic lee tɛd bini. Naade ɔn mendge ɔɔ je ɓo ɓaa lee toodɔn ute naapa. Naade tɛd nakɔ sɔkɔnge. Taa naan se ɓo kusiɔ ken naade lee tɛd se, nakɔ ɔn lee aan dode ki.

²⁸ Aan gɔɔ naade baate je jeel Raa se, Raa kic ɓo ɔnde ute maak-saapdegen jig ey se ɔɔ naade lee tɛd nakgen kusiɔ ɓaa ute naande, bin jaay naade lee tɛd nakgen gen tɛd ey se. ²⁹ Naade maakde dooc ute kusiɔna: naade lee tɛd nakɔ ute doobiɔ eyo, naade tuj ɓaa ute naande, tɛd jee tamage ɔɔ tɛd nakgen kusiɔna, dɔn nakɔ jeege, tɔɔl jeege, mooy ute jeege, aɔn jeege dala, naade tɛd nakɔ ken maakde jea ɔɔ taad taargen ing kus ro jeege tu, ³⁰ naade lee ɔɔd jeege, je Raa eyo, naade naaj jeege, magal rode, tɛd jee koonge, ɔlde ɓo je doobm gen tɛdɔn kusiɔ jeege tu, took taar bubdege ute kenɔdege eyo, ³¹ naade se jee tɔɔj eyo, jee tuj ɔrmdɛ, naade je jeege eyo ɔɔ ɛɛj do jeege tu ey kici. ³² Jee se jeel ɓɔr ken Raa utu kɔjn do jeege tu ute doobiɔ se, taa Raa taadga taad ɔɔ: jee tɛdɔn nakgen bin se, bɛɛki num, j'aden tɔɔɔ. Ɔɔ ute naan se kic ɓo, naade ing ɓo gen tɛdɔn nakgen se. Naade ɓo lee tɛdɔn sum eyo, num gaɔ maakde raap sakan do jeege tun lee tɛd nakgen kusiɔ se kici.

2

**Raa utu kɔjn ɓɔrɔ do jeege tu ute doobiɔna*

(Mt 7.1-5; Jak 2.12-13)

¹ Bin se, naai ken 'lee ɔj ɓɔrɔ do jeege tun kuuy se, 'jeele naan Raa ki se, naai 'kɔn kɔɔdɔn doi eyo. Taa nakɔ naai 'taad jeege tu ɔɔ ɔnte tɛdɔn se, naai kic 'lee tɛdɔna. Anum

* 1:17 Aak Aab 2.4.

bin se, taari mala bo ai kutu. ² Deere, k'jeelki, jee ken lee tēd nakgen bin se, Raa utu aden kōjn bōōrō dode ki ute ken met ki. ³ Ken naai jaay aakga jeegen tēdga *kusiñ jaay 'lee ojde bōōrō dode ki se, o kusiñ se naai 'lee tēdiñ kic se, ken bin num, bii ken Raa kōjn bōōrō do jeege tu se, naai 'saap o 'kaañ kōtn ne? ⁴ Bin num Raa ken tēdi bēe den se, naañ tēd maakiñ deer roi ki o kerēl roi ki se, oñte kaakiñ aan gōō nakñ cēē. Naañ tēdi bēe taa naai 'terl maaki donñ ki. ⁵ Gañ naai ē, debm do mōngō o 'baate terl maaki. Bin se naai mala 'baano ute maak-taar Raa doi ki. O 'jeele bii ken Raa utu kōjn bōōrō do jeege tu ute doobiñ se, naai bōōrō utu 'koocñ doi ki o utu 'dabar dēna. ⁶ 'Jeele, *nañā nañā kic* bo, Raa añ kēdn bēdiñ do naabiñ ken naañ lee tēdā*. ⁷ Jee ken aay kaamde o je nakñ ken tōl Raa ki, naade je Raa bo aden tōōmō o aden *nooko o aden kēdn *kaajñ gen daayum. Kēse bo nakñ ken Raa utu aden kēdā kaad ken naade baa tiñg gen daayum ute naañ se†. ⁸ Num gañ jee mētinge se tēd jee taamooy Raage o je taar met ki eyo o oñ rode bo gen tēdn nakgen ute doobiñ ey se, jee se, Raa maakiñ taariñ dode ki, o naañ utu aden dabara. ⁹ Deere, jee paacñ ken lee tēd nakgen kusiñ se, Raa utu aden dabar makōñō o aden kōōdn yēēbde, Yaudgen booyo Taar Raa deet se 'tēdn maak ki o jeegen Yaudge ey se kici. ¹⁰ Anum jee tēd bēe se, Raa aden kēdn tōōsiñā, aden nooko o aden tōōmō: maakñ jeege tun se, Yaudgen booyo Taar Raa deet se 'tēdn maak ki o ter jeegen Yaudge ey se kici. ¹¹ Taa Raa se, naañ bēer nam eyo.

¹² Jee ken jeel Ko Taar ken Raa edo Musa ki ey se, ken naade jaay tēdga kusiñā num, naade utu kutn naatn o *Ko Taar ken Raa edo Musa ki se ē, naade oide maak ki eyo. Num gañ jee jeel Ko Taar ken Raa edo Musa ki se, ken naade jaay tēdga kusiñā num, Raa aden kōjn bōōrō ute doobm Ko Taar ese se. ¹³ Debm jaay Raa aakiñ naaniñ ki debm daan ki se, debm ken lee booy Ko Taar naañ taada o ing do ki. Num gañ debm ken lee booy Ko Taar Raa taada o ing do ki ey se, debm bin se Raa aakiñ naaniñ ki se debm daan ki eyo. ¹⁴ Jee ken Yaudge ey se, Ko Taar ken Raa edo Musa ki se, naade jeeliñ eyo. Naōō gōtn mētiñ se, naade lee tēd nakgen aan gōō ken Ko Taar ken Raa edo Musa ki taad jeege tu se. Ken naade jaay tēd bin se, je taadn o Ko Taar ken Raa edo Musa ki se utu maakde ki. ¹⁵ Ken naade jaay tēd nakgen bin se, kēse naade je taadn o Ko Taar ken Raa taad se, Raa mala bo eddesinga kēd maakde ki, taa naade jeel nakñ ken naade je tēdā. Bin bo, maakde lee taadden taara, gōtn mētiñ ken naade tēdga kusiñ kic bo, naade jeele o tēdga bēe kic ē, naade jeele. ¹⁶ Nakgen maam m'taadsen se, utu teecñ toodn tal bii ken Raa ade kōl Isa *al-Masi gen kōjn bōōrō do jeege tu se. Nakgen jikilimge oyiñ kōy paac se, utu 'toodn tal. Taar ken maam m'taadsen se tec ute Labar Jigan ken maam m'taadsen mētiñ se.

Yaudge se oñ took ing te do Ko Taar ken Raa edo Musa ki se eyo

¹⁷ Num naai ken 'taad o: «Maam se m'kōd Yaud o maam m'jeel *Ko Taar Raa» o naai 'tōōm roi o naai se debm Raa; ¹⁸ naai 'jeel nakñ ken Raa maakiñ jea, o Ko Taar ken Raa edo Musa ki se taadiga o naai 'jeel bēer kuun nakñ ken jiga. ¹⁹ Naai 'saap o naai bo debm tōōd jee kaam-tōōkge o naai bo gōtn wōōr ken lee wōōr jeegen maakñ gōt ken oōō. ²⁰ Naai o naai bo 'tēdga debm dooy jeegen jeel Ko Taar Raa eyo, o 'tēdga debm deññ jeege je 'aden dooy teepm doobm Raa ki. O ute doobm Raa se naai 'saap o 'jeel nakge paac o 'jeel taar met ki. ²¹ Anum, naai ken 'dooy jeege se, 'dooy ro naai maliñ jaayo. Naai 'taad jeege tu o oñten 'boogki o naai tap bo 'boogo. ²² Naai o jeege oñten kēesn mēnd jeege, o naai 'lee ēēs mēnd jeege. Naai bo oōd und nakgen k'cōōciñ jaay jeege lee eemiñ aan gōō raa o ter naai sum bo 'baa tuun nakgen jiga jigan ken maakñ beedege tu se, naai ki. ²³ Naai maaki raap sakanñ taa naai oō Ko Taar ken Raa edo Musa ki, num gañ naai se baate tookñ king do ki. Bin se, naai 'naaj ro Raa. ²⁴ Taa nakgen bin se bo, Kitap taad o: «*Taa naase Yaudge se* bo, jee oōp baa se paac naaj Raa‡.»

²⁵ Ken naai jaay ing do Ko Taar ken Raa edo Musa ki se, *kōjn pōndi§ se o aay naan Raa ki. Num ken naai jaay ing do Ko Taar ken Raa edo Musa ki ey se, ken naai oñga kōj pōndō

* 2:6 Aak KKR 62.12. † 2:7 Aak KKR 62.13. ‡ 2:24 Aak Eza 52.5. § 2:25 Kōjn pōnd ken Yaudge lee oñ se taad o naade tēdga gen Raa.

kic ɓo kɔjɲ pɔndi se aan gɔɔ nakɲ cɛɛ. ²⁶ Ɖɔ debm ɔj te pɔnd ey jaay iɲg do Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki jiga se, naan Raa ki se, naan aan gɔɔ debm ken ɔjga kɔj pɔndo. ²⁷ Ɖɔ naai ken j'ɔjiga kɔj pɔndo ɔɔ 'jeel Ko Taar Raa jaay iɲg do ki jig ey se, debm ken j'ɔjin te pɔnd eyo ɔɔ iɲg do Ko Taar Raa ki se, utu ai kɔjɲ bɔɔrɔ doi ki.

²⁸ Anum kɔd Yaud mala mala naan Raa ki se, ken j'aakiɲ ute kaama ɓo k'jeeliɲ eyo ɔɔ kɔjɲ pɔnd mala mala kic ɓo aan gɔɔ ken jikilimge lee tɔj se eyo. ²⁹ Daala kɔdn Yaud mala mala se, debm ken Raa tɛrlɲga tɛrl maakiɲa ɔɔ kɔjɲ pɔnd mala mala se lɛ, nakɲ ken *Nirl Salal tɛd maakiɲ debkilim ki. Bin num debm bin se, je jikilimge ɓo aɲ tɔɔm eyo, num Raa ɓo aɲ tɔɔmɔ.

3

**Raa tuj ɔrmin eyo*

¹ Bin num debm ken kɔd Yaud tap ɓo bɛɛɲ di? Ɖɔ *kɔjɲ pɔnd ken naan ɔj se, jigin di? ² Deere, nakgen se ken j'aakiɲ num noogde aak eyo. Naɓo 'booy m'ai taada. Deet deet se nakɲ ken Raa utu kɛd se, naan taadɲo Yaudge tu. ³ Anum Yaudgen mɛtiɲge jaay tuj ɔrmdɛ ro taar ken se, naan kic kɔj tujɲ ɔrmin bin ne? ⁴ Kɛse gɔtɔ! Ken jikilimge paac tɛd jee taar-kɔɔbge kic ɓo, Raa se naan daayum taad taar mɛt ki. Taa naan se ɓo Kitap taad ɔɔ:

Naai Raa se, taar ken naai taad se taar se ɓo jeege jeeliɲ taar mɛt ki.

*Gɔtn kɔjɲ bɔɔr ki kic ɓo, naai nam tap ɓo kɔj kɔj taar jaay ai kɔkɲ mindi eyo.**

⁵ Ken naase jaay 'taadki ɔɔki *kusiɲ ken k'lee k'tɛdki se ɓo, ɔl jeege jeel Raa debm daan ki, ken bin se, j'asen tɛrl ɔɔ di? Bin num ken Raa jaay lee dabar jeege taa kusiɲdege se, nakiɲ tɛdn mɛt ki ey daamo? (Ɖɔ taar maam m'taadsen ese se, kɛse taar ken jikilimge ɓo lee taada.) ⁶ Anum gɔtɔ! Raa se, naan tɛd nakge ute doobiɲa. Bin ey num naan kɔjɲ bɔɔrɔ do jeege tu ɔɔ di?

⁷ Gɔtn mɛtiɲ jee kuuy 'kɔj taadɲ ɔɔ ken maam m'tɛd nakɲ mɛt ki ey sum ɓo ɔl jeege jeel Raa se taad taar mɛt ki ɔɔ *nookiɲ se, anum gen di jaay j'ɔjum bɔɔrɔ dom ki aan gɔɔ debm kusiɲ se? ⁸ Ken bin num j'aki kɔj taadɲ j'ɔki: «'Tɛdki kusiɲ k'baaki ute naanjege, ɔɔ te kusiɲjege se ano ɓaa ute bɛɛ.» Taargen se jee ken lee taad taar iɲg kus roje ki se ɓo taad ɔɔ naaje ɓo k'lee k'dooy jeege ute taargen bin se. Ɖɔ jee se ɓo, bɔɔrɔ utu koocɲ dode ki.

⁹ M'tɔnd mɛtse tu naaje Yaudge se, k'cirki jee ɔɔp ɓaa se paac la? Gɔtɔ. Taa taar se maam m'taadga taad mɛtiɲa m'ɔɔ: naaje Yaudge ute jeegen Yaudge ey paac se, kusiɲa ɔk tɔɔgɔ dojege tu. ¹⁰ Taa naan se ɓo Kitap taad ɔɔ:

Debm daan ki naan Raa ki se gɔtɔ; kalaɲ kic ɓo gɔtɔ.

¹¹ *Maakiɲ jikilimge tu se, nam jaay jeel nakɲ mɛt ki se, kalaɲ kic ɓo gɔtɔ.*

Ɖɔ nam jaay je doobm an jeel Raa kic lɛ, gɔtɔ.

¹² *Naade se paac tɛrlga naaga Raa ki ɔɔ naade paac iigga.*

Maakde ki se, debm jaay 'tɛdn bɛɛ jeege tu gɔtɔ, kalaɲ kic ɓo gɔtɔ.†

¹³ *Yo maakiɲ ɓaad ki jaay ruumga oot iɲg kus se,*

taar ken teec taarde ki se kic ɓo, tec bin kici.‡

Ute taarde se naade lee aan jeege dala.

Ɖɔ taar teec taarde ki se, tec aan gɔɔ saam wɔɔjɲ ken lee tɔɔl jeege se.§

¹⁴ *Ute taardege se, naade naam jeege ɔɔ taad taar kataka jeege tu.**

¹⁵ *Jɛde se lɛ cɛɛp gen ɓaa tɔɔl jeege.*

¹⁶ *Gɔtn naade aanga tak ɓo, naade tuj nakge ɔɔ ɔɔd yɛɛɓm jeege.*

¹⁷ *Doobm ken naade an king lapi ute jeege tap ɓo naade jeel eyo†.*

¹⁸ *Naade se, jeegen ken ɓeer Raa ki eyo‡.*

* 3:4 Aak KKR 51.6. † 3:12 Aak KKR 14.1-3. ‡ 3:13 Aak KKR 5.10. § 3:13 Aak KKR 140.4. * 3:14 Aak KKR 10.7. † 3:17 Aak Eza 59.7. ‡ 3:18 Aak KKR 36.2.

¹⁹ K'jeelki, *Ko Taar ken Raa edo Musa ki jaay taad se taad ute jeegen jeel Ko Taar Raa ese se. Taa naan se bo debm jaay 'kəŋ taar jaay an kəɔdn don naan Raa ki se gətɔ. Taa naan Raa ki se jeege paac, jeel rode ki naade tujga. ²⁰ Anum debm ing do Ko Taar ken Raa edo Musa ki sum bo, 'tedn debm daan ki naan Raa ki se, gətɔ. Taa ute doobm Ko Taar ken Raa edo Musa ki se, əlde bo naade jeel kusiŋ sum.

Debkilimi 'tedn əɔ di jaay tedn debm aak bɛɛ naan Raa ki
(Gal 2.15,16, 3.8-14,22-29; Ep 2.7-9)

²¹ Anum borse se jaay bo, Raa taadga doobm ken debkilimi 'tedn aak bɛɛ naaniŋ ki. Əɔ doobm se, əliŋ eyo ute nakŋ ken *Ko Taar ken Raa edo Musa ki əɔ k'ted se. Ko Taar ese se, Ko Taar ken Raa edo Musa ki ute jeegen taad taar teeco taar Raa ki kic bo do dakiŋ se, taadoga saadiŋ jeege tu. ²² Nakŋ ken əɔ debkilimi tedn aak bɛɛ naan Raa ki se, kaal maakŋ do Isa *al-Masi ki. Taa naan se bo jeegen paacŋ ken aalga maakde do Isa al-Masi ki se naan teddenga jee aak bɛɛ naan Raa ki, taa Raa se le, naan beer nam eyo. ²³ Taa jikilinge paac se le tedga *kusiŋa naan Raa ki əɔ tedga dək ute Raa əɔ kəŋ kaan maakŋ *nookiŋ ki eyo. ²⁴ Num Raa ute beɛŋ se, naan tedden tedga aak bɛɛ naaniŋ ki se, cɛɛ. Əɔ ute doobm Isa al-Masi se bo, naan dugdenga dode. ²⁵ Al-Masi se, Raa əliŋ taa 'kedn ronŋ *serke taa naajege əɔ moosiŋ se tugjeki kusiŋjege naajegen ken j'aalkiga maakjege do Isa ki. Ute naan se bo Raa taad jeege tu əɔ naan se debm daan ki, taa kusiŋ ken jeege lee tedo do dakiŋ se, Raa jeele nabo kaad ken se naan dabarden te eyo. ²⁶ Kaad ken se, Raa udoga bia jeege tu. Əɔ borse naan taad jeege tu əɔ naan se, debm daan ki. Bin bo naan taad jeege tu əɔ naan se debm daan ki əɔ jeegen ken aal maakde do Isa ki se, naan teddenga jee aak bɛɛ naaniŋ ki.

²⁷ Ey num debm took ing do Ko Taar ken Raa edo Musa ki te doobiŋ se, naan kəŋ tɔɔm ronŋa nabo debm 'kəŋ tedn naan se gətɔ. Taa di? Taa debkilimi se ken naan aal maakiŋ do Isa al-Masi ki se, əs aay cir ken naan ing do Ko Taar ken Raa edo Musa ki. ²⁸ 'Jeelki, jikilinge jaay Raa aakde aak bɛɛ naaniŋ ki se, taa naade bo tookga Ko Taar ken Raa edo Musa ki əɔ ing do ki eyo, num taa naade bo aalga kaal maakde do Isa al-Masi ki. ²⁹ Bin num, Raa se gen Yaudge kaliŋ ki sum la? Gətɔ. Naan gen jeegen baa se kici. Taa Raa se naan gen jeege paac. ³⁰ Raa se, naan kalaŋ lak əɔ ute Yaudge, ey le jeegen Yaudge eyo, paac se, debm jaay aalga maakiŋ do naan ki se, tedga aak bɛɛ naaniŋ ki. ³¹ Ken k'taad jaay j'əɔ debm aal maakiŋ do Isa al-Masi ki jaay tedn aak bɛɛ naan Raa ki se, bin num naajen k'j'uun j'aalga Ko Taar ken Raa edo Musa ki se naan ki la? Gətɔ. Naaje se j'uun j'əndiŋ kənd bo doobiŋ ki.

4

**Abraam ted əɔ di jaay ted aak bɛɛ naan *Raa ki*
(Gal 3.6-9,29; KKR 32)

¹ K'saapki tu do bubje Abraam ki se. Naan mala tap bo əŋga di gen naan debkilim ki sum se? ² Ken naan jaay tedga ted naabm jiga naan Raa ki sum bo tediŋ debm aak bɛɛ naan Raa ki se, naan 'kəŋ tɔɔm ronŋa. Num ganŋ naan Raa ki se, naan 'kəŋ tɔɔm ronŋ eyo. ³ Taa naan se bo Kitap taad əɔ: *Abraam took aal maakiŋ do Raa ki əɔ taa naan se bo, Raa aakiŋ aan gəɔ debm daan ki.** ⁴ 'Jeelki, debm tedn naaba se j'əgiŋ gət-təŋgiŋa. Nakŋ ken j'əgiŋ se aan gəɔ j'ediŋsiŋ cɛɛ eyo, num j'əgiŋsiŋ taa naabm ken naan tɛda. ⁵ Ken debm jaay ted naab eyo, nabo aal maakiŋ do Raa ken ted jee *kusiŋge aak bɛɛ naaniŋ ki se, kaal maakŋ ken naan aal do Raa ki se, tediŋ naan tedga aak bɛɛ naan Raa ki. ⁶ Taa naan se bo maakŋ kaa tɔɔm Raa ki se, Gaar *Daud taad taa maak-raapm deb ken ted te naab diŋ eyo, num aal maakiŋ do Raa ki se. Debm ese se Raa aakiŋ aan gəɔ debm daan ki. Gətn se naan deek əɔ:

⁷ *Maak-raapo jeege tun* ken Raa tɔɔldenga tujdege əɔ kusiŋdege se naan diriŋgiŋa naata.

* 4:3 Aak Jɛn 15.6.

⁸ *Maak-raapo deb* ken Meljege tond te metn kusiñin eyo†.

⁹ Taar ken Gaar Daud taad se je taadn do: maak-raapo se jeege tun ojoga koj pondo kaldé ki sum la? Goto. Maak-raapo jeege tun oj te pond ey kici. Taa naaje k'taadsenoga taada Abraam ted aak bee naan Raa ki se, taa naan aalga kaal maakin bo, do Raa ki. ¹⁰ Num ken Raa jaay aak Abraam aakin bee naanin ki se, kaad ken naan ojga koj pondo lóbu oj te ey le? Do kaad ken se, naan oj te ey borto. ¹¹ Abraam se k'taadin te taa *koinj pond ey bo, naan tedga ted aak bee naan Raa ki taa kaal maakn ken naan aal do Raa ki se. Do koinj pondo se, kese Raa tedin nakn j'an kaakn jeel ro ki, Raa se tedin naan tedga aak bee naanin ki ute kaal maakn ken naan aal don ki se. Taa naan se bo Abraam se tedga bugn jee oj te pond eyo ken aal maakde do Raa ki, taa naade kic tedga aak bee naan Raa ki. ¹² Abraam se naan bugn jeege ojga koj pondo kici, nabo naade se kond dode bo do koinj pond ki sum eyo, num naade kaal maakde do Raa ki aan go gen bugje Abraam se jaayo.

Raa taadga do naan utu kedn naka jeege tun aal maakde don ki
(Eb 11.8-19)

¹³ Raa se naan taadga taad *Abraam ki do metjilin ki do utu aden kedn do naanja ute magalin se naade ki. Ey num Raa do ansin ked se taa naade bo took ingga do *Ko Taar Raa ki eyo, num gan taa Abraam took aalga kaal maakin bo do Raa ki. Kese bo ken tedin naan aak bee naan Raa ki se. ¹⁴ Ken jee took ing do Ko Taar ken Raa edo Musa ki sum bo 'kon naan se num, debm aal maakin do Raa ki se kaal maakin se tedga nakn cere do nakn ken Raa taad do ute kedn jeege tu se kic le, 'tedga nakn cere. ¹⁵ Taa Ko Taar ken Raa edo Musa ki se, jeege on ing te do ki jig ey se bo ol Raa maakin taarin dode ki. Do ken Ko Taar ken Raa edo Musa ki jaay goto se, taju kic bo, goto.

¹⁶ Taa naan se bo nakn ken Raa taado do utu kedn jeege tu se, debm aalga maakin do naan ki jaay bo 'kon nakn se taa Raa le ute been se, naan ed jeege tu cere sum. Bin bo nakn ken Raa do utu kedn metjil Abraam ki se, metjilin ken ing do Ko Taar ken Raa edo Musa ki kalin ki sum eyo, num metjilin ken aal maakde do Raa ki aan go gen Abraam se kici. Taa Abraam se, naan bugjege paac. ¹⁷ Taa naan se bo Raa taad Abraam ki maakn Kitap ki do: *Maam m'tediga naai 'tedga bugn metjil jeege dena‡*. Naan Raa ki se Abraam se naan bugjege taa naan aalga maakin do Raa ki. Do Raa bo debm ken dur jeege ken ooyga kooyo do naan bo debm ken taado ute taarin sum bo, nakge teda. ¹⁸ Ey num Abraam se kon kond don do dim ki eyo. Ute naan se kic bo, Abraam aay kaami ond don do Raa ki do naan aal maakin paac do Raa ki. Taa naan se bo naan tedga bugn metjil jee dena aan go taar ken Raa taadin do: *Metjil naai se, utu 'tedn den aak eyo§*. ¹⁹ Kaad ken se Abraam baarin baa baa nakn kaaru, naan gool nanga tak tak do mending Sara kic le magalga 'kon koojn goon ey sum. Ute naan se kic bo, naan aal maakin paac do Raa ki. ²⁰ Anum Abraam se jeele nakn ken Raa taadinga do utu ansin ked se, Raa ansin keda. Naan naaj eyo, ok kaal maakin do Raa ki se toogo do naan *nook Raa. ²¹ Naan jeel maakin ki, Raa se, nakn naan taadga do utu an ked se, naan ok toogo an kon teda. ²² Ute naan se bo kaal maakin ken naan aal do Raa ki se, Abraam: *Raa aakin se debm daan ki*. ²³ Ken Kitap jaay taad do: *Raa aakin debm daan ki se*, taar se taad ute Abraam kalin ki sum eyo, ²⁴ num taar se taad ute naajege kici, ken Raa utu ajeki tedn jee aak bee naanin ki se kaad ken naajege j'aalkiga maakjege do Raa ken duro Meljege Isa daan yoge tu se jaayo, ²⁵ do naan bo on jeege toolin do taa *kusiñjege do Raa se durinoga daan yoge tu taa j'aki tedn jee aak bee naanin ki.

5

*Isa okjeki taasa ute *Raa*
(1Pr 1.3-9; 1Jn 4.9,10)

¹ Deere, Raa tedjeki jaay j'aki bee naanin ki se, taa naajege j'aalkiga maakjege don ki. Do ute Meljege Isa *al-Masi se, naajege j'onkiga toose ute Raa. ² Naajege k'jeelki ute kaal maakn ken j'aalki do Isa ki se bo, Isa ojeki k'j'onkiga bee Raa do bee Raa se bo, borse

† 4:8 Aak KKR 32.1-2. ‡ 4:17 Aak JEN 17.5. § 4:18 Aak JEN 15.5.

naajege j'ingki do ki. Ɔo naajege maakjege raapo do kɔnd do ken j'ɔndki do Raa ken utu ajeki kɔl maakɲ *nookiɲ ki se. ³ Anum naajege maakjege raapm taa naaɲ se sum eyo, tɛr daala ken dubar aanga dojege tu kic bo, naajege maakjege raapo. K'jeelki dubar se, naaɲ ɛd kaay kaama taa j'aki tɛdn jee tɔɔɔ. ⁴ Ɔo kaay kaama se tɛd deba tɛd debm mɛc. Taa naaɲ se bo naajege k'tɛdkiga jee mɛc ɔ j'ɔndkiga dojege do Raa ki. ⁵ Kɔnd do ken j'ɔndki do Raa ki se, cɛr eyo taa Raa se ɛdjeki maak-jɛɲ dɛn aak eyo maakjege tu se, ute *Nirl Salal ken naaɲ ɛdjeki se.

⁶ Deere, naajege do dɔkiɲ se, naajege j'ɔkki doobm ken j'anki kɔɔdn dojege eyo. Anum kaadn ken Raa ɔndiɲ jaay aan doobiɲ ki se, al-Masi baado ooy taa naajegen jee *kusinge. ⁷ K'jeelki, debkilimi jaay ɔɲ rɔɲ jaay j'aɲ tɔɔliɲ taa debm tɛd naka ute doobiɲ se, bɛɛ, tookiɲ aɲ tɛdn ɔɲɔ. Baat ey num, daan naaɲ tookɲ j'aɲ tɔɔl kic bo taa debm ken lee tɛd bɛɛ jeege tu. ⁸ Num gaɲ aakki, Raa se taadga maak-jɛɲ do naajege tu! Kaad ken naajege k'jee kusinge se bo, Isa al-Masi baado ooy taa naajege. ⁹ Ute moosiɲ se, bɔrse al-Masi tɛdjekiga k'tɛdkiga aak bɛɛ naan Raa ki. Taa naaɲ se, k'jeelki, Isa al-Masi se utu ajeki kaaja ɔ maak-taar Raa se kɔɲ bɔɔy dojege tu ey sum. ¹⁰ Do dɔkiɲ se, naajege k'jee taamooy Raage, num bɔrse, ute yo Gooniɲ ken ooy do kaag ki se, Raa ɔkjekiga taasa ute naaɲa. Ken naajege jaay j'ɔkkiga taasa ute Raa num, mɛt kando ute dur Isan ken duro daan yoge tu se, naaɲ ajeki kaaja. ¹¹ Kɛse daar ara sum eyo, num tɛr ute doobm Mɛljege Isa al-Masi se, naajege maakjege raap aak eyo do Raa ki, taa bɔrse Raa ɔkjekiga taasa ute naaɲ kici.

*Bubjege Adum ute Mɛljege Isa *al-Masi*
(1Kɔr 15.21-22,45-49,56-57)

¹² 'Booyki! Bubjege Adum kaliɲ ki sum bo ken baano ute *kusiɲa do *duni ki. Ɔo kusiɲ ese se bo ken baano ute yo dojege tu. Taa naaɲ se bo yo se utu tɔɔl jeege paac, taa jeege paac ɔk kusiɲa. ¹³ Kaad ken Raa ɛdo te *Ko Taariɲ *Musa ki ey bɔrt se, kic bo kusiɲ utu do duni ki tap. Nabo aan gɔɔ Raa taad te Ko Taariɲ jeege tu ey bɔrt se, taa kusiɲ naade tɛd se, Raa tɔnd te mɛtn kusiɲde eyo. ¹⁴ Ute naaɲ se kic bo iɲ do Adum ki bini aan do Musa ki se, jeege paac yo ɔk tɔɔɔ dode ki. Ey num naade se tɛd te kusiɲ tec aan gɔɔ gen Adum se eyo ken baate tookɲ taar Raa se, ute naaɲ se kic bo, naade lee ooy kooy tap. Ey num Adum se, naaɲ tec aan gɔɔ debm ken utu adɛ baa se. ¹⁵ Num gaɲ kusiɲ ken Adum tɛd se, aas ute bɛɛ ken Raa tɛd jeege tu cɛɛ se eyo. Deere, taa kusiɲ deb kalaɲ tɛd se bo, ɔl jeege dɛna utu ooy kooyo. Mɛt kando bɛɛ Raa se dɛn aak eyo ɔ jeege dɛna, naaɲ tɛddɛn bɛɛ cɛɛ sum ute doobm deb kalaɲ k'dariɲ Isa al-Masi se. ¹⁶ Nakiɲ ken Raa ɛd cɛɛ se, naaɲ tec aan gɔɔ kusiɲ ken Adum baano do duni ki se eyo. Ute doobm ken Adum tujɲno deet deet se bo ɔl Raa kɔɲɲ bɔɔɔ do jeege tu paac. Num ken Raa jaay tɛd bɛɛɲ jeege tu se, ken jeege bo kusiɲdege dɛn aan gɔɔ di kic bo, naaɲ tɛd jeege aak bɛɛ naaniɲ ki ɔ bɔɔɔ kɔɲ koocɲ dode ki ey sum. ¹⁷ Deere, ute kusiɲ deb kalaɲ lak sum bo yo aan do jeege tu paac, mɛt kando ute Isa al-Masi kaliɲ ki sum bo, Raa tɛd bɛɛɲ dɛna jeege tu. Bɛɛ se, naaɲ tɛddɛsiɲ cɛɛ sum ɔ naaɲ tɛddɛnga naade tɛdga aak bɛɛ naaniɲ ki. Ɔo ute Isa al-Masi se, naade kɔsn gaara ɔ baa tiɲg ute naaɲa.

¹⁸ Taa kusiɲ Adum ken tɛd kaliɲ ki se ɔl bɔɔɔ ooc do jeege tu paac. Bin bo ute naabm Isan kaliɲ ki ken tɛdn ute doobiɲ se sum bo, naaɲ ɔɔd do jeege maakɲ kusiɲ ki ɔ ɛddɛn kaaja. ¹⁹ 'Booyki! Do dɔkiɲ se deb kalaɲ sum bo baate tookɲ taar Raa ɔ ɔl jeege ute dɛnde tɛd jee kusinge. Gaɲ Isa se, naaɲ kaliɲ ki sum bo debm took taar Raa ɔ ute naaɲ se, tɛd jeege dɛna tɛd aak bɛɛ naan Raa ki.

²⁰ Ken Raa jaay ɛdo Ko Taariɲ Musa ki sum se, kusiɲ se ziid baa ute naaniɲa. Num gaɲ gɔtn jaay kusiɲ ziid baa ute naaniɲ se, bɛɛ Raa se ziid cir kusiɲ se daala. ²¹ Taa naaɲ se bo aan gɔɔ kusiɲ baano te yoa do jeege tu se, bɔrse se bɛɛ Raa kic tɛdga jikilinge aakga bɛɛ naan Raa ki. Bin bo ute doobm Mɛljege Isa al-Masi se j'aki kɔɲ *kaaja gen tiɲg daayum.

6

**Kusiñ se* ək təwə dojege tu ey sum
(Kəl 3.1-10)

¹ Anum j'aki taadn j'əki di? Naajege j'aki lee tɛdn kusiñ bo taa bæe *Raa se 'ziidn tɛdn den la? ² Gətə! Taa naajege se aan gəw jeegen ooyga kooyo wə ute kusiñ se lɛ, k'gaan̄kiga. Bin num, j'aki kiñg maak̄n kusiñ ki wə di daala? ³ 'Jeelki ey la? Ken naajegen paac̄n jaay *k'batizjekiro se, naajege k'tɛdkiga kalañ ute Isa *al-Masi. Kaad̄ ken se naajege j'ooykiroga tɛlɛ ute naan̄a. ⁴ Ute *batɛm ken k'batizjeki se, naajege j'ooykiga ute naan̄a wə k'duubjekiga ute naan̄ kici. Aan gəw Raa Bubjege duro al-Masi daan yoge tu ute təwgiñ se, naajege kic bo, naan̄ terljekiga kiñgjege tɛdga kiji.

⁵ Deere, naajege se j'ooykiga kalañ ute naan̄a. Wə aan gəw naan̄ duro daan yoge tu se, naajege kic j'utu j'aki dur daan yoge tu aan gəw gen naan̄ se kici. ⁶ K'jeelki, aan gəw Isa k'təwliñ do kaag ki se, naajege ute kiñgjege do dakiñ se kic bo j'ooykiroga ute naan̄a tɛlɛ. Taa naan̄ se bo daa rojegen ken əljeki k'tɛdki kusiñ se, 'kək̄n təwə dojege tu ey sum. Bin se, naajege j'aki kəñ tɛdn bul gen tɛdn kusiñ ey sum. ⁷ Deere, debm ooyga se, wədn̄ga ute kusiñ. ⁸ Anum ken naajege jaay j'ooykiga ute al-Masi se, k'jeelki j'aki baā kiñg ute naan̄a kici. ⁹ K'jeelki, al-Masi jaay ooy duro daan yoge tu se, məwtn naan̄ 'kəñ kooy eyo, taa yo se ək təwə doñ ki ey sum. ¹⁰ Num Isa se ooyga wə naan̄ ooy se jɛ-kalañ sum taa kusiñ jikilimge wə məwtn naan̄ kooy ey sum. Wə bərse jaay naan̄ utu iñg zɛɛr se kiñg naan̄ iñg se, gen Raa. ¹¹ Wə naase kic bo iñgki aan gəw jeegen ooyga kooyo ken 'gaan̄kiga ute kusiñ. Wə bərse iñgki kiñg gen Raa, taa naase 'tɛdkiga kalañ ute Isa al-Masi.

¹² W̄nte kəñki kusiñ kək̄n təwə do daa rose ken utu kooy se wə w̄nte 'tɛdki nak̄n naan̄ bo je se. 'Jeelki, bii kalañ se, naase utu aki kooyo. ¹³ W̄nte 'kəñki doobo daa rose ki dimiñ kalañ kic bo w̄nten 'tɛdn kusiñ; wə w̄nten 'kəñki *Bubm sitange an lee tɛdn kusiñ; num gañ w̄nki rosege paac̄ kaam ji Raa taa naan̄ an tɛdn nakgen ute doobiñ, aan gəw jeegen ooy duroga duru daan yoge tu. ¹⁴ Bin num kusiñ se kəñ kək̄n təwə dose ki ey sum, taa naase se iñgki do *Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki ey sum, num naase se iñgki ute bæe gen Raa.

Naajege k'tɛdkiga bul Raage

¹⁵ Kɛse tap bo je taadn wə di? Aan gəw naajege lɛ k'j'iñgki do *Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki eyo, num naajege lɛ k'j'iñgki ute bæe Raa sum se, bin num j'aki kəñ tɛdn *kusiñ aan gəw ken maakjege je la? Gətə! ¹⁶ 'Jeelki, ken naase jaay wəpkiga kaam ji nam wə 'tookki taariñ se, naase 'tɛdkiga bul debm ken naase 'tookiñki taariñ se. Taa naan̄ se bo ken kusiñ jaay ək təwə dose ki se, naase 'tɛdkiga bulu gen tɛdn kusiñ wə kusiñ naase 'tɛdki se, asen kəl yo ki. Anum ken naase jaay 'took uunki taar Raa se, kɛse naase 'tɛdkiga bul gen Raa wə naan̄ asen tɛdn aki kaak̄n bæe naaniñ ki. ¹⁷ Do dakiñ se, naase iñgkiro bulu gen tɛdn kusiñ, num gañ bərse, naase 'took uunkiga ute maakse paac̄ taar met ken k'dooyseño se. Taa naan̄ se, k'təw̄mki Raa! ¹⁸ Naase se Raa wədsenga dose naatn maak̄n kusiñ ki. Wə bərse naase 'tɛdkiga bul Raa gen tɛdn nakgen ute doobiñ. ¹⁹ Ken maam jaay m'taadsen ute nakgen jikilimge lee tɛd se, taa naase 'booy w̄kumki w̄kəw̄ eyo do taarge tun maam m'lee m'taadsen se. Aan gəw naase w̄kiro rose gen tɛdn nakgen aak kusu wə jig eyo ken əlse naase iñgki kiñg gərdio naan̄ Raa ki se, bərse w̄nki rose 'tɛdki bul Raa gen tɛdn nakgen ute doobiñ; kɛse bo ken asen tɛdn jee *salal.

²⁰ Ken naase iñgkiro bulu gen tɛdn kusiñ se, nak̄n jaay asen kəl naase aki tɛdn nak̄n te doobiñ taa təwə se, gətə. ²¹ Anum kusiñ ken naase 'tɛdkiro se tap bo w̄nkiga di ro ki? Taa nakgen naase iñg 'tɛdkiro se, bərse əlseno maak̄n w̄kəw̄ ki. 'Jeelki nakgen se əl jeege maak̄n yo ki. ²² Wə gañ bərse Raa wədsenga dose naatn maak̄n kusiñ ki wə 'tɛdkiga buliñge. Bin num bərse Raa tɛdsenga 'tɛdkiga jee salal wə naase utu aki kəñ *kaaj̄n gen daayum. ²³ Aan gəw debm tɛdga naaba num j'əgiñ gət-tərgiñ se, bin bo debm tɛdga kusiñ se kusiñiñ se, bɛdiñ yoa. Num gañ Raa se, kaaj̄n gen daayum se, naan̄ ɛdjesiñki cɛɛ taa naajege k'tɛdkiga kalañ ute Mɛljege Isa *al-Masi.

7

*Jee al-Masi*ge se, *Raa ɔddɛga dode do doobm jikilimge tu
(Ep 5.25-31; Gal 2.19,20)

¹ Genaamge, m'je m'asen taadn ute doobm ken jikilimge lee uuno ɔ maam m'jeele doobm se naase kic 'jeelin̄ki, doobm jikilimge lee tɛd se ɔk tɔɔgɔ do debkilim ki kaad ken naan̄ utu zɛɛr sum. ² 'Booyki m'asen taada: mɛnda jaay ɔkga gaaba se. Kaad ken jaay gaabin̄ utu ing zɛɛr se, doobm jikilimge lee tɛd se, gaasin̄ gen rɛsn gaabiŋa. Num ken gaabin̄ jaay ooyga se, doobm jikilimge lee tɛd se, ɔk tɔɔgɔ don̄ ki ey sum ɔ naan̄ kɔŋ kɔkŋ gaabm kuuy. ³ Anum ken gaabin̄ utu zɛɛr sum bo, naan̄ teec ba ɔk gaabm kuuy se, j'an̄ dan̄in̄ mɛnd kɛesn gaaba. Num ken gaabin̄ jaay ooyga se, doobm ken jikilimge lee tɛd se ɔk tɔɔgɔ don̄ ki ey sum. Ken naan̄ ɔk gaaba kuuy kic bo, j'an̄ kɔŋ dan̄ mɛnd kɛesn gaaba ey sum. ⁴ Genaamge, naase kic 'tecki bini. Naase se, *Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki se ɔk tɔɔgɔ dose ki ey sum taa naase ooykiga ute *al-Masi. Bɔrse naase se 'tedkiga mɛtn deb kuuy, naan̄ se al-Masi ken Raa durin̄oga daan yoge tu se, taa naan̄ se bo naajege j'aki tɛdn̄ nakgen tɔal Raa ki. ⁵ Deere, do dɔkin̄ se, naajege k'tɛdkiro nakŋ ken daa rojege bo jea. ɔ nakgen ɔk tɔɔgɔ do rojege tu se bo ken ɔl̄jeki k'tɛdki nakgen ken ajenki kɔl̄ yo ki. ⁶ Do dɔkin̄ se, naajege j'ingkiro bulu do Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki se, num bɔrse naajege se aan gɔɔ jee ooyga kooyo nabɔ al-Masi ɔɔdjekiga dojege maakŋ Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki jaay tɛdjeki bulge se. Bin bo naajege bɔrse j'ɔŋkiga doobm kiji gen tɛdn̄ naabm Raa. ɔ doobm se, *Nirl Salal bo taadjesiŋki. Bin num naajege se, k'tɛdki naabm Raa se ute Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki jaay k'raan̄in̄oga raan̄ do dɔkin̄ se eyo, taa doobm se kaadin̄ deelga.

Naabm ken *Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki tɛda

⁷ Tap ki num j'aki taad j'ɔki di? Ken ɔl̄ jeege tɛd *kusiŋ se, Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki la? Gɔtɔ! Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki se kusiŋ la? Gɔtɔ! Num ken ɔlum jaay maam m'jeel kusiŋ se Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki. Num ken Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki jaay taad ɔɔ: *ɔnte dɔŋɔ*, * ey se ken maam m'dɔŋ kic num, m'jeelin̄ nakŋ se m'tɛd te kusiŋ eyo. ⁸ Num ken Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki jaay taadum m'jeel kusiŋ sum se, kusiŋ ɔŋ doobo ɔɔ ɔlum m'baag dɔŋ napar nakgen ba se paac. 'Jeelki, ken Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki se jaay gɔtɔ se, kusiŋ kic bo, gɔtɔ. ⁹ Do dɔkin̄ ken maam m'jeel te Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki ey se, maam m'utu m'ing zɛɛɛ. Num ken Ko Taar Raa ɛdo Musa ki taadum nakgen gen tɛda sum se, kusiŋ baado taad tɔɔgin̄ dom ki, ¹⁰ ɔ kusiŋ ken ɔk tɔɔgɔ dom ki se, tɛdum maam m'ooyga. ɔ maam ken debm m'ooyga kooy se, Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki ey num am kɛdn̄ kaaja se, bɔrse, ɔlumga yo ki. ¹¹ Ute doobm nakgen Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki taad ɔ gen tɛda se, kusiŋ ɔŋ doobo ɔɔ dɛrlum ɔlum m'tɛdn̄ kusiŋa ɔ tɔɔluma.

¹² Ey num Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki se doobm *salal ɔɔ nakgen naan̄ taad ɔɔ gen tɛd se kic bo, salal, ute doobiŋa ɔɔ jiga. ¹³ Bin num nakŋ jigan ese se bo tɛdga nakŋ ken am tɔal la? Gɔtɔ! Num gan̄ ken tɔalum se, kusiŋa. Ute nakgen jiga se bo, kusiŋ ɔŋ doobo gen tɔɔluma. Bin jaay bo k'jeele kusiŋ se, naan̄ kusiŋ deer deer. Anum ute Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ken taadjeki ɔɔ j'ɔnte 'tɛdki kusiŋ se, ute naan̄ se bo, kusiŋ taad naabin̄ tood tal ɔɔ naan̄ se, kusiŋ aak eyo.

Kusiŋa se ɔk tɔɔgɔ do jikilimge tu

¹⁴ K'jeelki *Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki se iino gɔtn̄ Raa ki, num maam le, goon debkilim sum ɔɔ *kusiŋ se, tɛdumga maam tɛdga buliŋa. ¹⁵ Deere, nakŋ maam m'tɛd se m'ɔnd te mɛtin̄ eyo, taa maam m'tɛd nakŋ ken maam m'je eyo; ey num nakŋ maam m'je, tap bo maam m'ɔŋ tɛdin̄ eyo. ¹⁶ Ken maam jaay m'tɛd nakŋ ken maam m'je ey se, bin se maam m'jeele Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki se, naan̄ jiga. ¹⁷ Anum ken ɔlum jaay m'tɛdn̄ nakŋ jig ey se, maam mal eyo, num kusiŋa ken utu maakum ki se bo, ɔlum m'tɛdn̄

* 7:7 Aak Ekz 20.17.

naan se. ¹⁸ Maam m'jeele maakɲ maam goon debkilim ki se, nakɲ bɛɛ tap bo gɔto. Taa maam se m'je m'tɛdn nakɲ bɛɛ, nabo maam m'ok tɔɔgɲ gen tɛdn naan se eyo. ¹⁹ Deere, bɛɛ ken maam m'je se, tap bo maam m'ɔɲ tɛdn eyo; gaɲ kusin ken maam m'je ey se bo, maam m'lee m'tɛdn. ²⁰ Ken maam jaay m'tɛd nakɲ ken maam m'je ey se, kese maam mala bo tɛdn ute maakum eyo, num kusin ken maakum ki se bo, olum m'tɛd naan ese.

²¹ Maam m'jeelin ute maakum se, bɛeki num, m'tɛdn nakɲ bɛɛ, nabo kusin se ok tɔɔgo dom ki ɔ olum bo gen tɛdn kusin sum. ²² Saapm maam ki se, Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki se tɔolumi. ²³ Num maam m'naam maakum ki ne dim kuuy ken ok tɔɔgo ɔ ɔɲ ɔɲum saapum ɔɲ tɛd nakɲ bɛɛ eyo ɔ kusin se bo tɛdum m'tɛdga bulu gen tɛdn nakgen jig eyo. ²⁴ Maam se kapiɲ tɔoluma! Num naɲa jaay am kɔɔdn doma maakɲ daa ro ken am kol yo ki se? ²⁵ Kese ute doobm Mɛljege Isa *al-Masi! Bin num k'tɔomki Raa!

Taa naan se bo ute saapum se maam m'je m'tɛd nakɲ bɛɛ; num gaɲ maakɲ daa rom ki se, kusin se ok tɔɔgo dom ki.

8

*Jeegen ok *Nirl Salal maakde ki
(Gal 3.13-14, 5.16-25)*

¹ Ter daala, boorse, jee ken tɛdga kalaɲ ute Isa *al-Masi se, moɔtn *Raa aden kojɲ bɔɔro dode ki eyo. ² Taa maam m'tɛdga kalaɲ ute Isa al-Masi se, Nirl Salal ken ok tɔɔgo se, ɛdumga kaaja ɔ ɔdumga doma maakɲ *kusin ken ok tɔɔgo dom ki ɔ am kolum maakɲ yo ki se. ³ *Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki se, oko tɔɔgɲ gen kɔɔdn kusin eyo. Taa jikilimge kic le oko tɔɔgo gen bɔɔbm kɔkɲ Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki se eyo. Num gaɲ Raa mala bo, tɛdn ute doobm ken naan ɔlo Goon maakiɲa ɔ Goon maakiɲ se uuno ro tec gen jikilimge ɔ ɛd ron *serke taa kusina. Ute naan se Raa ɔɲ bɔɔro ooc do Goonin ki taa kɔɔdn kusin jeege. ⁴ Raa tɛdjeki naan se, taa naajegen ken k'lee k'tɛdki nakɲ ken daa rojege je se eyo, num naajegen Nirl Salal lee tɔɔdjeki se bo, taa nakɲ ken Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki taad se j'anɲki tɛdn ute doobiɲa. ⁵ Deere, jee ken lee aan gɔɔ ken daa rode bo je se, naade saap do nakgen tun daa rode jea. ɔ jee ken Nirl Salal bo tɔɔdɛ se le, naade saap bo do nakge tun Nirl Salal bo je se. ⁶ Anum debm saap do nakge tun daa ro bo je se, an kol yo ki. Num gaɲ debm saap do nakge tun Nirl Salal je se, naan 'kɔɲ kaaja ute lapi. ⁷ Taa jee ken je nakɲ ken daa rode bo je se, jee se jee taamooy Raage. Ko Taar Raa se naade took ing do ki eyo taa naade se le ɔɲ aasin eyo. ⁸ Jee ken saap bo do nakge tun daa rode bo je sum se, naade kɔɲ tɔal Raa ki eyo.

⁹ Anum naase se ingki aan gɔɔ ken daa rose bo je se eyo, num aan gɔɔ ken Nirl Salal bo jea, taa naase se, naɲa naɲa kic bo *Nirl Raa se utu maakiɲ ki. ɔ debm jaay ok Nirl gen al-Masi ey se, naan se debm naan eyo. ¹⁰ Ken al-Masi utu maakse ki se, taa kusin se daa rose se utu 'kooyo. Num aan gɔɔ Raa tɛdsenga aak bɛɛ naanin ki se, Nirl Salal se ɛdsenga kaaja. ¹¹ Ken Nirl Raa ken duro Isa daan yoge tu se jaay utu ing maakse ki num, Raa ken duro Isa al-Masi daan yoge tu se, ute Nirlin ken utu maakse ki se, 'dur rosen ken utu kooy se daan yoge tu kici.

¹² Taa naan se bo, genaamge, Raa je ɔ tak bo j'aki king aan gɔɔ ken Nirl Salal bo jea, num j'ɔɲte kingki aan gɔɔ ken daa rojege bo je se. ¹³ Taa ken naase jaay ingki aan gɔɔ ken daa rose bo je se, naase utu aki kooyo. Num ken naase jaay ɔɲki Nirl Salal bo tɔɔdɛ se, nakɲ ken daa ro ɔlsen 'lee tɛdki se, naase anki rɛsn naata ɔ naase aki kaaja. ¹⁴ Taa jee paacɲ ken Nirl Raa tɔɔdɛ se, naade se tɛdga gaan Raage. ¹⁵ Nirl Raa, ken ɛdsen se taa asen tɛdn bulge eyo ɔ jee ken ok beere maakde ki eyo, num Nirl Raa se, tɛdsenga 'tɛdkiga aan gɔɔ gɛninge mala. Ute Nirlin se bo, naajege k'danɲki Raa j'ɔɲki: Abba ken je deekɲ ɔ: Bua. ¹⁶ Nirl Raa se bo ken taadjeki maakjege tu ɔ naajege se k'gaan Raage. ¹⁷ Deere, naajege k'gɛninge se, j'utu j'aki kɔɲ nakgen jig aak eyo ken naan bɔɔbin jeenge tu se ɔ nakɲ ken Raa bɔɔbin se gen al-Masi ɔ naajege se j'utu j'aki kɔɲ bedjege ute naan kici. Ken naajege jaay k'dabarkiga ute naan se, j'utu j'aki baa kend maakɲ *nookin ki kici.

Raa utu kəl geninge maakɲ nookin ki
(Jn 10.27-30)

¹⁸ Maam m'jeele, dubarjegen ken borse jaay, k'doojin ute doobm jaay Raa utu ajeki taadn *nookin se, dubar se paac paac aas dim eyo. ¹⁹ Taa nakgen Raa aal paac se, ing aak kaama booy nuɲ ki, Raa utu 'taadn geninge jeege tu tal. ²⁰ Nakgen ken Raa aaldeno paac se, 'tedga nakɲ cere ɔ kese naade malinge bo je eyo, num tɔɔɲ kuuy bo tedden naade tedn nakɲ cere. ɔ ute naan se kic bo, Raa eddenga nakɲ ken naade an kond dode ro ki. ²¹ Taa bii kalan se, nakgen Raa aalo paac se, naan utu aden kɔɔdn dode naatn maakɲ nak ken ɔk tɔɔɔ dode ki ɔ tedden naade 'ruumu ɔ naade utu kɔɲ dode aan gɔɔ gaan Raagen utu kend maakɲ nookin ki. ²² K'jeelki, bini borse kic bo nakgen Raa aalde paac se, utu dabara dabara aan gɔɔ mend diig baa baa koojo. ²³ Anum naade kalde ki sum bo dabar eyo, num naajegen j'ɔɲkiga *Nirl Raa deet deet ɔ naan utu ajeki kedn nakgen kuuy kic se, naajege kic k'daayki aan gɔɔ mend baa baa koojo se. Kaad ken naajege j'utu j'aakki kaak kaam Raa ken utu ajeki kɔɔdn rojege naatn maakɲ dubar ki ɔ j'aki tedn geningen mala mala se. ²⁴ Deere, Raa se aajjekiga nabo naajege j'ɔɲ j'aakki ey borto num naajege j'ondki dojege don ki. ɔ nakɲ jaay j'aakin kiga ute kaamjege se j'ondki do, do ki ey sum, taa nakɲ jaay j'aakin kiga se, j'ɔɲin kiga. Naɲa jaay 'kond don do nakɲ ken naan aakga kaak ute kaamin se? Nam 'tedn naan se tap bo, gɔɔ. ²⁵ Num naajege j'ondki do se, do nakge tun k'j'aakin ki te ey borto ɔ ute naan se naajege j'aayki kaamjege j'ing j'aakki kaamina.

²⁶ Daala, naajegen ken j'okki tɔɔɔ doobm Raa ki ey se, Nirl Raa se bo baado noogjeki. Taa naajege se k'jeelki tond metn Raa ute doobin eyo, num Nirl Raa bo eem Raa taa naajege. Naan eemin ɔ daay des des se ute taargen cir taargen k'lee k'tondki metn Raa se. ²⁷ ɔ Raa se le, naan jeel narj maakɲ jikilinge ɔ jeel saapm *Nirl Salal se kici. ɔ Nirl Salal se tond meta taa jee naange. Naan tond meta se aan gɔɔ ken Raa maakin jen ro ki.

²⁸ K'jeelki, nakɲ paacɲ ken aan do jeege tun je Raa se, Raa tedin paac aan kaama taa aden tedn bεε. Do dakin tap bo, Raa se uunoga kuun doa ɔ danɲen taa tedn nakɲ ken naan maakin jen ro ki. ²⁹ Taa kaad ken Raa utu aal kaal duni tap bo, jeegen ken naan aden tedn 'tecn Goonin se, Raa jeeldenoga. Bin se, Goonin se tedn goon paragɲ gen genaagen dena. ³⁰ Ken Raa jaay uun doa gen tedn nakɲ se, naan danɲe gen tedn jeenge. ɔ ken naan jaay danɲe sum se, naan tedde tedga aak bεε naanin ki. Bin sum eyo, num naan nookdenoga kici.

Raa se jejeki aak eyo

³¹ Bin num j'aki taadn j'ɔɔki di? Ken Raa jaay ute naajege num, ken ajeki cir tap bo naɲa? ³² Raa se, Goonin kic bo naan ɔɲin baado ooy taa naajege paac. ɔ ken Raa jaay edjeki Goonin mala se, deer deer naan ajeki kɔɲ kedn nakgen baa se paac kic ey la? ³³ Jee ken Raa bεε tɔɔddenga tɔɔd tedga jee naange se, naɲa bo aden kɔɲ mindde? ɔ jee se le, Raa mala bo tedden tedga aak bεε naanin ki. ³⁴ Bin num ken aden kɔɲ bɔɔɔ dode ki se tap bo, naɲa? Gɔɔ! Taa Isa *al-Masi se ooyga taa naajege, ter Raa durinoga daan yoge tu ɔ borse, naan utu ing do ji daam Raa ki ɔ utu eem Raa taa naajege.

³⁵ Ken ajeki gaan ute maak-je al-Masi se tap bo di? Dubar la? Nakɲ ɔɲɲ deel do la? Jee ken lee ɔɔdjeki yεεbjege se la? Bo la? Daaye la? Gɔɲ jig ey ken utu kutn deba la? Lo yo ne? Gɔɔ! Dim jaay ajeki gaan ute maak-je al-Masi se, gɔɔ. ³⁶ Aan gɔɔ taar ken Kitap taad ɔ:

Taa naai Raa se, bii-raa jeege je doobm ken ajen tɔɔɔ;

ɔ naaje se k'tec aan gɔɔ baatgen k'baado baa tɔɔɔ se.*

³⁷ Num ute tɔɔɲ debm ken jejeki se, naajege k'cirki nakge paac. ³⁸ Maam se m'jeelin maakum ki deer deer: yoa, 'kinɲ borse, *kɔɔdn Raage, nakgen ɔk tɔɔɔ raan, nakgen borse ute kengen naan ki, nakgen paac ɔk tɔɔɔ do jikilinge tu, ³⁹ nakgen raan ɔ kengen maakɲ

* 8:36 Aak KKR 44.22.

naaŋ ki, nakgen Raa aalin paac se, dim jaay ajeki kɔŋ gaan ute maak-je Raa ken jejeki ute doobm Mɛljege Isa al-Masi se tap ɓo, gɔtɔ.

9

**Raa ute jeengen gaan *Israelge
(Gal 4.22-31)*

¹ Gɛnaamge, taa maam m'ute *al-Masi se k'kalan se, taar maam m'je taadn se met ki, ɔk taar-kɔɔb eyo. Ɔɔ *Nirl Salal kic taadum ɔɔ taarum se met ki ɔɔ maakum kic took do taarge tun se. ² Ɔɔ maam maakum tuj kasak kasak ɔɔ daayum nakŋ se ɔɔnum aak eyo. ³ Deere, gen gɛnaamge se, ken doobo jaay kuuy gɔtɔ num, ɔŋ Raa am naama ɔɔ m'gaan ute al-Masi, ken naaŋ se jaay 'tedn bɛɛ gɛnaamge tun metjilje kalan se ɔɔ naade 'kɔŋ kaaja se, taa naaŋ se maam m'tooko. ⁴ Naade se ɓo gaan Israelge ken Raa bɛɛr tɔɔddeno taa tedn gɛninge. Naade ki ɓo Raa taaddeno *nookina, *dɔɔko ute naade, taaddeno *Ko Taar ken naaŋ ɛdo *Musa ki, taaddeno doobm ken naade an lee keeme ɔɔ taaddeno nakŋ ken naaŋ utu adɛn kɛda. ⁵ Naade se teeco metjil bugge tun do dɔkina ɔɔ ken al-Masi jaay uuno ro debkilimi se, naaŋ kic ɓo teeco metjil bugge tun se. Ɔɔ al-Masi se, naaŋ ɓo Raa ɔɔ naaŋ ting do nakge tun ɓaa se paac, ɔɔ daayum jeege lee tɔɔmina. *Amin!

⁶ Bin num j'ɔŋte 'saapki j'ɔɔki nakŋ ken Raa taado ɔɔ utu kɛdn jeege tu se tedga nakŋ cɛɛ. Taa naaŋ se ɓo 'booyki. Gaan Israelge se, naade paac Israelgen mala mala eyo. ⁷ Gaan *Abraamge sum se dena, nabo naade paac se gɛningɛn aan gɔɔ ken Raa taadn se eyo. Taa naaŋ se ɓo, Raa taad Abraam ki ɔɔ: Metjil Isaka se ɓo, 'ted metjil naai.* ⁸ Gɔtn se, Raa je taadn ɔɔ gaangen Abraam toojde se, naade paac gaan Raage eyo; num Raa taadnɔ gɛningɛn mala mala se, kɛdgen ken Raa mala taadnɔga taad ɔɔ utu anɔŋ kɛd se. ⁹ Nakŋ ken Raa taadn ɔɔ utu an kɛd se, naaŋ deekin ɔɔ: *Baar kuuy kaadn ara bin se, maam m'utu m'ade terle ɔɔ m'kɔŋ mendi Sara se te goon gaaba jin ki†.*

¹⁰ Bin sum eyo. 'Jeelki, Rebeka se gɛningɛn naaŋ toojden di se bubjege tu Isaka ki. ¹¹⁻¹² Num Raa taad Rebeka ki ɔɔ: *Goon naai an koojn deet se utu 'tedn bul gen debm baat se‡.* Kaad ken jaay Raa taad taar bin se, gaange se j'toojden te ey ɓortɔ ɔɔ naade le ɔŋ ted te jiga ey le *kusin ey ɓort kici. Ken Raa jaay taad bin se, taa naaŋ se je taadn ɔɔ naaŋ tedn nakŋ ken maakin jen ro ki. Naaŋ dan debm ken naaŋ ɓo bɛɛr ɔɔdina. Ɔɔ debm ken naaŋ bɛɛr ɔɔdin se, taa naaŋ ɓo tedga ted nakŋ bɛɛ eyo. ¹³ Aan gɔɔ taar maakŋ Kitap ki Raa taad ɔɔ: *Maam m'jedoga *Yakub ɔɔ Ezo se, maam m'ɔɔd m'undinoga naatn.§*

¹⁴ Bin num j'aki taadn j'ɔɔki di? Raa se tedn nakge ute doobin ey la? Gɔtɔ! ¹⁵ Taa naaŋ se ɓo, do dɔkin Raa taad Musa ki ɔɔ:

Maam m'tedn bɛɛ debm ken maam m'je m'an tedn bɛɛ ɔɔ m'keɛjn do deb ken maam m'je m'an keɛjn don ki.*

¹⁶ Ken Raa jaay bɛɛr ɔɔd deba se taa deba se ɓo je eyo lo tedga ted nakŋ bɛɛ eyo, num kɛse Raa mala ɓo, tedn bɛɛ. ¹⁷ Ter maakŋ Kitap ki Raa taad Gaar magal gen Masar ki ɔɔ: *Maam m'ɔli Gaarge se taa maam m'taadn tɔɔgum doi ki ɔɔ jeege do naaŋ ki paac am nooko†.*

¹⁸ Taa naaŋ se ɓo, Raa aak taa-daay debm ken naaŋ je an kaakŋ taa-daayina ɔɔ debm don mɔŋg se, Raa ɔŋin tedn do mɔŋgo ɓaa ute naanina.

Raa se naaŋ aan gɔɔ debm kɔɓo

¹⁹ Daan naane naai am taad ɔɔ: ken Raa jaay bɛɛr tɔɔd jeege bin se gen di jaay naaŋ mooy jeege? Nakŋ ken Raa ɓaa ted se, nana jaay 'tookŋ do ki ey se? ²⁰ Naai debm taad bin se: naai tap ɓo nana jaay 'naaj ute Raa se? Nakŋ j'ɔɔdina kɔɓ ute nenje se kɔŋ taad debm ken ɔɔin se ɔɔ: naai tap ɓo ɔɔum bin se, gen di? Gɔtɔ! ²¹ Debm kɔɓm nakge se, naaŋ se mel nenje. Ken naaŋ je se ute nenjen ese sum ɓo, naaŋ ɔɔ nakŋ aak bɛɛ ken k'tɔɔdden naatn ute bii laa, ey le ɔɔ nakgen kuuy se ken bii-raa k'lee k'tedn naaba, bin ey la?

* 9:7 Aak Jɛn 21.12. † 9:9 Aak Jɛn 18.10, 14. ‡ 9:11-12 Aak Jɛn 25.23. § 9:13 Aak Mal 1.2-3.
* 9:15 Aak Ekz 33.19. † 9:17 Aak Ekz 9.16.

²² Ken Raa jaay je tēdn aan gōō debm kōbm nakge se, naai tap bo ōli di maak ki? Ey num Raa se je taadn maak-taariñ ute tōōgiña nabo naan aay kaamin dena serk jee ken taariñ maakiña, naaden ken nakñ naade tēd se aasdenga ken Raa utu aden kutu. ²³ Ute nakgen naan tēd paac se Raa se je jeege paac jeele, naan se debm magala ō ōk *nooko ō naan je naajegen ken naan tēdjeki bēe se j'aki kend maakñ nookiñ ken naan daapiñga daap do dōkiñ se. ²⁴ Jee ese se Raa taad ute naajege. Ōō Raa se bēer tōōdō maakñ Yaudge tu kaliñ ki sum eyo, num naan bēer tōōdōga maakñ jeege tun baa se paac kici. ²⁵ Aan gōō ken Raa taad maakñ Kitapm Oze ki ō:

Jee ken do dōkiñ jee maamge ey se, borse maam m'taadden m'ōō: naase se 'tēdkiga jee maamge.

Ōō metjil jee ken maam m'jede ey se, borse maam m'taadden m'ōō: maam se m'jese‡.

²⁶ Daala, jee ken k'taadden j'ōō:

naase se jee maamge ey se, borse k'taadden j'ōō: naase se j'utu j'lasen dan gaan Raagen zεεε.§

²⁷ Taa maakñ gaan *Israelge tu se debm taad taar teeco taar Raa ki roñ Ezayi kic bo taadga taad taariña maakñ Kitap ki do dōkiñ ō:

Ken gaan Israelge jaay tēdga dena aan gōō keesn taa baar ki kic bo, maakde ki se jee metinge sum bo 'kōñ kaaja.

²⁸ Taa Meljege Raa taariñ naan taad se,

*naan utu an naar tēdn kaasn ute doobiña.**

²⁹ Daala, maakñ Kitapm debm taad taar teeco taar Raa ki roñ Ezayi taad daala ō:

Ken Meljege Sidburku jaay ōñte jeejegen metinge ey se,

kaadn naane metjil naajege se k'j'utkiga aan gōō jee maakñ gēger ken Sōdom ki ute ken Gōmōr ki se.†

Ken tēd debkilimi aak bēe naan Raa ki (Rm 3.19-29; Gal 3.8-14,21-29)

³⁰ Anum j'aki taadn j'ōōki di? Jeegeen Yaudge ey se, je te doobm ken tēdn aak bēe naan Raa ki eyo. Num gan naade se bo tēdga aak bēe naan Raa ki se, taa naade aalga maakde doñ ki. ³¹ Ey num gaan *Israelgen ōk *Ko Taar ken Raa edō Musa ki ōñō ō ute naan se sum bo, naade je tēdn jee aak bēe naan Raa ki se, nabo naade ōñ aasiñ te eyo. ³² Anum ken tēdden jaay naade ōñ aasiñ ey se tap bo ne di? Naade jede te eyo ken naade tēdn aak bēe naan Raa ki ute doobm kaal maakde se, taa naade se saap ō taar ken Ko Taar ken Raa edō Musa ki taad se, ken naade tēd aasiñga ute doobiñ sum bo, naade kaakñ bēe naan Raa ki. Kēse bo ken ōlde naade rōk ko se ō tooc se. ³³ Taar se Kitap kic bo taadga taad ō:

Aakki! Maam m'ōōdga ko maakñ gēger ken Sion ki

ō ko se utu rōkñ jeege ō naan se liñ ken utu 'tēdn jeege tooco.

Num debm jaay aalga maakiñ do liñ ken ese se, naan kōñ kend maakñ sōkōñ ki eyo‡.

10

¹ Genaaamge, maam se m'je ute maakum paac taasum Yaudge se kic 'kōñ kaaja. Taa naan se bo, maam m'eem *Raa taa naade. ² Deere, maam m'jeele naade se dōk maakde do Raa ki, nabo Raa se naade jeel ōkiñ te mala mala eyo. ³ Ōō naade jedō te doobm ken Raa tēdn jeege aak bēe naaniñ ki se eyo. Num naade malinge bo je doobm ken aden 'tēdn aak bēe naan Raa ki. Taa naan se bo, doobm ken Raa tēd jeege aak bēe naaniñ ki se, naade baate tookñ do ki. ⁴ Taa tōōgñ gen *Ko Taar ken Raa edō Musa ki ōk do jeege tu se, *al-Masi 'daaringa taa jee paacñ ken aalga maakde do al-Masi ki se, tēdga aak bēe naan Raa ki.

*Debm jaay aal maakiñ do *al-Masi ki se ōñga kaaja*

⁵ Booyki taar ken *Musa raan do dōkiñ maakñ *Ko Taar ken Raa edīño se, naan ō taargen Ko Taar Raa taad ō gen tēda se: *Debm ken tēd aasiñ ute doobiñ paac jaay bo 'kōñ*

‡ 9:25 Aak Oz 2.23. § 9:26 Aak Oz 1.10. * 9:28 Aak Eza 10.22. † 9:29 Aak Eza 1.9. ‡ 9:33 Aak Eza 8.14 ō 28.16.

kaaja*. ⁶ Num doobm ken ɔl jeege aal maakde do Raa ki jaay tɛdn aak bɛɛ naanin ki se, Kitap taad ɔɔ: *Ɔnte taadn ute maaki ɔɔ: «Nan̄a jaay 'kookn̄ maakn̄ raa ki»* kese je deekn̄ ɔɔ: nan̄a ade dan̄ al-Masi ade booy do naan̄ ki se. ⁷ Ter ɔnte taadn̄ ɔɔ: nan̄a jaay booy baa maakn̄ bɛɛ yoge tu, kese je deekn̄ ɔɔ: nan̄a ade dan̄ al-Masi ade teecn̄ daan yoge tu. ⁸ Num maakn̄ Kitap ki taad ɔɔ: *Taar Raa se, naan̄ gɔɔr ute naai; naan̄ utu maaki ki ɔɔ taari ki.*†

Taar Raa ese bo naaje k'lee k'taadn̄ jeege tu j'ɔɔ j'aal maakde do Raa ki. ⁹ Ken naai jaay 'took ute maaki ɔɔ 'jeel Raa se duroga Isa daan yoge tu, ɔɔ 'taad naan̄ jeege tu ɔɔ Isa se naan̄ bo Meli se, kese naai 'kɔn̄ kaaja. ¹⁰ Taa ken naajege jaay j'aalkiga maakjege do Isa ki se, k'tɛdkiga aak bɛɛ naan̄ Raa ki. Ɔɔ ken k'taadki naan̄ jeege tu j'ɔɔki: naan̄ bo Meljege se, j'aki kɔn̄ kaaja. ¹¹ Aan gɔɔ taar ken Kitap taad ɔɔ: *Debm̄ jaay aalga maakin̄ do naan̄ ki se, sɔkɔn̄ an̄ tɔɔl eyo*‡. ¹² Anum Yaudge ute Yaudge ey paac se naade ɔn̄ga kaaja ute doobm kalaŋ sum, taa naade paac se Melde bo ken kalaŋ ese sum. Naan̄ tɛd bɛɛ jeege tun paacn̄ ken lee eemiŋa. ¹³ Taa naan̄ se bo Kitap taad ɔɔ: *Debm̄ jaay eem ro Meljege se, Meljege an̄ kaaja*§.

¹⁴ Ken bin num jeege jaay utu aal te maakde don̄ ki ey bɔrt se, naade an̄ keem ɔɔ di? Naade kaal maakde don̄ ki ɔɔ di? Ɔɔ ken nam jaay baado taadde te taarin̄ ey se, ute doobm gay jaay naade 'booy ron̄ se? ¹⁵ Ɔɔ ken j'ɔl te jee taadn̄ Taar Raa gɔtde ki ey se, nan̄a jaay ade baa taadn̄ taar se? Taa naan̄ se bo, Kitap taad ɔɔ:

*Aakki! Jee ken baano ute Labar Jiga se, jeege maakde raap dode ki den̄ aak eyo**.

¹⁶ Anum Labar Jigan ese, jee metinge sum bo took aal maakde do ki. Taa naan̄ se bo, debm̄ taad taar teeco taar Raa ki ron̄ Ezayi taad maakn̄ Kitap ki ɔɔ:

Melje, taar ken naaje k'taad jeege tu se, nan̄a bo took uunga?†

¹⁷ Anum 'booyki: debm̄ jaay took aal maakin̄ do taar ken ese se, booy k'taadn̄ga taar se jaayo. Ɔɔ taar ken naan̄ booyin̄ ese se, iin̄o gɔtn̄ al-Masi ki.

¹⁸ Anum m'tɔnd metse tu: taar se, Yaudge booyin̄ te ey la? Gɔtɔ! Taar se naade booyinga aan gɔɔ ken Kitap taad ɔɔ:

Jeege baa taadga taar Raa se jeege tu gɔtn̄ baa se paac,

ɔɔ taar se jee do naan̄ ki paac booyinga.‡

¹⁹ Ter m'tɔnd metse daala: metn̄ taar se tap bo, gaan *Israelge booy ɔkin̄ te ey la? Deere, naade booy ɔkinga nabɔ baate tookn̄ do ki. Taar se Musa bo uuno metin̄ deete ɔɔ taaddeeno taar ken Raa ɔɔ:

Naase jeemge se, m'asen tɛdn̄ aki ni ro jeege tun ren̄ ren̄.

Ɔɔ m'asen tɛdn̄ naase maakse asen taar do jeege tun jeel dim̄ eyo.§

²⁰ Ter debm̄ taad taar teeco taar Raa ki ron̄ Ezayi se, aay kaamin̄ bini taadden daala ɔɔ:

Maam Raa se, jee ken jem ey se bo, ɔn̄junga.

*Ɔɔ jee ken je te doobum ey se bo, maam m'taaddeŋ roma.**

²¹ Gan̄ ute gaan Israelge se Raa taad ɔɔ:

Bii-raa maam m'ɔl jim m'dan̄ gaan Israelge m'ɔɔ ade baa gɔtum ki

nabɔ naade se, jee naajn̄ taarge ɔɔ baate tookn̄ Taaruma.†

11

*Gaan *Israelge se *Raa baatde te eyo*

¹ Ter m'tɔnd metse daala: bin num Raa se, baatega jeenge la? Gɔtɔ! Naan̄ baatden te eyo. Taa maam kic m'kɔd Israel, m'teeco metjil *Abraam ki ɔɔ m'teeco taa bɛɛ Benjamin ki. ² Bin num Raa se jeengen naan̄ bɛɛ tɔɔddeŋ do dɔkin̄ se, naan̄ baatden te eyo. Ey num naase 'booyin̄ki te ey la, taar ken k'raan̄o maakn̄ Kitap ki, ken taad ute *Eli, debm̄ ken taad taar teeco taar Raa ki, kaad ken naan̄ sakak gaan Israelge gɔtn̄ Raa ki, naan̄ ɔɔ:

* 10:5 Aak Lb 18.5. † 10:8 Aak Dt 30.11-14. ‡ 10:11 Aak Eza 28.16. § 10:13 Aak Jl 2.32. * 10:15 Aak Eza 52.7. † 10:16 Aak Eza 51.3. ‡ 10:18 Aak KKR 19.4. § 10:19 Aak Dt 32.21. * 10:20 Aak Eza 65.1. † 10:21 Aak Eza 65.2.

³ Meluma, jee ken taad taar teeco taari ki se, naade tōaldenoga dō gōtn ken k'lee k'tedi *serke se le, naade tōokinga naatn. Dō maam le, m'wōpga m'kalum ki sum. Dō naade je am tōol.* ⁴ Num Raa tap bo terliŋ dō di? *Jeege dupu-cili se, maam m'bōabdenga dō naade se oŋ erg te naan maraŋ k'dariŋ Baal ken jeege lee eemiŋ se eyo.*† ⁵ Borse kic bo, maakŋ gaan Israelge tu se, wōpga jeege cōkō ken Raa bēer tōoddenga ute bēeŋa. ⁶ Raa bēer tōoddē se taa naade bo tēdga nakŋ bēe eyo, num naaŋ bēer tōoddē se ute bēeŋa, ken bin ey num, bēe Raa se kōŋ tēdn bēe ey sum.

⁷ Taar se tap bo je taad dō dō? Gaan Israelge se nakŋ naade je se tap bo oŋ te eyo. Num jee wōpm ken Raa bēer tōoddenga tōod se bo, oŋga nakŋ se. Num jee kuuy se le, tēdga jee naaŋŋ taarge. ⁸ Aan gōd ken Kitap taad dō:

*Raa tēdden naade se jee taara end dode ki eyo,
deebdenga kaamde naade oŋ aak ok eyo*

dō turumdenga bidege naade oŋ booy eyo;

bini jaaki kic bo, naade utu iŋg gōtn kingdeki se sum‡.

⁹ Maakŋ Kitap ki se, jee se Gaar *Daud kic bo taad rode ki dō:

Dŋ kōsdege se aden tēdn aan gōd rēecŋ ken aden tōnd kōkō.

Dŋ 'tēdn aan gōd nakŋ aden rōkŋ naade tooco dō oŋ Raa aden dabara.

¹⁰ *Dŋ Raa ade tōokŋ kaamde mōotn naade kōŋ kaakŋ dim eyo,
dō oŋ aden tōnd daam deere dode ki§.*

¹¹ Maam m'je m'tōnd metse daala: ken gaan Israelge jaay rōkŋ tooc se, gen sōrōkin la? Gōtō! Num ute rōkŋ toocŋ ken naade tooc se, kaad ken se bo, Raa kaajŋ jee ken Yaudge eyo. Anum ken Raa jaay aaj jee ken Yaudge ey se, Yaudge se aakdega num, maakde ade kōōdō dō je dōobm kaaja kici. ¹² Num kaad ken gaan Israelge jaay baate tookŋ taar Raa se bo, Raa tēdn bēeŋa dēna jeege tun baa se paac. Dō ken Yaudge jaay tēdn jee naaŋŋ taarge sum se, Raa tēd bēeŋa jeege tun do naaŋ ki paac. Anum 'saapki tu, kaadn ken jaay gaan Israelge utu kōŋ kaaja se, bēe Raa ese se, utu 'tēdn dēn cir daal ey ne?

Raa aaj jeege Yaudge eyo

¹³ Borse, maam m'je taadn ute naasen Yaudge ey se. Maam se *m'debm kaan naabm Isa al-Masi taa naasen Yaudge ey se. Taa naaŋ se bo, maam maakum raapo do naab ken Raa edumsin se. ¹⁴ Maam m'je taasum Yaudge se, jee metiŋge kaakŋ naabum se ade rōōŋ maakde dō aden kōl naade ni ro jeege tu, taa bii kalaŋ jee metiŋge utu kōŋ kaaja kici. ¹⁵ Ken Raa rēs gaan *Israelge kaad ken se sum bo, naaŋ ok taasa ute jee ken Yaudge eyo. Num kaad ken jaay Raa utu terl kōkŋ gaan Israelge jiga se, kēse 'tēdn dō di? Kēse tēdn nakŋ bēe aak eyo, 'tēdn aan gōd jee ooyga kooyo ken Raa utu aden kēdn kaaja.

¹⁶ Ken mappa jaay k'dup cōkō j'edga Raa ki se, mappan wōp se paac tēdga gen Raa. Ken kaaga jaay j'edga met kōŋ Raa ki se, letiŋ se kic bo, tēdga gen Raa. ¹⁷ Gaan Israelge se tec aan gōd *ko olibm maakŋ jinene ki ken k'tōgŋga ute letiŋgen metiŋge se. Dō naai ken kōd Yaud ey se tec aan gōd letn ko olibm maakŋ kaag ki dō naai j'ōgio dō k'baado j'ōli gōd letn ko olib ken k'tōgŋga tōg letiŋgen metiŋge se. Borse, naai kic iŋg te tōōgŋ metn ko olibm ken maakŋ jinene ki se. ¹⁸ Taa naaŋ se bo, oŋte koono do letn ko olib ken k'tōgdenoga se. Ken oli oon tap bo taa di? Naai le letē sum. Naai bo gak ko kaag eyo num ko kaaga bo gaki naai.

¹⁹ Maakse ki se, deb kalaŋ am taadn dō: «Raa se naaŋ bo debm 'tōgŋ letge dō uunumo dō baado olum gōdē ki.» ²⁰ Deere, naade se jaay Raa tōgdē se taa naade baatega kaal maakde doŋ ki dō naai jaay baado k'j'ōli gōdē ki se, taa naai aal maaki doŋ ki. Bin num oŋte magal roi, dō ond kōndō. ²¹ Ey num Yaudge se bo letgen deer deer. Ute naaŋ se kic bo, Raa oŋ oŋde te eyo. Anum naai letn k'baado k'j'ōli kōl gōdē ki sum se, ken naai jaay aal maaki doŋ ki ey se, naaŋ utu ai kōgŋ kundi naatn kici. ²² Jeelki, Raa se naaŋ debm jiga nabo naaŋ debm kōjŋ bōōdō do jeege tu kici. Jee oŋ dōobm Raa se, naaŋ utu aden kōjŋ

* 11:3 Aak 1Gar 19.10, 14. † 11:4 Aak 1Gar 19.18. ‡ 11:8 Aak Dt 29.4 dō Eza 29.10. § 11:10 Aak KKR 69.22.

bөөрө dodé ki ээ ute naai se, ken naai jaay ing aal maaki do беең ki se, naan debm jiga ute naai. Ey num, бее, naan ai kээдн kundi kici. ²³ Bin бо ken Yaudge jaay terloga готн Raa ki se, Raa aden көң тал гээде ki daala, taa Raa se эк тээгэ ken тэдн naan se. ²⁴ Naasen ken Yaudge ey se, 'tecki aan гээ letn ko эlibm maakн kaag ki ken k'təgino jaay k'баado k'təlin гээ letn ko эlib ken maakн jinən ki se. Ken Raa jaay тэдн nakн ese se, Yaudge se kic, naan adeno terl тал гээң ki ey ne, naaden ken letn ko эlibm mala mala se?

Yaudge kici utu көң kaaja

²⁵ Anum genaamge, maam m'je m'asen taadn nakн ken Raa баа тэдa jaay naase *l'jeelki metin ey se. Bin бо naase aki тэдн rose aan гээ jee jeel таар eyo. Taa ken gaan *Israelgen metinge jaay baate tookн kaal maakde do Raa ki se, bini jee баа se paac ade баа готн Raa ki jaayo. ²⁶ Ээ bin бо gaan Israelge paac utu 'көң kaaja bin kici aan гээ ken Kitap таад ээ: *Debm utu 'kээдн do jeege se,**

utu ade kiin maakн гегер ken Sion ki.

Ээ metjil *Yakub se, naan utu aden кээдн dodé maakн naajн таарde ki.

²⁷ Ter Raa таад ээ:

*Kese *дээкн ken maam m'utu m'dээкн ute naade,*

*kaad ken se бо maam m'ade тээл *kusiңdege†.*

²⁸ Yaudge se baate tookн Labar Jiga ген Isa; taa naan se бо naade тэдга jee taamooy Raage. Kese тэдсenga бее naase ki. Ey num naade se Raa беер тээддenga тээд do дэкиңa. Naade se Raa jede, taa бугдеге. ²⁹ Ken Raa jaay беер ээдга deba ээ эдiңga naka se, мээтн naan terl таарin ey sum. ³⁰ Do дэкиң se, naasen ken Yaudge ey se, 'baatekiro tookн таар Raa. Num ken бөрse jaay Yaudge baate tookн таар Raa sum se, Raa se тэдсenga бее. ³¹ Ээ ken Yaudge jaay baate tookн таар Raa se, ute naan se jaay naasen Yaudge ey se, Raa тэдсenga бее. Bin бо, бөрse Yaudge Raa utu aden тэдн беең kici. ³² Taa Raa se эң jikilinge paac baate tookн таарin se naan эңde готde ki aan гээ bulge taa naan je aden тэдн беең paac.

Raa se naan magal aak eyo, k'təomiңki

³³ Deere, бее Raa se ден бее eyo! Raa se naan jeel-taara ээ nakge paac naan jeelde. Nakн naan saap jaay uun do se, nam tap бо jeel таадн тээкн metin eyo. Nakgen ken naan тэдден paac se, nam tap бо эң энд ute metin eyo. ³⁴ Taa Kitap таад ээ:

Saapm Meljege Raa se naңa tap бо jeele? Bii kalaң tap бо naңa dejiңga‡?

³⁵ Ləbu bii kalaң nam эдiңga ne dim deet Raa ki jaay Raa terlin nakin la?§

³⁶ Deere, nakgen баа se paac, naan бо Mel-kaalde. Naan бо debm ken aakde dodé ki ээ nakge se paac kaam jiңa. Bin num Raa se, эң jeege daayum an *nooko! *Amin!

12

**Raa aajjeki se ген тэдн naabiңa*

(Ep 4.1-16; 1Kor 12.12-27)

¹ Genaaamge, 'booyki m'asen taada: aan гээ Raa тэдjekiro бее se, bin se daayum эдki rose paac Raa ki, ээ kingse se эңiңki *serke Raa ki. Kese бо serкн *salal ken тээл Raa ki. Anum Raa se je ээ j'an keeme ute doobm se. ² Эңte ген тэдki aan гээ ген jee duni ken бөрse lee тэд se. Num гаң эңki Raa asen 'terl maakse ute saapm kuuy ken naan asen кэд se. Ute naan se jaay бо, naase aki jeel nakн Raa maakin jen ro ki. Ээ nakн Raa maakin jen se, kese nakн jiga, nakн тээlin naan ki ээ nakн mec.

³ Ute бее ken Raa тэдum se, maam m'taadsen paac m'ээ: maakн kingse ki se эңte 'kuunki magala; ingki ute готн kingse se sum aan гээ ken naңa naңa kic бо Raa эдiңga naabiң naabiң do kaal maakin ki se. ⁴ 'Jeelki, debkilimi se эк ro kalaң sum, nabo ron se, тэp kaam dena, ээ naңa kic ute naabiң naabiңa. ⁵ Ээ naajege kic k'denki, nabo taa naajege

* 11:26 *Debm utu 'kээдн do jeege se k'danin Isa.* † 11:27 *Aak Eza 59.20.* ‡ 11:34 *Aak Eza 40.13.*

§ 11:35 *Aak Jb 41.3.*

k'doakkiga ute *al-Masi se, k'tum k'tɛdkiga daa ro kalarj ɔ naajege kic k'tum k'tɛdkiga kalarj bini. ⁶ Naajege se Raa ɛdjekiga naaba, naɔ naɲa naɲa kic ɔo ute naabiɲ naabiɲa. Naɲa kic ɔo tɛɖn naaba ute bɛɛ kɛn Raa tɛɖiɲ. Taa naaɲ se ɔo, debm kɛn taad taar teeco taar Raa ki se, ɔɲ taargen naaɲ taad se ade teecɲ taar Raa ki te doobm kɛn Raa taadn ro ki se. ⁷ Debm jaay Raa ɛɖiɲga naabm gen noogɲ jeege se, ɲ'aay kaamiɲ ɲ'noog jeege ɔo debm kɛn Raa ɛɖiɲga naabm gen dooy jeege ɛ, ɲ'aay kaamiɲ ɲ'dooy jeege. ⁸ Kɛn debm jaay naabiɲ gen kɛɖn kaay kaam jeege tu se, ɲ'aay kaamiɲ ɲ'ɛɖ kaay kaama jeege tu. ɔo debm kɛn ɛɖ naka jeege tu se ɛ, ɲ'ɛɖ naka jeege tu ute maakɲ kalarj. ɔo debm kɛn Raa jaay ɛɖiɲga naabm gen tɔɔɖn jeege se, naabiɲ se ɲ'tɛɖiɲ ute doobiɲa. ɔo debm kɛn Raa jaay tɛɖiɲga debm kaakɲ taar-daay jeege se, naabiɲ se, ɲ'tɛɖiɲ ute maak-raapo.

⁹ Jeki jeege ute maakɲ kalarj. ɔoɖki dose naatn ro *kusiɲ ki. 'Tɛɖn bɛɛ se, ɔkiɲki tɔɔɔ. ¹⁰ Jeki naapa aan gɔɔ genaagen je naapa se ɔo ɔkki naapa ɔɔɲɔ. ¹¹ ɔɲte 'tɛɖki jee kaar-naabge, naɔ aayki kaamse, 'tɛɖki jee tɛɖn naabge. ɔo Meljege se, 'tɛɖiɲki naabiɲ ute maakɲ kalarj. ¹² Aan gɔɔ naase ɔndkiga dose do Raa ki se, ɔɲki maakse 'raapo. Kɛn nakɲ ɔɲ aanga dose ki ɛ, ɔkki maakse tɔɔɔ ɔo aayki kaamse, eemki Raa. ¹³ Genaasegen doobm al-Masi kɛn ɔk ɖim ey se, aakɖeki dode ki. ɔo jee paacɲ kɛn ɔaa gɔtse ki se ɔkɖeki jiga.

¹⁴ Jee kɛn lee dabarse se, ɔɲte 'naamɖeki naɔo 'tɔndki mɛtn Raa aden tɛɖn bɛɛ. ¹⁵ 'Tɛɖki maak-raapo ute jee kɛn maakɲ maak-raap ki, ɔo eemki ute jee kɛn maakɲ kaa-maan ki. ¹⁶ Ingki bɛɛ ute naapa. ɔɲte 'magalki rose. ɔo kɛn j'ɛdsenga naabm baat gɔɔ ɖi kic ɔo, 'tɛɖiɲki. ɔɲte 'tɛɖki rose aan gɔɔ jee jeel nakge.

¹⁷ Debm tɛɖsenga kusiɲa se, ɔɲte 'tɛrliɲsiɲki. ɔo aayki kaamse, 'tɛɖki bɛɛ jeege tu paac. ¹⁸ Kɛn naai jaay ɔk doobo num, aay kaami ing ute lapia ute jeege paac. ¹⁹ Gena maak-jemge, kɛn nam jaay tɛɖsenga kusiɲa se, ɔɲte kɔgki seese, num ɔɲki Raa ɔo 'bɔɔy maak-taariɲ dode ki. Taa maakɲ Kitap ki se, Meljege Raa taadga taad ɔo: *Taar-dɔɲ ɔɲumsiɲki maam ki ɔo maam ɔo m'asen kɔgɲ seese.**

²⁰ Bin num Kitap taad ɔo:

Kɛn debm taamooyi jaay ɔo tɔɔliɲ se, ɛɖiɲ kɔsɔ;
ɔo kɛn maane ɔo tɔɔliɲ ɛ, ɛɖiɲ 'kaaye.

Bin se, naai aɲ kɔl maakɲ sɔkɔɲ ki.†

²¹ ɔɲte kɔɲki kusiɲ se asen ciri, num naase ɔo 'ciriɲki ute bɛɛ kɛn naase aki tɛɖa.

13

'Sookki tɔɔgge tu
(1Pr 2.13-17)

¹ Tɔɔggen ing do jeege tu paac se, 'sookɖeki. Taa tɔɔgge se paacɲ iino gɔtn *Raa ki ɔo kengen ɔɔrse utu do naaɲ ki se kic ɔo Raa ɔo tɔndɖe. ² Taa naaɲ se ɔo, debm baate sookɲ tɔɔgge tu se, kese aan gɔɔ naaɲ baate tookɲ tɛɖn nakɲ Raa maakiɲ jen ro ki. ɔo jee baate sookɲ tɔɔgge tu se, nakɲ ɔɲɲ utu kaan dode ki. ³ Anum jee tɛɖn nakɲ bɛɛ se, naade ɔeer tɔɔgge tu eyo, num jee tɛɖn nakɲ *kusiɲ se ɔo, kɛn ɔeer tɔɔgge tu. Kɛn naai jaay 'je ɔeer tɔɔgge tu ey num, 'tɛɖ bɛɛ. Bin se naade ai tɔɔmɔ. ⁴ 'Jeelki, tɔɔgge se naade se kaam ji Raa taa asen noogo gen tɛɖn nakgen jiga. Kɛn naase jaay 'tɛɖkiga kusiɲ se, 'ɔeerɖeki. Taa tɔnd kɛn Raa tɔndɖe se cer eyo, num naaɲ tɔndɖe se taa aɲ tɛɖn naabiɲa gen dabar jee kɛn tɛɖn nakɲ kusiɲa. ɔo ute doobm se ɔo, Raa taad maak-taariɲ do jeege tun tɛɖ nakgen jig eyo. ⁵ Kɛn bin num, 'sookki tɔɔgge tu, taa j'asen dabar sum eyo, num 'sookɖeki taa naase 'jeelki maakse ki naabɖe se ute doobiɲa.

⁶ Taa naaɲ se ɔo, naase 'lee ɔgɖeki miiri. ɔo jee kɛn k'tɔndɖe gen lee tiir gurs miiri gɔtse ki se, naabm kɛn naade lee tɛɖiɲ ute doobiɲ se, naade tɛɖiɲ gen Raa. ⁷ Jee se jaay nakɲ kɛn naade je ɔo j'ade kɔgse, ɔgɖesiɲki. *Jee tɔkɲ miirge se, 'tiir ɛɖɖeki nakɖe ɔo nakgen

* 12:19 Aak Dt 32.35. † 12:20 Gɔtn ese se taad ɔo k'tɔs naal poɔɔo ɔo j'ɔmbiɲ dɔɲ ki. Aak KKT 25.21.

paacn̄ gen kɔgɔ se, ɔgdesink̄i. Tɔɔggen ken adɛki sook se, 'sookɛki. Jeegen aaldɛki kaal maak ki se aaldɛki maak ki kici.

'Jeki naapa

(Mt 22.35-40; 1Jn 3.11-23)

⁸ Ɔnt̄e kɔŋki sɛɛ nam dose ki. Num sɛɛ ken 'tɛdn̄ dose ki se, 'jeki naapa. Taa debm jaay je naap̄in̄ se, kɛse *Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki se, naan̄ tɛd̄ aasinga ute doob̄ina. ⁹ Taa nakgen ken Raa taad̄ ɔɔ gen tɛda ken ɔɔ: Ɔnt̄e 'kɛesn̄ mɛnd̄ nam, ɔnt̄e 'kɛesn̄ gaaba nam, ɔnt̄e 'tɔɔl̄ nam, ɔnt̄e 'booḡn̄ nak̄n̄ nam, ɔnt̄en̄ 'dɔŋ nak̄n̄ nam se. Taargen kuuy ɔɔp se kic paac kɔŋ bo ken ɔɔ: 'Je naapi aan̄ gɔɔ roi mala.* ¹⁰ Anum debm je naap̄in̄ se tɛdn̄ *kus̄in̄ eyo. Taa naan̄ se bo, debm je jeege se, Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki taad̄ paac se, naan̄ tɛd̄ aasinga ute doob̄ina.

'Daapki rose gen kaak̄n̄ kaam Isa

¹¹ Bin bo genaamge, 'tɛdki nakgen se taa naase 'jeelki kaad̄n̄ bɔrsen ken j'ingki maak ki se. Taa kaad̄n̄ j'anki kiin̄ maak̄n̄ bijege tu se aanga. Taa kaad̄n̄ ken Raa utu adɛ bāa asen kaaj se, ɔɔp̄ga gɔɔrɔ. Kaad̄n̄ se, dɔk̄ eyo aan̄ gɔɔ kaad̄n̄ ken j'utu j'aalki kaal maak̄jege do Isa ki ey sum. ¹² Nɔɔrɔ deelga, gɔtɔ ɔɔp̄ga baata kiipi. Nakgen ken jeege lee tɛd̄ maak̄n̄ gɔt̄ ken ɔɔd̄ se, ɔɔd̄ki dose ro ki. 'Jeki nakgen ken j'an̄ kud̄n̄ bɔɔrɔ maak̄n̄ gɔt̄ ken wɔɔrɔ. ¹³ K'j'ingki aan̄ gɔɔ debm ken lee maak̄n̄ katara ki. Ɔnt̄e 'kɔski anki deel te gɔt̄ina ɔɔ ɔnt̄e 'kaayki tɔtɔ kic anki deel te gɔt̄ina, ɔnt̄e 'kɛɛski naapa rɛn̄ rɛn̄, ɔnt̄e 'tɛdki nak̄n̄ sɔkɔŋge, ɔnt̄e 'mooyki te naapa, ɔɔ ɔnt̄e 'tɛdki maak̄-kilimi do naap̄ge tu. ¹⁴ Num ɔŋki gaab tɔɔgse se 'tɛdn̄ Mɛljege Isa *al-Masi. Ɔnt̄e jeki nak̄n̄ ken daa rose bo dɔŋɔ gen tɛdn̄ nak̄n̄ maak̄se jea.

14

Ɔnt̄e 'kɔjki bɔɔrɔ do genaage tu

(1Kor 4.3-5, 8.1-13, 10.23-33)

¹ Genaaamge, jee maak̄jege tun ken ɔk tɔɔgɔ do doobm *al-Masi ki ey se, ɔkɛki jiga. Ɔnt̄e kɔjki bɔɔrɔ do nakge tun naad̄e lee saap̄in̄ se. ² Maam je m'asen taada taa nakgen jeege lee ɔɔ. Jee mɛt̄inḡe se saap̄ ɔɔ ɔk doobo gen kɔsn̄ nakgen bāa se paac. Num jee mɛt̄ingen̄ ɔk tɔɔgɔ doobm Mɛljege tu ey se, ɔs daa eyo, nabo lee ɔs kamb zɛɛɛ sum. ³ Debm ɔs daa se, ɔnt̄e kaak̄n̄ genaan̄ ken ɔs ey se aan̄ gɔɔ debm naan̄ aalin̄ maak̄ eyo; ɔɔ debm ɔs daa ey se, ɔnt̄e kɔj̄n̄ bɔɔrɔ do genaan̄ ken ɔs daa se. Taa naad̄e paac se, *Raa ɔkɛga jiga. ⁴ Naai ara tap bo naŋa, jaay kɔj̄n̄ bɔɔrɔ ro deb ken tɛd̄ naaba nam ki se? Ken naan̄ jaay tɛd̄ jig ey le mɛlin̄ bo an̄ kaaka. Ɔɔ naan̄ se daar tɔɔgɔ, taa Mɛlin̄ Raa se ɔk tɔɔgɔ ken an̄ kɔkin̄ naan̄ 'kɔŋ kooc eyo.

⁵ Naan̄ Raa ki se, jee mɛt̄inḡe saap̄ ɔɔ biigen mɛt̄inḡe se cir biigen kuuy; num gar̄ jee mɛt̄ingen̄ kuuy se, taad̄ ɔɔ naan̄ Raa ki se, biige paac aas kaasa. Bin se, naŋa naŋa kic bo tɛdn̄ aan̄ gɔɔ ken naan̄ jeelin̄ maakin̄ ki mala mala. ⁶ Debm saap̄ ɔɔ bii mɛt̄inḡe cir kengen kuuy se, ute saap̄in̄ se naan̄ *nook Mɛljege. Debm ken ɔs daa se, naan̄ kic tɛdn̄ gen nook̄n̄ Mɛljege, taa ken naan̄ bāa kɔsɔ se, tɔɔm Raa. Debm ken baate kɔsn̄ daa se kic, naan̄ tɛdn̄ gen nook̄n̄ Mɛljege, taa naan̄ kic bo tɔɔm Raa. ⁷ 'Jeelki, maak̄jege tu se, nam tap bo inḡ gen don̄ eyo ɔɔ nam tap bo ooy gen don̄ ey kici. ⁸ Taa naan̄ se bo, ken j'utu j'ingki zɛɛɛ lɛ, naaje j'ingki gen Mɛljege. Ɔɔ ken j'aki kooy kic bo, j'aki kooy gen Mɛljege. Ken j'utuki zɛɛɛ lɔ j'ooykiga kooyo, naajege se k'gen Mɛljege. ⁹ Taa al-Masi se ooyga ɔɔ duroga daan̄ yoge tu ɔɔ naan̄ bo Mɛl jee utu inḡ zɛɛɛ ɔɔ Mɛl jee ooyga kooy kici. ¹⁰ Naai tap bo naŋa jaay ɔj bɔɔrɔ do genaai ki se? Ɔɔ ter naai tap bo naŋa jaay aal genaai maak ki ey se? 'Jeelki, naajege paac se j'utu j'aki bāa naan̄ Raa ken utu ajeki kɔj̄n̄ bɔɔrɔ dojege tu. ¹¹ Taa naan̄ se bo Kitap taad̄ ɔɔ:

Maam se, m'Raa zɛɛɛ ɔɔ jeege paac utu 'bāa kerḡn̄ naanum ki

*ɔɔ naad̄e paac utu am nook̄n̄ maam Raa.**

* 13:9 Aak Ekz 20.13-17. * 14:11 Aak Eza 45.23 ɔɔ 49.18.

¹² Taa naan se bo, naŋa naŋa kic bo naan maliŋ bo 'baa taadn taariŋ naan Raa ki.

¹³ Bin se, j'ante kajki bōōrō do naapge tu. Naase ante 'tedki nakŋ ken 'ted genaase 'koočŋ doobm al-Masi ki ey le ken aŋ gaasn gen tedn be. ¹⁴ Anum aan gōō maam te Mēljege Isa k'tedga kalaŋ se, maam m'jeel maakum ki, nakŋ kōsn jaay ken tuj debkilimi naan Raa ki se, gōō. Num ken debm jaay aak nakŋ kōs se aan gōō nakŋ aŋ tujŋ naan Raa ki num, ante kōō. ¹⁵ Ken taa kōō jaay naai tujŋ maakŋ genaai se, kese naai ok maakje doŋ ki eyo. 'Jeele, al-Masi se ooyga taa naana, bin num taa kōō se, ante 'kutn genaai. ¹⁶ Nakŋ ken naai saap o jiga se, oŋ jee kuuy kic bo aŋ kaakiŋ aan gōō nakŋ jiga. ¹⁷ *Maakŋ Gaar Raa se, oŋ ute nakŋ kōō o ute kaay eyo. Num maakŋ Gaar Raa se je nakŋ ute doobiŋa, lapia o maak-raapm ken *Nirl Salal lee ed jeege tu. ¹⁸ Debm doobm al-Masi ki jaay tedn naabm ese se, naan tōōl Raa ki o jeege paac tōōmiŋa.

¹⁹ Bin num j'aayki kaamjege gen je lapia ute naapa; k'tedki nakŋ ken ajeki noogo j'aki ziidn baa ute naanjege doobm al-Masi ki. ²⁰ Taa kōō se, ante tujŋ naabm Raa. 'Deere, nakŋ kōsn tuj debkilimi naan Raa ki se gōō, nabo taa kōs sum bo, 'ted genaai 'koočŋ doobm al-Masi ki num, ante kōsn kōsn se. ²¹ Beeki se, nam ante ted nakŋ ken 'ted genaan koočŋ doobm al-Masi ki: taa naan se bo ante kōsn daa, ante kaay tōō o ante tedn ne dim kuuy ken 'tedn genaai koočŋ doobm al-Masi ki. ²² Nakŋ ken naai jeel maaki ki se, 'bōōbiŋa. Oŋ nakŋ se 'tedn daan naai ki ute Raa sum. Taa naan se bo, debm ken ted naka jaay maakiŋ naaj eyo o jeel nakŋ naan ted se jaay jiga se, naan se maakiŋ raap aak eyo. ²³ Num debm ted naka jaay maakiŋ naaj do ki o jeeliŋ nakŋ naan ted se jig ey se, bōōrō utu koočŋ doŋ ki, taa naan maakiŋ naaj naaja ute naan se kic bo naan o tap. Bin num nakgen k'ted paac jaay, ken k'jeeliŋki maakjege tu o k'naajki do ki o k'tediŋkiga num, kese k'tedkiga *kusiŋa naan Raa ki.

15

'Jeki be jeege tun kuuy kici

¹ Naajegen k'tōōgki doobm *al-Masi ki se, k'serkki genaajegen ok tōōg eyo gen king doobm *Raa ki se o j'ante jeki nakŋ ken ajeki tōōl naajege tu sum. ² Naŋa naŋa kic bo je nakŋ ken tōōl naapiŋ ki taa aŋ tedn be o aŋ noogiŋ kōkŋ doobm al-Masi se tōōgŋ baa ute naaniŋa. ³ 'Jeelki, al-Masi se je te be naan mala eyo, num aan gōō ken Kitap taad o: *Naajŋ ken k'naaji naai Raa se, kese k'naajum maama.** ⁴ Anum taargen ken k'raariŋo do dōkiŋ maakŋ Kitap ki se, taa ajeki dooyo. Taargen se bo ken ajeki kedn kaay kaama o ajeki sel maakjege taa j'aki kōnd dojege do Raa ki. ⁵ Oŋ Raa debm kedn kaay kaama o debm sel jeege se, asen tedn aki king dōōkŋ taarse kalaŋ aan gōō ken Isa al-Masi jen ro ki. ⁶ Bin jaay bo, maakse 'tedn kalaŋ o mindse kic tedn kalaŋ, naase aki *nookŋ Raa ken Bubm Mēljege Isa al-Masi se.

⁷ Anum okki naapa jiga aan gōō ken al-Masi oksen naase jiga se. Bin se aki kōl jeege 'nookŋ Raa. ⁸ 'Booyki m'asen taada: al-Masi jaay baado ted debm tedn naabm Yaudge se, taa nakŋ ken Raa taado bugŋ Yaudge tu o utu aden ted se, naan teddesiŋa ute doobiŋa o kese je aden taadn o Raa se naan tuj ormiŋ eyo. ⁹ O naan baado se, taa jeegen ken Yaudge ey kic bo nookŋ Raa taa beŋa aan gōō ken Kitap taad o:

*Taa naan se bo, maakŋ jeege tun Yaudge ey se, maam m'utu m'ai tōōmō;
o maam m'utu m'kaar kaa taa m'nookŋ roi.†*

¹⁰ Ter Kitap taad o:

Naasen jee baa se paac se 'tedki maak-raapo

ute jee ken Raa beer tōōddenga tōōdō o naade tedga jee naange se.‡

¹¹ O ter daala Kitap taad o:

Naasen paacŋ ken Yaudge ey se, 'tōōmki Mēljege Raa

o oŋ jeegen baa se paac, aŋ nooko.§

* 15:3 Aak KKR 69.9. † 15:9 Aak KKR 18.49. ‡ 15:10 Aak Dt 32.43. § 15:11 Aak KKR 117.1.

¹² Ɔɔ tɛr debm taad taar teeco taar Raa ki rɔŋ Ezayi kic taadga daala ɔ:

*Deba utu ade teecŋ metjil Jɛsɛ** ki se ɔɔ naaŋ se utu ade ɓaa kɔsn gaara do jeege tu paac ɔɔ metjil jeegen do naaŋ ki paac utu kɔnd dode don ki.†

¹³ Ɔŋ Raa ken tɛd jeege ɔnd dode don ki ɔɔ ken naase aalki maakse don ki se, asen kɛdn maak-raap dɛna ute lapia. Taa naaŋ se ɓo, ute tɔɔgŋ *Nirl Salal se, naase aki kɔnd dose paac don ki.

Pɔl taad metn taar naabiŋa

(2Kɔr 10.13-18)

¹⁴ Gɛnaamge, maakum ki se maam m'jeele naase se jeegen ken lee tɛd nakgen bɛɛ. Ɔɔ taar met ki se kic, naase 'jeel ɔkkiga metiŋa. Ɔɔ naase se, aaskiga gen dɛjŋ naapa. ¹⁵ Nabo maakŋ maktub ken m'raaŋsen ese se, nakgen metiŋge se maam m'taadŋsenoga metiŋ tal, taa naase aki saapm do nakge tun ken naase 'jeeliŋkiga jeele. Ɔɔ ken ɔlum jaay m'taadŋsen metn nakgen se tal se, taa bɛɛ Raa ken tɛdum se, ¹⁶ m'tɛdga debm tɛdn naabm Isa *al-Masi daan jeege tun Yaudge eyo. Maam m'ɛd rom paac gen taadŋ Labar Jiga gen Raa se jeege tu, taa jee Yaudge ey se kic ɓo 'kaal maakde don ki ɔɔ bin se, naade tɛdn gɔɔ *serkŋ ken tɔɔl Raa ki. Ɔɔ ken tɛdɛ jaay naade tɛd jee Raage se, kɛse *Nirl Salal. ¹⁷ Taa naaŋ se ɓo, maam ken m'tɛdga kalarŋ ute Isa al-Masi se, maakum raap do naabum ken maam m'tɛd Raa ki. ¹⁸ Anum maam se m'je m'kuun maan dim ey sum, num m'je ɓo m'taadŋ nakŋ ken al-Masi tɛd ute doobm maama ken taa jeegen Yaudge ey se tookŋ taar Raa. Ɔɔ naabm se, naaŋ tɛdiŋ ute naabum ken maam m'tɛda ɔɔ ute taarum ken maam m'taada, ¹⁹ ɔɔ ute tɔɔgŋ Nirl Salal se, naaŋ ɔlum m'tɛdn nakŋ-kɔɔbge ute nakgen deel doa. Bin ɓo gɔto ɓaa se paac, maam m'taadga Labar Jigan gen al-Masi se paac jeege tu, m'baago maakŋ gɛger ken Jeruzalem ki bini m'aan taa naaŋ ken Iliri ki. ²⁰ Nabo maam se daayum m'je taadŋ Labar Jigan gen Isa al-Masi se, gɔtn ken k'taad te ro al-Masi ey ɓɔrtɔ. Anum jee ken booyga booy taar gen jee dooygen kuuy se, maam m'je m'ɓaa gɔtn ese ey sum, taa maam se m'je tɛdn naab eyo do naabm gen deb kuuy ki. ²¹ Taa naaŋ se ɓo, maam m'tɛd aan gɔɔ ken Kitap taada:

Jee ken booy j'ɔɔsde te maaniŋ ey se, naade utu aŋ kaaka.

Ɔɔ jeegen ken booy te taariŋ ey se lɛ, naade utu booy kɔkŋ taariŋa.‡

Pɔl je ɓaa mɛrtɛ

²² Kɛse ɓo nakŋ gaasumga doobo met dɛna gen ɓaa gɔtse ki. ²³ Anum ɓɔrse jaay ɓo, naabum gɔtn ara se naŋga. Ey num m'ɔkga ɓaara dɛna ken maam m'je m'ɓaa gɔtse ki, nabo m'ɔŋ te doob eyo. ²⁴ Anum ken maam jaay m'ɓaa taa naaŋ Espanŋ ki se, maam m'kaal gɔtse ki. Deere, ken am kɔlum m'ɓaa gɔtse ki se, taa m'asen ɓaa kaak jaay am tɔɔl ɔɔ ken maam jaay m'aanga gɔtse ki se, m'tiŋg ɔkɔ jaay ɓo sɔm amki noogŋ gen ɓaa taa naaŋ Espanŋ ki. ²⁵ Num ɓɔrse se, maam m'ɓaa ɓaa maakŋ gɛger ken Jeruzalem ki taa ɓaa noogŋ jee Raagen gɔtn naane. ²⁶ Taa jee al-Masigen taa naaŋ Masedoan ki ute kengen taa naaŋ Akayi ki se, uuno doa gen tush naka gen noogŋ jee Raagen Jeruzalem ki jaay ɔk dim ey se. ²⁷ Deere, naade se maliŋge ɓo uuno doa taa ade noogo. Ken deer se, naade kic ɔk sɛɛ dode ki, taa Yaudge se noogoga jee ken Yaudge ey se gen kɔŋ bɛɛ Raa. Bin num jeegen Yaudge ey se, naade noogŋ Yaudge ute maalde kici. ²⁸ Ken naabm se jaay m'naŋiŋga ɔɔ nakse jaay ɓaa m'ɛdiŋga gɛnaage tun Jeruzalem ki se, maam m'utu m'ɓaa taa naaŋ Espanŋ ki ɔɔ maam m'utu m'kaal gɔtse ki kici. ²⁹ Maam m'jeele, ɓii ken m'kaan gɔtse ki se, *al-Masi asen tɛdn bɛɛŋ den aak eyo.

³⁰ Gɛnaamge, 'booyki m'asen taada: aan gɔɔ naajege j'aalki maakjege do Mɛljege Isa al-Masi ki ɔɔ ute maak-je ken *Nirl Salal ɛdʒeki do naapge tu se, aayki kaamse 'doki gen tɔnd metn Raa taa maama. ³¹ 'Tɔndki metn Raa ken maam jaay m'aanga taa naaŋ Jude ki num, jee ken aal maakde do Isa al-Masi ki ey se, am dabar eyo. Ɔɔ tɛr 'tɔndki metn Raa taa nakŋ ken maam m'ɓaa kɛdn jee Raage tun maakŋ gɛger ken Jeruzalem ki se, nakŋ se

* 15:12 Jɛsɛ se bubm Gaar *Daud. † 15:12 Aak Eza 11.10. ‡ 15:21 Aak Eza 52.12.

naade aṅ kōkin jiga aden tēdn bēe. ³² Bin 60, ken Raa jaay je num, maam m'utu m'ḡaa gōtse ki ute maak-raapo ɔ ken m'aanga naane se, m'utu m'ḡaa tōl maakuma. ³³ Ōṅ Raa debm kēdn lapia jeege tu se, 'king ute naase paac. *Amin.

16

Pəl ɔl tōsin jeege tun *Rōm ki

¹ Maam m'olsen genaajegen mēnd ken rōṅ Pēbe, naaṅ se mēnd mēc ɔ tēdn naabm *Raa maakṅ *egliz ken maakṅ gēger ken Sankre ki. ² Ken naaṅ aan ɔṅsega num, aan gō jee Raagen lee ɔk naapa jiga se, naase kic ɔkinṅi jiga bin kici. Maakṅ naabinṅ ken naaṅ je tēd paac se aakinṅi jaay dīm baatinga num 'nooginṅi. Taa naaṅ se noogoga jeege dena ɔ maam mala kic, naaṅ noogumga.

³ 'Tēdki tōse Priska ki ute gaabinṅ Akilas ki. Naade se tēd naabm Isa *al-Masi ute maam kalaṅ. ⁴ Naade mala kic 60 jedo kutn kōde taa am kaaja. Taa nakṅ naade tēdo ese se, maam m'kalum ki sum 60 m'tōmde eyo, num eglizge paacṅ maakṅ taa naaṅge tun malinṅe Yaudge ey se kic 60 tōmde. ⁵ 'Tēdki tōse eglizn ken lee tus beede ki se kici.

'Tēdki tōse mēdn dom Epynet ki. Taa naaṅ Azi ki se, naaṅ 60 debm aal maakinṅ deet do al-Masi ki. ⁶ Mari ken tēdga naaba den taa naase se kic, 'tēdinṅi tōse. ⁷ 'Tēdki tōse Andronikus ki ute Junias ki. Naade se taasumge ɔ k'tōkjeno dangay ki kalaṅ kici. Naade se *jee kaanṅ naabm Isa al-Masigen k'jeel jeel gōtde. ɔ naade aalo maakde do Isa al-Masi ki se, deet naan maam ki.

⁸ 'Tēdki tōse Ampliatu ki. Doobm Meljege tu se, naaṅ mēdn doma. ⁹ 'Tēdki tōse Urban ki. Naaṅ se debm ken k'tēdn naabm al-Masi kalaṅ se. ɔ Stakis ken mēdn dom se kic, 'tēdinṅi tōse. ¹⁰ 'Tēdki tōse Apēesn ken ɔk doobm al-Masi ɔṅ se. ɔ 'tēdki tōse jee maakṅ beē Aristobul ki kici. ¹¹ 'Tēdki tōse taasum Erōdion ki. ɔ jee maakṅ beē Narsis ken aal maakde do Meljege tu se kic 'tēdēki tōse.

¹² 'Tēdki tōse Tripen ute Tripoz ki, mēndgen se tēdoga naaba dena Meljege tu. 'Tēdki tōse genaam ken mēnd ken rōṅ Persid ken maam jeṅ doobm al-Masi ki se. Naaṅ kic tēdga naaba den aak eyo Meljege tu. ¹³ 'Tēdki tōse Rupus ki, naaṅ ken Meljege beē ɔdinṅa kōd se. ɔ 'tēdki tōse koṅ ki ɔ koṅ se tēdn aan gō ko maam kici.

¹⁴ 'Tēdki tōse Asynkrit ki, Plegon ki, Ermes ki, Patrobas ki, Ermas ute genaangen ute naaṅ se kici. ¹⁵ 'Tēdki tōse Pilolog ute Juli ki ɔ Nere ki ute genaanṅ mēnd ɔlympas ɔ jee Raagen paacṅ utu inṅ te naade se kici.

¹⁶ Ken 'ḡaaki ḡaa tēdn tōse se, 'baam 'tōkki naapa ɔ aayki ciil naapge. Eglizgen paacṅ gen al-Masi ken gōtn ara se, tēdsen tōse.

Dējn Pəl ken kaam mōtn

¹⁷ Genaamge, 'booyki m'asen taada: ɔndki kōndɔ ute jee ken gaanṅ jeege ɔ iig jeege doobm *al-Masi ki se. Jee se taar ken k'dooyse jaay naase 'tookki do ki se, naade se, took do ki eyo. ɔdki dose dōkō rodē ki! ¹⁸ Taa jee se naade tēdn naabm Meljege al-Masi eyo, num naade saap 60 do maakde ki sum. Naade lee taadden taar nijim ute taargen ken tōl jeege tu ɔ ute taargen se naade lee dērl jeege ken jeel mēt nakgen ese se eyo. ¹⁹ Jeege paac jeele, naase se 'tookki taar Meljege. Taa naase se maam maakum raap aak eyo. Maam m'jese naase aki tēdn jee jeel-taarge gen jeel tēdn bēe, ɔ bēe ese se, *kusinṅ cōkō kic 60 ɔṅte deepmsinṅi. ²⁰ Raa ken debm kēdn lapia jeege tu se, ɔpṅa baata *Bubm sitange se naaṅ utu aano tērecṅ tōginṅ mētn jese ki.

Ōṅ Meljege Isa se asen tēdn bēēna.

²¹ Timote ken k'tēdn naaba kalaṅ se tēdsen tōse. ɔ Lusius, Jason ɔ Sosipater ken taasumge se kic, tēdsen tōse.

²² ɔ maam Tertius, ken Pəl ɔlum raanṅ maktubm ara se kic, m'tēdsen tōse ute ro Meljegen ken tumjekiga k'tēdkiga kalaṅ se.

²³ Gayus kic 6o tedsen tōsse; maam Pōl se, naan 6o debm ken okum been ki ɔ jee *egliz ki kic 6o lee tus gōtin ki kici. Erastn ken debm bōob gursn gen geger se kic, tedsen tōsse ɔ Kartus genaaje kic 6o, tedsen tōsse.

²⁴ [Naase paacki se, ɔn Mēljege Isa al-Masi asen tēdn bēēna. *Amin.]*

**K'nookki Raa*

²⁵ K'tōmki Raa! Taa Raa se naan ɔk tōgɔ ɔ ute Labar Jigan gen Isa *al-Masi ken maam m'lee taad jeege tu se, asen tēdn naase aki kōkɔ ɔobm al-Masi se tōgɔ. Taa do dōkin se mētn taar se, *Raa taad te mētin jeege tu eyo, ²⁶ num 6orse ute taargen ken jee taad taar teeco taar Raa ki raajo do dōkin se, naan taadga mētn taar se toodga tal. Bin 6o Raa ken Daayum se ɔl k'taadga mētin jeege tun 6aa se paac taa naade kic paac kōɔ ɔobm gen tookɔ kaal maakde dōn ki ɔ tookɔ taarina.

²⁷ Tōmki Raa ken kalin ki sum 6o debm jeel-taara se, ɔ daayum daayum k'nookin ki ute ro Isa al-Masi! *Amin.

* 16:24 Maakɔ Kitapge tun do dōkin se, mētinge maakde ki se, bersen ara se, gōtɔ.

Maktubm deet deetn kēn Pōl raan̄iñ eglizn Kōrint ki Kupm mētn taar taadjeki dōobm gen dooy maktubm deet deetn kēn Pōl raan̄iñ eglizn Kōrint ki

Eglizn kēn maak̄n gēgēr Kōrint ki se, Pōl bō ɔndiñ kaad̄ kēn naan̄ iñgo merte gen k-dige gen tēdn̄ naabm Mēljege Isa. Maak̄n gēgerge tun kēn taa naan̄ Grēkge tu se, gēgēr Kōrint se k'jeel jeel gōtiñ. Naan̄ ɔk maala taa gōtn̄ se ɔk gōtn̄ daar markabge se gōtō kaam dio. Anum gēgēr Kōrint se ɔk b̄ulge ute jee daayge dēna. Dēn jeege se iñg tēdn̄ nakgen gōrdio. Kaad̄ kēn naane se, jee Kōrint ki se, uuno saapm jeegen kuuy bō lee baano ɔɔ uun dōobm raadege dēna. Dēn jee al-Masigen Kōrint ki se, teeco maak̄n jeege tun ese se kici. Pōl booy labar jee al-Masigen Kōrint ki (1.11 ɔɔ 7.11) kēn aak kinḡ jee Kōrint se ɔɔ kinḡden ute jee uun dōobm raagen kuuy se, ɔlden saapa ɔɔ tōnd̄ meta dēna do taarge tun se. Taa naan̄ se Pōl maak̄n maktubiñ deet deet se, raan̄ tērl̄den do taardege tu se.

Pōl ɔl tōɔsiñ eglizn Kōrint ki

¹ Kēn ara maam Pōl bō m'raan̄sen maktubm se ute genaajege Sostēn. Maam se *Raa bō dan̄umo gen tēdn̄ *debm kaan̄ naabm Isa al-Masi aan̄ gōɔ kēn naan̄ maakiñ jen ro ki. ² Maktubm se, maam m'raan̄sesiñ naase jee *egliz kēn gen Raa kēn maak̄n gēgēr kēn Kōrint ki. Ute dōobm Isa al-Masi se, Raa tēdsenga tēdkiga jee *salal. ɔɔ Raa dan̄seno se, taa aki tēdn̄ jee naan̄ge ute jee gōtn̄ baa se paac̄n kēn lee eem ro Mēljege Isa *al-Masi. Isa se naan̄ bō Mēlde ɔɔ Mēl naajege kici. ³ ɔñ Bujjege Raa ute Mēljege Isa al-Masi asen tēdn̄ bēede ɔɔ asen kēdn̄ lapia.

Pōl tōom Raa taa jee Isa al-Masigen Kōrint ki

⁴ Daayum maam m'tōom Raa taa naase, taa bēe kēn naan̄ tēdseni ute dōobm Isa *al-Masi se. ⁵ Deere, dōok̄n kēn naase 'dōok̄kiga tēdkiga kalañ ute al-Masi se, Raa ɛdsenga nakgen bēe dēn aak eyo, kēn tap ki se tēdsenga 'jeelkiga taad̄n Taar Raa ɔɔ ɛdsenga jeel nakge paac. ⁶ Taar kēn naaje k'taad̄sen gen al-Masi jaay naase 'booyki sum se, naase ɔkinkiga maakse ki tōogō. ⁷ Bin bō, nakgen paac̄n kēn Raa ɛd̄ jeen̄ge tu se, naase kic ɔñkiga naasen kēn iñg aakki kaak kaam Mēljege Isa al-Masi kēn utu adē teec̄n naanse ki pirsil se. ⁸ Raa se naan̄ bō debm kēn asen kēdn̄ tōogō bini aki kaan̄ do taar tōoliñ ki. Bin bō bii kēn Mēljege Isa al-Masi adē baa se, j'kōñ ne d̄im aak kus rose ki eyo. ⁹ Deere, Raa se naan̄ tuj ɔrmiñ eyo, naan̄ bō debm kēn dan̄seno, taa aki tum tēdn̄ kalañ ute Gooniñ Isa al-Masi kēn Mēljege se.

Jee *eglizn Kōrint ki tōp naapa

¹⁰ Borse genaamge, ute ro Mēljege Isa al-Masi se, m'eemsen nōɔ mētse ki m'ɔɔ: ɔñte 'tōpki naapa, nabō naase 'paacki ɔkki taarse kalañ. 'Tumki ute naapa, ɔñki maakse 'tēdn̄ kalañ ɔɔ saapse kic bō ɔñiñki 'tēdn̄ kalañ. ¹¹ Deere genaamgen dōobm *al-Masi ki, jee maak̄n bēe Klōe* ki baad̄o taad̄um ɔɔ maak̄n kinḡse ki se, naase se taarse ɔk mētn naap eyo. ¹² Num do taar kēn se bō, maam m'je m'asen taad̄n mētiñ: maakse ki se, deb kalañ taad̄ ɔɔ: maam se m'debm Pōl, debm kuuy dēek ɔɔ: maam se m'debm Apōlōs, ɔɔ debm kuuy taad̄ ɔɔ: maam se m'debm Pier, ɔɔ debm kuuy kic dēek ɔɔ: maam se lē m'debm al-Masi. ¹³ Saapki tu al-Masi se, j'añ kōñ niḡn ne? Maam Pōl bō kēn k'tup k'tōolum ro kaag ki taa naase se la? Lō *k'batizeno se ute ro maam m'Pōl la? ¹⁴ Maam m'tōom Raa, taa maakse ki se, jeegen maam m'batizdēno se, Krispus ute Gayus sum. ¹⁵ Taa naan̄ se bō, nam maakse ki se 'kōñ dēek̄n ɔɔ naase se k'batizeno ute ro maam Pōl. ¹⁶ Waay, tēdumga dirigi. Deere, maam m'batizoga jee maak̄n bēe Stepanas ki kici. M'jeel ey jaay ey num m'batizo te nam kuuy ey sum. ¹⁷ Taa al-Masi se, ɔlumo gen batizn jeege eyo, num gen

* 1:11 klōe se daan naane mēnd̄ tēdn̄ suuk̄n kēn lee daan gēgēr Kōrint ute gen Epēz ki.

taadn Labarin Jiga se bo jeege tu. Do taarin se, maam m'an taadn ute taar nijim ken jeege booyin aan goɔ gen debm jeel-taar lee taad se eyo, taa ken maam jaay taad ute jeel-taar gen jikilimge sum num kooy al-Masi ro kaag ki se, 'tedn nakn cere.

*Jeel-taar Raa se j'ɔnin gɔtn *al-Masi ki*

¹⁸ Deere, jee iig kiig se, taar ken k'taadn gen Isan ooy do kaag ki se, kese naade aakin aan goɔ taar jee derlge. Num gan naajegen j'aajki kaaj se le, taar se bo ken taadjeki tɔɔgn Raa. ¹⁹ Taa maakn Kitap ki se Raa taad ɔɔ:

Jee jeel-taarge se, jeel-taarde se maam m'utu m'an daara;

ɔɔ metekdege se le, maam m'utu m'an tedn 'tedn gɔtɔ.†

²⁰ Bin num gɔtn se jee jeel-taarge se, tap bo taadn ɔɔ di? Do jee jeel taad tɔɔkn metn Ko Taar Raage se kic bo taadn ɔɔ di? Do jee jeel doobm taadn taargen maakn *duni ken borse se taadn ɔɔ di daala? Taa Raa se, jeel-taar gen jikilimgen ok se, naan tedn tedga nakn jee derlge. ²¹ Deere, jikilimge, ute jeel-taar ken naade ok paac se kic bo, jeel-taar Raa se naade ɔn jeel ok te metin eyo. Taa naan se bo, Raa uunoga doa gen kaajn jee ken aal maakde do Labar Jigan ken k'lee k'taadn se ɔɔ taar se jee kuuy aakin aan goɔ taar jee derlge. ²² Jeegen Yaudge se je kaakn nakn-kɔɔɔgen iino gɔtn Raa ki ɔɔ jee Grekge se le, naade je doobm ken an jeel-taara. ²³ Gan naaje se, k'taad jeege tu j'ɔɔ al-Masi ken Raa taadn se bo k'tup k'tɔɔlin ro kaag ki: kese bo taar ken tuj maakn Yaudge ɔɔ jeegen Yaudge ey se le aakin taar ese se, taar jee derlge. ²⁴ Num gan jee ken Raa danjeno maakn Yaudge tu ey le maakn Grekge tu se, gen naade ki se, al-Masi se naan bo tɔɔgn Raa ɔɔ jeel-taar gen Raa ki kici. ²⁵ Taa nakn ken Raa ted jaay jeege aakin aan goɔ nakn jee derlge se, ute naan se kic bo, naan jeel-taara cir jeel-taar jikilimge ɔɔ nakn Raa ted jaay jeege aakin aan goɔ naan ok tɔɔg ey se le, naan tɔɔg cir tɔɔgn jikilimge.

²⁶ Genaamgen doobm al-Masi ki, 'saapki tu kaad ken Raa danseno se ken gen jikilimge tu sum num, maakse ki se naase okki jee jeel-taarge se, den eyo. Do jee tɔɔg kic bo, naase okki den eyo. Do jeegen k'jeel jeel gɔtde maakn beedege tu kic bo naase okki den eyo.

²⁷ Anum Raa se beer tɔɔdo jeegen ken jikilimge aakden aan goɔ jee derlge se bo taa 'kol jee jeel-taarge se, sɔkɔnɔ aden tɔɔɔ; ɔɔ jeegen ken jikilimge aakden aan goɔ jeegen ok tɔɔg ey se, Raa beer tɔɔddeno se taa 'kol jeegen ok tɔɔgɔ se, sɔkɔnɔ aden tɔɔɔ. ²⁸ Raa beer tɔɔdo jeegen ken jikilimge aakden jeegen tɔɔl ser eyo, j'aalden maak ki eyo ɔɔ j'aakden aan goɔ nakn gɔtɔ se, bin bo ute doobm naade se, jee ken ted rode magal magal se, Raa aden tedn naade se 'tedn jee ren ren. ²⁹ Raa tedn naan se taa nam nam 'kɔn tɔɔm ron naanin ki eyo. ³⁰ Deere, naase se Raa dɔɔksenga ute Isa al-Masi ɔɔ jeel-taar naajegen ken iino gɔtn Raa ki se, naan bo al-Masi se. Do al-Masi se naan bo tedjekiga k'tedkiga jeegen aak bee naan Raa ki ɔɔ beer tɔɔdjekiga k'tedkiga jee naange ɔɔ naan ɔɔdjekiga dojege maakn *kusin ki. ³¹ Taa naan se bo Kitap taad ɔɔ: *Debm jaay je tɔɔm ron num, n'tɔɔm ron do nakge tun Meljege tɔɔda.‡*

2

*Pɔl taad Taar *Raa jeege tun Kōrint ki*

¹ Genaamge, ken maam jaay m'ingo gɔtse ki taa m'asen taadn *nakn ken Raa ɔyinga kɔy taad te metin jeege tu ey se, maakn taarumge tu se, maam m'taadsen te taargen ɔɔnɔ ɔɔn eyo ɔɔ ute jeel taargen deel do eyo. ² Num maakse ki se, maam m'uunoga doa m'je jeel dim kuuy eyo, nakn ken maam m'je jeel se, Isa *al-Masi ɔɔ Isa al-Masi se bo k'tup k'tɔɔlin ro kaag ki se. ³ Ken maam m'ingo gɔtse ki se, maam m'naam m'ok rom se tɔɔgum baata, maam m'beere okuma ɔɔ rom ook marga jeg jeg. ⁴ Taar ken maam m'taadseni ute dooy ken maam m'dooyeno se, m'taadsesino se ute jeel-taara ken jikilimge lee taadin nijim se eyo, num gan maakn taar ken maam m'taadsen se, kese *Nirl Raa bo taad tɔɔgina. ⁵ Bin bo, kaal maakn naase aalki se, 'tedn do jeel-taar jikilimge tu eyo, num do tɔɔgn Raa ki.

† 1:19 Aak Eza 29.14. ‡ 1:31 Aak Jer 9.23.

Jeel-taar kēn *Nirl Raa ɛd jeege tu

⁶ Anum kēse bo jeel-taar kēn naaje k'dooy jee al-Masigen kēn jeel ɔkga kɔk doobm Mɛljege. Jeel-taar ese se gen do *duni ara ute jeege ɔk tɔɔŋɪ ɪŋg do jeege tun do duni ki ara ki eyo, naade se bo kēn utu 'kut se. ⁷ Naaje k'dooy jeege ute jeel-taar Raa ese se kēn jikilinge jeel mɛtiŋ eyo taa taar se Raa ɔydesiŋoga kɔyo. Ey num Raa se kaad kēn naaŋ aalo te do naaŋ ey bɔrt se bo, naaŋ uunoga kuun doa taa ajeki kɛdn jeel-taarina gen kēnd maakŋ *nookiŋ ki. ⁸ Ɔɔ jeel-taar se maakŋ magalge tun ɪŋg do jeege tu se nam kalaŋ tap bo booy ɔk te mɛtiŋ eyo. Ey num kēn naade jaay booy ɔkoga kɔk mɛtiŋ num, Mɛljegen k'nookiŋ se, naade aŋ kɔŋ tupm tɔɔl ro kaag ki eyo. ⁹ Num gaŋ aan gɔɔ kēn Kitap taada: *Nakŋ se nam* bii kalaŋ aakiŋ te ute kaamiŋ eyo

ɔɔ booyiŋ te ute biŋ eyo

ɔɔ nam saap aan te do ki ey kici,

nakgen se Raa tɔnd daapiŋoga daap jeege tun jena.*

¹⁰ Deere, nakgen se te doobm Nirl Raa se, Raa taadjekiga mɛtiŋ toodga tal. Taa *Nirl Salal se jeel naŋ nakge paac bini nakŋ maakŋ maak-saap Raa ki kici. ¹¹ Saapm debkilimi se tap bo, naŋa jeele? Gɔtɔ! Kēn jeel saapm debkilimi se, naaŋ maliŋ sum. Ɔɔ Raa kic bo nam jeel saapiŋ eyo; kēn jeel saapiŋ se, Nirl naaŋ maliŋ sum. ¹² Anum Nirl naajege k'l'ɔkki se gen do duni ara ki eyo, num Nirl kēn naajege k'l'ɔkki se iŋno gɔtn Raa ki. Ute naaŋ se bo naajege k'jeelki bɛɛ kēn Raa tɛdʒeki ute maraadiŋ se. ¹³ Taargen naaje k'taad jeege tu se, ute jeel-taar kēn jikilinge lee dooy jeege se eyo, naɔo naaje se k'dooy jeege ute jeel-taar kēn Nirl Raa ɛdʒeni. Naaje k'taad mɛtn nakgen iŋno gɔtn Nirl Raa ki jeege tun kēn ɔk Nirl ese se.

¹⁴ Goon debkilim ɔnd donŋ do saapm naaŋ maliŋ ki sum se, 'kɔŋ tookŋ do nak kēn iŋno gɔtn Nirl Raa ki eyo. Naaŋ aakiŋ aan gɔɔ nakŋ jee dɛrlge ɔɔ naaŋ lɛ, ɔŋ aasiŋ gen booy kɔkŋ mɛtiŋ eyo, taa nakgen bin se, Nirl Raa kaliŋ ki sum bo 'taadn tɔɔkŋ mɛtiŋ jeege tu.

¹⁵ Num gaŋ debm ɔk Nirl Raa se, naaŋ aak ɔk mɛtn nakge paac. Ɔɔ naaŋ maliŋ lɛ, nam kuuy aŋ kɔŋ kɔŋ bɔɔrɔ donŋ ki eyo. ¹⁶ Aan gɔɔ Kitap taad ɔɔ:

Saapm Mɛljege se tap bo naŋa jeele ɔɔ naŋa tap bo dɛjiŋoga?†

Anum naajege se j'ɔkki saapm gen *al-Masi se maakjege tu.

3

Jee tɛdn naabm Raage

¹ Deere genaamge, maam m'ɔŋ m'aasiŋ te eyo kēn m'taadsen taadn naase ki aan gɔɔ jee kēn ɔk *Nirl Raa. Naase se ɪŋgki aan gɔɔ jee do *duni ki ɔɔ aan gɔɔ gaangen sɛmɛ kēn doobm *al-Masi ki, taa naaŋ se bo maam m'taadseni. ² Maam se m'ɛdseno kɔsn deer eyo, naɔo m'ɛdseno si sum. Taa kɔsn deer se, naase aŋki kɔŋ kaas eyo. Ɔɔ bɔrse kic bo m'jeele, naase aŋki kɔŋ kaasn gen kɔsn kɔsn kēn deer se eyo, ³ taa naase se ɪŋgki aan gɔɔ jee do duni ki. Taa naase ɔkki maak-kilimi do naapge tu ɔɔ 'tɛdki dɛkɛŋɛ ute naapa kɛse je taadn ɔɔ naase se ɪŋgki aan gɔɔ gen jee do duni ki, ɔɔ kingse se tec aan gɔɔ gen jikilingen baa se paac ey ne? ⁴ Kēn naase jaay deb kalaŋ taad ɔɔ: maam ara m'debm Pɔl ɔɔ deb kuuy taad ɔɔ: maam ara lɛ m'debm Apɔlɔs, nakŋ naase ɪŋg 'tɛdki se, kɛse tec gen jikilingen baa se paac ey ne?

⁵ Apɔlɔs tap bo naŋa ɔɔ maam Pɔl bo naŋa? Naaje se k'jee tɛdn naabm Raage sum ɔɔ ute doobm naaje se bo, naase 'took aalkiga maakse do al-Masi ki. Ɔɔ naaje se, naŋa naŋa kic bo tɛdn naabm kēn Mɛljege ɛdiŋo kaam jiŋa. ⁶ Anum maam se m'ɔɔco, Apɔlɔs debm ɔɔyiŋo maane, num gaŋ debm tɛdiŋ teep se, naaŋ *Raa. ⁷ Bin bo debm ɔɔco ute debm kɔɔy maane se, naade se paac ɔk nook eyo. Naɔo kēn ɔk nooko cir paac se, Raa kēn tɛdiŋ teep se. ⁸ Debm kɔɔɔ ute debm kɔɔy maane se, naade aas kaasa ɔɔ naŋa naŋa kic bo Raa utu aŋ kɔŋ dal dubar naabiŋ kēn naaŋ tɛda. ⁹ Taa naaje se k'tɛdn naaba tɛlɛ ute Raa ɔɔ naase bo 'tɛdkiga aan gɔɔ maakŋ-gɔtn gen Raa ɔɔ aan gɔɔ bɛɛ kēn Raa utu iŋiŋ kiŋi.

* 2:9 Aak Eza 64.3. † 2:16 Aak Eza 40.13.

¹⁰ Ute bæe ken Raa tēdum se, maam m'ōndga metn bea aan gōō debm tirdi. Dō debm kuuy se iin do ki. Nabo naŋa naŋa kic bo, ōnd kōndō ute raay ken naan 'kiin do ki se. ¹¹ Bære, metn bæe se, j'uunga kuun metina. Dō nam ōnte kuun metn bæe kuuy. Metn bæe ken maam m'taadsen se le, Raa bo uuno metina dō metn bæe se, naan bo Isa al-Masi. ¹² Dō bæe ken j'uun metin se, jee metinge 'kiin do ki ute daab, ute pudda dō ute kogen jiga jiga dō jeegen kuuy 'kiin do ki ute kaagge, ute mumburu dō ute tōyo. ¹³ Num gaŋ bii ken Raa 'kōjn bōōrō do jeege tu se, naŋa naŋa kic bo naabin ken naan tēd se utu 'toodn tal. Taa bii se 'tēdn aan gōō poodn ken dōy daab nakge se dō bii ken se bo naŋa naŋa kic bo 'kaakj jeel naabin ken naan tēdo. ¹⁴ Debm jaay naabin naan tēd se ōŋ ōs te pood ey num, naan se Raa aŋ kōgŋ beđina. ¹⁵ Num debm jaay naabin naan tēd se ōsga poodo num, naan se 'kiin ute jinā. Naan malin se 'kōŋ kaaja nabo aan gōō debm ken k'naak k'j'ōdŋ doŋ maakj pood ki.

¹⁶ 'Jeelki, naase se bo 'bæe gen Raa. Dō Nirl Raa se utu inŋ maakse ki. ¹⁷ *Bæe Raa ese se jaay debm tōkinga num, naan kic Raa aŋ kutu. Taa bæe Raa se naan *salal dō bæe Raa ese se, taad ute naase.

¹⁸ Bin se, nam ōnte kaan roŋ dala. Maakse ki se jaay debm saap dō naan debm jeel-taara aan gōō jee jeel-taargen do duni ki ara num, bæeki se, ŋ'tēd roŋ debm dērle naan jeege tu dō bin jaay ŋ'tēdn debm jeel-taar mala mala. ¹⁹ Taa jee jeel-taargen do duni ki ara se, Raa aakden naanin ki se aan gōō jee dērle. Taa naan se bo Kitap taad dō: *Jee ōk jeel-taar do duni ki sum se, Raa tōkde do metekde ki**. ²⁰ Ter Kitap taad daala dō: *Jee ōk jeel-taar do duni ki sum se, Meljege Raa jeel saapde dō saapm naade se, naan jeelin saapm tōl sēr eyo.*† ²¹ Bin num nam ōnte tōm roŋ ute nakj ken jikilimge lee tēda. Taa nakge paac se 'gen naase: ²² maam Pōli, Apōlōsi, Piēri, duni bōrse, nakj ken utu kaan do kingjege tu ey le do yojege tu dō nakgen 'kaan maakj kingjege tun bōrse ey le ken 'tēdn naan ki se, nakgen se paac se 'gen naase. ²³ Taa naase se 'tēdkiga gen al-Masi dō al-Masi se le naan gen Raa.

4

Naaje se k'jee kaan naabm al-Masige

¹ Tap ki num, aakjeki, naaje se le, k'jee tēdn naabm al-Masige dō nakj *Raa ken ōyinga kōyo ken jeege jeel metin ey se, Raa eđjesinga kaam jije taa j'aŋ taadin jeege tu. ² Anum debm j'ēdŋga naka kaam jin se, ŋ'ōnte tujn ōrmin do ki. ³ Maam se ōlum eyo ken naase bo amki kōjn bōōrō dom ki, ey le ken jee kōjn bōōrge bo am kōjn bōōrō dom ki. Dō maam mala kic bo, m'kōjn bōōrō dom ki eyo. ⁴ Deere, maakum ki se, m'jeele maam se m'tuj te dīm eyo. Nabo kese am kōŋ daapm taarum eyo. Anum debm ken am kōjn bōōrō dom ki se, Meljege. ⁵ Taa naan se bo ken kaadin j'ōndŋ jaay aan te ey se, ōnte 'kōjki bōōrō do nam ki, anum 'booyki Meljege ade baa jaayo. Naan bo nakj ken j'ōyinga kōy maakj gōt ken ōd se, naan utu aŋ kōōdn 'toodn tal. Dō taar ken maakj jikilimge tu se, naan utu aŋ kōōdn 'toodn tal kici. Jaay bo, naŋa naŋa kic j'aŋ tōōmin do naabin ken naan tēda. ⁶ Taa naan se bo genaamge, ken ōlum jaay m'taad taa Apōlōs ute maam mala se, taa ute nakgen naaje k'tēd se bo asen dooyo dō bin se naase aki kōŋ deel do taar ken Kitap taad se eyo. Bin se naŋa naŋa kic bo ōnte magal roŋ gen bæer kuun deb kalaŋ dō deb kuuy se naan aŋ kōōdn kundu. ⁷ Anum naai tap bo 'tēd roi jukudum se gen di? Nakj naai ōk se le, Raa bo eđi. Dō nakj ken jaay j'ēdisin kēd sum se, gen di jaay naai 'magal roi aan gōō Raa bo eđisin ey se? ⁸ Naase 'saapki ōki nakj maakse je paac bo, ōjinkiga dō naase bo 'tēdkiga jee nak denge dō naase bo 'tēdkiga gaaringe dō naaje le, k'gaaringe eyo! Maam m'je se ken naase bo gaaringe deer num, dō ute naan se naaje kic j'kōsn gaara bōrse ute naase. ⁹ Maam m'saapm m'ōō naajen *jee kaan naabm Isage se, Raa tēdjen k'tēdga metn jeege tu aan gōō jee ken k'tōkde gen baa tōō. Aan gōō naade se Raa ōnje naaje kic do *duni ki se j'aakjen metje naan *kōdn Raage tu dō naan jikilimge tu. ¹⁰ Taa *al-Masi se, naaje

* 3:19 Aak Jb 5.13. † 3:20 Aak KKR 94.11.

j'aakje aan gōō jee dērlge, num garj naasen kēn 'dōōkkiga ute al-Masi se lē, jeege aaksen naase se 'tēdkiga jee jeel-taarge! Naaje se j'aakjen aan gōō jee ōk tōōg eyo ōō naase lē, jeege aakse naase se jee ōk tōōgō! Naase se jeege aalsen maak ki, nabo naaje se lē, nam tap bō aaljen maak ki eyo! ¹¹ Bini bōrse kic bōa ute maane utu tōōljen tōōl rōk. Kal tuusje kic bō utu daayjen daaye ōō jeege utu 'lee dabarjen dabara ōō naaje j'utu k'lee lee wari rōk. ¹² Naaje k'dabar k'tēdn naaba ute jije jaay bō k'j'ōōō. Jeege naaje ōō naaje k'j'ōōōden bōoro. K'dabarje kic bō naaje k'j'aay kaamje k'j'aasiṅa. ¹³ Naaje se, jeege lee taadjjen taar iṅg kus roje ki ōō naaje k'taad jeege tun se ute taar nijim kēn ēdden kaay kaama. Bini bōrse kic bō jikilimṅen duni ki se, aakjen naaje se aan gōō idikṅ roa ōō aan gōō nakṅ do danos ki.

Jee Kōrint ki se Pōl jede aan gōō ḡeninge

¹⁴ Kēn olum jaay maam m'raansēn taargen se, taa m'asēn kōl maakṅ sōkōṅ ki eyo, num aan gōō naase gaan maakjemge se, m'je bō m'asēn kaal bisi ki. ¹⁵ Anum kēn doobm *al-Masi ki jaay ōk ki jee dooyge dupu-sik kic num, bubse se kalaṅ sum. ōō maam kēn m'taadsen Labar Jigan ḡēn al-Masi se, doobm Isa al-Masi ki se, maam sum bō m'tēdga bubse. ¹⁶ Bin bō maam m'dējsēn m'ōō: uunki bōlōtn maama. ¹⁷ Taa naaṅ se bō, maam m'ōōlsen Timote kēn goon kōōṅ maakuma ōō debm tuj ōrmiṅ eyo doobm Mēljege tu. Kēn naaṅ jaay baa ōṅsega se, naaṅ asēn taadn doobm kēn maam m'leēn doobm Isa al-Masi ki se. ōō ḡōtō baa se paac, maam m'dooy jeeḡen *ēglizge tu paac ute doobm se.

¹⁸ Jee mētinge maakse ki se, magal rodē. Naade saap ōō maam m'kōṅ tērl baa ḡōtse ki eyo. ¹⁹ Kēn Mēljege je num, sōm m'utu m'baa ḡōtse ki, ōō kēn maam m'aanga num, m'baa booy mētn taar jee kēn magal rodē se sum eyo, num m'kaakṅ nakṅ kēn naade lee tēda. ²⁰ Kēn jeeḡen jaay Raa ōs gaar dōdē ki se, naade taadiṅ ute taarde sum eyo, num maakṅ kingdē ki se, naade taad tōōḡṅ Raa. ²¹ Naase tap bō 'jeki dī? M'asēn baa kōṅ ute taar urlu ōō ute maak-je lōbu 'jeki m'asēn baa kōṅ ute sirdi lē?

5

Jee Raage se mētinge cēepm ute rodē

¹ ḡōtō baa se paac, jeege taad ōō naase se, 'lee ēski naapge rēṅ rēṅ. Nakṅ kēn debse tēdiṅ se, jee jeel *Raa mal ey kic bō ōṅ tēd naaṅ se eyo: naaṅ se tood te mēnd bubina. ² Ute naaṅ se kic bō naase 'tōōmki tōōm rose. Ey num naase se, maakse 'tuju ōō debm jaay tēd nakṅ bin se, bēeki num, 'tuurinkī naatn maakse ki. ³ Deere, maam se m'dōkō nabo saapum se te naase. Anum debm tēd nakṅ bin se, maam m'ōōjṅga bōōrō dōṅ ki aan gōō maam m'utu maakse ki. ⁴ Kēn naase 'tuskiga ute ro Mēljege Isa se, saapum se ute te naase ōō ḡōtn se Mēljege Isa taadn tōōḡina. ⁵ Naase se, debm tēd nakṅ bin se, j'ōōniṅ kaam ji *Bubm sitange aṅ dabara taa maakje daa ro kēn naaṅ ōk se 'tēdn ḡōtō ōō bin bō *bii kēn Mēljege adē baa se, kōṅ se 'kōṅ kaaja.

⁶ Nakṅ naase 'tēdki jaay 'tōōmki rose ro ki se, doobiṅ eyo. Naase 'jeelki ey la, ōrōmō cōkō jaay j'ōōmbiṅga do rujṅ ḡēm kēn j'ēciṅga kēc se, iiniṅ paac. ⁷ ōrōm kēn do dōkiṅ kēn taad te *kusiṅ se, ōōdki dose ro ki. Bin bō aki tēdn aan gōō rujṅ ḡēm kēn j'utu j'ēciṅ kēc jaay j'ōōmbiṅ te ōrōm ey se. Taa *al-Masi se, naaṅ bō ēd rōṅ *serkē taa naajege aan gōō *goon baatn kēn Yaudge lee tōōl bii *laa Paakdē ki se. ⁸ J'ōōnte 'tēdki laajege ute mappan kēn ōk ōrōm do dōkiṅ se. ōrōm ese se, je taad ute nakḡen jig eyo ōō ute nakḡen kusiṅa. Anum k'tēdki laajege se ute mappan kēn ōk ōrōm eyo, kēse je dēekṅ ōō ute maakṅ kalaṅ ōō ute kēn mētn ki.

⁹ Maakṅ maktub kēn maam m'raansēn kaam mōōtn se, maam m'dēeksēngā m'ōō: jee kēn lee ēs naapa rēṅ rēṅ se, ōōnte tōkdekī mēdē. ¹⁰ Kēse maam m'je taad ute jee do *duni kēn lee ēs naapge rēṅ rēṅ, ey lē jee lee dōṅ nakṅ jeege, ey lē jee boogge, ey lē jee maragge paac se eyo. Kēn bin num, jee do duni ki se, naase adēki teecṅ kōṅō. ¹¹ ḡōtō, bin eyo! Maam m'raansēn se taa debm taad ōō naaṅ ḡēnaa doobm Isa ki, jaay bō ēesn mēndge rēṅ rēṅi, bōogo, tēd maraga, ōōd jeege, aay tōtō deel te ḡōtiṅa, ōō kucun jeege se. Debm bin

se, ɔ̃nte 'kəkiŋki mɛdɛ ɔ̃ kəsɔ kic ɓo, ɔ̃nte 'kəski ute naana. ¹²⁻¹³ Anum jee ken doobm al-Masi ki ey se, maam ɓo m'ade kɔ̃jɔ̃ bɔ̃ɔ̃ɔ dode ki eyo, num naade se Raa ɓo ken utu aden kɔ̃jɔ̃ bɔ̃ɔ̃ɔ dode ki. Num naase se, ɔ̃jki bɔ̃ɔ̃ɔ do genaasege tun doobm Isa al-Masi ki, taa Kitap taadga taad ɔ̃: *Debm kusin se, 'tuurin ki naatn maakse ki.**

6

Genaagen doobm *al-Masi ki sakak naapa

¹ Ken maakse ki jaay deb kalaŋ ɔ̃k taara ute genaan num, naase, ɔ̃ŋki jee Raage ɔ̃ 'sakakin ki gɔ̃tn jeege tun jeel *Raa mal ey se gen di? ² 'Jeelki jee Raage ɓo utu kɔ̃jɔ̃ bɔ̃ɔ̃ɔ do jeege tun do *duni ki se. Num ken jee duni ki jaay naase ɓo utu adeki kɔ̃jɔ̃ bɔ̃ɔ̃ɔ num, taargen sɛɛm sɛɛm daanse ki se, naase ɔ̃j aaski gen tɔ̃liŋ ey ne? ³ Naajege ɓo j'utu j'aki kɔ̃jɔ̃ bɔ̃ɔ̃ɔ do *kɔ̃dn Raage tu se, naase tap ɓo 'jeelki ey la? Ken bin num, mɛt kando naajege j'an ki kaasn gen taadn tɔ̃al taargen do duni ki se! ⁴ Naɓo ken naase jaay ɔ̃kki taara daanse ki se, naase 'ɓaaki gɔ̃tn jee kɔ̃jɔ̃ bɔ̃ɔ̃ɔ tun *egliz aalden maak ki eyo. ⁵ Maam m'taadŋen taa sɔ̃kɔ̃n asen tɔ̃ɔ̃ɔ. Maakse ki se, gena ken jeel-taar ken asen kaakj mɛtn taarse se tap ɓo, gɔ̃tn ne? ⁶ Num gaŋ j'aak gena ken doobm Isa al-Masi ki ken ɔ̃k taara ute genaan ken doobm al-Masi kic se ɔ̃ ɓaa sakakin naan jeege tun doobm al-Masi ki eyo. ⁷ Anum ken ɔ̃kki taara ute naapa jaay 'sakakki naapa se, kɛse naase oockiga doobm Raa ki. Ken deba jaay tujsega se naase ɔ̃j aasin ki ey ne? Ken deba jaay 'ɓoogga ne dimse se naase ɔ̃j aasin ki ey ne? Ken naase ɔ̃j aasin kiga se, bɛɛ cir ken naase adeki ɓaa sakak se. ⁸ Num gaŋ naase ɓo 'lee 'tujki jeege tu ɔ̃ 'lee ɓoogki nakj jeege. ɔ̃ jee ken naase 'lee 'tɛdɛki nakj se dode ki se, naade se ɓo genaasegen doobm Isa al-Masi ki. ⁹ Naase 'jeelki, jeege ken tɛdn nakge ute doobin ey se, 'kɔ̃j kend *maakj Gaar Raa ki eyo. ɔ̃nte 'kaan ki rose dala: jee lee ɛɛs naapa rɛn rɛn, jee maragge, gaabgen lee ɛɛs mɛnd jeege ute mɛndgen lee ɛɛs gaabm jeege, gaabgen paacj ken lee ɛɛs naapa, ¹⁰ jee ɓoogge, jee tamage, jee aay tɔ̃tɔ̃ deel te gɔ̃tiŋa, jee kɔ̃dn jeege, jee tujj nakj jeege, naade se paac 'kɔ̃j kend maakj Gaar Raa ki eyo. ¹¹ Bin ɓo do dɔ̃kin maakse ki se, jee mɛtiŋge tɛdɔ̃ nakgen se, num gaŋ ute ro Meljege Isa al-Masi ɔ̃ ute Nirliŋ se, Raa *tug daapsega, tɛdsenga 'tɛdkiga jee naan ge ɔ̃ aakkiga bɛɛ naan ki.

**'Nookki Raa ute rose*

¹² Nam taad ɔ̃: Maam se, m'ɔ̃k doobo gen tɛdn nakge paac. Deere, maam se m'ɔ̃k doobo gen tɛdn nakge paac naɓo, nakge paac maakin se, ɔ̃j tɔ̃lum sɛr eyo. Deere, maam se m'ɔ̃k doobo gen tɛdn nakge paac, naɓo maam se m'kɔ̃j kɔ̃n rom gen tɛdn bul ne dim eyo. ¹³ Ter nam taad ɔ̃: Nakj-kɔ̃sɔ se, k'tɛdiŋ taa maaka, ɔ̃ maaka se lɛ gen nakj-kɔ̃sɔ. Deere, num nakj-kɔ̃sɔ ute maaka se Raa utu aden tɛdn 'tɛdn gɔ̃tɔ̃. Num gaŋ ro se, Raa tɛdiŋ gen kɛɛsn naapm rɛn rɛn eyo, taa rojege se naan gen Meljege, ɔ̃ Meljege se lɛ naan ɓo Mel rojege. ¹⁴ ɔ̃ Raa ken duro Meljege daan yoge tu se, ute tɔ̃giŋ se, naan utu ajeki 'dur naajege kici.

¹⁵ Naase 'jeelki naŋa naŋa kic ɓo maakj ro *al-Masi ki se, naan tɛdga roŋ kaam kalaŋ. Bin se, maam se m'kɔ̃j kuun ro al-Masi kaam kalaŋ jaay m'an tum ute ro mɛnd kɛɛsn gaaba la? Kɛse gɔ̃tɔ̃. ¹⁶ 'Jeelki, deba jaay toof ute mɛnd kɛɛsn gaaba se, naade tum tɛdga ro kalaŋ. Taa Kitap taadga taad ɔ̃: *Naaden di se tum tɛd daa ro kalaŋ.**

¹⁷ Num gaŋ debm dɔ̃k ute Meljege se, naan tum tɛdga kalaŋ ute naana. ¹⁸ 'Booyki, kɛɛsn naapm rɛn rɛn se, ɔ̃dki dose naatn dɔ̃k ro ki! *Kusin paacj ken debkilimi lee tɛd se, ɔ̃j tuj roŋ aan gɔ̃ kɛɛsn mɛndgen rɛn rɛn se eyo, num gaŋ debm jaay ɛɛs mɛndge rɛn rɛn se, naan ɔ̃l roŋ paac maakj kusin ki. ¹⁹ Naase 'jeelki rosege se tɛdga ɓee gen *Nirl Salal ken Raa ɛdsesiŋo ɔ̃ ɓɔ̃rse, naan utu maakse ki. Bin num rosege se, tɛdga gen naase 'malinge eyo. ²⁰ Taa Raa se, dugsega dose ute zo ɔ̃ɔ̃ɔ. Ken bin num, ɔ̃ŋki rose se 'nookj Raa.

* 5:12-13 Aak Dt 17.7. * 6:16 Aak jɛn 2.24.

7

Metn taar gen təkɲ naapa

¹ Borse maam m'je m'asen terle do taar ken naase 'raarɲumkiro maakɲ maktubse ki se. Ken 'tedn jiga num gaaba ɔntɛ kəkɲ mɛnda. ² Nabo, taa aki lee kɛesn naapge rɛn rɛn ey se, gaabm gay gay kic bo, n'ɔk mɛnda ɔɔ mɛnd gay gay kic lɛ n'ɔk gaaba. ³ Gaaba jaay je mɛndin se, mɛnda ɔntɛ gaasin roŋa. Ɖɔ ken mɛnda bo je gaabin kic lɛ, gaabin ɔntɛ gaasin roŋa. ⁴ Taa gaaba se, ɔk tɔɔgɔ do roŋ ki eyo, roŋ se tɛdga gen mɛndina ɔɔ mɛnda kic lɛ, ɔk tɔɔgɔ do roŋ ki eyo, roŋ se tɛdga gen gaabina. ⁵ Ken naase jaay 'jeki 'gaasn rose taa aki tɔnd metn *Raa se, do naan ki se 'taad tɔolin ki ute naapa; ɔɔ kaad ken naase 'gaaski rose naapge tu se, ɔntɛ 'kingki do ki daanin tɛdn dɔkɔ, num 'terl ingki aan gɔɔ ken do dɔkin naase 'tingkiro se. Ey num ken ɔɲ aasin ki te do rose ki ey se, sɔm *Bubm sitange 'kɔɲ doobo asen naama. ⁶ Ken ɔlum jaay m'taad bin se, kɛse maam m'undsn kund bo kul eyo, num maam m'taadsen taad bo doobo sum. ⁷ Maam m'je se, jeege paac 'king aan gɔɔ maama ken m'ɔk te mɛnd ey se. Nabo nana nana kic bo Raa ɛdin naabin gen don don. Deb kalan Raa ɔdin doobo gen kəkɲ mɛnda ɔɔ deb kuuy se lɛ, Raa tɛdin gen 'ting arbiya.

⁸ Arbige ute mɛnd-daayge se, m'taadden m'ɔɔ: ken aden 'tedn jiga se num k'j'ing aan gɔɔ maam ken m'ɔk mɛnd ey se. ⁹ Anum ken naade jaay an kaasn do rodege tu ey se, mɛndge lɛ k'tɔkɲ gaabge ɔɔ gaabge kic lɛ k'tɔkɲ mɛndge. Taa debm jaay ɔk kɔk se, bɛe cir debm ken ɔk te eyo ɔɔ aakga mɛndge num lee dɔɲde ute maakin se. ¹⁰ Borse m'je taadn ute jeege tɔkga tɔk naapa doobm *al-Masi ki. Taar se maam bo m'taadin eyo num Meljege bo taadina: mɛnd jaay ɔkga gaaba se, ɔntɛ rɛsn ute gaabina. ¹¹ Ken naan rɛsɲga ute gaabin lɛ, n'ɔntɛ kəkɲ gaabm kuuy. Ɖɔ ken naan bo jega gaaba lɛ, n'terlo ro gaabin ki. Anum gaaba kic n'ɔntɛ piir ute mɛndina. ¹² Jeege tun kuuy se, kɛse maam bo m'taadden ey num Meljege eyo, m'ɔɔ: gɛnaa doobm al-Masi ki jaay mɛnd naan ing bee se jaay aal te maakin do al-Masi ki ey se, ɔɔ mɛnd se jaay took je king ute naan num, n'ɔntɛ piirina. ¹³ Ɖɔ mɛnd doobm al-Masi ki jaay, gaabm naan ing bee ute naan se jaay aal te maakin do al-Masi ki ey se, ken gaabm se jaay took je king ute naan num, mɛnd se n'ɔntɛ 'resina. ¹⁴ Taa gaabm jaay aal te maakin do Isa ki eyo ɔɔ ɔk mɛnd ken aalga kaal maakin do Isa ki se, taa mɛnd naan ɔk se tɛdin naan tɛdga gɔɔr ute Raa. Mɛnd ken aal te maakin do Isa al-Masi ki ey jaay, ɔk gaabm ken aalga kaal maakin do Isa ki se, taa gaabm naan ɔk se tɛdin naan tɛdga gɔɔr ute Raa kici. Ken bin ey num, gɛndɛge se 'tedn dɔk te Raa, num garɲ deer deer, naade se gɔɔr ute Raa. ¹⁵ Ken deba aal te maakin do Isa al-Masi ki ey jaay je an piir ute mɛndin ken aalga kaal maakin do al-Masi ki se, ɔɲdeki ken naade jaay je piiri num, k'piiri. Ken 'tedn gaaba ey lɛ mɛnda dim jaay aden tum ute debm ken aal te maakin do Isa ki ey se, gɔtɔ. Taa Raa dɔnseno se, taa aki king ute lapia. ¹⁶ Anum naai mɛnd doobm Isa al-Masi ki se, 'jeelin gaabi se an kɔɲ kaasn gen tɔɔdn kɔl gɔtn kaaj ki la? Ɖɔ naai gaabm doobm Isa al-Masi ki se kic, 'jeelin mɛndi se an kɔɲ kaasn gen tɔɔdn kɔl gɔtn kaaj ki la?

Nana kic ing gɔtn kingin ken Raa danin ro ki

¹⁷ Taar ken kuuy ken m'je m'asen taad se, nana nana kic bo, ing gɔt ken Meljege ɔndin ro ki ɔɔ gɔtn kingin ken ese bo Raa danino. Anum taargen se bo ken maam m'lee m'dooy *eglizge paac. ¹⁸ Ken Raa dani bo naai ɔjga kɔj pɔndɔ lɛ, ɔntɛ kɔyina*, num ing ute *kɔjn pɔndi se. Ɖɔ ken Raa dani jaay naai utu ɔj te pɔndɔ ey lɛ, ɔntɛ kɔjn pɔndɔ. ¹⁹ Debm ɔjga pɔndɔ ɔɔ debm ken ɔj te eyo, paac bo tɛd dim eyo. Num nakɲ jiga cir paac se, debm tɛdn nakgen ken Raa ɔɔ k'tɛdin se. ²⁰ Anum nana nana kic bo, ɔɲ 'king gɔtn kingin ken Raa danino ro ki se. ²¹ Ken Raa danio se, naai 'bul lɛ? Ɖntɛ kuun nirli, num garɲ ken naai jaay ɔk doobo gen kɔɔdn doi maakɲ bul ki se lɛ, kɛse bo nakɲ jiga. ²² Bul jaay Meljege Raa daninoga se, naan ɔɲga don gɔtn Meljege tu; bin bo debm bul ey jaay Meljege Raa

* 7:18 Kaaɔn naane se Yaudgen ɔjga kɔj pɔndɔ se jee mɛtinge daar pɔndɛn naade ɔjinga kɔj se bo naade je an tuutn bɔɔy gɔtin ki.

dañinga se, naan̄ tēdga b̄ul gen̄ *al-Masi. ²³ Naase se Raa dugsega dose ute zo ɔ̄n̄ɔ; bin num naase se ɔ̄nte 'tēdki b̄ulu gen̄ jikilimge. ²⁴ Genaamge, naña naña kic b̄o inḡ ḡotn̄ kin̄gin̄ ken̄ do d̄okin̄ ḡotn̄ ken̄ Raa dañino ro ki se.

Mētn̄ taar jee ken̄ t̄ok te gaabge ute mēndge eyo ɔ̄ ute gen̄ mēnd-daayge

²⁵ Borse maam m'je m'asen t̄erle do mētn̄ taar jeege tun̄ ken̄ t̄ok te gaabge ute mēndge eyo. ɔ̄ taar se Mēljege b̄o undum te kul̄ eyo, num maam b̄o m'saapa ɔ̄ m'je m'asesin̄ taada; ɔ̄ naase 'jeelumki maam se Mēljege tēdumga b̄e ɔ̄ taar ken̄ maam m'taad se naase 'tookki do ki taa maam se m'tuj ɔ̄rmum eyo. ²⁶ Ute dubar ken̄ j'aakin̄ki borse se, m'saap m'ɔ̄: ken̄ 'tēdn̄ jiga se gaaba eȳ l̄e mēnda se ŋ'kinḡ bini. ²⁷ Ken̄ ɔ̄k mēnda l̄e, ɔ̄nte piiriña. ɔ̄ ken̄ ɔ̄k te eȳ l̄e, ɔ̄nte k̄ok̄. ²⁸ Num gan̄ ken̄ ɔ̄kga mēnda kic num, naai 'tēd te *kusin̄ eyo. ɔ̄ ken̄ goon mēnda b̄o ɔ̄kga gaaba kic num, tēd te kusin̄ eȳ kici. 'Jeelki jee inḡ kinḡ b̄ee se kinḡde utu ad̄en̄ tēdn̄ ɔ̄n̄ɔ. Taa naan̄ se b̄o maam m'je nakgen se 'kaan dose ki eyo.

²⁹ 'Booyki m'asen taada genaamge: b̄ere, kaadn̄ ken̄ Raa gaan̄in̄ se ɔ̄ppga baata. Bin num naan̄ ki se, gaabgen ken̄ ɔ̄k mēndge se, k'tēdn̄ naaba Raa ki aan̄ ḡɔ̄ jee ken̄ t̄ok te mēndge eyo; ³⁰ jee ken̄ eem keem se, k'tēdn̄ naaba Raa ki aan̄ ḡɔ̄ jee ken̄ eem keem eyo, ɔ̄ jee ken̄ maakde raap se l̄e, k'tēdn̄ naaba Raa ki aan̄ ḡɔ̄ jee ken̄ maakde raap eyo, jee ken̄ lee duḡ nakge se l̄e, k'tēdn̄ naaba Raa ki aan̄ ḡɔ̄ jee ɔ̄k d̄im eyo, ³¹ ɔ̄ jee ken̄ tēdn̄ naaba ute nakgen naade ɔ̄k do *duni ki se l̄e, j'ɔ̄nte k̄ond̄ saapde do nakge tun̄ se, taa duni ara se utu 'deele.

³² Maam m'je naase aki kuun nirlse eyo. Taa naan̄ se b̄o debm jaay ɔ̄k te mēnd ey se, naan̄ saapm do naabm Mēljege tu ɔ̄ naan̄ je d̄oobm nak̄ ken̄ 't̄ɔl̄ Mēljege tu. ³³ Num gan̄ debm jaay ɔ̄k mēnda se, naan̄ uun̄ nirlin̄ taa nakgen do duni ki ɔ̄ naan̄ se saap b̄o je d̄oobm nak̄ ken̄ 't̄ɔl̄ mēndin̄ ki. ³⁴ Debm bin se, saapin̄ tēdn̄ kaam dio. Anum mēnd ɔ̄k te gaab ey se, eȳ l̄e goon mēnda se, naade se saap do naabm Mēljege tu ɔ̄ maakde ute rode paac, naade ɔ̄n̄in̄ Mēljege tu. Num gan̄ mēnd ute gaabin̄ se, naan̄ uun̄ nirlin̄ taa nakgen do duni ki ɔ̄ naan̄ se je d̄oobm nak̄ ken̄ 't̄ɔl̄ gaabin̄ ki. ³⁵ Maam m'taadsen bin se, taa asen tēdn̄ b̄e, eȳ num maam se m'je m'asen gaasn̄ d̄oob eyo. Nak̄ maam m'je naase aki tēd se, nak̄ ken̄ b̄e cir daala ɔ̄ aki tēdn̄ naabm Mēljege se ute maak̄ kalar̄. ³⁶ Ken̄ goon k̄ɔd̄ɔ saap ɔ̄ mēnd k̄eesin̄ se jaay naan̄ ɔ̄kin̄ te eȳ num, an̄ tuj maakin̄ se ɔ̄ ken̄ naan̄ jaay je mēnd k̄eesin̄ se deel te ḡotin̄, aakin̄ b̄eeki num, an̄ k̄ok̄ se, ɔ̄n̄ ɔ̄kin̄a. Ken̄ naan̄ ɔ̄kin̄ga kic b̄o, tēd te kusin̄ eyo. ³⁷ Num gan̄ ken̄ goon k̄ɔd̄ɔ ɔ̄k mēnd k̄eese, ɔ̄ ken̄ naan̄ jaay aasin̄ do ron̄ ki, ɔ̄ naan̄ mala b̄o uun̄ doa, nam b̄o gaasin̄ gen̄ k̄okin̄ ey se, ɔ̄ saap ɔ̄ an̄ k̄on̄ k̄ok̄ ey se, ɔ̄ ken̄ naan̄ jaay ɔ̄n̄ aasin̄ do ron̄ ki ɔ̄n̄ b̄aa te ron̄ ki ey se, naan̄ tēdga jiga naan̄ Raa ki. ³⁸ Bin b̄o debm ɔ̄k mēnd k̄eese jaay ɔ̄kin̄ga num jiga, num debm jaay ɔ̄kin̄ te ey se, t̄er tēdga jiga cir daala. ³⁹ Ken̄ mēnda jaay gaabin̄ utu ooy te ey se, naan̄ ɔ̄k d̄oobm an̄ r̄es eyo. Anum ken̄ gaabin̄ ooyga jaay b̄o, naan̄ ɔ̄k d̄oobo gen̄ k̄ok̄ gaabm kuuy ken̄ naan̄ maakin̄ jea. Na b̄o gaabin̄ se 'tēdn̄ debm d̄oobm *al-Masi ki jaayo. ⁴⁰ Jiga se ŋ'ɔ̄nte k̄ok̄ gaabm kuuy. Bin se naan̄ 'kinḡ ute maak-raapo cir daala. K̄ese b̄o saapm maama ɔ̄ maam m'jeele maam kic m'ɔ̄k *Nirl̄ Raa maakum ki.

8

Daa maragge

¹ Borse, maam m'je m'asen t̄erl̄ do mētn̄ taar daa maragge tu. Aan̄ ḡɔ̄ naase ɔ̄ki: Deere, naajege paacki se k'j'ɔkki jeele. Na b̄o jeel nak̄ ken̄ debkilimi ɔ̄k se, oopin̄ doña. Num gan̄ maak-je do naapge tu se, noogjeki gen̄ ziidn̄ b̄aa ute naanjege. ² Ken̄ nam jaay saap ɔ̄ naan̄ ɔ̄k jeele se, k̄ese naan̄ utu jeel te d̄im eȳ b̄ort̄ɔ. ³ Num gan̄ debm jaay je *Raa se, Raa jeeliña.

⁴ Naase ɔ̄ki: daa maragge se, naajege j'ɔkki d̄oobo gen̄ k̄ɔs̄ɔ l̄ɔb̄u gen̄ k̄ɔs̄ eȳ l̄e? K'jeelki, maraggen do *duni ki se, nak̄ r̄en̄ c̄ere ɔ̄ Raa l̄e naan̄ kalar̄ lak, Raa kuuy se, ḡot̄ɔ.

⁵ Deere, jee m̄etinge taad ɔ̄ raagen kuuy utu maak̄ raa ki ɔ̄ do naan̄ ki kici. Jee bin

se ək raage ute mēlge dēna kēn naade lee erg naandege tu ɔɔ eemde. ⁶ Num gan naajege se, k'jeelki Raa se, naan kalar lak. Naan bo Bubege ɔɔ nakge paac iino gōtn naan ki ɔɔ kēn naajege j'utu j'ingki se kic bo, ute naana. ɔɔ Mēljege kic bo kalar sum, naan bo Isa *al-Masi ɔɔ ute naan se bo, nakge paac utu ting gōtde ki ɔɔ naajege kic bo kingjege kaam ji naana.

⁷ Num gan taar met kēn ese se, jeege paac jeel ək te metin eyo. Jee metinge se, deelga deel ute maragge ɔɔ borse kic bo kēn naade ɔs kōs daa maragge num, aakin aan gōɔ daa se gen maragge. Anum ute saapden kēn ɔɔ jeel ək metn nakge mēc ey se, naade saap ɔɔ kēse tujdenga naan Raa ki. ⁸ K'jeelki, nakj kōsɔ se, ajeki kōɔ naakj naan Raa ki eyo. Kēn j'ōskiga lē, ajeki ziidn dim eyo ɔɔ kēn j'ōski te ey kic lē, dimjegen 'kut tap bo gōtɔ.

⁹ Naase se əkki doobo kēn kōsn nakge paac, nabo ɔndki kōndɔ, ɔnte 'kōlki jeege ək tōgɔ naan Raa ki ey se, 'kooçn doobm Raa ki. ¹⁰ Aan gōɔ naai kēn 'jeel nakj met ki jaay, ing bee marag ki ɔɔ ing ɔs kōs daa maraga se, genaai kēn saapin ɔɔ jeel ək te metn nakj mēc ey se jaay aakki naai ing ɔs kōs se, naai an kōlin naan kic bo 'kōsn daa maraga se. ¹¹ Bin bo ute jeeli kēn naai ək se, genaai kēn saapin jeel ək te metn nakj mēc ey se, naai an kōlin naan 'kutu, ey num genaai ese bo kēn al-Masi ooy taarin se. ¹² Kēn naai 'tef bin se, kēse naai 'tef *kusiñ genaai tun saapde ɔɔ jeel ək te metn nakge mēc ey se ɔɔ 'tujde maakde. Bin se naai 'tef kusiñ bo al-Masi ki. ¹³ Taa naan se bo, kēn taa kōsɔ sum bo 'kōl genaam kooçn doobm Raa ki se, mōɔtn maam m'kōsn daa eyo taa genaam se 'kooçn doobm Raa ki eyo.

9

Nakgen kēn *jee kaan naabm Isa al-Masige ək doobo do ki

¹ Anum, maam se nakj ək tōgɔ dom ki utu la? Maam se, *m'debm kaan naabm Isa ey la? ɔɔ Mēljege Isa se, maam m'aakinoga ute kaamum ey la? Naase se, maam bo m'baanseno doobm Mēljege tu ey la? ² Kēn jee kuuy jaay ɔɔ maam se m'debm kaan naabm Isa al-Masi ey kic bo, naase se 'jeelki maam m'debm kaan naabm Isa al-Masi. Aan gōɔ naase 'dōkkiga ute Mēljege se ute naase se bo, jeege jeele maam se m'debm kaan naabm Isa.

³ Jee kēn okum mindum se, kēse bo taar kēn maam m'oko kēn m'je m'aden terle: ⁴ taa naabm kēn naaje k'ted se, naaje j'ok doobo kēn naase ajeki kedn kōsɔ ute kaaye ey ne? ⁵ Naaje se j'ok doobo gen tōk mēndgen doobm *al-Masi ki ɔɔ gen lee ute mēndjege aan gōɔ jee kaan naabm Isa al-Masigen kuuy ute genaai Mēljege Isa ɔɔ aan gōɔ Pier se ey la? ⁶ Lōbu maam m'ute Barnabas kaljeki sum bo, k'tedn naaba ute jije jaay j'an kōsn ne? ⁷ Naase 'booykiga la kēn deba uunga asgar jaay, naan malin bo baa jedo gurs taa an kōɔ ro naan malin se, utu ne? Bii kalar jaay deba naab maakj gōtin jaay 'kōɔ kōsn nakj maakj gōtin ki ey se, utu ne? Lō debm gaama jaay aay si maalinge ey se, utu ne?

⁸ Anum nakj kēn maam m'taadsen se, jikilinge bo lee tedin sum eyo, num *Ko Taar kēn Raa edo Musa ki kic bo taadinga taada. ⁹ Taa Ko Taar kēn Raa edo Musa ki se k'raan j'ɔɔ: *Maraj tiiko nakj tōnd gemē se, j'ɔnte kōlin dim taarin ki kēn an gaasn kōsɔ.* * Bin num gōtn ese se *Raa taad ute marange la? ¹⁰ Naan taad ute naaje ey ne? Deer deer, taar se k'raanin taa naajege. Taa naan se bo debm naabm maakj gōtina ɔɔ debm tōnd gemin se naja naja kic bo ɔnd don do nak kēn naan utu 'kōɔ se. ¹¹ Naaje jaay k'baa k'taadsen taar Raa aan gōɔ debm kēn ɔɔc maakj gōtina ɔɔ kēn k'tōndga metse j'ɔɔ k'je dim gōtse ki se kēn bin num k'tōndga metse k'deelga utu gōtin den den la? ¹² Kēn jee kuuy jaay ək doobo gen kuun dim gōtse ki num, naaje se met kando j'ok doobo k'cirden naade se daal ey la? Ute naan se kic bo naaje se j'uun te dim gōtse ki eyo. Anum dubargen jaay an doje ki paac se, naaje j'aasina, taa Labar Jigan gen al-Masi se naaje k'je k'tedn nakj jaay 'gaasn jeege gen booy 'kuun taar se eyo.

¹³ 'Jeelki, jee kēn tedn naaba maakj *Bee Raa ki se, kōsde se naade ɔɔ maakj nakge tun jeege baano *serke maakj Bee Raa ki se. ɔɔ jee kēn tedn naaba *gōt kēn k'lee k'tōjn

* 9:9 Aak Dt 25.4.

mooso Raa ki se ʼ, naade se kic ɔŋ bɛdɛde gɔtn ese. ¹⁴ Bin ɓo Mɛljɛge taad ɔɔ: jee kɛn lee taad Labar Jiga gɛn al-Masi jeege tu se, ɔŋ jeegeen k'lee k'taadden se adɛn kɛdn nakŋ kɛn 'kaasn gɛn tiŋgde.

¹⁵ Ey num maam se m'ɔk doobo, nabo m'uun te nakŋ nam eyo ɔɔ kɛn m'raansɛn maktub se kic ɓo, ɔŋte 'saapki ɔɔki maam se m'je dɛm gɔtse ki. Maam se kɛn m'kooy kic num bɛɛ cir kɛn m'tɔnd mɛtn dɛm gɔtse ki se ɔɔ nakŋ maam m'tɔom rom do ki se m'je nam amsiŋ kɔɔd eyo. ¹⁶ Gɛn taadn Labar Jiga gɛn al-Masi se, maam m'ɔk doobm kɛn m'an tɔom rom eyo taa taar se ʼ Mɛljɛge ɓo ɛdumsiŋo ɔɔ m'an taadɛn jeege tu tak. ɔɔ kɛn maam jaay m'taad Labariŋ Jiga te ey ʼ, naaŋ se am tɛdn ɔŋ aak eyo. ¹⁷ Kɛn naabm se jaay maam m'tɛdɛn ute maraadum sum num, naaŋ se maam m'ɔk doobo kɛn j'am kɔŋŋ dal dubaruma. Num bin eyo! Naabm se ʼ, Raa ɓo ɛdumsiŋ kaam jima ɔɔ m'an tɛdn tak. ¹⁸ Maam tap ɓo j'am kɔŋŋ di? Labar Jiga gɛn Isa al-Masi kɛn maam lee taad jeege tu cɛre se ɓo, 'tɛdga bɛduma. Ey num maam se m'ɔk doobo taa Labar Jigan maam m'lee m'taad se j'amga kɔŋŋ dɛm, nabo maam maliŋ ɓo baate.

*Pɔl je ano ɓaa ute jeege paac gɔtn *al-Masi ki*

¹⁹ Deere, maam se m'bul nam eyo. Num gaŋ m'tɛdn rom aan gɔɔ bulu se taa jeege paac, taa m'tɛdn jeege dɛna adɛ ɓaa doobm al-Masi ki. ²⁰ Ute Yaudge se, maam m'tɛd rom kɔd Yaud, taa m'ano ɓaa ute Yaudge doobm al-Masi ki. ɔɔ kɛn ute jeegeen iŋg do *Ko Taar kɛn Raa ɛdo Musa ki ʼ, maam kic m'tɛd rom aan gɔɔ maam kic m'iŋg do Ko Taar kɛn Raa ɛdo Musa ki. ɔɔ kɛn deere num, maam m'iŋg do Ko Taar kɛn Raa ɛdo Musa ki ey sum. Kɛn ɔlum jaay maam m'tɛd naaŋ se, taa m'je jee kɛn iŋg do Ko Taar kɛn Raa ɛdo Musa ki se, adɛ ɓaa doobm al-Masi ki. ²¹ Ute jeegeen jeel Ko Taar kɛn Raa ɛdo Musa ki ey se, maam kic m'tɛd rom aan gɔɔ m'jeel Ko Taar kɛn Raa ɛdo Musa ki eyo. Ey num, deere, maam se m'jeel Ko Taar kɛn Raa ɛdo Musa ki ɔɔ Ko Taar maam se, naaŋ Ko Taar gɛn Labar Jiga gɛn al-Masi. Kɛn maam jaay m'tɛd rom bin se, taa m'adɛn tɛdn naade adɛ ɓaa doobm al-Masi ki. ²² Kɛn maam jaay m'ute jeegeen ɔk tɔɔgɔ naan Raa ki ey se, maam m'iŋg aan gɔɔ naade taa m'andɛno ɓaa doobm al-Masi ki. ɔɔ maam m'tɛd ute jeege paac ute doobm gay gay kic ɓo taa m'kaajŋ jee mɛtiŋgen maakde ki se. ²³ Nakgen paac jaay maam m'tɛdɛn se, taa Labar Jigan gɛn Isa al-Masi se 'wɔɔkŋ ɓaa ute naaniŋa. ɔɔ maam kic ɓo m'kɔŋ bɛduma maakŋ bɛɛ Raa kɛn utu 'tɛdn jeenge tu se.

²⁴ 'Jeelki, jee paacŋ j'ɔmbde gɛn naŋ naŋ deete ki se, jee paacŋ aas se, deb kalaŋ aas deel se ɓo j'aaliŋ aace ɔɔ j'ɛdɛn bɛdiŋa. Bin num naase kic aasŋi aan gɔɔ gɛn debm aas deel se taa j'asen kaal aace ɔɔ aki kɔŋ bɛdse kici. ²⁵ Jee paacŋ kɛn lee aas gɔtn k'lee k'taan naŋ naŋ deete se, naade lee dabar rode dɛn aak eyo. Naade tɛdɛn se taa j'aden kaal aace ɔɔ kɔŋ bɛdɛde†. Nabo kaal aacŋ k'lee k'j'aaldɛn naade ki se, tɛdga sum ɓo gɔtiŋ utu 'deele. Num gaŋ kaal aacŋ kɛn j'aaljeki naajege tu se gɔtiŋ 'deel eyo, naaŋ se 'tiŋg gɛn daayum. ²⁶ Taa naaŋ se ɓo maam kic m'aas gɔtn rɛŋ eyo, gaŋ m'aas ute doobiŋa taa m'kaan gɔtn kaan ki. ɔɔ maam se m'tec aan gɔɔ debm deelga deel gɛn cɛɛpm gɛn tɔnd naapa, nabo gɔtn tɔndki se m'ɔnd gɔtn rɛŋ eyo. ²⁷ Maam m'dabar rom dɛna, taa m'an bɔɔbm kɔkɔ. Ey num maam kɛn m'taado taar gɛn Isa al-Masi jeege tu se, ɔom m'kutn naaŋa cɛre.

10

ɔŋte 'daanki maraga

¹ Genaamgen doobm *al-Masi ki, 'booyki m'asen taadn mɛtn taar bubjegen do dakiŋa. Kaad kɛn *Musa jaay ɔdo Bubjege do kɔd-ɓaar ki se, naade paac se gapara* bɔɔbdɛno ɔɔ naade paac gaanjo Baar Aace†. ² ɔɔ gapara jaay bɔɔbdɛno ute gaan baar kɛn naade gaanjo se, keɛe aan gɔɔ *k'batizdenga kalaŋ ute Musa. ³ Naade paac ɔso kɔsn kɛn bɔɔyo maakŋ

† 9:25 Kaal aacŋ k'taadn ara se k'tɔndɛn laatge ɓo dodege tu ɔɔ laatgen se j'ujden ute kamb kaagge. * 10:1 Gapara ara se je taadn ɔɔ Raa utu te naade. Aak Ekz 13.21-22. † 10:1 Kaad kɛn se Baar Aace gaan kaam dio ɔɔ naade aal daan ki do keɛe kɛn tuutu. Aak Ekz 14.22-29.

raa ki. ⁴ Naade paac aay maan iino gōtn *Raa ki, taa naade se aay maan teeco ro ko ken Raa efdeno dō ko ese se, lee ute naade[‡]. Dō ko se, naan bo al-Masi. ⁵ Ute naan se kic bo, maakde ki se jee denin bo tedn nakn ken tōl Raa ki eyo dō maak-taar Raa bōy dode ki. Naade ooyo dō yodege se dōpo do kōd-baar ki.

⁶ Nakgen se jaay aan dode ki se taa ajeki kaal bijege tu dō bin se j'aki kōn dōn nakn *kusin eyo aan gōd ken naade dōn se. ⁷ Ōnte 'daanki maraga aan gōd jee metingen maakde ki tedo se. Taa naan se bo Kitap taad dō: Naade ing naan ki, dōso dō aayo jaay bo naade iin baag daama dō cēep ute rode.[§]

⁸ J'ōnte 'kēski naapge rēn rēn aan gōd jee metingen maakde ki lee tedo se. Taa naan se bo maakn bii kalan ki sum bo, jeege dupu-si-di-kaar-mōto ooyo. ⁹ J'ōnte 'naamki Mēljege aan gōd jee metingen maakde ki naaminō se. Taa naan se bo jee se wōjō tōg tōldē*. ¹⁰ Ōnte 'mooyki naan ki dir dir ute Raa aan gōd jee metinge maakde ki se lee mooyo. Taa naan se bo *kōdn Raa debm kōdn ko jeege se 'baado tōldē. ¹¹ Nakgen se jaay Raa ōnin aan dode ki se, taa kaal bi jeege tun kuuy. Dō ken naan jaay ōnin k'raanin maakn Kitap ki se lē, taa ajeki kaal bijege tu naajegen j'aankiga gōr ute bii ken duni an nan se.

¹² Taa naan se bo debm saap maakin ki dō naan tōg dōobm Raa ki se, n'ōnd kōndō, n'ōnte kooco. ¹³ 'Jeelki nakn naam ken aan dose ki se, lee aan do jeege tu paac kici. Dō Raa se naan debm tuj ōrmin eyo dō naan 'kōn kōn nakn naam ken aan dose ki se, 'deel dose eyo. Ute nakn naam ken aan dose ki se, naan asen taadn dōobm ken naase anki kaan kōto dō naan asen kēdn tōgēn ken naase anki kaasn gen serkina.

¹⁴ Taa naan se bo, jee maakjemge, dōdki dose dōkō ro maragge tu. ¹⁵ M'taadsen naase ki se aan gōd jee saap ōn taara jaay taada. Taar ken maam m'taadse se, naase 'saap ōkki metin jiga. ¹⁶ Ken naajege k'baaki baa kōsn, kōsn Mēljege jaay j'uunki *kōpm gen tōto kōojn bin jaay k'tōmki Raa se, kēse je taadn dō: ute moosn Isan dōy se, naajege k'tum k'tedkiga kalan ute Isa ey ne? Dō ken j'uunki mappa jaay k'dupki k'nigin ki ute naapa gen kōso se, kēse je taadn dō: k'tum k'tedkiga ro kalan ute al-Masi ey ne? ¹⁷ Taa mappan se lē kalan sum dō naajege k'paacki se k'nig k'j'ōski naan ese sum; bin bo naajegen ute denjege se, k'tum k'tedkiga ro kalan.

¹⁸ 'Jeelki, gaan *Israelgen lee dōso daa ken naade lee tōjin *serke *gōtn ken k'j'iin gen lee tedn serke Raa ki se, naade se *dōk ute Raa kalan[†]. ¹⁹ Taar ken maam m'taadsen tap bo m'je taadn m'ō dō? Bin num daa maraga ute maraginge se tap bo tōl serē ne? ²⁰ Bēre gōto! Naade se tōl ser eyo. Nabo aan gōd serkn naade lee tōj se lē, sitange tu ey num Raa ki eyo. Taa naan se bo maam m'je naase aki 'dōkn ute sitange eyo. ²¹ Anum naase aki kōn kaay tōtn kōojn bin ken maakn kōpm Mēljege tu jaay tēr aki baa kaay ken maakn kōpm sitange tu se eyo; dō naase se aki kōn king kōsn kalan do tabil ki ute Mēljege dō tēr aki baa kōsn ute sitange eyo. ²² Lōbu l'je j'aki kookn do Mēljege tu se lē? Naajege se k'tōg k'cirin ki naan la?

*Nakge paac se k'tedin ki taa *nookn Raa*

²³ Nam taad dō: «Debkilimi ōk dōobo gen tedn nakge paac.» Nabo, naajege tu se nakgen se paac tōljeki ser eyo. Deere, debkilimi ōk dōobm gen tedn nakge paac, nabo naajege tu se ōn noogjeki gen baa ute naanjege eyo. ²⁴ Nam ōnte 'saapm do naan malin ki sum, num n'saap do jeege tun kuuy. ²⁵ Naase ōkki dōobo gen dugn kōsn daagen paacn maakn suuk ki. Ken 'baaki baa kōs se, ōnte 'tōndki meta dō maakse, ōnte naajn do ki. ²⁶ Taa Kitap taad dō: *Do naan ute nakgen do ki paac se gen Mēljege Raa.*[‡]

²⁷ Aan gōd debm aal te maakin do Isa ki ey jaay danse dō aki baa beēn ki se dō ken jaay 'baakiga num, kōsn ken naan edsen se, ōski, ōnte 'tōndki meta dō maakse, ōnte naajn do ki. ²⁸ Ken nam jaay deeksen dō: Kēse lē daa maraga se, naase ōnte 'kōski; bin se debm ken aalse bise ki se, naase anki 'tedn maakin 'naajn do kōs ki se eyo. ²⁹ Maam m'taad ara se

[‡] 10:4 Taar ara se Pōl uuno taar ken jee dooy gaan *Israelge lee dooy jeege. [§] 10:7 Aak Ekz 32.6.

* 10:9 Aak Nmb 21.5-6. [†] 10:18 Aak Lb 7.6. [‡] 10:26 Aak KKR 24.1.

ute maakɲ naan̄ kɛn utu naaj naaja ey num, ute gɛn naase eyo. Maam lɛ m'ɔk doobo. Bin num gɛn di jaay debm maakin̄ utu naaj naaja am gaasn̄ gɛn kɔsn̄ nakge se? ³⁰ Kɛn maam m'ɔaa kɔsɔ jaay m'tɔɔm Raa num, gɛn di jaay naai 'taadum taar inḡ kus do kɔs kɛn maam m'tɔɔmga tɔɔm Raa taarin̄ se?

³¹ Bin ɔo kɛn aki kɔsɔ, kɛn aki kaaye lɔ aki tɛdn̄ di di kic ɔo, 'tɛdn̄ki paac gɛn nookɲ Raa. ³² Bin num kɛn ute Yaudge, jeegen Yaudge eyo, ey lɛ ute *eglizn̄ gɛn Raa se, paac se, maakɲ kingse ki se, ɔntɛ 'kɔlki nam 'kooɔn̄ doobm Raa ki. ³³ Bin ɔo inḡki aan̄ gɔɔ maama: maam m'aay kaamuma ɔɔ do nakge tu paac se, m'je m'tɛdn̄ nakɲ kɛn 'tɔɔl jeege tu paac. Maam se m'saap do maam malin̄ ki eyo, num maam m'saap taa bɛɛ jee dɛna m'je taa Raa adɛn kaaja.

11

¹ Aan̄ gɔɔ maam m'uun̄ bɔlɔtn̄ *al-Masi se, naase kic ɔo uunki bɔlɔtuma.

Kaad̄ kɛn mɛndge ute gaabge tusga gɛn keem *Raa

² Maam se m'tɔɔmse, taa naase se tɛdga tak ɔo, naase 'saapki dom ki ɔɔ naase utu inḡ 'bɔɔbki taar kɛn maam m'dooyeno se. ³ Naɔo maam m'je taar se, naase an̄ki jeel kɔkɲ jiga: gaabge paac se, *al-Masi ɔo dode ki ɔɔ mɛnda lɛ, gaaba ɔo don̄ ki ɔɔ al-Masi lɛ, Raa ɔo don̄ ki. ⁴ Kaadn̄ keem Raa ki jaay ɔo gaabm kɛn taad̄ taar teeco taar Raa ki ey lɛ eem keem Raa jaay aal kala don̄ ki se, kɛse naan̄ ɔl al-Masi ɔo maakɲ sɔkɔn̄ ki. ⁵ Num gaj̄ kɛn mɛnda jaay kaadn̄ keem Raa ki, ɔaa taadn̄ taar teeco taar Raa ki ey lɛ ɔaa keem Raa jaay aal te kala don̄ ki ey se, kɛse naan̄ ɔl gaabin̄ ɔo maakɲ sɔkɔn̄ ki ɔɔ mɛnd bin se tec aan̄ gɔɔ mɛnd k'dɔsɪnḡa dɔs don̄a kɛn ɔlin̄ sɔkɔn̄ tɔɔlin̄ se. ⁶ Kɛn mɛnda jaay baate kaal kala don̄ ki se, bɛɛkin̄ se k'dɔsɪnsɪn̄ naatn̄. 'Jeelki, kɛn mɛnda jaay j'ɔj k'naniŋga bɛɛkin̄ tak tak ey lɛ k'dɔsɪnsɪnḡa se, tɛdn̄ sɔkɔn̄ tɔɔlin̄a. Bin num ɔn̄ mɛnda tak ɔo kaal kala don̄ ki don̄ ki. ⁷ Num kɛn gaaba jaay ɔaa keem Raa num, ɔntɛ kaal kala don̄ ki, taa gaaba se Raa aalin̄ tecin̄ naan̄a taa an̄ *nooko. Gaj̄ mɛnda lɛ, Raa aalin̄ se gɛn nookɲ gaabin̄a. ⁸ Taa gaaba se teeco ro mɛnd ki eyo, num mɛnda ɔo teeco ro gaab ki*. ⁹ Gaaba se Raa aalin̄o taa mɛnd eyo, num mɛnda lɛ nookɲ gaabin̄a. ¹⁰ Taa *kɔdn̄ Raage se ɔo mɛnda se n̄'aal kala don̄ ki ɔɔ ute kal kɛn naan̄ aal don̄ ki se je taadn̄ ɔɔ naan̄ se sook deb kɛn ɔk tɔɔgɔ don̄ ki se.

¹¹ Ute naan̄ se kic ɔo, naan̄ Mɛljege tu se, mɛnda kalin̄ ki sum se kɔŋ kaan̄ kaam eyo ɔɔ gaaba kic lɛ kalin̄ ki sum se kɔŋ kaan̄ kaam ey kici. ¹² Aan̄ gɔɔ mɛnda lɛ teeco ro gaab ki se, gaab kic lɛ mɛnda ɔo oojina; num naadɛ paac se iin̄o gɔtn̄ Raa ki. ¹³ Naase malin̄ge aakin̄ki tu. Kɛn jeege tusga gɛn keem Raa jaay mɛnda aal te kala don̄ ki ey sum ɔo eem Raa se, dɔɔdn̄ ne? ¹⁴ Kɛn j'aakin̄ kaak bin kic ɔo, gaaba jaay ul bɛɛkin̄ tɛd̄jerl se, sɔkɔn̄ ey ne? ¹⁵ Gaj̄ mɛnda jaay bɛɛkin̄ dɛn se, ɔkina. Bɛɛkin̄ kɛn Raa ɛdn̄ dɛn se, tɛdn̄ tec aan̄ gɔɔ mɛnd kɛn aalga kaal kala don̄ ki. ¹⁶ ɔɔ debm jaay je tookɲ do taarge tun maam m'taad̄sen ey se, maam ute *eglizgen gɛn Raa se lɛ, kɛse ɔo nakɲ kɛn naaje k'lee k'tɛda.

Kɔsn̄ gɛn Mɛljege Isa

¹⁷ Do taarge tun maam m'je m'asen taad̄se, maam m'asen kɔŋ tɔɔm eyo. Taa kɛn naase jaay 'tuskiga gɛn keem Raa se, naase 'tɛdki nakgen *kusiŋ ɔo cir kɛn bɛɛ. ¹⁸ Anum nakɲ deet deet se k'taadum j'ɔɔ: kɛn naase jaay 'tuskiga gɛn keem Raa num, naase 'lee 'gaan̄ki ute naapa. ɔɔ do taar kɛn se, m'jeelin̄ kengen mɛtinge se, mɛt ki. ¹⁹ Bin num maam m'jeele maakse ki se, jeege utu 'gaan̄ ute naapa, bin jaay ɔo j'kaakɲ jeel jee kɛn ɔk taar Raa ɔn̄ se. ²⁰ Kɛn naase 'tuskiga gɛn keem Raa jaay ɔski kɔs ute naapa se, kɛn maam m'aakin̄ ara ki num, aan̄ gɔɔ kɔsn̄ gɛn Mɛljege eyo. ²¹ Taa kɛn naase jaay inḡkiga gɔtn̄ kɔs ki se, naŋa naŋa kic ɔo naar ɔs kɔsin̄ kɔsin̄ kɛn naan̄ ɔaano. Bin ɔo jee mɛtinge lɛ, ɔo tɔɔldɛ tɔɔlɔ ɔɔ jeegen kuuy se lɛ, aay bini oon̄ koono. ²² Kɛn bin num, ɔski ɔɔ aayki bɛesege tu. Lɔ naase ɔkki bɛeege ey ne? Kɛn naase jaay 'tɛdki bin se, naase uum aalki kaal *egliz gɛn Raa se ɔo naan̄ ki ɔɔ genaagen ɔk dɪm ey se lɛ, naase aakdɛki kaakɲ mɛtdɛ.

* 11:8 Aak̄jɛn 2.18-23.

Anum do taarge tun ese se, naase 'jeki m'asen taadn m'wɔ di? M'asenga tɔm la? Gɔtɔ. Do nakge tun naase 'tɛdki se, maam m'asen kɔŋ tɔm eyo.

²³ 'Booyki! Kɛse bo taar ken Meljege dooyumo wɔ maam kic m'dooyeno m'wɔ: maakŋ nɔɔr ken j'an kɔkŋ Meljege Isa se, naan̄ uun mappa jin̄ ki, ²⁴ wɔ ken naan̄ jaay tɔm Raa aas se, naan̄ dupina wɔ deek wɔ: «Kɛse bo roma ken m'ɛdin̄ *serkɛ taa naase. Nakŋ se 'lee 'tɛdin̄ki bini wɔ 'saapki dom ki.» ²⁵ Ken naade jaay wɔ aas se, Meljege uun *kɔɔpm dooc ute tɔtn koojn̄ bin̄ se wɔ tɛdin̄ bin̄ kici, taadden wɔ: «Tɔtn koojn̄ bin̄ ken maakŋ kɔɔp ken ese se je taadn̄ ute moosum 'kɔɔy se, kɛse je taadn̄ wɔ: *Raa dɔɔkga kiji ute naase. Daayum ken naase 'baaki ba kaaye se, 'tɛdin̄ki bini wɔ 'saapki dom ki.» ²⁶ Daayum ken naase jaay 'tuskiga gen kɔsn mappan ese se† wɔ gen kaay tɔtn koojn̄ bin̄ ken maakŋ kɔɔp ken ese se, kɛse naase 'taadki metn taar kooy Meljege bini, bii ken naan̄ ade terl ro ki.

²⁷ Taa naan̄ se bo, debm wɔ mappa gen Meljege wɔ aay tɔtn koojn̄ bin̄ ken maakŋ kɔɔp Meljege tu ute doobin̄ ey se, bɔɔrɔ utu koocŋ don̄ ki taa daa ro Meljege ute moosin̄ se, naan̄ aalden te maak ki eyo. ²⁸ Taa naan̄ se bo nana nana kic ken ba ba kɔsn mappm ese se wɔ ba 'kaay tɔtn koojn̄ bin̄ ken maakŋ kɔɔp ken ese, n̄'saap do ron̄ ki jaay 'kɔwɔ wɔ 'kaaye. ²⁹ Anum debm jaay wɔ mappan se wɔ aay tɔtn koojn̄ bin̄ ken maakŋ kɔɔp ki se, saap te do ro Meljege tu eyo jaay wɔ wɔ aay se, kɛse naan̄ malin̄ bo tɛd bɔɔrɔ ooc don̄ ki. ³⁰ Taa naan̄ se bo maakse ki se jeege dena tɛdga kɔɔn̄ɔ, jeege dena kɔɔn̄ɔ tujɛnga wɔ jee mɛtinge ooyga. ³¹ Ken naajege jaay k'jeelki kɔjn̄ bɔɔrɔ do naaje malinge tu se, Raa ajeki kɔjn̄ bɔɔrɔ dojege tu eyo. ³² Anum ken Meljege jaay wɔjeki bɔɔrɔ dojege tu se, kɛse naan̄ dejjeki deje. Taa bii ken naan̄ 'kɔjn̄ bɔɔrɔ do *duni ki se, bɔɔrɔ 'koocŋ dojege tu ey sum. ³³ Bin̄ bo genaamgen doobm al-Masi ki, ken 'tuskiga gen kɔsn, kɔsn Meljege se, 'booyki naapa. ³⁴ Ken debm jaay bo tɔlin̄ lɛ, n̄'wɔ been̄ ki. Bin̄ bo ken naase 'tuskiga se, bɔɔrɔ 'koocŋ dose ki eyo. Taargen wɔp se, ken maam m'baaga gɔtse ki jaay bo, m'asen ba taadn̄ nan̄ mɛtina.

12

Naabm ken *Nirl Salal ɛd jeege tu gen tɛdn̄ naabm *Raa

¹ Genaamgen doobm al-Masi ki, bɔrse maam m'je m'asen terl do metn taar naab ken *Nirl Raa ɛd jeege tu se. Maam m'je m'asen kɔŋ naase aki kin̄g do dɛrlse ki eyo. ² Do dɔkin̄, ken naase 'jeelkiro te Raa mal ey se, kaad ken naane se, nakŋ wɔk tɔwɔ dose ki se 'tɔɔd ɔlseno gɔtn raasege tun wɔ taad taar ey se, wɔ naase lɛ wɔ aasin̄kiro gen daar tɔwɔ eyo. ³ Taa naan̄ se bo, 'booyki m'asen taada: debm jaay taad wɔ: wɔ Raa 'naam Isa se, debm bin̄ se naan̄ wɔk Nirl Raa maakin̄ ki eyo. Wɔ debm taad wɔ: Isa se Meljege se, debm bin̄ se wɔk Nirl Salal maakin̄ ki.

⁴ Nirl Salal se, naan̄ kalaŋ sum, nabo nakgen ken naan̄ ɛd jeege tu se, dɔlin̄ dena. ⁵ Meljege se kic naan̄ kalaŋ sum, nabo naabm ken naan̄ ɛd jeege tu se, dɔlin̄ dena. ⁶ Raa ken tɛdn̄ naaba maakŋ jeege tu paac se, naan̄ kalaŋ sum, nabo doobm ken naan̄ ɛdɔ gen tɛdn̄ naabin̄ se, dɔlin̄ dena. ⁷ Nana nana kic bo Raa ɛdin̄ Nirl Salal maakin̄ ki se, taa an tɛdn̄ naabm ken 'noogŋ jee Raage paac. ⁸ Deb kalaŋ se, Nirl Raa ɛdin̄ jeel-taara gen taadn̄ taar jeege tu wɔ deb kuuy se, Nirl Raa ese sum bo ɛdin̄ jeele gen jeel naka. ⁹ Nirl Raa ese sum bo, tɛd deb kalaŋ aal maakin̄ do Isa ki cir gen jeege kuuy se wɔ deb kuuy se, naan̄ ɛdin̄ tɔwɔ gen kɛdn̄ lapia jee kɔwɔge tu. ¹⁰ Deb kuuy lɛ, Nirl Raa ɛdin̄ tɔwɔŋ gen tɛdn̄ nakŋ-kɔɔbge, deb ken kuuy naan̄ ɛdin̄ tɔwɔŋ gen taadn̄ taar teeco taar Raa ki. Wɔ deb ken kuuy se, naan̄ ɛdin̄ tɔwɔŋ ken an jeel nakgen ken iino gɔtn Nirl Salal ki ey lɛ gɔtn sitange tu. Wɔ deb ken kuuy se, naan̄ ɛdin̄ tɔwɔŋ gen jeel taadn̄ taar naangen jeege jeel eyo. Wɔ ter deb ken kuuy lɛ, naan̄ ɛdin̄ tɔwɔŋ gen jeel taadn̄ tɔkŋ metn taar naangen jeege jeel ey se. ¹¹ Wɔ kɛse Nirl Raa kalaŋ ese sum bo tɛdin̄ nakgen se paac wɔ nana nana kic bo naan̄ ɛdin̄ naabin̄ naabin̄ aan̄ gɔw ken naan̄ maakin̄ jen ro ki.

Jee al-Masige se tum tɛdga aan̄ gɔw ro kalaŋ

† 11:26 Mappan ese se Meljege Isa taad ute daa ron̄ mala.

¹² Aakki tu: ro debkilimi se, naan̄ kalaŋ sum, naḃo tɔp kaam dēna. Ute tɔpm kēn naan̄ tɔp kaam dēn se kic ḃo tum tēd ro kalaŋ. Jeegen kēn dɔɔkga ute al-Masi se kic ḃo tec bini. ¹³ Ɔo naajege paacki se kēn Yaudge ey lē Grēkge, ḃulge ey lē ḃulge eyo, *k'batizjekiro ute Nirl Salal kalaŋ ese sum ɔɔ k'tum k'tēdkiga aan gɔɔ ro kalaŋ. Ɔo Raa eɔdjekiga Nirlin̄ se maakjege tu.

¹⁴ Bin ḃo ro debkilimi se naan̄ kaam kalaŋ sum eyo, naḃo naan̄ tɔp kaam dēna. ¹⁵ Je se 'kōŋ taadn̄ ɔɔ: «Maam lē m'ji ey se, m'kōŋ tēdn̄ maakŋ ro ki eyo.» Anum kēn naan̄ taad̄ bin sum ḃo, 'kōŋ tēdn̄ maakŋ ro debkilim ki ey ne? ¹⁶ Bi se 'kōŋ taadn̄ ɔɔ: «Maam lē m'kaama ey se, m'kōŋ tēdn̄ maakŋ ro debkilim ki eyo.» Anum kēn naan̄ taad̄ bin sum ḃo, 'kōŋ tēdn̄ maakŋ ro debkilim ki ey ne? ¹⁷ Kēn ro debkilimi jaay kaam kaliŋ ki sum num, naan̄ tap ḃo 'booy ute d̄io? Ɔo kēn ro paac ḃo bi kaliŋ ki sum num, naan̄ 'kootn̄ ute d̄io? ¹⁸ Deere, ro debkilimi se, Raa tōndinsinga ute d̄oobin̄ tak tak aan gɔɔ kēn naan̄ maakin̄ jen ro ki. ¹⁹ Ro debkilim jaay ɔk ro kaam kalaŋ sum num, kese j'an̄ kōŋ daŋ ro ute magalin̄ eyo. ²⁰ Deere, ro debkilimi se tɔp kaam dēna naḃo kēn tumga se, tēd ro kalaŋ.

²¹ Kaama 'kōŋ taadn̄ ji ki ɔɔ: «Maam se m'an̄ d̄im ute naai eyo.» Ɔo do lē 'kōŋ taadn̄ jege tu ɔɔ: «Maam se m'an̄ d̄im ute naase eyo.» ²² Num gaŋ roi kaam kalaŋ kēn naai aakin̄ ɔɔ ɔk tɔɔg ey se, kēn naan̄ jaay gɔtɔ num, kingi se ai tēdn̄ ɔɔn̄ɔ. ²³ Maakŋ ro ki se gɔtn̄ kēn kaam kalaŋ j'aaldēn̄ maak ki ey se, naadē se ḃo kēn k'lee k'j'ɔkdeki ɔɔn̄ɔ. Ɔo kēngen k'lee k'tɔydeki tɔy se ḃo, kēn k'lee k'j'aakki dodege tu d̄awal d̄awal, ²⁴ gaŋ kēngen k'j'aakdenki tal tal se je j'aden̄ tēdn̄ bin eyo. Anum ro kaam kalaŋ k'tɔyde tɔy se ḃo, Raa tōndden̄ se, taa j'adenki kɔkŋ ɔɔn̄ɔ. ²⁵ Ro jaay Raa tēdn̄ bin se, taa 'tɔpm naap eyo, num taa naadē 'kaakŋ do naapge tu. ²⁶ Kēn ro kaam kalaŋ jaay ɔŋga dubara se, ro ute magalin̄ paac dabara. Ɔo kēn ro kaam kalaŋ jaay ḃo tēdga nakŋ bēe k'tɔɔminga lē, ro ute magalin̄ paac 'tēd maak-raapo.

²⁷ Aan gɔɔ ro debkilimi tɔp kaam dēn jaay dɔɔk tum tēd ro kalaŋ se, deere, naase kic ḃo 'denki, naḃo 'tum 'tēdkiga ro *al-Masi ɔɔ naŋa naŋa kic ḃo utu gɔtin̄ gɔtin̄a. ²⁸ Bin ḃo, maakŋ *egliz ki se, deet deet se, Raa tōnd̄ *jee kaan̄ naabm Isage. Gen k-dige se, naan̄ bēer tɔɔd̄ jee kēn taad̄ taar teeco taarin̄ ki. Gen k-mɔtɔge tu se, naan̄ tōnd̄ jee dooy jeege. Ɔo mētn̄ naadē ki se, naan̄ tōnd̄ jee tēdn̄ nakŋ-kɔɔḃge, tēr naan̄ tōnd̄ jeegen eɔ lapi jee kɔɔŋge tu ɔɔ tōnd̄ jee mētinge gen noogŋ jeege. Jee mētinge naan̄ tōnddē jee kēn 'tɔɔdn̄ jeege ute jee kēn taadn̄ taar naan̄gen jeege jeel eyo. ²⁹ Aakdeki tu: naadē paac se lē jee kaan̄ naabm Isagen mētn̄-jiki sum la? Paac naadē taad̄ taar teeco taar Raa ki sum la? Paac jee dooy jeege sum la? Paac jee tēdn̄ nakŋ-kɔɔḃge sum la? ³⁰ Naadē paac se jeegen kēn eɔ lapi jee kɔɔŋge tu sum la? Paac se, jee kēn taad̄ taar naan̄gen jeege jeel ey se sum la? Ɔo naadē paac se jeel taadn̄ tɔɔkŋ taar naan̄gen jeege jeel ey se sum la? ³¹ Bin num naabm jigan kēn *Nirl Raa nig jeege tu se, 'd̄ɔŋki kēn jiga cir paac.

Borse 'booyki, m'je m'asen taadn̄ doobm kēn jiga cir paac paac kēn anki lee do ki.

13

K'jeki naapa

¹ Kēn maam ḃo m'jeel taadn̄ taar naan̄ jeege paac ɔɔ kēn m'jeel taar *kɔdn̄ Raage kic ḃo, naḃo kēn maam m'ɔk maak-je ey se, kese maam m'tec aan gɔɔ gaŋga ey lē aan gɔɔ mēnde kēn j'ɔndinga num eem tɔkŋ bi kiric se. ² Kēn maam ḃo m'taad̄ taar teeco taar *Raa ki jeege tu, ɔɔ kēn m'jeel nakgen paacŋ jeege jeel mētin̄ eyo ɔɔ m'jeel mētn̄ nakge paac, ɔɔ kēn maam ḃo m'aal maakum paac do Raa ki jaay m'taad̄ koge tu m'ɔɔ j'iin̄ k'dēete j'ɔŋ gɔtn̄ se jaay naadē took taarum kic ḃo, num kēn maam jaay m'je jeege ey se, maam m'debm tɔɔl ser eyo. ³ Kēn maam ḃo m'nig maalum paac jee daayge tu ɔɔ bini m'ɔŋ rom k'tɔɔcin̄ poodn̄ kic ḃo, anum kēn maam jaay m'je jeege ey se, kese maam m'kōŋ d̄i ro ki?

⁴ Debm ɔk maakje do jeege tu se, naan̄ maakin̄ deere ɔɔ kercēle. Naan̄ ɔk maak-kilimi do nam ki eyo, naan̄ oon eyo ɔɔ magal roŋ eyo; ⁵ debm ɔk maak-je do jeege tu se, naan̄ tēd nakŋ sɔkōŋ eyo, naan̄ debm nakɔŋ eyo, tēd maak-taar eyo, ɔk nam ute taar-maak

eyo; ⁶ debm ken je jeege se, nakgen ute doobin ey se, naan maakin raap do ki eyo, num naan maakin raap do taar ken met ki. ⁷ Debm ok maak-je se, ken k'tedin *kusin kic bo, naan an dim eyo. Daayum naan tuj armin ute jeege eyo, ond don paac do Raa ki o o sark nakge paac.

⁸ Maak-je se naan 'kon nan eyo. Taargen k'tadin ken teeco taar Raa ki se le, kaadin utu 'deele. O taar naangen jeege jeel ey se utu 'nana o jeel nakge se le, kaadin utu 'deel kici. ⁹ Taa jeel naajeege se jeel nan metn nakge paac eyo. O taargen k'tadin ken teeco taar Raa ki se le, o aas ute gen Raa mal eyo. ¹⁰ Anum nakgen mala mala jaay ade baa se, nakgen paac ken aas te ute doobin ey se, kaadin utu 'deele.

¹¹ Kaad ken maam m'utu m'baat se, napar taadn taaruma, saapuma o booy kokuma, paac se, aan go gen gaan seemge; anum ken maam jaay m'aas gaaba sum se, nakn gaan seemge se maam m'rasinga naatn. ¹² Borse se, naajeege j'aakki nakge nabo j'aak j'okki metde eyo aan go debm aak daan kaamin maakn kaam-kaay-naan ken aak od ey se. Num bii kalan se, j'utu j'an kaakin 'toodn tal. Borse se, maam m'jeel m'ok metn nakge paac eyo, nabo bii kalan m'utu m'jeel kon metn nakge se mala mala aan go ken Raa jeelum maam se.

¹³ Borse nakgen ken 'koom 'ting se: kaal maakn do Raa ki, kond do ken j'ondki do Raa ki o maak-jea. O maakn naade ken moto se, ken cirde paac se, maak-jea.

14

*Naabm *Nirl Salal* ed jeege tu se taa noogn jee dena

¹ Jeki maak-jea o 'donki naabm ken Nirl Salal ed jeege tu o ken tap ki se, jeki doobm gen taadn taargen teeco taar *Raa ki. ² Taa debm ken taad taar naan ken jeege jeel ey se, kese naan taad jikilimge tu eyo, num taad Raa ki. O taar naan ken naan taad se le, nam jeel metin eyo. Ute toogn Nirl Salal se, naan taad nakgen deel doa ken jeege ond ute met kon eyo. ³ Num gan debm ken taad taar teeco taar Raa ki se, naan taad jikilimge tu, noogde gen zidn baa ute naande, dejde o edden kaay kaama. ⁴ Debm taad taar naangen jeege jeel metin ey se, kese noogin naan mala gen zidn baa ute naanina, gan debm jaay taad taar teeco taar Raa ki se, noog jee *egliz ki taa zidn baa ute naande. ⁵ M'je se, naase paacki se, aki 'taadn taar naangen jeege jeel eyo. Nabo ken maam m'je cir paac paac se, m'je naase aki taadn taargen teeco taar Raa ki. Taa debm ken taad taar naangen jeege jeelin ey se, o deb kalan 'taad tokn metin jee eglizge tu taa aden noogo naade zidn baa ute naande, ken bin ey num, debm taad taar teeco taar Raa ki se cir debm ken taad taar naangen jeege jeelin ey se. ⁶ Bin bo, genaamgen doobm *al-Masi ki, aan go borse maam m'baa gotse ki jaay m'taadsen ute taar naangen ken naase 'jeelki ey se, taarungen m'taadsen se le o taadsen metn nakgen Raa taadum metin se eyo, edsen te jeel eyo, taadsen taar teeco taar Raa ki eyo o dooyen ey se, kese asen kon noogn o di?

⁷ Bin bo 'jeelki, silere ute kurundu jaay baa metn kaa ki ey se, kaa se j'an jeel j'bo dio? ⁸ Num debm tuuy borlo gen borro se jaay tuuyin met ki ey se, jeege 'kon daapm rode gen baa bor ki ne? ⁹ Gen naase kic bo tec bini. Ken naase 'taadki taar naangen jeege booy ok metin ey se, taarsegen naase 'taadki se, jeege 'jeel kon metin o di? Ken bin num, taar naase ulki se, ulki rene. ¹⁰ Deere, do naan ki ara se, taar naange naparin dena o maakde ki se, taar naan kalan jaay k'booy k'j'okin ey se, goto. ¹¹ Ken deba jaay taadum ute taar naanin jaay maam m'jeel ey se, debm se maam m'jeelin naan se merte. O maam kic le naan am jeelum maam se, merte. ¹² Aan go naase 'lee 'donki naabm ken Nirl Salal ed jeege tu se, 'donki naabm ken 'noogn jee egliz ki 'zidn baa ute naande.

¹³ Taa naan se bo, debm taad taar naangen jeege jeel ey se, n'tond metn Raa an ken jeele gen terl taar se jeege tu. ¹⁴ Ken maam jaay m'eem Raa ute taar naan jeege jeel ey se, deere, maam m'eemin ute maakum paac, nabo taargen teec taarum ki se, saapum ond ute metin eyo. ¹⁵ Ken bin num m'tedn m'bo di? M'keem Raa ute maakum paac ute taar naangen jeege jeel ey se nabo maam m'je m'an keemin ute doobm ken saapum kic

bo jeel ok metina. M'je m'kaar kaa ute maakum paac ute taar naanjen jeege jeel ey se nabo, m'je m'kaar kaa ute doobm ken saapum kic bo jeel ok metina. ¹⁶ Ken jeege tusga gen keem Raa jaay naai 'tōom Raa ute saapi paac ute taar naanjen ken jeege jeel ey se, o nam lee baado booy taar Raa sum jaay utu maakde ki se, naan 'kōn tookn *amin o dio, taa taari ken 'tōom Raa se le, naan ond ute metin eyo. ¹⁷ Baat ey num, taari ken naai 'tōom Raa se nijim aak eyo, nabo debm injg booyi jaay jeel metin ey se, o noogin gen ziidn baa ute naanin eyo.

¹⁸ Maam m'tōom Raa taa maam se m'jeel taadn taar naanjen jeege jeel ey se m'cirsēn, naasen ken injg 'baaki se paac. ¹⁹ Nabo maakn egliz ki se, maam m'je m'taadn taarge mii sum ken jeege jeel metina taa aden dooyo, naan se cir ken m'taad taara dupu kando kando ute taar naanjen jeege jeel metin ey se.

²⁰ Genaamge, onte 'saapki aan gōo gen gaan seemge, num 'saapki aan gōo jee magalge. Num gan gen tedn *kusiñ num, 'tedki rose aan gōo gaangen seeme ken jeel ted kusiñ ey bōrt se. ²¹ Taa naan se bo maakn *Ko Taar ken Raa edo Musa ki raanin se Meljege Raa taad o:

Jee se maam m'aden taad ute taar naanjen kuuy
o m'ade kol jee kuuy bo utu aden taadn ute taar naanjenge.

*Ute naan se kic bo naade 'booy kuun taarum ey tap.**

²² Taar naanjen k'taad jaay jeege jeel ey se, kese Raa bo taad tōogin do jeege tun aal te maakde do Isa ki eyo. Num jee ken aalga kaal maakde do Isa ki se, taar naanjen jeege jeel ey se, taad ute naade eyo. Num gan debm jaay taad taar teeco taar Raa ki se, kese naan taad ute jee ken aalga kaal maakde do Isa ki o jee aal te maakde do Isa ki ey se, taar se olde naade maak ki eyo.

²³ Ken aan gōo egliz ute magalin tus jaay jeege paac taad taar naanjen jeege jeel eyo, jaay, jee lee baado booy taar Raa sum ey le jee aal maakde do Isa ki eyo baado maakse ki se, asen taadn o naase se jee derlge ey ne? ²⁴ Num gan ken naase 'paacki jaay 'taadki taar teeco taar Raa ki ute taar naanjen ken jeege jeelin se, debm aal maakin do Isa ki eyo, ey le debm lee baado maakse ki gen booy taar Raa sum se, ken naan booy taarsege se, an kedn saapa o naan 'jeel ron ki naan se debm kusiñ, ²⁵ o taar ken maakin ken jeege jeel ey se le, 'toodn tal. Gōtn se naan 'kergn kond naanin naan ki naan Raa ki o an keeme o naan 'taadn makōn o: Deer deer, naase se Raa utu daanse ki!

Raa je nakgen ute doobin tak tak

²⁶ Genaamgen doobm *al-Masi ki, bin se maam m'asen taadn m'o di? Ken 'tuskiga gen keem Raa se, nana nana kic bo ken baa kaar kaa, dooy jeege, taadn metn nakn ken Raa taadin, taadn taar naanjen jeege jeel eyo, ey le terl taar naan jeege jeel ey se, anum nakn naase aki ted paac se, 'tedinki taa 'noogē *egliz 'ziidn baa ute naanina. ²⁷ Ken jeege baag taadn taar naanjen jeege jeel ey se, o jeege dio o ken cirga le jeege mōto sum. Ken aki taad kic num, deb kalan taad aasga ram jaay bo deb kuuy 'taada. O o nam kuuy an terlin jeege tu. ²⁸ Ken debm ken an terlin taar se jeege tu gōto num, gena ken taad taar naan ken jeege jeel ey se, n'onte taadn naan jeege tu, num n'taad ute maakin o n'taad Raa ki. ²⁹ Num gen jee taad taar teeco taar Raa ki se le, o jeege dio ey le mōto sum bo, 'taada. O jee metinge se, k'booy k'j'ok metn taar se jiga, taar se baa ute metn taar Raa lobu gōto. ³⁰ Maakse ki se jaay deb kalan Raa taadin metn nakn gam o je taadn metn nakn se jeege tu se, deb kuuy ken taad taad se n'doa o n'ōn gōto deb ken se. ³¹ Deere, paacki se, okki doobo ken aki taadn taar teeco taar Raa ki, nabo ken deb kalan taad aasga jaay bo kōn gōto naapin ki. Bin se jeege paac, naase adēki dooyo o adēki kedn kaay kaama. ³² Debm jaay taad taar teeco taar Raa ki se, naan bōob ok taarina. ³³ Nakn ute doobin ey se, Raa je eyo. Num Raa se je naase aki king ute lapia.

Naase 'tedki aan gōo eglizgen gen jee Raagen baa se paac, ³⁴ ken jee al-Masige jaay tusga se, mendgen maakse ki se, k'doa. Aan gōo ken *Ko Taar ken Raa edo Musa ki taada,

* 14:21 Aak Eza 28.11-12.

maakŋ jee al-Masige tun tusga se, mēndge se ək dōobo gen taadŋ taar eyo num k'l'ingŋ kaam kalaŋ. ³⁵ Ken naade ɓo je tōnd meta ɛ, k'ɓaa k'tōnd metn gaabdege ɓeene. Ey num ken jee al-Masige tusga num, mēndge jaay 'taadŋ taara se dōod eyo.

³⁶ Lɔɓu taar Raa se uuno metiŋ gōtse ki sum la? Ɔɔ taar se, naase kalse ki sum ɓo 'booyiŋkiro ɛ? ³⁷ Maakse ki debm jaay saap ɔɔ naaŋ ək *Nirl Salal maakiŋ ki ey ɛ tēdga debm taadŋ taar teeco taar Raa ki se, ŋ'jeele taar ken maam m'raaŋsen se, keŋe Mēljege mala ɓo taadsen nakŋ gen tēda. ³⁸ Anum taar ken maam m'raaŋsen se jaay debm baate tookŋ do ki se, debm bin se Raa kic ɓo, jeeliŋ eyo.

³⁹ Bin se, genaamgen dōobm al-Masi ki, 'dōŋki gen taadŋ taar teeco taar Raa ki ɔɔ jeegen taad taar naaŋgen jeege jeel ey se, ɔŋte 'gaaski gen taada. ⁴⁰ Naɓo nakŋ paacŋ ken naase aki tēd se, 'tēdiŋki ute dōobiŋ tak tak.

15

Deere, Isa se duroga daan yoge tu

¹ Genaamgen dōobm *al-Masi ki, tēr maam m'je m'asen taada, taa naase aki saapm do Labar Jigan gen al-Masi ken maam m'taadseno ɔɔ naase 'tookkiro do ki se ɔɔ ɓorse kic utu ɔkiŋki ɔŋɔ. ² Ute Labar Jigan gen al-Masi ese se ɓo, naase ɔŋkiga kaaja ken naase jaay iŋgi do ki aan gōɔ ken maam m'taadseno se. Ey num, ɓere, kaal maaksen do al-Masi ki se, 'tēdŋ nakŋ cēre.

³ Nakŋ cir paac paac jaay maam m'dooyoseno deet deet se, taar maam mala m'ɔŋiŋo gōtn al-Masi ken ɔɔ: al-Masi se ooyga taa *kusiŋjege aan gōɔ ken Kitap taadno. ⁴ Naaŋ ooy se, j'ɔliŋo maakŋ ɓaad ki, ɓii k-mōtoge tu se naaŋ duro daan yoge tu, aan gōɔ ken Kitap taadno ro ki se kici. ⁵ Ken naaŋ duro se, naaŋ teeco naan Pier ki ɔɔ tēr naaŋ teeco naan jee kaan naabiŋge tun k'daŋde ute ro jee sik-kaar-di se. ⁶ Tēr naaŋ teeco naan genaage tun dōobm Isa al-Masi ken tus iŋg king taa naapki ɔɔ jee se cir kaar-mii. Maakde ki se, jee deniŋ utu zēere ɔɔ kengen metiŋge se, ooyga. ⁷ Tēr naaŋ teeco naan Jak ki ɔɔ tēr naaŋ teeco naan jee kaan naabiŋge tu paac. ⁸ Anum kaam mōɔtn se, naaŋ teeco naan maam ki kici, maam ken aan gōɔ goon ken j'oojiŋ laapiŋ aas te eyo. ⁹ Deere, maakŋ *jee kaan naabm Isa al-Masige tu se, ɓeeki num, maam se ɓo debm ken k'kaal mum eyo. Taa maam se m'aas ken j'am daŋ *debm kaan naabm Isa al-Masi eyo. Taa *eglizn gen *Raa se, maam m'dabariŋoga. ¹⁰ Num gaŋ Raa tēdumga ɓeɛ ɔɔ ute ɓeɛ naaŋ tēdum se maam m'tēdga aan gōɔ ken ɓorse naase 'jeelumki se. Anum ɓeɛ Raa ken tēdum maam ki se, tēd te nakŋ cēr eyo. Naɓo maakŋ jee kaan naabm Isa al-Masi ki paac se, maam m'tēd naaba m'cirde. Num ken tēd naabm se, maam eyo, naɓo ɓeɛ Raa ese se ɓo ɔlum maam m'tēd naabm se. ¹¹ Bin ɓo ken 'tēdŋ maama, lɔ naade, keŋe ɓo taar kalaŋ ken naaje k'taadseni ɔɔ do taar ken se ɓo, naase 'took aalkiro maakse do ki se.

Raa utu 'dur jeege daan yoge tu

¹² Naaje k'taadsen j'ɔɔ *al-Masi se duroga daan yoge tu. Num gen di jaay jee metiŋgen maakse ki se, taad ɔɔ jee ooyga kooy se, ade kōŋ 'dur daan yoge tu ey se? ¹³ Ken jeege jaay ade kōŋ dur daan yoge tu ey num, al-Masi kic ɓo duro utu te daan yoge tu eyo. ¹⁴ Ken al-Masi jaay duro te daan yoge tu ey se, taar naaje k'taadseno se, taar reŋe ɔɔ kaal maaksen do al-Masi ki se kic ɛ, cēre. ¹⁵ Deere, ken jee ooyga kooy jaay ade kōŋ dur daan yoge tu ey num, al-Masi kic ɓo Raa duriŋo te daan yoge tu eyo. Bin se, naaje k'tēdga saadgen gen Raa ken taad taar met ki eyo taa naaje k'taad jeege tu j'ɔɔ: Raa se duroga al-Masi daan yoge tu se. ¹⁶ Ken jee ooyga kooy jaay kōŋ dur daan yoge tu ey num, al-Masi kic ɓo, duro te daan yoge tu eyo. ¹⁷ Anum ken al-Masi jaay duro te daan yoge tu ey se, kaal maaksen do naaŋ ki kic ɓo, cēre. Ɔɔ ɓorse kic ɓo, naase utu iŋgi maakŋ *kusiŋse ki. ¹⁸ Ken bin num, jee ooyga kooy dōobm Isa al-Masi ki se, utga. ¹⁹ Ken naajege jaay k'l'jōndki dojege do al-Masi ki gen tiŋg do naaŋ ki ara sum num, maakŋ jikilimge tun do naaŋ ki ara se, ey num ɓeeki se, naajege sum ɓo ken jeege ajeki kēejŋ dojege tu cir ken jeegen ɓaa se paac paac.

²⁰ Num gan̄ deere, al-Masi se duroga daan yoge tu ð Raa jaay duriño deet deet se, jejeki taadn̄ ð: jeegen ooyga kooy se naan̄ utu aden̄ 'dur bin kici. ²¹ Ute doobm deb kalañ sum bo, yoa aan do jeege tu ð ute doobm deb kalañ kuuy se, jeege utu ade 'dur daan yoge tu. ²² Aan gō jikilimge paac teeco metjil Adum ki se, naade paac ooy aan gō naana. Bin bo gen̄ jeegen paacn̄ dōk ute al-Masi se, naade paac utu 'kōñ kaaja ute naan̄ kici. ²³ Num Raa ade 'dur jeegen ooyga kooy se naan̄ aden̄ rēesn̄ ute doobin̄ doobiña. Al-Masi se naan̄ bo debm duro deet daan yoge tu jaay bo jee naange se utu ade 'dur daan yoge tu bii ken̄ naan̄ ade baa se. ²⁴ Num sitange, maragge ð nakgen̄ ðk tōgō do jeege tu paac se, al-Masi utu aden̄ 'tedn̄ 'tedn̄ gōtō, jaay bo duni se 'naña ð kaad̄ ken̄ se sum bo al-Masi 'kōñ gaara kaam̄ ji Bubiñ Raa. ²⁵ Taa al-Masi se 'kōsn̄ gaara *bini jee taamooyiñge se Raa aden̄ tedn̄ naan̄ bo kin̄g dode ki.* ²⁶ Debm wōy kaam̄ mōōtn̄ ken̄ j'an̄ kutin̄ kap se, yoa. ²⁷ Ter Kitap taadga taad̄ ð al-Masi se: *Raa edinga nakge paac kaam̄ jin̄a.*†

Ken̄ Kitap jaay taad̄ ð nakge paac tedga kaam̄ jin̄ se, ðp Raa sum bo kaam̄ jin̄ eyo. Taa Raa se, naan̄ bo debm ken̄ edin̄ nakge paac kaam̄ jin̄a. ²⁸ Ken̄ Raa jaay edga nakge paac kaam̄ ji al-Masi se, naan̄ Goonin̄ mala se, 'kōōpm̄ kaam̄ ji Raa ken̄ edin̄ nakge paac kaam̄ jin̄ se. Bin se jaay bo Raa utu 'kōsn̄ gaara do nakge tun̄ baa se paac.

²⁹ Jee ken̄ je ð j'ade *batizn̄ taa jeegen ooyga kooy se tap bo, *batem̄ se aden̄ tedn̄ di naade ken̄ jee ooyga kooy se‡? Ken̄ jeegen ooyga kooy jaay ade kōñ 'dur daan yoge tu ey num, gen̄ di naade ðñ rode k'batizde taa naade se? ³⁰ Ken̄ jeegen ooyga kooy jaay 'dur daan yoge tu ey num, gen̄ di jaay naajege daayum k'lee k'baa gōtn̄ ðñ ken̄ j'an̄ kutn̄ koje ro ki se? ³¹ Genaamgen̄ doobm al-Masi ki, daayum maam̄ se m'lee nirl yo ki. Kese taar met ki, ð aan gō gōtn̄ Meljege Isa al-Masi ki se, maam̄ m'tōōm roma taa naase se, taar se met ki kici. ³² Genaamge, maakñ geger ken̄ Epez ki se, maam̄ m'dōdega ute jeegen aan gō daa gaabge se. Ken̄ jaay gen̄ nakgen̄ do *duni ki sum num, maam̄ tap bo m'kōñ di ro ki? Ken̄ jeegen ooyga kooy jaay ade kōñ dur daan yoge tu ey num: *J'ōski ð j'aayki ute maraadjege, taa naajege se le, metbeeki j'aki 'kooyo.*§

³³ ðñten 'kaan̄ki rose dala, bēre: Mēdgen̄ jig ey se bo ken̄ tuj kin̄g bēe jeege*. ³⁴ 'Terlki saapse ð ðñte 'tedki kusina! Maam̄ m'aak jee metiñge maakse ki se jeel Raa eyo; maam̄ m'taadsen bin se taa sōkōñ asen tōō.

Jeegen ooyga kooy se, ade duru daan yoge tu ute ro tec ð dīo

³⁵ Nam 'kōñ tōnd̄ meta ð: jeegen ooyga kooy se tap bo ade 'dur ð di daan yoge tu? ð rode tap bo 'tecñ ð dī? ³⁶ Kale, debm derle! Kaam̄ nakñ naai ðōōinga se, ruumga† jaay teec ey la? ³⁷ Naai 'lee ðōc se, ðōc kaam̄ teene ey le kaam̄ ne dim kuuy, num naai 'lee ðōc gardin̄ eyo. ³⁸ Ken̄ naai jaay ðōcga se, Raa teeciña ð teep tedn̄ magala aan gō ken̄ naan̄ maakñ jen ro ki. Kupm̄ kaam̄ naka tak bo tecñ napan̄in̄ kalin̄ ki kalin̄ ki.

³⁹ Nakgen̄ oo ko se paac rode se tec naap eyo. Gen̄ jikilimge le tec kalin̄ ki, gen̄ daage le kalin̄ ki, gen̄ yeelge kic le kalin̄ ki ð gen̄ ken̄jige kic kalin̄ ki. ⁴⁰ Aan gō nakgen̄ do naan̄ ki ðk roge se, kengen̄ maakñ raa ki se ðk kici. Naōo kaakñ bēedege se, tec te naap eyo. ⁴¹ Kaada wōōrin̄ tec kalin̄ ki ð laapa kic kalin̄ ki ð k-dijge kic bo wōōrde tec kalde ki. ð ter k-dijge ute naapa kic wōōrde tec kalañ eyo.

⁴² Bin bo bii ken̄ jeege ade dur daan yoge tu se, 'tedn̄ bin kici. Debkilimi jaay ooy j'ōlinga maakñ baad̄ ki se, ruum naatn̄. Num gan̄ bii ken̄ naan̄ ade 'dur daan yoge tu se, ro ken̄ Raa an̄ ked̄ se 'kōñ ruum ey sum. ⁴³ Ro debkilim̄ ooy jaay j'ōlinga maakñ baad̄ ki se, naan̄ ted̄ aak kusu. Num bii ken̄ naan̄ ade 'dur daan yoge tu se, Raa an̄ ked̄n̄ ro aak bēe. Ro debkilim̄ ooy jaay j'ōlinga maakñ baad̄ ki se, naan̄ ðk tōōg eyo. Num bii ken̄ naan̄ ade 'dur daan yoge tu se, Raa an̄ ked̄n̄ ro ken̄ ðk tōōgō. ⁴⁴ Debm jaay ooyga num ken̄ j'ōlinga maakñ

* 15:25 Aak KKR 110.1. † 15:27 Aak KKR 8.6. ‡ 15:29 Taar Pōl taad̄ ara se taad̄ ute jee al-Masi gen̄ metiñgen̄ batiz taa jee ooyga kooyo num gan̄ Pōl se uun te kul eyo gen̄ batizn̄ taa jee ooyga kooyo. § 15:32 Aak Eza 22.13. * 15:33 Taar se Pōl uuno taar gen̄ kōd̄ Grēk debm kaar bal-zēere. † 15:36 Ute taar ken̄ k'raañ Kitapm̄ se taad̄ ð kaam̄ naka se ooy, jaay teece.

baad ki se, kесе j'ol daa ro sum. Num ken naan jaay ade 'dur daan yoge tu se, ade teecn ute ro ken *Nirl Salal an kedā. Aan gō do naan ki debkilim ok daa ro se, maakn raa ki kic bo Raa an baa kedn ro kuuy. ⁴⁵ Kесе bo Kitap taad ə: debkilim deet deet se ron Adum, naan se ok daa roa ute koa. Adum kaam mōtn se[‡], naan se Nirl ken ed kaaja jeege tu. ⁴⁶ Debm ken baado deet deet se, debm ok Nirl ken ed kaaja se eyo, num debm ok daa ro bo baado deete ə debm ok Nirl ken ed kaaja se, baado kaam mōtn. ⁴⁷ Debm deet deet se naan se j'obin ute naan. Debm k-dige se, naan se iino maakn raa ki. ⁴⁸ Jeegen do naan ki ara paac se, tec aan gō debm ken j'obin ute naan se. Ə jeegen maakn raa ki se le, tec aan gō debm ken iino maakn raa ki se kici. ⁴⁹ Aan gō borse naajege k'tecki debm ken j'obin ute naan se, naajege k'j'utu j'aki tec debm ken iino maakn raa ki se kici.

⁵⁰ 'Booyki genaamgen doobm *al-Masi ki, m'asen taada: berε, debkilimi ute daa ron ok mooso se 'kōn baa *maakn Gaar Raa ki eyo. Ə daa ro se ken utu 'ruum se le, naan se 'kōn ting gen daayum eyo.

⁵¹ Maam m'je m'asen taad ute *nakn ken jeege jeel metin ey se: 'Booyki! Naajege se j'aki kooy paac eyo. Anum naajege paacki se, Raa utu ajeki terl rojege kaam kuuy. ⁵² Bii ken pulu 'keem kaam mōtn se, 'ted yokod aan gō debm ənd kaamin sapac se, kaad ken pulu 'keem se, jeegen ooyga kooy se utu 'duru ute ro ken 'kōn ruum eyo. Ə naajegen j'utuki zεer se le, Raa utu ajeki terl rojege kaam kuuy. ⁵³ Ro ken utu 'ruum se, tak bo j'utu j'an kedn ro ken 'kōn ruum eyo ə ro kōn kooy se le, j'utu j'an kedn ro ken 'kōn kooy ey sum.

⁵⁴ Kaad ken ro ken utu 'ruum se, jaay utu terl ro ken 'kōn ruum eyo, ə ro ken 'kooy se le j'utu j'an terlin ute ro ken 'kōn kooy ey se, bin bo taar ken Kitap taad do dakin se 'kaan doobin ki ken ə:

berε, yo se Raa ciringa naan tedga gətə.

⁵⁵ Naai yoa, tōgi ken naai 'cir jeege se tap bo gay?

Ə tōgi ken naai lee tōl jeege se tap bo gay?[§]

⁵⁶ Tōgē ken naai 'lee tōl jeege se le, kесе *kusiṅa. Ə kusiṅ le, ken edin tōgə se, *Ko Taar ken Raa edo Musa ki. ⁵⁷ Anum ute doobm Meljege Isa al-Masi se, k'tōmki Raa ken edjeki tōgə k'cirki nakgen ok tōgə dojege tu!

⁵⁸ Bin bo, gena maak-jemge, 'daarki tōgə. Ōnte 'terlki mōtn! Naabm Meljege se ōnte 'kōnṅki, 'ted 'baansṅki ute naaniṅa. 'Jeelki, naabm ken naase 'lee dabara 'tedṅki Meljege tu se, cεr eyo.

16

Genaagen doobm *al-Masi ki tiir gen noogē genaagen Jeruzalem ki

¹ M'je m'asen taada taa gursn ken aki tiir gen noogē jee Raagen Jeruzalem ki se: maam m'taaddega taad metin *eglizge tun taa naan Galat ki. Anum naase 'tedṅki bin kici. ² Bii dumas ki tak bo, nanā nanā kic bo do naabin ken naan ted jaay oṅo se, maak ki se n'wōd n'ōmbin gen donā taa an noogē genaagen doobm al-Masi ken Jeruzalem ki. Bin se, naase aki kōn booy biin ken maam m'aanga jaay aki tiir ey sum. ³ Ken maam jaay m'baa m'aanga gətse ki num, jee ken naase 'berε 'tōddeki se, maam m'ade kedn maktub ute nakn ken naase 'tiir 'tusiṅki jidε ki se. Ə maam m'ade kōl naade aan baa ute nakgen se, Jeruzalem ki. ⁴ Ken aakiṅki bεe jaay maam mala bo m'baa kic le, naade 'baa ute maama.

Pōl je baa merte

⁵ Ken maam m'utu m'baa gətse ki se, maam m'kaal teecn taa naan Masedoan ki, taa maam m'kaal ute doobm ese. ⁶ Ken maam jaay m'aanga gətse ki se, baat ey num maam m'ting cōkə ute naase, lōbu kaadn kuulu se kic daan m'an deel gətse ki jaay bo sōm naase amki je nakn ken am noogē gen tedn mertum naan ki. ⁷ Anum ken borse m'baa baa gətse ki se, m'je m'asen kaakn ute do jem sum eyo, nabō ken Meljege jaay ədumga doobo num, maam m'je m'king ute naase cōkə. ⁸ Num gan borse maam se m'ting maakn geger ken

[‡] 15:45 Adum kaam mōtn se taad ute *al-Masi. [§] 15:55 Aak Eza 25.8.

Ἐπεὶ κὶ σε, βίνι μ'kaan kaadn laa Pantekōt ki. ⁹ Taa gōtn ese se, maam m'ōnga doobm gen tēdn naaba *Raa ki dēn aak eyo nabo jee wōoyge kic bo dēna utu gōtn ese.

¹⁰ Kēn Timote jaay aanga gōtse ki num, aakiŋki don ki. Bin jaay bo naan kic niriŋ an kaay eyo; taa naan kic lē tēdn naabm Mēljege aan gōō maama. ¹¹ Bēre, Timote se, nam ōnte kuum kaaliŋ naan ki, num ēdiŋki nakŋ noogo kēn naan afe kōkŋ terl gōtum ki ute lapiā. Taa maam m'ute genaagen gōtn ara se, j'utu j'iŋg j'aak kaamiŋa.

¹² Gēnaajēge Apōlōs se, ey num maam m'ēdiŋga kaay kaam aak eyo m'ōō ute genaage se, ŋ'baa gōtse ki, nabo naan took eyo gen baa gōtse ki bōrse se. Anum kēn naan ōnga jin jaay sōm utu 'baa gōtse ki.

Pōl nan taariŋa ōō ol tōōsiŋ jeege tun Kōrint ki

¹³ Daayum iŋgki zēere, kaal maaksen do Raa ki se ōkiŋki tōōgō. 'Tēdki jee mēc ōō 'daarki tōōgō. ¹⁴ ōō nakŋ naase aki 'tēd paac se, 'tēdiŋki ute maak-jea.

¹⁵ Gēnaamge, 'booyki m'asen taad daala: 'jeelki Stepanas ute jee maakŋ bēeŋ ki se, naade bo jee kēn took aal maakde deet do *al-Masi ki taa naan Akayi ki se ōō naade se bo, jee ōŋ rode gen tēdn naabm Raa maakŋ jee Raage tu. ¹⁶ Jee bin se bo, 'tookki taarde ōō jee kēn lee dabar tēd naaba ute naade se kic bo, 'tookdeki taarde kici.

¹⁷ Kēn Stepanas, Portunatus ute Akaykus baado aakum se, maam maakum raap aak eyo; gōō naase ki se, naade baado noogumga. ¹⁸ Taa naade se tēdum maakum tōōdga kaam kalaŋ aan gōō naade tēdsen naase ki se kici. Bin num jee bin se, ōkdeki ōōōō.

¹⁹ *Eglizgen taa naan Azi ki se, tēdsen tōōse. Akilas ute Priska ōō ute egliz kēn lee tus bēede ki se kic tēdsen tōōse dēn aak eyo ute ro Mēljege. ²⁰ Gēnaagen doobm Isa al-Masi kēn gōtn ara se, tēdsen tōōse paac.

'Tēdki tōōse naapge tu ōō 'baam 'tōkki naapa ōō aayki ciil naapge aan gōō gēnaa naapge.

²¹ Gōtn ara se, kēse maam Pōl bo m'raansen tōōsn se ute jim mala.

²² Debm jaay je Mēljege ey se, ōŋ Raa an naama. Maranaata! (Kēse je deekŋ ōō: ōŋ Mēljege se ŋ'baado.)

²³ ōŋ Mēljege Isa asen tēdn bēeŋa.

²⁴ Maam se m'jese paac taa naajēge k'dōōk k'tēdkiga kalaŋ ute Isa al-Masi.

Maktubm k-dige kēn Pōl raan̄iṅ eglizn Kōrint ki

Kupm mētn taar taadjeki doobm gen dooy maktubm k-dige kēn Pōl raan̄iṅ eglizn Kōrint ki

Kēn Pōl raanga raan̄ maktubm deetn gen Kōrintge se ʒo jaay naan̄ ōṅ labar jee Kōrint ki ʒo tēr naade raan̄ tōl maktubge dēna ute naapa kici (koṅ 2.3). Gōtn se, Pōl ute jee al-Masigen Kōrint ki se, taarde ʒaa ʒk mētn naap eyo. Taa naan̄ se ʒo kōr naan̄ tērḷ te gōtde ki ey bōrt se, naan̄ raan̄den taa aden tērḷ kingde. Maakṅ maktubiṅ ki se Pōl taad jeege tu ute doobm ʒo dī jaay naan̄ tēd debm kaan̄ naabm Isa se, kēn je deekṅ ʒo naan̄ se Isa al-Masi ʒo ʒliṅ naaba. Kēn gen Pōl ki num naan̄ se nakiṅ kaan̄ naaba sum. ʒo maakṅ naabiṅ kēn naan̄ tēd se, naan̄ ʒṅga nakgen ʒōṅō kēn aan doṅ ki, ʒṅga dubar ʒo nakgen kēn ʒl beere deb ki ʒo ute naan̄ se kic ʒo naan̄ ōṅ aayga kaamiṅa. Naʒo nakṅ naan̄ je se gōtō ʒaa se paac jeege 'jeel Raa Bubu ʒo Isa al-Masi. Kēn Pōl jaay taad taa naan̄ malin̄ se, nakṅ kēn naan̄ je se, jee Kōrint ki an̄ baatiṅ eyo ʒo 'kōṅ baatn dooyiṅ kēn naan̄ dooydeno se ey kici (koṅ 1-7). Gen k-dige se, Pōl raan̄den ʒo jee ʒk maala se, k'noog jee al-Masigen Jeruzalem ki (koṅ 8-9). Gen k-mōtōge tu se, Pōl taadden ʒo jee kēn tēd rode aan gō ʒee kaan̄ naabm Isa al-Masige se j'ōṅte booy kuun taarde (koṅ 10-13).

Pōl raan̄ ʒl tōṅse egliz kēn Kōrint ki

¹ Kēn ara maam Pōl, *m'debm kaan̄ naabm Isa al-Masi aan gō ʒo kēn *Raa maakiṅ jen ro ki ʒo maam m'raan̄ maktubm ese se ute genaajege, Timote. Naaje k'tēdsen tōṅse naase ki jee *eglizn kēn maakṅ geger kēn Kōrint ki ute jee Raagen paacṅ taa naan̄ Akayi ki ute magaliṅa. ² ʒṅ Bubjege Raa ʒo Meljege Isa *al-Masi asen tēdn bēede ʒo asen kēdn lapi.

Raa debm ed kaay kaama jeege tun maakṅ dubar ki

³ K'tōomki Raa, Bubm Meljege Isa *al-Masi, naan̄ se Bubm kēn bēeṅ dēna ʒo naan̄ ʒo Raa debm ed kaay kaama ute maraadiṅa. ⁴ Maakṅ nakge tun ʒōṅ kēn aan dojege tu paac se, naan̄ ʒo debm edjeki kaay kaama. Ute kaay kaam kēn Raa edjeki se, naajege kic num j'an̄ki kaasn gen kēdn kaay kaama jeege tun maakṅ nakge tun ʒōṅ se kici. ⁵ Aan gō naajege j'ōṅki dubar dēna ute al-Masi se, bin ʒo ute doobm al-Masi se Raa edjeki kaay kaam den bin kici. ⁶ Kēn nakṅ ʒōṅ jaay aanga doje ki kic num, taa Raa asen kēdn kaay kaama kēn asen kōl gōtn kaaj ki. ʒo naaje jaay Raa edjen kaay kaama se taa naase kic ʒo dubar aanga dose ki num an̄ki kōṅ kaasa aan gō ʒo kēn naaje dubar aan doje ki jaay j'ōṅ j'aasiṅ se kici. ⁷ ʒo naaje k'jeel maakje ki kōnd dojen jaay j'ōnd do naase ki se, kōnd do mēc. Taa naaje k'jeele naase ʒṅkiga dubar ute naaje se, bin se Raa asen kēdn kaay kaama aan gō naan̄ tēdo naaje ki se kici.

⁸ Anum naase genaagen doobm al-Masi ki, naaje k'je naase aki jeele taa naan̄ Azi ki se k'dabarjenoga den aak eyo. ʒo dubar kēn naaje k'j'ōṅ se deeloga doje, naaje k'saapo j'ʒo naaje se j'kōṅ kaaj ey sum. ⁹ Deere, naaje se k'saap j'ʒo biije nan̄ga sum, naaje j'kooyo. Naʒo, naaje se j'ōnd doje do naaje malin̄ge tu eyo, num naaje j'ōnd doje do Raa ki, naan̄ ʒo debm lee dur jeege daan yoge tu. ¹⁰ ʒo Raa se ʒōdjenoga doje maakṅ yo kēn gōtn ese se ʒo naan̄ ajen kōōdn doje kuuy daala. Deere, naaje se j'ōnd doje doṅ ki, gōt kuuy kic ʒo naan̄ utu ajen kōōdn doje daala. ¹¹ Naase kic ute keem Raa kēn naase aki keem se, naase ajeki noogo. ʒo ute tōnd mētn kēn jeege dēna tōnd mētn Raa taa naaje se, Raa ajen tēdn bēe. Ute naan̄ se jeege dēna 'tōom Raa taa bēe kēn naan̄ tēdjen se.

Gōtn Pōl uun doa je ʒaa Kōrint ki naʒo ōṅ ʒaa te eyo

¹² Anum nakṅ tēdjen jaay naaje k'tōom roje se, naaje k'jeeliṅ maakje ki, kingjen naaje j'in̄g maakṅ jeege tu, ʒo tap tap ute naase se, j'in̄go ute kēn mēt ki ʒo ute maakṅ kalan̄ naan̄ Raa ki. Num naaje k'j'in̄go bin se ute jeel-taar gen jikilimge eyo, num ute bēe Raa kēn tēdjen se. ¹³⁻¹⁴ Deere, taargen naaje k'lee k'raansesiṅ se, naaje k'raansen te taar dīm

kuuy eyo, num taargen naase 'lee 'dooyiŋki ɔɔ 'booy ɔkiŋki se. Aan gɔɔ borse naase naka kaam kalaŋ 'booy ɔkjekiro te metiŋ paac ey se, num maam m'saap naase utu ajeki 'booy kɔkɔ mala mala ɔɔ kese bo taar ken maam m'je taada se: *bii ken Mɛljege Isa ade baa se, naaje k'tɔɔm roje ute naase ɔɔ naase kic le aki tɔɔm rose ute naaje kici.

¹⁵ Deere, maam m'jeel maakum ki maam m'je m'baa gɔtn naase ki bo deet jaayo, taa bin se naase aki kɔŋ bɛɛ maam ken m'baa gɔtse ki dɔɔl di se. ¹⁶ Maam m'kiin gɔtse ki se m'baa Masedoan ki ɔɔ ken m'terl terl Masedoan ki kic bo, m'ade kaal dose ki. ɔɔ naase bo amki je nakŋ ken am m'kaasn gen baa merte taa naaŋ Jude ki. ¹⁷ Ken maam m'uun do gen baa merte se, ute maakum paac ey la? Ey le nakŋ maam m'baa baa tɛda paac se, m'tɛdiŋ aan gɔɔ gen jikilimgen do nak ken kalaŋ sum bo ken naade baan baa tɛda num deek ɔɔ: «Yɛɛ» ɔɔ «Yɛɛ eyo» se la? ¹⁸ Taar se Raa kic bo jeele, do taar ken kalaŋ se, naaje j'ɔŋ k'taadseno te j'ɔɔ: «Yɛɛ» ɔɔ «Yɛɛ eyo». ¹⁹ Taa maama, Silban ute Timote ken k'baado k'taadsen taar Goon Raa Isa *al-Masi gɔtse ki se, do taar ken kalaŋ sum bo, naaje k'taad te ey «Yɛɛ» ɔɔ «Yɛɛ eyo». Num gaŋ taar naaje k'taad se, daayum «Yɛɛ». ²⁰ ɔɔ nakŋ ken Raa taado utu tɛd se, ute doobm al-Masi se paac 'tɛdn met ki. Bin bo ute ro Isa al-Masi se, naaje k'deekki j'ɔɔki: *amin Raa ki gen *nookŋ roŋa. ²¹ Raa bo ken dɔɔkjeki ute al-Masi k'tɛdkiga tɔɔg se ɔɔ naaŋ bo debm tɛdjeki k'tɛdkiga jee naange. ²² Naaŋ bo debm ken tɛdjeki nakŋ kaakŋ jeele, kese Niriŋ ken naaŋ ɛdjeki maakjege tu ken je deekŋ ɔɔ naajege se k'tɛdkiga jee naange ɔɔ ute naaŋ se, naaŋ je ajeki taadn ɔɔ utu ajeki kɛdn nakŋ ken naaŋ taado ɔɔ utu ajeki kɛd se.

²³ Maam se ɔŋ Raa am tɛdn saaduma ɔɔ maam se le m'taad taar met ki. Ken maam jaay baate terlo maakŋ gɛgɛr ken Kōrint ki se, m'je m'asen tujŋ maakse eyo. ²⁴ Naaje k'je j'asen tɛdn utu taa tɔɔg eyo gen kaal maakse do Raa ki, taa kaal maakse le, naase utu ɔkiŋki tɔɔgɔ. Anum naaje k'je j'aki tɛdn naaba tɛle, taa naase kic bo maakse raapo.

2

¹ Maam se m'uunoga doa, m'kɔŋ terl gɔtse ki jaay, m'asen baa tujŋ maakse ey sum. ² Anum ken maam jaay 'tujsega maakse se, maam kic bo maakum 'taju, bin se nam am tɛdum jaay maakum raap se gɔtɔ, taa naase le paac, maakse tujga. ³ Ken ɔlumo jaay m'raanseno maktub se, taa maam m'je eyo kaad ken m'baa gɔtse ki se, jeegen am kɛdn maak-raap se bo, 'terl am tujŋ maakuma. Maam m'jeel maakum ki, ken maam jaay maakum raap se, naase kic bo 'paacki maakse 'raapo. ⁴ Kaad ken maam m'raanseno se, maam maakŋ maak-tuj ki ɔɔ m'maakŋ kaa-maan ki ɔɔ m'uun nirlum dena dose ki. Maam m'raanseno se taa m'asen tujŋ maakse eyo, num taa aki jeele maam se, m'jese den aak eyo.

*Pɔl taad ɔɔ: debm tɛdga *kusiŋ se, k'tɛdiŋ kaldɛ*

⁵ Ken deba jaay tujga maakŋ jeege se, kese naaŋ tujum maakŋ maam eyo, num naaŋ tujsen maakŋ naase paacki. Naɔo taar se j'ɔŋte 'tɛdiŋki 'deel doa. ⁶ Gen debm bin se, ken jee dena uuninga kaamin se bo, bɛɛŋga sum. ⁷ Taa naaŋ se bo naase 'tɛdiŋki kaldɛ, ɔɔ ɛdiŋki kaay kaama, ey num sɔm maak-tujŋ ese se 'deel doŋa. ⁸ 'Booyki m'asen taada, debm bin se 'taadiŋki tal, naaŋ 'jeele, naase se 'jenki. ⁹ Anum ken ɔlumo jaay maam m'raanseno maktubm se, ken naase jaay 'tookki taarum paac le, maam m'kaakŋ jeel ro ki. ¹⁰ Num 'booyki m'deekseni: debm jaay naase 'tɛdiŋkiga kaldɛ se, maam kic m'tɛdinga kaldɛ, ken maam bo m'tɛdinga kaldɛ naan al-Masi ki kic num, taa naase. ¹¹ Bin bo *Bubm sitange ajeki kɔŋ kaan dal eyo, ɔɔ nakŋ naaŋ je tɛda se le, naajege k'jeeliŋki tak.

Pɔl uun niriŋ do Tit ki

¹² Ken maam jaay m'aan maakŋ gɛgɛr ken Troas ki gen taadn Labar Jiga gen *al-Masi jeege tu se, ey num gɔtn se Mɛljege ɔɔdumga doobo ute maraadiŋa. ¹³ Naɔo ken m'aan jaay m'ɔŋ te genaam Tit ey se, maakum tap bo ɔŋ daar eyo. Gɔtn se maam m'iin m'ɔŋ genaagen doobm al-Masi ki ɔɔ m'baa taa naaŋ Masedoan ki.

*Ute Isa *al-Masi se naaje k'cirkiga nakge paac*

¹⁴ K'tōomki *Raa, ute doobm al-Masi se daayum naan̄ tēdjeki k'leeki j'okki metn Isan cir nakge paac se. Gōtn baa se paac Raa oljen naaje se bo k'taad taar al-Masi se jeege tu taa an̄ jeele. Ɔ taar naan̄ se le, tec aan̄ gōo nak̄j oot nijimi ken oot wōok dōod gōtō baa se paac se. ¹⁵ Deere, naajege se k'tecki aan̄ gōo nak̄j oot nijimi ken al-Masi ed̄ Raa ki se. Naajege k'taadki taar al-Masi jeege tun Raa utu aden kaaja ɔ jeege tun Raa utu aden kut kici. ¹⁶ Jee metingen uun doobm kutu se le, nak̄j ootn nijim ese se ootden aan̄ gōo nak̄j ooyga kooyo ken aden kōl gōtn yo ki ɔ jee metingen kuuy uun doobm kaaja se le, nak̄j ootn nijim ese se ootden aan̄ gōo nak̄j in̄g zēere ken aden kōl gōtn kaaj ki. Num naabm magal ese se tap bo nāja jaay an̄ kaasn̄ gen tēdn̄ naan̄ se? ¹⁷ Naaje se k'tecki aan̄ gōo jee dengen kuuy eyo, ken lee taad taar Raa jeege tu tēdn̄ aan̄ gōo nak̄j suuk̄j gen kōj dīm ro ki se. Num gan̄ k'tēdkiga kalāj ute al-Masi se, naaje k'taadki taar met ki ute maak̄j kalāj aan̄ gōo jee ken Raa bo ɔldeno.

3

**Raa dōok kiji ute jeege se kēse bo jee tēdn̄ naabinge*

¹ Naase aki taadn̄ ɔki naaje se k'baagga magal roje daal ne? Lō naaje kic bo k'je j'ajen raan̄ kēdn̄ maktub jije ki taa j'anjen jeel ro ki aan̄ gōo jee metingen k'raan̄deno maktub jide ki jaay baado taadsen naase ki ɔ je naase kic adeki raan̄ kēd̄ kic la? ² Maktubm naaje se, naase malinge. Naan̄ se k'raan̄inga raan̄ maakje ki ɔ maktubm se jeege paac dooyina ɔ jeelina. ³ Deere, naan̄ se tood tal, naase se bo maktubm ken *al-Masi raan̄ina ɔ edjesin̄ kaam jije. Naan̄ raan̄in̄ se ute maan̄ nakgen k'raan̄ ro maktubge tu se eyo, num ute *Nirl Raa zēere. Naan̄ raan̄in̄ te ro tircil ki eyo, num naan̄ raan̄in̄ maak̄j jikilimge tu.

⁴ Ken olje jaay naaje k'taadsen bin se, taa ute doobm al-Masi se, naaje k'jeel maakje ki naaje se k'j'ōnd doje do *Raa ki. ⁵ Naaje kaljeki sum se j'aas tēdn̄ dīm eyo, num Raa bo tēdjen j'aasga gen tēdn̄ nakgen se. ⁶ Naan̄ bo tēdjekiga j'aaskiga gen tēdn̄ jee tēdn̄ naabm ken Raa dōok kiji ute jeege se. Ɔ dōok̄j ken Raa dōok kiji ute jeege se iino ro *Ko Taar ken Raa edō Musa ki eyo, num naan̄ se iino gōtn̄ *Nirl Salal ki, taa Ko Taar ken Raa edō Musa ki se, ɔl jeege maak̄j yo ki anum gen Nirl Salal se ɔl jeege gōtn̄ kaaj ki.

⁷ Do dōkin̄ se, Ko Taar ken Raa edō Musa ki se, Raa raan̄ino ro tircil ki. Kaad̄ ken naan̄ raan̄in̄ raan̄ se *nook̄j Raa tēd̄ gōtō wōor̄ kelēj. Bin bo daan̄ kaam *Musa kic bo wōor̄ bin kici ɔ gaan̄ *Israelge se ɔj̄ ɔnd̄ kaamde ro daan̄ kaam Musa ki eyo taa daan̄ kaamin̄ se wōor̄ ɔs kaam ki kiric, nabo tēdga sum bo tēd̄ gōtō. Num ken Ko Taar ken Raa edō Musa ki ɔl jeege gōtn̄ yo ki jaay taadn̄ nook̄j Raa ɔ tēd̄ gōtō wōor̄ kelēj se, ⁸ daala, met kando Raa 'taadn̄ nook̄ina jeege tu, kaad̄ ken Nirl Salal tēdn̄ naabin̄ se. ⁹ Taa Ko Taar ken Raa edō Musa ki se, tēd̄ bōor̄o ooc do jeege tu ɔ ute naan̄ se kic bo taadn̄ nook̄j Raa se, met kando dōok̄j ken Raa dōok kiji ute jeege jaay tēdjeki k'tēdki jeege aak̄ bēe naan̄in̄ ki se, naan̄ se ajeki taad̄ nook̄j Raa cir naan̄ se daal ey la? ¹⁰ Nook̄j Raa ken wōor̄o gōtō do dōkin̄ kelēj se, jaay k'dōojin̄ ute nook̄j ken Raa dōok̄ ute jeege kiji se, nook̄j ken do dōkin̄ se aas te dīm naan̄in̄ ki eyo. ¹¹ Deere, dōok̄j ken Raa dōoko do dōkin̄ ute jeege se tinḡ te gen daayum eyo. Ute naan̄ se kic bo Raa taadga nook̄ina, num met kando dōok̄j ken Raa dōoko kiji ute jeege gen daayum se, magal cir naan̄ se dōkō.

¹² Taa naan̄ se bo naaje k'jeel maakje ki, nak̄j naaje j'ōnd̄ doje ro ki se bo, naaje k'taadina. ¹³ Naajege se k'tēdki aan̄ gōo gen Musa eyo ken daan̄ kaamin̄ wōorga num, naan̄ aalin̄ kala taa gaan̄ Israelge se ɔj̄ aasin̄ gen kaak̄j tēnin̄ eyo daan̄ kaamin̄ ken wōor̄ ɔs kaam ki kiric̄ ɔ ken tēdga num cōkō cōkō jaay 'deel se. ¹⁴ Num gan̄ gaan̄ Israelge se ɔj̄ booy ɔk̄ metn̄ taar se eyo. Jaaki kic bo, metjildege booy ɔk̄ ey kici. Ken naade jaay dooy Kitapm ken Raa dōoko do dōkin̄ ute jeege se, naade booy ɔk̄ metn̄ nakgen se eyo aan̄ gōo jeelde se k'deebinga deeb ute kala. Anum deb dōokga ute al-Masi jaay bo kala se tēdn̄ gōtō ɔ naan̄ se booy ɔk̄ metn̄ taar se. ¹⁵ Deere, jaaki kic bo ken naade jaay dooy Kitapm Musa se, naade booy ɔk̄ metin̄ eyo, aan̄ gōo jeelde se k'deebinga ute kala. ¹⁶ Aan̄ gōo Kitapm Raa taadni: Ken Musa jaay baaga naan̄ Raa ki se, naan̄ ɔdn̄ ute kal daan̄

kaamin̄ ki se naatn.* ¹⁷Taa Mɛljege se naan̄ niri dɔ gɔtn jaay Niri Mɛljege utu se, jeege ɔŋ dode. ¹⁸Dɔ naajegen paac̄n j'aalkiga maakjege do al-Masi ki se, kal daan kaamjege tu se, Raa ɔdɔŋga naata. Naajege j'aakki nook̄ŋ Mɛljege ɔɔ nook̄ŋ se tɛdʒeki naajege k'teciŋki tece. Bin ɔ nook̄ŋ Raa j'aakiŋ gɔtn naajege tu se, daayum ziid̄n ɔaa ute naaniŋa. Kɛse ɔ naabm Niri Mɛljege tɛdiŋa.

4

Kɔrbɔtn maak̄ŋ dukul nɛŋj ki

¹Taa naan̄ se ɔo aan gɔɔ *Raa ute bɛɛŋa ɛdʒega naabiŋ ese se kaam jije se, naaje j'ɔk maakje tɔɔgɔ ro ki. ²Nakgen jig ey kɛn k'tɛdiŋ k'j'ɔyiŋ kɔyɔ ute nak̄ŋ sɔkɔŋge se, naaje k'tɛrldenga naaga. Naaje se k'j'aaŋ nam dal eyo ɔɔ taar Raa kic ɛ, k'tɛrliŋ kaam kuuy eyo. Num gaŋ taar mɛt ki se, naaje k'taad̄ŋ tood̄ tal, bin ɔo naŋa naŋa kic ɔo jeel maak̄ŋ ki, naan̄ Raa ki se taar naaje k'taad̄ se taar mɛt ki. ³Anum jee mɛtinge Labar Jigan gen *al-Masi kɛn naaje k'taad̄den se, naade booy ɔk te mɛtiŋ eyo. Jeelde se aan gɔɔ k'deebiŋga ute kala. Kɛse gen jeege ɔaa ɔaa gɔtn kut ki. ⁴Jeege ese se aal maakde do Isa ki eyo, taa *Bubm sitange, naan̄ ɔo raa kɛn do *duni ki se, gaasde ɔŋ jeel ɔk mɛtiŋ eyo taa naade 'kɔŋ kaak̄ŋ gɔtn wɔɔr gen Labar Jigan gen al-Masi se eyo. Ey num kɛse ɔo kɛn taad̄n *nook̄ŋ al-Masi, ɔɔ al-Masi se naan̄ ɔo kɛn tec Raa mala mala se. ⁵Num naaje se k'taad̄ taa ro naaje maliŋge eyo, anum naaje k'taad̄ j'ɔɔ: al-Masi se, naan̄ Mɛl jeege paac. Num naaje se ɛ, taa Isa se, k'taad̄sen j'ɔɔ naaje se k'jee tɛdn̄ naabsege. ⁶Taa Raa ese sum ɔo kɛn deeko ɔɔ: ɔŋ gɔtn wɔɔr se, 'wɔɔr maak̄ŋ gɔt kɛn ɔɔɔ,* ɔɔ naan̄ ɔo debm 'wɔɔrjen maakjege kici. Dɔ gɔtn wɔɔr ese ɔo taadʒeki nook̄ŋ Raa ɔɔ nook̄ŋ Raa ese se ɔo kɛn j'aakiŋ wɔɔr kɛlɛŋ daan kaam Isa al-Masi ki se.

⁷Num naaje se k'tec aan gɔɔ dukul nɛŋje naɔo ɔk kɔrbɔtn Raa maak ki. Bin num tɔɔŋŋ deel do ese se iŋo gɔtn Raa ki, ey num gɔtn naaje ki eyo. ⁸Kaam ara kaam ara paac ɔo gɔtɔ tɛdʒen ɔɔŋɔ, naɔo nakgen se ɔŋ deel te doje eyo; doobm roje tap ɔo k'jeel eyo, naɔo ute naan̄ se kic ɔo j'ɔŋ doobm kɛn k'j'ɔɔdn̄ doje. ⁹Jeege lee dabarje kaam ara kaam ara naɔo Raa rɛsjen te eyo; k'tɔnd̄ k'tundje naan̄ ki naɔo j'ɔŋki cirjen te eyo. ¹⁰Daayum jeege je ajen tɔɔlɔ aan gɔɔ kɛn naade je adɛ tɔɔl Isa se, bin ɔo ute naan̄ se jeege kaak̄ŋ jeele, Isa se utu iŋŋ zɛɛɛ ɔɔ naan̄ ɔo debm kɛn ɔɔɔbjeki j'utu j'iŋŋki zɛɛɛ se kici. ¹¹Maak̄ŋ kingje ki se jeege je ajen tɔɔlɔ aan gɔɔ kɛn naade tɔɔlɔ Isa se, bin ɔo ute tɔɔŋŋen gɔtɔ se kic ɔo, naaje j'oooy te eyo. Kɛse ɔo kɛn taad̄ jeege tu 'jeele, Isa se naan̄ utu iŋŋ zɛɛɛɛ. ¹²Bin ɔo naaje se k'took gen lee niri yo ki, taa ute Labar Jigan naaje k'taad̄sen se, naase aki kɔŋ kaaja.

¹³Kitapm Raa taad̄ ɔɔ: *Maam m'aalga maakum do Raa ki; taa naan̄ se ɔo maam m'taad̄ taariŋ jeege tu.*† Taa naaje kic ɔo j'aal maakje tec aan gɔɔ debm kɛn Kitap taad̄no se, taa naan̄ se ɔo naaje k'taad̄ taariŋ jeege tu kici. ¹⁴Naaje k'jeelki debm duro Mɛljege Isa se, naan̄ utu ajeki dur ute Isa kici ɔɔ naan̄ anjenki ɔaa ute naase tɛɛ naaniŋ ki. ¹⁵Nak̄ŋ naaje k'serkiŋ paac se, taa asen noogo, bin ɔo bɛɛ Raa se 'ziid̄n ɔaa ute naaniŋa do jeege tu ɔɔ jeege 'ziid̄n tɛdn̄ dena kɛn an̄ tɔɔmɔ ɔɔ naade paac taa naapki an̄ nooko.

¹⁶Taa naan̄ se ɔo naaje j'ɔk maakje tɔɔgɔ. K'jeelki, daa rojege se tɔɔŋŋiŋ naŋ ɔkɔ ɔkɔ bini an̄ kɔliŋ yo ki. Num gaŋ bii-rra Raa ɛdʒeki tɔɔŋŋiŋ maakjege tu ɔɔ 'tɛdʒeki jee kiji. ¹⁷Nook̄ŋ Raa kɛn j'utu k'j'aki kend maak ki jaay j'aki kɔŋ bɛɛ se k'dɔɔŋiŋ ute dubargen ɔɔrse j'ɔŋiŋki do duni ki ara se, j'aakki dubarjege se aas dim eyo ɔɔ dubarjege se naan̄ ɔkɔ sum ɔo utu 'deele. Dɔ naan̄ se daapjeki daap ɔo gen kend maak̄ŋ nook̄ŋ Raa kɛn tiŋŋ gen daayum daayum se. ¹⁸Anum naajege se, j'ɔnd̄ki kaamjege do nakge tun j'aakiŋ ute kaamse eyo, num do nakge tun k'j'ɔŋ k'j'aakden eyo. Taa nakgen k'j'ɔŋ k'j'aakden ute kaama se utu 'deele, num gaŋ nakgen j'ɔŋ j'aakden ey se ɔo, 'tiŋŋ gen daayum daayum.

* 3:16 Aak Ekz 34.34. * 4:6 Aak Jɛn 1.3. † 4:13 Aak KKR 116.10.

5

¹ Deere, k'jeelki, ken rojegen ken tec aan gōō kōrōr do naan̄ ki se jaay 'tujga kic bo, *Raa utu ajeki kēdn̄ ro kuuy aan gōō bee maak̄ raa ki. Dō ro se tec aan gōō bee ken jikilimge lee dō se eyo, num naan̄ se Raa bo mel kōbina. Dō bee ese se 'ting gen daayum. ² Kaad̄ ken naajege k'j'utuki do naan̄ ki ara se, naajege k'dōn̄ k'saap j'ol̄ koje pir k'je nana nana kic bo, Raa an̄ kēdn̄ ro kiji ken iino maak̄ raa ki se. ³ Ken Raa jaay edjekiroga ro kiji ken iino maak̄ raa ki se, kojege se 'kōn̄ lee aan gōō ken naan̄ oko ro ey se sum. ⁴ Num kaad̄ ken naajege j'utuki ute daa rojegen ken tec aan gōō kōrōr se, naajege k'dabar k'lee k'daay k'dēs dēs aan gōō jeegen uuno daam deere. Deere, naajege se k'je daa rojege se 'tēdn̄ gōt eyo, num naajege k'jeki Raa ajeki tērl̄ rojege kiji aan gōō debm uus kala kiji do kalin̄ ki, bin bo ro kijin 'ting gen daayum se naan̄ bo pēlek̄n̄ daa rojegen ken utu 'kooy se. ⁵ Raa mala bo 'daapjeki taa j'aki kōn̄ ro kijin ese se, dō Nirliṅ ken naan̄ edjekiro se, naan̄ jejeki taad̄n̄ dō utu ajeki kēdn̄ nak̄ ken naan̄ taad̄ dō utu ajeki kēd̄ se.

⁶ Taa naan̄ se bo daayum naajege j'okki maak̄jege tōōgō. Anum k'jeelki ken naajege jaay j'utu k'jee daa roge bōrt se, naajege j'utu k'dōkki k'j'aanki te gōtn̄ Mēljege tu eyo. ⁷ Taa do naan̄ ki se, naajege k'j'ingki bo ute kaal maak̄ ken naajege k'j'aalki maak̄jege dōn̄ ki se sum, ey num ute kaamjege se j'ōn̄ j'aakin̄ki eyo. ⁸ Deere, naajege se j'okki maak̄jege tōōg aak eyo. Dō daa rojegen aan gōō bee se, naajege k'je j'an̄ teec̄n̄ kōn̄ naata gen baa kinḡ cēē Mēljege tu. ⁹ Ken naajege bo j'utu j'ingki do naan̄ ki, ey lē rojegen aan gōō bee se bo k'teec̄ k'j'ōn̄inkiga naata gen baa kinḡ cēē Mēljege tu kic bo, ken deet deet se, k'tēdki nak̄ ken tōōlin̄ naan̄ ki. ¹⁰ Taa bii kalan̄ se naajege paac j'utu j'aki baa naan̄ *al-Masi ki taa naan̄ ajeki kōjn̄ bōōrō dojege tu. Gōtn̄ se nana nana kic bo j'an̄ kōn̄ bēdn̄ do naabin̄ ken naan̄ tēdō kaad̄ ken naan̄ tingō do naan̄ ki; ken naan̄ tēdōga bēē ey lē bēē eyo, j'an̄ kōn̄ bēdn̄ do naabin̄ ken naan̄ tēdō.

Raa je jeege paac kōk̄n̄ taasa ute naana

¹¹ Gen bēer Mēljege tu sum se, naaje k'jeel mētn̄a. Taa naan̄ se bo naaje k'je jeege paac 'took̄n̄ do taar ken se. Naaje se lē, Raa jeel ok̄je mala mala dō maam m'saap, naase kic bo, maak̄se ki se 'jeel ok̄jeki mala mala kici. ¹² Naase se 'taadki dōki naaje se k'magal magal roje daala. Gōtō! Naaje se k'magal magal roje eyo, num gan̄ naaje se k'taad̄sen doobm ken naase anki tōōm rose ute naaje. Bin bo jee ken baagga taad̄n̄ taargen inḡ kusu roje ki se, naase adeki kōn̄ tērlē. Taa jee se lē, tēdn̄ nak̄ ken naadē je jeege bo aden kaak sum, ey num ken maak̄dē ki eyo. ¹³ Jee mētinge jaay taad̄ dō naaje k'jee dērlge se. Ken naaje bo k'jee dērlge kic num, taa Raa. Ken naaje bo k'jee mētekge lē, taa j'asen noogo. ¹⁴ K'jeelki, nak̄ naaje k'tēdki paac se, maak̄je *al-Masi bo ol̄jeki k'tēdn̄ki. Dō k'jeelki, deb kalan̄ jaay ooyga taa jeege paac se, bin se aan gōō jeege paac naan̄ Raa ki se, ooyga ute naana. ¹⁵ Taa al-Masi se ooy taa jeege paac; bin bo jeegen utu inḡ zēē se 'tēdn̄ nak̄ ken tōōlden naade ki eyo, num 'tēdn̄ nak̄ ken tōōlin̄ naan̄ ken ooyo dō duroga taa naadē se.

¹⁶ Taa naan̄ se bo mōōtn̄, jikilimge se, naaje j'adē kaal maak̄ ki aan gōō ken jikilimge lee aal naapa maak̄ ki se eyo. Do dōkin̄ al-Masi jaay bo j'aalino maak̄ ki aan gōō goon debkilimi kic bo bōrse se, naaje j'aakin̄ kaam ken bin ey sum. ¹⁷ Bin bo debm jaay dōōkga ute al-Masi se, naan̄ tēdga debm kiji. Dō kinḡin̄ do dōkin̄ se lē deelga, bōrse nakge paac tēdn̄ga kiji.

¹⁸ Nakgen ese se paac, Raa bo tēdn̄a. Dō naan̄ olo al-Masi se, taa j'aki kōk̄n̄ taasa ute naan̄ Raa. Dō naan̄ edjenga naabin̄ kaam jije se taa j'ano baa ute jeege gen kōk̄n̄ taasa ute naana. ¹⁹ Deere, ute al-Masi se, Raa naan̄ mala bo okoga taasa ute jikilimge. Kaad̄ ken se *kusiṅ jikilingen tēdō se, naan̄ tōndo te met eyo. Anum, naan̄ ol̄je se taa k'baa taad̄n̄ jeege tu j'ōō: Raa se, je kōk̄n̄ taasa ute naase. ²⁰ Taa naan̄ se bo naaje se k'tēdkiga bi al-Masige. Bin bo j'leemsen nōō ute doobm naaje se aan gōō Raa mala bo dānseno dō ute ro al-Masi se: okki taasa ute Raa. ²¹ Anum al-Masi se naan̄ oṅ tēd te kusiṅ eyo naōo, Raa ol̄in̄ uun kusiṅ naajege bo dōn̄ ki. Bin bo aan gōō naajege k'tēdkiga kalan̄ ute naan̄ se, ute doobm al-Masi se bo, naajege j'aki tēdn̄ jee aak bēē naan̄ Raa ki.

6

¹ Aan gōō naaje k'tēdn naaba kalaŋ ute *Raa se, naaje k'l'eemsen nōō j'ōō: bēē Raa kēn naaŋ tēdsen se, ɔŋten 'tēdŋki aan gōō nakŋ cēre. ² Taa Raa taad maakŋ Kitap ki ɔ: Kaadn m'an tēdn bēē jeege tu jaay aas se, maam m'booyga keemi ɔ ɔ kaad kēn maam m'an kaajŋ jeege jaay aas se, maam m'baadoga taa m'ai naaka.* Bin ɔ 'booyki gēnaamge, ɔrse ɔ kaadn kēn Raa je tēdn bēēna jeege tu se aanga ɔ ɔrse ɔ kaadn kēn naaŋ an kaajŋ jeege se, ɔere, aanga kici.

Pəl taad taa dubariŋa

³ Naaje se k'je 'tēdn nakŋ kēn 'tujŋ maakŋ jeege doobm Raa ki eyo, taa maakŋ naabje ki se k'je jeege 'kōŋ nakŋ aak kus maak ki eyo. ⁴ Num gaŋ do nakge tun naaje k'tēd paac se, naaje k'je k'taadn jeege tu ɔ naabm naaje k'tēd se gēn Raa. Bin ɔ naaje j'aay kaamje j'aasiŋ do nakge tun ɔŋŋ kēn aan doje ki, ɔ do dubarge tun jeege lee dabarje, nakgen lee teecjen nirlje, ⁵ k'tōndje, k'l'ombje dangay ki, j'ɔl metn jeege iŋŋ roje ki, k'tēdn naaba k'l'ōōr k'naŋ tak tak, gōtn metiŋ bi kaamje kic ɔ k'tood eyo, ɔ gōtn metiŋge se kōō kic ɔ j'ōō eyo. ⁶ Gēn taadn jeege tu naaje k'jee tēdn naabm Raage se, naaje j'iŋg ute maakŋ kalaŋ, naaje k'jeel nakgen met ki, k'tēdn maakje deere, jee bēē, ɔ ute kiŋgje se k'taad jeege tu, naaje se j'ok *Nirl Salal ɔ k'je jeege ute maakje paac. ⁷ Jeege se naaje k'taaddeŋ taar met ki ɔ ute tōōgŋ gēn Raa. Naaje se k'tēd nakgen ute doobiŋa ɔ naaŋ se tec aan gōō ɔōrgen do ji daamje ki gēn tēdn ɔōōō ute jee wōōyjege ɔ tec aan gōō daragŋ j'ōōkiŋ ute ji jeelje gēn naakŋ roje se. ⁸ Jeegen metiŋge aalje ki maak ki, jeegen metiŋge aalje ki maak ki eyo, jee metiŋge taad taar iŋg kus ɔ roje ki ɔ jee metiŋge se lee tōōmje tōōmō. Naade aakje aan gōō jee taar-kōōbge, num gaŋ naaje se k'lee ute kēn met ki. ⁹ K'tēdjen aan gōō nam tap ɔ jeeljen eyo, num gaŋ jeege paac jeelje, j'aakjen aan gōō jee k'baaden ɔaa tōōō, gaŋ naaje se j'utu j'iŋg zēere, k'l'ōōdjen yeɔbje nabo k'tōōljen te eyo. ¹⁰ Jeege tuijen maakje nabo daayum naaje se j'iŋg ute maak-raapo; naan jeege tu se naaje k'jee daayge num gaŋ naaje ɔ k'tēd jeege tēd jee maalge naan Raa ki; j'aakje num aan gōō jee ɔk dim eyo, num gaŋ naaje se j'ok nakge paac.

¹¹ Naase jee Kōrint ki, naaje se k'taadseŋga taar tood tal ɔ j'ōōdsēŋga taar maakje ki se ɔ naaje k'jese. ¹² Naaje se j'ōōd k'naŋseŋga taar maakje ki, num naase ɔ 'baate kōōdjeki taar maakse ki. ¹³ Anum maam se m'taadseŋ aan gōō bubm kēn taad gēniŋge tu: ɔōdjeki taar maakse ki ɔ 'jeje ki aan gōō kēn naaje k'jese se.

*Ōŋte 'tumki kalaŋ ute jeegen kēn aal te maakde do Isa *al-Masi ki eyo*

¹⁴ Jeegen aal te maakde do Isa al-Masi ki ey se, ɔŋte 'dōōkki taar se kalaŋ. Anum nakŋ ute doobiŋa ɔ nakŋ kēn *kusiŋ se, nakŋ ade tum kalaŋ se utu la? Gōtn wōōr ute gōtn ɔōd se kōŋ tum kalaŋ la? ¹⁵ Al-Masi ute *Bubm sitange se 'kōŋ dōōkŋ taarde kalaŋ la? Debm aalga kaal maakiŋ do Isa al-Masi ki ute debm kēn aal te maakiŋ ey se 'kōŋ dōōkŋ taarde kalaŋ la? ¹⁶ *Bee Raa ute ɔee maragge se, dim aden dōōkŋ tum kalaŋ se utu la? Taa naajege paacki se ɔ ɔee Raa kēn iŋg zēere, aan gōō kēn naaŋ maliŋ taadn maakŋ Kitap ki ɔ:

Maam m'kiŋg ute naade ɔ m'lee daande ki,

maam m'tēdn Raade ɔ naade 'tēdn jeemge.†

¹⁷ Taa naaŋ se ɔ Meljege Raa taad jeenge tu ɔ:

'Teecki naatn maakŋ jeege tun kusiŋ se ɔ 'ɔaa iŋgki gēn dose.

Nakŋ kēn asen tuiŋ naanum ki se

ɔŋte 'lēkiŋki ɔ maam m'asen dōōdn kōkŋ jiga.‡

¹⁸ Ter Meljege Sidburku deek ɔ: maam m'asen tēdn Bubse ɔ naase amki 'tēdn gēnumgen gaabge ute kēngen mēndge.§

* 6:2 Aak Eza 49.8. † 6:16 Aak Lb 26.11-12 ɔ ɔ Ezk 37.27. ‡ 6:17 Aak Eza 52.11. § 6:18 Aak 2Sam 7.8, 14.

7

¹ Jee maak-jemge, aan gōō *Raa taadjenkiga taad òò utu ajeki tēdn nakgen se, k'tug k'daapki rojege: j'ònte 'saapki òò j'ònte 'tēdki nakj *kusiñ naan Raa ki. Aan gōō naajege k'beerki Raa ki se, iñgki kinj ken *salal naaniñ ki.

Pəl maakiñ raap do jeege tun Kōrint ki

² Òòdjeki maakse òò 'jejeki. Naaje lē, k'tēd te nakj *kusiñ nam ki eyo, k'rej te nam gen tuj nam eyo, òò nam lē j'aaniñ te dal gen kuun dimiñ eyo. ³ Ken maam jaay m'taadsen taargen se, taa m'asen kōkj mindse eyo. Deere, taar se maam m'taadiñoga taada m'òò: naaje se k'jese òò ken yoje lōbu kaajje, naaje se k'tēdkiga kalañ ute naase. ⁴ Maam se m'jeelse, maakum tap òò naaj dose ki eyo. Ute nakgen òòñ ken aan doje ki se kic òò, maam m'òk maakum tōōgō òò ute naañ se kic òò, maakum raap den aak eyo.

⁵ 'Jeelki, ken naaje jaay j'aan taa naañ Masedoan ki se, naaje j'òñ te gōtn tōol maakje eyo. Num gōtō baa se paac nakgen òòñ aan doje ki, jeege iino roje ki òò gōtn se nirlje òndje gak gak. ⁶ Num Raa debm ēdjen kaay kaam se, naañ òò sēljenga maakje òò ēdjenga kaay kaama ute kaan Titn gōtn ara se. ⁷ Num ute kaaniñ gōtn ara sum eyo, naño Tit taadjenoga òò naase ēdiñkiroga kaay kaama. Kēse òò ken sēljen maakje òò ēdjen kaay kaama naaje ki kici. Naase 'jeki òkki amki kaakj ute kaamse tak. Taa nakj naase 'tēdki jig ey se ēdsenga maak-tuju. Naase se 'je amki naaka ji jee wōoyumge tu. Ken maam jaay m'booy taar se, maakum raap den aak eyo.

⁸ Taa naañ se òò, maktubm ken maam m'raansēn se jaay tujseenga maakse kic num, naño maam ki se m'aakiñ se òk taar eyo. Deere, mētn-jiki se, maam m'òò m'raaniñ te ey kic òò jiga, taa maktubm se maam m'aakiñ se tujseenga maaksen den aak eyo, naño ken tujsen maakse se daaniñ òk te eyo. ⁹ Num garj òorse, maam maakum raap taa maktubm ken maam m'raansēn se. Ey num maam se maakum raap taa maaksen tujse eyo. Num ken òlum jaay maakum raap se, taa naase 'jeelkiga kusiñse òò 'tērlkiga maakse do Raa ki. Taa naañ se òò, maak-tujñ naase se aan gōō ken Raa maakiñ jen ro ki, bin se naaje se k'tēdsen te kusiñ eyo. ¹⁰ Taa maak-tujñ ken iino gōtn Raa ki se òl deba tērl maakiña òò òliñ gōtn kaaj ki; òò maak-tujñ bin se òk taar eyo. Num garj maak-tujñ gen do *duni se lē, naañ se òl deba yo ki. ¹¹ Deere, maak-tujñ naase se iino gōtn Raa ki. Aakki nakj ken naañ òlse naase 'tēdki: òorse naase 'naar 'tērlkiroga gen tēdn nakj bēē, naase 'jeki aki taad 'daapm taarse, nakj naase 'tēdkiro se 'saapiñki òkki ken tēdiñkiro te ey kic òò bēē, kusiñ naase 'tēdki se òlsenga òeere maakse ki, naase je amki kaaka, naase 'dōñki 'je aki tēdn nakj ken Raa maakiñ jen ro ki, òò debm ken tēd kusiñ se, naase 'jeki j'añ dabara. Ute nakgen naase 'tēdki paac se, naase 'jeki taadn jeege tu òkki maakj nakge tun se, òlsen naase eyo.

¹² Bin òò, maktubm ken maam m'raansēn se, maam m'raañ debm ken tēd kusiñ naapiñ ki se eyo, ey lē deb ken naañ k'tujiñ maakiñ se eyo kici. Num maam m'raansēn se, taa m'je naan Raa ki se, naase maliñge aki jeel rose ki, naase se 'jejeki ute maakse paac òò 'jeelki taar naaje k'taadsen se lē, taar mēt ki. ¹³ Kēse òò nakj ken ēdjeno kaay kaama. Naañ se ēdjeno òò kaay kaam sum eyo, num naaje se maakje raapo den aak eyo ken j'aak Tit jaay maakiñ raap se, taa naase paac 'raapiñkiroga maakiñ aak eyo. ¹⁴ Ken maam jaay m'òliñ gōtse ki se, maam m'tōomsēnga naaniñ ki òò òorse naase òlumki te maakj sōkōñ ki eyo. Taa taargen paacñ naaje k'taadsēno se, mēt ki òò tōom ken naaje k'tōomsēno naan Tit ki se kic òò, mēt ki, k'tēd te taar-kōōb eyo. ¹⁵ Kaad ken naañ iñgo gōtse ki se, naase 'dōōd òkiñkiroga jiga, aaliñkiroga maak ki òò 'took uunkiuroga taariña. Ken naañ jaay saap do nakge tun naase 'tēdiñkiro paac se, òliñ naañ jese den cir ken deete. ¹⁶ Maam se maakum raapo taa m'jeelse, naase se jee ken maam m'kōñ kaal maakum dose ki paac.

8

Pəl òò k'tiir gen noogj gēnaagen Jeruzalēm ki

¹ Genaamgen doobm *al-Masi ki, maam m'je m'asen taada: naaje k'je naase aki jeele nakɔ kɛn *eglizgen taa naan Masedoan ki tɛd se. Kɛse taad ute bɛɛ kɛn *Raa tɛddɛn. ² Naadɛ se ute nakgen ɔnɔ dɛn kɛn aan dode ki ɔ naadɛn kɛn daay nan tak tak se kic bo, naadɛ maakdɛ raap aak eyo ɔ ɛdga nakge dɛna ute maraaddɛ. ³ Kaam do rode sum se, naadɛ ɛdga ɔ maam se m'saada, nakɔ naadɛ ɛd se dɛn cir kɛn naadɛ kɔn kɛda. ɔ nakɔ se naadɛ malingɛ bo uuno doa gen kɛdn nakgen se. ⁴ Naadɛ tɔnd meta daar cirr metje ki ɔ kɛn bɛɛki se, naadɛ kic bo je kɛdn dim gen noog genaagen doobm al-Masi kɛn taa naan Jude ki. ⁵ Nakɔ naadɛ ɛdo se cir nakɔ kɛn naaje k'j'ɔndo doje do ki. Deet deet se naadɛ ɛdo rode Mɛljege tu, tɛr naadɛ took gen tɛd nakɔ kɛn naaje k'taadɛno, aan gɔ Raa maakinɔ jen ro ki.

⁶ Aan gɔ Tit baagoga tiir tusn nakge gɔtn naase jeege tun Kōrint ki se, taa naan se bo naaje k'taad metinɔ j'ɔ: n'tɛrl n'baa n'nan naabinɔ jiga se gɔtse ki. ⁷ Naan Raa ki se, naase ɔkki nakge dɛn aak eyo: naase aalkiga maakse paac do Isa al-Masi ki, naase 'jeelki 'taadn taara jiga aak eyo, naase 'jeelki taar met ki, ɔ napar kaay kaam ute maak-je kɛn naaje j'ɔk dose ki jaay, naase aakinɔ se, naase kic bo 'lee 'tɛdnɔki aan gɔ gen naaje se kici. Taa naan se bo, naase kic num, naabm gen tiir ese se, 'tɛdnɔki ute maakse paac.

⁸ Maam m'taadɛn se, m'je naase aki 'tiir se taa tɔg eyo, nabo kɛn ɔlum jaay m'taadɛn bin se, taa eglizgen kuuy se naar tusga nakɔ noogo dɛna. Ute naan se bo, maam m'je aki tɛdn bin se taa aki taadn jeege tu naase ɔkki maak-je do jeege tun kuuy kici. ⁹ Anum naase 'jeelki bɛɛ* gen Mɛljege Isa al-Masi se: ey num naan se debm kɛn nakge paac kaam jinɔ, nabo taa naase se, naan ɔn rɔn tɛd debm daaye, taa ute daayinɔ se, asen tɛdn naase jee nak dɛnge naan Raa ki.

¹⁰ Do nakge tun naase aki kɛd se, maam m'je m'asen taadn maak-saapuma kɛn asen tɛdn bɛɛ naase ki: dogɔtge tu se, naase bo uunkiro do deet deet gen kɛda, ɔ naase bo jee 'baagkiro tiir deet deet kici. ɔ bɛɛki num, bɔrse se, naabm kɛn naase uunkiro do ro ki se, 'tɛd nanɔnɔki. ¹¹ Bin num bɔrse naabm se 'tɛd nanɔnɔki. Aan gɔ naase uunkiro do jiga gen tɛdn se, 'naar 'tɛd nanɔnɔki ute nakɔ kɛn naase ɔkki jise ki se kici. ¹² Kɛn naase jaay ɛdki dim ute maakse paac se, Raa took do ki ɔ kɛn naase jaay ɔkki dim ey se, naan kic tɔnd metse eyo.

¹³ Maam m'je m'asen tɛdn jee daayge taa jee kuuy bo kɔn dode eyo, num maam m'jese, naase 'paacki akiga kaasa. ¹⁴ Anum bɔrse naasen kɛn ɔkki nakge dɛn se, ɛdki jeege tun kɛn baatdɛ baata, taa biin kuuy jaay naase ɔkki baata ɔ naadɛ ɔk dɛn se, naadɛ asen kɛdn naase ki kici. Bin se naase 'paacki akiga kaasa. ¹⁵ 'Tɛdn aan gɔ kɛn Kitap taad ɔ: Kɛn jeege jaay tɔso kɔsn k'danɔn maan†se, jee tɔso dɛn se lɛ ɔɔ ɔp te eyo ɔ jee kɛn tɔso baat se lɛ, kɔɔ baatdɛn te eyo kici.

Pɔl ɔ Tit Kōrint ki

¹⁶ K'tɔomki Raa kɛn tɛd maakɔ Tit ki jaay jesen dɛn se, aan gɔ kɛn naan tɛdo maakɔ naaje ki se kici. ¹⁷ Tit se naaje k'tɔndga metinɔ ɔ naan kic bo tookga gen baa gɔtse ki. Num naaje sum bo k'taadn j'ɔ n'baa eyo, num naan mala bo uunoga doa gen baa gɔtse ki, taa naan je asen baa noogo. ¹⁸ ɔ naaje k'j'ɔlinɔ ute gena kuuy kɛn *eglizge paac tɔominɔ taa Labar Jigan gen *al-Masi se, naan taadn jeege tu jig aak eyo. ¹⁹ Tɛr do naabinɔ kɛn naan tɛd se, eglizge bɛɛr ɔdnɔ taa k'baa mertɛ tɛlɛ, taa ajen noogɔ gen 'tiir 'tusn nakge. Naabm jigan ese se, kɛse *'nookɔ Mɛljege mala ɔ taadn jeege tu ɔ naaje se j'ɔk maak-jea gen noogɔ jeege. ²⁰ Gursn kɛn jeege tiir ɛdjeno jije ki se, tɛdga dɛna. Gursn se, naaje k'boabinɔ jiga taa naaje k'je jeege kɔn taadn taar inɔ kus roje ki eyo. ²¹ Taa naaje k'je k'tɛdn nakɔ ute doobinɔ se naan Mɛljege tu sum eyo, num naan jikilimge tu kici.

²² ɔ ute jeege baa se se naaje k'j'ɔlsenga genaajen kuuy kici, naaje k'naam k'dɔolinga dɔɔlɔ nabo naaje se j'ɔnɔn naan se je naabm Raa. Bɔrse kic bo, tɛr daala, naan ɛd rɔn paac

* 8:9 Bɛɛ ese se je taad ute kɛrcɛlɛ. † 8:15 Maan ese se kɔsn kɛn Raa boɔyinɔ maakɔ raa ki ɔ ɛdo gaan *Israelge tu do dɔkinɔ do kɔd-baar ki. Aak Ekz 16.18.

taa asen noogo taa naan se jeelse naase se jee 'tujki ɔrmse eyo. ²³ Tit se le, naan debuma ɔ naaje k'tedn naaba tele gɔtse ki. Genaagen k'baa tel se, eglizge bo beer tɔɔdɔ ɔ ɔlden gen baa tedn naaba gɔɔ naade ki ɔ ute naabm naade lee ted se, nookɔ al-Masi. ²⁴ Taa naan se bo, jee se, naase ɔkɔeki ɔɔɔ. Bin bo eglizgen ɔldeno se jaay booyga num, tɔɔm ken naaje k'tɔɔmsen naase se, naade jeele, taarje se met ki.

9

Edki ute maak-raapo

¹ Taa nakgen ken k'tiir k'tusin gen noogɔ jee Raagen taa naan Jude ki se, taa naan se, maam m'je m'asen raan ziidn do ki ey sum. ² Maam m'jeele naase 'je adeki noogo ɔ naan jeege tun Masedoan ki se, maam m'tɔɔmseno m'deekden m'ɔɔ: «Jee taa naan Akayi ki se dogɔtge tu tap bo, naade daapga daap rode gen tiiri.» Ken jee Masedoan ki jaay booy bin se, maakde ki se, denin je tiir gen noogɔ jee taa naan Jude ki kici. ³ Naɔo maam m'ɔlsen genaagen ese se, taa tɔɔm ken maam m'tɔɔmseno naase se ted nakɔ cɛɛ eyo. Taa maam se m'je nakgen naase 'tiirinkiga tiir aan gɔɔ ken maam m'taadseno ro ki se, 'daapinki jiga. ⁴ Ey num ken jee Masedoan ki jaay baadoga ute maam tele ɔ ɔnsen naase 'daapki te rose gen tiir ey bɔrt se, sɔm naase amki kɔl maakɔ sɔkɔɔ ki, taa naaje se k'taaddenga taad j'ɔ naaje k'jeelse, naase se 'daapkiga daap rose gen tiir nakgen se. Bin se naase kic bo sɔkɔɔ asen tɔɔɔ. ⁵ Taa naan se bo, maam m'saap m'ɔɔɔn ted jiga se, maam m'ɔl genaage kɔnd naana baa gɔtn naase ki do naaje ki. ɔ maam m'je nakgen naase aki tiir se anki tusn daapa. Bin bo kɔr maam m'baa se, m'an kɔɔ naase 'tus 'daapinkiga. Ute naan se jeege jeele naase mala bo uunki doa gen tiir nakgen se ute maakse paac, ey num nam bo ɔlsen taa tɔɔg eyo.

⁶ Jeelki, debm jaay ɔɔ cɔkɔ se le, kɔj kic bo cɔkɔ sum, ɔ debm jaay ɔɔ den se le, kɔj kic bo dena. ⁷ ɔn naɔa naɔa kic bo nakɔ naan uunga do ro ki se edin ute maakin paac, ɔnte 'naaja. Nam ɔnte kɔlsen taa tɔɔgɔ gen tiiri. Taa *Raa se je debm ken ed ute maak-raapo. ⁸ Raa se ɔk tɔɔgɔ asen tedn beɛn paac ute maraadin, taa daayum naase aki kɔɔ nakɔ ken asen kaasn kingse, ter naan asen 'ziidn nakge do ki ɔ ute nakgen naase ɔkki se, naase aki 'tedn beɛ paac jeege tu. ⁹ Aan gɔɔ ken Kitap taad ɔ:

Naan edga nakge ute maraadin jee daayge tu

*ɔ beɛ ken naan ted se, daayum naan tedn ute doobina.**

¹⁰ Raa bo ed kupu jeege tu gen kɔɔɔ ɔ naan bo edden nakɔ kɔɔ; naan utu asen kedn nakge naase ki kici ɔ nakgen se naan utu an 'ziidn, ɔ ute naan se bo naase aki kɔɔ tedn beɛ dena jeege tu ute doobina. ¹¹ Raa asen kedn nakgen asen kaasa, bin bo ute nakgen se naase aki tedn beɛ jeege tu ute maraad se. Ute nakgen naase edjekiro jaay naaje k'baado k'j'edden se, naade utu tɔɔm Raa ro ki. ¹² Ute naabm ken naase 'tedki gen tiir tusn nakge se, gen noogɔ jee Raage sum eyo, num ute naan se 'kɔl jeege paac tɔɔm Raa den aak eyo. ¹³ Naabm naase aki ted se taadn jeege tu 'jeele naase se jee 'tujki te ɔrmse eyo ɔ deer deer, naase se aalkiga maakse do Labar Jiga gen *al-Masi ki ɔ 'took ingkiga do ki. Taa naan se bo ken jee den jaay 'kaakse, naade *nookɔ Raa do ki ɔ ter, naade an tɔɔm taa naase edki naksege ute maakse paac jee Raage tu ɔ jeege tun kuuy kici. ¹⁴ Raa tedsenga beɛn den aak eyo. Ken jeege jaay kaakɔ beɛ Raa tedsen se, naade asen jea, tɔnd metn Raa taa naase ɔ tɔɔm Raa. ¹⁵ K'tɔɔmki Raa taa beɛ naan tedjeki se, tap bo gen taad eyo.

10

Pɔl terl jeege tun ɔkin mindin do naabin ki

¹ Maam m'bo ken jeege taad ɔ ken naan jaay utu te naaje se, naan *debm* beere, ɔ ken naan jaay baaga dɔk se, *naan taad* beer nam ki eyo. Num aan gɔɔ *al-Masi debm beɛ ɔ dalul se, maam kic maakse ki se m'je tedn aan gɔɔ naana. ² Maam m'tɔnd metse, 'terlki saapse bin bo ken m'baa gɔtse ki se, m'asen taadn aan gɔɔ debm taad beer nam ki ey sum.

* 9:9 Aak KKR 112.9.

Taa jee mētinge utu maakse ki se taad taar-kōōōō: maam m'tēd naaba se taa m'aan je dim ro ki aan gōō jikilimgen lee tēd se. Jeegen taad bin se, maam m'aden taadn m'beer eyo. ³ Deere, naaje se k'jikilimge aan gōō jeegen baa se paac. Nabo dō ken naaje k'do se, tec aan gōō gen jikilimge se eyo. ⁴ Gaŋ nakgen naaje k'j'udn bōōō se tec gen jikilimge se eyo, num nakgen naaje k'j'udn bōōō se, iinō gōtn *Raa ki. Nakgen se ōk tōōō gen tōōkŋ *bee tōōgŋ ken jee wōōyge lee toomni. Jeegen ōk saapm jig ey se taargen naade baa taada se, naaje k'gaasde. ⁵ Bin bō nakgen paacŋ ken ōk tōōō ōō magal rode se ken gaas jeege ōŋ jeel Raa ey se, naaje k'gaasde kici. Jikilimge se naaje k'tēdēden naade tērlga maak-saapde taa tookŋ taar al-Masi. ⁶ Kaad'ken jaay naase 'booy 'took uunkiga taar al-Masi ute maakse paac se, jee ken baate tookŋ taariŋ se lē, naaje j'utu j'aden kōnd dōob ki. ⁷ Naase aakki nakŋ ken j'aakiŋ ute kaama sum. Ken nam jaay deek ōō naaŋ tēdga gen al-Masi se, ŋ'kōŋ jeele naaje kic bō gen al-Masige. ⁸ Ken do naabum ki se jaay, maam m'tōōmga rom den dena do tōōgŋ ken Meljege ēdumo se, maam sōkōŋ tōōlum eyo. Taa Meljege ēdumo tōōō se, taa m'asen noogo aki ziidn baa ute naan se, ey num gen kutse eyo. ⁹ Ute maktubum gen maam m'raansēn se, maam m'je tēdn aan gōō debm ken je asen kōl beere maakse ki eyo. ¹⁰ Taa jee mētinge taad ōō: «Ken Pōl jaay raan maktubge se taariŋgen maak ki se, taargen deer deere ōō ōōŋō, num gaŋ ken naaŋ jaay baado maakjege tu se, naaŋ tōōgiŋ lē gōō ōō taariŋ lē tōōl sēr eyo.» ¹¹ Debm jaay taad bin se, ŋ'jeele, taargen naaje k'dōk jaay k'raanŋden maakŋ maktubge tu se, ken naaje jaay k'baaga maakse ki se, naaje j'an tēdn aan gōō ken naaje k'raanŋō se.

¹² Bēre, jeegen ese se tēd rode bō jee magalge, ōō naaje se lē j'kōŋ k'taadn j'ōō j'aas kaas ute naade eyo! Ken naade aak rode se, nam aas ute naade gōō ōō ken naade baa baa dōōŋŋ rode lē dōōj ute naade malinge sum. Naade se jee do tēdga gen naade eyo. ¹³ Num gaŋ naaje se j'kōŋ tōōm roje j'an deel ute gōtiŋ eyo. Num naaje se k'tōōm roje ute gōtn naaŋ gur naabm ken Raa taadjeni ken ōlje bini k'j'aano gōtse ki. ¹⁴ Ken naaje jaay j'ingō te gōtse ki ey num, kēse aan gōō naaje k'j'aal k'deelga naaŋ gur ken Raa taadjeni. Num naaje k'j'ōŋki j'aal deel te naaŋ gur se eyo, deere, naaje bō j'aano deet deet gōtse ki ute Labar Jigan gen al-Masi se. ¹⁵ Do naabm jeege tun kuuy se, naaje se j'kōŋ tōōm roje eyo, taa naaje lē maakŋ naabje ki se, k'tōōm roje k'deel te gōtiŋ eyo. Num gaŋ naaje j'ōnd doje do naase ki k'je kaal maaksen do Isa al-Masi ki se 'ziidn baa ute naaniŋa. Ute naaŋ se bō naaje k'tēdn naaba ōō naabje se ziidn baa ute naaniŋa aan gōō ken Raa maakiŋ jen ro ki. ¹⁶ Tēr, naaje k'baa maakŋ naaŋge tun dōk cir naaŋ naase se, taa gen baa taadn Labar Jiga jeege tun ken bii kalaŋ booyiŋ te eyo, taa naaje se k'je tōōm roje do naab jeege tun kuuy eyo. ¹⁷ Gaŋ aan gōō ken Kitap Raa taad ōō: *Debm jaay je tōōm roŋ num, ŋ'tōōm roŋ do nakge tun Meljege tēda.** ¹⁸ Taa debm iin sum bō tōōm roŋ se, tōōm roŋ ken naaŋ tōōm se mēt ki eyo; num gaŋ tōōm ro ken mēt ki se, debm ken tēd nakŋ ken tōōl Meljege tu.

11

Pōl ute jee ken tēd rode ōō naade *jee kaan naabm Isa al-Masige

¹ Bōrse maam m'je m'asen taadn aan gōō debm dērlē nabo do taarumge tu se aayki kaamse aasiŋki do ki. Gēnaamge, maam se kic bō aayki kaamse 'sērkuŋki. ² Maam se m'saap do naase ki aan gōō ken *Raa saap dose ki ken tec aan gōō mēnd ken ni taa gaabiŋ se. ōō maam m'je m'asen kēdn gaab ki kalaŋ ōō gaabm ese se naaŋ bō *al-Masi. Taa naaŋ se bō maam m'je m'asen baa naaniŋ ki aan gōō goon mēnd ken iŋg bōōb roŋ gaabm kēesiŋ ki sum se. ³ Aan gōō do dōkiŋ wōōjō baado dērl Awa se, maam m'beer m'ōō sōm nam asen dērl bin kici ōō saapse se tēdn jig eyo ōō aki tuj ōrmse ōō aki kōŋ dōōkŋ ute al-Masi ute maakŋ kalaŋ eyo. ⁴ Nam kuuy baado taadsēn mētn taar Isan kuuy tec aan gōō gen naaje k'taadsēn se eyo, ōō taadsēn mētn taar nirl kuuy tec aan gōō ken naaje k'taadsēn se eyo ōō ken naaŋ jaay baado taadsēn Labar Jigan kuuy ken tec aan gōō gen naaje ey se kic bō, naase 'sērkdēki tap.

* 10:17 Aak Jer 9.23.

⁵ Jeegen naase aakdeki aan gōo jee kaan naabm Isagen k'jeel jeel gōtde ese se, naade se ōj cirum maam eyo. ⁶ Deere, maam m'jeel taadn taara jiga den eyo, nabo jeel nakge sum se maam m'ōko. Naase kic bo 'jeelki maakn nakge tun naaje k'ted paac se, naaje k'taadsesinga tal met dena.

⁷ Ken maam m'taadseno Labar Jiga gen Raa se, maam m'ōp rom baata ōo m'uunsen ro naase bo raan. Labar Jiga gen Raa se le maam m'taadseno cere. Bin se maam m'tujinga la? ⁸ Kaad ken maam m'tedo naaba gōtse ki se, maam m'tooko *eglizgen kuuy bo ōgumo ōo naade utu jide taa maama. ⁹ Kaad ken maam m'ingo gōtse ki jaay, naka baa baatum se, maam m'tond te metn dim gōtse ki eyo. Nabo genaagen doobm al-Masi ken taa naan Masedoan ki se bo baado edum nakn ken aasum kinguma. Kaad ken se, maam se m'tond te met dim gōtse ki eyo ōo borse kic le, m'tond metse eyo. ¹⁰ Aan gōo maam m'dok ute al-Masi se, maam m'taad taar met ki, do nakge tun se nam jaay am gaasn gen tōom rom maakn taa naan Akayi ki se, gōto. ¹¹ Gen di jaay maam m'baate gen kuun naka gōtse ki se? Bin se maam m'jesen ey la? Num Raa jeele, maam se m'jese.

¹² Nakn maam m'ted se borse kic bo m'ted aan gōo naan ese se. Taa bin se jee ted rode aan gōo jee kaan naabm al-Masige se kōn tōom rode eyo deekn ōo naabm naade se, tec aan gōo gen naaje. ¹³ Jee se ted rode aan gōo naade jee kaan naabm al-Masige, ōo ute naabm ken naade ted se, naade aan jeege dala ōo naade ted rode aan gōo jee kaan naabm al-Masige. ¹⁴ Nakn naade ted se ajenki kōn kōkn taad eyo. Taa *Bubm sitange kic bo ted rōna aan gōo *kōdn Raa ken ted gōto wōr kelēn se. ¹⁵ Bin num nakgen se ōnten 'kōksen taad eyo ken jee tedn naabm Bubm sitange jaay ted rode aan gōo jee tedn naabm ute doobn se. Bii ken biide 'nan se, Raa utu ade dabar do nakge tun ken naade tedo se.

Pōl taad taa dubar ken naan ōn maakn naabn ki

¹⁶ M'an taadn dōol daala, nam ōnten kaakum aan gōo debm derle. Ken naase jaay 'saap ōki maam debm derle kic, num 'tookki aan gōo ken naase 'saapnki se, bin se ōnumki maam kic m'tōom rom cōko. ¹⁷ Taar maam m'je m'an taad se Meljege bo undum kul eyo, nabo ken maam jaay m'tōom rom se, maam se m'taadn aan gōo debm derle. ¹⁸ Aan gōo jeege dena lee tōom rode gen nakgen do *duni ki sum se, maam kic bo m'tōom roma. ¹⁹ Kale, naasen jee jeel-taarge, jee derlge se kic bo, naase 'serkdeki ute maak-raapo. ²⁰ Ken jeege tedsen bulu, aansen dala, ōs jise, kujunse, naade ted rode magal cirse naase ōo naade tōndse metn bise ki kic bo, naase se aasiniki. ²¹ Taar m'taadn se sōkōn kic bo tōoluma taa naaje se j'ok tōog eyo gen tedn aan gōo gen naade se. Num gan ken deba jaay ōk nakn ken naan an tōom rōn ro ki se, maam kic m'ok nakn ken m'an tōom rom ro ki kici. Kese maam taad aan gōo debm derle bo taada. ²² Ken naade bo *Ebrege le, maam kic m'kōd Ebre. Ken naade bo gaan *Israelge le, maam kic m'kōd Israel. Ken naade bo metjil *Abraam le, maam kic metjilina. ²³ Ken naade bo ōo naade jee tedn naabm al-Masige se le, maam se m'cirde naade se. (Gōtn se maam m'taad aan gōo debm derle bo taada.) Maam m'tedo naaba m'ōr nan tak tak, k'tōkumoga dangay ki met dena, k'tōndumoga ute mēeje den aak eyo, met dena ōp cōko sum bo ey num j'amo tōol. ²⁴ Metn mii se, magal Yaudge ōkumoga tak bo tōnd dōolum ute mēeje met sik-mōto-kaar-jernan*. ²⁵ Metn mōto j'ok k'tōndumo ute sirdi, je-kalan k'tundumo ute koa je j'am tōol, metn mōto markaba terece ōo maam m'ōpo maakn maane ki, je-kalan se m'toodo ōo m'leko maakn baar ki. ²⁶ Maam m'leedoga merte met dena, m'nirlum teece gen gan oolge se, jee boogge teecumo nirluma, taasum Yaudge teecumo nirluma ōo jee ken Yaudge ey kic bo teecumo nirluma, maakn gegerge tu se beer tedumoga, do kōd-baarge tu se beer tedumoga, do baar ki beer tedumoga ōo jee ken ted rode aan gōo jeege doobm *al-Masi ki se kic bo, teecumo nirluma. ²⁷ Maam m'dabar m'tedn naaba m'ōr nan tak tak met dena, bi kaamum kic m'tood eyo. Gōtn metinge se bo tōolumo ōo maane kic bo tōolumo, met dena m'ōs dim eyo, kuulu ōnnuma ōo kala kic bo aasum eyo. ²⁸ Dubargen kuuy kic bo utu,

* 11:24 Maakn *Ko Taar ken Raa edo Musa ki se deba jaay tujga num, j'ōnte tōndin ute mēeje cir ji si-sōo.

nabō m'kōŋ taad ey sum. Daayum maam se m'saap dena do *eglizge tu paac. ²⁹ Ken nam jaay ok tōog ey se, m'aakiŋ se tēdum wōŋō aan gōō maam kic bo tōogum gōtō. Ōō ken nam jaay tēdga genaŋ oocga maakŋ *kusiŋ ki se, m'aakiŋ se tēdum wōŋ aak eyo. ³⁰ Maam se m'je tōom rom eyo num ken naase 'jeki maam m'tōom rom tak kic num, m'tōom rom do tōogum ken baat se. ³¹ Raa ken Bubm Mēljege Isa, naaŋ ken jeege lee tōomiŋ gen daayum daayum se, jeele maam se taad taar-kōōb eyo. ³² Do dōkiŋ ken maam m'iŋgo maakŋ gēgēr ken Damas ki se, gaar taa naaŋ gōtn ese roŋ Aretas, magal ken naaŋ wōdiŋ maakŋ gēgēr ken ese se, tōnd jeege taa-dōobge tu taa am kōkō. ³³ Gaŋ naade uun olumo maakŋ baar ki ōō uun bōoyumo naagŋ durdur ki ute taa penēter ōō gōtn se, maam m'aan m'ōtō.

12

Nakŋ ken Mēljege teec naan Pōl ki ōō taadiŋ metiŋa

¹ Maam m'je tōom rom eyo nabō naase olumki m'tōom rom tak. Nabō m'aakiŋ se tōol sēr eyo. Bōrse maam m'je m'taadn ute nakgen Mēljege teeco naanum ki jaay taadumo metiŋ se. ² Maam m'jeele gaaba kalaŋ debm *al-Masi se, bōrse okga baara sik-kaar-sōō, ōō gaabm se *Raa uun baansiŋ maakŋ raa ken raan cir paac paac, jaay bo ok tērlo. (Ken naaŋ ook baa raan se ken utu roŋa lō ute roŋ eyo, maam m'jeel eyo, kese Raa bo jeele). ³⁻⁴ M'jeele, gaabm se Raa uun baansiŋa gōtn naaŋ ki mala (nabō ken naaŋ ook baa raan se utu roŋa lō ute roŋ eyo, maam m'jeel eyo, kese Raa bo jeele) ōō ken naaŋ jaay aan gōtn naane se, naaŋ booy taargen deel do ken debkilimi aŋ kōŋ kaasn taad eyo ōō Raa undiŋ te kulu gen taadn naaŋ se ey kici. ⁵ Ey num gen debm bin se, maam m'kōŋ tōom roma, nabō gen maam maliŋ se, m'tōom rom do tōogum ken baat se sum. ⁶ Ken maam jaay m'je tōom rom kic bo, maam m'kōŋ tēdn debm dērle eyo, taa taargen maam m'taad se, taar met ki. Nabō maam se m'je tōom rom eyo taa sōm jeege am kaakum aan gōō debm k'jeel jeel gōtiŋa ōō am kōkŋ maam bo wōŋ cir taar ken naade booyo teeco taarum ki ute nakgen naade aakum maam m'tēdō se. ⁷ Taa nakgen Mēljege teeco naanum ki jaay taadum metiŋ se, m'aakden se deel doa. Taa m'kōŋ tōom rom do nakge tun maam m'aakdeno ey se, Mēljege wōō nakŋ aan gōō kōrōndō* maakŋ rom ki, ōō nakŋ aan gōō kōrōndō se *Bubm sitange bo olō kōdiŋ taa am dabara ōō am gaasn m'kōŋ tōom rom eyo. ⁸ Met mōtō maam m'eem nōō metn Mēljege tu m'ōō nakŋ se ŋ'ōōdumsiŋ naatn rom ki. ⁹ Num gaŋ naaŋ tēr lum ōō: «Bēē maam m'tēdi se bo, aasiga sum. Taa kaad ken naai 'tōogi baat se bo, maam m'taadn tōogum ute maraadiŋ doi ki.» Bin bo maam se m'tōom roma do tōogum ken baat se, taa al-Masi se taadn tōogiŋ dom ki. ¹⁰ Taa naaŋ se bo do tōogum ken baat se, ken k'naajuma, nakgen wōŋ ken aan dom ki, ken k'dabaruma, ken k'lee k'teecum nirluma, ken nakgen se jaay aan dom ki se, maam maakum raapo taa al-Masi se; taa kaad ken maam tōogum baat se jaay bo, maam m'ōŋ tōogō.

Pōl saap do jee Kōrint ki

¹¹ Maam m'taadseno aan gōō debm dērle se, ōō naaŋ se naase bo olumki taa tōogō. Ey num naase bo jee ken amkiro magala. Ken naade jaay taad ōō maam se m'tōol sēr eyo kic bo, naaden jee ken aak rodē aan gōō *jee kaan naabm Isagen k'jeel jeel gōtde se, ōŋ cirum eyo. ¹² Ken maam jaay m'iŋgo gōtse ki se, naase ōŋumki maam se m'debm maakum deere, ōō m'aasiŋ do nakge tun paacŋ aan dom ki. Ōō ute tōogŋ Raa se, maam m'tēdoga nakŋ-kōōbge ute nakgen deel doa. Ute nakgen maam m'tēd se bo ken taadsen ōō maam se, debm kaan naabm *al-Masi. ¹³ Anum nakgen ken maam m'tēdō *eglizge tun kuuy se, gōtn naase ki kic bo maam m'tēdiŋoga. Nakgen ken maam m'tēdiŋo te gōtn naase ki ey se, maam m'tōnd te metn dim gōtse ki ey sum. Bin se m'tēdsenga *kusiŋ la? Ken tēdsega kic num, 'tēdumki kaldē gen ken maam m'tōnd metn dim gōtse ki ey se! ¹⁴ 'Booyki m'asen taada: tēr daala bōrse maam m'daapga roma gen baa gōtse ki gen k-mōtōge, ōō m'baa gōtse kic bo maam m'je dimse eyo, num maam se m'je naase maliŋge

* 12:7 Nakŋ aan gōō kōrōndō ara se taad ute kōōŋ ken dabariŋ maakŋ roŋ ki.

ey num m'je dimse eyo. Taa bubge bo tus naka gendēge tu ey num gaange bo, tus naka bubdege tu eyo. ¹⁵ Maam se ken m'ut jim paac taa naase kic num, maakum raapo. Deere, maam se m'je kutn jim sum eyo, nabo rom paac kic bo m'an̄ kedīn̄ taa naase. Anum ken maam jaay m'jese den bin se, naase kic amki kōn̄ je baatn̄ ne? ¹⁶ Naase 'jeelki maam se m'tōnd te metn̄ dim gōtse ki eyo. Nabo jeegen metinge maakse ki se taad̄ oō maam se nakum metēke oō maam m'aan̄seno kaan̄ bo dala ey num maam m'ōngga dim gōtse ki. ¹⁷ Maakn̄ jeege tun maam m'ōlden gōtse ki se, deb kalaṅ maakde ki se oōsga jise la? ¹⁸ Maam m'daar metn̄ Tit ki cirr̄ oō m'ol̄ genaa kuuy ken maam m'taadseno taarin̄ se ute naan̄a. Ken Tit jaay inḡo gōtse ki se oōsga jise la? Lō maam m'ute Tit se naabm̄ ken naaje k'tēdo se oō saapje se tec naap ey la?

¹⁹ Taargen naaje k'raan̄seno maakn̄ maktub ken ese se, naase 'saap̄ oōki kaadn̄ naane naaje k'je daapm̄ taarje bo naanse ki sum. Bin eyo! Naaje se k'taadsen naan̄ Raa ki aan̄ gōō ken al-Masi jen ro ki oō 'jeelki, jee maak-jejege, taargen naaje k'taadsen se, taa asen noogo aki ziidn̄ baa ute naanse doobm̄ al-Masi ki. ²⁰ Anum ken oolum maam m'beer se m'ōō kaadn̄ ken jaay maam m'baa gōtse ki se, m'asen kōn̄ aan̄ gōō ken maam m'jen ro ki eyo oō naase kic lē amki kaakse amki kōn̄um aan̄ gōō ken naase 'jenki ro ki ey kici. Maam m'je se m'asen kōn̄ naase 'tedki tēd̄ dekēn̄e ute naap eyo, 'tedki tēd̄ maak-kilimi ro naapge tu eyo, 'tedki tēd̄ taa mooyo ute naap eyo, 'niki ni ro naapge tu eyo, oōdki kōōd̄ naap eyo, 'taadki taad̄ taar inḡ kusu ro naapge tu eyo, 'magalki magal rosege eyo oō ecki kēc naap eyo. ²¹ Maam m'beer m'ōō sōm̄ bii ken maam m'terl̄ gōtse ki kuuy daal se, Raam am̄ kolum̄ sōkōn̄o am̄ tōōl̄ naanse ki. Maam m'beer m'ōō sōm̄, ken m'kaan̄ gōtse ki se, m'kōn̄ jee kusin̄ge dena ken terl̄ te maakde do Raa ki eyo. Kaadn̄ naane, naade utu inḡ tēd̄ nakn̄ tuj debkilimi naan̄ Raa ki oō lee ees naapa rēn̄ rēn̄ oō tēd̄ nakgen jig eyo ken maakde jen ro ki. Taa naade se bo ken am̄ kolum̄ maam m'utu m'baa keeme.

13

Dejn̄ Pōl kaam mōōtn̄

¹ Maam m'je baa gōtse ki oō ken ara se tēdn̄ gen k-mōōtōge. Aan̄ gōō ken Kitap taadni: «Gen̄ kaakn̄ metn̄ taargen daanse ki se, oōn̄ jeege dīo ey lē mōōtō 'tēdn̄ saad̄ge.*» ² Ken maam m'inḡo gen k-dige gōtse ki se, jee ken tēdo *kusin̄ deete ute kengen kuuy se, maam m'taaddenoga taada. Anum bōrse maam dōk̄ ute naase se kic bo, maam m'taadden daala m'ōō: «Bii ken maam m'baa gōtse ki se maam m'ade kōn̄ eyo.» ³ Ute doobm̄ maam se, maa naase je aki jeele, kese aan̄ gōō *al-Masi mala bo taada. 'Jeelki, daanse ki se, al-Masi se tōōgin̄ baat eyo, num naan̄ se tēd̄ naaba ute tōōgin̄a. ⁴ Deere, Isa al-Masi se oōn̄ rōn̄ k'tup̄ k'tōōlin̄ ro kaag ki aan̄ gōō debkilim̄ ken tōōgin̄ gōtō se. Num ute tōōgn̄ *Raa se, naan̄ duroga daan̄ yoge tu oō bōrse naan̄ utu inḡ zēere. Anum naaje kic num k'dōōkga ute naan̄a. Ken k'j'aakje se, naaje kic num aan̄ gōō jee tōōgdē baata nabo naaje j'asesin̄ taada, naaje se j'inḡ k'dōōk̄ ute al-Masi se ute tōōgn̄ Raa.

⁵ Naase aakki rose jiga oō tōōndki metn̄ rose jaayo, ken naase bo aalkiga maakse do al-Masi ki deer num, naase kic bo aki jeele. 'Jeelki ey la ken Isa al-Masi jaay utu maakse ki se? Ken naase jaay aak̄ oōkki te metn̄ rose jig ey num, bēere, naase 'took̄ aalki te maakse do Isa ki eyo. ⁶ Maam m'saapm̄ m'ōō naase utu aki 'jeele oō naaje lē k'taadsesin̄ga nakn̄ ken naase anjenki kaakn̄ jeel ro ki se. ⁷ Naaje k'tōōnd̄ metn̄ Raa se k'je aki kōōdn̄ dose ro kusin̄ ki. Naaje se ken jeege bo aakje aan̄ gōō jee ken taad̄ taar met̄ ki ey kic num, naaje k'je j'asen̄ kaakn̄ naase aki tēdn̄ nakn̄ bēe. ⁸ Taa naaje se j'an̄ kōn̄ kaasn̄ gen tēdn̄ nakn̄ ken baa kalaṅ ute taar met̄ ki ey se, num naaje se j'ōk̄ tōōgō gen taadn̄ taar met̄ ki sum. ⁹ Kaad̄ ken jaay naase 'tōōgki, oō naaje tōōgie baat se, kese naaje maakje raapo. Kese bo oōlje naaje k'tōōnd̄ metn̄ Raa, taa asen̄ terl̄ daapm̄ rose gen kaal maaksen do naan̄ ki. ¹⁰ Taa naan̄ se bo ken maam m'dōk̄ ute naase kic num, m'raan̄sen maktubm̄ se taa bii ken maam

* 13:1 Aak Dt 19.15.

m'aanga gōtse ki se, ute tōōgɣ kɛn Mɛljɛgɛ ɛdum se, m'asen tɛdn ɔŋ ey sum. Taa tōōgɣ naan ɛdumsin se, gɛn kutn jeege eyo, num gɛn noogɣ jeege 'ziidn ɓaa ute naande.

Pɔl taad nan taarina ɔ tɛdden tōōse

¹¹ Genaamgen doobm *al-Masi ki, ɓorse do taar tōōlin ki se, m'je m'asen taadn m'ɔ: inɣki ute maak-raapo, 'tɛdki bɛɛ 'ɓaaki ute naanse, ɛdki kaay kaama naapge tu, ɔkki taarse kalaŋ ɔ inɣki ute lapia. ɔ Raa debm je jeege ɔ ɛdden lapia se, 'king ute naase.

¹² Kɛn 'ɓaaki ɓaa tɛdn tōōse se, 'baam 'tɔkki naapa ɔ aayki ciil naapge†. Jee Raagen doobm al-Masi kɛn gōtn ara paac se, kic ɓo tɛdsen tōōse. ¹³ ɔŋ bɛɛ gɛn Mɛljɛgɛ Isa al-Masi, maakje gɛn Raa ɔ tum kɛn *Nirl Salal lee tum jeege se, 'tɛdn ute naase.

† 13:12 Jeegen Pɔl raandɛn se, kɛn naadɛ ɓaa ɓaa tɛdn tōōse naapge tu se, baam tɔk naapa ɔ aay ciil naapge.

Maktubm ken Pəl raanjin jee eglizge tun taa naan Galat ki

Kupm metn taar taadjeki doobm gen dooy maktubm ken Pəl raanjin eglizn Galat ki
Maktubm ken Pəl ol jeege tun Galat ki se, kесе naan raanjin jee al-Masige tun taa naan Galat ki ol taa naan Galat se naan maakn taa naan Turki ken borse, ol naan se kaam kaam kooko. Maakn lee mertin ken gen k-dige tu ol ken gen k-motoge tu se bo, Pəl tedo naaba jaay tondo eglizgen metinge se. Num gan gotn metin ki se, jee kuuy baado taadden taar kuuyu. Aan goo den eglizge se, eglizn gen taa naan Galat kic bo ak Yaudgen aalga kaal maakde do Isa ki ol ute jee uuno doobm raagen kuuy kici. Ol Yaudge se naade inj do Ko Taar ken Raa edo Musa ki. Kесе bo ken lee gaasde gen kosn ute jee uun doobm raagen kuuyu ol ute jee ken toj te pond ey se. Jee ken taarde baa ute Pəl ey se, saap ol jee al-Masige paac se, k'ling do Ko Taar ken Raa edo Musa ki se ram jaay bo k'kaal maakde do Isa al-Masi ki. Num gan taar naade se tec ute gen Labar Jigan gen Isa al-Masi se eyo. Taa naan se bo Pəl raan jee al-Masige tun Galat ki taa aden kond doob ki.

Pəl raan ol toose *eglizge tun taa naan Galat ki
(Rm 1.1-7)

¹ Maktubm se maam Pəl bo m'raanseni, maam ken *debm kaan naabm Isa al-Masi ey num nam bo beer oddum eyo ol debkilimi bo olumo eyo; num Isa *al-Masi mala ute *Raa Bubu ken durino daan yoge tu, naade se bo ken olumo. ² Maam ute genaagen gotn ara, k'tedsen toose naase jee eglizge tun taa naan Galat ki. ³ On Raa Bubjege te Meljege Isa al-Masi asen tedn beede ol asen kedn lapia. ⁴ Isa al-Masi se ed ron *serke taa *kusinjege taa ajeki koddn dojege maakn nakge tun jig eyo do *duni ki ara. Naan tedn se aan goo Raa Bubjege maakin jen ro ki. ⁵ Bin se Raa se daayum *k'nookinki. *Amin.

Labar Jiga kala tak
(Gal 3.1-5, 4.9-20, 5.1-12)

⁶ Ken maam booy labarse se taar se okum taad eyo! Raa ken darseno ute bee *al-Masi ken tedseno ol gan yokod bin sum bo, naase 'resnki ute Labar Jigan gen Isa al-Masi se naatn ol 'terlkiga naaga Raa ki ol uunkiga labar jigan kuuy, ⁷ m'aakin se aan goo Labar Jigan kuuy utu. Num labar jigan kuuy se bere, goto. Nabo jee kuuy maakse ki se je an tujn ute Labar Jigan gen al-Masi se. ⁸ Num ken nam kuuy jaay baado taadsen labar jigan kuuy ken tec goo ken maam taadsesin ey se, ken tedn naaje, ey le *kodn Raa booy raan kic bo, Raa an naamina! ⁹ Naaje k'taadsenoga, ter borse m'asesin taadn dool daala, nam kuuy jaay baado taadsenga labar jigan ken tec aan goo ken naase 'booyinkiro ey se, nam bin se, on Raa an naamina!

¹⁰ Anum borse m'raansen bin se, m'je jikilinge bo am toom lodu Raa le? Maam m'je jikilinge bo am toom eyo. Ken m'je jikilinge bo am toom num, maam kon tedn debm tedn naabm al-Masi eyo.

Labar Jiga ken Pəl lee taad jeege tu
(NJKN 22.3-16, 26.9-20, 9.1-20,23,30)

¹¹ Booyki genaamge m'asen taada: Labar Jigan gen Isa *al-Masi maam taadseno se taar se iino gotn debkilim ki eyo. ¹² Taa taar se, maam booyino gotn debkilim ki eyo, ol nam bo dooyum eyo, num gan Isa al-Masi mala bo teec naanum ki ol taadumo metina.

¹³ Naase mala 'jeelki kingum do dakin se paac, ken maam lee do doobm Yaudge tu se. Kaad ken se, maam lee m'dabaro dena *eglizn gen Raa, ol m'je doobm m'adeno kutu. ¹⁴ Maakn metjilum ki, ute parumgen k'lee doobm Yaudge tu se, maam bo debm ken m'okin on dena m'cir jee metinge. Taa do doobm bubjege tu se maam bo debm m'ing dook maakum ro ki. ¹⁵ Raa ken beer oddumo maakn koyum ki se, danumo ute beena taa m'an jeelina, ol gan kaadn Raa jen ro ki jaay aan se, ¹⁶ ol ter taadum m'jeelga Goonina

taa m'an taadin jeege tun Yaudge eyo. Naan ken se naar maam m'baa m'tond te metn nam gam ey sum. ¹⁷ Gan kaad ken se maam m'baa m'aano te Jeruzalem ki eyo gen kaakj *jee kaan naabm Isa al-Masigen aalo maakdege deet do maam ki se; num gan maam gan m'baa taa naan Suge tu do m'ok m'terl baado maakj geger ken Damas ki.

¹⁸ M'ted baara moto jaay baa Jeruzalem ki, taa k'baa jeel naapa ute Pier. Gotn se maam m'ingo bii sik-kaar-mii ute naan tele. ¹⁹ Gotn se maam m'aako Jak kalin ki gena Meljege Isa al-Masi, ey num m'baa m'aak te *debm kaan naabm Isa al-Masi gam kuuy ey sum. ²⁰ Raa jeele taar maam m'raansesin se, taar met ki.

²¹ Ter maam m'iin m'baa taa naan Siri te gen Silisi. ²² Nabo eglizgen taa naan Jude ki ken gen al-Masi se aakum te bii kalan eyo. ²³ Naade booy booy sum bo do debm lee dabarjekiro do dakin se, borse aalga maakin do Isa ki do baagga taadin taar Isa al-Masi jiga se jeege tu; ey num taar se bo ken do dakin naan je an tuj se. ²⁴ Ken naade jaay booyo taar maam se, naade tom Raa taa maama.

2

Pal ute *jee kaan naabm Isa al-Masige kuuy
(NJKN 15.1-29)

¹ Ter ken ted baara sik-kaar-soo jaay aas se, maam te Barnabas do m'ok Tit kici k'terl k'baa Jeruzalem ki tele. ² Ken olum baa se, taa *Raa bo teec naanum ki do taadum do m'baao. Ken j'aan se, maam te magalge se, j'iik k'took ces ki gotn se, maam taadden Labar Jigan gen Isa *al-Masi ken maam lee taad jeege tun Yaudge ey se, taa maam m'je naabum m'ted ted se 'kutn cer eyo. ³ Debum Tit se naan kod Græk*, gan te naan se kic bo naade tedin te taa toog eyo taa *koin pond. ⁴ Jeege ted rode aan goo naade bo genaagen doobm al-Masi ki se bo, baadoga maakjege tu. Naade deek do beeki num j'an koin pond. Jee se goon endo maakjege tu se je kaakj do di jaay naajege j'ojki dojege te Isa al-Masi. Taa naade je ajeki tedn bulu daala do *Ko Taar ken Raa edo Musa ki. ⁵ Jee se naaje j'onde te doob eyo do taarde le k'took te eyo. Taa naaje k'je Labar Jigan gen Isa al-Masi ken met ki se, naade an koj tuj eyo, num onin ki 'king maakse ki gotin ki. ⁶ Jee ken j'aakde j'oo jee magal se, magal naade se maam m'an dim eyo: taa naan Raa ki se jeege paac aas kaasa. Jee se maam taadden Labar Jigan gen Isa al-Masi ken maam lee taad jeege tu se. Num naade se on taadum te taar dim kuuy ey sum. ⁷ Gan naade jeelga Raa se edumga taarin aan goo ken edo Pier ki se kici. Maam ki naan taadum do m'baa taadin Labar Jiga jeege tun Yaudge eyo, aan goo Pier baa taad Labar Jiga, Yaudge tu se. ⁸ Taa Raa ken ol Pier ted *debm kaan naabm Isa al-Masi, gen baa taad Taarin Jiga Yaudge tu se, naan bo debm olum maam kici, m'tedga debm kaan naabm Isa al-Masi, gen baa taadin Taarin Jiga se jeege tun Yaudge eyo. ⁹ Gotn se Jak, Pier, Jan, ken jee Raage jeelde aan goo jee magaldege se, naade se kic bo jeele Raa se edumga naabin jim ki. Taa naan se bo naade ol jide tok jije maam te Barnabas. Kese je deekj do taarje tum tedga kalan. Gotn se naaje j'iin k'baa taadin Labar Jigan gen Isa al-Masi se jeege tun Yaudge eyo do naade le, baa taad Yaudge tu. ¹⁰ Naade taadjen naka kalan sum bo gen teda. Naade deekjen do k'saapm do jee daayge tun Jeruzalem ki. Kese bo nakj ken maam m'onj dirigin te eyo.

Pal mooy Pier

¹¹ Bii kalan se, Pier baado kaakj jee Antios ki; bii se maam taadinsin tal naan jeege tu, taa nakj naan ted se jig eyo. ¹² Ey num Pier se lee tos tos te genaagen doobm *al-Masi ken Yaudge eyo. Num gan Yaudgen iino gotn Jak ki jaay aan se, Pier aakde se iik took ces ki, baate kosn te naade taa naan beer beer jeege tun se. ¹³ Yaudgen metinge ken doobm al-Masi ki se kic bo ted maakdege di di aan goo Pier se, do ol Barnabas kic bo ted aan goo naade. ¹⁴ Ken maam m'aakde jaay naade lee ute ken met ki eyo do Labar ken Jiga se, maam taad Pier ki naan jeege tu paac m'oo: naai ken kod Yaud jaay ing aan goo jee Yaudge ey se. Gen di jaay naai 'taad jeege tun Yaudge eyo do tedn aan goo Yaudge se?

* ^{2:3} Grækge se naade toj pond eyo.

Jeege se aalga maakde do *al-Masi ki jaay bo kəŋ kaaja

¹⁵ Naaje se k'metjil Yaudge, anum naaje se k'tec aan gəw metjil jeegen Yaudge eyo ken jee *kusinge se. ¹⁶ Ken bin num naaje k'jeelki, debm ken Raa aakiŋ bεε naaniŋ ki se debm ken aal maakiŋ do nakge tun Isa al-Masi tɛdo se, ey num debm ken ing do *Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki se eyo. Taa naaŋ se bo naaje k'jaalki maakjege do nakge tun al-Masi tɛdo se kici, taa Raa ajeki kaakŋ kaamiŋ ki se aan gəw jee aak bεε. Num ken ajeki tɛdn j'aki kaakŋ bεε naan Raa ki se Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki eyo, ey num te Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki se nam jaay 'tɛdn aak bεε naan Raa ki se gəto. ¹⁷ Ken naaje Yaudge kic bo ken k'je j'aki tɛd jee aak bεε naan Raa ki se, j'aki kaal maakje do al-Masi ki jaayo. Ken k'tɛdki bin se naaje k'teckiga aan gəw jee kusingen ing baa se paac se. Ken bin num al-Masi se ɔjekiga maakŋ kusiŋ ki la? Anum gəto. ¹⁸ Bin eyo ken maam jaay m'ok tɛrl gen king do Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki ken maam rɛsiŋoga rɛs se num, kɛse maam mala bo m'əŋ bəwə ooc dom ki. ¹⁹ Gen king do Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki se, maam se aan gəw debm ooyga kooyo. Nakgen se jaay paac aan se taa maam m'king gen Raa. Taa do dakiŋ k'təwɔl Isa al-Masi ro kaag ki se, maam se aan gəw m'ooyga kooy† ute naaŋa. ²⁰ Taa naaŋ se ken maam m'ing se, Isa al-Masi bo ing maakum ki. Ken borse kingum do naaŋ ki se, maam m'aal maakum do Goon Raa ken jema, ɔ ɔŋ roŋ ooy taa maama. ²¹ Bεε Raa se maam m'aŋ kəŋ tɛdn nakŋ cɛr eyo; taa maam se m'kəŋ tɛrl gen king do Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki se ey sum. Ken debm jaay je tɛdn aak bεε naan Raa ki te Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki se num, kɛse je deekŋ ɔ kooy al-Masi se, nakŋ cɛrɛ.

3

*Jeegeen uun *Ko Taar* ken Raa ɛdo Musa ki ute jeegen aal maakde do Isa *al-Masi ki (Rm 4, 8.14-17)

¹ Naase jee taa naaŋ Galat ki, naase se jee dɛrlge, naŋa jaay bisen dose se? Ey num taa kooy Isa al-Masi ro kaag ki se k'taad k'təwksenga metiŋ pak pak. ² Naka kalaŋ tak sum bo maam m'je tənd metse: 'taadumki tu metiŋa *Nirl Raa ken *Raa ɛdsen se, taa naase ingki do Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki bo ɔŋiŋki ləbu Raa ɛdsesiŋ se taa naase 'booykiga Labar Jigan gen Isa al-Masi se ɔ aalkiga maakse do ki se lɛ? ³ Ken ɔlse 'dɛrlki bin se tap bo ne di? Naase uunkiro metiŋ te təwŋŋ gen Nirl Raa, num gen di jaay borse je aŋki naŋ te təwŋse mala se? ⁴ Jeelki nakŋ aan dose ki paac se, naase 'saapiŋki num ɔki nakŋ Raa tɛdsen se cɛrɛ ne? Gəto, maam jeele nakŋ Raa tɛdsen se cɛr eyo! ⁵ Raa bo ɛdsen Nirlina ɔ tɛd nakŋ-kəwɔge dɛna daanse ki! Naaŋ tɛdiŋ se taa naase ingki do Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki ləbu taa 'booykiga Labar Jigan gen Isa al-Masi ɔ aalkiga maakse doŋ ki lɛ?

Jee took aal maakde do Isa ki se bo tɛdga gaan *Abraamge

⁶ 'Booyki! Kɛse bo taar ken Kitap taado ro Abraam ki ɔ: *Abraam se, aal maakiŋ do Raa ki* ɔ Raa se aakiŋ debm daan ki.* ⁷ Bin se m'je aki jeele jeegen paac jaay aal maakde do Raa ki se, naade se bo tɛdga metjil gen Abraam. ⁸ Kitap taad ɔ: bii kalaŋ jeegen Yaudge ey se utu kaal maakde do Raa ki, taa Raa utu tooko adɛn tɛdn jee aak bεε naaniŋ ki. Taa naaŋ se bo Abraam booyo do dakiŋa Labar Jiga ken Raa taadiŋo ɔ: *Ute metjil* naai se, maam m'tɛdn bεε jil jeege tun do naaŋ ki paac.† ⁹ Abraam aal maakiŋ do Raa ki ɔ Raa tɛdiŋ bεεŋa. Bin se jee aalga maakde do Raa ki ute Abraam se, Raa adɛn tɛdn bεεŋ kici.

¹⁰ Num jee saap ɔ naade ing do *Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki kaliŋ ki sum bo ɔ aasga se, naade se Raa utu adɛn kəŋŋ bəwə dode ki, taa Kitap taad ɔ: *Debm ken jaay ɔŋ tɛd* te Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki aasiŋ te kart doobiŋ ki ey se, Raa aŋ kəŋŋ bəwə doŋ ki.‡ ¹¹ K'jeelki, debm jaay ing do Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki sum bo ɔ tɛdn aak bεε naan Raa ki se, gəto, taa *Debm daan ki se debm aal maakiŋ doŋ ki; naaŋ se bo debm 'kəŋ *kaajŋ gen daayum*§. ¹² Gaŋ debm ing do Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki ute debm aal maakiŋ do Raa

† 2:19 Kooy ese se kooy deer eyo num je deekŋ ɔ debm gaŋga gen tɛdn Ko Taar Raa Yaudge se. * 3:6 Aak Jɛn 15.6. † 3:8 Aak Jɛn 12.3. ‡ 3:10 Aak Dt 27.26. § 3:11 Aak Aab 2.4.

ki se, dim ađe tum se gɔtɔ, taa Kitap deek ɔ: *Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki se, debm ken tɛdɪŋga te doobiŋ aas kart jaay bo kɔŋ kaaja.**

¹³ Bɔrse, naaje j'ɔŋ j'ɪŋki te do Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki te doobiŋ eyo, jaay *al-Masi baado ooy taa naajege se. Ken naaŋ ɔŋ roŋ k'tɔɔliŋ se taa ajeki dugŋ dojege, gen ken Raa naamjekiro. Taa naaŋ se bo Kitap taad ɔ: *Debm ken k'tɔɔl k'daariŋ ro kaag ki se, kese debm ken Raa naamiŋga naama.†* ¹⁴ Isa al-Masi tɛd bin se, taa bɛɛ ken Raa taad ɔ tɛdɪn Abraam ki se taa jeegen Yaudge eyo kic bo 'kɔŋ kici. Taa naaŋ se bo naaje j'aki 'kɔŋ *Nirl Salal ken Raa taad ɔ ajeki kɛda, taa naaje k'j'aalkiga maakjege do naaŋ ki.

**Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki se 'kɔŋ tujŋ bɛɛ ken Raa ɔ tɛd se eyo*

¹⁵ Genaamge, 'booyki m'asen taadn nakŋ ken jeege jeeliŋ jeel paac. Ken jeege jaay ɔkga taasa ɔ dookga taarde kalaŋ se, nam kuuy kɔŋ kɔl taariŋ maak ki eyo. ¹⁶ Te Raa kic bo bini. Do dɔkiŋ Raa taadga taad ɔ tɛdɪn bɛɛ *Abraam ki te metjiliŋa num deek te ɔ metjiliŋge tu eyo. Num gaŋ metjiliŋ ken naaŋ taadn se taad ute deb kalaŋ sum ɔ naaŋ bo *al-Masi se. ¹⁷ Kese bo nakŋ maam saapiŋ m'je m'asen taada: Raa naaŋ *dɔok te Abraam se, tɛd baara kaar-sɔɔ-te-sik-mɔtɔ jaay Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki se aana. Bin num Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki se kɔŋ tujŋ dɔokŋ ken Raa dɔoko ute Abraam jaay taadiŋ ɔ aŋ tɛdɪn bɛɛ se eyo. ¹⁸ Ken Raa jaay je tɛdɪn bɛɛŋ jeege tun iŋg do Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki sum num, kese je deekŋ ɔ bin se bɛɛ ken naaŋ taado ɔ tɛdɪn jeege tun se tɛd ey sum. Anum Raa se taado maak-jeŋ Abraam ki taa naaŋ taadga taada ɔ utu aŋ tɛdɪn bɛɛŋa.

*Taa di Raa ɛdo *Ko Taara Yaudge tu*

¹⁹ Ken bin num Raa taado Ko Taara Yaudge tu se gen di? Raa taaddeno se taa j'aki jeel nakŋ *kusiŋa bini metjil *Abraam ken Raa taadno se kaana. Naaŋ se bo debm ken Raa taad ɔ aŋ tɛdɪn bɛɛŋ se. Ken Raa taado Ko Taara Yaudge tu se, naaŋ ɛdiŋo ji kɔdɪn Raage tu ɔ naaŋ ɔlo nam bo tɛdiŋ debm doobiŋa. ²⁰ Anum ken Raa taad ɔ tɛdɪn bɛɛ Abraam ki se, naaŋ mala bo taadiŋ te taariŋa, ɔl te debm doobm gam eyo; ɔ Raa se kalaŋ lak.

²¹ Bin se je deekŋ ɔ Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki ute bɛɛ ken Raa ɔ tɛd se tum ey la? Anum gɔtɔ, bin eyo. Ken Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki jaay ɛd kaaja jeege tu num, jee uun doobm se kaadn naane tɛdga jee aak bɛɛ naan Raa ki. ²² Num gaŋ Kitap taad ɔ jee do naaŋ ki paac se iŋg maakŋ kusiŋ ki. Taa naaŋ se bo Raa tɛd bɛɛŋa ute nakŋ ken Isa *al-Masi tɛdo se, do jeege tun aal maakde don ki.

²³ Kaad ken jeege ɔŋ te doobm kaal maakde do Isa al-Masi ki ey se, Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki se bɔɔbjeki aan gɔɔ jee dangayge. Naaje k'j'ɪŋkiro do Ko Taar Raa ken ese bini Raa baado taadjeki doobm gen kaal maakjege do nakŋ ken Isa al-Masi tɛdo se. ²⁴ Anum Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki se bɔɔbjekiro bini Isa al-Masi aan ro ki. Taa naaŋ se bo, Isa baado se taa j'aki tɛdɪn jee aak bɛɛ naan Raa ki, taa naajege j'aalkiga maakjege do nakge tun naaŋ tɛdo se. ²⁵ Bɔrse, kaadn j'aniki kaal maakjege do nakge tun al-Masi tɛdo se, aanga. Bin se Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki se ɔk tɔɔgɔ dojege tu ey sum. ²⁶ Taa naasen paacŋ aalkiga maakse do nakge tun Isa al-Masi tɛdo se, 'tɛdkiga gaan Raage. Taa naaŋ se, naase 'tɛdkiga kalaŋ ute Isa al-Masi. ²⁷ Deere, naasen paacŋ jee *k'batizsega te ro al-Masi se, 'tɛdkiga aan gɔɔ naaŋa. ²⁸ Bɔrse nam te metiŋ gɔtɔ, ken naai bo kɔd Yaud, ken kɔd Yaud eyo, tɛd dim eyo; ken naai bulu, ken bul eyo kic bo tɛd dim eyo. Ken naai menda, ken gaaba tɛd dim eyo paac. Taa te Isa al-Masi se naase paac 'tɛdkiga kalaŋ. ²⁹ Ken naase jaay 'tɛdkiga jee al-Masige num, kese naase 'tɛdkiga metjil Abraamge. Taa naaŋ se, naase utu aki kɔŋ bɛɛ Raa, ken Raa taad ɔ tɛdɪn Abraam ki te metjiliŋ ki se.

4

Naaje k'bulge ey sum

¹ Kese bo nakŋ maam saapiŋ m'je m'asen taada: goono jaay utu baat num, booy taar jeege aan gɔɔ bul booy taar meliŋa. Ey num nakge paac kaam jiŋa. ² Num gaŋ ken naaŋ

* 3:12 Aak Lb 18.5. † 3:13 Aak Dt 21.23.

utu goon cəkə se, jeege bo aakiñ don ki də jina; naan aden booy kuun taarde bini 'kaan kaad ken bubin mala jen ro ki. ³ Naajege kic bo j'ingkiro aan gə gaangen seem se, nakgen ək təgə do *duni ki se tɛdʒekiro bulge. ⁴ Gan kaadn *Raa taadn jaay aan se, Raa əlo Goonin do naan ki. Də naan se menda bo oojina də ingo do *Ko Taar ken Raa edo Musa ki, ⁵ taa dugn do jeegen ing maakn bul ki do Ko Taar ken Raa edo Musa ki se. Ute naan se bo j'aki tɛdn gaan Raage. ⁶ Nakn ken taad də naase 'tɛdkiga gaan Raage se, taa Raa əloga Nirl gen Goonina maakse ki ken dan də Abba. Abba se je deekn də: Bua. ⁷ Bin se borse naai bul ey sum, num 'tɛdga goon Raa. Aan gə naai 'tɛdga goonin se, Raa ute been se utu ai kedn nakn naan ən geninge tu se kici.

Pəl uun nirlin do jee Raage tun Galat ki

⁸ Do dakin ken naase 'jeelki Raa ey bort se, naase ingkiro bul maragge, num gan maragge se raagen deer eyo. ⁹ Num borse naase 'jeelkiga Raa, ey le m'deekn m'ə Raa jeelsega naase, num taa di jaay naase 'terlki daala do nakge tun ək təgə do naan ki ara də ken təl ser ey se. Naase 'je aki terl king bulu do nakge tun se daal la? ¹⁰ Taa naase 'taadki əki biigen metinge bii *serke, laapgen metinge əki gen serke, kaadgen metinge əki gen serke, də baargen metinge kic bo əki gen serke. ¹¹ Nakn naase 'tɛdki se əlum beere maakum ki, taa maam m'je naabm maam m'tɛdin daanse ki se kutn cer eyo.

¹² Genaamge m'leemsen nə: borse maam tɛdga aan gə naase se, naase kic bo 'tɛdki aan gə maama. Ey num naase le 'tujumki te dim eyo. ¹³ Naase 'jeelki, ken maam m'inggo daanse ki se, kaad ken se maam m'kəəno. Naan ken se bo, maam m'taadseno Labar Jigan gen Isa *al-Masi se deet deet. ¹⁴ Naase 'dabarkiga taa maama ken maam kəəno se. Num gan te naan se kic bo, naase 'baatumki te eyo də 'resumki te eyo. Anum naase əkumkiro aan gə *kədn Raa, də aan gə Isa al-Masi mala. ¹⁵ Kaad ken naane se naase maakse 'raapo; num taa di borse naase maakse 'raap ey se! Ey num m'jeele ken m'inggo maakse ki se, ken əkki doobm ken jaay aki toodn kaamsege amdekiro ked kic num, kaadn naane edumdekiroga. ¹⁶ Num borse ken m'taadsen taar met ki se bo, m'delga debm taamooyse la?

¹⁷ Jee ken taadsen taar met ki ey se, je aki baa te naade. Num maak-saapm naade se, maak-saapm jig eyo. Gan ken naade tɛd bin se je ajeki gaan te naapa, taa naase aki baa te naade. ¹⁸ Beeki se, ənki jeege jaay taarden naade taad se met ki num, dəkki taarse daayum ute naade. Ken maam gətə kic num, beeki se, taar se bo naase anki kəkə maakse ki daayum. ¹⁹ Gaan maak-jemge, 'booyki m'asen deeke: maam se ter dabar dabar daala aan gə mend baa koojo. Dubar ken maam dabar taa naase se, maam m'je bini naase aki tɛdn aan gə al-Masi. ²⁰ Maakum ki se m'je m'tɛdn te naase jaay, m'jeel doobm taadina, ey num borse se taar se əkum taad eyo.

*Dəəkə kaam dio ken Raa dək te jeege

²¹ 'Deekumki tu, naase jeegen 'jeki əki aki king do *Ko Taar ken Raa edo Musa ki se: Ko Taar se naase 'jeel əkki metin dey? ²² Kitap deek də *Abraam se ək gaangen gaabge dio: ken kalañ bulin bo oojin də ken kalañ goon mend gendina. ²³ Goon ken bulin bo oojin se, j'oojin aan gə gaangen baa se paac. Gan goon gen mend gendin se koojin tec te bin eyo. Anum goon se, Raa mala bo taadga taad Abraam ki də utu ansin keda. ²⁴ Raa je ajeki taadn te doobm nakgen deel se, naan je deekn də, mendgen dio se tec aan gə dəkə kaam dio, ken Raa dək te jeege. Agar, mendin ken bulu se, tec aan gə dəkə Raa dəkə te *Musa do ko ken Sinai. Num gaan Agarge se j'oojden bo bulge. ²⁵ Agar, se naan aan gə ko Sinai ken ute taa naan Suge tu se. Də ter naan aan gə Jeruzalem ken utu ing borse se, taa jeegen ing maak ki se naade bulge do Ko Taar ken Raa edo Musa ki se. ²⁶ Num gan Jeruzalem maakn raa ki se, jeegen ing maak ki se, naade se bulge eyo. Kəse bo naan naajege də naan se bo aan gə konjege. ²⁷ Taa Kitap taad də:

Naai mend, mendkarta raap maaki, naai ken bii kalañ naam te dubar kooj ey se təl nirl, taa mend ken gaabin resinga res se utu 'kə gaange den cir mend ute gaabina*.

* 4:27 Aak Eza 54.1.

²⁸ Genaamge, borse se naase 'tedkiga gaan Raage mala, aan goo Isakɲ ken Raa taado do dakiɲ Abraam ki, ɔ te anɲiɲ keɔ se. ²⁹ Num gaɲ goon k'j'oojiɲ aan goo gaangen ba se paac se, lee dabaro goon ken j'oojiɲ te tɔɔɲɲ *Nirl Raa se. Borse kic bo utu bin kici. ³⁰ Num 'saapki tu Raa tap bo taad ɔ di maakɲ Kitap ki: 'Tuur mend bulu se ute gooniɲ naata. Taa goon mend bulu se kɔɲ kɔsn kaagɲ bee teɛ ute goon mend gendi se eyo.† ³¹ Borse genaamge, naajege se k'gaan mend ken bulu se eyo. Num gaɲ k'tedkiga aan goo gaangen gen mend gendiɲ se.

5

ɔnte 'kɔɲki rose j'asen tedn bulge do *Ko Taar ken Raa edo Musa ki

¹ *Al-Masi se ɔɔjekiga dojege deer deer. Bin num, daarki tɔɔgɔ ɔ ɔnte 'kɔɲki nam asen 'tedn bulu daala.

² 'Booyki! Kese maam Pɔl bo m'deekseni: ken naase jaay je aki tɔɲɲ pɔndɔ num, nakɲ al-Masi tedsen se 'tedga nakɲ cɛɛ. ³ 'Booyki m'asen taadn daala: debm jaay je *kɔɲɲ pɔndɔ se, beeki num, Ko Taar ken Raa edo Musa ki se naan an tedn aas kart. ⁴ Bin se naase jeegen 'saapki ɔki ɲgkiga do Ko Taar ken Raa edo Musa ki sum bo, aki tedn jee aak bee naan *Raa ki se; ken bin num naase se 'gaanɲkiga te al-Masi ɔ naase se aki kɔɲ bee Raa ey sum. ⁵ Ken gen naaje ki num, naaje se j'ɔnd doje do bee Raa ken tɛda. Naan bo debm utu ajenki tedn j'aki kaakɲ bee naaniɲ ki, taa naaje j'aalkiga kaal maakjege do nakge tun Isa al-Masi tɛdo se. Taa naan se bo j'utu j'aak kaamiɲ te tɔɔɲɲ *Nirl Salal. ⁶ Ken debm jaay tedga gen Isa al-Masi se, ken ɔɲ pɔndɔ, ɔɲ eyo tɛd dim eyo. Ken ɔɲ cir paac se, naaje j'aki kaal maakjege do naan ki, ɔ naan se bo ajeki tedn j'aki je naapa.

⁷ Do dakiɲ se naase 'leekiro jiga jiga; num borse se naja jaay gaassen gen kuun taar met ki se? ⁸ Raa ken danɲseno ɔ aki tedn jeenge se, nakɲ borse naase 'lee 'tedki se naan bo ɔlsen eyo. ⁹ 'Booyki taar jeege lee taad ɔ: ɔɔmɔ cɔkɔ jaay j'ɔmbinga do ruɲɲ gem ken j'ɛciɲga keɛ se, iiniɲ paac*. ¹⁰ Borse se naajege paac k'tedkiga te Meljege kalaɲ ɔ maam m'jeele maak-saapm naase kic bo tec aan goo gen maama. Gaɲ debm jaay baado ɛse se ken 'tedn naja naja kic bo, Raa utu an dabara.

¹¹ Genaamge, ken borse jaay maam m'utu m'taad taad metn taar kɔɲɲ pɔndɔ num, gen di jaay jeege utu dabarum dabar rɔk se? Ken bin num gen di jaay k'lee k'taad metn taar kooy Isa al-Masi ro kaag ki ken lee tuj maakɲ jeege se. ¹² Jeegen ɛse do Ko Taar ken Raa edo Musa ki jaay ɔ aki kɔɲɲ pɔndɔ se, beeki num, m'je naade se tɔɲɲ pɔndɔge sum eyo, num k'j'oojiɲ te gɔrumdege paac.

(Rm 8.1-14, 13.12-14)

¹³ Anum naase genaage, naase se Raa bo danɲseno taa aki kɔɲ dose. Num ɔɲkiga dose se ɔnte 'tedki nakɲ maakse bo jea. Num 'jeki naapa ɔ 'noogki naapa. ¹⁴ Taa Ko Taar ken Raa edo Musa ki paac se, tum do taar ken kalaɲ ese sum. Taar se ɔ: 'Je naapi aan goo roi mala.† ¹⁵ Num ken naase jaay 'baagkiga tedn aan goo daagen maakɲ kaag ken don tɔɔl ɔ naapa se, ɔndki kɔndɔ, ey num naase aki kutn naapa.

*ɔɲki rose *Nirl Salal* bo asen tɔɔdɔ

¹⁶ 'Booyki m'asen taada: ɔɲki rose Nirl Salal bo asen tɔɔdɔ, bin se naase aki kɔɲ tedn nakɲ daa rose bo je eyo. ¹⁷ Nakɲ ken daa ro debkilimi je se Nirl Salal je eyo, ɔ nakɲ Nirl Salal je se le, daa ro debkilimi je eyo. Naaden di se ɔɲ tum kalaɲ eyo. Taa naan se bo naase ɔɲ 'tedki nakɲ ken naase 'jeki ro ki ey se. ¹⁸ Ken Nirl Salal bo tɔɔdɔse num, naase aki kɔɲ tedn bulu do *Ko Taar ken Raa edo Musa ki ey sum.

¹⁹ Nakɲ ken daa ro debkilimi je se, naan tood tal. Nakgen naan je se: keesn naapm ren ren, nakɲ tuj debkilimi naan Raa ki, tedn nakɲ maakiɲ jea, ²⁰ daan maragge, oojiɲ roɲa, tɛd dakiɲ te naapa, mooy te naapa, tɛd maak-kilimi, je taamooyo, saap do roɲ ki sum, gaan te naapa, taariɲ ɔk metn naapa ute jeege eyo, ²¹ dɔɲ nakɲ jeege, je kaay koono,

† 4:30 Aak Jɛn 21.10. * 5:9 Kɛse je deekɲ ɔ: kusiɲ cɔkɔ bin sum bo, tuiɲ jeege paac Ko Taar ken Raa edo Musa ki. † 5:14 Aak Lb 19.18.

kaam kɔsɔ ɔɔ tɛd nakgen kuuy kic bo tec aan gɔɔ naadegen se. 'Booyki m'ɔɔj se, ey num taar se m'taadsesinga taad tap m'ɔɔ: jeegen tɛd nakgen bin se kɔŋ kɛnd *maakŋ Gaar Raa ki eyo.

²² Num gan 'booyki, nakŋ ken Nirl Salal tɛd se: tɛd jeege je naapa, ing te maak-raapo, ing te lapia, tɛdde jee maakde deere, tɛdde jee bɛɛ, jeel tɛdn bɛɛ jeege tu, tɛdden naade tuj ɔrmde eyo, ²³ tɛdde jee dalul ɔɔ bɔɔb ɔk rodɛ; num Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki jaay ɔɔ ɔŋte tɛdn nakgen se num, gɔtɔ. ²⁴ Jee tɛdga gen Isa *al-Masi se, nakgen ken daa rodɛ je paac se, naade rɛsinga. Gen naade ki num nakgen se paac ooyga te Isa al-Masi ro kaag ki. ²⁵ Ken naajege jaay j'ingki ute Nirl Salal num, j'ɔŋŋi naan bo ajeki tɔɔdɔ. ²⁶ J'ɔŋte magalki rojege ɔɔ j'ookki do naapge tu eyo ɔɔ j'ɔŋte tɛdki maak-kilimi do jeege tu.

6

*K'noogki naapa**(Rm 2.3-11; ɛb 6.10-12)*

¹ Genaamge, ken ɔŋkiga nam jaay tɛd tɛd *kusiŋ num, naasen ken ɔkki *Nirl Raa se 'noogŋi, taa naan ade tɛrl doob ken jiga. Num 'tɛdŋi te taar urlu. Naai debm an noog se ɔnd kɔndɔ ey num sɔm naai kic 'koocŋ maakŋ kusiŋ ki. ² Ken jee mɛtinge maakse ki jaay ing maakŋ dubar ki num, 'noogki naapa. Ken 'tɛdŋi kiga naan se num, naase 'tɛd aaskiga taar *al-Masi. ³ Ken debm jaay aak roŋ, ɔɔ naan sum bo cir jeege paac se, naan se debm cɛɛ, ɔɔ dɛrl dɛrl bo roŋa. ⁴ Naŋa kic bo aak kiŋgɪna, ken aakiŋ jiga lɛ, bɛɛŋ naan ki. Ey num kɔŋ tɔɔm roŋ te nam kuuy eyo. ⁵ Naŋa naŋa kic bo kɔŋ kaakŋ naabiŋ ken *Raa ɛdŋi jŋi ki.

⁶ Debm ken lee dooy jeege te taar Raa se, jeegen naan lee dooyde se, bɛɛki num, an kɛdn nakŋ jiga jigan naade ɔk se.

⁷ ɔŋte 'dɛrlki rose, Raa se gen cɛɛp eyo; k'jeeliŋki kupm jaay deba ɔɔc se, aanga kaadŋ kɔj ki kic bo naan kɔjŋ naan se sum. ⁸ Ken bin num debm ken jaay tɛd nakŋ daa roŋ bo je sum se, naan se tec aan gɔɔ debm ɔɔc kɔɔcɔ ken tɛdga num utu kɔjŋ nakiŋ se, gan naan se utu kutn roŋa. Num debm ken tɛd nakŋ Nirl Raa je se, naan se tec aan gɔɔ debm ɔɔc kɔɔcɔ ken tɛdga num utu kɔjŋ nakiŋ se kici, nabo gen naan se, kɔŋ *kaajŋ gen daayum. ⁹ Taa naan se bo j'ɔŋte 'kɔɔrki gen tɛdn bɛɛ jeege tu ɔɔ j'ɔŋte kɔŋŋi doob ki ɔɔ ken kaadŋ jaay utu kaan se, nakŋ naaje j'ɔɔckiga kɔɔc se j'utu j'anŋi kɔŋjɪna. ¹⁰ Bin num ken bɔrse kaadŋ utu se, k'tɛdki bɛɛ jeege tu paac ɔɔ ken tap tap se, j'ɔŋte dirigki genaagen doobm al-Masi ki.

*Pɔl taad nan taariŋa**(Plp 3.2-11)*

¹¹ Aakki maktubm ken raanŋi magal magal se, kese maam mala bo m'raanŋi te jima. ¹² Jeegen je ɔɔ aki *kɔjŋ pɔndɔ taa tɔɔg se, jee se je taa jeege aden tɔɔmɔ. Gan ken naade jaay tɛd naan se, naade je j'aden dabar eyo taa kooy gen *al-Masi ro kaag ki se. ¹³ Ey num jeegen tɔjga tɔj pɔndɔ kic bo, ɔŋ took ing te do *Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki se ute doobiŋ eyo. Naade je j'asen tɔjŋ pɔndɔ se, taa naade an tɔɔm rodege*. ¹⁴ Ken gen maam ki se maam tɔɔm rom se taa kooy Mɛljege Isa al-Masi ro kaag ki kaliŋ ki sum. Taa naan se bo, nakŋ *dunia se ɔlum ey sum. Maam se m'aakiŋ aan gɔɔ nakŋ cɛɛ taa maam se m'ooyga ute Isa al-Masi. ¹⁵ Ken debm ɔjga pɔndɔ, lɔ ɔj te eyo, tɛd dim eyo. Nakŋ ken bɛɛ cir paac se, Raa tɛdjekiga k'tɛdkiga aan gɔɔ jee kiji. ¹⁶ Jeegen ken uun doobm taar ken maam m'dooydeno ese se, ɔŋ Raa aden kɛdn lapia ɔɔ aden kɛɛjŋ dɔde ki ɔɔ do gaan *Israelge tun jee Raage se kici.

¹⁷ Naan ki se nam ɔŋte kɛcum sum, taa dɔlgen rom ki se taad ɔɔ maam se m'tɛdga gen Isa.

¹⁸ Genaamge, ɔŋ bɛɛ gen Mɛljege Isa al-Masi se kiŋ ute naase paac. *Amin.

* 6:13 kɔjŋ pɔndɔ gɔtn Yaudge tu se, kese doobm ken naade ɔl jeege uun Ko Taar Raade. Taa naan se bo naade tɔɔm rodɛ.

Maktubm ken Pəl raanin eglizn Ἐπερ ki

Kupm metn taar taadjeki doobm gen dooy maktubm ken Pəl raanin eglizn Ἐπερ ki

Maktubm ara se Pəl raan eglizn Ἐπερ ki ute eglizge tun kuuy ken taa naan Turki ken borse. Kaad ken se naan dangay ki (kon 3.1; kon 4.1). Maakn maktubin ki se, taargen ken naan lee dooydeno kaam mōtn maakn eglizge tun taa naan gōtn ara se, taargen maakn maktub ken ara se tumden paac. Naan raan maktubm se jeege tun ken Yaudge eyo. Ko taarin tap tapm naan je taada se o: Raa utu 'tusn nakgen maakn raa ki ute kengen do naan ki paac kaam ji Isa al-Masi o naan bo 'tedn gaarde (1.10). Ko taarin kuuy ken Pəl taad maakn maktubin ki ara se taad met taar ken Yaudge ute Yaudge eyo dook tum tedga jee Raage se. Taa naade 'booy kōkn naan se, naan taadden ute nakge kaam mōtō: deet deet se egliz tec aan gō ro debkilimi o do se naan al-Masi; gen k-dige se egliz tec aan gō bea o al-Masi se naan bo ko ken gak bee se; gen k-mōtōge se aan gō mendu ute gaabina o egliz se aan gō mend al-Masi. Jee al-Masige jaay 'doōkn ute naapa se ken naade doōkga ute al-Masi jaayo.

Pəl ted tōōse jeege tun Ἐπερ ki

¹ Maktubm se maam Pəl bo m'raanseni, maam se *Raa bo je m'tedn *debm kaan naabm Isa al-Masi. Maktubm se maam m'ōsesin naase jee Raage tun Ἐπερ ki ken tujki te oimse eyo o ing doōkki kalan ute Isa al-Masi se. ² On Bubjege Raa o Meljege Isa al-Masi asen tedn beede o asen kedn lapia.

Bee ken Raa tedjeki ute doobm Isa *al-Masi

(Rm 8.15-17,28-30)

³ K'tōōmki Raa, naan bo Bbm Meljege Isa al-Masi! Naan tedjekiga bee o edjekiga nakgen jiga aak eyo paacn ken iino maakn raa ki o tedjekiga k'dōōkkiga kalan ute al-Masi. ⁴ Ken do dōkin Raa aalo te duni ey bōrt se, Raa beer tōōdjekiroga tōōdo taa j'aki doōkn kalan ute Isa al-Masi taa j'aki tedn jee *salal o jee ok dim aak kus rode ki eyo naanin ki. ⁵ Aan gō naan jejeki se, naan uunga kuun doa do dōkin tap bo, taa ajeki tedn j'aki tedn aan gō geninge mala te doobm Isa al-Masi. Kese bo nakn ken naan maakin jen ro ki. ⁶ Taa naan se bo j'an ki tōōmō gen been ken jiga aak ey se. Bee se naan tedjesin ki ute maraadinu taa k'tedkiga kalan te Goon maak-jena.

⁷ Raa dugjekiga dojege ute moosn Goonina, taa te Goonin se naajege k'tedkiga kalan. Naan tōōljekiga *kusinjege o naan ted bin se je ajeki taadn bee naan ken den se. ⁸ Bee ken naan tedjeki den se, tedjekiga naajege k'tedkiga jee jeel-targe ute jee jeel nakge. ⁹ Nakn ken maakin jen ro ki se naan *taadjekiga metina. Kese bo nakn ken naan uuno doa je an tedn ute doobm Isa al-Masi, ¹⁰ nakn ken naan je tedn se jaay kaadin aasga num, Raa utu 'tusn nakgen maakn raa ki o ute kengen do naan ki paac kaam ji Isa al-Masi o naan bo tedn doōde.

¹¹ Raa ted nakge paac aan gō ken maakin jen ro ki. Taa do dōkin tap bo naan uunga kuun doa taa naajege j'aki tedn kalan te Isa al-Masi, o naan edjekiga bedjege maakn nakge tun jiga ken naan ed jeenge tu se. ¹² Bin se naajege ken j'ōndkiga kōnd dojege deet do Isa al-Masi ki se, ute doobm naajege se bo jeege an *nooko o an tōōmō. ¹³ Naasen 'tedkiga kalan te Isa al-Masi se, taa naase 'booykiroga booy taar ken met ki, kese bo Labar Jigan gen Isa al-Masi ken aaj jeege se. Ken naase aalkiga maakse do Isa al-Masi ki o 'tedkiga kalan ute naan se, Raa tedsenga nakn j'ansen kaakn jeel ro ki, kese bo Nirlin ken naan taado o utu ajesin ki ked se. ¹⁴ Naan jaay edjekiro Nirlin se, naan jejeki taadn o utu ajeki kedn nakn ken naan utu kedn jeenge tu. Nakgen se jaay, j'utu j'adeki kōn se kaad ken Raa utu ajeki kaajn mala mala. Taa naan se bo jeege an nooko o an tōōmō.

Pəl eem Raa taa *eglizn Ἐφεζ ki
(Kəl 1.3-6,9-13; Plp 2.9-11)

¹⁵ Taa naan se bo kaad ken jaay maam booy j'wə naase aalkiga maakse do Məljege tu Isa ki wə 'jeki jee Raage paac se, ¹⁶ daayum ken maam jaay m'baa tōom Raa taa naase se, maam m'tōnd metin m'wə eyo taa naase kici. ¹⁷ Wə Raa ken gen Məljege Isa *al-Masi, naan bo Raa Bubm ken *k'nookin gətn baa se paac, naan bo asen tēdn naase aki tēdn jee jeel-taarge. Bin bo naase aki jeel kəkɾ Raa mala mala. ¹⁸ Maam m'tōnd metin kici taa asen tēdn maakse ki aki jeel nakgen jiga ken naase ing əndki dose ro ki, taa naan se bo naan danjeno se. Wə maam m'je se naase aki jeele maakɾ nakge tun jigan ken naan utu 'kēdn jeenge tu se, naase kic utu aki kəɾ bēdse. ¹⁹ Bin se, naase aki jeele naan se debm ək tōwgo den aak eyo. Taa di ute tōwgin se, naan lee noogjeki naajegen j'aalkiga kaal maakjege doɿ ki se, taa tōwɾ Raa se naan cir nakge paac. ²⁰ Raa, ute tōwgin se bo, duro al-Masi daan yoge tu wə uun əndin do ji daamin ki maakɾ raa ki. ²¹ Gətn se Isa al-Masi ing do *kədn Raage tu, do *Bubm sitange tu, do maragge tu wə do nakge tun baa se paac, maakɾ duni ken ara lə maakɾ duni ken kuuy kic bo nam j'an kənd magal jaay an cir naan se num, gətə. ²² Deere, nakge paac Raa ədinsinga kaam jinə wə Raa uun əndinga do nakge tu paac wə naan tēdin tēdga do egliz. ²³ Egliz se naan aan gəw ro Isa al-Masi wə naan mala daayum utu ing maak ki. Taa Isa al-Masi se bεε Raa paac se, utu gətn naan ki.

2

Naajege j'wənkiga kaaja ute *al-Masi
(Kəl 2.12-13, 3.1-3; Tit 3.3-8)

¹ Do dəkɿn ken aalki te maakse do Isa al-Masi ki ey se, naase aan gəw jee ken ooyga kooyo maakɾ *kusiŋse ki wə do nakge tun ken naase 'lee tēdin ki jig ey se. ² Naase ingkiro bini kici kaad ken se naase uunkiro taar *Bubm sitange. Naan bo debm ken utu ing əs gaara daan maakɾ raa ute do naanə. Naan bo ken bərsə utu ing tēd naaba maakɾ jeege tun baate tookɾ taar *Raa se. ³ Naajege paac kic bo j'ingkiro aan gəw naade wə do dəkɿn se k'tēdo nakgen ken daa rojege jea wə daayum k'ting k'saapkiro do nakge tun jig eyo ken maakjege jea. Bin se naajege kic k'tēdkiro k'jee kusiŋge aan gəw naade wə naajege kic bo jee ken Raa maakin ing taarin dojege tu.

⁴ Num gan Raa se naan bo debm εejjeki dojege tu den bεε eyo taa maak-je naan ken den əlin naan jejeki naajege se, ⁵ kaad ken jaay naajegen aan gəw jee ooyga kooy maakɾ kusiŋjege tu se, naan ədjekiga kaaja ute Isa al-Masi; bin se naan aajjeki se ute bεεn sum. ⁶ Aan gəw naajege k'tēdkiga kalan ute Isa al-Masi se, naan durjekiroga daan yoge tu ute naanə wə Raa se uun baanjekiga maakɾ raa ki ute Isa al-Masi gen kəsn gaara tεε. ⁷ Anum naan tēdjeki bεεn se ute doobm Isa al-Masi, taa naan je taadn jeege tun ken j'aden toojn do naan ki paac se, wə naan bo debm bεεn den aak eyo.

⁸ Raa aajse se te bεεn sum ute kaal maakɾ naase aalki doɿ ki. Ken bin num kaajn ken naan aajse se cεr sum. Kεse Raa mala bo εdsen kaajn ese. ⁹ Taa naan se ənte 'saapki wəki naase 'tēdkiga nakgen jiga bo naan aajse, num gan naan se aajse cεr sum; taa bin se nam kəɾ tōom roɿ eyo. ¹⁰ Deere, naajege se Raa mala bo tēdjekiga. Naan bo debm ken ədjekiga kaaja kiji ute Isa al-Masi, taa nakgen jiga ken naan tōnd daapinoga daap do dəkɿn se, taa naajege j'an ki kəɾ tēdə.

Gətn *al-Masi ki se jeegen Yaudge ute Yaudge ey se paac tum tēdga kalan
(Ἐβ 10.19-22)

¹¹ 'Saapki tu do dəkɿn se naasen ken Yaudge ey se wə kaad ken se Yaudge se danse wə: naase se jeegen təj pənd eyo; gan naade taad te *kəjn pəndə se lε kəjn pənd ken jikilimge lee təj se sum. ¹² 'Saapki tu kaad ken naane se, naase 'jeelki te al-Masi eyo. Naase se mertge taa naan gaan *Israelge tu. *Raa se dəkə te gaan Israelge wə taadeno wə ute aden kēdn nakɾ jiga wə nakɾ jigan naan baa kēdn gaan Israelge tu se, əlse naase eyo. Taa naase mertge wə dim jaay naase aki kənd dose ro ki se, gətə. Naase 'tingki do *duni ki

naḅo 'jeelki Raa mal eyo. ¹³ Gaṅ naasen ken do dōkiṅ 'dōkki te Raa se ḅorse 'ḅaakiroga gōōro ute kooy gen Isa al-Masi ken ooy taa naase se.

¹⁴ Do dōkiṅ se naka aan gōō durdur se, ḅaaro daan Yaudge tu ute jeegen ken Yaudge eyo. Nakṅ se ḅo ken tēdjeki jaay naajege k'jeki naap eyo. Gaṅ ḅorse, te kooy Isa al-Masi do kaag ki se, durdur daanjege tu se, naaṅ tōōkiṅa naata. ḅō jee kaam di ese se tum tēdga metjil kalaṅ. Naaṅ ḅo debm ken ḅaanjekiro te tōōse daanjege tu. ¹⁵ *Ko Taar ken Raa eḁo *Musa ki ute nakgen naaṅ taad ḅō gen tēda te ḁoobiṅ se, al-Masi tōōkiṅa naata. Naaṅ tēd naaṅ se taa tum Yaudge ute jee ken Yaudge ey se 'tēdn kalaṅ. ḅorse, naade se tēdga metjil jee kiji. Naaṅ ḅo debm ken ḅaano ute tōōse daande ki. ¹⁶ Te kooy naaṅ ro kaag ki se, jee kaam di se naaṅ ḅkḁēnga taasa ute Raa. Nakṅ ken ḅlde jaay naade je naap ey se, ḅorse naaṅ tōōkiṅa naata. ¹⁷ Naaṅ ḅaano ute tōōse naase jeege tun Yaudge eyo ken dōkki ute Raa se ḅō naaṅ ḅaano ute tōōse kici Yaudge tun ken gōō te Raa. ¹⁸ Ute nakṅ ken al-Masi tēd se, naajegen Yaudge ute naasen Yaudge ey se ute ḁoobm *Nirl Raa ken kalaṅ se, naajege j'ōṅkiga ḁoobm ken ajeki kōl gōtn Raa ken Bubu.

¹⁹ Bin se, naase se mērtge ey sum ḅō ḅēkge eyo. Naase se 'tēdkiga gaan naange mala ute jee Raage se. Taa naase 'tēdkiga jeegen maakṅ ḅee Raa ki aan gōō naade. ²⁰ Naase se aan gōō kogen j'iinṅ ḅea, num ko j'uun metn ḅee ese se, naade ḅo *jee kaan naabm Isa al-Masige ute jee taad taar teeco taar Raa ki. Gaṅ Isa al-Masi se naaṅ ḅo ko ken gak ḅee se. ²¹ Ute Isa al-Masi se ḅo ḅee se ḁaar tōōgō ḅō iinṅ ḅaa ute naaniṅ raan, taa 'tēdn *Bee Raa *salal gen Mēljege. ²² Aan gōō naase 'tum 'tēdkiga kalaṅ te Isa al-Masi se, naase 'tum 'tēdkiga kalaṅ ute jee Raagen kuuy kici. Taa naase 'tēdkiga ḅee Raa ken Nirlinṅ an king maak ki.

3

*Raa ḅo je Pōl 'taadn Labar Jiga gen Isa *al-Masi se jeege tun Yaudge ey kici
(Kōl 1.24-29, 2.1-3; 1Pr 1.10-12)

¹ Taa ḁi maam Pōl ken j'ōkum dangay taa Isa al-Masi taa naasen Yaudge eyo, ² ḁeere, naase 'booykiga naabm ken Raa eḁumsina taa m'aṅ tēdn taa naase se. Naabm se Raa eḁumsinṅ se ute ḅēēṅa. ³ Nakṅ naaṅ uun do do dōkiṅ gen tēda ken naajege *k'jeel metinṅ ey se, naaṅ taadumga metina. Taa naaṅ se ḅo maam m'raansen taargen kandum se. ⁴ Ken jaay 'dooykiga taargen se num, naase aki 'jeele nakṅ ken Raa uuno do gen tēdn te al-Masi do dōkiṅ se, naaṅ taadum maam m'jeelga metina. ⁵ Do dōkiṅ nakṅ se Raa ḅṅ taadō te metinṅ jeege tu eyo. Num ḅorse ute Nirl naaṅ ken *salal se, naaṅ taadga metinṅ *jee kaan naabm Isa al-Masige tun salal se ute jeege tun taad taar teeco taar Raa ki. ⁶ Nakṅ ken jaay k'jeel metinṅ ey se, ḅorse k'jeelkiga metina: taa naasen ken Yaudge ey kic ḅo ḅṅkiga ḅēdse ute Yaudge, taa naase aalkiga maakse ḁo Labar Jiga gen Isa al-Masi ki. ḅorse naase 'tēdkiga aan gōō daa ro kalaṅ. Bin se nakṅ ken Raa utu kēdn jeenge tu ute ḁoobm Isa al-Masi se, naase kic ḅṅkiga ḅēdse.

⁷ Raa se naaṅ m'tēdumga ḅēē ḅō ute tōōgiṅ se, naaṅ tēdum m'tēdga debm tēdn naabiṅa, gen taadn Labar Jigan gen Isa al-Masi se jeege tu. ⁸ Maakṅ jee Raage tu paac se, maam ḅo m'ko kaam mōōtde. Ute naaṅ se kic ḅo Raa tēdumga ḅēē ḅō tēdum m'tēdga debm taadn taariṅ gen Isa al-Masi ken ḅēēṅ naṅ ey se, do jeege tun Yaudge eyo. ⁹ Naaṅ eḁumga naabiṅ taa m'taad tōōkṅ metn nakṅ jeege jeel metinṅ ey se jeege tu. Naaṅ ken Mēl-kaal nakge paac se, do dōkiṅ se nakṅ se naaṅ ḅṅ taad te metinṅ nam ki eyo. ¹⁰ Anum ḅorse ute *egliz se, Raa taad *kōdn Raage tu, ute nakgen ḅk tōōgō paacṅ maakṅ raa ki se, ute ḁoobm egliz se tōōggen se jeele, Raa se naaṅ debm jeel-taara ḁēn aak eyo. ¹¹ Kese ḅo nakṅ ken Raa aal te duni ey tap ḅo, naaṅ uunga kuun ḁoa gen tēdina. ḅorse ute ḁoobm Mēljege Isa al-Masi se nakṅ se naaṅ tēdina. ¹² Ute Isa al-Masi se naajege k'tēdkiga kalaṅ taa j'aalkiga maakjege ḁōṅ ki. Taa naaṅ se ḅo naajege j'ōṅkiga ḁojege ḅō ken k'ḅaaki ḅaa gōtn Raa ki kic ḅo k'ḅeerki ey paac paac. ¹³ Bin se ḅo maam m'taadseni m'ḅō maakse ḅṅte tuju taa dubar ken maam m'ḅṅ taa naase se. Dubar ken maam m'dabar se ḅēēṅ naase ki.

Ἐρ Ρῶλ eem Raa taa *eglizn Ἐπερ ki

¹⁴ Taa naan̄ se ḃo, maam m'erg naan̄ Bubjege tu Raa. ¹⁵ Naan̄ ḃo Bubm jeegen ken maakḃ raa ki ḃo gen̄ jeegen do naan̄ ki paac. ¹⁶ Deere, Raa se naan̄ magal aak eyo, ḃo naka paac kaam jin̄a. Taa naan̄ se ḃo maam m'tond̄ metin̄a taa Nirlin̄ asen̄ kedn̄ tḃḃḃo maakse ki ḃo te naan̄ se jaay naase aki tēdn̄ jee tḃḃḃo doobm naan̄ ki. ¹⁷ Ḍn̄ *al-Masi se 'kinḡ maakse ki taa naase aalkiga maakse doḃn̄ ki se. Ἐρ maam m'tond̄ metin̄ kici taa naase aki je Raa ḃo aki je naapa. Bin̄ se naase aki 'tēdn̄ jee tḃḃḃḃ doobm Raa ki aan̄ gḃḃ kaagḃ iirin̄ ḃḃḃy naan̄ ki ḃo ḃaar tḃḃḃḃ ḃḃ aan̄ gḃḃ ḃee ken̄ j'iin̄in̄ ḃaar tḃḃḃ se. ¹⁸ Bin̄ se maam m'je naase ute jee Raagen̄ kuuy se, naase aki kḃḃ jeel̄ metn̄ kandō Isa jejekei ḃḃ maak-je Isan̄ do naajege tu se, ḃk̄ naḃ gur ey se. ¹⁹ Bin̄ jaay naase aki jeel̄ maak-je al-Masi ken̄ naan̄ ḃk̄ dose ki se cir̄ nakge paac ḃḃ ḃn̄ nakgen̄ jiga ken̄ maakḃ maak-saapm Raa ki se 'doocḃn̄ maak-saapm naase kici.

²⁰ Taa Raa se naan̄ ḃḃ tēf̄ nakge paac ute doobin̄a ḃḃ nakḃ naan̄ tēf̄ se deel̄ dojege ḃḃ nakgen̄ naan̄ tēf̄jekei se cir̄ nakgen̄ naajege k'jekei naan̄ ajeki tēḃa ḃḃ nakgen̄ se naan̄ lee tēḃin̄ ute tḃḃḃin̄ ken̄ maakjege tu. ²¹ K'tḃḃmin̄ki taa ḃee ken̄ naan̄ tēdn̄ egliz ki ute doobm Isa al-Masi se. Ḍn̄ jeegen̄ k'tḃḃḃḃḃḃḃ ḃḃ ken̄ j'utu j'aden̄ toojḃn̄ paac se daayum daayum aḃ tḃḃḃḃ. *Amin.

4

K'tum k'tēdkiga kalarḃ

(Kḃl 3.12-14; Rm 12.4-8; 1Kḃr 12.4-31)

¹ Taa naan̄ se ḃo maam ken̄ j'ḃkum̄ danḃay taa Mēljege se, m'dejsen̄ m'ḃḃ: ingki aan̄ gḃḃ ken̄ *Raa dan̄seno doobin̄ ki. ² Maakḃ nakge tun̄ naase aki 'tēdn̄ paac se, ḃn̄te magalki rose, ḃn̄ki rose urlu ḃḃ 'tēdk̄i jee maakse deere ḃḃ aayki kaamse 'serkki naapa ḃḃ 'jekei naapa. ³ Aayki kaamse ḃk̄ki taarse kalarḃ ḃḃ ute *Nirl̄ Salal se ingki te tḃḃse ute naapa.

⁴ Jee aalga maakde paac do Isa *al-Masi ki se, naade tēḃga aan̄ gḃḃ daa ro kalarḃ ute *Nirl̄ Raa ken̄ kalarḃ se. Bin̄ se nakḃ ken̄ Raa dan̄seno ḃḃ aki kḃnd̄ dose do ki se kic ḃo kalarḃ sum. ⁵ Naajege paac se Mēljege kalarḃ sum ḃḃ paac se k'dooyjekei te doobm taar Raa kalarḃ sum ḃḃ k'paacki se *k'batizjekei te doobm kalarḃ sum kici. ⁶ Raa se naan̄ kalarḃ sum ḃḃ naan̄ ḃo Bubm jeege paac, naan̄ inḡ dojege tu paac, naan̄ tēf̄ naaba maakjege tu paac ḃḃ naan̄ inḡ daanjege tu paac.

⁷ Num te al-Masi se Raa se tēḃjenkiga ḃee ḃen̄ aak eyo, ḃḃ naḃa naḃa kic ḃo naan̄ eḃin̄ naabin̄ kaam do roḃn̄ roḃn̄a. ⁸ Aan̄ gḃḃ ken̄ k'dooȳ maakḃ Kitap ki ken̄ taad̄ ḃḃ:

*Ken̄ naan̄ jaay ook̄ ḃaa raan̄ se,
naan̄ cirō jee taamooyin̄ge ḃḃ tḃk̄ ḃaandeno ute naan̄a.*

*Ἐρ naan̄ eḃ nakgen̄ ḃee jeege tu.**

⁹ Taar ken̄ taad̄ ḃḃ: «Naan̄ ook̄ ḃaaga raan̄ se» je ḃeekḃ ḃḃ ḃio? Kēse je ḃeekḃ ḃḃ naan̄ ḃḃḃy ḃaadoga do naan̄ ki ara. ¹⁰ Debm̄ ḃḃḃy ḃaad̄o do naan̄ ki se ḃo, naan̄ se ḃo ken̄ ḃk̄ tērl̄ ḃaaga maakḃ raa ki raan̄ taa gḃḃḃ ḃaa se paac, naan̄ utu. ¹¹ Naan̄ ḃo debm̄ niḡ naabin̄ jikilimge tu gen̄ tēḃa. Jee metin̄ge naan̄ tēḃḃḃen̄ jee kaan̄ naabin̄ge, kengen̄ metin̄ge naan̄ tēḃḃḃen̄ jee taad̄ taar teeco taar Raa ki, jee metin̄ge naan̄ tēḃḃḃen̄ jee ḃaa wḃḃkḃ Labar̄ Jiga, ḃḃ kengen̄ metin̄ge naan̄ tēḃḃḃen̄ jee gaam̄ jeege ḃḃ jee kuuȳ lē jee dooȳ jeege. ¹² Raa tēf̄ naan̄ se taa noogḃ jee Raage 'tēdn̄ kaasn̄ naabm̄ Raa, taa jee Raagen̄ ken̄ tēḃga aan̄ gḃḃ ro al-Masi se 'ziidn̄ ḃaa ute naandē. ¹³ Bin̄ jaay naajege j'aki tum̄ tēdn̄ kalarḃ taa naajege j'aalkiga maakjege do Goon̄ Raa ki ḃḃ k'jeelin̄kiga. Te naan̄ se jaay naajege j'aki kaasn̄ jee Raagen̄ mala mala aan̄ gḃḃ al-Masi.

¹⁴ Bin̄ se, j'aki kḃḃ tēdn̄ aan̄ gḃḃ gaangen̄ seem̄ ey sum. Taa naan̄ se jeegen̄ aan̄ jeege ḃal se ajeki kḃḃ ḃerl̄ gen̄ kuun̄ taargen̄ ren̄ ren̄ se eyo, ḃḃ j'aki kḃḃ tēdn̄ aan̄ gḃḃ nakgen̄ do maane ken̄ kuulu tuun̄ ḃaanden̄ taa tḃḃḃḃ kaam̄ ara kaam̄ ara se eyo. ¹⁵ Num̄ gar̄ 'taadki taar̄ met̄ ki ute naapa ḃḃ ute maak-jea, taa j'utu j'aki kaasn̄ aan̄ gḃḃ al-Masi mala, naan̄ ken̄ do jee Raage. ¹⁶ Naan̄ ḃo debm̄ tus̄ jeen̄ge paac tum̄ tēḃḃḃḃḃḃ tēḃga aan̄ gḃḃ daa ro

* 4:8 Aak KKR 68.19.

kalaŋ. Aan gɔɔ ro debkilim ken taa seŋinge tumde ute naapa se, ken debkilimi jaay paac roŋ lapia se teepe ɔɔ ute jee Raage kic bo tec bini, ken naade jaay je naapa se ted beɛ ba a ute naande.

Kaajŋ ken naajege j'ɔŋki te *al-Masi

(Kol 3.1-16; Gal 5.10-25)

¹⁷ Booyki taar maam m'asen taad se ute ro Meljege m'deeksen m'ɔɔ: ɔŋte 'kingki aan gɔɔ jeegen jeel Raa mal ey se. Taa nakgen naade iŋg saap ro ki paac se nakgen reŋ reŋ ceɛɛ. ¹⁸ Maak-saapm naadege se maak-saapm jig eyo, ɔɔ kaajŋ ken jaay Raa eɗ jeenge tu se, naade ɔk eyo. Taa naade se tedga jee do moŋge ɔɔ dim tap bo naade jeel eyo. ¹⁹ Ken ted nakŋ *kusin kic bo dodege dirinɗen eyo, naade ɔŋ rodege bo gen je mendge ute gaabge. Naade ted nakŋ ɔkɔŋge ɔɔ tedin ba a ute naande sak sak.

²⁰ Gaŋ naase se, king tec bin se doobm al-Masi ki se k'dooyeno te eyo. ²¹ Deere, naase se k'taadŋen 'booykiga taariŋa ɔɔ 'tedkiga kalaŋ te Isa al-Masi ɔɔ k'dooyenga ute taar met ki gen Isa. ²² Ken bin num kingsen do dakin se 'resŋki naatn. Do dakin se naase iŋgki bo gen saapm do nakge tun jig eyo kalaŋ ki ɔɔ maak-saapsegen jig ey se lee tedŋen naase jee derlge. Gaŋ boɛse kingsen do dakin se 'resŋki aan gɔɔ kal koono ken k'j'ɔɔd k'j'undin naatn se. ²³ ɔŋki Raa bo asen terl maakse ɔɔ asen kedn maak-saapm kiji. ²⁴ Aan gɔɔ iŋkiga num 'tuuski kal kiji se, naase kic 'tedki aan gɔɔ jikilimgen kiji. Jikilimgen kijin ese se, keɛe Raa mala bo teddeno aan gɔɔ ken naaŋ jen ro ki: ɔɔ taar met ki se tedden naade tedga jee *salal ɔɔ jee ted nakge te doobiŋa.

²⁵ Taa naaŋ se taar-kɔɔbo se resŋki naata ɔɔ naja naja kic bo taad taar met ki naapin ki, taa naajege se k'tedkiga aan gɔɔ daa ro kalaŋ. ²⁶ Ken 'tedkiga maak-taara se, ɔŋte 'kɔŋki maak-taara se asen kɔl aki tedn kusin. Ken bin num ɔŋte 'toodki ute maak-taarse maakse ki. ²⁷ ɔŋte kɔŋki doobo *Bubm sitange tu. ²⁸ Jee boogge se moɔtn j'ɔŋte boogo num gaŋ j'aay kaamde k'ted naaba ute jidege mala gen kɔsde ɔɔ taa k'kɔŋ dim j'an noogŋ jeegen ɔk dim ey se kici. ²⁹ Taar iŋg kus se ɔŋte 'teecŋ taarse ki, num 'taadki taargen jiga ken 'noogŋ jeege ɔɔ aden tedn jee beɛ doobm Raa ki ba a ute naande. Bin num ken aki taadn taara se, 'taadki taar ken kɔŋ deŋŋ jeegen lee booyŋen taarse se. ³⁰ Nirl Salal ken Raa eɗŋen se, ɔŋte 'tujinŋki maakiŋa taa Nirl Salal ese bo ken tedŋen naase 'tedkiga jee Raage. Naaŋ se bo ken bii kalaŋ utu ajeki kaajŋ mala mala. ³¹ Taar maak-taara se ɔɔdinŋki naatn maakse ki, ɔŋte 'tedki taamooyo ute nam, maakse ɔŋte taarse do nam ki, ɔŋte 'mooyki ute naapa, ɔŋte 'naajki nam ɔɔ kusin paac se, ɔɔdinŋki naatn maakse ki. ³² Anum 'tedki beɛ ute naapa ɔɔ eɛjki do naapge tu. ɔkki naagŋ naapge aan gɔɔ ute al-Masi, Raa tɔɔsenga kusinsege se.

5

J'ingki gɔtn wɔɔɔ

(1Tes 4.1-8; 1Kor 6.9-11)

¹ Inŋki aan gɔɔ king gen *Raa, taa naase se 'tedkiga geningen ken naaŋ jede. ² Inŋki te maak-jea aan gɔɔ *al-Masi jejeki, naaŋ ken ɔŋ roŋ ooy taa naajege ɔɔ eɗ roŋ *seɛke ɔɔ seɛkŋ naaŋ se tec aan gɔɔ itir oot nijim ken tɔɔl Raa ki.

³ Boɛse naase 'tedkiga jee Raage se, ɔŋte 'jeki mendge ɔɔ mendge le ɔŋte je gaabge, ɔŋte 'tedki nakŋ ken asen tujŋ naan Raa ki, ɔŋte 'tedki jee tamage ɔɔ nakgen bin se, maanin kic bo ɔŋte 'kɔɔski. ⁴ Nakŋ ɔkɔŋge ute nakgen jig eyo ute taargen gen taad ey se, ɔŋte 'kɔɔski maanin. Num gaŋ naase se 'tɔɔmki Raa. ⁵ Jeelki jee je mendge ute jee je gaabge, jee ted nakŋ ken tujde naan Raa ki, ute jee tamage se kɔŋ kend maakŋ gaar al-Masi ki eyo ɔɔ ute gen Raa ki eyo. Taa jee tamage se, tama se teddenga aan gɔɔ maragde.

⁶ ɔŋte 'kɔŋki jeege asen derl ute taargen reŋ reŋ se. Nakgen bin se bo ken ɔl Raa maakin taariŋa do jeege tun baate tookŋ taariŋ se. ⁷ Jee bin se ɔŋte 'kɔlki dose maakŋ taardege tu. ⁸ Taa do dakin se naase iŋgkiro maakŋ gɔt ken ɔɔɔ, num boɛse se 'tedkiga kalaŋ ute Meljege se naase 'baakiroga maakŋ gɔt ken wɔɔɔ. Bin se iŋgki aan gɔɔ jeegen iŋg maakŋ

gət ken wəwə. ⁹ Taa gətn wəwə se təd jeege təd nakη bεε, nakη ute dōobina dō ken met ki. ¹⁰ 'Saap əŋki nakη jiga ken təəl Məljege tu. ¹¹ Ənte 'kəlki dose maakη naabm jeege tun təd nakgen rən rən maakη gətn ken dəd se. Num gaη nakdegen jig ey se 'taaddesinki tal tal. ¹² Taa jee se nakgen naade tedin əyin kəy se ken j'uunga maanin kic bə əl səkən 'təəljek. ¹³ Gaη nakgen naade təd se jaay metin teecga dō baado gətn wəwə se j'aak k'jeelde tal tal, ¹⁴ taa nakη baadoga gətn wəwə se naan tood tal. Taa naan se bə jeege taad dō:
Naai debm ken 'tood tood bi se iini,
'dur daan yoge tu,
dō al-Masi ai wəwə gətə.

¹⁵ Ken bin num ing əndki kəndə ənte kingki aan gəw jee dərigen jeel dim ey se. Num gaη ingki aan gəw jee metekge. ¹⁶ Taa borse gətə tujga, bin se daayum ken kaadin jaay utu se, naase aayki kaamse 'tedki nakη jiga. ¹⁷ Ənte 'kaan̄ki rose dala, num gaη aayki kaamse booy əkki nakη ken Məljege maakin̄ jen ro ki. ¹⁸ Ənte kaay 'koonki ey num kaaye koono se asen tujū. Num gaη əŋki *Nirl Salal bə asen dōocn̄ maakse. ¹⁹ Taa naan se naase paac aarki kaagen gen təəm Məljege, gen magal Raa dō kaagen se aardeki ute təwəŋ Nirl Salal, kaagen se aardeki ute maakse paac gen de Məljege. ²⁰ Daayum taa nakgen se paac se 'təəmki Raa Bubu ute ro Məljege Isa al-Masi.

King mēndge ute gaabdege dōobm *al-Masi ki
(Kəl 3.18–4.1; 1Pr 2.18–25, 3.1–7)

²¹ Naasen paacn̄ 'tookkiga taar al-Masi se, 'booy uunki taar naapa. ²² Naase mēndge se 'booy uunki taar gaabsege aan gəw ken naase lee 'booy uunki taar Məljege. ²³ Taa gaaba se naan bə do mēdin̄ ki aan gəw al-Masi do *egliz dō egliz se lε aan gəw roŋ mala dō naan bə Debm Kaajina. ²⁴ Aan gəw egliz 'booy uun taar Isa al-Masi se, mēndge kic k'booy k'j'uun taar gaabdege do nakge tu paac.

²⁵ Naase gaabge kic 'jeki mēndsege aan gəw al-Masi je egliz bini əŋ roŋ ooy taa naan se. ²⁶ Naan̄ tedin̄ naan̄ se taa naan̄ je an̄ tedin̄ naan̄ 'tedn̄ *salal dō naan̄ *tug daapin̄ ute taarin̄ aan gəw maan ken tug daap nakge aak bεε se. ²⁷ Naan̄ je egliz ade baa naanin̄ ki se, ken j'aakinga kic bə j'an̄ təwə, dim aak kus tap bə roŋ ki gətə, aak bεε walak walak dō ək tujū roŋ ki eyo. Naan̄ je egliz se 'tedn̄ salal dō ək taar dim ing kus roŋ ki eyo. ²⁸ Bin bə gaaba kic 'je mēdinā aan gəw roŋ mala, taa debm je mēdin̄ se je ro naan̄ malinā. ²⁹ Bii kalaŋ nam tap bə baat te roŋ eyo, num gaη roŋ se naan̄ ulinā dō saap do ki, aan gəw Isa al-Masi ken saap do egliz ki se. ³⁰ Taa naajege paac se k'tum k'tedkiga roŋa. ³¹ Taa Kitap taad dō: *Taa naan̄ se bə, gaaba 'teecn̄ kən̄ kən̄ ute bubinā dō baa tum ute mēdinā dō naaden di se tum təd daa ro kalaŋ.** ³² *Mētn̄ taar k'jeel metin̄ ey ese se, magal aak eyo. Maam m'taadsen naan̄ ese se m'je taadn̄ metn̄ taar al-Masi ute gen egliz. ³³ Bin se naase gaabge se nana nana kic bə 'je mēdinā aan gəw roŋ mala dō mēndge se nana nana kic bə ŋ'sook gaabin̄ ki.

6

King gaange ute kēndge dō ute bubdege

¹ Gaange, 'tookki taar kēnsege ute gen bubsege, kεse bə nakη dōobin̄ ki ken Məljege jea. ² Taa Kitap taad dō: *'Sook koi ki ute bubi ki.** Kεse bə taar ken Raa taad deet deet dō j'anki tēda dō ken k'tedin̄kiga num naan̄ əjeki tēdn̄ nakη jiga. ³ Bin se naai 'tiŋ dēna do naan̄ ki te maak-raapo.†

⁴ Naase bubm gaange se, ənte 'tujki maakη gensege, num gaη gensege se aakdeki dodege tu dō 'deŋ ənddeki dōob ki aan gəw dōobm ken Məljege taadseni.

Bulge ute mēldege

⁵ Naase bulge se 'tookki taar mēlsegēn do naan̄ ki, 'sookdeki, 'beerdēki dō 'teddeki naabdege ute maakse paac aan gəw ken naase 'tedki *al-Masi ki. ⁶ 'Teddeki naaba naande

* 5:31 Aak Jēn 2.24. * 6:2 Aak Ekz 20.12. † 6:3 Aak Dt 5.16.

ki sum eyo, aan gōō naase 'jeki jikilimge 6o asen tōōmō. Num 'tēdfeki naaba aan gōō naase bul al-Masige 6ō 'tēdfinki te maakse paac aan gōō ken *Raa maakin̄ jen ro ki. ⁷ 'Tēdfeki naaba ute maakse paac aan gōō naase 'tēdki naabm Mēljege, num aan gōō gen jikilimge eyo. ⁸ Taa naase 'jeelki ken nam bulu lō bul eyo kic 6o 6nte 'dirigki taa debm tēdn̄ naabm jiga se, naabiṅ jiga ken naaṅ tēd se utu aṅ kōṅiṅ gōtn̄ Mēljege tu.

⁹ Naase mēldege se kic 'tēdki bēe bulsege tu, 6nte 'dabarḏeki. 6nte 'dirigki taa naase ute bulsege se paacki se Melse 6o kalaṅ ken maakṅ raa ken ese sum. Naaṅ ken debm bēer nam eyo.

Nakgen ken Raa eḏjeki gen kudn̄ bōōō ute *Bubm sitange

¹⁰ Bōrse se maam m'je m'naṅ taaruma: 6kki maakse tōōgō ute tōōgṅ gen Mēljege, taa Mēljege se tōōg cir nakge paac. ¹¹ 'Diriṅki jisege tu nakgen ken Raa eḏsen gen tēdn̄ bōōō 6ō 6kiṅki jiga, taa ken Bubm sitange asen ḏerl kic 6o ute naaṅ se naase aki 'ḏaar tōōgō. ¹² Kudn̄ bōōr naajege se ute jikilimge eyo, num kudn̄ bōōr naajege se ute sitange ken utu tiṅg daan maakṅ raa ute do naaṅa, naade se 6o ken utu iṅg maakṅ gōt ken 6ḏḏō 6ō 6k tōōgō do jeege tu se. ¹³ Taa naaṅ se 'diriṅki nakgen ken Raa eḏjeki gen kudn̄ bōōō ute sitange se, taa ken bōōr se tēḏga 6ōṅ kic num, naase aki 'ḏaar tōōgō 6ō aki kōṅ kaan̄ eyo. ¹⁴ Bin num iin̄ki raan̄ 6ō 'taadki taar mēt ki, taa taar mēt ki se naaṅ aan gōō kōl maakṅ ken asgarge lee ḏōōkṅ maakḏege 6ō 'tēdki nakgen ute ḏōobiṅa taa nakgen ute ḏōobiṅ se tec aan gōō debm uus saapo. ¹⁵ 'Lee 'taadki Labar Jigan ken eḏ lapi jeege tu, naaṅ se tec aan gōō jeeḡen tōl saa jēḏege tu. ¹⁶ 6ō daayum aalki maakse do Mēljege tu Isa *al-Masi ki; kесе aan gōō uun darga 6o ji ki. Bin se gaan k'pendekgen k'tōldenga tōl poodn̄ jaay Bubm sitange je ansen tōōb se, darga se gaasn̄ gaan k'pendekge se asen kōṅ eyo. ¹⁷ Kaajṅ ken Raa aajse naase se, tec aan gōō laatn̄ asgargen lee tōnd dodege tu jaay lee bōōbḏe gōtn̄ bōōr ki se. Uunki taar Raa se jisege tu, naaṅ se 6o aan gōō gōrd-jerl ken *Nirl Salal eḏseni.

¹⁸ Daayum 'tōndki mētṅ Raa 6ō ken aki tōnd mēta lō aki keem Raa se, 6ṅki Nirl Salal 6o asen tōōḏō. Daayum iṅgki zēere 6ō 'tōndki mētṅ Raa taa jee Raage paac. ¹⁹ 'Tōndki mētṅ Raa taa maam kici taa Raa se am kēdn̄ jeel m'an taadn̄ taara kic 6o m'beer eyo 6ō kесе 6o Labar Jigan gen Isa al-Masi ken *k'jeel mētiṅ ey se. ²⁰ Taa naaṅ se 6o bōrse maam j'ōkum m'utu m'iṅg dangay ki ara gōō Isa al-Masi ki gen taadn̄ taariṅ se jeege tu. Bin num naase 'tōndki mētṅ Raa taa maama, taa ken m'taadn̄ taariṅ kic 6o m'beer eyo.

Pōl eḏḏen labariṅa 6ō tēḏḏen tōōse

²¹ Tisik, gēnaajegen ken maam m'jeṅa 6ō ken tēḏ naabm Isa *al-Masi ute ḏōobiṅ se, naaṅ 6o asen 6aa taadn̄ labaruma 6ō ute naaṅ se naase aki 'jeel kici naabum ken maam lee m'tēḏa. ²² Maam m'ōliṅ gōtse ki tap 6o taa naaṅ asen 6aa taadn̄ labarje 6ō asen 6aa kēdn̄ kaay kaama kici.

²³ 6ṅ Raa Bubu ute Mēljege Isa al-Masi se asen 'kēdn̄ tōōse 6ō maak-jea 6ō asen tēdn̄ naase aki kaal maakse paac do Raa ki. ²⁴ 6ṅ Raa 'tēdn̄ bēeṅa jeege tun paacṅ je Mēljege Isa al-Masi ute maak-je ken naṅ ey se.

Maktubm ken Pól raanin eglizn Pilip ki

Kupm metn taar taadjeki doobm gen dooy maktubm ken Pól raanin eglizn Pilip ki

Kaad ken Pól tēdo mērtin gen k-dige se bo, naan ondo eglizn ken Pilip ki se. Kese bo eglizn deet deetn ken Pól ondo taa naan nasarge tu. Oo geger Pilip se, naan maakn taa naan Masedoan ki. Masedoan le naan kaam kookn kaam kaada tookn taa naan Gerek ki. Maktubm jaay Pól raan ol jee al-Masige tun Pilip ki se taad oo Pól ute jee al-Masigen Pilip ki se taarde se baa jiga aak eyo. Oo naan je an tēdin 'tēdn jiga cir daala. Kaad ken se naan dangay ki oo ken naan jaay on tēdden dim eyo oo on aakde dode ki ey se, tēdin on aak eyo. Naan taadden maak-je ken naan ok dode ki oo naan uun nirlin taa naade. Taa jee kuuy se taadden taa al-Masi ute saapm jig eyo taa tookn kuun taar naade. Pól dejde oo edden kaay kaama do doobm Isa ken naade ing do ki se. Maakn raanin ken naan raan paac se, Pól taad maak-raanin ken naan on do kaal maak ken naan aal do al-Masi ki. Oo naan ed kaay kaama jee al-Masige tun Pilip ki taa k'king ute maak-raapo. Ken naade bo tōogde baata ey le nakn on bo aan dode ki kic bo, naade maakde raapo ken naade jaay ing dook te naapa oo ute Mēljege Isa se.

Pól raan ol tōose jeege tun Pilip ki

¹ Maktubm se maam Pól bo m'raansesina, maam m'ute Timote, naaje se jee tēdn naabm Isa al-Masige, k'raansen naase jee Raage tu ken ing dook ute Isa *al-Masi, magalsegen naanse ki ute jeegeen lee tēdn naaba daanse ki ken maakn geger ken Pilip ki. ² On Bubjege *Raa ute Mēljege Isa al-Masi asen tēdn bēede oo asen kēdn lapia.

*Pól tōom Raa
(Kól 1.3-11)*

³ Daayum ken maam jaay m'saap do naase ki se maam m'tōom Raama. ⁴ Daayum ken maam m'baa m'tōnd metn Raa taa naase paac se, maam m'eemin ute maak-raapo, ⁵ taa naase 'lee 'noogumki noog gen taadn Labar Jiga gen Isa *al-Masi se jeege tu oo naase 'tēskiro kaad ken naase utu 'took aalkiro kaal maakse do Isa al-Masi ki, bini borse kic utu lee 'tēdnki tēd rōk. ⁶ Deere, maam m'jeel maakum ki Raa ken tēd naabin jiga daanse ki se, bini bii ken Isa al-Masi ano baa ro ki se, naan utu an tēdn kaasn tak. ⁷ Kese bo nakn ken olum maam m'saap dose ki taa naase se jee kōon maakumge oo naabjege se tēdga kalarj oo naabm se bo ken Raa edumo gen taadn Labarin Jiga se jeege tu. Ken maam maakn dangay ki, lo naan jeege tun baate taar Raa se m'taadden Labar Jigan gen Isa al-Masi oo ken m'baa taada se m'beer eyo oo m'taaddesin ute tōogum paac. ⁸ Deere, Raa se jeele naase paacki se, maam m'jese den bēe eyo ute maak-je gen Isa al-Masi se.

⁹ Kese bo ken maam m'baa keem Raa taa naase num, m'lee m'tōnd meta m'oo Raa asen kēdn maak-jea oo daayum naase aki kōkn naapa onno. Ute naan se jaay nabo, naase aki jeel kōkn Raa se jiga oo aki jeel king jiga naan Raa ki, ¹⁰ taa naan se jaay naase aki 'jeel bēer kaakn kōkn nakn ken jiga. Bin se naase aki tēdn jee *salal oo jee ok taar dim rode ki eyo bii ken al-Masi ano baa ro ki se. ¹¹ Ute Isa al-Masi se daayum naase aki lee tēdn nakgen ute doobina. Ken nakgen naase aki tēdn se jaay jeege aakga se, naade 'tōom Raa oo an magala.

*Labar Jiga gen Isa *al-Masi se wōkn baa ute naanina*

¹² Borse genaamge, maam m'je naase aki jeele nakgen jaay paacn aan dom ki gōtn ara se, ol jeege booyga Labar Jigan gen Isa al-Masi se oo taar se wōk baaga ute naanina. ¹³ Taa asgargen lee bōob bēe magal *Rōmēge ute jee ken ing gōtn ese se oo ute jeegeen ing gōt kuuy paac se, borse naade jeele maam se j'ōkum dangay ki se taa al-Masi. ¹⁴ Oo kōkn maam j'ōkum dangay ki se ol genaage dena dookga maakde do Mēljege tu oo naade beer eyo aay kaamde baa te naande gen taadn taar Raa jeege tu.

¹⁵ Gaŋ maakde ki se jee meŋge se lee taad taar gen Isa al-Masi jeege tu se, naade aak naabum maam m'ted se bo, naade nini rom ki, o je jeege se ade baa metn naade ki. Num gaŋ kengen meŋge se taadiŋ te maak-saapm jiga. ¹⁶ Naade se taad Labar Jiga gen Isa al-Masi se taa naade jema. Taa naade jeele maam j'okum dangay ki se taa Labar Jiga gen Isa al-Masi ken maam m'lee taad jeege tu se taar met ki. ¹⁷ Gaŋ je ken nini rom ki se, taad taar gen al-Masi jeege tu kic bo taadiŋ ute taar nia. Maak-saapm naade se maak-saapm jig eyo. Ken naade jaay tedn bin se saap o daan am ziidn dubar maam maakŋ dangay ki do ki. ¹⁸ Gaŋ nakŋ naade ted paac se olum dim eyo! Ken naade taad taar gen Isa al-Masi se ken nini bo rom ki lo taadiŋ ute maak-saapm jiga, ken bee cir paac se, taar gen al-Masi se k'taadiŋga jeege tu. Taa naan se maam maakum-raapo o daayum borse kic maakum utu raap-raap rok. ¹⁹ Do taar tooliŋ ki se ute 'tond metn Raa ken naase 'tondki taa maama o ute Nirl gen Isa al-Masi ken lee noogum se, maam m'jeele maam m'utu m'koŋ kaaja.

²⁰ Taa naan se bo maam m'ing m'aak kaama o m'ond dom ro ki, o m'jeele m'koŋ kend maakŋ sokon ki eyo. Num gaŋ maam se ken borse lo naan ki kic bo m'beer dim ki eyo o m'je jeege se ken maam bo m'utu zere lo maam m'aki kooyo, do nakge tun 'deel do maam ki paac se, daayum naade 'kaakŋ *nookŋ al-Masi. ²¹ Taa maam se ken m'utu zere le m'ing gen al-Masi. Ken m'ooyga le kese bo m'baa koŋ beŋ cir paac. ²² Ken maam jaay m'utu m'ing zere gen tedn naabm jiga se, ken maam m'aki kooyo, lo m'aki king le, gotn se maam m'jeel beer kuun kaam kalaŋ eyo. ²³ Gotn se maak-saapum baa tedga kaam dio: gen maam ki se m'je m'baa king te al-Masi. Kese bo nakŋ ken maam m'aakiŋ am tedn jiga den cir paac paac. ²⁴ Na bo taa m'asen noogŋ naase se, ken beŋki se, maam m'koŋpm m'king ute naase se bo, jiga cir daala. ²⁵ Taa naan se bo maam m'jeele maakum ki, maam se borse kic m'utu m'king te naase paac. Taa m'asen noogo naase aki koŋ taar Raa se toogo o anki baa ute naan se ute maak-raapo. ²⁶ Taa naan se bo bii ken jaay maam m'utu m'asen terl baa koŋ se, aan go o naase ute Isa al-Masi kalaŋ ki se maakse raapm den aak eyo taa maama.

*Jee ing do Labar Jiga gen Isa *al-Masi*
(1Tes 2.12-16; Eb 10.32-36)

²⁷ Ken beeki se, ingki aan go ken Labar Jiga gen al-Masi k'dejseno ro ki. Taa naan se bo ken m'asen baa kaaka lo ken m'koŋ baa eyo kic bo, maam m'booy labarse j'oo naase se utu ingki toogo o 'dookki taarse kic kalaŋ o aayki kaamse ingki ute maakŋ kalaŋ o aalki maakse do Labar Jiga gen Isa al-Masi ken k'lee k'dooy jeege se. ²⁸ Paac paac bo onte 'beerki jeege tun ken ing lee dabarse se. Kese se je taadn o naade se utu kutu o naase le utu aki kaaja, kese Raa mala bo tedina. ²⁹ Maam m'taadsen naan ese se taa Raa se naan tedsenga beŋna taa naase aki kaal maakse bo do al-Masi ki sum eyo num aki dabar taa naan kici. ³⁰ Do ken naase lee 'doki se kese bo ken naase aakumkiro maam do do o borse kic 'jeelki maam m'utu m'do do rok.

2

'Dookki taarse kalaŋ

¹ Kingsen 'dookki ute *al-Masi se, edsen kaay kaama dey la? O maakjen dose ki se selsen maakse dey la? Naase ute *Nirl Salal se 'tum 'tedkiga kalaŋ dey la? Naase tap bo ingki se 'jeki naapa o 'tedki bee ute naapa dey la? ² Ken bin num naase ing dookki taarse kalaŋ o 'tedumki maakum-raap te maraadiŋa. 'Jeki naapa, ingki ute maakŋ kalaŋ o onki maak-saapse kic bo 'tedn kalaŋ. ³ Onte 'niki ute naapa o onte 'magalki rosege taa jeege asen kaaka, num gaŋ oŋki rosege baata o aakki jee kuuy se aan go o naade se magal cirse naase. ⁴ Naŋa naŋa kic bo onte kaakŋ do nakŋ naan ki sum, num gaŋ ŋ'kaakŋ do nakŋ jeege tun kuuy kici.

*Isa oŋ roŋ baat jaay bo *Raa uuniŋ roŋ raan*

⁵ Naase utu naapa se onki maak-saap se tecŋ aan go gen Isa *al-Masi:

⁶ Naan ken Raa mala mala se,

ute naan se kic bo naan tond te met eyo
 ɔɔ tɛd te roŋ gen kaasn te Raa eyo.

⁷ Gaŋ naan ɔɔp roŋ baata

ɔɔ baado tɛd roŋ aan gɔɔ debm tɛdn naaba

ɔɔ baado tɛd roŋ debkilimi

ɔɔ taad jeege tu ɔɔ naan se goon debkilim mala mala.

⁸ Naan ɔɔp roŋ baata ɔɔ took taara bini

ɔɔ ɔŋ roŋ k'tɔɔlina, naan se k'tup k'tɔɔlin ro kaag ki.

⁹ Taa naan se bo Raa se durinoga daan yoge tu

ɔɔ uun ɔndinga raan do jeege tu paac

ɔɔ ɛdinga ro ken cir ro jeege paac.

¹⁰ Raa tɛdin bin se taa jeegen maakŋ raa ki,

jeegen do naan ki ɔɔ jeegen ooyga kooy se kic,

paac, utu 'kerŋ naan Isa ki.

¹¹ ɔŋ jeege paac ute taar naanɛge se

*nookŋ Raa Bubu ɔɔ deekŋ ɔɔ: Isa al-Masi se Melde.

Jee Raage se naade bo ken wɔɔr do *dunia

¹² Bin se, jee maak-jemge, aan gɔɔ daayum naase lee 'tookki taar Raa se, aayki kaamse 'tɛdki nakgen taadn jeege tu ɔɔ naase se ɔŋkiga kaaja, 'tɛdki rosege baata ɔɔ 'beerki Raa ki. ɔŋte 'tɛdinki ken maam m'utu sum, num ken maam gɔɔ kic bo lee 'tɛd 'baanŋki ute naaniŋa. ¹³ Taa Raa mala, naan bo ken lee tɛd naabiŋa maakse ki, naan ɛdsen maak-jea ken tɛdsen naase aaskiga gen tɛdn nakŋ ken naan uuno doa do dakiŋa gɔɔ ken naan maakiŋ jen ro ki.

¹⁴ Nakŋ naase aki tɛdn paac se ɔŋte 'naajki ute naapa ɔɔ ɔŋte 'mooyki naan ki. ¹⁵ Taa bin se bo naase aki tɛdn jee ɔk taar dim rode ki eyo, jee *salal, ɔɔ aki tɛdn gaan Raagen ɔk tuju rode ki eyo daan jeege tun borse baate Raa. Naade se jee tɔɔj eyo ɔɔ tɛdn nakŋ met ki eyo. Daan naade ki se bo, naase aki kiŋg wɔɔr gɔɔtɔ aan gɔɔ poodn ken lee baa wɔɔr maakŋ gɔt ken ɔɔd se. ¹⁶ Naase bo ken lee 'taaddeki taar ken ɛd kaaja se: ken naase jaay lee 'tɛdki naan se num, bii ken *al-Masi ade terl se am tɛdn jiga aak eyo, bin se bo taa nakŋ maam m'tiŋg m'lee m'dabar m'tɛd se 'tɛdn nakŋ ɛer eyo. ¹⁷ Ken maam bo m'kɔŋ rom *serke taa m'tɛdn kaasn serŋ ken naase lee 'tɛdki Raa ki se, maam maakum-raapo. Serŋ ese se bo m'je taadn te kaal maaksen do Isa al-Masi ki jaay ɔlse naase 'tɛdinki naaba se. Taa naan se bo maam maakum-raapo ute naase paac. ¹⁸ ɔɔ naase kic 'tɛdki maak-raapo do naapse ken naase 'tɛdki ɔɔ 'tɛdki maak-raapo ute maam kici!

Pɔl ɔl Timote ute Epaprodit

(1Tes 3.1-11)

¹⁹ Tɛdga num ute Meljege Isa se, maam m'saapm m'utu m'asen kɔl Timote gɔtse ki taa amo baa te labarse ɔɔ ken jaay m'ɔŋga labarse se, am kɛdn kaay kaama. ²⁰ Naan ey se maam m'ɔk nam kuuy eyo ken 'kiŋg te maam jaay 'saapm taa naase ɔɔ saapm do nakge tun an dose ki se. ²¹ Taa jeegen kuuy paac se saap do naabm naade ki kalde ki salal ɔɔ naade se ɔlden te naabm gen Isa *al-Masi eyo. ²² Num nakŋ Timote tɛd se, naase kic 'jeeliŋki. Naan se debm mɛc ɔɔ tuj ɔrmiŋ eyo ɔɔ naan se tɛd naaba ute maama aan gɔɔ goon ken lee noog bubina gen taadn Labar Jiga gen Isa al-Masi jeege tu. ²³ Ken maam m'aak m'ɔkga nakgen utu kaan dom ki se jaay bo, kaad ken se maam m'saapm m'ɔɔ m'utu m'asesiŋ kɔlɔ. ²⁴ Maam m'jeele ute Meljege Isa se tɛdga sum bo, naan utu am kɔnum maam kic m'utu m'asen baa kaaka.

²⁵ Ken beeki se, maam je m'asen kɔl Epaprodit. Naan se genaajege ɔɔ tɛdn naaba ute maam tele ɔɔ naan se aan gɔɔ asgar ɛem ki gen kudn bɔɔrɔ. Naase ɔliŋkiro gɔtum ki se naan baamo ute nakŋ ken am noogo ken am kaasn kiŋguma. ²⁶ Taa maakiŋ ki se naan je asen baa kaakŋ naase paac ute kaamiŋa. Ey num naan se maakiŋa daar eyo ken naan jaay booy ɔɔ naase 'booykiga kaad ken naan oocno kɔɔŋɔ se. ²⁷ Ey num ken naan ooco kɔɔŋɔ

se ɔppɔ cɔkɔ sum bo 'kooyo, gaŋ Raa se tɛdɪŋga bɛɛna ɔɔ ɛdɪŋga lapia. Raa se tɛd bɛɛn naan ki sum eyo, num gaŋ tɛdumga maam ki kici taa m'kiŋ bo maakŋ maak-tuj ki kalin ki sum eyo. ²⁸ Maam naar m'je m'asesin kɔlɔ taa ken naan jaay aan ɔŋsega ɔɔ naase jaay aakinŋiga te kaamse se, bin se asen kɛdn maak-raapo ɔɔ maam kic bo maakum 'toodn kaam kalaŋ. ²⁹ Ken naan jaay aan ɔŋsega se dɔɔd ɔkiŋki ute maak-raapo taa naan se genaajege doobm Meljege tu. Jee aan gɔɔ naan se ɔkdeki ɔɔŋɔ. ³⁰ Taa naabm Isa al-Masi se, ɔppga cɔkɔ sum bo naan ade kooyo. Ey num naan ade 'kutn koŋa ɔɔ naan baado se taa am tɛdn naaba gɔɔ naase ki.

3

*Debm jaay jeel Isa se jiga cir paac**(Gal 5.1-6; Rm 6.3-13; 1Kɔr 9.24-27; 2Pr 1.5-11)*

¹ ɔɔ bɔrse se genaamge, ingki te maak-raapo taa naase 'tɛdkiga gen Meljege! Taar ken maam m'taadsen se ken maam m'taadn m'dɔɔlin kic bo aal ɔɔdum eyo, taa taargen se asen kɔŋ bɔɔbɔ.

² ɔndki kɔndɔ ute jeegen aan gɔɔ bɛsge se*, jee tɛdn nakŋ *kusiŋa ɔɔ jeegen ken ɔɔ jeege *kɔŋŋ pɔndɔ jaay 'tɛdn jee Raage se. ³ Jeegen ɔjga pɔndɔ mala mala se kɛse naajegen k'lee k'l'eemki *Raa ute Niriŋa ɔɔ naajege se k'jeki doobm tɔɔm rojege eyo, num gaŋ naajege se k'tɔɔmki rojege ute Isa *al-Masi.

⁴ Gen daa ro sum num, maam kic m'ɔk nakge dena gen tɔɔm roma. Ken nam kuuy jaay ɔɔ ɔk nakŋ ken naan an tɔɔm ron se, maam se m'ɔk nakŋ cir ken naan an tɔɔm ron se.

⁵ Gen kɔŋŋ pɔndɔ le j'ɔjum se m'ɔk bii marta sum ɔɔ maam m'kɔd *Israel mala mala ɔɔ teeco taa bɛe Benjamin ki. Maam se m'kɔd *Ebre ken mala mala. Do *Ko Taar ken Raa ɛdɔ Musa ki se le maam kɔd *Parizi. ⁶ Maam se m'dɔɔko maakum gen dabar *egliz ɔɔ do Ko Taar ken Raa ɛdɔ Musa ki se le, nam jaay 'kɔŋ nakŋ aak kus rom ki se, gɔtɔ.

⁷ Nakgen do dɔkiŋ maam m'ɔŋŋ m'ɔɔ bɛe se, bɔrse taa Isa al-Masi se nakgen se paac ɔɔ aay eyo. ⁸ Gaŋ nakgen se paac maam m'aakiŋ se ɔɔ aay eyo, deere jeel ken maam m'jeel Melum al-Masi se bo ɔɔ aay cir paac paac. Gɔtn al-Masi ki se nakgen maam m'aakiŋo m'ɔɔ bɛe se bɔrse ɔɔ aay ey sum. Taa nakgen se maam m'aakiŋo aan gɔɔ nakgen do danos ki, taa m'tɛdn gen al-Masi mala mala. ⁹ Taa naan se maam m'ing do Ko Taar ken Raa ɛdɔ Musa ki se bo tɛdum m'aak bɛe naan Raa ki eyo, gaŋ kaal maakŋ ken maam m'aal do al-Masi ki se bo tɛdum m'aakga bɛe naan Raa ki. Ute kaal maakŋ ese bo Raa tɛd jeege aak bɛe naan ki. ¹⁰ Maam se m'je naka kalaŋ sum nakŋ maam m'je se m'jeel kɔŋŋ Isa al-Masi mala ɔɔ tɔɔŋŋ ken durin daan yoge tu ɔɔ m'dabar ute naana, bini m'kooy aan gɔɔ ken naan ooy se kici. ¹¹ Taa naan se bo maam m'ing m'ɔnd dom ro ki taa bii kalaŋ maam m'utu m'dur daan yoge tu.

J'aan j'ɔŋki Isa

¹² Maam m'kɔŋ taadn m'ɔɔ gɔtn maam m'baan m'baa se m'aan te ey bɔrtɔ, ey le m'kɔŋ taadn m'ɔɔ maam se m'tɛd te aak bɛe naan Raa ki ey bɔrtɔ. Gaŋ bɔrse kic maam m'utu m'aan kaan rɔk, gen kaan gɔtn Isa *al-Masi ki naan ken tɛdum m'tɛdga gen naan se.

¹³ Gɔtɔ, genaamge, maam m'aan m'aan te gɔtn ese ey bɔrtɔ ken maakŋ maak-saapum ki se gɔtn m'aan paac se m'diriginga naata, ken m'uun kaamum jaay m'aak ken naan ki se.

¹⁴ Maam m'aay kaamum m'aan gen kaan gɔtn kaan ki, Raa danjeki raan se, bin bo naajege j'aki kɔŋ nakgen se te Isa al-Masi. ¹⁵ Naajegen paacŋ ken k'tɛdkiga jee Raage mala mala se, bɛeki se, maak-saapm naajege se 'tɛdn aan gɔɔ ken ese. Ken maak-saapse bo utu kuuy le, Raa utu asen taadn maakse ki aki jeel mɛtiŋa. ¹⁶ Naɔ bɔrse se k'baaki te doobjegen ken j'uunkiro tɛl se ute naanjege.

¹⁷ Genamge, 'paacki, 'tɛdki aan gɔɔ maama, uunki doobm jee ken uun doobm naaje se. ¹⁸ Ey num daayum maam taadsenoga ɔɔ bɔrse kic maakŋ kaa-maan ki se m'je m'asen

* 3:2 Jee aan gɔɔ bɛsge se jee tɛdn nakŋ ɔkɔŋge.

taadn daala, taa jeege dena maakn nakde ken naade lee ted se, naade je taadn jeege tu do naade se je eyo ken k'taad taa kooy Isa al-Masi ro kaag ki se. ¹⁹ Naade se utu kutn rode, nakn naade maakde je se bo teddenga raade do nakn sakongen naade lee ted se maakde raap do ki sakan. Naade ing gen saapm do nakge tun do *duni ki sum. ²⁰ Gan naajege se naanjege mala se maakn raa ki do borse do naan ki ara se naajege j'ing j'aakki kaam Mel Kaajjege Isa al-Masi. ²¹ Naan bo, ro naajege ok tdog ey se naan an deelin utu 'tecn aan goo ro naan aak bee ken durno daan yoge tu se, ute tdogin se naan utu 'tedn nakge paac 'tedn kaam jina.

4

¹ Bin bo gena maak-jemgen doobm *al-Masi ki, maam se m'je m'asen m'baa kaakn ute kaamuma. Taa naase se bo jee 'tedumki jaay maakum-raapo do maam m'toom rom ute naase. Bin se genaamge, ute Meljege se 'daarki tdogo!

*Ute Meljege se ingki ute maak-raapo
(Plp 2.1-3; Rm 16.1-4)*

² Maam dej Ebodi ute Syntis ken taarde baa ey se, m'oo j'aay kaamde j'ok taarde kalan taa naade 'tedga kalan te Meljege se. ³ Naai debum ken k'tedn naaba kalan do debm mec se, maam m'tond meti mendgen se 'baa noogde. Taa naade kic dodoga gen taadn Labar Jiga gen Isa *al-Masi ute maama do ute Klema do jeegen kuuy ken k'tedo naaba kalan. Jee se bo ken rode k'raaninga raan maakn Kitapm Kaaj ki.

⁴ Aan goo 'tedkiga kalan ute Meljege se daayum ingki ute maak-raapo! Taar se m'asesin taadn doal daala, ingki ute maak-raapo! ⁵ Onki jeege paac asen jeele naase se jee bee. Taa Meljege se dogga gooro utu 'baado. ⁶ Onje 'kuunki nirlse do dim ki, gan daayum nakn ken jaay aan dose ki se 'tondki metn *Raa taa nakgen naase 'jeki. Ken naase jaay 'baaki baa tond metn Raa num, 'toominki ute maakse. ⁷ Do toosn gen Raa ken cir maak-saapm naajege se, ute Isa al-Masi se asen boobo do maakse 'toodn kaam kalan.

⁸ Genaamge, ken dog m'asen taad se on nakn ken met ki, ken jeege jeelin aak bee, ken te doobina, ken *salal, ken jeege aak jena, ken jeege donina, ken onin aak jiga do ken jeege aakin kic bo toomin se, kese bo nakgen naase aki saapm do ki. ⁹ Taar ken naase 'booykiro maam m'dooyeno ute nakgen naase aakkiro gotn maam ki, ken maam teddeno se, naase kic 'lee 'tedinki bin kici. Do Raa debm ken ed lapi se utu king te naase.

*Pal toomde taa nakn ken naade edini
(2Kor 9.6-15)*

¹⁰ Maam se maakum-raapo aak eyo do m'toom Meljege taa naase 'terl saapkiga do maam ki daala. M'jeele naase se daayum 'saapki dom ki, nabo naase onki te doobm ken amki noog eyo. ¹¹ Ken olum jaay m'taad bin se taa m'ok dim ey bo m'taad eyo, taa maam se le m'deelga deel roma nakn maam m'ok se bo aas kingum sum. ¹² Ken maakn daay ki lo maakn deren ki kic bo, maam se m'deelga rom ro ki. Ken m'ok nakn koso ken m'ok eyo, ken maakn deren ki lo maakn bo ki, maam se ken aanum di di kic le, daayum m'tookn do naan ken ese. ¹³ Maam se m'asin do nakge tun baa se paac ute Debm ken lee tdogum maakum se. ¹⁴ Gan naase se 'tedkiga bee ken naase jaay 'baado 'noogumki do nakge tun on aan dom ki se.

¹⁵ Genaamgen Pilip ki, naase mala 'jeelki kaad ken deet deet jaay m'taadseno Labar Jiga gen Isa *al-Masi se do ken jaay m'iin m'onno Masedoan sum se, maakn *eglizge tu se, eglizn naase kalin ki sum bo 'baamoga ute nakn noogo. Ey num eglizn kuuy se on olum te ne dim eyo. ¹⁶ Ken maam jaay m'utu Tesalonik ki se, naan ken se naase ol doolumkiroga doolo nakn ken am kaasn kinguma. ¹⁷ Ken olum jaay m'taad bin se, m'je je dim bo gotse ki eyo. Nakn maam m'je se bee ken naase 'tedkiro se 'ziidn baa ute naanina. ¹⁸ Maam taadsen nakn naase jaay olumkiro paac se, maam m'onjina nakgen se aasum cir ciri. Aan goo Epaprodit edumsinga nakn naase olumkiro se, borse maam m'ok nakge dena ute maraadin nakgen se tec aan goo *serkn jiga do oot nijimi ken j'ed Raa ki jaay toolin se.

¹⁹ Ute Isa al-Masi se, Mɛlum Raa se nakɛ jaay naase ɔkki ey paac se naan̄ asesīn̄ kɛda, taa naan̄ se dim tap bo daayīn̄ eyo maakɛ gaarīn̄ ki. ²⁰ Daayum Raa ken Bubjege se k'lee k'toomīn̄ki. *Amin.

Pɔl raan̄ nan̄ taarīna ɔɔ alden tɔɔse

²¹ Jee Raagen naase 'tedkiga kalaɛ ute Isa *al-Masi se, 'teddeki tɔɔse ɔɔ genaagen doobm al-Masi ki ken utu te maam gɔtn ara se, tedsen tɔɔse kici. ²² Jee Raagen gɔtn ara paac se tedsen tɔɔse ɔɔ ken tedsen tɔɔse tap tap se jee maakɛ bee Gaar magal *Rɔm ki. ²³ Ɔn̄ Mɛljege Isa al-Masi asen tedn̄ beɛna.

Maktubm ken Pól raanj̄n eglizn Kólós ki

Kupm metn taar taadjeki doobm gen dooy maktubm ken Pól raanj̄n eglizn Kólós ki

Kólós se naan̄ geger ken maak̄n taa naan̄ Turki ken borse, daande ute geger Epez se ok kilometir 200. Pól se daam jaay ey num bii kalañ baa te Kólós ki eyo. ðo ken on̄d eglizn Kólós ki se, Epapras. Epapras se naan̄ kof̄ Kólós ðo naan̄ lee tef̄n naaba ute Pól tele (kon̄ 1.7; kon̄ 4.12). Pól booyga ken jeege lee aande dala jee al-Masigen Kólós ki se. Jee se lee dooyde ute taargen tec ute Labar Jigan gen Isa al-Masi se eyo. Naade lee taaf̄ jeege tun Kólós ki ðo k'terl do king bugdege tun do dokiña. ðo ter taaf̄den ðo nakgen ok tãgã do nakge tun baa se paac se, k'l'eemde. Kaaf̄ ken se Pól j'okinga kãk̄n dangay ki. ðo aan̄ gã naan̄ 'kãñ baa gãtde ki ey se, naan̄ raanj̄den maktubm ara se. Nakgen jig ey ken jeege ðñ aakden ey se, jee Kólós ki ok beere ro ki taa nakgen se ok tãgã do jeege tu. Gañ al-Masi se, naan̄ ok tãgã cir nakgen se paac. Ute kooy naan̄ ro kaag ki se, tãgñ naade ok do jikilimge tu se, naan̄ tef̄n̄ tef̄ga gãtã. Taa naan̄ se bo nakgen ok tãgã do jikilimge tu ute nakgen tef̄den bulge se naan̄ ðãdfenga dode naatn ro ki.

Pól raanj̄ ol tãse egliz ken Kólós ki

(Ep 1.15-19; Plp 1.3-6,9-11; 1Tes 1.2-4)

¹ Ken ara maam Pól, *m'debm kaan̄ naabm Isa al-Masi aan̄ gã ken *Raa maak̄n jen ro ki ðo ute genaajege Timote bo, ² k'raansen maktubm ara se, naase jee Raage tun maak̄n geger ken Kólós ki ðo naase bo genaajegen tuj ãrmdẽ eyo ðo ken inḡ dãk kalañ te *al-Masi. ðñ Bubjege Raa asen tef̄n̄ beẽña ðo asen kef̄n̄ lapia.

Pól tãom Raa ðo tãnd metiña

³ Daayum, ken naaje jaay k'l'ãaa baa tãnd metn Raa Bubm Meljege Isa *al-Masi taa naase se, naaje k'lee k'tãomiña, ⁴ taa naaje se k'booyga j'ãsjege maana taa kaal maaksen aalki do Isa al-Masi ki ðo ute maak-je ken naase okki do jee Raage tu paac se. ⁵ Bin bo deet deetn ken naase 'booykiro Labar Jigan ken met ki se, naase 'booy okkiga Raa se 'bãbsenga nakñ beẽ maak̄n raa ki ðo do taar ken se bo, naase inḡ on̄dki dose do ki. ⁶ ðo Labar Jigan ese se wãkga do naan̄ ki paac bini aanga gãtse ki. Naan̄ se tec aan̄ gã ko kaaggen ken teepe ðo ooj den se ðo Labar Jiga se kic bo tef̄n̄ naabiñ gãtn jeege tu baa ute naaniña. Bin bo naan̄ tef̄n̄ naaba daan̄ naase ki kici, baago deet deet bii ken naase 'booykiro ðo 'jeeliñki beẽ Raa se met ki, jaay naase 'took okiñki jiga se. ⁷⁻⁸ Epapras bo debm ken dooyseeno metn taargen ese se ðo naan̄ se taadjenga tãgñ ken *Nirl̄ Salal edsen gen je jeege se. Naan̄ se medn̄ kãñ̄ maakje k'tef̄n̄ naaba kalañ ðo naan̄ se debm tef̄n̄ naabm tuj ãrmin̄ eyo gen al-Masi gã naaje ki.

⁹ Taa naan̄ se bo, bii ken naaje jaay k'booy labarse sum se, naaje k'tãnd metn Raa j'õñ eyo taa naase. Naaje k'tãnd metiñ j'õ asen kef̄n̄ jeel mala mala ken naase anki jeel nakñ ken Raa maak̄n jen ro ki ðo ðñ Nirl̄iñ se asen kef̄n̄ jeel-taar mala mala ute meteke. ¹⁰ Bin jaay bo kingse 'tefn̄ aak beẽ naan̄ Meljege tu gen je nakñ paacñ tãoliñ naan̄ ki. ðo naase aki tef̄n̄ napar nakgen jiga jiga ðo Raa se naase an̄ 'jeel kãk̄n baa ute naan̄ se. ¹¹ ðo naaje k'tãnd metiñ asen tef̄n̄ jee tãgñ mala mala ute tãgñ naan̄ ken cir nakge paac se, bin bo ken dubar jaay aanga dose ki kic bo, naase aki kaay kaamse, anki serke. ¹² ðo ute maak-raapo 'tãomki Raa Bubm ken tef̄seno ðñkiga doobo gen kãñ bedse maak̄n nakge tun beẽ ken naan̄ bãbiñ jeenge tu maakñ-gãt ken wãr se. ¹³ Taa Raa se ðãdjekiga dojege maakñ-gãt ken ðãdã ken ok tãgã dojege tu ðo uun̄ baanjekiga maak̄n gaar gen Goon maak-jen̄ ki. ¹⁴ Ute doobm Gooniñ se bo Raa dugjekiga dojege ðo tãljekiga *kusiñjege se naatn.

Isa se naan̄ bo magal cir nakge paac

¹⁵ Bii kalañ tap bo nam aak te Raa eyo.

Num, kèn Gooniñ Isa jaay baado do naan̄ ki se, naan̄ bo tec aan̄ gòo Raa mala ò naan̄ bo taad̄ Raa se jeege tu.

Aan̄ gòo maak̄j bee ki goon̄ paraga bo naana se, Isa *al-Masi kic bo, nakgen Raa aaldeno paac se, naan̄ bo naande ki.

¹⁶ Taa ute Isa se bo, Raa aalo nakgen maak̄j raa ki ute kengen do naan̄ ki paac; kengen j'aakde ute kengen j'òñ j'aakde eyo, nakgen òk tòoḡj kèn j'òñ j'aakden eyo, tòoḡgen inḡ do jeege tu, *kòdn̄ Raage ute magaldege; nakgen se paac, Raa aalde ute Isa ò Raa aaldeno se taa naade taad̄n̄ *nook̄j Isa.

¹⁷ Nakgen baa se paac se, Isa bo naan̄ ki ò kèn naade paac jaay utu inḡ gòtde ki se, ute tòoḡj naan̄a.

¹⁸ Aan̄ gòo do bo tòod̄ ro te magaliñ se, Isa al-Masi kic, naan̄ do *egliz. Nakge paac se upo meta do naan̄ ki ò maak̄j yoge tu se, naan̄ bo debm̄ kèn ooy duro deete. Taa bin se maak̄j nakge tun baa se paac se, naan̄ bo naan̄ ki.

¹⁹ Deere, nak̄j paac̄j kèn Raa òk se utu gòtn̄ Gooniñ ki kici taa Raa se uunoga kuun doa gen tédn̄ naan̄ se.

²⁰ Ute gooniñ se, Raa tédga nakgen do naan̄ ki ute kengen maak̄j raa ki se paac òkga taasa ute naan̄a. Ute moosn̄ gooniñ kèn òy do kaag ki se bo, Raa baanoga ute lapia.

²¹ Anum, naasen jee Kòlòs ki se, do dòkin̄ se, naase inḡkiro dòk ute Raa. Naase 'saapkiro ò 'tedkiro nakgen jiḡ eyo. Kese bo kèn gaan̄seno ute Raa ò tédkiro jee taamooyinḡe.

²² Num borse se, ute kooy kèn Gooniñ òñ roñ ooy do kaag ki se, Raa òkga taasa ute naase taa asen baa naaniñ ki se jee *salal, òk taar òim̄ kusiñ rode ki eyo ò òk tuj̄ eyo kici, ²³ kèn naase jaay kaal maaksen do Isa ki se òkiñki jiga ò 'dàarki do ki tòoḡ gar̄ se, ò kèn naase jaay òñki te eyo gen kònd dose do Labar Jigan kèn naase 'booyiñkiro se. Ò Labar Jigan ese se bo k'taad̄inga jeege tun do naan̄ ki paac kici ò taa naan̄ se bo maam̄ Pòl se m'tédga debm̄ tédn̄ naabiña.

Dubar kèn Pòl òñ taa egliz
(*Èp* 3.1-13; *1Kòr* 2.7-13)

²⁴ Borse, maam̄ m'dabar dena taa naase; ute naan̄ se kic bo maam̄ maakum raapo. Aan̄ gòo Isa dabaro se, maam̄ kic m'dabar roma taa naase *eglizn̄ kèn 'tedkiga daa ro gen Isa *al-Masi se. Maam̄ m'dabar se, taa naabiñ kèn òp se 'kaasn̄ doobiñ ki. ²⁵ Maam̄ se m'tédga debm̄ tédn̄ naabm̄ gen egliz, ò naabm̄ se Raa edumsin̄ kaam̄ jim se taa naase. Naan̄ edum naabm̄ se taa Taar Raa se paac m'añ taad̄n̄ nañ ute doobiñ jeege tu. ²⁶ Ò taar kèn Raa uuno doa do dòkin̄ gen taada jaay *taad̄ te metiñ metjil jeege tu paac ey se, borse se, naan̄ taadga metiñ toodga tal jee Raage tu. ²⁷ Ò jee Raagen ese se bo Raa uunoga doa gen taad̄n̄ nak̄j bee ò jiga kèn jeege jeelo te metiñ eyo kèn Raa tédin̄ taa jeege Yaudge eyo. Nak̄j se naan̄ bo al-Masi kèn utu inḡ maakse ki se ò ute doobm̄ naan̄ se bo, naase òndki doa gen kènd maak̄j *nook̄j Raa ki.

²⁸ Al-Masi se bo naaje k'taad̄in̄ jeege tu paac, k'j'aalden bide ki ò k'dooyde ute jeel-taar paac̄j kèn Raa edjen se, taa naaje k'je jeege paac̄j dòkga ute al-Masi se, 'tedn̄ jee mec.

²⁹ Taa naan̄ ese se bo maam̄ m'tédn̄ naaba m'doa ute tòoḡj al-Masi kèn cir nakge paac kèn inḡ téd̄ naaba maakum ki se.

2

¹ Deere, maam̄ m'je naase aki jeele, maam̄ se m'inḡ bo m'dò do jet taa naase, taa jeege maak̄j geger̄ kèn Laodise ki ò taa jee Raagen kuuy kèn bii kalan̄ tap bo aakum te ute kaamde ey se kici. ² Maam̄ m'je naade se k'kaay kaamde ò ute maak-jede se k'dòk taarde kalan̄. Maam̄ m'je naade se jeel kòk̄j maakde ki mala mala, bin bo naade 'kòñ jeel *nak̄j kèn Raa òyiño jaay jeege jeel te metiñ ey se, ò nak̄j se le, naan̄ bo *al-Masi.

³ Ò gòtn̄ al-Masi ki sum bo naajege j'aki kòñ jeel-taar mala mala ute jeel nakge paac.

⁴ Kèn olum jaay m'taad̄sen bin se, m'je nam tap bo asen dèrl ute taaringen nijim se eyo.

⁵ Ey num, deere, daanse ki se maam̄ gòtò, naòo maam̄ m'utu m'saap dose ki ò maam̄

se maakum raapo aan gəw m'utu maaksen ute kaamuma, naase se naŋa naŋa kic ɓo utu 'daar gətin ki tak tak ɔw kaal maaksen do al-Masi ki se naase utu əkinki təwɔ.

*Ute *al-Masi se naase* ɔŋkiga nakge paac

⁶ Aan gəw naase 'tookkiga Mɛlse, Isa al-Masi se, ing 'dɔɔkki kalaŋ ute naaŋa. ⁷ Aan gəw ko kaaga iirin bəw naaŋ ki jaay 'daar təwɔ ɔw aan gəw ɓee ken j'iirin daa təwɔ se, naase kic ɓo ing 'dɔɔkki kalaŋ ute Isa al-Masi bin kici. ɔw kaal maaksen do al-Masi ki se əkinki təwɔ aan gəw ken k'dooyeno ro ki; ɔw 'təwmki *Raa ute maakse paac. ⁸ ɔndki kəndɔ, ɔnte kəŋki nam asen dərɪ ute taargen rɛŋ rɛŋ ken tɔl ser ey se! Taargen se iino gətn jikilimge tu ɔw gətn nakge tun ək təwɔ do *duni ki sum. Num naade se, ɓere, iino gətn al-Masi ki eyo. ⁹ Taa kaad ken Isa al-Masi ingo do naaŋ ki se nakŋ Raa ək paac se utu gətn naaŋ ki kici. ¹⁰ Aan gəw naase 'dɔɔkkiga kalaŋ ute al-Masi se, naase ɔŋkiga nakge paac ute naaŋa. Təwɔge ute nakgen ək təwɔ do jeege tu paac se, naaŋ ɓo doɗe ki.

¹¹ Aan gəw naase 'dɔɔkkiga kalaŋ ute al-Masi se, naase se j'ɔsenga pəndɔ nabo *kəjŋ pənd naase se, tec aan gəw gen jikilimge lee tɛɗ se eyo, num kəjŋ pənd naase se, iino gətn al-Masi ki, naaŋ ɓo debm ɔɗjekiga dojege ro daa ro ken ɔljeki maakŋ *kusiŋ ki se. ¹² Ken naase jaay *k'batizse sum se tec aan gəw naase ooykiga ɔw j'ɔsenga maakŋ ɓaad ki ute al-Masi. ɔw ken naase jaay 'teeckiro maan se, tec aan gəw ooy durkiga ute al-Masi tɛɛ, taa naase aalkiga maakse do təwɔŋ Raa ken durino daan yoge tu se. ¹³ ɔw do dəkiŋ se, naan Raa ki se naase aan gəw jee ooyga kooyo taa kusiŋ ken naase lee 'tɛɗki ɔw naase se aan gəw jee ɔj te pənd eyo*. Gaŋ ɓorse ute al-Masi se, Raa ɛdsenga kaaja ɔw naaŋ se tɔɔljekiga kusiŋjege se paac naata. ¹⁴ Ute kooy Isan ooy do kaag ki se, Raa tɔɔljekiga sɛɛjege se naatn ɔw nakŋ ken *Ko Taar ken Raa ɛɗo Musa ki jaay əkjeki mindjege se kic, naaŋ tɔɔlinga naatn ɔw naaŋ tupinga ro kaag ki ute naaŋa. ¹⁵ Təwɔge ute nakgen ək təwɔ do jeege tu paac se, Raa bəwɔdenga naatn maakŋ gaardɛge tu. Ute kooy ken Isa ooy do kaag ki se, naaŋ cirdega. Naaŋ tək leedeno naan jeege tu ɔw ɔɗde səkəŋ tɔɔɗe.

¹⁶ Taa naaŋ se ɓo, ɔnte kəŋki nam asen kəjŋ bəwɔ dose ki taa kəwɔ, taa kaaye, taa laagen jeege lee tɛɗa, taa bii *sɛrkŋ gen taar kaal laapa, ey lɛ taa *ɓii sebit. ¹⁷ Naade se paac aan gəw kaam nirl nakgen ɓɛɛ utu aɗe ɓaa naan ki. ɔw kaam nirl nakgen se taad te al-Masi mala. ¹⁸ Ken bin num, jeegegen tɛɗ roɗe aan gəw jee ɔw roɗe baata ɔw lee eem *kəɗn Raage ɔw ken niiga num əkini ɔw se, ɔnte 'kəŋki jee se asen kəjŋ bəwɔ dose ki. Jee bin se saapɗe se gen jikilimge ɔw ɔɗden naade magal roɗege. ¹⁹ Naade se ɔŋ dɔk ute al-Masi eyo. Ey num al-Masi se, naaŋ ɓo do *egliz ɔw 'jeelki ken tɛɗ ɓɛɛ ro ki te magaliŋ se, daan doa. ɔw daan do se ɓo ken tum ro paac, jaay tɛɗ kalaŋ se. ɔw jee Raage kic ɓo tec bini ɔw ken tɛɗden jaay teep ɓaa ute naande se lɛ, Raa.

Ooykiga ɔw durkiga ute *al-Masi

²⁰ Deere, naase se ooykiga ute al-Masi ɔw nakgen ək təwɔ do *duni ki se ək təwɔ dose ki ey sum; num gaŋ gen di jaay naase ingki aan gəw nakgen se utu ək təwɔ dose ki, jaay 'tookki gen tɛɗn nakgen se aan gəw jeegegen ken utu maakŋ duni ki rək se, ²¹ nakgen ken ɔw: «Nakŋ bin se ɔnte ləkina, ɔnte kuunina, ɔw ɔnte kəsina?» ²² Nakgen se paac taad te nakgen kaadŋ utu deele. ɔw nakgen se lɛ, jikilimge ɓo lee saapa ɔw dooyin jeege tu gen tɛɗa. ²³ Deere, nakgen ken naade taad ɔw gen tɛɗa se, naade saapin ɔw ute naaŋ se ɓo, aɗen kəɗn jeel-taara, taa naade taad ɔw ɔw roi baata ɔw 'dabar roi ɔw 'tɛɗ nakgen ken jeege taad ɔw gen tɛɗa se. Num gaŋ nakgen se paac se, tɔl ser eyo ɔw ɔŋ tɛɗ debkilimi ɔŋ ɓəɓ ək ron eyo.

3

¹ Taa naaŋ se ɓo aan gəw naase ooy 'durkiga ute *al-Masi se, 'jeki nakgen ken maakŋ raa ki, gətn ese ɓo ken al-Masi utu ing do ji daam *Raa ki. ² Ken bin num, ɔnte 'saapki do nakge tun do naaŋ ki, num 'saapki do nakge tun maakŋ raa ki. ³ Deere, naase se ooykiga

* 2:13 Jee ɔj te pənd ey se, Yaudge aakɗe aan gəw jee jeel Raa mal eyo.

ute al-Masi ɔ 'kingse se Raa utu bəɔbsesin̩ kaam ji al-Masi. ⁴ Al-Masi ken kingse kaam jin̩ se, jaay biin ade naar teecn̩ pirsil se, naase kic aki naar 'teecn̩ pirsil ute naana maakj *nookin̩ ki.

*King kiji ute *al-Masi*

⁵ ɔ nakgen jig eyo do naan̩ ken utu maakse ki se, 'təɔlin̩ki naata aan gəɔ: kɛɛsn̩ naapm rɛn̩ rɛn̩, nakj asen̩ tujn̩ naan̩ Raa ki, nakj daa ro bo jea, maak-saapm *kusiŋa ute tama, taa tama se tɛdga raa jeege. ⁶ Taa nakgen jig ey ese se bo, ken utu ano baa ute maak-taar Raa do jeege tun ken baate tookj taarin̩ se. ⁷ Naase kic, do dək̩n̩ se, in̩gkiro bini ɔ 'lee 'tɛdkiro nakgen jig ey se kici. ⁸ Num bɔrse se, nakgen se paac ɔɔdki dose ro ki aan gəɔ: maak-taara, taamooyo, nakj kusiŋa, naaja ɔ taargen gen taad ey se kic bo, ɔnten 'teecn̩ taarse ki. ⁹ ɔ ɔnten 'tɛdki taar-kəɔbɔ ute naapa; taa kingsen̩ do dək̩n̩a ɔ ute naksen̩ jig ey naase 'lee 'tɛdki se lɛ, rɛsin̩kiroga naatn̩. ¹⁰ ɔ bɔrse naase 'tɛdkiga jee kiji ɔ Raa Mɛl Kaaljege se daayum tɛdsenga an̩ki tecn̩ naana, taa an̩ki jeel kək̩j mala mala.

¹¹ Taa naan̩ se bo maakse ki se: ken kəɔf Greki, ken kəɔf Yaudi, debm ɔjga pəndə, debm ɔj te eyo, debm cɛkɛ, jee kaagge, jeegen bulge ləbu jeegen bulge eyo, naade se paac, naan̩ Raa ki se, debm cir naapin̩ tap bo gəɔɔ. Num ken cir paac se, al-Masi, naan̩ bo do nakge tu paac ɔ utu maakj jeen̩ge tu paac.

¹² Taa naan̩ se bo naase se Raa bɛɛr təɔdsenoga təɔdɔ ɔ 'tɛdkiga jee naan̩ge ken naan̩ jedɛ. Bin num ɛɛjki do naapge tu, 'tɛdki bɛɛ ute naapa, ɔɔpki rosege baata, 'tɛdki jee dalul ɔ 'tɛdki jee maakde deere. ¹³ ɔ 'serkki naapa ɔ ken maakse ki jaay deb kalaŋ tujga naapin̩ ki se, ɔkki naagj naapge; aan gəɔ Mɛljege təɔlsenoga kusiŋse se, naase 'tɛdki kaldɛ naapge tu bin kici. ¹⁴ Ken bɛɛ cir paac se, 'jeki naapa ɔ ken naase jaay 'jeki naapa se, maakse kic 'tɛdn̩ kalaŋ tak. ¹⁵ ɔn̩ lapi al-Masi se 'king maakse ki taa Raa dan̩seno se taa aki king ute lapi te naapa, taa naase 'tɛdkiga aan gəɔ ro kalaŋ. ɔ daayum in̩g 'təɔmki Raa.

¹⁶ ɔn̩ taar al-Masi ute bɛɛn̩ se 'doocn̩ maakse. 'Dooyki naapa aalki bi naapge tu ute jeel-taar mala mala ken naase ɔkki se. ɔ aarki kaa Raa ki ute maakse paac, 'təɔmin̩ki ute kaagen ken k'lee k'j'eemsin̩a ɔ magalin̩ki ute kaagen *Nirl Salal ɔl jeege lee təɔmsin̩ se. ¹⁷ Taargen paacn̩ ken naase 'baan̩ki baa taada ute nakgen paacn̩ naase 'baan̩ki baa tɛda se, 'tɛdin̩ki ute ro Mɛljege Isa. ɔ ute doobm naan̩ se, naase 'təɔmki Raa Bubu kici.

King bɛe gen jee al-Masige
(*ɛp 5.22-33, 6.1-9; 1Pr 2.18-25, 3.1-7*)

¹⁸ Naase mɛndge: 'booy uunki taar gaabsege aan gəɔ jee uun̩ doobm Mɛljege lee tɛdin̩ se. ¹⁹ Naase gaabge kic 'jeki mɛndsege ɔ ɔnten taaddeki ute taar təɔgə. ²⁰ Gaange: 'tookki paac taar ken̩sege ute bubsege; kɛse bo nakj ken təɔl Mɛljege tu. ²¹ Naase bubm gaange se, ɔnten 'tɛdki gaansege se maakde aden taara, ey num naade maakde 'tuju.

Bulge ute mɛldege

²² Naase bulge se: mɛlsegen do naan̩ ki se taardege paac 'tookdesin̩ki. Ken naade gəɔɔ kic bo 'tɛddɛki naabdɛge jiga. ɔ ɔnten 'tɛdin̩ki aan gəɔ naase 'jeki raapm maakj jikilimge sum, num gan̩ 'tɛddɛki naaba ute maakj kalaŋ taa naase se 'bɛerki Mɛljege tu. ²³ Num naabm ken naase 'baan̩ki baa tɛda paac se, 'tɛdin̩ki ute maakse paac aan gəɔ naabm gen Mɛljege ɔ ɔnten 'kaakin̩ki aan gəɔ naabm gen jikilimge sum. ²⁴ Naase 'jeelki Mɛljege utu asen̩ kɛdn̩ bɛdse ute jeen̩ge. ɔ Mɛljege se, naan̩ bo *al-Masi ɔ naabm ken naase 'tɛdki se lɛ, 'tɛdin̩ki naan̩ ki. ²⁵ Num debm 'tɛd *kusiŋ se, kusiŋin̩ se, utu an̩ tɛrl don̩ ki; taa Raa se, naan̩ bɛɛr nam eyo.

4

¹ Naase mɛlge se: bulsege se 'tɛddɛki nakj ute doobin̩a ɔ ken mɛt ki taa 'jeelki naase kic ɔkki Mɛlɛ maakj raa ki.

Pól deɟ jee al-Masigen Kólós ki
(Ep 6.18-20, 5.14-17)

² Daayum aayki kaamse eemki *Raa, ɔnte 'toodki bia, 'tɔomki Raa. ³ Ɔɔ 'tɔndki metn Raa taa naaje kici: taa naan ajen kɔɔdn doobo gen ɓaa taadn nakɟ ken gɔtn *al-Masi ki jaay *jeege jeel metin ey se. Taa naan se ɓo, maam j'ɔkum dangay ki taariɓa. ⁴ 'Tɔndki metn Raa taa taar ken maam m'je m'an taadin tak se 'toodn tal.

⁵ Maakɟ jeege tun doobm al-Masi ki ey se, inɟki do metekse ki. Ɔɔ ken doobin jaay utu se, naase 'teddeki beɛ. ⁶ Ɔn taarsegen naase aki taad se, 'taadin ki ute taargen nijimi ɔɔ beɛ. Bin ɓo naɓa naɓa kic ɓo anki terl taar ute doobiɓa.

Pól naɓ taariɓa ɔɔ olden tɔɔse

⁷ Genaaje Tisik ken debm tedn naabm tuj ɔrmin ey ken naaje k'jenki ɔɔ ken tedn naabm Meljege ute maam tel se, naan ɓo debm asen ɓaa taadn labarum paac. ⁸ Maam m'olin gɔtse ki tap ɓo taa naan asen ɓaa taadn labarje ɔɔ asen ɓaa kedn kaay kaama kici. ⁹ Onezim ken k'jenki, naan kic genaajegen tuj ɔrmin eyo, ɔɔ goon naan se mala se utu 'ɓaa ute Tisik. Naade se ɓo asen ɓaa taadn nakɟ ken aan doje ki paac gɔtn ara se. ¹⁰ Aristarkɟ ken maakɟ dangay ki ute maam ara se, 'tedsen tɔɔse ɔɔ Markɟ goon taasn Barnabas kic, 'tedsen tɔɔse. Markɟ ese ɓo, maam m'taadsenoga taad metn taariɓ m'ɔɔ ken naan jaay ɓaaga gɔtse ki num, ɔkin ki jiga. ¹¹ Isa, ken k'dariɓ Justus se, 'tedsen tɔɔse kici. Ɔɔ maakɟ Yaudge tun took aal maakde do Isa ki se, naade se sum ɓo, ken ted naaba ute maama gen *maakɟ Gaar Raa. Naade se ɓo, ken edum kaay kaama.

¹² Epaprasn, gen naase mala se kic, 'tedsen tɔɔse. Naan se debm tedn naabm Isa *al-Masi. Ɔɔ naan se daar cir gen tɔnd metn Raa taa naase, taa naase daayum aki king tɔɔɔ, aki tedn jee Raagen meɔ ɔɔ taa naase aki 'doɔkɟ maakse gen tedn nakɟ ken Raa maakin jen ro ki. ¹³ Epapras se, naan ted naaba den aak eyo taa naase, taa jee Laodise ki ute jee Erapolis ki se ɔɔ maam Pól se m'aakiɓa ute kaamuma. ¹⁴ Medjege daptor Luk ute Demas kic tedsen tɔɔse.

¹⁵ 'Tedki tɔɔse genaage tun maakɟ geger ken Laodise ki. Ɔɔ 'tedki tɔɔse Nimpa ki ute jee *egliz ken lee tus maakɟ been ki se kici. ¹⁶ Ken naase 'dooyinkiga maktubm ken maam m'raan sesin se num, ɔlin ki egliz ken maakɟ geger ken Laodise ki se kici an dooyo. Ɔɔ naase kic maktubm ken maam raaninno jeege tun Laodise ki se jaay ɔlsesinoga num, 'dooyin ki kici. ¹⁷ Ɔɔ 'taadki Arsip ki: Naabm gen Meljegen ɔnin sin kaam jin se, n'tedn n'aasin ute doobiɓa.

¹⁸ Tɔɔsn ken maam m'raan m'olsen ese se, maam Pól mala ɓo m'raanin ute jima. Maam se m'dangay ki. 'Saapki dom ki ɔɔ ɔnte 'dirigumki. Ɔn Raa asen tedn beɓa.

Maktubm deet deet kɛn Pɔl raanɔn eglizn Tɛsalonik ki Kupm mɛtn taar taadjeki doobm gen dooy maktubm deet deet kɛn Pɔl raanɔn eglizn Tɛsalonik ki

Eglizn Tɛsalonik ki se, Pɔl ɔndɔn kaad kɛn naan ɔnɔ mɛrtɛ gen k-dige gen tɛdn naabm Raa se. Naan ɔnɔ gɛgɛr Pilip ki ɔ baado aan maakɔ gɛgɛr kɛn Tɛsalonik ki. Gɛgɛr Tɛsalonik se, naan maakɔ taa naan Masedoan ki. Jee Tɛsalonik ki se naabden kɛn naade lee tɛd se, naade lee tɛd suuk. Ɔ naade ɔk cɛkge dɛna ɔ dɛnɔn se Yaudge. Yaudgen mɛtinge se took do taar kɛn Pɔl lee dooy jeege se eyo. Taa naan se bo naade tuurin gɔtn ese. Pɔl raan jeege tun Tɛsalonik kɛn took aalga maakde do Isa ki ɔ ute maktubm se bo naan lee dooyde. Jee jeel taadn tɔokɔ mɛtn Kitapm Raa se, saap ɔ maktubm ara se bo, 'tɛdn maktubm kɛn Pɔl raan deet deet jee al-Masige tu. Kɛn bin num maktubm ara se, maakɔ Kitapm kɛn Raa dɔok kiji ute jeege se, naan bo k'raanɔn deete. Pɔl ɛd kaay kaama gɛnaage tun Tɛsalonik ki ɔ taadɛn ɔ kaal maakden do Isa al-Masi ki se, j'ɔkɔn ɔnɔ k'baansɔn ute naanɔna. Jee mɛtinge maakɔ jee Raage tu se ooyga kooyo nabo Isa lɛ aan te ey bɔrtɔ. Jee Raage se tɔnd mɛtn Pɔl ɔ jeegeen ooy se tap bo gen naade se 'tɛdn ɔ dɛ. Pɔl tɛrlɛn ɔ jeegeen ooyga kooyo ute jee utu ɔnɔ zɛɛɛ se, naade paac dɔok ute Isa al-Masi, taa bii kalaɔ naade utu 'dur daan yoge tu paac.

Pɔl raan ɔl tɔɔsɔn jeege tun Tɛsalonik ki

¹ Kɛn ara maam Pɔl bo m'raanɛn maktubm se ute Silban ɔ Timote, naase jee *egliz kɛn maakɔ gɛgɛr kɛn Tɛsalonik ki, kɛn 'tɛdkiga gen Bubjege *Raa ɔ gen Mɛljege Isa *al-Masi. Ɔn Raa asen tɛdn bɛɛna ɔ asen kɛdn lapia.

Pɔl tɔɔm Raa taa jee Raagen Tɛsalonik ki
(Pɔp 1.3-6; Kɔl 1.3-8)

² Daayum naaje k'tɔɔm Raa ɔ k'tɔnd mɛtin k'j'ɔn ey kici taa naase paac. ³ Naan Bubjege Raa ki se, daayum naaje k'saap do kaal maakɔ naase, kɛn naase aalki do Isa *al-Masi ki jaay ɔlsen 'tɛdki nakgen jiga se. Ute maak-je naase ɔkki do Isa ki se ɔlsen naase 'tɛdki naaba jiga ɔ aayki kaamse ɔndki dose do Mɛljege tu Isa al-Masi ki. ⁴ Genaa maakjemge, naaje k'jeele Raa se naan jese ɔ naan bo bɛɛr tɔɔdseno taa aki tɛdn jee naange. ⁵ Booyki, Labar Jigan gen Isa al-Masi se naaje k'taadseno se ute taarje sum eyo, num ute tɔɔgɔ *Nirl Salal ɔ naaje k'jeel maakje ki taar naaje k'taadseno se taar mɛt ki. Naase kic 'jeelki kaad kɛn naaje j'ɔngkiro tɛl se, nakgen naaje k'tɛdɔ paac se, k'tɛddeno taa asen noogo.

⁶ Ɔ nakɔ kɛn Mɛljege tɛdɔ jaay naaje k'tɛd se bo, naase 'tɛdki aan gɔɔ gen naaje se kici. Deere, jeege dabarsenoga dɛna nabo ute naan se kic bo, naase 'took uunkiro taar Raa maakse ki se ute maak-raapm kɛn Nirl Salal ɛdsɛsɔn se. ⁷ Bin bo naase 'taadkiga doobo jee Raage tun paacɔn taa naan Masedoan ki ute kɛngen taa naan Akayi ki. ⁸ Deere, taar Raa se ɔnɔ gɔtse ki se bini aanga taa naan Masedoan ki ute taa naan Akayi ki sum eyo, num gɔtɔ baa se paac, jeege booyga kɛn naase aalkiga maakse do Raa ki se. Taa naan se, naaje j'kɔn kɔɔsn maanɔn ey sum, ⁹ taa jeege paac ɔɔs maanse gen kɛn naase 'dɔɔd ɔkɛkiro jiga kaad kɛn naaje j'ɔnɔ gɔtn naase ki se. Ɔ naade ɔɔs maanse taa naase raagen dɛɛr ey se, naase rɛs ɔndɛnkiga naata ɔ 'tɛrlkiga maakse gen tɛdn naaba Raa kɛn zɛɛɛ ɔ kɛn mɛt ki. ¹⁰ Bɔrse, naase ɔnɔ aakki kaak kaam Goon Raa adɛ baa maakɔ raa ki, goonɔn se bo, naan durɔnɔ daan yoge tu ɔ naan bo Isan kɛn ɔɔdjeki dojege taa maak-taar Raa bɔɔy dojege tu eyo bii kɛn naan an kɔnɔ bɔɔrɔ do jeege tu se.

2

Naabm *Raa kɛn Pɔl tɛd maakɔ gɛgɛr kɛn Tɛsalonik ki
(NJKN 20.18-21,31-35; 2Kɔr 6.3-10, 12.12-15)

¹ Gɛnaamge, naase mala 'jeeliŋki, kɛn naaje jaay j'iŋgo gɔtse ki jaay naase 'dɔɔd ɔkɛkiro jiga se, cɛr eyo. ² Num naase kic 'jeelki naaje se k'dabarjenoga ɔ k'naajenoga maakɩ gɛgɛr kɛn Pilip ki, jaay bo k'j'iin k'baado gɔtse ki. Ey num jee wɔɔyɛge se tap bo paac paac ɔɩjɛn doob eyo, naɔo Raa se, ɛdɛjɛnga kaay kaama taa j'asen taadɩ Labar Jiga gɛn Isa *al-Masi. ³ Taa taar Raa kɛn naaje k'baa k'taadsɛn se, ɔk taar-kɔɔɔ eyo. ɔɔ naaje lɛ k'j'ɔk saapm jaay jig ey se do nam ki eyo ɔɔ k'je kaan nam dal eyo. ⁴ Gaɩ Raa se naan aakje naaje j'an kɔɩ kaas se jaay bo, naan ɛdɛjɛno Labar Jiga gɛn Isa se kaam jije gɛn ba taadɩ jeege tu. Anum naaje k'je k'taad se k'je bo k'tɛdɩ nakɩ kɛn tɔɔl jikilimge tu eyo, num kɛn tɔɔl Raa ki, naan kɛn jeel naɩ saapm maakjege tu paac. ⁵ Taa naase 'jeelki, naaje k'j'ɔɩ k'taad te taar gɛn kaan nam dal eyo ɔɔ k'je te doobm tam eyo ɔɔ Raa kic bo jeele. ⁶ ɔɔ naaje se k'jedɔ te doobm naase bo ajeki tɔɔm eyo ɔɔ k'je jee kuuy bo aje tɔɔm ey kici. ⁷ Ey num naaje k'jee kaan naabm al-Masige se, naaje bo kɛn k'jee magalsegen kɛn j'ɔk doobo ajekiga tɛdɩ naaba, gaɩ naaje k'j'ɔɩ k'tɛdɩno te naan se eyo. Num naaje j'iŋgo maakse ki se k'tɛdɔ jeegeɩ ɔɩ rode urlu aan gɔɔ ko gaangen kɛn aak do gɛndege tu. ⁸ Taa maak-je naaje k'j'ɔk dose ki se, k'je bo j'aseno taadɩ Labar Jigan gɛn Raa se sum eyo, num j'ɔɩ roje paac bo taa naase, taa naase 'tɛdkiga jee kɔɔɩ maakjege. ⁹ Deere gɛnaamge, naase utu 'saapki do dubarje ki ɔɔ do naab kɛn naaje k'tɛd jaay ɔɔr nanjɛno tak tak se. Naaje k'tɛdɔ naaba nɔɔɔ katara, taa maakse ki se naaje k'je k'kɔɔpm kaam ji nam eyo ɔɔ ute naan se bo, naaje k'taadseno Labar Jigan gɛn Raa se.

¹⁰ Naase kic bo saadjege ɔɔ Raa kic bo saadje: naaje j'iŋgo daan naase jeege tun aalkiga kaal maakse do Isa al-Masi ki se, kiŋɛ se, kiŋɛ *salal ute doobina ɔɔ nakɩ jaay akiro kɔɩ aak kus roje ki se gɔtɔ. ¹¹ Naase 'jeelki, maakse ki se, naɩa kic naaje j'aakiɩo don ki aan gɔɔ bubm kɛn aak do gɛniŋge tu se. ¹² Naaje k'dɛjseno ɔɔ k'j'ɛdseno kaay kaama ɔɔ k'taadseno k'je aki kiŋɛ aan gɔɔ kɛn Raa maakiɩ jɛn ro ki, naan kɛn danjɛno taa aki kɛnd maakɩ gaariɩ ki ɔɔ maakɩ *nookiɩ ki.

Pɔl tɔɔm Raa daala taa jee Raagen Tɛsalonik ki

¹³ Taa naan se bo naaje k'tiŋg k'tɔɔm Raa taa naase booy uunkiroga taar Raa kɛn naaje k'taadseno se, naase 'tookkiga do ki ɔɔ 'jeeliŋki taargɛn se gɛn jikilimge eyo num taar Raa. ɔɔ deere, naan se taar Raa mala. Deere, taar se utu tɛdɩ naaba maakɩ naase kɛn aalkiga maakse do Isa *al-Masi ki se kici. ¹⁴ Bin num gɛnaamge, naase kic 'tɛdkiga aan gɔɔ jee *eglizgen taa naan Jude ki kɛn tɛdga jee Isa al-Masige se. Naade se, taasde Yaudgen mɛtiŋge lee dabardɛno ɔɔ bɔrse se, naase kic taassege lee dabarse bin kici. ¹⁵ Naade Yaudge se bo kɛn tɔɔlo Mɛljege Isa ute jee kɛn taad taar teeco taar Raa ki, ɔɔ naade se bo kɛn lee dabarjɛno naaje kici. ɔɔ nakgen Yaudge tɛd se tɔɔl Raa ki eyo ɔɔ naade se tɛdga jee wɔɔy jikilimge paac. ¹⁶ Naade Yaudgen ese se bo, gaasjɛn gɛn taadɩ taar Raa jeege tun Yaudge eyo taa naade 'kɔɩ kaaj eyo. Kɛn naade tɛd bin se naade lee ziid *kusiŋdege do kusiŋde kɛn naade lee tɛd se. ɔɔ bɔrse se kusiŋde se deelga gɔtiɩa. Num do taar tɔɔliɩ ki se, maak-taar Raa se, booyoga doɔe ki.

*Pɔl je ba kaakɩ jee Raagen maakɩ gɛgɛr kɛn Tɛsalonik ki
(NJKN 17.14-16)*

¹⁷ Gɛnaamge, gɔtɩ k'j'iin k'j'ɔɩnseno sum se, daaniɩ dɔkga k'j'ɔɩ k'j'aakki te daan-kaam naapge eyo. Ute naan se kic bo, naaje j'utu k'saap dose ki. Bin num, ute doobm gay kic bo naaje k'je j'asen ba kaakɩ daala. Taa naaje se k'j'ɔk maak-je dose ki dɛn aak eyo. ¹⁸ Taa naaje k'je k'kɔkɩ tɛrl j'asen ba kaaka, kɛn tap ki se maam Pɔl bo m'taad m'dɔɔlga dɔɔlɔ gɛn ba kaak se, naɔo *Bubm sitange se gaasjɛn doobo. ¹⁹ Gɛnaamge, 'jeelki, naase bo jee kɛn naaje k'j'ɔnd doje dose ki, ɔɔ ɛdɛjɛn maak-raapo bii kɛn Mɛljege Isa adɛ ba se taa naase se naaje doje tɛdɩ raan. Taa naase bo kɛn 'taadki jeege tu paac ɔɔki naabje se, naabm jiga. ²⁰ Deer deer, naaje se maakje raapm dose ki ɔɔ naaje *k'nook Raa taa naase.

3

¹ Anum ken naaje jaay j'ɔŋ te labarse ey se, j'ɔŋ j'aasiŋ te eyo, naaje k'l'uuno doa gen kɔɔpm king maakɿ geger ken Aten ki kalje ki, ² ɔ Timote se ɔ naaje k'l'ɔliŋo gɔtse ki. Timote se naanɿ genaaje ɔ naaje k'tɛd naabm *Raa kalarɿ. Labar Jigan gen Isa *al-Masi se, naaje k'taadiŋ jeege tu tɛɛ. Naaje k'l'ɔliŋ gɔtse ki se taa asen noogo ɔ asen kedn kaay kaama ɔ taa naase aki king tɔɔgo doobm al-Masi ki. ³ Bin ɔ, dubargen aan ɔurse dose ki se asen kɔŋ kɔl naase anki rɛsn ute doobm Raa eyo. Taa naase mala kic 'jeeliŋki, dubargen bin se, utu 'kaan dojege tu. ⁴ Kaad ken naaje k'l'inggo gɔtse ki se, naaje k'taadsenoga j'ɔ naajege se j'utu j'ajenki dabara ɔ nakɿ se aanga dojege tu ɔ naanɿ ese se, naase kic 'jeeliŋki. ⁵ Taa naanɿ se ɔ, maam m'ɔŋ m'aasiŋ te gen king booy den eyo, maam m'ɔlsen Timote, taa ɔaa gɔtse ki taa amo ɔaa ute labarse, naase utu ingki do kaal maakse ki se deŋ la? Maam m'ɔbeer m'ɔɔ sɔm daan naane *Bubm sitange naamsenga ɔ ute naanɿ se naabjen k'tɛd daanse ki se 'kutn cɛɛ.

⁶ ɔurse, Timote ken iino gɔtse ki se aan ɔŋjenga ɔ naanɿ ɔaanjenoga ute labar jiga gen kaal maaksen do Raa ki ɔ gen maak-je ken naase ɔkki ute naapa. Naanɿ taadjɛn ɔ daayum naase utu 'saapki doje ki jiga, ɔ je ajeki kaaka aan goɔ naajɛn k'je j'asen kaak se kici. ⁷ Bin num genaamge, maakɿ nakge tun ɔŋɔ ute dubargen aan dojege tu paac se, naase ɛdjekiga kaay kaama ute kaal maakɿ naasen aalki do Mɛljege tu se. ⁸ ɔurse naase utu ingki tɔɔgo doobm Mɛljege tu se, taa naanɿ se naaje kic kingje tɛdga jiga. ⁹ Naaje j'ɔk taar ken 'kaasn jaay j'an tɔɔm Raa se tap ɔ gɔtɔ, taa maak-raapm ken naaje j'ɔko taa naase naan Raa ki. ¹⁰ Nɔɔrɔ katara naaje k'tɔnd metiŋ te maakje paac, taa ajɛn kɔɔdn doobo tɛr j'asen ɔaa kaaka ɔ j'aseno dooy nakɿ ken naase 'jeelki te metiŋ ey ɔrtɔ doobm al-Masi ki taa aki ɔaa ute naan se.

¹¹ ɔŋ Raa Bubjege mala ute Mɛljege Isa ajɛn kɔɔdn doobo k'ɔaa gɔtse ki. ¹² Maakje ken naase ɔkki do naapge tu ɔ do jeege tu paac se, ɔŋ Mɛljege asesiŋ ziidn ɔaa ute naaniŋa, tecɿ aan goɔ ken naaje k'jesɛ naase se kici. ¹³ ɔ tɛr, ɔŋ Mɛljege asen tɔɔŋŋ maakse taa naan Bubjege tu Raa ki se naase aki tɛdn jeegen *salal ɔ nam 'kɔŋ dim aak kus rose ki eyo, bii ken Mɛljege Isa al-Masi adɛ ɔaa ute jeenge paac se.

4

*ɔŋki kingse se 'tɔɔl *Raa ki*

(1Pr 1.14-16, 4.1-5; Ep 5.3-8; 1Kɔr 6.13-20)

¹ Genaaongen doobm *al-Masi ki, ɔurse do taar tɔɔliŋ ki se, naaje k'je j'asen taada: taa naaje k'dooyosenoga te doobm jaay naase aki king num tɔɔl Raa ki se. Deere, ɔurse se kingse se tecga aan goɔ naanɿ se. Taa naanɿ se ɔ naaje k'tɔnd metse ute ro Mɛljege Isa al-Masi se, kingse bin se, ɔkiŋki ɔŋɔ ɔ 'ɔaansiŋki te naan se. ² Taa naase 'jeelki nakɿ ken naaje k'taadseno gen tɛda se, nakɿ se Mɛljege Isa ɔ taad jeege tu gen tɛda. ³ Nakɿ Raa maakiŋ jɛn ro ki se, naanɿ je naase aki kɔŋ rose paac naanɿ ki ɔ naŋa kic ɔ bɔɔbm kɔkɿ ronɿa gen ɔaa je mɛnd jeege eyo ɔ gen ɔaa je gaabm jeege eyo. ⁴ ɔ maakse ki se, naŋa kic ɔ ɔŋ kingiŋ ute mendiŋ se tɛdn aan goɔ ken Raa maakiŋ jɛn ro ki, ɔ bin se, jeege kic adɛn kaal maak ki; ⁵ ɔ ɔŋten kɔŋki rose gen tɛdn nakgen jig eyo ken maakse ɔ jea, aan goɔ gen jeegen jeel Raa mal eyo lee tɛd se. ⁶ ɔ nam ɔŋten tujɿ ro genaanɿ ken doobm Isa al-Masi ki ɔ ɔŋten 'kaaniŋ dala. 'Jeelki, jeegen jaay tɛd bin se, Mɛljege utu adɛn dabara ɔ taar se le naaje k'taad k'dɔɔlsenga dɔɔɔ. ⁷ Taa Raa danjekiro se taa j'aki king ɔ gen tɛdn nakgen jig eyo ken maakjege je se eyo, num ganɿ taa j'aki tɛdn jee *salal. ⁸ Taa naanɿ se ɔ, debm ken jaay baate booy kuun taarse se, naanɿ ɔɔd und debkilim eyo, num naanɿ ɔɔd und Raa debm ɛdsɛn Nirliŋ Salal se.

⁹ Genaaonge, gen maak-je daanse ki ute naapa se, naaje j'asen kɔŋ raanɿ taariŋ ey sum, taa Raa mala taadsenga maakse ki ɔ 'jeki naapa. ¹⁰ Deere, genaagen Masedoan ki se, naase 'jedeki paac. Num naaje j'ɛdsɛn kaay kaama, maak-je ese se ɔaansiŋki ute naaniŋa. ¹¹ ɔ aayki kaamse taa aki king ute tɔɔse ute naapa, ɔŋten kɔlki dose maakɿ taar jeege tun kuuy. 'Tɛdki naaba ute jisege mala jaay ɔo aki kɔŋ dim anki tiŋgi, aan goɔ ken naaje

k'dooyse. ¹² Kɛn kingse jaay tec bin se, jeegen jeel Raa mal ey jaay 'kaakɩ se, asen kaal maak ki. Ɔɔ naase kic bo 'jeki nam bo asen kul eyo.

*Bii kɛn Mɛljege Isa adɛ tɛrlɛ
(1Kɔr 15.19-58)*

¹³ Genaamge, naaje k'je naase aki jeele nakɩ kɛn utu 'kaan do jeege tun ooyga kooyo, taa naase aki king maakɩ maak-tuj ki eyo, aan gɔɔ jeegen jaay nakɩ naadɛ an kɔnd dode ro ki gɔt se. ¹⁴ Kɛn naajege jaay k'jeelki Isa se naan ooyoga ɔɔ duroga daan yoge tu num, bin se, naajege kic k'jeelki jeegen aalga kaal maakdɛ do Isa ki jaay ooyoga kooy se, ute doobm Isa se, Raa utu adɛn duru daan yoge tu kici. ¹⁵ 'Booyki, kɛse bo taar Mɛljege dooyno jeege ɔɔ naaje k'je j'asesin taada: bii kɛn Mɛljege adɛ baa se, naajegen j'utuki zɛɛɛ do naan ki se j'aki kɔɩ deel kɔɩ jee kɛn ooyga kooy se eyo. ¹⁶ Taa bii kɛn Mɛljege adɛ baa se, naan mala 'taadn makɔɩ, adɛ kund kulu magal kɔɩngɛ tu ɔɔ naan 'dan jeege. Naan kɛn se, k'tuuy pul Raa ɔɔ Mɛljege mala adɛ booy maakɩ raa ki ɔɔ jee ooyoga kooy doobm *al-Masi ki se, naadɛ se bo adɛ dur daan yoge tu deete. ¹⁷ Jaay bo Raa ajeki tɔsn naajegen j'utuki k'zɛɛrki, j'aki tum ute naadɛ tɛɛ ɔɔ j'anɩki baa dɔɔdn Mɛljege raan maakɩ gapar ki, ɔɔ j'aki baa ting ute naana gen daayum. ¹⁸ Ute taargen se bo, ɛdki 'kaay kaama naapge tu.

5

*ɩngki zɛɛr daayum
(Mt 24.36-51; Lk 12.35-40; Rm 13.11-14)*

¹ Genaamge, gen kaadɩna ute diin kɛn Mɛljege adɛ baa se, naase 'jeki j'asenga raan jaay ey sum, ² nakgen se naase mala kic bo 'jeelinɩki jiga: *diin Mɛljege adɛ baa se tecɩ aan gɔɔ debm boogɩ baado daan nɔɔr ki. ³ Kaad kɛn jeege deekɩ ɔɔ: «Naaje j'ingki ute tɔɔse ɔɔ nakɩ ajenki tujɩ maakjege lɛ gɔtɔga sum se,» kaad kɛn se sum bo, gɔtɔ se naar tujɩ kasak kasak, aan gɔɔ mɛnd mɛndkaama kɛn maakin tuunɩ gen koojo, ɔɔ bii kɛn se naadɛ 'kɔɩ kaan kɔt eyo.

⁴ Num, naase genaamge, naase lɛ ingki maakɩ gɔt kɛn ɔɔd ey se; taa naan se bo, bii se kic asen kɔɩ kɔkɩ do jise ki aan gɔɔ debm boog eyo. ⁵ Taa naase paac 'tɛdkiga gaan gɔt kɛn wɔɔɔ ɔɔ jee maakɩ katara ki; bin se naajege se jeegen lee maakɩ nɔɔr ki eyo ɔɔ maakɩ gɔt kɛn ɔɔd eyo.

⁶ Taa naan se j'ɔntɛn 'toodki bia aan gɔɔ jeegen kuuy bɔrse tood tood se, num j'ingki zɛɛɛ ɔɔ k'boɔb k'j'ɔkki rojege. ⁷ Jee toodn bige se lɛ, lee tood nɔɔr ɔɔ jee kaay koonge kic lɛ, lee taay toon nɔɔr. ⁸ Naajege se k'gaan katarge. Taa naan se, k'boɔb k'j'ɔkki rojege, kaal maakjegen do Isa ki ɔɔ maak-je kɛn k'j'ɔkki do jeege tu se j'adenki tuusn aan gɔɔ saapo. Naajege k'j'ɔndki dojege do *Raa ki naan bo debm ajeki kaaja, ɔɔ naan se tec aan gɔɔ debm ɔnd baay maala bo don ki. ⁹ 'Jeelki, Raa danjekiro se taa j'aki kɔɩ kaaja ute doobm Mɛljege Isa al-Masi ɔɔ taa maak-taarin 'booy dojege tu eyo. ¹⁰ Isa al-Masi se ooyga taa naajege, bin bo jeegen kɛn utu ing zɛɛɛ, ey lɛ jeegen kɛn ooyga kooy se, naajege paac j'ing k'dɔɔkki ute naana. ¹¹ Bin num ɛdki kaay kaama naapge tu ɔɔ 'tɔɔgki maakɩ naapge, aan gɔɔ kɛn naase lee 'tɛdinɩki tɛd se.

*Pɔl nan taarinɩna ɔɔ tɛdden tɔɔse
(Rm 12.17-21)*

¹² Genaamge, k'deekseni, naaje k'je jeegen jaay lee dabar tɛd naaba daanse ki se, aaldeki maak ki. Taa naadɛ se, Mɛljege bo ɔldeno taa asen tɔɔdɔ ɔɔ asen deje. ¹³ Taa naabm naadɛ tɛd daanse ki se ɔkdeki ɔɩɩ ɔɔ jedeki. Ingki ute tɔɔse ute naapa.

¹⁴ Naaje k'deekseni genaamge, jee kaar-naabge se 'mooyɛdeki. ɛdki kaay kaama jeege tun maakdɛ ing kaam kalaɩ eyo, ɔɔ jeege kɛn ɔk tɔɔg ey se 'noogɛdeki ɔɔ ɔɩki maakse 'tɛdn deere ute jeege paac. ¹⁵ Ɔndki kɔndɔ kɛn nam jaay tɛdi *kusin se, ɔnte tɛrlinsina, num daayum 'jeki gen tɛdn bɛɛ ute naapa ɔɔ ute jeege paac.

¹⁶ Daayum ɪŋki te maak-raapo. ¹⁷ Daayum 'tɔndki mɛtn Raa. ¹⁸ Ɔɔ maakɛɛ nakge tun aan dose ki paac se, 'tɔmki Raa. Kɛse ɓo nakɛ kɛn Raa maakinɛ jen ro ki ɔɔ anki tɛda, naasen kɛn ɔɔobm Isa al-Masi ki se.

¹⁹ Naabm *Nirl Salal je tɛda se, ɔntɛn 'gaasiŋki; ²⁰ jeegen jaay taad taargen teeco taar Raa ki se, taar naaden taad se ɔnte kuum kaaliŋki naanɛ ki. ²¹ Num maakɛɛ nakge tu paac se, aak ɔkiŋ jiga jaay ɓo, kɛn bɛɛ maak ki se, uunki. ²² Napar kusiŋge paac se ɔɔdki dose ro ki.

²³ Ɔn Raa mala kɛn ɛdɛki tɔɔse se, asen tɛdn aki tɛdn jee salal mala mala ɔɔ rose, kose ɔɔ nirlse se ɔn Raa anɛ ɓɔɔbm jiga ɔɔ bin se j'kɔŋ ne dim aak kus rose ki eyo ɓii kɛn Mɛljege Isa al-Masi adɛ ɓaa se. ²⁴ Raa danɛeno se, naanɛ 'kɔŋ tɛdn nakɛ se, taa naanɛ se debm tuj ɔrmiŋ eyo.

²⁵ Gɛnaamge, naase kic 'tɔndki mɛtn Raa taa naaje.

²⁶ 'Tɛdki tɔɔse gɛnaage tun paacɛn ɔɔobm al-Masi ki ɔɔ baam 'tɔkki naapa ɔɔnɔ aan gɔɔ gɛnaa naapge.

²⁷ Maam m'deekseni ute ro Mɛljege, kɛn maktubm se jaay ɔŋiŋkiga num, 'dooyiŋki naan gɛnaage tu paac. ²⁸ Ɔn Mɛljege Isa al-Masi 'tɛdn ute naase ɔɔ asen tɛdn bɛɛnɛ.

Maktubm ɣen k-dige ken Pəl raanɣin eglizn Tesalonik ki

Kupm mɛtn taar taadjeki doobm ɣen dooy maktubm ɣen k-dige ken Pəl raanɣin eglizn Tesalonik ki

Maktubm Tesalonik ɣen k-dige se, taadn mɛtn ko taar ken Pəl taaddɛnoga taad mɛtin maakɣ maktubin ken deet deet se. Biige ɛ deel deele ɔ gɔtɔ kic ɛ ɓaa ɓaa ute naaniɳa ɔ Isa ɛ aan te ey ɓɔrtɔ. Kɛse ɓo nakɣ ken ɔl jee al-Masigen Tesalonik ki uun nirdɛ ro ki. Tesalonik ki se, jee al-Masigen mɛtinge, taad ɔ: ɓii ken al-Masi ano ɓaa se, deelga (kon 2.2). Ɔ jee mɛtinge ɛ taad ɔ al-Masi utu ade naar ɓaa dey se, naade baate tɛdn naaba (kon 3.6-12). Maktubm ken Pəl raan ara se, je taadn jee al-Masige tun Tesalonik ki ɔ j'ɔnte naar tookɣ yɔkɔdɔ aan gɔɔ k'l'aaanga gɔtn kaan ki. Maakɣ kingɛ ken naade iɳg aak kaak kaam Isa se, adɛn kɔɳ gaasn ɣen tɛdn naabm ken naade an king ro ki eyo. Ter Pəl taadden ɔ kusin se ziif ɓaa ɓaa ute naaniɳa ɔ debm ken Pəl danɣin debm kusin se ɛ, nakgen kusin ɔk tɔɔgɔ do jeege tu paac se utu 'tɛdn kaam jina. Ken Isa ade ɓaa aan gɔɔ Mɛl jeege do naan ki se, debm kusina se naan utu an kutin kap. Bin se k'l'ing do mɛtɛkɛ ki.

Pəl ute Silban ɔ Timote raan ɔl tɔɔse jeege tun Tesalonik ki

¹ Ken ara maam Pəl ɓo m'raansɛn maktubm se ute Silban ɔ Timote jee *egliz ken maakɣ gɛgɛr ken Tesalonik ki, ken 'tɛdkiga ɣen Bubjege *Raa ɔ ɣen Mɛljege Isa *al-Masi.
² Ɔn Bubjege Raa ɔ Mɛljege Isa al-Masi asɛn tɛdn bɛɛɛ ɔ asɛn kɛdn lapia.

Pəl ɛd kaay kaama jee Raage tu

(1Tes 1.2-7; Plp 1.3-6,27-30; Mt 13.40-43, 25.31-46)

³ Genaamge, daayum naaje k'tɔɔm Raa taa naase ɔ kɛse nakɣ jiga ɣen tɛda, taa kaal maaksɛn do Raa ki se ziidn ɓaa ute naaniɳin dɛt dɛt ɔ maak-je ɔkki do naapge tu paac se kic ɓo, ziidn ɓaa ute naaniɳa. ⁴ Taa naan se ɓo naaje j'ɔs maanse maakɣ *eglizge tun kuuy se kic ɓo, naaje maak-je raap aak eyo taa naase utu aayki kaamse ɣen kaal maakse do Isa *al-Masi ki ɔ ute dubar ken jeege lee dabarse se ɔ ute nakgen ɔn ken aan dose ki kic ɓo, naase ɔn aasin ki.

⁵ Nakgen se je ajeki taadn kɔjn ɓɔr ken Raa utu kɔjn do jeege tu se ute doobiɳa. Bin ɓo Raa ɔn nakgen se jaay aan dose ki se taa asɛn tɛdn naase jeege anki kaasa ɣen ken kend maakɣ gaarin ki. Taa naan se ɓo naase lee 'dabarki se. ⁶ Deere, Raa se naan debm daan ki ɔ naan se utu dabar jee ken lee dabarse se. ⁷ Ɔ naasen maakɣ dubar ki se, Raa utu asɛn kɛdn gɔtn tɔl maaka ute naaje kalaɳ, ɓii ken jeege 'kaakɣ Mɛljege Isa ade ɓɔy maakɣ raa ki ute kɔdingɛn tɔɔg se. ⁸ Mɛljege ade ɓɔy ute poodn ɔk zir zir, taa utu dabar jeege jeel Raa mal eyo, ɔ ken baate ɓooy kuun taar Labar Jiga ɣen Mɛljege Isa se. ⁹ Dubar naade se Raa utu adɛn kutn kodɛ ɣen sɔrɔkina. Naade se utu 'tɛdn dɔkɔ ute Mɛljege ɔ kɔn kaakɣ tɔɔgin ken wɔr gɔtɔ kelɛɳ kelɛɳ se eyo, ¹⁰ ɓii ken Mɛljege ade ɓaa se. 'Bii ken se ɓo, jeege paacɳ ken aal maakɛ do naan ki an kaak se an tɔɔmɔ ɔ jeege jaay tɛdga jee naange se, naade an *nooko. Ɔ naase kic ɛ ute saadn naaje se, 'took aalkiga maakse don ki.

¹¹ Taa naan se ɓo, daayum naaje k'tɔnd mɛtn Raa taa naase, taa Raa asɛn tɛdn anki kaasa ro nakge tun naan dansɛno ro ki. Ɔ ɔn tɔɔgɣ Raa se asɛn noogo aki tɛdn nakgen jiga aan gɔɔ ken maakse jea ɔ kaal maakse se asɛn kɔl naase aki tɛdn naaba jiga. ¹² Bin ɓo jeege nookɣ ro Mɛljege Isa al-Masi taa naase, ɔ naase kic j'ase tɔɔmɔ taa naana ɔ kɛse bɛɛ ɣen Raajege ɔ ɣen Mɛljege Isa al-Masi.

¹ Genaamge, Meljege Isa *al-Masi utu ade baa do naajege j'utu j'aki tusn ceen ki. Taa naan se naaje k'taadsen j'oo: ² nirlse onten naar teece do onten 'beerki do taar ken jeege taad do *biin Meljege ade baa se aanga. Taar se ken nam taad taar teeco taar *Raa ki bo baado taadseni, lo ken nam kuuy bo taadsen ute taariina ey le ken nam bo taadsen do naaje bo k'raaniina, onten 'tookki do ki.

³ Ute doobm taar gay kic bo, onten konki nam asen derle. Bee ki se, kor jee dena 'koodn kund Raa se, Debm Kusin deelga te gotin* ken Raa an kutin maakn pood ki se, j'utu j'an kaakn tal. ⁴ Debm Kusin ese se 'gaasn jeege gen keem Raa ey le gen kerngn naan nakge tun kuuy. Bini, naan baa kend kisin king maakn Bee Raa† ki do taadn jeege tu deek do: maam se bo m'Raa.

⁵ Saapki tu kaad ken j'ingkiro tel se do nakge tun se maam m'taadsenoga ey la? ⁶ Borse Debm Kusin ken deel te gotin ese se nakn gaasin doobo se naase kic 'jeelinki; num ken kaadn Raa ondin se aasga jaay, naan utu ade teecn tal. ⁷ Tooon ken k'jeel metin eyo gen Debm Kusin deelga te gotin se borse naan ted tedn naabiina nabo bini debm gaasin doobo se 'tedn goto jaay bo j'utu j'an kaakn naan ade 'teecn tal. ⁸ Gotn se Debm Kusin deelga te gotin ese se j'utu j'an kaakin teecn tal, do ken Meljege Isa jaay ade baa se, ute kuul 'teecn taarin ki se sum bo an tooon mak do ute tooon se naan utu an kutn kap. ⁹ Ken Debm Kusin deelga te gotin ese ade baa ute tooon *Bubm sitange se, naan 'tedn napar nakn-koooge ute nakgen magal magal deel do se, taa an derl jeege. ¹⁰ Naan 'tedn napar nakgen jig ey se kaam dena taa an derl jeege ken baa baa gotn kut ki. Jee se 'kut se taa naade je tookn do taar ken met ki eyo. Ey num ken naade jaay booy uunoga kuun num, daan Raa adeno kaaja. ¹¹ Taa naan se bo, Raa olden saapm gen bi dode, ken olde naade aal maakde do nakn ken met ki ey se. ¹² Taa naan se bo jeege jaay baate tookn do taar ken met ki do maakde-raapo gen ted *kusiina sum se, booro utu koocn dode ki.

*Naase se jee Raa beer taadsenoga taado
(1Pr 1.2-9)*

¹³ Genaamge, naasen ken Meljege jese, daayum naaje k'toom Raa taa naase. Taa kaad ken Raa utu aal kaal duni se bo naan beer taadsenoga taado taa asen kaaja ute tooon *Nirl Salal. Naan tedsen naase 'tedkiga jee naange do aajse se taa naase 'tookkiga took do taar ken met ki. ¹⁴ Raa darseno se taa asen kaaja ute Labar Jigan gen *al-Masi ken naaje k'taadseno se, taa naase aki kend maakn *nookn gen Meljege Isa al-Masi ki.

¹⁵ Taa naan se, genaamge, 'daarki tooon do nakgen paacn naaje k'taadseno ute taarje, ey le k'raanseno maakn maktub ki gen teda se, ingki do ki.

¹⁶ On Meljege Isa al-Masi naan mala do Bubjege Raa ken jejeki, do ute been se, edjeki kaay kaam gen daayum ute nakn j'an ki kond dojege do Raa ki gen kon kaaja, ¹⁷ asen sel maakse do asen kedn tooon gen tedn nakgen bee, do bee ese se maakn nakge tun naase 'tedki ey le do taarge tun paacn ken naase 'lee taadki kici.

3

*'Tondki metn *Raa taa naaje
(Rm 15.30-32)*

¹ Genaamgen doobm *al-Masi ki, borse do taar tooon ki se, naaje k'je j'asen taada: daayum 'tondki metn Raa taa naaje, taa taar Meljege se naar wookn baa goto baa se paac do jeege an kaal maak ki aan goo ken naase aalinki maak ki se kici. ² 'Tondki metn Raa taa naaje kici, taa Raa ajen boobm ro jeege tun tooon eyo do ken jig ey se, taa jeege paac le took aal maakde do taar ken naaje k'taad se eyo.

³ Num Meljege se, naan debm tujn ormin ey se, naan asen kedn tooon do asen boobm ro *Bubm sitange tu. ⁴ Taa naase se, Meljege taadjenga maakje ki do naaje k'jeelin maakje ki, nakn naaje k'taadseno se, 'ted baansinki ute naaniina. ⁵ On Meljege asen tedn maakse

* 2:3 Debm Kusin ese se naan debm woooy Raa. † 2:4 Bee Raa ese se je taadn ute Bee Raa magal ken maakn geger ken Jeruzalem ki.

ki ɔɔ naase aki 'jeele Raa se naan̄ jejeki ɔɔ nakgen aan dose ki se naase an̄ki serke aan gɔɔ gen al-Masi serkiŋo se.

'Tɛdki naaba aan gɔɔ gen Pɔl se

⁶ Ɔɔ bɔrse genaamge, naaje k'taadseni ute ro Mɛljege Isa *al-Masi se j'ɔɔ: genaagen doobm al-Masi ki ken jee kaar-naabge ute naade ken baate king do taar naaje ken k'dooydeno ro ki ey se, naase iikki naatn cɛɛde ki dɔkɔ. ⁷ Taa naase kic 'jeelki, kaad ken naaje k'tingkiro tɛl se, naaje k'tɛdo te jee kaar-naabge eyo. Bin num, naase kic 'tɛdki naaba aan gɔɔ naaje. ⁸ Naaje j'ɔso te kɔsn nam cɛr eyo, num nɔɔrɔ katara naaje k'dabar k'tɛdo naaba j'ɔr k'narɔ tak tak taa k'je k'kɔɔpm kaam jise eyo. ⁹ Ey num naaje se j'ɔk doobo ken k'je se naase ajeki kɛdn kɔsɔ. Num ken naaje k'tɛdn naaba se k'je taa naase kic aki tɛdn naaba bini. ¹⁰ Ken naaje j'ingɔ gɔtse ki se, naaje k'taadsenoga taar se j'ɔɔ: Debm jaay je tɛdn naab ey se, ŋ'ɔntɛ kɔs kici.

¹¹ Ken naaje jaay k'taad bin se, taa naaje k'booyga booyo jee mɛtinge maakse ki se, jee kaar-naabge je tɛdn dim eyo, ɔɔ je bo lee tɔl dodege maakɲ taar jeege tun ɔlden naade eyo. ¹² Jeegen bin se, naaje k'taadfen ɔɔ k'dɛjɛfen ute ro Mɛljege Isa al-Masi j'ɔɔ: k'tɛdn naaba, jaay bo k'kɔŋ dim j'an kul rode.

¹³ Num naase genaamge, 'tɛdki bɛɛ 'baaki ute naanse, ɔntɛn 'kɔɔrki. ¹⁴ Ken nam jaay baate tookɲ do taar ken naaje k'raaŋsesin̄ maakɲ maktub ki ara se, ɔɔdin̄ki gen don̄a, ɔntɛn tumki kalaɲ taa bin se, sɔkɔŋɔ an̄ tɔɔɔ. ¹⁵ Gaɲ ɔntɛn 'kaakin̄ki aan gɔɔ debm taamooyse, num 'dɛjin̄ki aan gɔɔ genaase.

Pɔl nar̄ taariŋa ɔɔ ɔɔd booro jee Raage tu

¹⁶ Ɔŋ Mɛljege debm tɔɔsɛ, naan̄ mala ute doobm gay kic bo asen kɛdn tɔɔsiŋa gen daayum. Ɔɔ ɔŋ Mɛljege se 'king ute naase paac.

¹⁷ Taar tɛdn tɔɔsn ara se, maam Pɔl bo m'raaŋsesin̄ te jim mala. Ken maam m'raan̄ga maktub tak bo, m'ɔnd jim ro ki bini. ¹⁸ Ɔŋ bɛɛ gen Mɛljege Isa *al-Masi se tɛdn ute naase paac.

Maktubm deet deet ken Pól raanjin Timote ki

Kupm m^{etn} taar taadjeki doobm gen dooy maktubm deet deet ken Pól raanjin Timote ki

Timote se bubin k^{od} Grék ð kon m^{end} Yaud ken aalga kaal maakin do Isa ki. Ron se, k'j'ojin kaam dena maakj kitapm gen Naabm jee kaan naabm Isage tu ð maakj maktubge tun Pól raaj eglizge tu se kici. Timote se, naan t^{edoga} naaba ð leedoga merte dena ute Pól kici. Pól e^{dinoga} naabgen ð^{og} ð^{og} se kaam jina, ð ken tap tap se ken maakj geger ken Tesalonik ki ute ken Korint ki. Timote se, Pól raaj olinga maktubge dio. Kaad ken naan raaj olino maktubgen di ese se eglizge se k't^{ondfenga} t^{ondo}. Ken ðp se je eglizge se j'aden k^{ond} doob ki ð j'aden noogj kaal maakde se t'edn kaal maakj mec. Maakj maktubin ken deet deet se, Pól dej jee al-Masige k'king ute t^{osse} ute naapa bin jaay bo taarde 'baa ute jee den se. Pól dej jee naan jee Raage tu aan g^{oo}: jee ken t^{edn} naaba maakj jee Raage tu ken noog jee daayge ute jee k^{oonge} ð jeegen lee t^{odde} ð dooyde. ð naan dej Timote ð n't^{edn} debm t^{edn} naabm jiga gen Isa al-Masi, taadin doobm naan n'kaakj do jee Raage tu, n'aden dooyo ð n'aden taadn nakj naade t^{ed} kici.

Pól raaj ol t^{osse} Timote ki
(Tit 1.1-4)

¹ Maktubm se maam Pól bo m'raanina, maam ken Isa *al-Masi ken j'ondki dojege don ki ute *Raa M^{el} Kaajjege se bo t^{edum} m't^{edga} *debm kaan naabm Isa al-Masi se. ² Maktubm se maam m'raanjin naai Timote ki. Naai se aan g^{oo} goonum mala taa naai aalga maaki do Isa al-Masi ki kici. On Raa Bubu ute M^{el}jege Isa al-Masi ai t^{edn} beede ai keejn doi ki ð ai k^{edn} lapia.

Ond k^{ond} ute jeegen dooy jeege ute do taarge tun met ki eyo
(1Tim 6.3-5; Gal 3.10-12,19-24; 2Tim 2.10-18; NJKN 26.9-20)

³ Maam m'je naai se 'k^{oorm} king Epez ki aan g^{oo} kaad ken maam m'baa ba Masedoan ki jaay m'taadio m'bo ðp inj g^{otn} ese se. Taa naai 'gaasn jee metingen lee dooy jeege do taarge tun met ki ey se. ⁴ Taadden kici j'onte king dookj taara gen taadn k'tusugen bubdege lee taadden se ð j'onte tuun metjil bubdegen nan ey se. Kese baano ute naajn taara maakde ki cere, ð on noogjeki eyo gen t^{edn} nakj ken Raa uuno doa jaay naajege k'j'aalki maakjege do ki se.

⁵ Naaje k'taadden bin se k'je taa naade 'je jeege. ð jeegen naade ade je se, ade je ute maakj kalan ken ok *kusin eyo, ute maak-saapm jiga ð kaal maakden ken aal do Raa ki se t^{edn} deer deer. ⁶ Taa jee metinge se onga gen t^{edn} nakgen ese se ð nakgen k'dooydeno se kic bo, naade resnga naatn, ðpden gen king taadn taargen ren ren sum. ⁷ Naade je t^{edn} jee magalgen jee jeel taadn tookj metn Ko Taar Raa jeege tu, *Ko Taar Raa se deere naade taadin ute maakde paac, nabo taar naade taad jeege tu ð dooyde se, naade jeel metin eyo.

⁸ K'jeelki Ko Taar ken Raa edo Musa ki se naan jiga, ken naajege jaay bo k't^{edki} aan g^{oo} ken naan lee taadjeki se. ⁹ K'jeel j'okki metin jiga jaayo taa jeegen t^{edn} nakj ute doobin bo Raa taado Ko Taarin eyo, num gan naan taad Ko Taarin jeege tun lee tuj doobina, jee ken tookin taarin eyo, ð jee ken beerin eyo, jee kusinge, jee t^{ed} nakgen ken naan je eyo, jee aalin maak ki eyo, jee t^{ool} bubdege ute k^{endege} ð jee ken t^{ool} jeege. ¹⁰ ð Ko Taar ken Raa edo Musa ki se kic taad jeege tun t^{edn} nakj sokonge ð gaabgen ees naapge, jeegen dug jeege bulu, jee taar-k^{oobge}, jee ken uun taar met ki eyo sum bo t^{ol} do jeege tu. Raa taado doobin se gen nakgen jig eyo paacj ken jeege lee t^{ed} jaay tujin taarin jiga ken k'lee dooy jeege se. ¹¹ Taar ken maam m'taad se kese bo Labar Jiga ken gen Isa *al-Masi ken taad *nookj Raa. Kese naan Raa ken beeki num jeege an t^{oom} se bo edumo Labar Jiga se kaam jima.

Pɔl tɔɔm Raa taa bɛɛ ken Raa tɛdɪn

¹² Maam tɔɔm Meljege Isa *al-Masi ken ɛdum tɔɔgɔ gen tɛdɪn naabiɲa. Maam tɔɔmin se taa naan aakum maam se debm m'aasiɲ gen tɛdɪn naabiɲ jaay naan ɛdumsɪn kaam jima. ¹³ Ey num, do dɔkiɲ se, maam m'taado taargen jig eyo roɲ ki m'dabaro jeenge ɔɔ m'naajiɲo kici. Gaɲ Isa al-Masi se ɛɛjumga dom ki, taa nakgen maam m'tɛdɪnɔ se m'jeel te metɪn eyo taa kaad ken se maam m'aal te maakum don ki ey bɔrtɔ. ¹⁴ Meljege se tɛdumga bɛɛ den aak eyo, taa naan se bo maam m'aal maakum don ki ɔɔ m'jena taa naaje ute Isa al-Masi se k'tɛdga kalaɲ.

¹⁵ Taar ken maam m'je taadn ese se taar ken met ki, ɔɔ bɛeki se jeege paac 'tookɲ taar se ute maakde paac: Isa al-Masi baado do naan ki se taa kaajɲ jee *kusinge. ɔɔ maakɲ jee kusinge tu paac se maam bo debm kusiɲ ken cirde paac. ¹⁶ Gaɲ Raa se ɛɛjumoga dom ki, ey num maam bo debm kusiɲ ken cir jeege paac se. Bin se naan je taadn jeege tu ute doobm maam se ɔɔ Isa al-Masi se naan debm maakiɲ deer bɛɛ eyo. Naan tɛd bin se taa 'taadn jeege tun utu kaal maakde don ki jaay kɔɲ *kaajɲ gen daayum se.

¹⁷ ɔɲ jeege paac *nookɲ Raa

ɔɔ aɲ tɔɔm gen daayum,

taa Raa se naan Gaarge gen daayum.

Raa se naan ting daayum zɛɛɛ,

ken nam ɔɲ aakiɲ eyo,

naan bo Raa kalaɲ lak,

daayum 'tɔɔmiɲki.

*Amin.

Pɔl dej Timote ɔɔ ɲ'aay kaamiɲa

¹⁸ Timote, goonuma, kɛse bo taargen maam m'ɔɲisiɲ kaam jii ɔɔ aan gɔɔ taar ken jee taad taar teeco taar Raa ki taado deete roi ki se, 'saap do taarge tun naade taado roi ki se, taa naai 'dɔ 'tɛdɪn naabm jiga. ¹⁹ Bin se naai aal maaki do Raa ki ɔɔ ɲng te maak-saapm jiga. Maak-saapm jigan se bo jee metɲnge rɛsɲga naatn, ɔɔ taa naan se bo kaal maakɲ naade aalo do Raa ki se naade rɛsɲga naatn. ²⁰ Maakɲ jeege tun ese se bo Imɛnɛ ute Alekzander. ɔɔ naade se maam m'ɔɲɲdega kaam ji *Bubm sitange, maam m'tɛdɪn naan se taa nakɲ se aden deje ɔɔ bin se, naade kɔɲ naajɲ ro Raa ey sum.

2

K'dej jeege gen keem *Raa

(1Pr 3.1-6; Tit 2.3-5)

¹ Nakɲ ken maam m'je deet deet se, m'je k'tɔnd metn Raa k'l'eemiɲa, k'seliɲ metɲa ɔɔ k'tɔɔmiɲa taa jeege paac. ² ɔɔ 'tɔndki metn Raa taa gaaringe ute tɔɔgge, bin se taa naajege j'aki kɔɲ lapia ɔɔ j'aki kiɲg ute maraadjeege ɔɔ j'aki kɔkɲ taariɲ ɔɲɔ ɔɔ j'aki lee aak bɛɛ naan jeege tu. ³ Kɛse nakɲ aak jiga ken tɔɔl Raa ki, naan bo ken Mel Kaajege.

⁴ Nakɲ ken tɔɔliɲ se, taa naan je jeege paac kɔɲ kaaja ɔɔ kɔɲ jeel-taar ken met ki. ⁵ Taa

Raa se naan kalaɲ sum,

ɔɔ debm daan Raa ute jeege se,

naan kic bo kalaɲ sum,

naan bo debkilim k'dariɲ Isa *al-Masi se.

⁶ Naan baado ɔɲ roɲ ooy taa dugɲ do jikilimge paac.

Naan tɛdɪn naan se je taadn ɔɔ kaadn se bo ken Raa ɔndiɲ ɔɔ je an kaajɲ jeege. ⁷ Taa naan se bo Raa ɔndum bɔrse m'tɛdga debm wɔɔkɲ taariɲ jeege tu ɔɔ *debm kaan naabm Isa al-Masi. Naan ɔndum se taa m'dooy jeege ken Yaudge ey kici ute taar Raa met ki se, taa naade kaal maakde don ki. Taar maam m'taad se taar-kɔɔb eyo, num taar ken met ki.

⁸ Ter maam m'je se, ken gɔtn gay gay kic bo ken gaabge jaay baa keem Raa se, j'uun jidege raan ɔɔ k'tɔnd meta ute maakɲ kalaɲ ken ɔk *kusiɲ eyo. J'ɔɲte tɛdɪn maak-taara ɔɔ j'ɔɲte tɛdɪn dɛkiɲ ute naapa.

⁹ Ɔɔ m'je mendge se kic j'ɔnte tuusn kalgen gen koono ken 'kol jeege aden kaakɔ naade sum se, num gaɔ k'ted rodege miskinge. Ɔɔ j'ɔnte kɔɔɔ dodege gen koono. J'ɔnte tɔl kɔdɔk bi gen daab, ɔɔ j'ɔnte tɔl meedgen ute rode ɔɔ j'ɔnte tuus kalgen ute rode. ¹⁰ Num nakɔ jaay ade tɛdn aak bɛɛ se, tamar ro eyo, num gaɔ k'ted nakgen jiga jiga. Kɛse bo mendgen ɔk taar Raa ɔɔ se nakɔ ken dɔɔdden naade ki. ¹¹ Ken mendge jaay baaga dooy gɔtn ken jee Raage tusn gen keem Raa se, j'ing kaam kalaɔ, k'booy taar debm ken ing dooyde se. ¹² Maam m'und te kulu mendge tu gen dooy gaabge eyo ɔɔ m'je mendge bo 'king do gaabge tu eyo, num mendge se k'j'ing kaam kalaɔ ɔɔ j'ɔnte kul taara. ¹³ Taa do kupm met ken deet se Raa ɔbo Adum bo deete, jaay bo ɔbo Awa. ¹⁴ Adum bo ɔɔ roɔ k'derliɔ deet eyo, gaɔ mɛnda bo ɔɔ roɔ k'derliɔ deete ɔɔ naaɔ baate tooko taar Raa ɔɔ ɔliɔ maakɔ kusɔ ki. ¹⁵ Naɔ mɛnda kic utu kɔɔ kaaja se, taa metjil gooniɔ naaɔ utu kooj se, naɔ naaɔ n'aal maakiɔ do Raa ki, je jeege, tɛdn roɔ mend salal naan Raa ki ɔɔ tɛdn roɔ miskini jaayo*.

3

*Naan jee Raage**(Tit 1.5-9; 1Pr 5.1-4; NJKN 6.1-6)*

¹ Taar ken maam m'je taadn ese se taar ken met ki, debm je tɛdn naan jee Raage se, naabm naaɔ je tɛda se naabm jiga aak eyo. ² Naɔ debm je tɛdn naana se, 'tɛdn debm ken ɔk taar dim roɔ ki gɔtɔ, ɔk mɛnda kalaɔ sum*, debm bɔɔb ɔk roɔna, debm saap tɛd naka ute doobiɔna, tɛd nakɔ jeege tɔɔmiɔna, debm kɔkɔ mɛrtge, ɔɔ debm jeel dooy jeege. ³ 'Tɛdn debm aay tɔtɔ deel te gɔtiɔ eyo, debm je kɔnd naapa ute jeege eyo, gaɔ 'tɛdn debm maakiɔ deere ɔɔ debm je taar eyo, debm maakiɔ tama eyo. ⁴ Bɛɛki se, 'tɛdn debm jeel king ute mɛndiɔna ɔɔ ute geniɔge ɔɔ geniɔge kic sookiɔ ɔɔ taariɔ naaɔ taadden paac se, naade uunu. ⁵ Taa debm jaay jeel king ute mɛndiɔ te geniɔge ey se, naaɔ 'tɔɔdn *eglizn gen *Raa se ɔɔ diɔ?

⁶ Ken naase jaay 'je aki kɔnd nam naan jee Raage num, ɔnte 'kɔndki debm utu aal kaal maakiɔ do Isa *al-Masi ki. Ey num, naaɔ 'magal roɔna ɔɔ Raa utu aɔ kɔɔɔ bɔɔɔ doɔ ki aan gɔɔ ken naaɔ ɔɔ do *Bubm sitange tu se. ⁷ Debm king naan jee Raage se, bɛɛki se, jee ken doobm Raa ki ey kic bo aɔ kaal maak ki. Ken bin ey num, naaɔ kend maakɔ sɔkɔɔ ki ɔɔ naaɔ kend maakɔ sɛɛ Bubm sitange tu†.

Jee tɛdn naabgen daan jee Raage tu

⁸ Jee tɛdn naabgen daan jee Raage tu se, bɛɛki se, naade se kic 'tɛdn jee jeege aalde maak ki, jee taad taardege di di eyo, jee aay tɔtɔ den eyo ɔɔ jee je gursn jeege cɛr eyo. ⁹ Naade k'kaal maakde do taar ken do dɔkiɔ k'jeel metiɔ ey jaay bɔɔse k'jeelga metiɔ se ute maak-saapm jiga. ¹⁰ Ken naase jaay 'je aki tɔnd jee 'tɛdn naaba daan jee Raage tu se, aak ɔkki naabdege jaayo ɔɔ ken ɔɔki te taar dim rode ki ey jaay bo, 'tɔnddeki 'tɛdn naaba daan jee Raage tu. ¹¹ Mɛndgen 'tɛdn naaba daan jee Raage tu kic se 'tɛdn mɛndgen jeege aalde maak ki, j'ɔnte tɛdn mɛnd kɔɔdn jeege, k'bɔɔb j'ɔk rode, ɔɔ do nakge tu paac se j'ɔnten tujɔ ɔɔmde.

¹² Jee tɛdn naabgen daan jee Raage tu se, 'tɛdn gaabgen mɛndge kalaɔ kalaɔ sum, ɔɔ jeel deɔɔ gendege ɔɔ jeel king ute jee maakɔ beedege tu. ¹³ Jee tɛdn naabgen daan jee Raage tu se jaay tɛd naabgen jiga se, kɔl jeege paac aden kaal maak ki. Ɔɔ ken baagga dooy jeege do taar Isa *al-Masi ken naaje k'j'aalki maakjege do ki se kic bo, 'taadn beer eyo.

Taar k'jeel metiɔ ey se bɔɔse Raa taadjekiga metiɔna

¹⁴ Maam m'raaɔi maktubm se taa ɔɔpɔga baata m'saap m'utu m'ai baa kɔɔɔ, ¹⁵ naɔ ken m'aan te yɔkɔd ey kic bo, maktubm se ai taada metn taar king jee Raage ute naapa. Jee

* 2:15 Aak JEN 3.15. * 3:2 Gɔtn iɔɔ tap bo jeel mɛnd se sum. † 3:7 Ken bin se Bubm sitange kɔɔ doobm aɔ tuj saadiɔna.

se bo *eglizn gen Raa zεεε. Naade se bo jee ok taar met ki se tōōgō aan gōō duli y ken gak bee tōōg se. ¹⁶*Taar met ken k'jeelki metin eyo, jaay Raa taadjeki metin se ken taadjeki king doobm Raa ki o j'aalki maakjege do ki. Taar se magal den dena nam an kon naaj eyo. Taar ese bo ken taad o:

*Al-Masi baado ted ron ted debkilimi se,

*Nirl Raa taad jeege tu o naan se bo debm ken ted nakn ute doobina.

*Kōdn Raage kic aakinga ute kaamde.

Jeege taaddega taarin jeege tun Yaudge eyo.

Jeegen do naan ken gotn baa se paac aalga maakde don ki,

o Raa uun baansin maakn raa ki o *nookinga.

4

Jee dooy jeege do taarge tun met ki eyo

(1Jn 4.1-3; Kol 2.16-23; 2Tim 2.4-6)

¹ Gan *Nirl Raa taad jeege tu tal o kaad ken jaay dunia oōpga gōōō an nan se, jee metinge se utu kon gen kal maakde do taar ken naaje k'j'aalki maakjege do ki se. O kuun taar sitangen lee derl jeege o tookn taar ken jig eyo ken sitange ol jeege jaay lee dooy jeege se bo oōō. ² Naade se utu kon rode jeege tun ted rode aan gōō jee taad taar met ki ken jee taar-kōōōge se o jee se bo ken maak-saapde tec aan gōō k'tōōcinga tōōc ute poodo, naade se bo ken utu aden kaan dala. ³ Naade dooy jeege o j'ōōnte tōōn naapa, ter naade taad jeege tu o nakn kōōgen metinge se kic bo j'ōōnte kōōō. Ey num, nakgen se *Raa aaldeno se taa jeegeen aalga maakde do Isa *al-Masi ki o jeel-taar Raa met ki se 'kōōō, o 'tōōm Raa taa nakn kōōgen ese se. ⁴ Taa nakgen Raa aalo paac se, jiga. Nakn jaay j'an kōōdn kund naatn tap bo gōōō. Ken j'ōōninga num, k'tōōm Raa. ⁵ Ken tedin nakge jaay ted *salal se taar Raa, ute tōōnd metn Raa ken k'lee k'tōōndki metin se.

*Debm tedn naabm Isa *al-Masi ken bee*

⁶ Nakgen se 'dooy genaagen doobm al-Masi ki, bin se naai 'tedn debm tedn naabm Isa al-Masi ken mec. Taar Raa ken j'aalki maakjege do ki ute taargen jigan k'dooyio se 'taadn jeege tu o naai se utu ing do ki jiga. ⁷ Ōōnte booy metn taar k'tusugen jig eyo ute taar ken mendgen magalge lee taad ren ren se. Num gan aay kaami taar Raa se okin oōō. ⁸ Debm lee tōōj ron se ron wōōgō o kese tedn jiga nabo cōōō sum. Num gan debm ken ok taar Raa oōō se, taar se noogin den cir nakgen baa se paac. Taa naan jeele taar se an kedn kaaja bōōse o daayum daayum.

⁹ Taar se taar met ki, beeki se, taar se jeege paac an tookn kōōn ute maakde paac. ¹⁰ Ken naaje jaay k'dabar roje o k'j'aay kaamje k'ted naaba se, taa naaje j'ōōndga kōōnd doje do Raa ken ing daayum zεεε. Naan bo Mel Kaajn jeege paac, naan aaj tap se jee ken aalga kaal maakde do Isa al-Masi ki. ¹¹ Taargen se bo 'taadin jeege tu o 'dooyde.

¹² Ōōnte kon jeege ai kaal maak ki eyo taa naai 'goon cōōō se. Gan naai bo 'taad doobo jee Raage tu ute taar taari ki ute kingi ute maak-je ken naai 'jende, ute kaal maakn ken naai aal do Raa ki, o ute lei ken aak bee naan Raa ki. ¹³ Kōō maam m'ai kon se taar Raa se daayum aay kaami 'lee 'dooyin naan jeege tu 'dejn jeege o 'lee dooyde ute taar se. ¹⁴ Tōōgē ken Raa edio o an tedn naabin se, Ōōnte kaakin aan gōō nakn cεεε. Raa edinsin se kaad ken Raa olo jeege taado roi ki o naan ken se bo, jee naan jee *eglizge tōōndio jide doi ki. ¹⁵ Nakgen se bo ken naai aden kōōn oōō, 'tedden ute maaki paac, bin se jeege paac ai kaaki naai, naan Raa ki se, 'ted bee baa baa ute naani naan jeege tu.

¹⁶ Ōōnd kōōnd do roi ki, o Ōōnd kōōnd ute taar ken naai 'lee dooy jeege se. Daayum aay kaami 'ted naan se. Ken naai jaay 'ted naan se num, bin se naai 'kon kaajn roi o 'kon kaajn jeegeen lee booy taari se kici.

5

Kese taar gen dejn jee Raage

(1Kor 9.7-14; Ep 6.5-8; 1Pr 2.18-20)

¹ Debm gaab-gwalo se ken an mooy num onte kaacin kaama, num gan taadin aan gwo bubu mala. Wo gaangen gaabge se kic okden jiga aan gwo genaage mala. ² Mendgen magalge se okden jiga aan gwo kenige mala. Wo gaangen mendge se okden jiga aan gwo genaagen mala kici, nabo ute maakn kalan ken ok *kusi eyo.

Kese taar gen dejn jee Raage taa mend-daayge

³ Mend-daaygen ok nam aden noog gwo se okden wno. ⁴ Ken mend-daay gam jaay ok gaange lo ok bugge se, gaange se k'dooy rode gen kaakn do jeege tun maakn beedege tu do bubdege tu ute kendege tu, ute naan se jaay bo, taadn wo naade ok taar *Raa se wno. Kese bo nakn ken taal Raa ki.

⁵ Mend-daay ing kali ki ken ok nam an noog gwo se, naan se ond don do Raa ki. Daayum naan eem Raa nwo kata ra wo selin metina taa an noogo. ⁶ Num gan mend-daay ken utu ing saap saap do nakge tun maakin je sum se, naan num utu ing zere, nabo doobm Raa ki se aan gwo debm ooyga kooyo. ⁷ Kese bo taargen naai an 'dooy jeege taa mend-daayge se j'kon ne dim aak kus gen taadn rode ki eyo. ⁸ Debm jaay aak do taasinge tu eyo wo aak do jeege tun maakn been ki ey se, debm bin se resnga ute doobm Isa *al-Masi. Wo naan se tedga nakn *kusi cir debm ken aal te maakin do Isa al-Masi ki ey wort.

⁹ Mend-daay j'an raan maakn mend-daayge tun jee Raage aden noog se, debm ok baara si-mee jaayo wo in bo gaabin kalan sum. ¹⁰ Beeki se, jeege paac an jeele naan se, mend tedn nakgen jiga, mend ul geninge jiga, mend ok mertge, tug je jee Raage*, noog jee daayge wo daayum naan je doobm tedn be.

¹¹ Gan mend-daaygen utu seem se, onte raan rode ute mend-daaygen jee Raage ade noog se, taa naade se jaay rode baagga je gaabge se, naabm Isa al-Masi se bona aden taal eyo wo je doobm 'tokn gaabge. ¹² Bin se naade utu kend maakn kusi ki taa doonk maakden deet deet gen tedn naabm Isa al-Masi se le, naade resnga naatn. ¹³ Ken m'wo j'onte raanden se taa ken k'raandenga num, naade tedn mend kaar-naabge wo lee kuun do bee jeege. Num gen kaar-naabdege sum eyo, gan naade tedn mend koodn jeege, taal taardege maakn taar jeege tu wo taargen gen taad ey kic bo, naade an taada.

¹⁴ Taa naan se bo m'je mend-daaygen seem se, k'tok gaabge wo k'j'ooj gaange, k'j'ok beedege wwo. Bin se jee taamooyjege se 'kon taar dim kusi rojege tu eyo. ¹⁵ Ken olum taad bin se, taa kengen metinge se res nga doobm Raa se naatn. Naade uunga doobm *Bubm sitange.

¹⁶ Mend aalga maakin do Isa al-Masi ki jaay ok mend-daay gam maakn taasinge tu num, n'aakin don ki. Onte kon *egliz bo an kaakn don ki, bin se egliz se 'kaakn do mend-daayge tun ken ok nam aden noog gwo.

Kese taar gen dejn jee naan jee egliz ki

¹⁷ Jee naan jee *eglizge tu ken jaay ted naabde aak jiga maakn egliz ki se, jee se j'aalden maak ki wo j'okden wno. Tap ki num jee ken lee taad taar Raa jeege tu wo dooy jeege ute taar Raa se naade se bo j'okden wno cir paac paac. ¹⁸ Taa Kitap deek wo: *Maran tiiko nakn tond geme se, j'onte kolin dim taarin ki ken an gaasn kwo.*† Wo ter got kuuy taar Raa taad wo: *Debm tedn naaba se k'j'ogin gotongina.*‡

¹⁹ Ken nam jaay ok mind debm maakn naan jeege tun egliz ki se, ken jeege dio lo mato jaay saadin ey se, onte 'kuun taarina. ²⁰ Jee naan jee Raage tun ted *kusi se 'mooyden naan jeege tu paac, bin jaay jee kuuy aakga kic, num 'beere.

* 5:10 Tug je jee Raage se je deekn wo: debm dood ok mertge jiga. Kese bo nakn ken Yaudge lee teta ken mertge aanga gotde ki. † 5:18 Aak Dt 25.4. ‡ 5:18 Aak Luk 10.7.

²¹ Maam m'tənd meti naan Raa ki, naan Isa *al-Masi ki wə naan *kədn Raage tun naan bəer təddeno se, uun taar ken maam m'taadi se, wntə baa metn nam ki wə wntə kooc metn nam.

²² Wntə 'naar gen kənd ji do nam ki wə wntə 'kəl doi maakŋ kusin nam ki. Naai mala 'bəəb roi bəe naan Raa ki.

²³ Wntə 'kaay maane kalin ki sum, num taa maaki lee wəni se aay tətŋ koojn bin cəkə, taa ai təəb.

²⁴ Kusin jee metinge se ken j'əndden te bəər ey kic bo tood tal, gaŋ gen jee metinge se j'ənddenga bəərə jaay metin teece. ²⁵ Bin se nakgen jigan ken jeege lee təd se kic bo toodn tal, anum gen jee metingen təd nakŋ jiga ken j'əŋ j'aakden ey se kic bo utu 'toodn tal.

6

Taar gen dejn jee al-Masigen bulge ute mēldege

¹ Bulgen kaam ji mēldege se, j'aal mēldege se maak ki wə j'uun taardege, taa jeege se 'naajn ro *Raa eyo wə dooy ken naaje k'lee k'dooy jeege se kic bo naade aŋ naaj eyo.

² Bulgen mēldege aalga kaal maakdege do Isa *al-Masi ki se, j'wntə kaakŋ mēldege se aan gəw j'aas kaasa. Taa naade k'tədga təd genaage kalaŋ ute mēldege doobm Isa al-Masi ki se, num gaŋ mēldege se, j'aay kaamdege k'tədden naabge jiga cir daala. Taa naabgen naade təd se təd jeege tun ken aalga kaal maakdege do Isa al-Masi ki ken Raa jedə.

Jeege dooy jeege do taarge tun met ki eyo wə ək maak-je do gurs ki

(Mt 6.19-34)

Kese bo nakgen ken naai utu an dooy jeege wə anden deje. ³ Ken nam jaay dooy jeege ute taargen kuuy met ki eyo, baate kəkŋ taar Mēljege Isa al-Masi ken jiga se wə baate tookŋ taar Raa ken naajege k'lee k'dooyki jeege se, ⁴ debm bin se magal roŋa wə naan se jeel dim eyo. Naan se aan gəw debm ək kəwŋ gen naajn taara, wŋga taara se naajn wŋ eyo. Jeege bin se bo ken əl jeege dəŋə, təd taamooyo, naaj jeege, wə terec taargen jig eyo ro jeege tu ute dode. ⁵ Naade tinŋ bo gen naajn taarge ute naapa sum, naade tinŋ bo gen saapm do nakge tun jig eyo salal. Aan gəw taar met ki lə naade jeel ey se, gen naade ki num naade saap wə naade ək taar Raa wəŋ se, ute naan se naade tədn jee nak denge.

⁶ Deere, ken naajege jaay j'əkki taar Raajege wəŋ se, doobm Raa ki se j'əkki nakgen den jiga aak eyo. Num gaŋ gen nakgen do naan ki sum se nakŋ naaje j'əkki se bo wŋ maakjege 'raapm do ki. ⁷ Naajege k'baakiro do naan ki se ute jijege sik, wə biin j'aki kooy kic bo j'aki tər lə gətn Raa ki ute jijege sik. ⁸ Ken j'əkki nakŋ kəsə, kaaye ute kal tuusu se bo bəejekiga sum. ⁹ Gaŋ jee je 'tədn jee nak denge se, wŋ *Bubm sitange naamde wə naade se əlga dodege maakŋ sēŋ ki. Naade lee je nakgen ken lee tuj jeege wə lee utde kap se. ¹⁰ Je gurs se naan bo ko *kusiŋge paac. Jee metingen tinŋ bo gen je naan se sum se, naade se iigga dəkə ute doobm Isa *al-Masi wə əlga rodege maakŋ dubar ki aan gəw debm j'əsiŋga kəs ute gərdə.

Pəl deŋ Timote

¹¹ Naai debm Raa se, nakgen bin se aan ro ki dəkə. Aay kaami 'təd nakŋ ute doobiŋa naan Raa ki. Ək taar Raa se wəŋə wə daayum aal maaki do Raa ki. 'Je naapi ute maaki paac, aay kaami wə 'təd debm dalul. ¹² Aay kaami 'do ək doobm Raa se təwə, kaajn naai wŋ se əkin təwə. Taa naan se bo Raa danjo, kese bo nakŋ ken naai mala taado naan jee denge tu, wə naai aalga maaki do taarge tun jiga se. ¹³ M'taadi naan Raa ki ken aalo nakgen paacŋ ute kode wə naan Isa *al-Masi ken taado saadin jiga naan təwə ken k'danin Pons Pilat se: ¹⁴ nakgen ken Raa taad wə gen tēda se əkin təwə. Wntə kəŋ jeege ai taadn taargen inŋ kus roi ki. 'Bəəb roi bini Raa adə kəl Mēljege Isa al-Masi ano tər lə maak ki. ¹⁵ Naan adə tər lə se kaad ken Raa mala bo əndinga kəndə:

Naan se bo Raa ken jeege paac təmiŋa,
naan kalin ki sum bo inŋ do nakge tu paac,

Naan Gaar gen gaaringe, naan bo Mel gen melge.

¹⁶ Naan kalin ki bo ken ting daayum zεεε,

naan ing gotn ken wōōō,

debm an kaas jaay baa cεεη ki se gōō*.

Nam bii kalan aakin te eyo,

ō borse kic bo debm an kōη kaakη naan se gōō.

Ōη jeege paac *'nookη roηa,

ō an jeelin daayum naan bo debm tōōō, *amin.

¹⁷ Gaη jee nak dengen borse do naan ki se taadden ō j'ōnte magal rodege, ō j'ōnte kond dodege do nak denge tun tedga sum bo utu kut se. Gaη j'aal maakdege do Raa ki, naan ken edjeki nakge paac ute maraadinā taa naaje j'aki king ute maak-raapo.

¹⁸ Taadden kici ō k'ted bεε jeege tu ō k'ted nakgen jiga se dena. K'ted jee kercelge ō nakdege se k'nigin ute jeege. ¹⁹ Bin se nakgen naade ted jeege tu se, aden toodn kōrbōtn jiga ō ken 'kōη kut eyo. Ō naan ki se naade utu kōη kaajη ken mala mala.

²⁰ Timote goonuma, naabm ken Raa edisin se bōōbin jiga. Maakη taarge tun reη reη ken tōōm Raa ey se, ōnte kōl taari maak ki ō maakη jeege tun metingen ted rode aan gōō naade bo jeel nakge kalin ki se, ōōd doi rode ki. ²¹ Taa jeel nakdegen ese sum bo maakde ki se jee metingen uunga kuun doobm Isa al-Masi se kic bo resηga naatn.

Ōη Raa asen tedn bεεηa.

* 6:16 Aak Ekz 33.20.

Maktubm gen k-dige ken Pəl raanjin Timote ki

Kupm metn taar taadjeki doobm gen dooy maktubm gen k-dige ken Pəl raanjin Timote ki

Maktubm Timote gen k-dige, ok dejn Pəl ken kaam mōtn. Kaad ken se Pəl dangay ki (kon 2.9), do den jeege resinga (kon 1.15; 4.10-16), do naan jeele oopinga baata naan utu 'kooyo. Taa naan se bo naan taad Timote ki, debm naade tedo naaba tele, ken naan jen aan goo goon maakin se taadin do n'ing lapia. Maktubm ken Pəl raan Timote ki se, taad metn taar kingina, gen naabina, do gen dooyin ken naan dooyo jeege, gen dubarin ken naan oho taa Labar Jiga gen Isa al-Masi se. Do naan taad taar ken naan dej Timote. Pəl dej Timote do edin kaay kaama kici taa naabm al-Masi se, naan utu dabara (kon 2.1-13). Pəl terl taadin do taar Raa se n'taadin ute doobina (kon 2.14; 4.15). Taa naan se Timote an kond te rona do n'unte king naajn taara do taarge tun metina. Jee tujge se, n'terlden naaga, n'uun bolotn king Pəl jiga se. Nakj jaay Pəl ute jee dooygen kuuy dooyo jee Raage se, naai 'tedin ute doobina. Naan taadin do, Kitap se k'lee k'dooyina. Taargen maakdege tu se «jiga aak eyo gen dooy jeege, do taargen ken k'lee dooy jeege met ki ey se le, naan taad tok metin toodn tal. Do Kitapm Raa se ond jeege do doob ki do taa jeege 'tedn nakj ute doobina naan Raa ki» (kon 3.16).

Pəl raan ol tōsin Timote ki

¹ Ken ara maam m'Pəl bo m'raanji maktubm se, maam ken *m'debm kaan naabm Isa al-Masi aan goo ken *Raa maakin jen ro ki. Naan bo olumo taa m'baa taadn jeege tu taar kaajn ken naan taadga taad do utu 'kedn jeege tu ute doobm Isa *al-Masi se. ² Maktubm se maam m'raanjin naai Timote ki, goon maak-jema: on Raa Bubu ute Meljege Isa al-Masi tedn beede, ai keejn doi ki do ai kedn lapia.

Pəl tōm Raa taa Timote (2Tim 2.1-12; Ep 1.3-7; 2Tes 2.13-15)

³ Maam se m'tōm Raa ken maam m'lee m'tedin naabin ute maakj kalan aan goo gen bugumgen lee tedo do dakin se. Nōro katara, ken maam jaay m'baan baa keeme se, daayum maam m'tond metin taa naai Timote. ⁴ Ken maam m'saapo do keemi ken naai eemo taa maam se, maam m'je ute maakum paac terl m'ai baa kaakj ute kaamum jaay bo, maakum 'raapo. ⁵ Maam m'saap do kaal maaki ken mala mala ken naai aal do *al-Masi ki se; kaal maakj bin se bugi mend Lois naan kic aalo maakin do Raa ki jaay bo koi Enis kic bo aalo maakin bin kici do borse maam jeel maakum ki, naai kic bo aal maaki do Isa al-Masi ki bin kici.

Pəl ed kaay kaama Timote ki

⁶ Taa naan se bo m'je m'ai taada: 'saap do naabm ken Raa edisin gen tēda se, kaad ken maam m'ondo jim doi ki. Do naabm se onte 'dirigina. ⁷ Taa Nirl ken Raa edjekiro se ajeki tedn j'aki beer eyo, num *Nirl Raa se, edjeki gaab-tōgo, maak-je do jeege tu do tedjeki k'boob j'okki rojege. ⁸ Taa naan se bo onten tedn sōkōnō gen tedn saadn Meljege; do onten tedn sōkōnō taa maam ken j'okum dangay taa *al-Masi. Num garj 'dabar ute maama taa Labar Jigan gen Isa ute tōogj Raa ken edi se. ⁹ Raa se naan bo debm aajjekiro jaay dangjekiro taa j'aki tedn jee naange. Num naan tedin naan se taa naajege bo k'tedkiroga ted nakj jig eyo, num taa been ken naan mala maakin jen ro ki. Do beē ese se, naan tedin ute doobm Isa al-Masi kaad ken naan taad te taa kaal do naan ey bōrtō, ¹⁰ do borse, Mel Kaajjege, Isa al-Masi se baado sum se, been se, naan taadin toodga tal. Taa Isa al-Masi se naan ok tōog do yo ki, do yo se naan tedga aan goo nakj cere; ute Labarin Jiga se Isa baanoga te *kaajn gen daayum ken 'kōj daar eyo. ¹¹ Taa Labar Jigan ese se bo, Raa tedum m'tedga *debm kaan naabm Isa, debm wōkōj taarina do debm dooy jeege. ¹² Taa naan se bo maam m'utu m'dabar dabar rōk se. Nabo sōkōnō tōolum eyo, taa debm maam m'aal

maakum don̄ ki se ɛ, maam m'jeeliṅa ɔ naan̄ ɔk tɔɔgɪ ken 'bɔɔbm nakgen paac̄ ken naan̄ ɔnum̄sin̄ kaam jim se bini 'kaan̄ bii ken kaam mɔɔtn̄ ken Raa utu 'kɔj̄n̄ bɔɔrɔ do jeege tu paac̄.

¹³ Ute kaal maaki ɔ ute maak-je ken naai ɔk do jeege tu ken doobm Isa al-Masi ki se, taar mɛc̄n̄ ken maam m'dooyi se, 'baa te naan̄ se. ¹⁴ Taar ken jiga ken maam m'dooyi se 'bɔɔbiṅ maaki ki jiga. ɔ *Nirl Salal ken utu maakje ki se ai noogo.

¹⁵ Naai 'jeele genaagen paac̄n̄ ken taa naan̄ Azi ki se, rɛsumga. Maakde ki se Pigel ute Ermogen kici.

¹⁶ ɔ̄n̄ Meljege 'ted̄n̄ bɛɛn̄ maakɪ bɛe Onezipor ki. Taa Onezipor se daayum ɛdum kaay kaama ɔ ken maam maakɪ dangay ki se kic ɔ, naan̄ sɔkɔn̄ tɔɔliṅ eyo taa maama.

¹⁷ Anum ken naan̄ aan maakɪ gɛgɛr ken *Rɔm ki sum se, naan̄ jem wɔrɔk wɔrɔk bini jaay ɔaa ɔjuma. ¹⁸ ɔ̄n̄ bii ken kaam mɔɔtn̄ Raa kɔj̄n̄ bɔɔrɔ do jeege tu se, Meljege Isa al-Masi an̄ kɛɛj̄n̄ don̄ ki naan̄ Raa ki. Bɛɛ ken naan̄ ted̄umo maakɪ gɛgɛr ken ɛpɛz ki paac̄ se, nam jaay jeeliṅ aan̄ gɔɔ naai Timote se gɔtɔ.

2

*Asgar gen *al-Masi*

¹ Naai goonuma, ɔk maaki tɔɔgɔ do bɛɛ ken doobm Isa al-Masi ki se. ² ɔ̄ taar ken naai 'booyo maam m'dooyo jeege naan̄ saadge tun dɛn se, taar se 'baa dooyiṅ jeege tun 'booy kɔkɪ metiṅ mɛc̄ taa naade 'kɔj̄n̄ kaasn̄ dooy taar se jeege tun kuuy kici.

³ Naai kic 'dabar te maama aan̄ gɔɔ asgar Isa al-Masi ken mɛc̄. ⁴ Asgar jaay je 'tol deb ken uuniṅ se, naan̄ ɔliṅ te nakgen jeege lee ted̄ se ey sum. ⁵ Aak jee taange se: debm aan̄ aanga te doobiṅa ɔ aanga deet jaay ɔ, j'aaliṅ aace*. ⁶ Debm aay kaamiṅ kurs maakɪ-gɔtiṅ se, ken maakɪ-gɔt se jaay oojga num, naan̄ ɔ kɔsn̄ nakiṅ deete. ⁷ 'Saap jiga do taarge tun maam m'taadi se. ɔ̄ Meljege ai ted̄i naai 'jeel kɔkɪ metn̄ nakgen se paac̄.

'Saap do Isa ken ooy teeco daan yoge tu se

⁸ 'Saap do Isa *al-Masi ki: naan̄ se teeco metjil Gaar *Daud ki. Naan̄ se ooyga ɔ duro daan yoge tu ɔ kɛse ɔ Labar Jigan ken maam m'lee m'taad̄ jeege tu se. ⁹ Taa Labar Jigan se ɔ, maam m'dabar bini, k'j'ɔk k'dɔɔkum aan̄ gɔɔ debm ken tujga tuj dim. Naɔo taar *Raa se, j'an̄ kɔj̄n̄ gaas eyo. ¹⁰ Taa naan̄ se ɔ, maam m'serk nakge paac̄ taa jee ken Raa bɛɛr tɔɔddenga tɔɔd do dɔkiṅ se, taa naade kic 'kɔj̄n̄ kaaja ute doobm Isa al-Masi ɔ 'kɔj̄n̄ *nookɪ gen daayum.

¹¹ 'Booyo! Taargen ese se taargen met ki:

Ken naajege jaay j'ooykiga te naan̄ se,
j'utu j'aki kɔj̄n̄ kaaja te naan̄ kici;

¹² ken naajege jaay k'dabarki ute naan̄ se,
j'utu j'aki ɔaa kɔsn̄ gaara te naan̄ kici.

Ken naajege jaay k'baatiṅkiga se,
naan̄ kic ajeki baat naajege kici;

¹³ ken naajege jaay k'tujkiga ɔrmjege se,
naan̄ se, daayum tuj ɔrmiṅ eyo,
taa naan̄ se 'kɔj̄n̄ baatn̄ roṅ eyo.

Debm ted̄n̄ naabm jiga naan̄ Raa ki

(1Tim 1.3-7,18-20; Tit 1.10-16, 2.11-15; 2Pr 2.1-22)

¹⁴ Taargen se paac̄ 'terl taaddesiṅa. Naan̄ Raa ki se, 'taadden ute tɔɔgi paac̄: j'ɔnte ted̄n̄ dekɛn̄ɛ do taarge tun metiṅge se. Taa naaj̄n̄ taara se nakɪ cɛɛ ɔ 'kutn̄ jee ken lee booyiṅ se. ¹⁵ Aay kaami, naan̄ Raa ki se 'ted̄ debm mɛc̄n̄ ken 'tɔɔl Raa ki, ɔ ted̄ aan̄ gɔɔ debm ted̄n̄ naabm ken ɔk sɔkɔn̄ eyo ken taad̄ taar Raa met ki ute doobiṅa naan̄ jeege tu. ¹⁶ ɔ̄d̄ doi do taarge tun jeege lee ul rɛn̄ rɛn̄ jaay rɛsn̄ ute doobm Raa se. Taa jeege lee ted̄n̄

* 2:5 Kaal aac̄n̄ ara se je taad̄n̄ ute laatn̄ tɔɔm ken j'ɔndiṅ don̄ ki.

naan̄ ese se, naad̄e daayum t̄ed̄ *kusiṅa baa ute naand̄e. ¹⁷ Taar naad̄e se aan̄ gōō du ken̄ oṅ eep eyo ḡ ḡ baa ute naaniṅa. Imen̄e ute Piletos se, metn̄ jee se kici. ¹⁸ Jee se resṅga ute taar met̄ ki. ḡ naad̄e taad̄ jeege tu ḡ: kaadn̄ ken̄ Raa utu dur̄ jeegen̄ ooyga kooy se, deelga. Bin̄ ḡ jee utu aal kaal maad̄e do Isa ki se, naad̄e tujd̄enga kaal maad̄e se kici. ¹⁹ Num̄ gaṅ metn̄ taar ken̄ Raa uuno metiṅ se, utu iṅṅ gōtiṅ ki tak; naan̄ se tec̄ aan̄ gōō kuun̄ metn̄ bēe ken̄ k'raaniṅ ro ki j'ḡ: «M̄eljege Raa se, jeel̄ jeenge» ḡ «Debm̄ jaay taad̄ga ḡ naan̄ gen̄ M̄eljege se, ṅ'ḡḡḡ doṅ ro kusiṅ ki.»

²⁰ Debm̄ maal̄ ḡk̄ bēe magal se maakṅ bēen̄ ki se, ḡk̄ nakgen̄ k'daap̄de ute daab̄ ḡ te pudda sum̄ eyo. Num̄ maak̄ ki se ḡk̄ nakgen̄ j'ḡḡḡ te nen̄je ḡ kengen̄ kaagge ḡ k'cōc̄ k'daap̄de kici. Nakgen̄ jiga se, k'j'ḡḡḡḡ ute biṅṅ biṅṅa ḡ kengen̄ metiṅge se, ken̄ k'lee k't̄ed̄n̄ naaba biṅṅ-raa. ²¹ Bin̄ num̄ debm̄ ken̄ ḡḡḡḡ doṅ ro kusiṅ ki ḡ t̄ed̄ roṅ *salal se, naan̄ t̄ed̄ga aan̄ gōō nakṅ jiga, ken̄ meliṅ ḡḡḡḡ ute biṅṅ biṅṅa. Ute naan̄ se naan̄ t̄ed̄n̄ naabgen̄ jiga ken̄ meliṅ maakiṅ jen̄ ro ki.

Debm̄ t̄ed̄n̄ naabm̄ M̄eljege

²² Anum̄ nakṅ *kusiṅ ken̄ gaan̄ kōḡge maad̄e je se, naai iik ro ki d̄ḡk̄. Num̄ 'je nakṅ te doobiṅa, daayum aal maaki do Raa ki, je jeege ḡ daan̄ jeege tun̄ lee eem̄ M̄eljege ute maakṅ kalaṅ se, naai iṅṅ te t̄ōōse ute naad̄e. ²³ Bin̄ num̄, b̄ere, ḡṅte k̄ḡl̄ doi do naajiṅ taarge tun̄ ren̄ ren̄ gen̄ jee d̄erlge se. Taa naai 'jeele, naajiṅ taargen̄ bin̄ se, lee baano baa ute mooyo. ²⁴ 'Jeele debm̄ t̄ed̄n̄ naabm̄ M̄eljege se, 'k̄oṅ mooy te jeege eyo. Num̄ naan̄ 't̄ed̄n̄ debm̄ je jeege paac, jeel̄ dooy jeege ḡ ser̄kṅ jee naajiṅ taarge. ²⁵ Jee ken̄ lee naaj taara se, naai 'taad̄ḡḡen̄ te taar urlu. Bin̄ sum̄ ḡ, daan̄ Raa utu aden̄ t̄erl̄ maad̄e ḡ naad̄e utu 'jeel̄ taar met̄ ki, ²⁶ ḡ naad̄e 't̄erl̄ 't̄ed̄n̄ jee met̄ekge ḡ ad̄e k̄oṅ teecṅ maakṅ ji *Bubm̄ sitange tun̄ ken̄ ey num̄ t̄ḡḡḡḡḡ t̄ḡk̄ bulu gen̄ t̄ed̄n̄ maakṅṅa.

3

Biigen̄ kaam̄ m̄ḡḡḡn̄ se utu 't̄ed̄n̄ ḡṅṅḡ

¹ Daala 'jeele! 'Biigen̄ kaam̄ m̄ḡḡḡn̄ se, jeege kinḡḡde utu aden̄ t̄ed̄n̄ ḡṅṅḡ. ² Taa biigen̄ kaam̄ m̄ḡḡḡn̄ se, jeege 't̄ed̄n̄ jee nak̄ḡṅṅe, 'je gurs, 't̄ed̄n̄ jee koonge ḡ 'magal rode. Naad̄e 'naajiṅ *Raa ḡ 'tookṅ taar ken̄ḡdege ute bub̄dege eyo. Jee se, b̄ee ken̄ k't̄ed̄ḡḡen̄ se kic ḡ naad̄e jeele eyo. Nakṅ ken̄ jee Raage aaliṅ maak̄ ki se, naad̄e uum̄ aaliṅ naan̄ ki; ³ naad̄e se ken̄ 't̄ed̄n̄ *kusiṅa jeege tu kic ḡ ḡḡḡen̄ dim̄ eyo, eṅ do jeege tu eyo, 't̄ed̄n̄ jee k̄ḡḡḡḡn̄ jeege, naad̄e oṅ b̄ḡḡḡ ḡk̄ rode eyo, t̄ed̄n̄ kusiṅ jeege tu kic ḡ maad̄e raap̄ sakan̄, ḡ nakṅ b̄ee tap̄ ḡ, naad̄e je eyo; ⁴ naad̄e je kud̄n̄ gōō jeege, 't̄ed̄n̄ jee maak̄-taarge, naad̄e magal rode aak̄ eyo ḡ nakṅ daa rode ḡ je se, naad̄e jen̄ cir̄ Raa. ⁵ Deere, naad̄e se, ken̄ aak̄de num̄ 'deekṅ ḡ jee se, jee ḡk̄ taar Raa ḡṅṅḡ, num̄ naad̄e se, t̄ōōṅṅ Raa tap̄ ḡ, naad̄e ḡḡḡ undiṅ naata. Anum̄ jee se, naai ḡḡḡ doi rode ki d̄ḡk̄. ⁶ Maad̄e ki se, jee metiṅge lee goon̄ baa bēe m̄end̄ge tun̄ ḡk̄ t̄ōōḡ doobm̄ Raa ki eyo ḡ aasiṅ do rode ki eyo, ḡ m̄end̄gen̄ se ḡk̄ maak̄je do nakge tun̄ jiḡ eyo ken̄ ḡḡḡen̄ maakṅ kusiṅ ki. Jee se lee d̄erl̄de taa aden̄ k̄oṅ kaam̄ jid̄e. ⁷ M̄end̄gen̄ se je ḡ 'dooy jeele taar met̄ ki, nab̄o naad̄e oṅ booy ḡkiṅ eyo. ⁸ Aan̄ gōō Janez ute Jambrez* baate tookṅ taar *Musa se, jee se kic ḡ baate tookṅ taar met̄ ki. Naad̄e se jee t̄ōōḡ eyo ḡ kaal maakṅ ken̄ naad̄e ḡ aal do Isa ki se kic ḡ, c̄ere sum̄. ⁹ Anum̄ naab̄de se 'k̄oṅ baa d̄ḡk̄ eyo, taa jeege utu aden̄ jeel̄ paac, naad̄e se jee t̄ōōḡ eyo aan̄ gōō Janez ute Jambrez se.

P̄ḡl̄ d̄ej Timote

(2K̄ḡr 6.3-10; 2Pr 1.19-21; NJKN 20.28-31)

¹⁰ Naai Timote se uunga b̄ḡḡḡtuma maakṅ dooy ken̄ maam̄ lee dooyo jeege se, kinḡuma, nakgen̄ ken̄ maam̄ m'saap̄ do ki gen̄ t̄ed̄a, kaal maakum do Isa ki, maakum ken̄ deere, maak̄-je ken̄ maam̄ m'ḡk̄ do jeege tu, kaay kaamum se, ¹¹ dubar ken̄ jeege lee dabaruma ḡ dubar ken̄ maam̄ mala m'lee dabara. Naai 'jeele nakṅ ken̄ jeege t̄ed̄umo dom̄ ki maakṅ

* 3:8 Do d̄ḡkiṅ se, Janez ute Jambrez se jee ken̄ lee ooj rode gen̄ d̄erl̄ jeege taa naan̄ Masar ki.

geger ken Antioṣn ken taa naaṅ Pizidi ki, ute kengen maakṅ gegeṅge tun Ikoniom ute ken Listir ki se, deere, gōtn se jeege dabarumga den aak eyo. Gaṅ Meljege ədumoga doma maakṅ nakge tun se paac. ¹² Anum 'booyo! Jee paacṅ ken je kəṅṅ doobm Isa *al-Masi əṅ se, naade se jeege utu aden lee dabara. ¹³ Anum jee *kusiṅṅe ute jee kərdge se le, utu 'tedn kusiṅ 'baa ute naade. Naade utu 'derl jeege əṅ naade kic jeege utu aden derl naade kici.

¹⁴ Num naai Timote taar ken jeege dooyio jaay naai 'tooko əṅ aal maaki do ki se, əṅṅ təṅṅ. Taa jeeṅ dooyio taar se jaay naai 'took do ki se le, naai kic 'jeelde. ¹⁵ Deere, gōtn naai iṅ baatiki tap bo, naai 'jeel taargen salal ken k'raaṅṅoga raanṅ maakṅ Kitap ki əṅ taargen se bo əṅ təṅṅ ken ai tedf naai 'jeel taara ken ai kaaja ute kaal maaki ken naai aal do Isa al-Masi ki se. ¹⁶ 'Booyo: Kitapm Raa se keṣe Raa mala bo ken əṅ jeege raanṅṅo. Taar se jiga aak eyo gen dooy jeege, əṅ taargen ken k'lee dooy jeege met ki ey se le, naanṅ taad took metiṅ tood tal. Əṅ Kitapm Raa se ənd jeege do doob ki əṅ taa jeege 'tedn nakṅ ute doobiṅa naan Raa ki. ¹⁷ Bin jaay bo, debm tedn naabm Raa se 'tedn debm meṅ, 'kəṅ daapm roṅa əṅ tedn naabgen jiga jiga.

4

'Taad Taar *Raa jeege tu

¹ 'Booy m'ai taada: naan Raa ki əṅ naan Isa *al-Masi ken ade baā kəṅṅ bəṅṅ do jeege tun zεεε əṅ do jeege tun ooyga kooy se, əṅ naanṅ ken ade baā aan gəṅ gaarge, m'əṅ: ² 'wəṅk Taar Raa jeege tu ken maakṅ gət ken jiga ey le əṅṅ kic bo, aay kaami. Ken naai 'dooyde dooy se, daayum udden bia, uunde kaamde, 'dejde əṅ 'mooyde. ³ Taa kaadiṅ utu 'kaan se, taar met ki se, jeege je aṅ booy ey sum, num naade je bo 'tedn nakṅ ken maakde jea. Taa naanṅ se bo naade 'lee baā gōtn jee dooyge tun den ken aden taadn taar ken aden kedn maak-raapo. ⁴ Taargen met ki se, naade 'je aṅ booy eyo. Nabo naade je bo 'booy taargen reṅ reṅ se. ⁵ Anum naai se, do nakge tu paac se, naai iṅ do meteki ki. Ken dubar aanga doi ki kic bo, aay kaami serkiṅa, aan gəṅ debm ken lee wəṅk Labar Jigan gen Isa al-Masi. Əṅ naabi se, 'tedn naṅṅṅ ute doobiṅa.

⁶ Anum maam Pəl se le, aan gəṅ j'əṅk k'təṅlumga *serke Raa ki. Əṅ bii kooyum le əṅṅga gəṅṅ. ⁷ Maam se m'tedoga ted bəṅ jet. Əṅ maam m'aanṅ m'aanga ute doobiṅa gōtn kaan ki əṅ m'bəṅbga jiga doobm al-Masi. ⁸ Bəṅse se, nakṅ kaal aacṅ ute doobiṅ* ken Raa amsiṅ ked se te booyum maakṅ raa ki. Keṣe Meljegen debm daan ken utu kəṅṅ bəṅṅ do jeege tu se bo amsiṅ kedn bii ken se. Əṅ naanṅ am kedn maam ki kalum ki sum eyo, num naanṅ utu 'kedn jeege tun paacṅ jeṅa əṅ utu iṅṅ aak kaamiṅ bii ken naanṅ utu ade baā se.

Pəl ed labariṅ Timote ki əṅ dejiṅa

⁹ Bin se, aay kaami 'baado əṅṅum keṣe. ¹⁰ Taa Demas le reṣumga, iṅṅ baaga geṅṅ ken Tesalonik ki taa naanṅ uunga nakṅ *dunia bo ciri. Kresen se, j'əṅliṅ baaga taa naanṅ Galat ki əṅ Tit kic bo j'əṅliṅ baaga taa naanṅ Dalmati ki. ¹¹ Əṅ Luk kaliṅ ki sum bo te maama. Ken naai 'baado baā num, Mark se 'baamsiṅo, taa naanṅ se utu am nooṅṅ maakṅ naab ki. ¹² Tisik se, maam m'əṅliṅ baaga maakṅ geṅṅ ken Epez ki. ¹³ Ken 'baakiro baā se, uunumo kal kuulum magal se ken maam m'əṅṅiṅo maakṅ geṅṅ Troas ki gōtn Karpos ki se. Əṅ 'təs 'baamo ute kitapge əṅ ken maam jeṅ tap tap se kengen k'teeldenga teel se.

¹⁴ Kəṅ-kərdn-təṅ ken roṅ Alekzander se, tedumoga *kusiṅ aak eyo. Nakṅ naanṅ ted se, Meljege utu aṅsiṅ tərլ doṅ ki. ¹⁵ Naai kic ənd kənd te gaabm se, taa do taar ken naaje k'dooy jeege se, naanṅ took do ki eyo paac paac.

¹⁶ Kaad ken deet deetn gōtn kəṅṅ bəṅ ki jaay, maam m'taad taargen am naakṅ kəṅṅ dom se, nam tap bo baā te metum ki eyo. Jeege paac reṣumo. Taa nakṅ naade ted se, əṅ Raa əṅte kəkdesiṅ əṅṅ. ¹⁷ Nabo Meljege mala se utu te maama əṅ naanṅ edumga təṅṅ bin bo maam m'taadga taariṅ jeege tu ute maraadiṅa əṅ taar Raa se, jeeṅṅ ken Yaudge ey se kic bo paac booyga. Əṅ Meljege se le, aajumga taar tupiy ki. ¹⁸ Meljege se, maakṅ

* 4:8 Aak 2Tim 2.5.

gɔt ken ɔɔŋɔ paac se utu am kɔɔɔn doma ɔɔ am kaaja taa ansum ɔaa maakɔ gaariŋ ken maakɔ raa ki. Ɖŋ daayum daayum Meljege se, jeege aŋ *nooko. *Amin!

Pɔl nan taariŋa ɔɔ raan ɔl tɔɔsiŋ kaam mɔɔtɔ

¹⁹ 'Tɛɔ tɔɔse Priska ute Akilas ki ɔɔ 'tɛɔ tɔɔse jeege tun maakɔ bee Onezipor ki kici. ²⁰ Erast se ɔɔpoga maakɔ gɛgɛr ken Kɔrint ki ɔɔ Tropim lɛ, maam m'ɔŋiŋoga maakɔ gɛgɛr ken Mile ki, taa naan kɔɔŋɔ. ²¹ Kɔr kaadɔn kuulu 'kaan se, 'naar 'ɔaado ɔŋuma. Ebul, Pudan, Linus, gena mɛnd Klɔdia ute genaage paac tɛɔ tɔɔse. ²² Ɖŋ Meljege se 'tɛɔn ute naai. Ɖɔ ɔŋ naan asen tɛɔn bɛɛŋ naase ki paac.

Maktubm kɛn Pɔl raanɪn Tit ki

Kupm mɛtn taar taadjeki doobm gen dooy maktubm kɛn Pɔl raanɪn Tit ki

Tit se, lee tɛdɔga naaba tɛlɛ ute Pɔl. Kaad kɛn Pɔl jaay jee Kɔrint ki ɔaa tɛdɪn kɪŋɪn ɔɔn se, Tit se tɛdɔga tɛdɪn naabm mɛc. Kaad kɛn Pɔl jaay raanɪn maktub ese se, Tit utu taa naan Kret ki. Ɔɔ taa naan Kret se, maane gurug ɔlin daan ki. Gɔtn ese se naan noog jee al-Masige gen tɔnd daapm naabdege. Pɔl raan Tit ki se ɔɔ taadɪn doobm kɛn naan 'bɛɛr tɔɔdn jeegen kɛn 'tɛdn naan jee al-Masige (kon 1.5-16). Naan dejin ute doobm kɛn naan an kɪŋɪn ute jee al-Masige aan gɔɔ jee magal naanɪn ki, mɛnd paragge, gaan-kɔdɔge ute bulge (kon 2.15). Isa al-Masi ɛd ron serke se taa 'kɔɔdn do jikilimge paac maakɪn kusin ki (kon 2.14). Jee al-Masigen kɪŋɔde tɛdga kiji se, inɔ do taar kɛn se. Kaad kɛn Pɔl raan maktubgen di Timote ki ute kɛn naan raan Tit ki se, jee al-Masige jeelga Isa se ade kɔŋ ɔaa ɔorse eyo. Bin ɔo naade 'dooy kɪŋɪn kɛn aden noogo gen tinɔ ɔaa ute naande.

Pɔl raan ɔl tɔɔse Tit ki (2Pr 1.1-4)

¹ Kɛse maam Pɔl ɔo m'raanɪ maktubm se, maam kɛn ɔul *Raa ɔɔ *m'debm kaan naabm Isa al-Masi taa jeegen kɛn Raa bɛɛr tɔɔddenga tɔɔdo m'aden tɛdɪn naade kaal maakde paac do Isa al-Masi ki jeel-taar Raa mɛt ki, kɛn taad ɔɔ naade ɔk taar Raa se ɔɔnɔ. ² Taa naade kɔnd dode gen kɔŋ *kaajn gen daayum. Mɛtn taar kaajn ese se kɛse Raa mala ɔo taado taar se kaad kɛn naan aal te do naan ey ɔɔrtɔ ɔɔ Raa lɛ naan taad taar-kɔɔb eyo. ³ Kaad kɛn Raa jen ro ki jaay aan se, naan taad mɛtn taar kaajn se jeege tu, taar se ɔo kɛn naan ɛdumsɪn kaam jima. Kɛse ɔo taar kɛn Raa Mɛl Kaajjege ɔlum ɔɔ m'taadɪn jeege tu. ⁴ Tit maam m'raanɪ maktubm se, naai se aan gɔɔ goonum mala, taa maam ute naai se k'j'aalga maakje kalaŋ do Raa ki. Ɔn Raa Bubu ute Mɛl Kaajjege, Isa al-Masi ai tɛdn bɛɛde ɔɔ ai kɛdn lapia.

Naabm gen Tit daan jee Raage tun Kret ki (1Tim 3.1-7; 1Pr 5.1-4)

⁵ Maam m'ɔnɪo Kret ki se, taa naai 'tɔnd daapm naabm kɛn maam m'ɔnɪno doob ki se ɔɔ naai 'bɛɛr tɔnd naan *eglizge maakɪn gɛgɛrge tun taa naan Kret ki aan gɔɔ kɛn maam m'taadɪo se. ⁶ Debm kɛn naai an bɛɛr kɔnd se, debm kɛn ɔk taar dim ron ki eyo ɔɔ mɛndɪn kalaŋ sum. Genɪnge aal maakde do Isa *al-Masi ki ɔɔ taargen jig eyo se k'taadɪden rode ki eyo ɔɔ naade se jee booy uun taara. ⁷ Aan gɔɔ Raa ɛdɪnga naaba gen kaakɪn do jee naange tu se, debm naan egliz se 'tɛdn debm ɔk taar dim ron ki eyo. Debm bin se ɔnte tɛdn debm kɛn ɔɔ taar naan taadga sum ɔo 'tɛdn mɛt ki, ɔnte tɛdn debm maak-taara, ɔnte tɛdn debm aay tɔtɔ dɛna ɔɔ ɔnte tɛdn debm kɔnd naapa ute jeege. Ɔnte tɛdn debm kɔsn gurs jeege cɛɛ. ⁸ Gaŋ debm bin se 'tɛdn debm kɔkɪn mɛrtge, debm je tɛdn nakɪn jiga, debm inɔ do mɛtɛkɪn ki, ɔɔ tɛd nakge ute doobɪna, debm *salal, debm ɔɔɔb ɔk ronɔ. ⁹ Labar Jigan gen Isa al-Masi se naan aal maakɪn do ki paac, kɛse ɔo taar kɛn naaje k'lee k'dooy jeege. Ɔɔ taar se ɔo kɛn an tɔɔŋɪn maakɪna ɔɔ an dejn jeege ute taar Raa jigan ese ɔɔ taadɪn jeege tun baate kaal maakde do taar Raa ki se ɔɔ nakɪn naade tɛd se mɛt ki eyo.

Jeegen dooy jeege do taarge tun mɛt ki eyo

¹⁰ Taa jeege dɛna baate kuun taar jeegen naan jee Raage, maakde ki se Yaudgen aalga kaal maakde do Isa *al-Masi ki se, naade se ɔo kɛn dɛrl jeege ɔɔ dooyde ute taardegen rɛn rɛn se cir paac paac. ¹¹ Ɔnte kɔn jee se 'dooy jeege, 'dooy kɛn naade lee dooy jeege se ɔl jeegen maakɪn beege tun mɛtin se uun taarden kɛn jig ey se, dooy kɛn naade lee dooy jeege se lɛ, lee ɔsn kɔsn jeege cɛɛ. ¹² Do dɔkɪn maakɪn jeege tun Kret ki se, deb kalaŋ debm jeel-taara deek ɔɔ:

«Jee Krēt ki se naade se paac jee taar-kəəbge, naade se ing aan gəə daagen naatn, naade se jee kaar-naabge əə əəpden bo kəsə sum.»

¹³ Taar gaabm taaf ro jeege tun Krēt ki se met ki, ken bin se naai 'mooyde makəŋə taa naade 'kaal maakde do taar Isa al-Masi ken salal se. ¹⁴ J'əŋte kuun taar Yaudgen lee taaf k'tusdege se eyo ute nakŋ jikilimge naade lee taaf gen tēda. Kese bo ken əŋ əŋde naade əŋ uun taar Isa al-Masi ken met ki se eyo. ¹⁵ Jee *salal doobm Raa ki aak nakge paac salal naande ki. Gaŋ jee tēd nakŋ *kusiŋə əə baate kaal maakde do Isa al-Masi ki se, nakŋ salal naande ki se, gətə. Naade ing bo gen saapm do nakge tun jig eyo naade tēd kusiŋ kic səkəŋ təəldə eyo. ¹⁶ Jee se tēd rode naan jeege tu aan gəə naade bo jeel Raa, gaŋ nakŋ naade tēd se tec gen Raa eyo. Nakŋ naade tēd se jeege aakdenga kic bo jede eyo, naade baate tookŋ taar Raa, əə nakŋ bēe tap bo naade əŋ tēd eyo.

2

*Pəl dej Tit taa jeegeen gəəlgə gəələ, gaan kədgə ute bulge
(1Tim 2.9-15; 1Pr 3.1-6; Ep 6.5-8; 1Pr 2.18-20)*

¹ Gaŋ naai se, 'dooy jeege ute taargen ken baa ute taar Isa *al-Masi ken salal se. ² Əə taad gaab-gəəlgə tu se əə k'boəb rode, k'tēd jeege aden kaal maak ki, k'j'ing do metekdege tu, j'ək taar Raade jiga, k'je jeege ute maakde paac əə do nakge tun ese paac se j'aay kaamde do ki. ³ Bin se mēnd-gəəlgə se kic bo taaddēn k'tēdn nakŋ ken təəł *Raa ki, j'əŋte kəədn jeege j'əŋte tēdn mēnd kaayge num k'dooy jeege gen tēdn nakgen bēe. ⁴ K'dejŋ mēndgen sēem se naŋə kic bo je gaabiŋə ute geningə, ⁵ k'j'ing do metekdege tu əə k'boəb j'ək rode bēe k'tēd mēnd king bēege, k'tēd mēndgen jiga k'booy j'uun taar gaabdege. Taa bin se nam kuuy kəŋ taadŋ ing kus ro taar Raa ki eyo.

⁶ Əə gaan kədgə se kic bo dejde j'ing do metekde ki, ⁷ do nakge tun baa se paac. Naai mala 'tēdn nakgen jiga ken jeege aakga kic num 'kuun bəłəti. Ken dooy jeege ute taar Raa se, dooyde ute maaki paac taa naade ai kaal maak ki. ⁸ Taargen naai an 'dooy jeege se, dooyde te taargen ken met ki ken jeege kəŋ taar ing kus maak ki eyo, bin se taa jee taamooyjege se səkəŋə aden təəłə taa naade əŋ te taar dim kusiŋ jaay gen taadŋ rojege tu eyo.

⁹ Taad bulge tu əə daayum k'sook mēldege tu do nakge tun k'tēdn paac. K'tēd nakgen 'raapm maakŋ mēldege əə j'əŋte naajŋ taara ute naade. ¹⁰ J'əŋte boogŋ dim mēldege əə daayum j'əŋte tujŋ ərmdege ute mēldege. Ken naade jaay k'tēd naaŋ se, 'kəl jeege paac kaal taar Raa Mēl Kaajjege se maak ki.

*Raa tēd bēeŋ jeege tu
(Ep 2.1-10; 1Pr 1.10-21, 2.13-16; 1Jn 3.1-3)*

¹¹ Taa Raa se taadga bēeŋə, bēeŋ se bo ken aaj jeege paac. ¹² Bēeŋ se, dooyjeki taa j'aki kəŋ nakgen jig eyo naaniŋ ki əə j'aki kəŋ gen dəŋ nakgen jee jeel Raa mal eyo lee dəŋ se kici. Bin se j'aki kəŋ king do naaŋ ken ara ki se, j'aki bəəbm kəŋ rojege, j'aki tēdn nakgen ute doobiŋə əə j'aki kəŋ taar Raa se əəŋə, ¹³ j'aki kaakŋ kaam bii ken Isa *al-Masi ade baa, naaŋ bo debm naaje j'əndki dojege dəŋ ki. Naaŋ bo Raa magal Debm Kaaja əə debm təəgə. ¹⁴ Isa al-Masi se, naaŋ mala bo əŋ roŋ ooy taa naajege taa ajeki dugŋ dojege maakŋ *kusiŋ ki. Əə naaŋ tugjeki kusiŋjege se, taa j'aki tēdn jee naaŋgen mala mala, jee daayum maakde raap sakaŋ gen tēdn nakgen jiga naaniŋ ki.

¹⁵ Kese bo taar ken naai an dooy jeege, an deje əə an mooy jeege ute təəgi. Əə naai se nam əŋten kaaki aan gəə debm cēe.

3

*Jee Raage tap bo king əə di daan jeege tun jeel *Raa mal ey se*

¹ Ter taaddēn kici jee Raage tu se əə gaaringə ute təəgge se k'sookden, əə k'tookden taarde əə k'daap rode gen tēdn bēe jeege tu. ² J'əŋte naaj nam, j'əŋte tēdn taara ute jeege j'ək jeege rode ki, daayum k'tēd jee dalul ute jeege paac.

³ Taa naajege kic bo do dakin se, k'tedkiro jee derlge k'baatekiro booy kuun taar Raa. Do naaje j'iigkiroga kiigi do j'ingkiro gen tedn nakgen jig eyo ken maakjege jea, j'ingki bo gen tedn nakgen *kusiina do k'tedki maak-kilimi ro jeege tu. Jeege jaay aakjeki kic jejeke eyo do naajege kic k'jeke naap eyo. ⁴ Gan kaadin jaay aas se, Raa Mel Kaajjege taad beena do naan se je jikilimge paac, ⁵ naaje se, taa k'tedkiro ted nakn doobin ki bo naan aajjeki eyo, num gan naan aak eejjeki keej bo dojege tu. Naan aajjeki ute *Nirl Salal ken tugjeki kusiinjege, do tedjeki j'oojjekiga kiji do terljekiga kingjege tedga kiji. ⁶ Raa oljekiro Nirl Salal ute maraadin se te Mel Kaajjege Isa *al-Masi. ⁷ Taa Raa te been se tedjekiga k'tedkiga jee lee ted naka ute doobin naanin ki gen kon *kaajn gen daayum ken j'utu j'ing j'ondki dojege do ki se.

⁸ Taar maam m'raanji se taar met ki, m'je taar se naai 'daar ro ki cirr. Taa jee aalga kaal maakde do Raa ki se 'kaay kaamde 'tedn nakgen aak be. Kese bo taar ken jiga ken 'noogj jeege paac.

⁹ Num gan onte lee je gotn naajn taargen ren ren, onte tuun metjil jeege, onte mooy te jeege, naajn taara te jeege ro do *Ko Taar ken Raa edo Musa ki. Taargen bin se onte kol doi maak ki. Taargen se taargen ren ren ken on noog nam eyo. ¹⁰ Debm jaay naai aakin gaan gaan jee Raage te naapa se, baa taadin do n'onte tedn naan se. Ken naan jaay baate booy kuun taari se, ter baa taad doolin kuuy daala. Ken naan jaay baate booy kuun taari num, debm bin se doo doi dokon ro ki naatn. ¹¹ Naai 'jeele debm bin se resnaga ute doobm Raa, do te kusiin naan lee ted on ey se, naan malin bo on booro don ki.

Pal ted tase jee Raage tun Kret ki

(1Kor 16.20-24)

¹² Tedga num m'utu m'ai kol Artemas ey le Tisik. Taa maakde ki se debm kalan ai baa noogo. Ken debm kalan jaay baa aan oniga naane num, naai aay kaami 'baado onum Nikopoli ki. Taa maam m'je baa king kaadin kuul ki se gotn naane. ¹³ Zenas ken jeel metn taar kon booro ute Apolos jaay baa baa merte se aakden dode ki onten kon dim aden baata. ¹⁴ On genaajegen doobm *al-Masi ki se kic bo dooy jeel tedn be taa 'noogj jeege ken, beeki num, j'aden noog se. Bin se kaal maakn naade aal do Raa ki se kon noogj jeege.

¹⁵ Jeege paacn ute maam gotn ara se tedi tase. Do naai kic ted tase genaajege tun doobm al-Masi ken Kret ki, naaden ken jejeke se.

On Raa asen tedn been paacki.

Maktubm kEn Pəl raanin Pilemon ki

Kupm metn taar taadjeki doobm gen dooy maktubm kEn Pəl raanin Pilemon ki

Pilemon se naan debm kEn k'jeel jeel gōtiṇa. Naan kic took aalga maakin do Isa ki ḡ naan se maakṇ jee al-Masige tun maakṇ geger kEn Kōlōs ki. ḡ naan se medn Pəl. Naan ḡk bulu kalaṇ k'danin Onezim kEn iin aano gōtin ki. KEn nakṇ ḡl jaay Pəl dōḡdo ute Onezim se k'jeel eyo. Kaad kEn se Pəl dangay ki. Naḡo Onezim se, naan kic ḡaa took aal maakin do Isa ki. Pəl uun doa je an kōl gōtn melin ki. Naan raan maktubm se je taa melin an kōkin aan gōḡ bul ey sum, num aan gōḡ gena doobm al-Masi ki. Kaad kEn naane se bul aanga jaay j'ōkinga se, k'tedin ḡḡḡ. Maakṇ maktubin ki se Pəl taadin te ute taa tōḡ eyo num taar urlu. ḡḡ naan le gaasin te gen kōkṇ Onezim aan gōḡ bulin eyo. Naḡo naan taad Pilemon ki ḡḡ ḡ'saapa ḡḡ taar se ḡ'taadin jeege tun kuuy kici, ḡḡ maak-je al-Masi se ed king kiji ḡḡ king jeege ute naapa se kic ḡo, naan terlin kiji.

Pəl ute Timote raan ḡl tōḡse Pilemon ki

(2Tim 1.1-5; 3Jn 2,6)

¹ Maktubm se maam Pəl ḡo m'raani maam kEn j'ōkum dangay ki taa Isa *al-Masi. Pilemon maam te genaaje Timote se k'tedi tōḡse. Naai kEn medn doje ḡḡ debm tedin naabm Isa al-Masi gōḡ naaje. ² Naaje k'ted tōḡse genaaje kEn menda Apia ḡḡ k'ted tōḡse Arsip ki kEn ted naaba ute naaje tele aan gōḡ asgar ceeje ki gen kudn ḡōḡḡ. ḡḡ k'ted tōḡse *egliz kEn lee tus bei ki se kici. ³ ḡḡ Bubjege *Raa ḡḡ Meljege Isa al-Masi asen tedin beede ḡḡ asen kedn lapia.

Pəl tōḡm Raa taa maak-je Pilemon ḡk do jee Raage tu

⁴ M'tōḡm Raa ḡḡ daayum kEn maam jaay m'ḡaa keem Raa se m'saap do naai ki, ⁵ taa maam booy jeegeen lee ḡḡs maan gen kaal maaki kEn naai aal do Meljege tu Isa *al-Masi ki ḡḡ ute maak-jei kEn naai ḡk do jee Raage tu paac se. ⁶ Maam m'tōnd metn Raa ḡḡ kaal maakṇ kEn tumjeki kalaṇ se 'tedn tōḡḡ, kese ḡo kEn taadn jeege tu bee kEn naaje j'ōkki ute Isa al-Masi. ⁷ Genaama, maak-jei kEn naai ḡk do jee Raage tu se raapunga maakuma ḡḡ edumga kaay kaama, taa maak-jei do jee Raage tu se seldenga maakde den aak eyo.

Pəl tōnd metn Pilemon ḡḡ ḡ'ōk Onezim se jiga

(Kōl 4.7-9; 1Kōr 13.4-7)

⁸ Taa di naai 'jeele ey num kEn m'dōk ute Isa *al-Masi se maam m'ōk doobm kEn m'ai taadn naabm kEn naai 'teda, naḡo maam m'je tedin naan se eyo. ⁹ Taa naaje k'je naapa se ḡo kEn maam m'je tōnd meti se. Kese ḡo maam Pəl kEn gaab-gōl j'ōkum dangay ki taa Isa al-Masi, ¹⁰ maam m'tōnd meti gen Onezim* kEn maam tedin tedga aan gōḡ goonum mala maakṇ dangay ki ara. ¹¹ Do dōkin se naan debm ḡḡ noogi te eyo, gan ḡorse se naan tedga debm kEn ajenki kōṇ noogo maam m'utu naai se.

¹² ḡorse maam terl m'ōli Onezim gōti ki, naan kEn tedga debm kōḡḡ maakuma. ¹³ Ey num m'je m'an gaasin ute maam maakṇ dangay ki kEn j'ōkum taa Labar Jigan gen Isa al-Masi. Beeki num, naai ḡo am noogo gan maam m'ōkinga naan ḡo gōḡ naai ki. ¹⁴ Naḡo ḡorse maam m'je m'an gaasin ey se, taa maam m'tōnd te meti ey ḡortō. Taa maam m'je naabm naai am ted se ute taa tōḡ eyo, num ute maak-jei mala.

¹⁵ Kaadn naane Onezim aan ḡḡnio gen ḡii kandum se, taa naan jaay ḡk terl ḡaa ḡḡiga num ḡaa ting te naai gen daayum. ¹⁶ ḡḡ ḡorse se naan aan gōḡ bul ey sum, gan ḡorse naan tedga bee cir bulu taa naan tedga gena kEn ḡḡḡ maaka. Maam se m'jena naḡo naai se an je den cir daala; taa naan kic debkilimi ḡḡ tedga gena doobm Isa al-Masi ki.

¹⁷ KEn naai jaay aakum aan gōḡ genaai doobm Isa al-Masi ki num, Onezim se ḡkin aan gōḡ kEn naai ḡkum maam mala. ¹⁸ KEn naan jaay tujiga dim lō ai kōḡḡ dim kic ḡo, ḡḡ

* 1:10 Onezim ute taar Grēk se je deekṇ ḡḡ: debm 'kōṇ tedin dim.

maam ɓo m'aisiŋ kɔgɔ. ¹⁹ Taargen m'utu m'ai taadn ara se, maam mala ɓo m'raanjisiŋ ute jima: maam m'aisiŋ kɔgɔ. Num gaŋ ɔnte tedi dirigi taa Meljege se naai kic maam m'ok see doi ki. See maam m'taadn se naai mala. ²⁰ Ken bin num genaama, taa Meljege naaje k'tedkiga kalaŋ se naabm se 'tedumsina, aan gɔɔ naaje te Isa al-Masi k'tedkiga kalaŋ se 'raapum maakuma. ²¹ Nakŋ maam m'raaŋi se m'jeeliŋ maakum ki naai se aŋ kɔŋ tɛda. Ɔɔ m'jeele nakŋ maam m'tɔnd meti se naai aŋ kɔŋ tɛdn cir naaŋ se.

²² 'Daapum gɔtn m'an ɓaa toodo gɔti ki kici. Taa keem Raa ken naase 'lee eemki se, maam m'ɔnd dom do ki. Taa bii kalaŋ m'utu m'asen ɓaa kɔŋɔ.

Pɔl ute mɛdiŋge tɛd tɔɔse Pilemon ki

²³ Epapras ken j'okiŋ dangay ki ute maam taa Isa *al-Masi se 'tɛdi tɔɔse. ²⁴ Ɔɔ Mark, Aristark, Demas, Luk naaden ken tɛd naaba ute maam kalaŋ se kic tɛdi tɔɔse.

²⁵ Ɔŋ Meljege Isa al-Masi asen tɛdn bɛɛŋa.

Maktubm ɣen Ɛbrege

Kupm mɛtn taar taadjeki doobm ɣen dooy maktubm ɣen Ɛbrege

Maktubm ɣen *Ɛbrege se debm ken raanɔn se, k'taad te roŋ eyo ɔ jee ken k'raandɛn maktubm se kic bo k'jeelde eyo. Debm ken raanɔ maktubm ara se, naan jeel ɔk Kitapm ɣen Raa dɔko ute jeege do dɔkin se jiga. Jee al-Masigen naan raandɛn maktubm ara se, 'tedn Yaudge. Jee al-Masigen ɣɔtn ese se, jaay nakgen ɔn lee aan dode ki se tedden maakde tuju ɔ kaal maakden mɛtn-jiki se kic bo baa urlga. Ɖo jee mɛtinge se, jenoga rɛsn ute doobm al-Masi se naatn. Anum naan raande se, je aden kedn kaay kaama. Ute doobm al-Masi ken Raa ɔliŋo se ɔl jikilinge taarde baa ute Raa (kon 1.1–2.18). Deere, al-Masi se naan Goon Raa ɔ naan se Raa mala mala. Ɖo naan baado tedga debkilimi mala mala (kon 1.3). Kooy ken naan ooy se aan gɔɔ jikilingen lee ooy se, kusin ken ɔk tɔɔɔ do jeege tu se, tɔɔgin se naan tedinga tedga ɣɔto (kon 2.14). Ute beɛ ken al-Masi ted se bo, jee took aal maakde don ki se 'kon baa cɛsn Raa ki (kon 3.1–5.10). Taa al-Masi se ook baaga bini aanga ɣɔtn Raa ki ɔ naan bo Raa ɔndinga tedga magal debm tedn serke Raa ki ɣen jee ken took aal maakde don ki (kon 5.11–10.31). Isa se tec aan gɔɔ magal ɣen jee tedn serke Raa ki do dɔkin se eyo taa naan se ting ɣen daayum. Maakɔ Kitapm ken Raa dɔko ute jeege do dɔkin se, jee tedn serke Raa ki se daayum naade lee tɔɔl mooso taa Raa aden tɔɔl kusinde. Num ɣan al-Masi se ed roŋ serke taa kusin jeege jɛ-kalan sum ɔ ɣen sɔrɔkina. Taa naan se bo borse jee al-Masige se ingga do doob ken kiji ɔ naade se 'kon terl ute metde ey sum. Bin bo kaal maakɔ ɣen jee do dɔkin se taaddesin taa aden tedn saada (kon 11-12). Saadn ken naan taadden ese bo ken edden kaay kaama maakɔ nakge tun ɔn ken aan dode ki ute nakɔ naam ken borse aan dode ki se kici.

*Raa taadjeki ute taar Goonina

¹ Do dɔkin se, Raa lee taado bugjege tu ute taar jee taad taar teeco taar Raa ki se met dena ɔ ute doobm jeege dena. ² ɣan borse se maakɔ biige tun kaam moɔtn ara se, naan taadjekiga ute doobm Goonina ɔ Goonin se bo, naan beer ɔndino ɔ edinga nakge paac kaam jina. Ɖo ute doobm Goonin se bo naan aalo nakgen baa se paac kici. ³ Goon ese se bo ken taad *nookɔ Raa ken wɔr ɣɔto kelɛɔ ɔ naan se tec Raa mala mala. Ute taar naan ken ɔk tɔɔɔ se bo, nakgen baa se paac naan tedde utu ting ɣɔtde ki. Ken naan jaay tug *kusin jikilinge aas sum se, naan ook baa ing maakɔ raa ki do ji daam Raa Sidburku ki.

Isa se naan magal cir *kɔdn Raage

⁴ Goonin se, Raa ɔndinga raan do kɔdn Raage tu ɔ bin bo ro ken Raa edin se, cir ɣen kɔdn Raage. ⁵ Taa bii kalan tap bo Raa taad te kɔdn ken gam eyo, ken an deekɔ ɔ:

Naai se, 'Goomuma,

jaaki maam m'taadn naan jeege tu paac maam bo m'Bubi.*

Ter daala kɔdn Raa ken gam tap bo Raa taadin te eyo, ken an deekɔ ɔ:

Maam se m'tedn Bubi ɔ naai le am 'tedn goonuma.†

⁶ Num ter daala, kaad ken naan ɔlo Goon paragin‡ do duni ki se, naan deek ɔ:

Ɖn kɔdumge paac kereɣɔ naanin ki.§

⁷ ɣen kɔdinge se Raa taad ɔ:

Naade se jee tedn naabumge,

naade se tec aan gɔɔ kuulu ɔ aan gɔɔ rɔn poodo.*

⁸ Num ɣen Goonin ki se, Raa taadin ɔ:

Gaar naai Raa se ting ɣen daayum,

ɔ jeege se le, naai tɔdde ute doobm daan ki.

* 1:5 Aak KKR 2.7. † 1:5 Aak 2Sam 7.14 ɔ 1Krk 17.13. ‡ 1:6 Isa se naan goon paragin kalan lak, ɣɔɔsin ɣɔto. § 1:6 Aak Dt 32.43 ɔ KKR 97.7. * 1:7 Aak KKR 104.4.

⁹ Naai le 'je nakɲ ute doobiɲa

ɔɔ nakɲ *kusiɲ se naai ɔɔf undiɲ naatn.

Taa naan se bo Bubi Raa, naan ɔɔyiga uubu doi ki gen maak-raapo ken taad ɔɔ naai se gaarge ɔɔ maakɲ parige tu se naai bo magal cirde.†

¹⁰ Ter Raa deekiɲ daala ɔɔ:

Kese bo naai, Mɛlje, do kupm met ki se naai aalo do naanja ɔɔ maakɲ raa le naai tediɲo te jii.

¹¹ Nakgen se paac utu 'tuju, gaɲ naai se tiɲɲ gen daayum.

Deere, maakɲ raa ute do naanja se utu 'kooy koono aan gɔɔ kala.

¹² ɔɔ naai utu aden tudn aan gɔɔ kala

ɔɔ utu aden pelekɲ aan gɔɔ ken k'lee k'pelekɲ kalge se.

Num naai le 'terl roi eyo ɔɔ daayum daayum naai iɲɲ gɔti ki.‡

¹³ ɔɔ taa bii kalaɲ tap bo Raa taad te kodiɲ ken gam eyo, ken an deekɲ ɔɔ:

'Baado iɲɲ do ji daamum ki,

bini jee taamooyige se maam m'aden 'tedn naai bo kiɲɲ dode ki.§

¹⁴ Kodiɲ Raage se tap bo naade nanje? Naade se jee kaan naabm Raagen paacɲ j'ɔɲ j'aakden eyo, ɔɔ Raa ɔldeno se taa noogɲ jeegen ken Raa utu aden kaaja.

2

J'ɔɲten kuum kaalki taar *Raa se naan ki

¹ Taa naan se bo, taargen naajege k'booyiɲkiro se, j'ɔkiɲki ɔɲɲ cir daala, ey num som j'aki kiɲɲ doob ki. ² K'jeelki taar ken *kodiɲ Raage taado do dakiɲ *Musa ki se, ɔk tɔɔɔ do jeege tu paac ɔɔ jeegen jaay baate kuuno taar se lo baate kiɲɲ do ki se, jee bin se do *kusiɲ ken naade ted se, Raa dabardenoga ute doobiɲa. ³ Anum naajege se, k'booyiɲkiga taar naan ken aajjeki ɔɔ taar naan se le cir gen kodiɲ Raagen taado Musa ki se. Bin num ken taar se jaay naajege k'l'uum j'aaliɲkiga naan ki num, naajege kic j'aki kɔɲ kaan kɔtn dubar ken se eyo. Metn taar kaajjege se, Mɛljege Isa bo uuno metiɲ taado deete ɔɔ jee ken booyo taariɲ naan taado se bo, taadjeki ɔɔ taaringe se, taargen met ki. ⁴ ɔɔ Raa mala taadga tal ɔɔ taar ara se taar met ki ute doobm nakɲ kaakɲ jeele ɔɔ ute nakgen naan tediɲ deel doa, ɔɔ ute napaɲ nakɲ-kɔɔbgen naan tediɲ ɔɔ bin bo naja naja kic Raa ediɲga *Nirl Salal aan gɔɔ ken naan maakiɲ jen ro ki.

Isa se naan Debm Kaajjege

⁵ Anum duni ken utu ade baa jaay ken naaje k'taadn metiɲ borse se, 'kɔɲ tediɲ kaam ji *kodiɲ Raage eyo. ⁶ Num maakɲ Kitap ki se, nam kalaɲ taadga tal ɔɔ:

Debkilimi se tap bo naan naja kaca jaay bo ken naai Raa saapm don ki,

goon debkilimi se tap bo aas di jaay bo naai aakiɲ don ki se?

⁷ Kaadn ken naai 'ted debkilimi ɔɔpo baata aas te kodiɲ Raa ey se, ɔkɔ sum.

Ter naai bo *'nookiɲa ɔɔ 'magaliɲ aan gɔɔ gaarge.

⁸ Nakgen paacɲ naai aaldeno se naai ɔɲiɲsiɲga kaam jina.*

Ken Raa jaay ediɲga nakge paac kaam jii se, ne dim jaay Raa ediɲ te kaam jii ey se, gɔto. Nafo borse nakge se paac naajege j'aakiɲki ute kaamjege se aan gɔɔ ted te kaam jii ey borto. ⁹ Gaɲ naajege j'aakki Isa se, kaad ken Raa tediɲo jaay naan ɔɲ roɲ ɔɔpo baata aas te kodiɲ Raage ey se, ɔkɔ sum. Taa naan dabaro ɔɲ roɲ ooy se, borse se, Raa nookiɲga ɔɔ magaliɲga aan gɔɔ gaarge. Bin bo ute bæ Raa se, naan ooyo taa jikilimge paac.

¹⁰ Raa se aalo nakge paac ɔɔ boɔbde tiɲɲ gɔtde ki. Bin bo Raa je ano baa ute geniɲge dena taa 'kend maakɲ nookiɲ ki. Taa dubar Isa ɔɲo se bo, Raa tediɲ naan ted aas naabiɲ ute doobiɲa. Isa se naan bo debm tɔɔf ɔlde gɔtn kaaj ki. ¹¹ Taa Isan ken debm tugɲ *kusiɲ jeege ute jee ken naan tugde kusiɲdege se, naade paac Bubde Raa kalaɲ ese sum.

† 1:9 Aak KKR 45.7-8. ‡ 1:12 Aak KKR 102.26-28. § 1:13 Aak KKR 110.1. * 2:8 Aak KKR 8.5-7.

Taa naan se bo ken Isa danjɔe ɔ naade k'genaange se kic bo, səkən tɔɔlin eyo. ¹² Taa naan se bo Isa deek Raa ki ɔ:

Maam se m'utu m'taadn taa naai genaamge tu;

ɔ ɔ gɔtn ken jeeige jaay tusnga se, maam m'ai tɔm daande ki.†

¹³ Ter Isa taad daala ɔ:

Maam se m'utu m'kɔnd maakum doi ki.‡

Ter naan taad daala ɔ:

Maam m'utu ara ute gaangen ken naai Raa edumo se.§

¹⁴ Bin bo aan gɔɔ gaan jikilinge paac ɔk daa roa ute mooso se, naan kic bo ɔk daa roa ute mooso tecde naade se kici. Bin bo ute kooy Isa se, Iblisn, debm tɔkɔ mind jeege, naan bo debm ken baano ute yo do jeege tu se, tɔɔgɔ naan ɔk se, Isa nanjɔsinga tak. ¹⁵ Bin bo jeege ting aan gɔɔ bulge taa naade beer yo ki se, naan aden kɔɔ kɔɔdn dode. ¹⁶ Deere k'jeelki, naan baado gen noogɔ kɔdn Raage eyo, num naan baado se gen noogɔ metjil *Abraamge. ¹⁷ Taa di naan ted roɔ debkilimi tec naajege genaange mala mala, bin bo naan ted *magal debm tedn serke Raa ki debm bɛe ɔ tuj ɔrmin eyo gen tedn naabm Raa. Taa naan se bo naan ed roɔ *serke gen tɔɔl kusin jeege. ¹⁸ Deere, Isa se naan dabaroga ɔ ɔɔgɔ nakɔ naama; taa naan se bo naan an kaasa gen naakɔ jeege nakɔ naama aan dode ki.

3

*Isa se naan cir *Musa*

¹ Genaamge, *Raa danjeno taa aki tedn jee naange. Taa naan se bo ɔndki saapse do Isa ki, naan bo debm kaan naabm Raa ɔ debm tedn serkɔ magal gen Raa. Naan bo ɔkjeki taasa ute Raa ɔ do nakge tun se bo, naajege k'j'aalki maakjege do ki ɔ k'taadki naan jeege tu. ² ɔ Isa se Raa bɛer ɔndin gen tedn naabinɔ ɔ maakɔ naabin ki se naan tuj te ɔrmin eyo, aan gɔɔ Musa ken tedo naaba maakɔ *Bee Raa ki paac jaay tuj te ɔrmin ey se*. ³ Kɛse doobinɔ ken Isa jaay *nookin eem cir gen Musa se tec aan gɔɔ debm kɔbm bee ken k'nookin cir bee ken naan ɔbo. ⁴ K'jeelki, bee tak bo ɔk mel kɔbin kɔbinɔ, num mel kɔbm nakgen ba se paac se, naan Raa. ⁵ Maakɔ Bee Raa ki paac se, Musa tedoga naaba tuj te ɔrmin eyo ɔ naan tedo naabin se aan gɔɔ debm tedn naaba gen taadn jeege tu nakɔ ken Raa utu aden taadn metin naan ki. ⁶ Num garɔ *al-Masi se, naan Goono, Goon ken tuj te ɔrmin eyo ɔ Bee Raa paac se Raa ɔnjɔsinga kaam jinɔ. ɔ naajege se bo aan gɔɔ k'bee naanɔ ken naajege jaay k'beerki eyo ɔ j'ɔndki dojege don ki ute maak-raapo se.

Raa 'kɛdn gɔtn tɔɔl maaka jeenge tu

⁷ 'Booyki taar ken *Nirl Salal taad maakɔ Kitap ki ɔ:

Jaaki jaay ken 'booykiga mind Raa num,

⁸ ɔnten 'tedki do mɔngɔ

aan gɔɔ ken do dɔkin bugsege baate tooko taarin se ɔ naan ken se, naade naaminoga do kɔf-baar ki.

⁹ Ter Raa taad ɔ:

Ute nakgen bɛe maam m'tedo baara si-sɔ se kic bo, bugsege naamumo ɔ naade je am 'kaakɔ metuma.

¹⁰ Taa naan se bo maam maakum taarum do jeege tun ese

ɔ maam m'taad ute maakum m'ɔ: Jee se le daayum lee terlum naaga

ɔ nakɔ maam ted se le, naade booy ɔk eyo.

¹¹ Ken maakum taarum se, maam m'naam taarum m'ɔ:

Jee se 'kɔɔ kend gɔt ken maam m'daapin gen tɔɔl maaka se eyo.†

¹² Genaamge, ɔndki kɔndɔ nam ɔnte kɔɔ maakin 'tedn aak kusu ken an kɔlin naan 'tookɔ kaal maakin do Raa ki eyo ɔ terl naaga Raa ken zɛer se. ¹³ Garɔ kaad ken naase utu 'tingki ting maakɔ kaad ken Raa danjɔ jaaki se, bii-raa edki kaay kaama naapge tu,

† 2:12 Aak KKR 22.23. ‡ 2:13 Aak Eza 8.17. § 2:13 Aak Eza 8.18. * 3:2 Aak Nmb 12.7. † 3:11 Aak KKR 95.7-11.

k'koyin tap bo goto; nakge paac tood tal. Do naan Raa ki se bo, nana nana kic bo 'baa taadn metn taarin taarina.

*Isa se *magal debm tedn serke Raa ki*

¹⁴ Taa naajege se j'okki debm tedn serke ken magal cir jee tedn serken baa se paac. Naan se ook baaga maakn raa ki cesn Raa ki. Naan se Isa, Goon Raa. Taa naan se bo kaal maakjegen do Isa ki jaay k'lee k'taadki metin jeege tu se, j'okinki toogo. ¹⁵ Deere, naajege se j'okki debm tedn serke magal ken aas kaakn taa-daayjege. Naan se onoga napar nakn naamge paac aan goo naajege, nabo naan se on ted te *kusi eyo. ¹⁶ Bin num j'onnten 'beerki, k'baaki gotn kaag do Raa ken debm ajeki keejn dojege tu do ajeki tedn bee kaad ken naaje k'jeki naan aajjeki noogo.

5

¹ *Magal debm tedn serke Raa ki tak bo k'beer k'j'odn maakn jikilimge tu gen tedn naabm *Raa taa tond daapm jeege naanin ki. Naan Raa ondin se taa an kedn nakge *serke do kojn mooso taa *kusi jeege. ² Magal debm tedn serke Raa ki se, naan kic bo ok toog eyo aan goo jikilimgen baa se paac, taa di jeegeen jeel ok metn doobm Raa eyo do tedn nakgen met ki ey se, naan aden keejn dode ki. ³ Aan goo naan kic ok toog ey se, naan 'kedn serke Raa ki taa kusi jeege sum eyo, num taa kusi naan malin kici. ⁴ Naan se kalin ki sum bo 'kon kuun ron raan gen tedn magal debm tedn serke Raa ki se eyo, num magal debm tedn serke Raa ki se, Raa mala bo beer addina aan goo ken naan beer addo *Aarun do dakin se.

⁵ Bin bo *al-Masi kic naan mala bo uun ron raan gen tedn magal debm tedn serke Raa ki eyo. Num naan se Raa bo beer addino do deekin do:

Naai se Goonuma,

jaaki maam m'taadn naan jeege tu paac, maam bo m'Bubi.*

⁶ Do got kuuy maakn Kitap ki kic Raa taadga taad do:

Naai se debm tedn serke Raa ki gen yemina aan goo Melkisedek.†

⁷ Ken Isa ingo do naan ki se, naan tond meta, eem noo do tooyo ute kaa-maane metn Raa ki naan ken je num an kon kaajn maakn yo ki. Do Raa se booyinga keemina taa naan se debm took uun taarina. ⁸ Isa se naan bo Goon Raa. Ute naan se kic bo naan aakoga dubar do ute doobm se bo naan deel ron gen tookn kuun taar buba. ⁹ Do Raa tedino naan ted aasoga naabin paac ute doobina do naan tedga debm *kaajn gen daayum gen jeegeen paacn took uunga taarina. ¹⁰ Anum Raa se taadga tal do naan se magal debm tedn serke Raa ki aan goo Melkisedek.

Kaal maakse se okinki toogo

¹¹ Do taarge tun se, naaje j'ok taarge dena gen taada, nabo ken j'asen taadn metin se tedjen onoo, taa naase se 'tedkiga jeegeen 'booy okki taara yokod eyo. ¹² Ey num do dakin tap bo naase k'dooyenoga dooy nakgen se do beeki num, naase kic aki tedn jee dooy jeege, nabo maam m'aakse naase se 'jeki j'asen dooy ute nakgen ken k'lee k'dooy jeegeen ken utu aal kaal maakde do Raa ki. Anum borse kic bo, maam m'aaksen naase se 'jeki bo j'asen kedn sia, ey num kosgen deer se, naase on aasinki eyo. ¹³ K'jeelki, debm utu aay kaay si se naan goon k'taace; debm bin se 'kon beer kuun nakn ute doobin eyo. ¹⁴ Num gan kosn deer se gen jee magala. Do naade se jeel ok nakn jiga do nakn ken *kusi, taa nakgen se naade lee tedn teda.

6

¹ Bin bo metn taar *al-Masi ken k'dooy jeegeen utu aal kaal maakde don ki se, j'oninki king gotin ki aan goo ken do kuun met ki, num naajege se, k'baaki ute naanjege taa j'aki tedn jee magala. J'onnten terl do nakge tun do kuun met ki se aan goo: ken gen terl naaga do nakge tun ajenki kol yo ki do j'aalki maakjege do *Raa ki; ² j'onnte kingki do dooy gen napar tugn daapm ro naan Raa ki do gen tond ji do jeege tu taa Raa aden tedn bee; j'onnten

* 5:5 Aak KKR 2.7. † 5:6 Aak KKR 110.4 do *Ebrege kon 7 kici gen Melkisedek.

kingki do taar ken Raa taad ðo jeegen ooyga kooy se utu duru daan yoge tu ðo taar ken Raa utu kɔŋŋ bɔɔrɔ kaam mɔɔtn gen sɔrɔkina do jeege tu. ³J'ɔnten kingki gɔtn ese sum, num k'baaki ute naanjege aan gɔɔ ken Raa maakin jen ro ki.

⁴⁻⁶K'jeelki, jeegen terlga terl naaga Raa ki ðo endga maakŋ *kusiŋ ki se, ey num naade se aakoga gɔtn wɔɔr ken iino gɔtn Raa ki, ɔŋga nakŋ nijim ken Raa ed jeege tu, ɔŋga *Nirl Salal ute jee Raage kici, naade naam ɔkga taar Raa se nijimi, naade jeelga king kiji ute al-Masi se ɔk tɔɔgɔ bɔrse ðo naan ki ðo ute naan se kic bo, ken naade jaay terlga naaga Raa ki se, doobm je kɔŋ kuuy jaay naade ade terl maakde ðo j'andeno terl gɔtn al-Masi ki daal se, gɔtɔ. Taa jee se, aan gɔɔ naade malinge bo tup tɔɔl Goon Raa se ro kaag ki daala ðo naade terl ɔlinga maakŋ sɔkɔŋ ki naan jeege tu.

⁷Aakki maakŋ-gɔtn jaay maane bɔɔy daayum maak ki se ken nakŋ kɔsiŋ maak ki jaay ooyga jiga mel maakŋ gɔt ki se, gɔtn se, Raa tedŋ bɛɛŋa. ⁸Num ken maakŋ-gɔtn se jaay iin muge ute kɔrɔndge sum num, maakŋ-gɔtn ese se ooj te dim ey se, gɔtn se Raa an naama ðo j'an toocŋ naatn gen sɔrɔkina.

⁹Jee maak-jemge, ken naaje k'taad bin kic bo naaje se k'jeele naase se utu ingki do doob ken jiga ken asen kaaja. ¹⁰Taa Raa se naan debm ted nakge ute doobiŋa ðo naan kɔŋ dirig eyo naabm ken naase 'tedŋkiro ute maak-jea taa naana genaasege tu ðo bɔrse kic naase utu 'lee 'tedŋki ted se. ¹¹Anum naaje se k'je maakse ki se nana nana kic bo nakgen naan 'ted bɔrse se ɔnte kɔŋŋna, num aay kaamin ɔnd don do nakŋ ken naajege j'ɔndki dojege do ki ken utu kaan ute doobiŋa bini kaan do taar tɔɔlin ki. ¹²ɔnte 'kɔrki, aayki kaamse, uunki doobm jee ken aal maakde do Isa ki ðo aay kaamde do ki ðo ute nakgen se bo naade utu 'kɔŋ nakŋ bɛɛ ken Raa taad ðo utu 'kedn jeenge tu se.

Nakŋ ken Raa taad ðo kedn jeenge tu se deere utu 'kaana

¹³Naase 'jeelki do dɔkiŋ se, Raa taadoga taad ðo utu kedn naka bugjege tu *Abraam ki. Kaad ken naan taadŋ taar se, naan naam taariŋ ute ron mala taa nam jaay magal cirin naan Raa se, gɔtɔ*. ¹⁴Naan taadŋ tal ðo: *Deere, maam se m'ai tedn bɛɛ dena, ðo m'ai dir metjili 'tedn den aak eyo.*†

¹⁵Taar ken Raa taad Abraam ki se, Abraam aay kaamin booyinga dena ðo aal maakin paac do ki ðo ute naan se, Raa baado edŋ nakŋ ken naan taadŋ ðo an ked se. ¹⁶Ken jikilinge jaay baa baa naam taarde se, naade naam ute ro debm ken magal cirde; bin bo taarde se naade tɔɔlin ute naam ken naade naam taarde se. ¹⁷Bin bo jee ken Raa taadoga taad ðo utu aden ked naka se, naan taaddesiŋ tal cir daala ðo naan se 'kɔŋ terl taariŋ kuuy eyo. Taa naan se bo do taar ken ese se, naan naam taariŋ do ki. ¹⁸Ute nakgen ken naan taad ðo utu aden keda ðo ute naam taariŋ ken naan naam se, k'jeelki ute nakgen di ese se, Raa se 'kɔŋ tedn taar-kɔɔb eyo. Bin bo naajegen ken j'ɔŋkiga gɔtn koomo gɔtiŋ ki se, taaringen di se bo ken edjekiga kaay kaam mec, ken ajeki kol j'aki kɔnd dojege tak do nakge tun ken naan taadjeki ðo utu ajeki ked se. ¹⁹Aan gɔɔ maal ken tɔɔgɔ ken lee gak daar markaba se, kɔnd do naajege kic bo ted kingjege se tɔɔg gan tec bin kici. ðo kɔnd do ese se end bini deel kal deer ken k'gaan gɔtn *Bee Raa ken *salal‡ ðo naan se baa bini aan gɔtn Raa ki mala. ²⁰Gɔtn ese se bo Isa endo naanjege tu ðo naan endo se taa naajege kici. ðo naan ted naan ese se, taa naan 'tedga *magal debm tedn serke Raa ki gen daayum aan gɔɔ Melkisedek.

7

*Melkisedek se naan gaarge ðo *debm tedn serke Raa ki*

¹Melkisedek se naan bo ingo gaar gen geger Salem ki ðo debm tedn serke gen *Raa Taaro. Kaad ken *Abraam iino gɔt ken naan tedo bɔɔrɔ ute gaaringe jaay baado baa se, Melkisedek bo dɔɔdŋna ðo ɔdŋŋ booro. ²Abraam nakgen jigan naan tɔso gɔtn bɔɔr ki paac se, naan nigŋŋ gɔtɔ kaam sik ðo ken kaam kalaŋ se, naan uun edŋŋ Melkisedek ki*.

* 6:13 Aak JEN 22.16. † 6:14 Aak JEN 22.17. ‡ 6:19 Aak Mt 27.51. * 7:2 Aak JEN 14.17-20.

Nakɲ ken maam m'je taadɲ deet se: Ro Melkisedek se je deekɲ ɔɔ: Gaar ken tɛd naka ute doobina. Ɔɔ tɛr naan se Gaar gen gɛgɛr Salem†, kɛse je deekɲ ɔɔ: Gaar ken ɛd lapia jeege tu. 3 Ɔɔ Melkisedek se, Kitap taad te taa bubin eyo, taa kon eyo, taa metjilin ken naan teecɲno ro ki eyo, ɔɔ taa koojin eyo ɔɔ taa kooyin eyo. Anum naan se tec Goon Raa ɔɔ naan se debm tɛdɲ serke Raa ki gen daayum.

4 K'saapki tu do Melkisedek ki, naan se magal aak eyo bini Abraam ken metjil gaan *Israelge baago do naan ki se kic bo, nakgen jigan naan tɔso gɔtn bɔɔr ki se, naan nigin gɔtɔ kaam sik ɔɔ ken kaam kalaɲ se, ɛdin naan ki. 5 Maakɲ *Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki se, maakɲ metjil gaan Lebige tu se, jee metinge se jee tɛdɲ serkge Raa ki ɔɔ gaan Israelgen kuuy se maakɲ nakdege tun paac se, naade nigin kaam sik ɔɔ ken kaam kalaɲ se edden naade ki. K'jeelki, naade se kic genaa naapge ɔɔ naade se paac teeco metjil Abraam ki. 6 Anum Melkisedek se naan teeco metjil gaan Lebige tu eyo, nabo Abraam nig nakinge kaam sik ɔɔ ken kaam kalaɲ se, ɛdin naan ki. Ɔɔ tɛr naan ɔdin booro Abraam ken Raa taadinga taad ɔɔ utu an kedn nakge se. 7 Deere k'jeelki, debm magal bo ɔɔd booro deb ken baata. 8 Gen metjil gaan Lebigen ken k'lee k'nig nakge kaam sik jaay ken kaam kalaɲ k'lee k'l'ɛdden se, naade se jikilingen lee ooyo aan gɔɔ jee baa se paac; Melkisedek kic ɔɲga bedina aan gɔɔ naade se, nabo Kitap taad ɔɔ naan se utu inɲ zɛɛɛ. 9 Lebi ute doobm metjil naan se, bɔrse kic gaan Israelge lee nig nakdege gɔtɔ kaam sik ɔɔ ken kaam kalaɲ se, naade utu lee edden. Bin num j'aki taad j'ɔɔki di: Lebi mala kic ute metjilin se, ute doobm bugde Abraam se, nakdegen k'nigin gɔtɔ kaam sik se, ken kaam kalaɲ se naade ɛdoga Melkisedek ki. 10 Deere, kaad ken se Lebi j'oojin te ey bɔrtɔ, num naan ken se, naan utu durn bugin Abraam ki kaad ken Melkisedek baado dɔɔd ute bugin Abraam se.

Isa se naan debm tɛdɲ serke Raa ki aan gɔɔ Melkisedek

11 Maakɲ *Ko Taar Raa ken Musa ɛdo gaan *Israelge tu se, k'jeelki gaan Lebige bo ken Raa bɛɛr tɔɔdden gen tɛdɲ *serke Raa ki. Ken naabde se jaay tɛdga ute doobin num, gen di jaay Raa 'bɛɛr 'kɔɔdn debm tɛdɲ serke kuuy aan gɔɔ Melkisedek se? Ken doobin ki num k'bɛɛr kɔɔdn metjil *Aarun ki sum ey la? 12 Ɔɔ ken jee tɛdɲ serkge Raa ki jaay k'pelekdenga ute taa bɛɛ kuuy se num, bin se Ko Taar ken ɔl k'tɔndde naade se kic bo j'an pelekɲ kuuy tak. 13 Taar se taad ute Meljege Isa ɔɔ naan se teeco taa bɛɛ ken kuuy. Ɔɔ taa bɛɛ naade se nam tap bo bii kalaɲ tɛd te naabm gen tɛdɲ serke Raa ki eyo. 14 Anum k'jeelki, Meljege Isa se teeco taa bɛɛ Juda ki. Kaad ken *Musa jaay taado taa *jee tɛdɲ serke Raa ki se, taa bɛɛ jeegen ese se, naan taado te taa naade eyo.

15 Daala, taar ken k'taadkiro do ki se, bɔrse toodga tal. Debm tɛdɲ serkɲ kuuy se, aanga ɔɔ naan se aan gɔɔ Melkisedek. 16 Ken ɔl jaay naan tɛd *debm tɛdɲ serke Raa ki se taa gen metjilin do naan ki eyo, num taa naan se ɔk tɔɔgɔ gen tinɲ gen daayum. 17 Taa naan se bo Kitap taad ɔɔ:

Naai se debm tɛdɲ serke Raa ki gen daayum aan gɔɔ gen Melkisedek.‡

18 Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki se ɔk tɔɔg ey jaay k'pelekin ute ken kuuy se, taa naan se ɔɲ noog te jeege den eyo. 19 Taa Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki se ɔɲ tɛd te dim aak bɛɛ naan Raa ki eyo. Num gan kond ken naaje j'ɔndki dojege bɔrse se bɛɛ cir paac paac ɔɔ ute kond do se bo ken tɛdjeki naajege k'gɔrki ute Raa se.

20 Tɛr do ki daala, ken Isa jaay Raa ɔndin magal debm tɛdɲ serke se, Raa naamga naam taarin jaayo. Gan gen jee tɛdɲ serke Raa ki ken kuuy se, Raa ɔɲ naam te taarin eyo.

21 Anum Isa se ken Raa jaay ɔndin debm tɛdɲ serke se, naan naam taarin ɔɔ:

Maam Raa Mele se, m'naamga naam taaruma

ɔɔ taarum se m'an kon tɛrl kuuy eyo, m'ɔɔ:

Naai se 'tɛdga debm tɛdɲ serke Raa ki gen daayum.§

22 Taa naan se bo ute Isa se kic bo, naajege k'jeelki *dɔɔkɲ ken Raa dɔɔk ute naajege se jiga cir paac paac.

† 7:2 Ro Salem se je deekɲ ɔɔ: lapia. ‡ 7:17 Aakɲen kon 13 ɔɔ KKR 110.4. § 7:21 Aak KKR 110.4.

²³ Ter daala, jee tēdn serkge se k'tolga dēna, nabo yo se ɔŋ ɔnde te gen tēdn naabde se gen daayum eyo. ²⁴ Num garj Isa se, naan ting gen daayum ɔɔ naabin ken naan lee tēd se kic le ting gen daayum. ²⁵ Taa naan se bo jee ken baado naan Raa ki ute doobm naan se, Isa ɔk tɔɔɔ ken aden kaajj gen sɔrɔkiŋa, taa naan se daayum ting zεεε gen tɔnd metn Raa taa naade.

²⁶ Isa se naan bo *magal debm tēdn serke Raa ki ken dɔɔdjeki naajege tu. Naan se debm *salal, ɔk tuj eyo ɔɔ ɔk *kusiŋ eyo. Anum ne dim jaay aŋ tum ute jee kusiŋge tap bo gɔtɔ ɔɔ naan se Raa uun baansinga raan ɔndinga do nakge tu paac. ²⁷ ɔɔ naan se aan gɔɔ magal tēdn serke Raa ki ken do dɔkiŋ se eyo. Naade se lee tēd serke taa kusiŋ naade malinge jaay bo tēd serke taa kusiŋ gen jeege se. Garj Isa se naan mala εd rɔŋ serke je-kalaŋ sum ɔɔ gen sɔrɔkiŋa. ²⁸ Magalgen jee tēdn serke Raa ki ken Ko Taar ken Raa εdo Musa ki tɔndde se, naade se jikilimge sum ɔɔ naade se ɔk tujuu naan Raa ki. Anum taar ken Raa jaay naam taariŋ se baado εnd gɔɔ Ko Taar ken Raa εdo Musa ki ɔɔ taar se bo ken tēd Isa tēd magal debm tēdn serke Raa ki gen daayum. Gooniŋ se bo tēd nakge paac aasiŋ ute doobiŋa.

8

Isa se naan bo *magal debm tēdn serke Raa ki gen naajege

¹Booyki! *Ko Taar ken naaje k'taadsen metiŋ se, kese bo napar magal debm tēdn serke Raa ki ken naajege k'l'ɔkki se. ɔɔ naan se ookga maakj raa ki utu iŋg do ji daam kaag do *Raa ki ɔɔ Raa Sidburku bo gaar magal ken cir nakgen ba se paac. ² Isa tēdn naabm *salal maakj *kɔrɔr Raa ken mala mala ɔɔ kɔrɔr se jikilimge bo daapiŋ eyo num Meljege bo debm daapiŋa.

³ Magal jee tēdn serke Raa ki paacŋ ken k'tɔndde se naja naja kic bo ɔk nakj ken naan 'kēdn Raa ki ɔɔ aŋ kɔjŋ mooso. Bin bo magal debm tēdn serke Raa ki gen naajege se kic 'kɔkŋ dim tak ken 'kēdn Raa ki. ⁴ Ken *al-Masi jaay debm do naan ki sum num, naan 'kɔŋ tēdn debm tēdn serke Raa ki eyo*, taa kaad ken se jee kuuy utu ken lee εd nakge *serke Raa ki aan gɔɔ ken Ko Taar ken Raa εdo Musa ki taadno se. ⁵ Naade se bee ken naade tēdn naaba maak ki se, naan se kaam nirli sum ɔɔ tec tec bo *Bee Raa mala mala ken maakj raa ki. Bin bo ken Musa jaay ba daap kɔrɔr magal se, Raa dejiŋ ɔɔ: *Aakiŋ jiga*. 'Baa daapiŋ 'tec raa raa aan gɔɔ ken maam m'taadisiŋ do ko ki se.† ⁶ Deere, bɔrse, naabm Isa se magal cir paac paac. Taa *dɔɔkŋ ken Raa dɔɔk ute jeege, ute doobm naan se jiga cir paac paac. ɔɔ Isa se naan bo daan Raa ute jeege ɔɔ ute doobm naan se, Raa taadga taad ɔɔ utu kēdn nakgen bee cir paac paac jeege tu.

*Dɔɔkŋ ken Raa dɔɔk kiji ute jeege

⁷ Ken dɔɔkŋ ken Raa dɔɔko ute jeege do dɔkiŋ se jaay tēd naabin aasga ute doobiŋ num, Raa se 'kɔŋ dɔɔkŋ ute jeege kuuy eyo. ⁸ Num ken Raa jaay mooy jeenge se taa *kusiŋ naade tēd se naan deek ɔɔ:

*'Booyki, maam Mēle m'taadsen m'ɔɔ biigen utu ade ba naan ki se,
maam m'utu m'dɔɔkŋ kiji ute metjil gaan *Israelge
ɔɔ ute taa bee Juda†kici.*

⁹ Dɔɔkŋ ken maam m'dɔɔko ute naade se

'tec aan gɔɔ dɔɔkŋ ken maam m'dɔɔko dɔkiŋ ute bugdege se eyo.

Kaad ken naane se bo, maam m'tɔkdeno jide ki

ɔɔ m'tɔɔd m'ɔɔddeno naatn maakj taa naan Masar ki.

Garj dɔɔkŋ ken maam m'dɔɔko ute naade se, naade tujga ɔrmdε ro ki.

Taa naan se bo maam m'terldeno naaga.

Kese bo taar Meljege taada.

¹⁰ Ter Meljege Raa taad ɔɔ: Taa dɔɔkŋ ken maam m'utu m'dɔɔk ute gaan Israelge,

* 8:4 Ken Isa jaay 'kɔŋ tēdn debm tēd serke Raa ki ey se, taa naan teeco metjil Juda ki.

† 8:5 Aak Ekz 25.40. ‡ 8:8 Taa bee Juda se maakj gaan Israelge tu kici.

ken biigen ade baa naan ki se, maam m'ade kedn jeele gen jeel doobumge
 do doobumge se m'adesin taadn komb maakde ki.

Maam m'aden tedn Raade do naade tedn jee maamge.

¹¹ Maakde ki se nam 'dooy naapin ute genaang gen jeel Raa ey sum,

taa jeege paac am jeelum maam Raa,

'kond do gaange tu bini 'kaan do jee magalge tu.

¹² Taa ute beem se, maam m'aden tool tujdege

do kusindege se m'an dirigin naatn.[§]

¹³ Ken Raa jaay dan dookn ken naan utu dookn ute naade kiji se, naan je taadn do dookn
 ken naan dooko deet deet se gotin deelga; taa nakn jaay daanin dokga se naan ooyga
 koono do dooga baata utu 'deele.

9

Raa se tap bo j'an keem j'oo di

¹ *Dookn ken *Raa dooko ute jeege deet deet se, ak doobge ute bee do naan ki ara gen
 keem Raa. ² Taa bee se naade daap *koror magal do gaangin goto kaam dio ute kal deere.
 Gotn naan ki se k'danin gotn *salal do gotn se ak loompoo ken ak jige cili do ak tabil, do do
 tabil ki se ak mappagen ken j'edinga ked *serke Raa ki. ³ Do bee maak ki ken naagn kal
 ki se, k'danin gotn salal cir paac paac. ⁴ Do gotn se ak bejenge gen daab ken k'lee k'toocn
 nakn oot nijimi do ak *sandukn ken Raa dook ute jeege do dokina do sandukn se naagina
 do maagina paac k'j'ooyin ute daab. Maakn sanduk ki se ak nakn ken k'daanin ute daab
 do maakn nak ken se ak kosoo ken k'danin maan*, sirdn gen *Aarun ken iino roonoo do ute
 tircil ken k'raanga raan ro ki taargen gen Raa dooko ute jeenge. ⁵ Do sanduk ki se, naade
 daap tond *kodn Raage dio ken k'dande cerubige ken taad *nookn Raa. Kod Raagen di se
 ak taa beekn keydege ken deeb taa sanduk ki se. Do sanduk ki se bo gotn ken k'lee k'siikn
 mooso ken url maakn Raa. Nabo borse, maam m'ok gotn ken m'asen taadn metn nakgen
 se paac eyo.

⁶ Aan goo nakge paac naade tondinga ute doobin bin se, *jee tedn serke Raage tu bii-raa
 naade end maakn bee ken naan ki se gen tedn naabde. ⁷ Num maakn bee ken maak ki se,
 magal debm tedn serke kalin ki sum bo, maakn baar ki se end je-kalan sum. Do ken naan
 end kend se, naan baan ute mooso gen serke jin ki tak, taa *kusiina do taa kusin gen jee
 denggen ken naade tedin jaay ond eyo. ⁸ Ute nakgen se *Nirl Salal je ajesinki taada do ken
 jeege jaay utu ted ted naabm maakn bee ken naan ki rok se, kese je deekn do doobm ken
 jeege an kend maakn bee ken maak ki ken gotn salal cir paac paac se j'utu k'j'oodin te ey
 borto. ⁹ Nakgen se kaam nirli gen nakgen borse aanga se. Taa nakgen k'jed serke Raa ki
 ute moosn ken j'oj Raa ki se aas eyo gen tugn daapm maakn debm ken baado keem Raa
 ute doobm ese se. ¹⁰ Nakgen se taad taa kosoo, taa kaaye, taa napar tugn daapm roa naan
 Raa ki do kese doobm ken jikilimge bo lee ted sum. Nakgen se os aay bini aan kaadn ken
 Raa baado terl nakge paac kiji.

¹¹ Num gan borse *al-Masi aanga, naan bo *magal debm tedn serke Raa ki ken baano
 ute bee ken naajeege k'naamin kiga naam se. Gen tedn naan ese se, naan end maakn koror
 ken magala do salal ken cir koror do naan ken jikilimge bo daapin se do koror se tec aan
 goo nakgen Raa aaldeno do naan ki ara ki se eyo. ¹² Ken al-Masi jaay end je-kalan gen
 sorokina maakn bee ken gotn salal cir paac paac se, naan end ute moosn baalge te moosn
 gaan marange eyo; num naan se ed moosn naan malina, bin bo naan dugjega dojege gen
 sorokina. ¹³ Ken moosn baalge ute gen kos-taarge ute burkn maran mend k'toolina do
 k'toocin jaay k'tos k'siikin do jeege tun rodege aak kusu naan Raa ki taa rodege se tedn
 aak bee naan Raa ki se, ¹⁴ met kando moosn al-Masi cir nakgen ese se! Taa al-Masi se
 naan debm salal ak kusin eyo do naan mala ed ron serke Raa ki ute toogN Nirl Salal ting

§ 8:12 Aak Jer 31.31-34. * 9:4 Maan ara se kosn ken Raa sidoo gaan *Israelge tu kaad ken naade
 tingo do kod-baar ki.

daayum se. Ɔo ute moosn naan se bo, tugjeki maakjege ken ok nakgen tɔol ser eyo ken ajeki kol yo ki, taa bin jaay bo naajege j'aki tedn naabm Raa ken zεεε.

¹⁵ Taa naan se bo al-Masi se, naan bo debm daan Raa ute jikilimge ɔo ute doobm naan se bo Raa dɔok ute jeege kiji. Naan ooy se taa dugɲ do jeege ken tujo kaad ken Raa dɔoko ute jeenge do dakiɲ se. Ɔo bin bo jee ken Raa danɗe se, naade 'kɔɲ bedde maakɲ nakge tun ken Raa bɔɔbinga bɔɔb gen daayum jeenge tu ɔo taaddenga taad ɔo utu adesɲ ked se. ¹⁶ Ken deba jaay raanjo ɔo: ken maam m'ooyga num nakumge se, nigɲki jeege tu se, debm bin se k'booy ken naan ooyga jaay bo, nakiɲge se j'an nigina. ¹⁷ Ken taar ken naan raanɲ se naan ooyga jaay bo ɔs aaye; ey num ken naan utu zεεε se, nam 'kɔɲ nigɲ nakiɲge eyo. ¹⁸ Taa naan se bo dɔokɲ ken Raa dɔoko ute jeenge do dakiɲ se ken jaay k'tɔol te moos ey se, naan ok tɔog eyo. ¹⁹ Ken *Musa jaay tus jeege ɔo naande ki se naan taadden tal *Ko Taar Raa ute taargen maak ki ken gen tedɔ se, jaay bo naan uuno mooso gen gaan maranɲe ute gen baalge ken k'tɔalde serke se ɔo naan deepina ute maane, naan terece kamb kaaga ken k'danɲ isop ɔo dɔokɲ te bεekɲ baatn aac kaace. Naan ɔlin maakɲ moos ki se ɔo naan siik mooso se do Kitap ki ɔo do jeege tu. ²⁰ Naan taadden ɔo: Kεse bo moosn ken taad ɔo Raa dɔokga ute naase. Naan taadseno doobɲ se, ɔkiɲki jiga.† ²¹ Ter mooso se, Musa siikiɲ ro kɔrɔr ken magala ɔo do nakge tun paacɲ ken k'tedn naaba maak ki se. ²² K'jeelki, maakɲ Ko Taar Raa ki se den nakge paac se mooso bo ken *tug daapde ted aak bεε naan Raa ki. Ɔo ken mooso jaay gɔtɔ se, kusɲ kic bo j'an kɔɲ tɔol eyo.

Moosn Isa kaliɲ ki sum bo ɔɔf *kusɲ jeege

²³ Ken nakgen do naan ken kaam nirl nakgen maakɲ raa ki jaay k'tugde ute mooso tak jaay ted aak bεε naan Raa ki se, nakgen mala mala maakɲ raa ki se kic bo je *serkɲ ken bεε cir paac paac tak jaay bo aden tugɲ daapm aak bεε naan Raa ki.

²⁴ Anum *al-Masi se end te maakɲ *Bee Raa ken jikilimge bo daapɲ se eyo. Taa bee ken jikilimge bo daapɲ se le, kaam nirl Bee Raa ken mala mala sum. Num naan se ook baaga maakɲ raa ki ɔo bɔrse naan utu naan Raa ki ɔo naan bo debm naakjege. ²⁵ Ey num *magal debm tedn serke Raa ki gen Yaudge se aanga baara tak bo naan lee end maakɲ *Bee Raa ki gɔtn ken *salal cir paac paac se ute moosn gen maalge. Num gan al-Masi end se gen kedn ron serke 'dɔol met den eyo. ²⁶ Ken bin ey num, kaadn naane gɔtn Raa aalo do naan sum se, naan dabar 'dɔol dena. Num naan se baado je-kalan sum bo do taar tɔolin ki; naan malɲ bo ed ron serke Raa ki taa tɔol kusɲ jeege. ²⁷ Debkilimi se ooy je-kalan sum ɔo ken naan ooyga se, naan baa naan Raa ki taa Raa an kɔɲ bɔrɔ don ki. ²⁸ Bin bo al-Masi se, naan kic ed ron serke je-kalan sum gen kɔɔdn kusɲ jee den se naatn ɔo ken naan ade baa kuuy se taa kɔɔdn kusɲ jikilimge ey sum, nabo taa 'kaajɲ jeegen ɲɲ aak kaak kaamina.

10

¹ *Ko Taar ken Raa edo Musa ki se taadjeki bo kaam nirl nakgen bεε utu ade baa naan ki sum; kεse taad te nakgen mala mala eyo. Anum ute Ko Taar ken Raa edo Musa ki se aanga baara tak bo jeege lee ted *serkɲ kaam kalan ese se sum bo *Raa ki, nabo jee ken lee baado naan Raa ki gen tedn serkgen ese se, serkdege se, ɔɲ aasde gen daapde kaakɲ bεε naan Raa ki eyo. ² Bin ey num jeegen lee tedo serkgen ese se, kaadn naane *kusɲdege se Raa tugdesɲga naatn gen sɔrɔkiɲa. Ɔo naade kɔɲ jeel rode ki naade se jee kusɲdege eyo, mɔɔtn naade tedn serke Raa ki taa kusɲdege ey sum. ³ Num gan serkgen ken aanga baara tak bo, naade lee ted se, ute naan se, naade jeel rode ki kusɲdege se utu gɔtin ki. ⁴ Taa moosn kɔs-targe ute gen baalge se, ɔɲ aas te gen kɔɔdn kusɲ jeege eyo.

⁵ Taa naan se bo kaad ken *al-Masi iiɲo gen baado do naan ki se, naan taad Raa ki ɔo: *Moosn maalge ute nakgen k'lee k'j'edi se tap bo, naai je eyo, num naai edumo roa.*

† 9:20 Aak Ekz 24.8.

⁶ *Maalgen k'təoldē jaay k'təocdē ute moosn ken k'təjo serke taa kusin se tap bo, təoli naai ki eyo.*

⁷ *Anum maam m'taado m'əw: Aan gəw k'raano do dəkin maakn Kitap ki taa maam se, maam m'ara se, m'baadoga, Raa, taa m'ai təd nakn maaki jea.**

⁸ *Deet deet se al-Masi taad əw: «Naai 'je te serkn maalge eyo, gen nakgen j'edi se eyo, əw naai je te jaay təol maal j'aisin təoc eyo əw ute serkgen k'tedi taa təol kusin jeege se eyo kici, nakgen se naai tap bo 'je eyo, taa naade se paac təoli naai ki eyo.» Ey num k'jeelki, serkgen ese se Ko Taar ken Raa edo Musa ki taadga taad əw jeege an lee tēda. ⁹ Ter naan taad əw: «Maam m'ara m'baado se gen tēdn nakn ken naai maaki jea.» Bin bo doobm ken jeege lee eem Raa do dəkin se əninga cēs ki əw naan baanoga ute doobm kuuy gəw ki. ¹⁰ Isa al-Masi se tēdga nakn ken Raa maakin jen ro ki; naan mala ed ron serke Raa ki jē-kalan sum gen sərəkina. Ute serkn naan se bo, naajege k'tedkiga jee *salal naan Raa ki.*

¹¹ *K'jeelki, *debm tēdn serke Raa ki se, nana nana kic bo, bii-raa naan daar ute jēna gen tēdn naabina. Daayum se, naan lee təd serkgen ese sum, nabo serkgen se, əw aas te gen kəodn kusin jeege eyo. ¹² Gan al-Masi se, naan təd serke met kalan lak taa kusin jeege se əw serkn naan se əs aay gen daayum əw borse naan utu ing do ji daam Raa ki. ¹³ Əw naan ki se, naan utu ing booy bini jee wəyinge se, Raa aden tēdn naan bo utu king dode ki. ¹⁴ Bin bo ute serkn naan təd jē-kalan se gen tugn kusin jeege se, jee naange se naan tēdden tēdga jee salal naan Raa ki gen sərəkina. ¹⁵ Naan se Nirl Salal kic bo ajeki tēdn saada taa taargen jaay naan taad əw:*

¹⁶ *Meljege Raa deek əw: Biigen ade baa naan ki se, maam m'utu m'dəwkj ute naade.*

Maam m'ade kēdn jeele gen jeel doobumge

əw doobumge se m'adesin taadn kəmb maakde ki.

¹⁷ *Ter naan taad əw:*

Kusindege ute tujdege se, məətn maam m'saapm do ki ey sum.†

¹⁸ *Anum, ken jeege jaay kusinde k'təoldesinga naatn se, məətn naade 'tēdn serke taa kusindege ey sum.*

K'baakiro naan Raa ki

¹⁹ *Bin bo, genaange, moosn Isa se tēdjekiga j'aaskiga gen kēnd maakn gət ken *salal cir paac paac se ute maraadge. ²⁰ Isa bo debm ədjeki doobm kiji əw gen kaaja ute doobm kal deer ken nəep se əw kal deer nəepm se le, taad te ron ken ooy ro kaag ki se. ²¹ Əw naajege j'əkki *debm tēdn serke Raa ki magala ken j'əndin naan bo naan *Bee Raa. ²² Bin num k'baakiro naan Raa ki ute maakn kalan, j'aalki maakjege paac don ki, taa *kusin maakjege tu se le Isa tug ədninga naatn maakn-saapjege tu əw rojege kic bo naan *tug daapinga ute maan jiga. ²³ Taar ken naajege k'taadki naan jeege tu j'əki j'əndki dojege do ki se, j'ənten naajki, taa Raa se naan tuj ərmin eyo, nakn naan taadga əw an təd se le, naan utu an tēdn deere. ²⁴ K'saapki do naapge tu ken ajeki kəl j'aki je naapa əw j'aki lee tēdn nakgen jiga. ²⁵ J'ənte kənki gen tus ute naapa aan gəw jee mətigen lee təd se, nabo j'edki kaay kaama naapge tu, taa 'tap se k'jeelki, bii ken Meljege ade baa se, əwpga gəwə.*

²⁶ *Anum naajegen k'jeelkiga jeel mala mala nakn ken met ki se jaay ken naajege malinge sum bo j'ingki k'tedki kusin se, bεε, taa kusin se, *serkn kuuy gətə. ²⁷ Num əw bo nakn əw ken utu booyjeki se bəw ken utu koocn dojege tu əw ute poodn əwgo ken utu kəsn jeegen baate tookn taar Raa se. ²⁸ 'Jeelki, debm jaay tujga do *Ko Taar ken Raa edo Musa ki se, əw ken jeege dio ey le mətə tēdga saadge se, debm bin se j'an kεejn don ki eyo, j'an tələ. ²⁹ Saapki tu Goon Raa se debm jaay aalin maak ki eyo, əw moosin ken *dəwkjeki ute Raa jaay tēdjeki jee salal se kic, naan aakin aan gəw nakn cεε əw naaj *Nirl Raa ken tēdjeki bεε se, debm bin se, met kando Raa an dabar makəw cir daal ey la? ³⁰ Deere, naajege se k'jeelki debm ken taad əw: *Maam mala m'utu m'kəgn sεem ute doobina əw nana nana kic bo, maam m'an kəgn bedin do kusinin ken naan tēda. Əw ter naan taad**

* 10:7 Aak KKR 40.7-9. † 10:17 Aak Jer 31.33-34. ‡ 10:28 Aak Dt 17.6.

᠔᠔: Meljege Raa se utu kəjɲ bəwɔ do jeenge tu.^{§ 31} Bεε, debm jaay oocga ji Raa ken zεεre se, utu aɲ tɛdn ɔɲ aak eyo.

³² 'Saapki tu, do kingse ken deet deete ken naase aakkiro gətn wəwɔ ken iino gətn Raa ki ɔ kaad ken naane se, deere, naase 'dabarkiroga den aak eyo ɔ dokiroga do jet. ³³ Gətn mɛtiŋge jee maakse ki se k'naajdenoga ɔ k'dabardenoga naan jeege tu anum naasen jee kuuy se jee ken k'lee k'dabardeno se, naase ɔɲdeki te kaldɛ ki eyo. ³⁴ Bin bo genaasegen dabar maakɲ dangay ki se, dubardɛ se ɔɲse naase kici. ɔ ken jeege jaay baado tɔsɲga ute naksege se, naase ɔɲdesiɲki ute maak-raapo, taa naase 'jeelki maal ken naase utu aki kəj se naan jiga cir paac paac ɔ tiɲ gen daayum. ³⁵ Nakɲ ken naase 'jeel ɔkkiga mɛtiɲ maakse ki se ɔkiɲki tɔɔgɔ ɔ ute naan se, naase aki kəj nakɲ bεε den aak eyo. ³⁶ Bεeki se, naase 'jeki kaay kaama taa ken naase jaay 'tɛd aaskiga nakɲ ken Raa maakiɲ jen ro ki se, Raa se naan utu asen kɛdn nakɲ ken naan taadsenga taad ɔ utu asen kɛd se. ³⁷ Taa Kitap taad ɔ:

*Kaadɲ ɔɔpga baata, ɔɔpga cəkɔ sum bo**
 ɔ debm ken utu adɛ ba se, naan utu adɛ naar ba,
 ɔ bεε, naan 'kəj booy ey sum.

³⁸ ɔ debm ken tɛd nakge ute doobiɲ se
 utu 'kəj kaaja taa naan aalga maakiɲ dom ki.
Num gaɲ ken naan jaay ɔk tɛrlga doob ki num,
debm tɛd bin se tɔlum maam ki eyo.†

³⁹ Num gaɲ naajege se k'mɛtn jee ɔk tɛrlga doob ki se eyo gen ba gətn kut ki se, num naajege se k'mɛtn jee ken aal maakde do Raa ki gen kaajɲ kode.

11

*Kaal maakɲ do *Raa ki*

¹ Debm jaay aal maakiɲ do Raa ki se, nakɲ naan ɔnd don do ki se, jeeliɲ maakiɲ ki naan ɔɲiɲga ɔ ute doobm kaal maakiɲ do Raa ki se nakɲ naan ɔɲ aakiɲ ey se, jeeliɲ maakiɲ ki, nakɲ se utu. ² Jeegen do dakiɲ se, taa kaal maakden do Raa ki sum bo, Raa aakden se, tɔliɲ.

³ Ute kaal maakjegen do Raa ki se bo, naajege k'jeelki nakgen ba se paac se, Raa aaldeno ute taariɲa; nakgen k'j'aakdeki ute kaamjege paac se, naan aaldeno ute taariɲ ken k'j'ɔɲ k'j'aakiɲ ey se. ⁴ Ute kaal maakɲ do Raa ki se, Abel ɛd *sɛrke Raa ki ɔ sɛrkɲ naan se bεε cir gen genaɲ Kayn. Ute kaal maakiɲ se bo, Raa aakiɲ aan gɔ debm tɛdn nakge ute doobiɲ naaniɲ ki ɔ sɛrkɲ naan ɛd se tɔl Raa ki. Ey num, Abel se naan ooyga nabo ute kaal maakiɲ se, bɔrse kic bo aan gɔ naan utu taadjeki taad rɔk.

⁵ Ute kaal maakɲ do Raa ki se, ɛnɔk se Raa uun baansiɲ zεεre maakɲ raa ki taa naan 'kooy naam eyo ɔ nam le aakiɲ te ey sum taa Raa se uun baansiɲga. Kaad ken Raa uun baansiɲ te ey bɔrt se, Kitap taado ɔ: ɛnɔk se naan debm tɔl Raa ki.* ⁶ ɔ debm jaay aal te maakiɲ do Raa ki ey se, paac paac 'kəj tɔl Raa ki eyo, taa debm ken je adɛ ba naan Raa ki se 'jeel maakiɲ ki tak, Raa se utu ɔ naan bo debm lee ɛd naka ute maraadiɲa jeege tun lee jɛna.

⁷ Ute kaal maakɲ do Raa ki se, Raa taad Noe ki nakgen ken utu kaan naan ki ken naan ɔɲ aakiɲ ute kaamiɲ ey bɔrt se. ɔ taar ken Raa taadiɲ se, naan took ute maakiɲ paac do ki ɔ naan cɔc markabm magala gen kaajɲ naan maliɲa ute jee maakɲ beɛɲ ki. Ute kaal maakiɲ do Raa ki se, Noe tɛd nakge ute doobiɲa ɔ nakgen naan tɛd se, taad ɔ jeegen kuuy se naade jee *kusiɲge ɔ jee se bəwɔ ute koocɲ dode ki. Bin bo Raa se aak Noe se aan gɔ debm tɛdn nakge ute doobiɲ naaniɲ ki taa naan aal maakiɲ don ki.

⁸ Ute kaal maakɲ do Raa ki se, *Abraam se ken Raa dariɲ se, naan tooko ɔ iin ba taa naan ken Raa taadiɲga taad ɔ utu aɲ kɛda. Nabo taa naan gətn naan an ba ro ki se, naan jeel eyo. ⁹ Ute kaal maakiɲ se, Abraam aan maakɲ naan ken Raa taadiɲo ɔ aɲ kɛd

§ 10:30 Aak Dt 32.35-36. * 10:37 Aak Eza 26.10. † 10:38 Aak Aab 2.3-4. * 11:5 Aak jɛn 5.24.

se ðo naan̄ tinḡ gōtn̄ ese se maak̄n̄ kōrōr̄ ki aan̄ gōō cēkē. Bin̄ bō Isak̄ ute *Yakub̄ kic̄ bō tinḡo aan̄ gōō naan̄a, ey num̄ naadē kic̄ Raā taaddengā taad̄ ðo utū adē ked̄n̄ taā naan̄ ese se kici. ¹⁰ Taā Abraam̄ se inḡ aak̄ kaam̄ geḡer̄ ken̄ 'tinḡ gen̄ daayum̄ ðo geḡer̄ ese se Raā bō saapō gen̄ kiin̄inā ðo naan̄ malā bō mēl̄ kōbinā.

¹¹ Ute kaal̄ maak̄n̄ dō Raā ki se, Sarā mendkartā se, gōōl̄ nan̄gā tak̄ tak̄ se kic̄ bō, naan̄ baadō tēd̄ mendkaamā taā naan̄ jeel̄ maak̄n̄ ki Raā se tuj̄ ōrmin̄ eyō ðo nak̄n̄ ken̄ naan̄ taadinḡā taad̄ ðo utū an̄ ked̄ se, naan̄ utū an̄sin̄ ked̄a. ¹² Taā naan̄ se bō ute Abraam̄ kalin̄ ki sum̄, naan̄ ken̄ gōōl̄ nan̄ tak̄ tak̄ se kic̄ bō, ooj̄ metjilī se dir̄l̄ tēd̄ denā aan̄ gōō k-dijgen̄ maak̄n̄ raā ki ðo aan̄ gōō kēesn̄ taā baar̄ ki†.

¹³ Jeegen̄ se paac̄ aal̄ maakdē dō Raā ki binī ooȳ maak̄ ki. Anum̄ nakgen̄ ken̄ Raā taaddenogā utū adē ked̄ se, naadē ōjin̄ te eyō, num̄ nakgen̄ se naadē aakin̄ daandē dōkō ðo naadē maakdē raap̄ dō ki. ðo naadē se lē jeelin̄ rodē ki, naadē se cekgē ðo mertgē dō naan̄ ki ara‡. ¹⁴ Ken̄ naadē jaaȳ taad̄ bin̄ se, jeē se je taad̄n̄ tal̄ ðo naadē se je je taā naandē malā. ¹⁵ Ken̄ naadē jaaȳ saapogā taā naan̄ ken̄ naadē iin̄ ōnin̄o se sum̄ num̄, kaad̄n̄ naane, naadē ōn̄gā dōobm̄ gen̄ kōk̄n̄ tērl̄ gōtdē ki. ¹⁶ Ken̄ deer̄ se, jeē se je taā naan̄ ken̄ jigā cir̄ taā naan̄ ken̄ naadē ōnō ðo taā naan̄ ken̄ naadē je se, utū maak̄n̄ raā ki. Taā naan̄ se bō Raā se sokōn̄ tōolin̄ eyō ken̄ naadē dan̄in̄ Raadē se. Taā naan̄ iin̄ daapdegā geḡer̄.

¹⁷ Ute kaal̄ maak̄n̄ dō Raā ki se, Abraam̄ ken̄ Raā naamin̄ā ðo n̄'an̄ ked̄n̄ goonin̄ Isakā serkē se, naan̄ tookō gen̄ ked̄n̄ goonin̄ kalañ̄ lak. Ey num̄ kesē bō goon̄ ken̄ Raā taadinḡā taad̄ ðo utū an̄sin̄ ked̄ se. ¹⁸ Taā goon̄ ese se bō Raā taad̄in̄ ðo: *Ute goonin̄ Isakā se bō j'aī toojn̄ metjilī.* § ¹⁹ Gōtn̄ se Abraam̄ taad̄ te maak̄n̄ ðo Raā se ōk̄ tōōgō gen̄ dur̄ debkilimī maak̄n̄ yogē tu. Taā naan̄ se bō goonin̄ Isakā se, naan̄ ōjin̄ se tec̄ aan̄ gōō debm̄ ooygā kooȳ deer̄ deer̄e, jaaȳ bō durō daan̄ yogē tu.

²⁰ Ute kaal̄ maak̄n̄ dō Raā ki se, Isakā ðōd̄ boorō Yakub̄ ki ute Ezō ki ðo taaddēn̄ taā bēe ken̄ naadē utū kōn̄ naan̄ ki.

²¹ Ute kaal̄ maak̄n̄ dō Raā ki se, Yakub̄ se ken̄ naan̄ ðōpgā gōōrō̄ 'kooȳ se, gaan̄ Yusupgē se nan̄a nan̄a kic̄ bō naan̄ ðōdin̄ boorō boorō; *naan̄ iin̄ ōnd̄ jin̄ dō kaaḡ derin̄ ki ðo eem̄ Raa.**

²² Ute kaal̄ maak̄n̄ dō Raā ki se, Yusup̄ se ðōpgā gōōrō̄ 'kooȳ se, naan̄ taad̄ ðo naan̄ ki se gaan̄ *Israelgē, Raā utū adēn̄ kōōdn̄ maak̄n̄ taā naan̄ Masar̄ ki ðo naan̄ taaddēnō ðo ken̄ naadē k'baā bāa se, k'tōs̄ k'baan̄ ute cen̄gingen̄ ese kici.

²³ Ute kaal̄ maak̄n̄ dō Raā ki se, kō *Musā ute bubm̄ Musā se kaad̄ ken̄ jaaȳ naadē ooj̄ goondē se, naadē ōyin̄ gen̄ laapā mōtō taā naadē aak̄ goondē se aak̄ bēe. Taā naan̄ se bō taar̄ gaargen̄ taad̄ se, naadē beer̄ te dō ki eyō.

²⁴ Ute kaal̄ maak̄n̄ dō Raā ki se, Musā se, ken̄ naan̄ jaaȳ aas̄ gaabā sum̄ se, ken̄ k'dan̄in̄ Goon̄ gaar̄ Paraon̄ mēndā se†, naan̄ baate. ²⁵ Ken̄ k'dabarin̄ ute jeē Raagē se, Musā aakin̄ bēe cir̄ ken̄ naan̄ 'kinḡ maak̄n̄ maak-raap̄ ken̄ gōtin̄ utū 'deelē ðo ken̄ tēd̄gā sum̄ bō an̄ kōlin̄ naan̄ 'tēdn̄ debm̄ kusinā naan̄ Raā ki se. ²⁶ Deer̄e, taā naan̄ Masar̄ se ōk̄ maalā denā, nabō Musā se je j'an̄ dabarā aan̄ gōō ken̄ j'utū k'dabar̄ *al-Masī se aakin̄ se bēe cir̄ maal̄ ken̄ taā naan̄ Masar̄ ki se, taā naan̄ se bō naan̄ inḡ aak̄ kaam̄ bēe ken̄ Raā utū an̄ tēdn̄ naan̄ ki se. ²⁷ Ute kaal̄ maak̄n̄ dō Raā ki se, Musā se naan̄ iin̄ ōn̄ taā naan̄ Masar̄. Gaar̄ taā naan̄ Masar̄ ki se maak̄n̄-taar̄in̄ don̄ ki, nabō Musā se ōn̄ beer̄ te eyō taā naan̄ ōk̄ maak̄n̄ tōōgō aan̄ gōō naan̄ aak̄ Raā ute kaamin̄a, Raā ken̄ jeegē ōn̄ aakin̄ ey se. ²⁸ Ute kaal̄ maak̄n̄ dō Raā ki se Musā se tēd̄ laā ken̄ Raā ðōddēnō dōdē maak̄n̄ taā naan̄ Masar̄ ki‡ ðo naan̄ ōl̄ k'j'ōt̄ moosō dō kaam-taar̄ bēedegē tu ðo dō bertn̄ taardegē tu, taā *kōdn̄ Raā ken̄ debm̄ tōōl̄ jeegē se 'kōn̄ tōōl̄ gaan̄ paraggen̄ gen̄ gaan̄ Israelgē se eyō.

²⁹ Ute kaal̄ maak̄n̄ dō Raā ki se, gaan̄ Israelgē se ken̄ naadē aan̄ taā Baar̄ ken̄ Aac̄ se, baar̄ se ðōp̄ kaam̄ diō ōndēn̄ dōobō naadē deel̄ maak̄ ki aan̄ gōō dō naan̄ ken̄ tuutu; num̄ ken̄ jeē Masar̄ ki jaaȳ je gaar̄ aan̄ gōō gen̄ naadē se, maanē ðōdē paac̄.

† 11:12 Aak̄ Jēn̄ 15.15. ‡ 11:13 Aak̄ Jēn̄ 23.4. § 11:18 Aak̄ Jēn̄ 21.12. * 11:21 Aak̄ Jēn̄ 47.31.

† 11:24 Aak̄ Ekz̄ 2.10. ‡ 11:28 Laā se jeē mēt̄ingē k'dan̄in̄ *laā Paak̄.

³⁰ Ute kaal maakɲ do Raa ki se, gaan Israelge lee gurug geger Jeriko se bii cili ɔ bii k-cilige tu se bo durdurgen ɔl gurug geger se ru aan naan ki tak tak.

³¹ Ute kaal maakɲ do Raa ki se, Raabm mend keesn gaaba se, j'ɔɲ k'tɔɔlin te ute jee kusingen baate tookɲ taar Raa se eyo, taa jeegen baado kaakɲ baara se, Raab doɔf ɔkdenga been ki jiga§.

³² Ey num maam se m'je m'taadn dena taa jee se, nabo kaada am baata gen taad metn taar Jedeon, gen Barak, gen Samson, gen Jɛpta, gen *Daud, gen Samuel ute gen jee taad taar teeco taar Raa ki do dɔkina. ³³ Naade kici ute kaal maakden do Raa ki se, naade ɔso taa naan gaaringe, naade ɔjo boɔrɔ do jeege tu ute doobina ɔ naade ɔɲo nakɲ ken Raa taaddeno ɔ utu aden keda. Naade gaas taa tupiyge ɔɲ ɔsden te eyo, ³⁴ naade tɔlo poodn ɔk zir zir ɔ ken jeege baadeno tɔl ute gɔrd-jerl se, naade aan ɔtɔ. Naade se tɔɔgde gɔtɔ nabo ute kaal maakden do Raa ki se, naade ted jee tɔɔgɔ; gɔtn kudn boɔr ki se naade jee gaabm boorge ɔ jee wooydege, naade cirde ɔ tuurde naatn. ³⁵ Ute kaal maakde do Raa ki se bo mendgen metinge kic, jeedegen ooyga kooy se, naade aakden duro daan yoge tu.

Jee metingen kuuy se jeege dabarde bini ooy maak ki. Ken j'aden kɔɔdn dode maakɲ dubar ken ese kic bo, naade baate, taa naade jeele Raa se utu aden duru daan yoge tu ɔ adɛ kedn gɔtn king jiga cir daala. ³⁶ Kengen metingen kuuy se k'dabarde ɔ j'aakden metde, k'tɔndde ute mɛɛɛ, k'dɔɔkden ute zinzi ɔ j'ɔmbden maakɲ dangay ki. ³⁷ Jee metinge le k'tund k'tɔalde ute koa, kengen metinge k'tɔj k'gaande daan ki, kengen kuuy se k'tɔalde ute gɔrd-jerle, jee metin kuuy daal se, ken k'dabarde se ɔlde naade lee wari; jee se lee dook daar baatge ute gen benge sum bo metde ki. Jee se ɔk dim eyo, jeege lee dabarde ɔ tedden nakɲ kusiɲ dode ki. ³⁸ Naade lee wari do kɔf-baarge tu ɔ do koge tu; naade tood maakɲ iibge tu ɔ maakɲ gɔɔge tu. Jee ese se beɛ aak eyo ɔ jee ken do *duni ken ara se aas te gen kɔkɲ naade se eyo.

³⁹ Jee se paac aalo maakde do Raa ki, taa naan se bo Raa aakdeno se, tɔlin. Nabo nakɲ ken Raa taaddeno ɔ utu aden ked se, naade ɔɲin te eyo. ⁴⁰ Taa Raa uunoga kuun doa jee se 'kɔɲ 'tedn aak beɛ naanin ki se kalde ki sum eyo, num ute naajege paacki jaayo.

12

Maakɲ dubar ki se j'aayki kaamjege

¹ Bin bo jeegen paacɲ aalo maakde do *Raa ki se, naade se doɔl saadgen ɔl gurugjeki. Taa naan se bo j'ɔɔdki dojege do nakge tun paacɲ deer ken gaasjeki j'ɔɲ k'leeki eyo aan gɔɔ *kusiɲ ken j'ɔɲin ki yɔkɔf sum bo lee gurugjeki se ɔ j'aayki kaamjege j'aan ki bini j'aki kaan gɔtn ken Raa taadjeki. ² Taa naan se j'ɔndki kaamjege do Isa ki, naan bo debm tedjeki jaay j'aalki kaamjege do Raa ki ɔ kaal kaamjege se naan bo debm ken tedin ted mɛc se. Anum Isa se, naan bo debm ken tooko ɔɲ ron k'tup k'tɔɔlin ro kaag ki ɔ end maakɲ sɔkɔɲ ki, nabo taa maak-raapm ken naan utu kɔɲ naan ki se, sɔkɔɲ ken tɔɔlin se kic bo, naan an dim eyo. ɔ boɔrse naan utu inɲ do ji daam gen kaag do Raa ki. ³ Deere, k'saapki do naan ken jee kusinge dabariɲo, nabo kic bo naan aay kaamin aasinoga. Bin bo ɔnte 'kɔɔrki aayki kaamse.

⁴ Anum maakɲ boɔr ki ken naase 'tedki ute kusiɲ se, boɔrse kic naase ɔɲ aasin ki te ey bini ooyki te maak ki eyo. ⁵ Naase, deɲ ken Raa deɲse aan gɔɔ geninge se, 'dirigkiga la ken ɔɔ:

Goonuma, ken Meljege jaay deɲi se, ud bia

ɔ ken naan jaay mooyi se, maaki ɔnte tuju.

⁶ *Taa Meljege se naan deɲ debm ken naan jeɲa*

*ɔ goon ken naan jeelin naan goonin se, naan tɔndina.**

⁷ *Dubar ken aan dose ki se, naase 'jeelin ki Raa bo deɲse se, aayki kaamse ro ki. Naan deɲse bin se taa naase geninge. 'Jeelki, goon jaay bubin deɲin ey se, ken gayo? ⁸ Taa naan se bo ken naase jaay k'j'ɔɲ k'dejse te eyo aan gɔɔ gaangen paacɲ k'lee k'dejde se, naase*

§ 11:31 Aak JɔS 6.12-21. * 12:6 Aak KKT 3.11-12.

se gaangen mala mal eyo, nabo naase se gaan bumige. ⁹ K'jeelki, bubjegen do naan ki ara se lee dejjeki do naajege k'lee k'tookki taardege. Bin num, met kando j'aki 'tookj taar bubjegen maakj raa ki se cir daala ey la do ute naan se j'aki kəj kaaja. ¹⁰ Bubm koojege se dejjeki do naan ki ara sum aan goo ken naade jen ro ki. Num ganj Raa se dejjeki se taa ajeki tedn beε. Naan je ajeki tedn jee *salal aan goo naana. ¹¹ Ken j'utu k'dejjeki dej metn-jiki se tujjeki maakjege do əj edjeki maak-raapo eyo. Num naan ki se, jee ken k'dejdega dej se, dejde se ade kedn lapia do ade kol naade 'tedn nakge ute doobina.

¹² Taa naan se bo, jisen ərga kəər se əkinki təəgə, ənte kənjinki 'kəjn walak do kerεcsegen taksen se kic bo 'daarinki təəgə. ¹³ 'Daapki doobm 'toodn tal ken anki lee do ki.† Bin bo debm cekeε se jən baa ceε ki eyo, num naan se kəj lapia.

Raa aal bi jeege tu

¹⁴ Aayki kaamse, jeki doobm ken anki kingj ute lapia ute jeege paac do ingki kingj *salal. Ken bin ey num, nam tap bo 'kəj kaakj Meljege eyo. ¹⁵ Əndki kəndə nam tap bo ənten terl naaga beε Raa ki. Do maakse ki se nam ənten tedn aan goo ko kaagj ataka ken asen kecn pəpələj do dεetn jeege dena. ¹⁶ Əndki kəndə nam ənten tedn debm keεsn mendge do nakj gen Raa se nam ənten kuum kaalij naan ki aan goo Ezo ken taa kəsn je-kalan sum bo naan dugj te bedn goon paraginə. ¹⁷ 'Jeelki kaam məətn se, naan je do bubij əj kəədn booro nabo əədn te eyo. Gətn se naan təəy do sel metn bubina nabo taar ken bubij taado se, naan əj terlij te kuuy eyo.

¹⁸ Anum naase 'baakiro gətn Raa ki se tec aan goo do ko‡ ken gaan *Israelge baado met ki se eyo. Ko ese se j'əjki j'utiij ute ji eyo. Naade aak poodo ək do ki zir zir, gətə əə dərəə, gətə paac ilim dib, naade aak kuulu əl makəjə, ¹⁹ naade booy k'tuuy pulu do booy mind nam. Ken gaan Israelge jaay booy se, beere əkde do naade taad do məətn naade je booy taar kuuy ey sum. ²⁰ Taar ken k'taadde se naade əj aasiij te gen booyij eyo. Taar se taaddən do: *Nam jaay baa utga ro ko se, ken maala kic bo j'əj tund təəlij ute koa.*§

²¹ Nakj ken gaan Israelge aak se, nakj teecn nirli. Taa naan se bo *Musa deek do: *Maam kic beere əkuma do rom ook marga jeg jeg.**

²² Ganj naase se 'baakiro met ko ken k'danij Sion, do ko ken se bo ək gεger gen Raa zεere, naan se bo Jeruzalem ken maakj raa ki. Gətn ese se bo gətn *kədn Raage tusn dupu kando kando gen tedn maak-raapde se. ²³ Do naase se 'baakiroga gətn ken gaan paraggen gen Raage tusni ken Raa raanja raanj rode maakj raa ki do 'baakiroga naan Raa ki naan bo debm kəjn bəəro do jeege tu paac. Naase se 'baakiroga gətn ko gen jee ooyga kooy ken tedo nakgen ute doobina do ken tedga jee meε naan Raa ki se. ²⁴ Naase se 'baakiroga gətn Isa ki, naan bo debm daan Raa ute jikilimge do ute moosij se bo naan ted jeege *dəəkgə kiji ute Raa do moosn naan əy se taadjeki cir gen Abel†.

²⁵ Əndki kəndə! Debm taadsen taar ese se ənten baateki gen booy taarina. Do dəkij se jeegen baate booyo kuun taar debm ken Raa əlijə jaay taaddən taariij do naan ki se. Taa naan se bo naade əjoga dubar, num ganj naajegen k'booyki Raa taadjeki maakj raa ki se, ken naajege jaay k'terlinkiga naaga se, met kando j'aki kəj dubar cir gen naade se ey ne?

²⁶ Do dəkij se Raa taad sum bo, naanja tea; ganj borse kic naan taadjekiga nakj ken naan utu 'teda, naan do: *Daala, maam m'utu m'te do naanja sum eyo num m'te maakj raa kici.*‡

²⁷ Taargen naan taad do: *daala* se, je deekj do nakgen ken Raa aalo paac se Raa utu əj 'tedij 'te makəjə do utu 'tedn gətə. Anum ken 'kəəpm kingj jaay 'te ey se, nakgen gen Raa ken j'əj j'aakden ey se.

²⁸ Bin bo naajege se Raa əsga gaara dojege tu do gaar naan se, əj te eyo. Taa naan se k'təəmki Raa do 'tedijki naabm ken təəlij naan ki, k'beerijki do k'sookijki. ²⁹ *Deere,*

† 12:13 Aak KKT 4.26. ‡ 12:18 Ko ara se roj Sinai. § 12:20 Aak Ekz 19.12-13. * 12:21 Aak Dt 9.19. † 12:24 Aak Jən 4.10. Abel se genaən bo təəlijə do moosn naan əy se ək taar-doa, num ganj moosn Isan əy se taa ted beε jeege tu. ‡ 12:26 Aak Aag 2.6.

ute Raa gen daayum. ²¹ Ɔn̄ Raa se asen tɛdn̄ an̄ki kaasn̄ gen tɛdn̄ nakgen bɛɛ paac taa aki tɛdn̄ nakɔ̄ ken naan̄ maakin̄ jen ro ki. Ute Isa *al-Masi se, ɔn̄ Raa 'tɛdn̄ maakjege tu nakɔ̄ ken an̄ tɔl naan̄ ki. Bɛɛki se ɔn̄ jeege paac *'nookɔ̄ Isa al-Masi gen daayum daayum. *Amin!

²² Genaamge, 'booyki m'asen taada: Taargen maam m'raansesin̄ se aayki kaamse do ki ɔɔ sɛrkin̄ki ɔɔ maktubm ken maam m'raan̄ m'ɔlsesin̄ se lɛ, jɛrl̄ eyo. ²³ 'Jeelki, genaajege Timote se j'ɔɔɔn̄oga naatn̄ maakɔ̄ dangay ki. Ken naan̄ aan ɔn̄umga yɔkɔɔd̄ num, j'asen baa kaakɔ̄ tɛlɛ. ²⁴ 'Tɛɔki tɔɔsɛ jeege tun paacɔ̄ naansege tu ɔɔ 'tɛɔki tɔɔsɛ jee Raage tu paac. Jee Raagen taa naan̄ Itali ki tɛɔsen tɔɔsɛ kici.

²⁵ Ɔn̄ Raa asen tɛdn̄ bɛɛn̄ paacki.

Maktubm g_{en} Jak

Kupm m_{etn} taar taadjeki doobm g_{en} dooy maktubm g_{en} Jak

Maktubm k_{en} Jak raan_{in} se tec aan g_{oo} taar k_{en} deba iin taad naan jeege tu. Taaringe se, g_{en} dooy jeege _{oo} g_{en} k_{edn} kaay kaama eglizge tun k'_tondde g_{oo} baa se paac. Jee al-Masigen naan raan_{den} maktubm ara se, 'tedn Yaudge. Maak_n maktub_{in} ki se Jak taad_{den} _{oo} k'_{je} doobm k_{en} j'_{an} jeel-taara. Kese je deek_n _{oo} naade k'_{king} do taar k_{en} k'_{dooyde} jaay naade k'_{took} k'_j'aal maak_{de} do ki se. Ko taar k_{en} naan je taada tap tap maak_n maktub_{in} ki se, naan je taad_n _{oo} kaal maak_n do Isa ki ute ted nakgen b_{ee} se, baa taa naap ki (kon 2.14-26). Nak_n jaay maktubm ese je _{oo} jeege 'ted se naan tood tal: naan taad _{oo} debm aalga maak_{in} do Isa ki se bo, b_{ee} sum eyo, num an taad_{in} maak_n naab_{in} ki tood_n tal. Taa naan se bo: aan g_{oo} debkilimi kon teecga num ooy se, kaal maak_n k_{en} do Raa ki jaay _{oo} ted b_{ee} ey se, tec bin kici (kon 2.26).

Jak ted t_{oo}se jee Raage tu

¹ Kese maam Jak m'_{debm} tedn naabm *Raa _{oo} g_{en} Meljege Isa *al-Masi bo m'_{raan} m'_{olsen} t_{oo}sum naase jee Raage tun w_{oo}kkiga taa naange tun g_{oo} baa se paac se.

K_{en} nak_n _{oo} jaay aanga dose ki num

² Genaa_{ge}, k_{en} nak_n _{oo} jaay aanga dose ki num, _{oo}ki maakse 'raapo. ³ Jeelki, nakgen _{oo} se jaay aan dose ki se, taa kaal maak_{sen} k_{en} naase aalki do Raa ki se, asen k_{edn} kaay kaama. ⁴ Num ute kaay kaamse se 'daarki t_{oo}g_{oo} bini aki kaan do taar t_{oo}lin ki. K_{en} bin se naase aki tedn jee *salal _{oo} dim tap bo asen daay eyo.

'T_{ond}ki metn Raa asen k_{edn} jeel-taara

⁵ K_{en} maakse ki jaay nam jeel-taar ey num, n'_tond metn Raa an k_{edn} jeel-taara. Taa Raa se, naan ed naka ute maraadi_{na} _{oo} uun kaam nam eyo. Deer deer, debm t_{ond} meta se, naan an k_{oo} k_{ed}a. ⁶ Num debm jaay baa t_{ond} metn Raa num, n'_{aal} maak_{in} paac do Raa ki _{oo} n'_{oo}te naaja, taa debm maak_{in} naaj naaj se, tec aan g_{oo} maan baar k_{en} kuulu ol baans_{in} kaam ara kaam ara se. ⁷ Debm bin se, _{oo}nten saapm n'_{oo} naan 'k_{oo} dim g_{oo}tn Meljege tu. ⁸ Taa debkilim bin se, _{oo} saap_{in} inj kaam kala_n eyo, _{oo} dim naan 'b_{eer} kuun jaay an ted_{in} 'kaan kaama tap bo, g_{oo}to.

Jee daayge ute jee maalge

⁹ _{oo} genaa doobm *al-Masi k_{en} debm daaye se, n'_{tedn} maak-raapo, taa Raa utu an magali_n naan_{in} ki. ¹⁰ Genaa debm maala k_{en} doobm al-Masi ki se kic, n'_{oo} maak_{in} raapo do k_{en} k_{en} Raa ted_{in} n'_{oo} ro_n baat se. Taa debm maala se, naan kic utu deel aan g_{oo} p_{oo} kambgen maak_n kaag ki. ¹¹ Taa k_{en} kaada jaay ookoga _{oo} _{oo}gga se, tuutn ute muge se naatn _{oo} p_{oo}ningen aak b_{ee} se le utu sia. Bin bo debm maala kic, bii kala_n maak_n naab_{in}ge tun naan inj ted paac se, naan utu 'kooy deel bin kici.

Nak_n naama

¹² Maak-raapo deb k_{en} jaay aay kaam_{in} daar t_{oo}g_{oo} ro nakge tun _{oo} k_{en} Raa _{oo}in aan don ki. K_{en} naan jaay _{oo} aasinga do ro_n ki se, naan utu 'k_{oo} bed_{in}a. Kese bo *kaaj_n g_{en} daayum k_{en} Raa taadga taad _{oo} utu 'k_{edn} jeege tun paac_n j_{en} se.

¹³ K_{en} nam jaay nak_n naama aanga don ki num, _{oo}nten deek_n _{oo}: kese Raa bo naamuma. Taa Raa se nam tap bo an k_{oo} naam jaay an k_{oo}lin 'tedn *kusi_n eyo. _{oo} naan kic le naam nam eyo. ¹⁴ Ga_n debkilimi se jaay nak_n naam aanga don ki se, kese saapm jig ey iin_{oo} maak_{in} ki se bo k_{en} _{oo}lin naan lee d_{oo}g_{oo}. ¹⁵ K_{en} saapm jig ey se jaay utu maak_{in} ki num, naan ooj kusi_{na} _{oo} k_{en} kusi_n jaay denga roi ki num, _{oo}li yo ki.

¹⁶ Genaa maakjemge, _{oo}nten kaan_{ki} rose dala: ¹⁷ nakgen jiga _{oo} aak b_{ee} paac se, iin_{oo} g_{oo}tn Raa ki, naan bo Mel-kaal g_{oo}tn w_{oo}ro. B_{ere}, Raa se, _{oo} terl ro_n aan g_{oo} nakgen do

naañ ken lee terl rode se eyo. Daayum naañ ting gōōn̄ ki. ¹⁸ Raa uunoga doa ð aajjekiga aan gōō ken maakin̄ jen ro ki ute taarin̄ ken met ki se, taa bin bo naajege se, maakŋ nakge tun naañ aaldeno paac se, naajege bo j'aki tēdn̄ deete.

'Booyo ð 'took uunu

¹⁹ 'Booyki genā maakjemge, 'saapki do taar ken maam m'je m'asen taad se: nañ nañ kic bo naar ud bia do taar ken k'taadsen se. ð ken nam jaay je kuun taara 'taad kic num, ŋŋ roŋ urlu ð ŋnten naar tēdn̄ maak-taara. ²⁰ Taa debm jaay maakin̄ taaringa se, naañ kōŋ tēdn̄ nakŋ ken ute doobin̄ eyo aan gōō ken Raa maakin̄ jen ro ki. ²¹ Taa naañ se bo, nakgen paacŋ asen tujŋ rose se, ððki dose ro ki ð nakgen kusiŋ se paac kic bo ððki dose ro ki. Ōŋki rose urlu gen kōŋŋ taar ken naase 'booyin̄kiga se, taa taar se bo ðk tōōgō ken asen kaaja.

²² Nakŋ ken taar Raa taadsen se, 'tēdn̄ki, ŋnten 'booyin̄ki ute bise sum. Taa debm jaay booy taar ken Raa taadin̄ ð tēdn̄ ey se, kese naañ mala bo aañ roŋ dala. ²³ Debm jaay booy taar Raa ð 'took do ki ey se, naañ se tec aan gōō debm aak daan-kaamin̄ maakŋ kaam-kaay-naañ ki, ²⁴ nabo ken naañ aak aas jaay bāa bāa se, ken naañ bo tec ð di kic bo, naar tēdn̄ dirigi. ²⁵ Num gaŋ debm jeel ðk *Ko Taar mec gen Labar Jiga ken ðð do jeege maakŋ kusiŋ ki ð ðkin̄ ðŋŋ se, ken naañ jaay booyin̄ga se dirigin̄ eyo num in̄g do ki. Debm bin se, maakin̄-raapo do nakge tun naañ tēd se paac.

²⁶ Debm saap ð ðk taar Raa ðŋŋ jaay ŋŋ bōōb ðk rōōŋŋ ey se, kese naañ derl ro naañ malinā ð doobm Raa naañ uun se le, ðs aay eyo. ²⁷ 'Booyki! Debm jaay uun doobm Raa mala mala ð tōōl Bubjege tu Raa ki se, kese debm ken aak do genaalge tu ð aak do mend-daayge tu maakŋ dubarde ki, ð bōōb ðk roŋ ro nakge tun kusiŋ ken maakŋ *duni ki.

2

Ōnten 'bēerki naapa

¹ Genaaenge, naasen ken aalki maakse do Meljege tu Isa *al-Masi ki, naañ ken debm magala ð *nookin̄ eem cir paac se, ŋnten 'bēerki naapa! ² Num aan gōō gōtn̄ tus ki, jeege dio baado end ŋŋse. Deb kalaŋ tuuso kal te roŋa, tōl kōdōŋŋ daabge jin̄ ki, ð deb kalaŋ kuuy se, naañ debm daaye tuuso kalgen koono. ³ Ken naase jaay aakki debm tuuso kal te roŋ se, naase ðkin̄ki ðŋŋ ð deekin̄ki ðki: «Naai se, 'bāa in̄g gōt ken jiga se.» ð debm daaye ki se le, naase 'deekin̄ki ðki: «Naai se 'daar daara,» ey le «'Baa in̄g naañ ki gam naane.» ⁴ Ken naase 'tēdki bin se, kese naase 'bēerki bēer naap ey la? Bin num kese naase 'tēdkiga jee kōŋŋ bōōrō do jeege tu ð saapm naase ðkki do jeege tu se, saapm jig eyo.

⁵ 'Booyki genā maakjemge: *Raa se dan̄ bēer tōōdo jee daayge taa naade kaal maakde paac do Isa al-Masi ki ð naade kōsn̄ gaara tēle aan gōō ken naañ taadga taad jeege tun ken jen̄ se. ⁶ Num gaŋ naase se, jee daayge se, naase aaldēki maak ki eyo! Ey num naade jee maalge se bo ken lee dabarse ey la? ð naade bo lee tōk baansen gōtn̄ kōŋŋ bōōr ki ey la? ⁷ Naaden̄ jee maalge se bo ken lee naaj ro Meljegen jiga se, ey num ute ro Meljege se bo Raa dan̄seno.

⁸ Ken naase jaay in̄gki do *Ko Taar gen Labar Jiga se deer deer num aan gōō ken Kitap taad ð: *Naai se 'je naapi aan gōō roi mala, naase 'tēdkiga nakŋ jig aak eyo.* ⁹ Num ken naase jaay 'bēerki bēer naapa num, kese naase 'tēdkiga *kusiŋa ð Ko Taar ken Raa ēdo *Musa ki se asen kōŋŋ mindse taa naasen uum aalin̄kiga naañ ki. ¹⁰ Ken nam jaay took do taarge tun Ko Taar ken Raa ēdo Musa ki paac jaay tujŋ te ken kalaŋ se, kese aan gōō Ko Taar Raa paac se, naañ tujin̄ga. ¹¹ Taa Raa se taadga taad ð: *Ōnten kēesn̄ mend nam, ŋnte 'kēesn̄ gaaba nam ð ter taad ð: Ōnten tōōl nam.* Num ken naai jaay ees te mend nam eyo ð tōōlga nam se, kese aan gōō naai uum aalga Ko Taar Raa se paac naañ ki. ¹² Taa naañ se bo, maam m'taadse m'ōō: do nakge tun naase aki tēda ey le aki taad se, 'jeelki Raa se asen kōŋŋ bōōrō dose ki ute Ko Taar gen Labar Jigan ken ðð do jeege maakŋ kusiŋ ki se.

¹³ Taa debm baate keejn do jeege tu se, Raa kic an keejn don ki eyo. Num debm jaay eej do jeege tu se, bii ken Raa kojn booro do jeege tu se, Raa an keejn don ki.

Kaal maaka ute nakgen k'teda

¹⁴ Genaamge, ken nam jaay deek do: «Maam se m'aal maakum do *al-Masi ki,» do nakgen Raa taad do gen teda jaay naan on tedn ey se, debm bin se, kaal maakn naan se, an kon kaaj ne? ¹⁵ Ken aan goo gena gaaba ey le menda jaay, bii-raa kosde goto do kal tuusde kic bo goto, ¹⁶ do maakse ki se, deb kalan deekden do: «'Baaki ute lapia. On Raa asen kedn koso do aki kosn te maraadse do asen kedn kal rosege,» do jaay edden dim ey se, taargen bin se os aay eyo. ¹⁷ Bin bo, ken naai do aal maaki do Raa ki do 'jeel tedn bee ey se, kaal maakn naai se, kaal maakn renne.

¹⁸ Gan deb kalan maakse ki se deek do: «Naai se do aalga maaki do Raa ki do maam se le, m'lee m'ted nakgen bee. 'Taadum tu naai do aalga maaki do Raa ki jaay on 'ted bee eyo, do maam m'ai taadn kaal maakum do Raa ki ken olum m'ted nakgen bee se.» ¹⁹ Naai 'jeel maaki ki do Raa se kalin ki sum bo Raa. Kese nakn jiga. 'Jeele, sitange kic bo jeelin maakde ki bini nabo naanin ki se, naade beere do rode ook marga jeg jeg.

²⁰ Kale, debm derle! 'Jeele debm aal maakin do al-Masi ki jaay, ted nakgen bee ey se, kaal maakn naan se, kaal maakn renne. ²¹ 'Jeelki, bubjege *Abraam se ted do di jaay Raa aakin aan goo debm daan ki se? Taa naan took je baa kojn goonin Isaka gotn kojn *serke Raa ki*. ²² 'Jeele debm jaay aal maakin do Raa ki mala se, 'tedn nakgen bee kici. Taa kaal maaka ute nakgen bee ken k'lee k'tedse naade tum baa taa naap ki do kese bo ted kaal maakn mec. ²³ Taar ken Raa taadn maakn Kitapin ki se aanga doobin ki ken do: *Abraam se aal maakin do Raa ki*, do naan aakin aan goo debm daan ki.† Taa naan se bo Raa danin medina. ²⁴ Ute naan se, naase 'jeelki debkilimi jaay Raa aakin debm daan ki se, taa ken naan aal maakin don ki sum eyo, num taa nakgen bee ken naan lee ted se kici.

²⁵ 'Jeelki Raabm do dakin ken ingo mend keesn gaaba se kic bo tedo bin kici. Bii kalan naan ted bee jeege tun gaan *Israelge oldeno gen kaakn baara. Jee se, mend se dood okden been ki, bini olden naade aan ot te doobm kuuy. Taa bee ken naan ted se bo, Raa aakin naan se mend daan ki. ²⁶ Aan goo debkilimi kon teecga num ooy se, kaal maakn do Raa ki jaay on ted bee ey se, tec bin kici.

3

Roono se aan goo poodn ken os goto

(Mt 12.33-37)

¹ Genaamge, maakse ki se, j'onten jeki doobm jaay bo j'aki tedn k'denki jee dooy jeege. 'Jeelki naajegen k'je dooy jeege se, *Raa utu ajeki kon booro dojege tu on cir gen jeegen baa se paac. ² Naajege paac se k'lee k'tujki goto kaam dena. Anum debm jaay taad tujn ey se, debm bin se debm mec do aasin gen boobm kon ron. ³ 'Jeelki ken naajege jaay k'lee k'tolki aljam taar sendge tu se, taa k'teddeki naade 'tookn taarjege, do gotn k'jeki bo k'baandeki sum. ⁴ 'Jeelki markabge se, kengen magal magal se kic bo, ok naka kalan maak ki coko bini. Do ken kuulu jaay ol makon se deebo don ki aan goo di kic bo, ute nakn coko se sum bo, debm toodin se, baan got ken naan maakin jen ro ki. ⁵ Roono kic naan tec bini. Ey num maakn daa ro ki se naan bo baata, nabo roono se taad taargen magal magala. Aakki naal poodn coko se jaay okga se, kosn maakn kaaga ute magalin se paac. ⁶ Roono se naan tec aan goo poodo do taargen ing kus paac teeco ro ki. Naan kic bo maakn rojege tu, do tujjeki rojege paac paac. Kingjegen iino gotn ken k'toojeki bini j'anki kooy maak ki se, roonjege se aan goo poodn os goto ken iino gotn *Bubm sitange tun poodn ken dubarin kon nan eyo.

⁷ 'Jeelki, debkilimi se napar daagen maakn kaag ki, yeelge, kuurge do kenjgen maakn maane ki paac se, naan bo debm ken ok tongo dode ki do tedde naade tookn taarina.

⁸ Num roono jaay debm do an kaasn boobm kon se, goto. Naan se ing kaam kalan eyo do

* 2:21 Aakjen 22.9. † 2:23 Aakjen 15.6.

naan dooc te naa* ken tɔl tɔl jeege. ⁹ Ute rɔŋɔ se bo, naaje k'tɔmki Bubjege Raa naan ken Meljege. Ter ute rɔŋɔ se sum bo, naaje k'naamki jikilimgen ken Raa aaldeno tecin tece. ¹⁰ Ute taar kalaŋ ese sum bo k'j'ɔɔnki booro jeege tu ɔ k'naamki jeege kici. Ken deer num, genaamge, k'j'ɔntɛ 'tedki bini. ¹¹ Maan maakŋ bud ken kalaŋ jaay j'kɔŋ ken ing king kaata ute ken jiga se, gɔtɔ. ¹² Genaamge, mɔŋɔ se 'kɔŋ koojŋ lemun eyo. ɔ papay se 'kɔŋ koojŋ goyab eyo. ɔ gen budn maane se kic bo bin sum. Maakŋ budn ken maanin ing king kaata se, 'kɔŋ ni maan jiga se, gɔtɔ.

Jeel-taar ken iino gɔtn Raa ki ute gen jikilimge

¹³ Maakse ki se, naŋa bo metɛke ɔ jeel-taara se? Debm jeel-taar se, ɔŋ 'taad jeege tu ute kingina maakŋ nakge tun naan ted paac se ŋ'ɔŋ roŋ urlu ɔ ŋ'tedin ute jeel-taara. ¹⁴ Num ken naase jaay ɔkki maak-kilimi ɔ niki ro naapge tu se ɔ ter 'saapki bo do naase malinge tu sum se, ɔŋten 'tɔmki rose ɔ taar met ki se, ɔŋte 'tujin ki ute taar-kɔɔbsege. ¹⁵ Num jeel-taar bin se iino gɔtn Raa ki eyo; kese jeel-taar ken iino do naan ki ara sum. Naan se jeel-taar gen jikilimge ɔ naan se iino gɔtn *Bubm sitange tu. ¹⁶ Taa gɔtn jaay jeege ɔk maak-kilimi ey le ni ro naapge tu se, gɔtn ese jeege ted nakge paac ute doobin eyo ɔ ted nakgen paacŋ jig eyo. ¹⁷ Num gan jeel-taar iino gɔtn Raa ki se, deet se naan se *salal, naan baano ute tɔɔse daan jeege tu, tedden jeege ɔŋ rode urlu, dode mɔŋ eyo, ɛej do jeege tu, daayum ted nakgen jiga, bɛer nam eyo, naan ted jeege taad taar maakde ki. ¹⁸ Debm jaay je tɔɔse se, naan noog jeegen kuuy taa king ute tɔɔse kici. Debm bin se nakŋ naan 'kɔŋ se nakŋ ken ute doobin doobin aan gɔ debm ɔcga maakŋ gɔtin num ɔŋ bɛen se.

4

*Jeegen je nijim *dunia*
(1Pr 5.5-9)

¹ Ken ɔlsen jaay tedki dekenɛ ɔ mooyki ute naapa tap bo ne di? Kese nakŋ daa rose jese bo ɔlsen 'tedki nakgen ese. ² Ken naase 'jeki dim jaay ɔŋki te ey se, ɔlsen naase 'tɔlki jeege. Naase 'dɔŋki nakgen ken naase ɔkki eyo jaay ɔŋki te ey se. Naase 'mooyki te naapa ɔ 'tɔndki naapa. Ken naase jaay 'jeki naka ɔ ɔŋki te ey se, taa naase 'tɔndkiro te metn *Raa eyo. ³ Naase 'tɔndki meta jaay ɔŋki te ey se, taa naase 'tɔndki te meta jig eyo. Naase ɔkki saapm jig eyo ɔ ken ɔŋkiga kic bo, anki kutn gen nijim daa rose cer sum. ⁴ Naase se, jeegen maakse kalaŋ do Raa ki eyo! Naase 'jeelki jeegen jaay je nijim dunia paac se tedga jee wɔy Raage. ɔ debm je nijim dunia se, naan se tedn debm wɔy Raa. ⁵ ɔŋten 'saapki ɔki taar Kitapm taad se cerɛ, ken taad ɔ: Raa jaay ɛdjeki *Nirl Salal se, taa naajege se k'tedkiga jee naanɛ ɔ naan je ɔ j'aki king ute Nirl naan se sum.

⁶ Anum Raa se, bɛe naan tedjeki se cir nakge paac. Taa naan se bo, Kitap deek ɔ: *Jeegen jaay magal rode naanin ki se Raa tookden eyo.*

Num jeegen jaay ɔp rode baat naanin ki se, naan tedden bɛenɔ.*

⁷ Taa naan se bo, naase 'took uunki taar Raa ɔ 'daarki tɔɔgɔ naan *Bubm sitange tu ɔ naan 'kaan naatn dɔkɔ rose ki. ⁸ 'Baakiro gɔɔrɔ cɛesn Raa ki ɔ naan kic ade baa gɔɔr cɛesse ki. 'Tug 'daapki jisege naasen jee tedn *kusinge se. ɔɔdki kusiŋ ken maakse ki, naasen maaksege di di se. ⁹ ɔŋki maakse 'taju taa kusiŋ ken naase 'tedki. 'Tɔyki makɔŋ ɔ eemki nɔɔ, 'kooy koogse se utu 'del keeme, ɔ maak-raapse se utu 'del maak-tuju. ¹⁰ ɔpki rose baata naan Meljege tu, ɔ naan bo debm asen kuun rose raan.

ɔŋten kɔŋ bɔɔrɔ do genaai ki

¹¹ Genaamge, ɔŋte kɔɔdki naapa. Taa debm jaay taad taargen ing kus bo ro genaan ki ey le ɔjin bɔɔrɔ don ki se, kese aan gɔ naan taad taargen ing kus bo ro *Ko Taar ken gen Labar Jiga se. Bin se naan took ing do ki eyo, num naan taad taargen ing kus bo ro Ko Taar ken gen Labar Jiga ki sum. ¹² Raa se naan kalin ki sum bo debm ked Ko Taar jeege

* 3:8 Naa se bo, saam sum. * 4:6 Aak KKT 3.34.

tu, ɔ naan kaliŋ ki sum ɔ debm 'kɔjŋ bɔɔrɔ do jeege tu. ɔ naan sum ɔ debm aaj jeege ey le ken utde. Num naai se, naŋa kaca jaay ɔ 'kɔjŋ bɔɔrɔ do naapi ki se?

ɔnten magalki rose

¹³ Num 'booyki bɛɛ, naasen ken 'taadki ɔki: jaaki ey le metbeeki se, naaje k'kiŋ ɔaa king maakŋ geger ken se, j'ade 'tedn suuk j'ade looko ɔ j'ade kɔŋ gurs dena! ¹⁴ Naase 'taadki bin se, nakŋ ken 'tedn metbeeki se kic ɔ naase 'jeelki eyo. Naasen 'tecki aan gɔɔ muubm ken iŋo ɔ naar wɔk naatn se sum. ¹⁵ Bɛɛki num, naase aki deek ɔki: ken Mɛljege je num, ajeki bɔɔbm kojge jaay j'aki kɔŋ tedn nakgen se. ¹⁶ Num naase 'magalki rosege ute taargen naase 'taadki ɔ magal ro bin se, ɔɛɛ, jig eyo. ¹⁷ Taa naan se ɔ, debm jaay jeel tedn bɛɛ ɔ ɔŋ tedŋ te ey se, keŋe naan tedga *kusiŋa.

5

Nakŋ ɔŋ utu 'kaan do jee maalge tu

¹ 'Booyki ɔrse naasen jee maalge se, eemki ɔ tɔɔd 'tɔɔyki makɔŋɔ, taa nakŋ ɔŋ utu 'kaan dose ki. ² Maalsege se utu 'ruumu ɔ kal koonsege se diidi utu aden kɔɔ. ³ Daabsege ute puddagen naase ɔkki paac se, naaŋa ɔs tujɔdenga. ɔ taa ken naade ɔs tuj ɔɛr se sum ɔ, utu asen ɔaa kɔkŋ mindse ɔ naan se utu 'ɔaa kɔsn daa rose aan gɔɔ poodo. Ey num duni se ɔppga gɔɔrɔ 'naŋa, naɔo naase utu iŋg 'tuski tus maala rɔk. ⁴ 'Booyki! Jeegen tedsen naabge maakŋ-gɔtsege tu se, naase 'derldeki derle, taa ken naade ted naaba lek tɛɛ ɔ naase 'baate kɔgdeki gursdege. Taa naan se ɔ jeegen ɔjseno maakŋ-gɔtsege se, naade tɔɔd tɔɔy makɔŋɔ, num keem naade se Mɛljege Sidburku booyga. ⁵ Do naan ki ara se, naase ɔski te maraadse ɔ 'tedki nakŋ ken maakse jea. Naase 'teerki aan gɔɔ maranŋen teer sal sal gen tɔɔl kɔɔ se. ⁶ Naase 'tɔkkiro mind jee tuj te dim eyo ɔ tɔɔldekiro. ɔ naade le, tedseno te taar eyo.

Bii kaan Mɛljege se ɔppga gɔɔrɔ

⁷ Genaamge, taa naan se ɔ aayki kaamse bini Mɛljege ade tɛrle. Naase aakki debm kursu se, naan ting taak kaama bini maane bɔɔy maakŋ-gɔtiŋ ki, jaay ɔ nakgen naan naab ɔar ki se koojŋ jiga. Naan iŋg aak kaam maan 'keedn met-kijirki bini teecŋ taa ɔar ki ɔɔt. ⁸ Naase kic num iŋg aakki kaama, aayki kaamse ɔ ɔkki maakse tɔɔgɔ, taa bii kaan Mɛljege se ɔppga gɔɔrɔ.

⁹ Genaamge, ɔnten 'lee mooyki ŋɔr ŋɔr te naapa; taa bin se *Raa kic asen kɔjŋ bɔɔrɔ dose ki eyo. 'Jeelki, ɔɛɛ, debm kɔjŋ bɔɔrɔ do jeege tu se, aanga taa doobse ki. ¹⁰ Genaamge, naase 'saapki tu, jee taad taar teeco taar Raa ki do dɔkiŋ ken taado taarge ute ro Mɛljege se, naade kic dabaroga ɔ aayoga kaamde do ki. ɔ naase kic uunki doobm naade se. ¹¹ Deere, jeegen paac jaay aasiŋga do dubarde ki se, naade se ɔ k'taadki j'ɔki, naade se ɔ jee maak-raapge se. Naase 'jeelki metn taar gaabm do dɔkiŋ k'danŋ Job se, naan aay kaamiŋ aasiŋga do dubar ken aan don ki. ɔ do taar tɔɔliŋ ki se, naase 'jeelki nakŋ ken Raa tedŋ se. Taa Raa se, naan ɔ debm ted bɛɛ jeege tu ɔ ɛɛj do jeege tu.

¹² Ken bin num genaamge, ɔnten 'naamki rose ute maakŋ raa ey le ute do naaŋa, ɔ ɔnten 'naamki ute ro dim kuuy kici. Num ken taarse ɔ met ki, ɔki: «Yɛɛ, met ki» ɔ ken met ki ey le, ɔki: «A-a, met ki eyo». Taa ken naase jaay 'tedki bin se, Raa kic asen kɔjŋ bɔɔrɔ dose ki eyo.

'Tɔndki metn Raa

¹³ Ken nam maakse ki jaay maakŋ dubar ki num, ŋ'tɔnd metn Raa. Ken nam jaay maakŋ maak-raap ki le, ŋ'tɔom Raa ute kaa. ¹⁴ ɔ ken maakse ki jaay nam kɔŋɔ num, ŋ'ɔl k'danŋ jeegen naan jee *egliz ki, taa naade an kɔtn uubu ute ro Mɛljege, ɔ an tɔnd metn Raa. ¹⁵ Jeegen tɔnd meta jaay aal maakde do Raa ki paac se, Mɛljege aden booyo ɔ debm kɔŋɔ se, Mɛljege an kedn lapia ɔ naan 'kiini. Ken naan ɔ tedga *kusiŋa kic le, Mɛljege an tɔɔl kusiŋ se naatn. ¹⁶ Taa naan se ɔ kusiŋ naase 'tedki se, naan Raa ki se 'taadinki ute naapa ɔ 'tɔndki metn Raa naapge tu, taa aki kɔŋ lapi rosege. Taa debm daan ki jaay tɔnd meta

gɔtn Raa ki se, tɔnd mɛtɪn se ɔk tɔɔgɔ aak eyo naan Raa ki. ¹⁷ 'Jeelki, *Eli ken taad taar teeco taar Raa ki do dɔkiŋ se, naan kic debkilimi aan gɔɔ naajege sum, nabo naan tɔnd mɛtn Raa ɔn eyo, deekiŋ ɔɔ n'ɔntɛ keedn maane, Raa booyiŋ ɔɔ tookiŋ. Gɔtn se, maakɪ baar ki mɔtɔ ute laapa mɛcɛ se, maane eed te eyo. ¹⁸ Ter naan tɔnd mɛtn Raa kuuy daala, ɔɔ maane bɔɔyo do naan ki ɔɔ nakgen do naan ki se, baag koojo gɔtiŋ ki.

¹⁹ Genaamge, ken maakse ki jaay nam resn ute doobm taar mɛt ki ɔɔ nam kuuy noogiŋ jaay naan ɔk tɛrloga num, ²⁰ 'Jeelki, gena a iigga kiigi ɔɔ resɪga res ute doobm taar mɛt ki jaay nam maakse ki noogiŋ naan ɔk tɛrloga se, kɛse naan aajinga maakɪ yo ki, ɔɔ kusingen den se lɛ, Raa aden tɔɔl naata.

Maktubm Pier raanin deet deet

Kupm metn taar taadjeki doobm gen dooy maktub Pier ken deet deet

Maktubm ken Pier raano jee al-Masige tun deet deetn ara se, naan raanin jee al-Masige tun taa naan kaam mii taa naan Turki ken borse. Naade ting aan gaa cekge taa naade se jee al-Masige (kon 1.1; 2.11). Naade se jeege aalde maak ki eyo aa ad uunde. Naade se k'lee k'takde minddege ute taargen met ki eyo aa gotn metinge se k'dabarde kici. Pier raanden maktubm se taa aden noogd do kaal maakde ki aa do kond dode ken naade ond do al-Masi ki. Naan edden kaay kaama taa k'king aan gaa jee ken Raa beer tooddenga tedga jee naange se. Pier raanden maktubm deet ara se, jee al-Masigen tun teeco maakj jeege tun ak doobm raage dena. Borse naade se tedga jee kiji aa uun doobm bubdege eyo aa kingde kic tec aan jee ken naade ing daande ki se eyo (kon 1.13–2.4). Naade se tedga jee Raage (kon 2.4–10). Naade se aasin gen serkij nakij aa ute dubar ken aan dode ki se. Anum ken tedden jaay naade aasin se, taa naade ondga dode do al-Masi ki (kon 1.3, 13, 21; 3.15).

Pier raan ol toosin jee Raage tu

¹ Ken ara maam m'Pier, ken *debm kaan naabm Isa al-Masi bo m'raansen maktubm se, naase ken *Raa beer toodsena toodo aa ingki aan gaa cekge aa wackkiga maakij naanje tun Pohn ki, Galat ki, Kapados ki, Azi ki aa Bitini ki se. ² Naase se Raa Bubu beer toodsena toodo do dakiina, kaad ken naan uuno doa aan gaa ken naan maakin jen ro ki. Aa ute *Nirl Salal se, naan tedsenga 'tedkiga jee naange gen tookij taar Isa *al-Masi taa naan asen tugij daapm ute moosina. On Raa asen tedn beena aa asen kedn lapin se te maraadina.

K'toomki Raa ken aaj jeege

³ K'toomki Raa, naan Bubm Meljege Isa *al-Masi! Naan se eejjeki dojege tu aa oojjenkiga koojin kiji ute doobm Isan ken naan durino daan yoge tu se. Taa naan se bo, daayum naajege k'j'ondki dojege gen kon kaaja, ⁴ aa j'aakki kaama gen nakgen bee bee ken Raa utu boobin jeenge tu maakij raa ki. Aa nakgen bee bee ese se, tuj eyo, ruum eyo aa on ted koono eyo. ⁵ Taa kaal maaksen naase aalki do Raa ki se, Raa mala asen boobm te toogina bini bii ken kaam moon; bii ken se, naan asen taadn tal aa naan aajsega.

⁶ Taa kaajin naase onki se, naase 'maakse raap sakan. Aa ken napar dubargen aan dose ki se jaay asen kedn maak-tuju kic bo, caka sum bo dubargen se utu 'deele. ⁷ Daab se naan kon tuju, ute naan se kic bo j'ayin poodn jaay ted daabm mec. Kaal maakse kic Raa tedn tec bini, taa kaal maaksen do Raa ki se, naan cir daab. Aan gaa daab k'j'ayinga poodn jaay ted daabm mec se, kaal maakjege kic bo ute dubargen aan dojege tu se, ute naan se jaay bo kaal maakjegen do Raa ki se 'tedn toogo aa j'ansin kaakij jeele. Taa naan se bo, bii ken Isa al-Masi ade baa se, Raa utu asen toomaa, asen *nooko aa asen magala. ⁸ Ey num Isa se, naase aakin ki te eyo nabo naase 'jenki. Borse kic naase aakin ki te eyo, nabo naase aalki maakse don ki. Ute naan se kic bo, naase maakse raap sakan don ki aa maak-raapm naase se maak-raapm taad eyo. ⁹ Taa naase 'jeelki, ute kaal maaksen naase aalki don ki se bo, naase utu aki kaajin kosege.

¹⁰ Kaajin ese se, jee taad taar teeco taar Raa ki do dakin se, jedoga metin den aak eyo. Naade taadoga jeege tu taa bee ken Raa taadoga taada aa utu asesin ted se. ¹¹ Nirl al-Masi ken maakde ki se, taadden aa al-Masi se utu 'dabara jaay bo utu 'kon nooko. Taa naan se bo, jee taad taar teeco taar Raa ki jedo metina aa jedo jeel kaadn ken nakgen se tap bo utu 'deel aa di. ¹² Anum taar ken Raa taado jee taad taar teeco taar Raa ki do dakin se, taar se taad te naade eyo num taad te naase. Borse jee taad Labar Jigan gen Isa al-Masi ute *Nirl Salal ken Raa onino maakij raa ki baado taadsen metn taar se mala naase ki kici. Aa taar se, *kadn Raage kic bo, je doobm 'jeel kon metina.

*'King aak bεε naan Raa ki
(1Tes 5.8-9; Tit 2.11-14)*

¹³ Ken bin num, 'daapki rose gen tēdn naaba, ingki do metekse ki ə ə aakki kaama do bεε ken Isa *al-Masi baadoga num utu asen tēd se. ¹⁴ 'Tookki taar Bubse Raa ə ə ŋte 'tēdki nakŋ ken daa rose ɓo jea an gə ə kaad ken naase utu 'jeelki te Raa ey ɓort se. ¹⁵ Aan gə ə Raa ken danse naan debm *salal se, naase kic maakŋ kingse ki se, 'tēdki jeegen salal kici; ¹⁶ taa Kitap se taadga taad ə: «'Tēdki jeegen salal taa maam se m'debm salal.»

¹⁷ Raa ken naase 'danŋki Bubse se, naan ɓo ken aak jeege paac aas kaasa ə ə naŋa kic naan ə ŋiŋ ɓəəə te ken met ki do nakge tun naan lee tēd se. Bin num, kaad ken naase utu 'tingki ting do naan ki se, Raa se 'beerŋki. ¹⁸ Ute kingsen aan gə ə gen bubsegen do dəkŋ se ə ə aay eyo. Taa naan se 'jeelki, Raa se dugsega dose ute zo ə ə ə. Naan dugse dose se, ute nakgen aan gə ə daab ute pudda eyo taa naade se utu 'tuju; ¹⁹ num gan naan dugseno dose ute moosn al-Masi, aan gə ə *Goon Baatn sal sal ken ə ə tuju ron ki eyo jaay ə ə ron *serke se. ²⁰ Naan se Raa ɓo bεε ə ə ə taa kaajŋ jeege, kaad ken naan utu aalo te duni ey ɓortə. Ə ə naan baado maakŋ biige tun kaam məətn taa naase. ²¹ Ute doobm al-Masi se ɓo, naase aalki maakse do Raa ken durŋo daan yoge tu ə ə *nookŋ se. Ute naan se ɓo, naase aalki maakse ə ə əndki dose do Raa ki.

Ə ə ki maak-jea do naapge tu

²² Taa naase 'tookkiga do taar ken met ki se, naase 'tēdkiga jeegen *salal. Ken bin num 'jeki naapa an gə ə genaage. Ə ə ki naapa ə ə ə ə 'jeki naapa ute maakŋ kalaŋ. ²³ Taar Raa se, naan an gə ə kupm ken ruum eyo ə ə tuj eyo, num naan ting gen daayum daayum ə ə ute taar Raa an gə ə kupu se, naan ə ə sen j'ə ə ə senga koojŋ kiji. ²⁴ Taa Kitap taadga taad ə ə:

*Jikilimge paac an gə ə mu zεεε
ə ə kaakŋ bεεde le an gə ə ə ə kaaga.
Ken kaadŋ aanga se, mu se 'tuutu ə ə ə ə ŋiŋ le 'sia.*

²⁵ *Num gan taar Raa se, naan ting gen daayum.**

Ə ə taar se ɓo, Labar Jigan gen Isa *al-Masi ken k'baado k'taadsesŋ se.

2

¹ Taa naan se, ə ə te 'tēdki *kusŋa, ə ə te 'kaanŋki jeege dala, ə ə te 'tēdki rose an gə ə jee ken taad taar met ki te naapa, ə ə te 'tēdki maak-kilimi te naapa ə ə ə te 'kəədkŋ naapa.

² Aan gə ə gaangen k'taacege je si ken dege den se, naase kic taar *Raa ken *salal se 'jenŋi den bin kici. Ute naan se naase aki teepe ə ə utu aki kə ə kaaja. ³ Deere, bεε Məljege se le, naase 'naam ə ə ŋkŋiga jiga.

*Raa ɓo bεε təədseno taa aki tēdn jee naange
(Ep 2.20-22; Mt 21.42-44; Rm 9.24-33)*

⁴ 'Baakiro gə ə Məljege tu Isa ki, naan ɓo ko ken ə ə kaaja. Naan ɓo ko ken jikilimge ə ə undŋa, na ɓo Məljege Raa bεε ə ə ə ə ə naan se ɓo ken aakŋ bεε kaamŋ ki. ⁵ Naase kic an gə ə kogen ə ə ə kə ə kaaja, 'tookki ə ə ki rose Raa an kiŋ bee ken Niriŋ utu 'king maak ki se. Ə ə maakŋ bee ken se, naase aki tēdn jee tēdn serkgen *salal ə ə ute doobm Isa *al-Masi se, naase aŋki tēdn *serkŋ ken təəliŋ naan ki. ⁶ Anum 'booyki taar ken Raa taad maakŋ Kitap ki ken ə ə:

*Aakki! Maam m'bεε m'ə ə ə ko ken aak bεε kaamum ki
Ə ə maam m'utu m'aŋ kə ə nd maakŋ geger ken Sion ki
Ə ə naan ɓo ko ken utu 'gakŋ ɓea ken j'utu j'aŋ kiŋŋ se.*

Debm ken aal maakŋ do naan ki se, 'kə ə kə ə nd maakŋ ə ə ə ki eyo.*

⁷ Naasen ken aalkiga kaal maakse don ki se, ko se jigsen aak eyo. Num gan jee ken baate kaal maakde don ki se, taar ken Kitap taad se aanga gə ə ŋiŋ ki ken ə ə:

Ko ken jee kiŋ beege ə ə undŋ naatn se,

* 1:25 Aak Eza 40.6-8. * 2:6 Aak Eza 28.16.

Naan̄ bo ko meç ken cir kogen j'iin̄ bee se paac.†

⁸ Ðo gõt kuuy kic Kitap taad̄ga taad̄ do:

Ko se bo ken rōok̄ jeege

Ðo keſe bo liŋ ken tund jeege.‡

Naade jaay rōok̄j tooc se, taa naade baate kaal maakde do Taar Raa ki. Keſe nak̄j ken Raa uunoga kuun doa do dōkin̄ se bo utu kaan dode ki.

⁹ Anum naase se, meɸjil jee ken Raa beer̄ tōodsenga tōodo, naase se jee teɸn serk̄j gen gaaringe, naase se jee naange do naan̄ bo debm ken dugsenga dose. Naan̄ dan̄ dooseno maak̄j gõt ken doo do baanseno maak̄j gōtiŋ ken wōor̄ jiga se, taa naase aki wōok̄j Taar Raa se jeege tu, do nakge tun magal magal ken naan̄ teɸiŋ se. ¹⁰ Do dōkin̄ se naase jee Raage eyo, num bōrse se, naase 'teɸkiga jee naange. Do dōkin̄ se naan̄ eejō te dose ki eyo, num bōrse se, naan̄ eejōsenga dose ki.

Ingi aan gōo kiŋg gen jee Raage daan jeege tun jeel Raa eyo
(Rm 13.1-8; Ep 6.5-8)

¹¹ Jee maak-jemge, maam m'dejse, do naan̄ ki ara se naase aan gōo meɸtge do aan gōo cekege. Bin num on̄te 'dōŋki nak̄j ken daa rose bo jea; beere, nakgen daa rose bo je se lee teɸ bōoro ute kose. ¹² Maak̄j jeege tun jeel Raa mal ey se, ingki aak beere naan̄ Raa ki. Ðo ken naade jaay baagga taad̄ taargen inḡ kus rose ki aan gōo naase jee teɸ *kusiŋ jeege tu kic bo, ute naabsen naase 'teɸiŋ jiga se, bii ken Raa ade baa se, jeegen jeel Raa mal ey se, an̄ *nooko.

¹³ 'Sookki tōogge tu taa Meljege Isa *al-Masi se, do 'sookki gaar tu taa naan̄ bo debm do jeege tu paac, ¹⁴ 'sookki magalge tun gaarge tōndde se. Naan̄ tōndde se taa 'dabar jee ken lee tuj jeege tu do 'tōom jee ken lee teɸ beere. ¹⁵ Taa Raa se, je naase aki teɸn nakgen jiga jiga do bin bo jee derlgen jeel dim ey se, 'kōj taar taad̄ eyo. ¹⁶ Inḡ aalki dose sen̄ aan gōo jee ken oŋga kōj dode. Naase se oŋkiga dose, nabō kōj dosen oŋki se, on̄ten 'saapki doki oŋkiga doobo gen teɸn kusiŋa. Num gan̄ naase se, ingki aan gōo jee teɸn naabm Raage. ¹⁷ Jikilinge paac aaldeki maak ki, 'jeki genaasegen doobm Isa al-Masi ki, 'beerki Raa ki do 'sookki gaar tu.

Oŋki kiŋgse se 'teçj aan gōo gen Isa

¹⁸ Naase jeegen ken 'lee 'teɸki naaba gōtn jeege tu se, 'booy uunki taar meſege. Ken aki booy taar meſege se, on̄te 'booyki taar jee ken teɸsen beere do jese sum eyo, num gan̄ 'booy uunki taar meſegen kusiŋ kusiŋ se kici. ¹⁹ Ken k'dabarse cere se kic jaay naase aasiŋki se, taa taar Raa sum bo naase oŋki rose k'dabarse se; keſe bo nak̄j ken tōol Raa ki. ²⁰ Ken 'teɸ *kusiŋ jaay k'dabari se, beere tap bo di? Anum ken 'teɸki beere jaay oŋki rose k'dabarse se, keſe nak̄j jiga aak eyo naan̄ Raa ki. ²¹ Raa dan̄seno se taa naan̄ se, taa Isa *al-Masi se kic dabaroga taa naase do naan̄ bo debm taadsen doobo taa naase kic aki kuun bōlotiŋa.

²² Naan̄ se teɸ te kusiŋ eyo do bii kalaŋ tap bo teɸ te taar-kōob̄ eyo. §

²³ Ken k'naajiŋ kic bo naan̄ terl te taar inḡ kus nam ki eyo. K'dabariŋ kic bo, naan̄ teɸ te kusiŋ nam ki eyo. Num nakge paac naan̄ on̄iŋ kaam ji debm ken utu 'kōj bōoro te doobiŋ se do jeege tu. ²⁴ Ken Isa ooy do kaag ki se, naan̄ uun kusiŋjege doŋ ki taa ajeki gan̄ te kusiŋa do j'aki kiŋg gen teɸn nakgen te doobiŋa. Do ute dubar ken naan̄ oŋ se bo, edjeki kaaja. ²⁵ Do dōkin̄ se naase aan gōo baatgen iigga kiigi, num bōrse se naase ok̄ 'terlkiroga gōtn debm gaam ki. Naan̄ bo debm bōob̄ kose.

3

'Kiŋg meɸdge ute gaabge
(1Tim 2.9-15; Ep 5.22-33)

† 2:7 Aak KKR 118.22. ‡ 2:8 Aak Eza 8.14. § 2:22 Aak Eza 53.9.

¹⁻² Naase mēndge kic 'booy uunki taar gaabsege. Bin bo gaabgen mētingen baate tooky taar *Raa se, 'kaakj king mēnddegen jiga se, ken taadden te taar Raa ey kic bo, so ken naade asen kaakj naase jaay ingki te maakj kalan, so 'tookdeki taardege se, naade utu 'tookj kaal maakde do Raa ki. ³ Ōnte 'jeki doobm tamar rosege taa aki kaakj bēe naan jeege tu: aan gōō napar kōgj dosege, so napar tōl kōdōkj daabsege so ute tuusn kalsegen te roj se. ⁴ Num kaakj bēe naase se, ōnjiki 'tedn maakse ki. Naase 'tedki jee bēe so jee dalul. Kēse bo nakj kaakj bēe tuj eyo so ken jiga naan Raa ki. ⁵ Bin bo mēndgen do dōkin aalo maakde do Raa ki se, naade kingde tec bini; naade se tooko taar gaabdege. ⁶ Aakki Sara se tooko taar gaabin *Abraam bini danj so «meluma.» Naase kic 'tedkiga gaan Sarage ken naase jaay 'lee 'tedki bēe so 'beerki dim ki ey se.

⁷ Naase gaabge kic, maakj kingse ki se, aakki do mēndsege tu jiga. Taa mēndge se, naade tōōg aas te gaabge eyo. Maakj kingse ki se aaldeki maak ki. 'Jeelki, naade kic utu 'kōj kaaja te naase tēe. Ken naase jaay ingki jiga bin num, dim asen gaasn gen tōnd metn Raa se gōō.

King jiga ute naapa
(Rm 12.14-21; Mt 10.24-31)

⁸ Do taar tōlin ki ara se, m'je m'asen taada: ōnki taarse 'kōkj metn naapa, ējki do naapge tu, 'jeki naapa aan gōō genaage, 'tedki bēe te naapa so ōnte magalki rose. ⁹ Jee tēdsen *kusiñ se, ōnte 'terldeki kusina so jee naajse kic num ōnte naajdeki. Num 'terldeki ōki: «Ōj Raa asen tēdn bēēna!» Taa naan se bo Raa danjeno; bin bo naase kic Raa asen tēdn bēēna.

¹⁰ 'Booyki Kitap kic bo taadga taad so:

Debm jaay je 'king te lapia so te maak-raapo se,
ōnte kōōdn nam so ōnte taadn taar-kōōō.

¹¹ *Debm bin se ű'ōōd doñ ro kusin ki, ű'tēdn bēe.*

N'aay kaamin ű'je doobm ken king lapia te jeege.

¹² *Raa se naan aak do jeege tun tēd nakge ute doobina*
so daayum naan lee booy keemde.

*Gan jee tēdn nakj kusin se, Raa te naade eyo.**

¹³ Ken naase jaay 'jeki tēdn bēe jeege tu te maakse paac se, naja bo ken asen kōj tēdn kusina. ¹⁴ So bēe naase 'tedki jaay jeege lee dabarse se, taa naan se Raa utu asen tēdn bēēna. Ōnte 'beerki nam ki so nirlse ōnte 'kaayse. ¹⁵ 'Jeelinki maakse ki *al-Masi sum bo Melse. So daayum 'daapki rose, ken jeege bo tōnd metse, taa di naase ōndki dose do al-Masi ki se, naase adēki kōj taadn metina. ¹⁶ Naōo ken adēki tērl se 'taaddeki ute taar urlu, aaldeki maak ki so 'tēdinki ute maakj kalan. Taa kingsen jiga doobm al-Masi ki se, ken jeege jaay taadsen taargen ing kus rose ki kic bo, naade se sōkōōō aden tōōō. ¹⁷ Ken naase 'dabarki gen tēdn bēe aan gōō ken Raa maakin jen ro ki se, jiga cir ken 'tedki kusin jaay bo k'dabarse se.

Isa tōōg cir nakge paac

¹⁸ Taa *al-Masi se, ooy jē-kalan sum bo taa *kusiñ jeege paac. Naan ken tuj te dim ey se bo, ooy taa jee kusinge taa aden kōl gōtn Raa ki. Jeege tōōlina naōo *Nirl Salal durino daan yoge tu. ¹⁹ Ute tōōg Nirl Salal se, naan baa taado taar Raa jeege tun ooyga kooy ken ting maakj dangay ki. ²⁰ Jee ooyga kooy ese se bo, jee do dōkin ken baate tooko taar Raa kaad ken Raa udden bia kaad ken Noe daap daap markabm magal se. Ken maane baado so do naaja se, jeege marta ken endo maakj markab ki, naade se sum bo aaja. ²¹ Maan so do naaja se, naan aan gōō maan ken *k'batizseno maak ki. So maan se gen tugj yidikj ro eyo, num gen tugj maaka. *Batēem se jaay aajse se, taa Isa al-Masi ooy duroga daan yoge tu, ²² so ook baaga maakj raa ki so ingga do ji daam Raa ki. So bōrse maakj raa ki se, sitange, maragge ute *kōōdn Raage paac kaam ji al-Masi.

* 3:12 Aak KKR 34.13-17.

4

ጋገገገ ገገገ ገገገ ገገገ ገገገ ገገገ

¹ Taa naan se bo 'jeelki, *al-Masi baado do naan ki se dabarga. Bin num naase kic 'daapki rose gen dabar aan goo naan kici. ጋገ debm jaay dabarga se, mootn 'kəŋ kəl doŋ maakŋ kusin ki ey sum. ² Biisen ጋገpm ken anki ting do naan ki se, ጋገte 'tedki nakŋ ken maakse bo jea, num 'tedki nakŋ ken tōl *Raa ki. ³ Deere, maakŋ kingse ken do dakin se, naase 'tedkiro nakgen jig ey dena aan goo jee jeel Raa mal eyo. Naase 'lee eeskiro naapa, 'lee dŋkiro nakŋ jeege, 'lee aay oonkiro, 'lee 'jekiro kəs bεε salal, ጋገkiga gōtn kaaye le aay 'deelkiro te gōtina ጋገ 'lee 'tedkiro maraggen Raa jedε eyo paac paac. ⁴ Borse jaay naase 'tedki aan goo naade ey se, naade aaksen se paac bo ጋkden taad eyo. Taa naan se naade lee naajse. ⁵ Gaŋ bii kalaŋ Raa ken utu 'kəŋŋ bōōō do jeege tun ooyga kooyo ጋገ do jeege tun zεε se, utu 'tōnd mētde do nakde ken jig ey naade ted se. ⁶ Jee ooyga kooy do dakin se kic bo, Isa baā taaddenoga Labar Jiga se kici. Taa naan se bo, naade kic Raa ጋገdenga bōōō dode ki aan goo jikilingen baā se paac. Bin se ute *Nirl Raa se, naade 'kəŋ 'king aan goo ken Raa jen ro ki.

Naja naja kic bo Raa edin naabin naabina

⁷ Duni se ጋገga baata 'naja. Taa naan se ingki do metekse ki ጋገ 'daapki rose taa aki keem Raa. ⁸ Ken cir paac paac se, 'jeki naapa ute maakŋ kalaŋ, taa ute maak-jese se, ken deba tedi *kusiŋa aan goo di kic bo an kəŋ tedn kaldε. ⁹ Jee ken baado gōtse ki se, ጋkdeki jiga ጋገ ጋገte teddeki bes. ¹⁰ 'Jeelki naja naja kic bo Raa edinga naabin naabina. Bin se 'noogki naapa, taa naase se 'tedkiga jee tedn naabm Raage gen tedn naabgen paacŋ ken naan edsesin se, ute doobina. ¹¹ Debm jeel taadn taara se, ገ'taad taar Raa jeege tu. ጋገ debm Raa edinga maak-je gen tedn naaba jeege tu se, ገ'tedin ute tōōገ ken Raa edin se. Ute naan se jaay bo, jeege paac 'tōōm Raa ute doobm Isa *al-Masi. Naan bo debm magala ጋገ tōōገ gen daayum daayum! *Amin.

Jee ken k'dabarde taa *al-Masi

¹² Jee maak-jemge, nakŋ ጋገ jaay aanga dose ki se, ጋገte kaakin ki aan goo nakŋ deel doa ጋገ ጋksen taad eyo. Num aakin aan goo nakŋ ken lee aan kaan do jeege tu tap. ¹³ Num ken naase jaay 'dabarki taa al-Masi se, ጋገki maakse 'raapo. Taa biin naan ade baā maakŋ gaarin ki se, naase kic utu aki kəŋ maak-raapm gen taad eyo. ¹⁴ Ken k'naajse taa Isa al-Masi se, ጋገki maakse 'raapo. Taa *Nirl Salal ken ጋk *nooko ken iino gōtn Raa se, 'tedn ute naase. ¹⁵ Anum maakse ki se, nam j'ጋገte dabarin taa tōl nam, taa boogo, taa tedn *kusiŋa, ey le taa ጋl doŋ maakŋ taar jeege tu. ¹⁶ Num ken k'dabarin taa al-Masi se, sጋkጋጋ ጋገte tōōlina nabō ገ'tōōm Raa taa jeege danin naan debm al-Masi.

¹⁷ Kaad ken Raa an kəŋŋ bōōō do jeege tu se, borse aanga. ጋገ ken Raa jaay 'baagŋ kəŋŋ bōōō do jee naange tu bo deet se, bin num jee ken jaay baate tookŋ kaal maakde do Labar Jigan gen Raa ki se, 'tedn ጋገ dio? ¹⁸ Taa Kitap taad ጋገ:

Ken jee tedn nakgen ute doobin kic bo, utu ጋገ jaay 'kəŋ kaaja se,

num jee aal Raa maak ki eyo ute jee kusinge se tap bo k'tedn rode j'ጋገ dio*?

¹⁹ Bin bo, jee ken Raa je ጋገ naade 'dabar se, j'aay kaamde k'ted nakŋ bεε. Taa Raa ken tuj ጋrmin ey se, naan bo Mεl Kaalde ጋገ j'ጋገ rode kaam jin.

5

Pier dej naan jee Raage

(1Tim 3.1-7)

¹ Borse maam m'taad ute naan eglizgen utu maakse ki se. 'Booyki, maam kic naan *eglizge tun aan goo naase se kici. Ken *al-Masi dabaro se, maam m'aakinoga te kaamuma ጋገ bii ken naan ade baā maakŋ *nookin ki se, maam kic m'ጋk bedε te naan kici: ² Aakki do jee Raage tun ken *Raa edsesin kaam jise se, aan goo debm gaam ken aak

* 4:18 Aak KKT 11.31.

do baatinge tu se. Naabm se ɔnte 'tedɪŋki aan gɔɔ j'ɔlsen taa tɔɔgɔ, gaŋ 'tedɪŋki aan gɔɔ ken Raa ʋo jea. ɔnte 'tedki gen jee maala, gaŋ 'tedɪŋki ute maakŋ kalaŋ. ³ Jee Raage se, ɔnte 'tedɔfeki taa tɔɔgɔ, gaŋ ute kingse se, 'taadɔfeki doobo taa naade kic king aan gɔɔ naase kici. ⁴ Ken naase jaay 'tedki bin num, ʋiin ken Debm Gaam Magal ade teecŋ pirsil se, naaŋ utu asen kedŋ laatŋ tɔɔmɔ ken nookiŋ paac 'kɔŋ deel eyo.

⁵ Gaan kɔdge naase kic, jee naan jee Raage se, 'booy uundeki taarde. 'Booyki m'asen taada: Maakŋ kingse ken ute naapa se, naŋa naŋa kic ʋo ted roŋ ɔɔp baata, taa Kitap taadga taad ɔɔ:

Jee magal rode se, Raa ute naade eyo.

Gaŋ naaŋ se tedŋ beɛŋ do jeege tun ted rode ɔɔp baata.*

⁶ Anum, ɔŋki rose kaam ji Raa tɔɔgɔ ɔɔ 'tedki rose ɔɔp baata jaay ʋo kaad ken Raa jen ro ki se, naaŋ asen kuun rose raan. ⁷ Nakgen tedsen jaay uunki nirlse ro ki se, ɔŋdeki paac kaam ji Raa. Taa Raa se, naaŋ ʋo debm ken lee aaksen dose ki.

⁸ Bin num 'bɔɔbki rose, ɔɔ ɪŋki zɛɛɛ, taa debm wɔɔyse, *Bubm sitange se, lee jese aan gɔɔ tupiyu ken lee tɔɔy je daa ken 'kɔkŋ kɔɔɔ. ⁹ Aayki kaamse, 'daarki tɔɔgɔ ɔɔ aalki maakse do Raa ki. 'Jeelki do naaŋ ki ara paac se, genaasegen doobm Isa al-Masi ki se utu dabar aan gɔɔ naase kici. ¹⁰ Naʋo dubarse se, utu 'daar duuku. Taa Raa ken lee ted beɛŋ jeege tu se, naaŋ ʋo debm darseno taa aki kend maakŋ gaariŋ ken gen daayum ken kaam ji al-Masi. Naaŋ asen tedŋ naase aki tedŋ jee tɔɔgɔ ɔɔ jee mɛcŋ ken aasiŋ do nakge tu paac. ¹¹ Naaŋ ʋo debm ɔk tɔɔgŋ gen daayum daayum! *Amin!

Pier taad naŋ taariŋa ɔɔ tedden tɔɔse

(1Tes 5.23-28)

¹² Silban ʋo noogum jaay maam m'raaŋ m'ɔlsen maktubm duuk se. Maam m'jeeliŋ naaŋ se gena ken tuj ɔrmiŋ eyo. Maam m'raaŋsen se, m'je m'asen kedŋ kaay kaama ɔɔ m'je m'asen taadŋ m'ɔɔ kese ʋo beɛ Raa mala mala. ɔɔ beɛ ese se ʋo, naase se ɔkiŋki ɔŋŋɔ.

¹³ Jee Raagen Babilon[†] ken ara se, ken Raa beɛr tɔɔɔdenoga aan gɔɔ naase se, tedsen tɔɔse. ɔɔ goonum Mark kic ʋo tedsen tɔɔse. ¹⁴ 'Tedki tɔɔse te naapa ɔɔ 'baam 'tɔkki naapa ute maak-jea, aayki ciil naapge aan gɔɔ gena naapge.

Naasen paacŋ ken 'doobm *al-Masi ki se, ɔŋ tɔɔsn Raa 'king ute naase.

* 5:5 Aak KKT 3.34. † 5:13 Babilon je taad ute gɛgɛr *Rɔm ki.

Maktubm Pier raanin gen k-dige

Kupm metn taar taadjeki doobm gen dooy maktubm Pier gen k-dige

Maktubm se, Pier raan jee al-Masige tun gɔtɔ ɓaa se paac. Ko taar ken naan je taada se, naan iin ro jeege tun lee dooy jeege ute taar Raa met ki eyo. Ɔɔ jee se goon tɛnddoga maakɲ eglizge tu. Taar ken naade dooy jeege se, je taa jeege king tɛdn nakɲ ken maakde jen ro ki. Pier deekden ɔɔ jee se se j'ɔnte tookɲ taarde ɔɔ k'je doobm jeel mala mala ken Raa ɛd jeege tu ɔɔ k'dɔɔkɲ ute Isa al-Masi ɔɔ taargen jee ingo te Isa jaay booyo ɔɔ nakɲ naade aako jaay lee dooydeno paac se j'ing do ki.

Pier raan ɔl tɔɔse jee Raage tu

¹ Kɛse maam Simon Pier, maam ken m'debm tɛdn naabm Isa *al-Masi ɔɔ m'debm kaan naabin se ɓo, m'raansen maktubm ara se, naase jeege tun ken took aalkiga maakse jiga do al-Masi ki aan gɔɔ naaje se kici, ute nakgen ken Raajege ɔɔ Mɛl Kaajjege Isa al-Masi tɛdin ute doobin se. ² Ute jeel ken naase 'jeelki *Raa ute Mɛljege Isa al-Masi se, ɔɲ Raa asen tɛdn bɛɛ ɔɔ asen kɛdn lapia ute maraadin.

Aayki kaamse 'tɛdki jee Raagen jiga

(Tit 2.11-14; Plp 1.9-11, 3.8-14)

³ Taa ute tɔɔɣɲ Raa se naan ɛdjekiga nakgen jiga ken ajeki kaasn gen tingi ɔɔ gen kɔkɲ taarin ɔɲɔ. Naan tɛdjekiga k'jeelkiga debm danjekiro taa j'aki kend maakɲ *nookin ki mala ɔɔ j'aki kɔɲ bɛɛ naan ken jiga cir paac se. ⁴ Ute nakgen se ɓo nakgen jig aak eyo ken do dɔkin Raa taadjekiro ɔɔ ajeki kɛd se, naan ɛdjesinɲkiga. Bin ɓo ute nakgen naase ɔɲinɲkiga se asen tɛdn naase aki kaan kɔtn ro nakge tun jig ey ken jee jeel Raa mal eyo, lee dɔɲ se ɔɔ naase aki king tec aan gɔɔ king gen Raa.

⁵ Taa naan se aayki kaamse 'ziidki do kaal maakse ki se, king ken aak bɛɛ naan jeege tu, ɔɔ do king ken aak bɛɛ naan jeege tu se, 'ziidinɲki jeel Raa, ⁶ ɔɔ do jeel Raa ki se, 'ziidinɲki 'bɔɔb kɔkɲ ro jiga ɔɔ do bɔɔb kɔkɲ ro ken jiga se, 'ziidinɲki tɔɔɣɲ maaka ɔɔ do tɔɔɣɲ maak ki se, 'ziidinɲki kɔkɲ taar Raa ɔɲɔ, ⁷ ɔɔ do kɔkɲ taar Raa ken ɔɲ se, 'ziidinɲki kɔkɲ naapm ɔɲɔ ɔɔ do kɔkɲ naap ken ɔɲ se, 'ziidinɲki maak-jea kici. ⁸ Ken napar nakgen se jaay naase ɔkki ute maradin se, naase aki kɔɲ tɛdn nakgen jiga aki ɓaa ute naan se. Bin jaay naase aki jeel kɔkɲ Mɛljege Isa *al-Masi se jiga. ⁹ Num gan debm ken tɛdn nakgen ese ey se, naan se aan gɔɔ debm kaam-tɔɔkɲ ken ɔɲ aak ɔk gɔtɔ jig eyo. Ey num Raa se, *kusiɲin do dɔkin se naan tɔɔlɲsinga, naɓo naan se, diriginga naata.

¹⁰ Taa naan se ɓo genaamge, aayki kaamse daala 'dɔɔkki maakse do Raa ken dɔnseno ɔɔ 'bɛɛr tɔɔdseno se. Ken naase jaay 'tɛdki bin num, mɔɔtn naase aki kɔɲ koocɲ doobm Raa ki eyo. ¹¹ Deere bin ɓo, Raa asen kɔɔdn taa doobm toodn wan gen maakɲ gaar daayum gen Mɛljege ɔɔ Debm Kaajjege Isa al-Masi se ɔɔ naase aki kend maak ki.

Taar Raa ken k'dooyse se ɔkinɲki jiga

¹² Taa naan se ɓo daayum m'asen lee taadn dɔɔl daala metn taargen se, ey num taargen se naase 'jeeldekiga ɔɔ ɓɔrse kic ɓo utu ingki jiga do taarge tun ken met ki ken k'dooyse se. ¹³ Deere, kaad ken maam m'utu m'ing zɛɛr se, m'je daayum taargen se m'asen lee taadn dɔɔlɔ. ¹⁴ Maam se m'jeele ɔɔpɲa baata m'kooyo taa Mɛljege Isa *al-Masi se taadumga taada. ¹⁵ Bin se ɓo maam m'aay kaamum m'taadsen taargen se, taa ken maam m'ooyga kic ɓo, daayum naase aki kɔɲ diring taargen se eyo.

Naaje j'aakkiga tɔɔɣɲ Isa al-Masi se ute kaamje

¹⁶ Taa naaje se k'taadsenoga j'ɔɔ Isa *al-Masi se utu ade ɓaa ute tɔɔɣɲa ɔɔ taargen naaje k'taadseno se tec aan gɔɔ taargen ken jikilimge lee tɛɛɛc ute daan dodege ɓo taad se eyo. Num gan naaje se j'aako *nookina ute kaamje mala. ¹⁷ Kaad ken jaay Raa Bubu nookina ɔɔ magalin se, naan ken se naaje mala j'utu. Naaje k'booyo taargen Raa ken

magal cir nakge paac ken taadin̄ ɔ: «Naan̄ se Goonuma, Goon maak-jema ɔ naan̄ tɔolum jaay maam m'beer m'ɔɔfīno.»¹⁸ Kaad̄ ken se naaje kic bo j'utu te naana do ko ken *salal ese ɔ taar ken Raa taado maak̄j raa ki se, naaje mala kic bo k'booyīnoga ute bije.¹⁹ Do naan̄ ki se ter naajege j'ɔkki taar jee gen taad̄ taar teeco taar Raa ki. ɔ taar naadege se taar meɔ ɔ ken naase jaay ing udki bi do ki se, taar se met ki. Taa taar naadege se tec aan gɔɔ bɔompɔ ken ing wɔɔr gɔtn ken ɔɔɔ kɔr bini gɔtɔ kiipi ɔ k-dijn̄, ken k'dan̄j̄n̄ bebele se, ade kooko ɔ asen wɔɔr maakse*.

²⁰ Deet deet se taargen se 'jeeld̄eki jiga: taargen jee taad̄ taar teeco taar Raa ki do dɔkin̄ raan̄j̄no maak̄j Kitap ki se, taargen se naade uun dodege tu sum bo taad̄ eyo.²¹ Num taargen jaay jee taad̄ taar teeco taar Raa ki do dɔkin̄ taado se, iino maak̄j maak-saapm jikilimge tu eyo. Gan̄ taargen se Nirl Salal bo ɔldeno naade taado ɔ taargen naade taado se, iino gɔtn Raa ki.

2

*Jee tɛd̄ rod̄e aan gɔɔ jee dooy jeege ute taar met ki
(Jud 3-16; 2Tim 3.1-9)*

¹ Do dɔkin̄ se jeegen tɛd̄ rod̄e aan gɔɔ jee taad̄ taar teeco taar *Raa ki t̄inggo daan gaan *Israelge tu; bin bo jee ken tɛd̄ rod̄e aan gɔɔ jee dooy jeege ute taar Raa met ki se, goon̄ t̄end̄doga maakse ki ɔ naade dooy jeege do taarge tun ken tuj jeege. Jeegen se M̄el̄de Isa *al-Masi ken duḡdeno dode maak̄j *kusīn̄ ki se kic bo, naade 'baatīna. ɔ taa nakgen naade tɛd̄ se utu ano naar bāa ute nak̄j ɔn̄ ken aden kutu.² ɔ jeege dena utu kuun doobm naaden ken lee ɛɛs naapa r̄en̄ r̄en̄ se, taa naade se, jeege taad̄n̄ taargen ing kusu ro doobm taar ken met ki se.³ Naade se jee tamage ɔ utu asen lee kaan̄ dala ute taar nijimdege se taa k̄ɔj̄ dim gɔtse ki. Taa naade se do dɔkin̄ tap bo Raa taadoga taad̄ gen k̄ɔj̄n̄ bɔɔrɔ dode ki ɔ nak̄j ɔn̄ɔ utu naar kooc̄n̄ dode ki.

⁴ Num gan̄ *kɔdn̄ Raagen do dɔkin̄ jaay tujɔ Raa ki ɔ Raa ɔj̄ ɔnd̄eno te eyo, num tɔk ɔmbdeno maak̄j gɔɔ ken jerl zuzu ɔ ɔɔɔ se, naan̄ utu bɔɔbden̄ gɔt ken ese bini 'kaan̄ bii ken naan̄ an k̄ɔj̄n̄ bɔɔrɔ do jeege tu paac.⁵ Do naan̄ do dɔkin̄ se kic bo Raa ɔj̄ ɔn̄j̄n̄ te eyo, num gan̄ naan̄ baano ute maane gɔɔb tɔlo jeegen ken aal Raa maak ki ey paac se. ɔɔp Noe ken taad̄ jeege tu ɔ k'tɛdn̄ nakgen te doobīna, gɔtn se naan̄ ute jeegen kuuy cili sum bo aaja.⁶ Ter jeegen maak̄j ḡeger ken Sɔd̄m̄ ute ken Gɔm̄ɔr ki se kic Raa tɔl ut̄deno kap ute poodo ɔ ɔɔp burku bo tood̄ sum. Naan̄ tɛd̄ bin se je taad̄n̄ jeege tun aal Raa maak ki ey se, naan̄ utu aden tɛdn̄ bin kici.⁷ Kaad̄ ken se bo Lot, naan̄ debm daan ki, Raa ɔɔɔ teec̄n̄sīn̄ naatn̄ kalīn̄ ki, taa naan̄ aak kinḡden̄ jig eyo ute ken naade lee ɛɛs naapa r̄en̄ r̄en̄ se, tuj̄j̄n̄ maakīna.⁸ Lot debm daan ki se t̄inḡ daan jeege tun ese se. Daayum gɔtɔ iipga bo naan̄ booyo ɔ aak nak̄degen̄ jig ey ken naade lee tɛd̄ se. Naan̄ ken saap nakgen ute doobīn̄ se ken naan̄ aak nak̄degen̄ jig ey ken naade lee tɛd̄ se, tuj̄j̄n̄ maakīna.⁹ Ken bin num M̄el̄jege Raa se jee ɔk taarīn̄ ɔn̄ se, naan̄ jeel doobm aden kɔɔdn̄ dode do nak ken ɔn̄ ken aan dode ki ɔ jee aal Raa maak ki ey se l̄e, naan̄ utu bɔɔbde taa ade dabara bii ken naan̄ utu k̄ɔj̄n̄ bɔɔrɔ do jeege tu se.¹⁰ Ken tap se, Raa utu ade dabara jee ken tɛd̄ nak̄j̄ daa rodege bo je se. Jee se je bo tɛdn̄ nakgen aak kusu ɔ M̄el̄jege Raa se l̄e, naade aalīn̄ maak ki eyo. Jee se, naade ɔnd̄ do do naade malinge tu sum ɔ magal rod̄e ɔ kɔdn̄ Raagen ute nookdege se kic bo, naade se beerden̄ eyo, naajde.¹¹ Anum kɔdn̄ Raage ute naapa se kic bo ɔj̄ tɔk te mind naapge ɔ naaj te naapa naan̄ M̄el̄jege tu eyo. Ey num kɔdn̄ Raage se naade se magala ɔ tɔɔg cir jee se.

¹² Gan̄ jee ese se naaj nakgen naade paac jeel met̄in̄ eyo. Naade ɔk maak-saap eyo tec aan gɔɔ daagen maak̄j kaag ki ken j'ɔnḡa bo k'tɔl̄ sum se. Deere, naade se utu kooy aan gɔɔ daagen maak̄j kaag ki se.¹³ Naade se Raa utu aden dabara aan gɔɔ ken naade lee dabar jeege se. Naade se daayum tɛd̄ nak̄j̄ daa rod̄e bo jea ɔ lee tɛd̄in̄ ute kaam kaada. Ken naase ing ɔski kɔs kalāj̄ bɔɔr ki ute naade se, naade ing tɛdn̄ nak̄j̄ sɔkɔnḡe

* 1:19 K-dijn̄ bebele se taad̄ ute al-Masi. Aak Apok 22.16.

ute nakgen gen tēd eyo ɔ kēn naade injg derlse ute taar-kəɔbdege se, maakde raap aak eyo. ¹⁴ Naade se kēn aakga mend jeege ɔ dɔŋo je anden toodo ɔ naade se ɔlde ɔ gen tēd kusina sum. ɔŋga jee kēn ɔnd maakde kaam kalaŋ ey se naade derlde, daayum naade aak nakŋ jeege se dɔŋo ɔ jee se Raa naamdenga naama. ¹⁵ Doobm Raa bɛɛ se, naade rɛsŋga naatn ɔ naade se iigga ɔ uunga doobm Balaam goon Bɛor*. Naan ɔ debm kēn ɔŋ rɔŋ k'derlin ute gurs gen tēdn nakŋ kēn ute doobin ey se. ¹⁶ Gɔtn se Raa uunin kaamina ute goon buuru taa Balaam took te taarin eyo. 'Jeelki, buuru se taad taar eyo, num gan, bii kēn se, buuru taadin aan gɔɔ debkilimi. Naan gaas doobo debm taad taar teeco taar Raa ki taa nakŋ derlgen bin se, naan an 'tēd eyo.

¹⁷ Jee tēd rode aan gɔɔ jee dooy jeege ute taar Raa mɛt ki se, naade tec aan gɔɔ kɛŋ kēn maanin ookga kooko, ɔ tec aan gɔɔ gapargen kuul ɔl makɔŋo wɔɔkden jaay ɔŋ eed maan ey se kici. ɔ naade se Raa daapdenga gɔtn kingde se ilim dib. ¹⁸ Taa naade se taad taargen deel dode ɔ taargen naade taad se, taargen rɛŋ rɛŋ. Ute taardegen se ɔ jeegen kēn utu ɔŋ kɔŋ doobm jig eyo ɔ took taar Raa se naade derlde ute nakŋ kēn daa ro debkilimi je se. ¹⁹ Naade taad jeege tun se ɔ j'kɔŋ dodege, naɔo naade kic ɔ bul nakgen naade lee tēd jaay utu aden kut se. Taa debm jaay nakŋ cirga don se naan tēdga bulina. ²⁰ Kēn metn-jiki jeegen jaay jeelga jeel Mɛljege ɔ Debm Kaajjege, Isa al-Masi ɔ ɔŋga nakgen do *duni ki kēn lee tuj jeege doobm Raa ki se, kēn naade jaay ɔk tɛrloga ro nakge tun jig ey se, ɔ baagga tēdn nakgen se num, nakgen naade ɔndeno se aden tēdn naade 'tēdn bulu daala. Bin se king naade se 'tēdn aak kus cir kēn deete. ²¹ Doobm kēn ɔl deba tēd naka ute doobin se jaay naade jeelin te ey kic ɔ bɛɛ cir kēn naade jeel doobm se jaay ɔ tɛrl naaga do taarge tun kēn Raa taadeno ɔ k'tēd se. ²² Nakŋ jee se jaay tēd se, je ajeki taadn ɔ kaan kaa taar se mɛt ki kēn taad ɔ: *Bisi jaay tɔɔd tɔlga num tɛrl ɔaado ɔ tɔɔd tɔlin se daala.*† ɔ kēn kuuy taad ɔ: «Kingzir jaay k'roogina se ɔk tɛrl ɔaa end maakŋ ɔrb ki gatin ki.»

3

Mɛljege utu adɛ tɛrlɛ

(Mt 24.37-38; 2Tɛs 1.7-10; Jud 17-23)

¹ Naase mɛdn kɔŋ maakumge, kɛse maktubm kēn maam m'raansɛn gen k-dige. Maakŋ maktubge tun di kēn maam m'raansɛn se maam m'taad m'dɔɔlsɛn metn taargen naase 'jeelin kiga jeele, taa taargen se asen kɔl naase aki 'saapm do ki jiga. ² Saapki do taarge tun do dɔkin kēn jee taad taar teeco taar *Raa ki kēn *salal taado ɔ 'saapki do nakŋ kēn Mɛljege ɔ Debm Kaajjege ute jee kaan naabinge kēn taado ɔ j'anŋki tēd se kici. ³ Deet deet se, 'jeelki, biigen kaam mɔɔtn se, jeegen jee kaakŋ metn jeege se utu adɛ baao ɔ naade se lɛ tēdn nakŋ daa rodege ɔ jea. ⁴ Naade utu 'taadn ɔ: «Taar kēn naan taado adɛ ɔaa se tap ɔ tēdn nuŋ ki? Ey num do dɔkin gɔtn ɔugjege ooy sum se, ɔrse kic nakge paac utu injg gɔtde ki aan gɔɔ kēn Raa utu aalo kaal dunia tap!» ⁵ Do dɔkin se kēn Raa aalo maakŋ raa ute do naan se ute taarina, Raa 'tusn maane kaam kalaŋ jaay ɔŋ do naan ɔ do naan se kic ɔ naan aalin ute maane. Gan do taar kēn ese se jee se baate tooko. ⁶ Ute maane se ɔ, Raa gɔɔb tɔɔlo jeegen do dɔkin do naan ki se kici. ⁷ Maakŋ raa ute do naan se ɔrse kic ɔ Raa ɔɔbde ute taarina, bini 'kaan bii kēn naan an tɔɔcin ute poodo. Naan ɔɔbde se taa bii kēn naan an kɔŋ ɔɔɔ do jeege tu se; jee aal Raa maak ki ey se, naan aden kutn naatn kap.

⁸ Naase, mɛdn kɔŋ maakumge, ɔnte 'tɛdsɛn dirigi taa naan Raa ki se, bii kalaŋ se aan gɔɔ baar dupu ɔ baar dupu se aan gɔɔ bii kalaŋ. ⁹ Mɛljege se nakŋ naan taadga ɔ an tēd se utu an naar tɛda, gan jee mɛtinge se saap ɔ Raa se deer den dena. Num naan baate tēdin yɔkɔd se taa naase; taa naan je nam 'kut eyo ɔ je jeege paac tɛrl maakde. ¹⁰ Kēn kaadin jaay 'kaan se, Mɛljege adɛ ɔaa aan gɔɔ debm ɔoogo. *Biin Mɛljege ano ɔaa se jeege booy aan gɔɔ Raa taata naɔo 'taatn cir kaad kēn maane eed keede ɔ bii kēn se

* 2:15 Aak Nmb 22.5. † 2:22 Aak KKT 26.11.

maakŋ raa kic ʋo 'kaan̄ kiigŋ gam. Nakgen maakŋ raa ki paac se 'kɔsn poodo ɔɔ do naan̄a ute nakgen do ki paac se metiŋ utu toodn̄ tal.

¹¹ Aan gɔɔ nakge paac utu kɔsn poodo se, bin se 'leeki aak bɛɛ naan̄ Raa ki ɔɔ Raa se 'beeriŋki! ¹² Aakki kaam ʋiin ken Raa ano ʋaao, bin se ʋo aayki kaamse 'teɔki nakŋ jiga ɔɔ keŋe ʋo ken an̄ kɔliŋ naan̄ aɔe naar ʋaao. ʋii ken se ʋo maakŋ raa ute magaliŋ se 'kɔsn poodo ɔɔ nakgen maakŋ raa ki se 'kɔsn poodo paac. ¹³ Num gaŋ naajege se, Raa taad̄jekiga taad̄ ɔɔ utu ajeki kaal maakŋ raa ute do naan̄ kiji ɔɔ gɔtn̄ naane se ʋo nakge paac 'teɔdn̄ ute doobiŋa. Keŋe ʋo nakŋ ken naajege j'iŋg j'aakki kaama.

¹⁴ Taa naan̄ se ʋo naase meɔdn̄ kɔɔŋ maakumge, aan gɔɔ naase utu iŋg aakki kaak kaam Meljege utu aɔe ʋaa se, aayki kaamse 'teɔki jee salal ɔɔ nakŋ aak kus se j'ɔŋte kɔŋ rose ki ɔɔ naan̄ asen kɔŋ se, naase utu iŋgki kiŋg ute lapia. ¹⁵ 'Jeelki, Meljege jaay baate ʋaado yɔkɔɔ se, naan̄ je taa naase aki kɔŋ kaaja. Taa naan̄ se ʋo genaajege Pɔl naan̄ ken meɔdn̄ kɔɔŋ maakjege se, naan̄ raan̄senoga taargen se ute jeel-taar ken Raa eɔiŋ se. ¹⁶ Maakŋ maktubge tun ken naan̄ raan̄ɔeno paac se, naan̄ taadoga metn̄ taar nakgen se ɔɔ metn̄ taar nakgen naan̄ taad̄no se booy kɔkiŋ ɔɔŋɔ. Taa naan̄ se ʋo jee jeel ɔk te metn̄ taar Raa eyo ɔɔ iŋg kaam kalaŋ ey se, metn̄ taargen ese se, naade lee taadiŋ ute doobiŋ eyo aan gɔɔ ken naade lee taad̄ tuj Taar Raa gɔt kuuy se kici. Ken naade jaay teɔɔ bin se, naade ut kut ʋo rodege.

¹⁷ Bin ʋo, naase meɔdn̄ kɔɔŋ maakumge, taa taargen se le, maam m'aalsenga bise ki: taa naan̄ se ʋo m'ɔɔ ɔndki kɔndɔ ɔɔ iŋgki do metekse ki. ɔŋte kɔŋki rose jee aal Raa maak ki ey se asen kiigi num 'daarki tɔɔgɔ. ¹⁸ ɔŋ bɛɛ ute jeel gen Meljege ɔɔ Debm̄ Kaajjege Isa al-Masi se 'ziidn̄ ʋaa ute naaniŋ maakse ki.

ɔŋ jeege paac an̄ *nookŋ ʋɔrse ɔɔ gen daayum daayum. *Amin.

Maktubm Jan raaniñ deet deet

Kupm m_εtn taar taadjeki doobm gen dooy maktubm Jan ken deet deet

Jee do dakiñ se saap do maktubgen mato se Jan bo debm raande. Na bo maakñ maktubgen ese se k'taad te taa ron eyo. Do jee ken naan raande maktubm deet deet se kic bo, naan taad te taarde eyo. Num naan taad m_εtn taar king jee ken naan raanden maktubm ese se. Aan goo kaad ken naane se, den jee al-Masige se aak jeegen ken uun doobm raagen kuuy se ken doko ute doobm ken jeege aal maakde do Isa ki se do naan se, olde naade kic bo je tedn aan goo naade. Taa naan se bo debm raan maktubm ara se je aden taadn ko taarge dio: deet deet se edden kaay kaama do j'ing k'dook ute Raa do ute gooniñ Isa al-Masi do k'je naapa aan goo genaage; do ter gen k-dige: k'do do taarge tun met ki eyo ken naade lee dooy jeege ken ol jeege tuj ormdo do Labar Jigan gen Isa al-Masi se kici.

*Taar *Raa edjeki kaaja*
(Jn 1.1-14)

¹ Naaje k'taadsen ute debm k'daniñ Taara ken ed kaaja se. Ken Raa aalo te duni ey boort se, debm ken k'daniñ Taara se utu tap. Naaje k'booyoga taariñ ken naan taad se, do j'aakinga ute kaamje mala kici. Naaje j'aak j'okinga do k'naaminga ute jije. ² Ken debm ed kaaja jaay baado se, naaje j'aakinga ute kaamje do naaje se k'saadinge. Do naaje k'taadsen se ro taar debm ken ed *kaajñ gen daayum. Do dakiñ se naan tingo ute Raa Bubu, do boorse Raa taadjenkiga metiñ naajege tu. ³ Nakgen naaje mala j'aako ute kaamje do k'booyo ute bije se bo, k'taadsesiñ naase ki kici, taa naase kic bo aki tum kalañ ute naaje. Do tum ken j'aki tum kalañ se, j'aki tum ute Raa Bubu do ute Gooniñ Isa *al-Masi. ⁴ Naaje k'raan j'olsen taargen se taa maak-raapjege se, 'tedn maak-raapm maraadiñ ki.

*Debm ken ted *kusiñ se tum ute Raa eyo*

⁵ Booyki kese bo taar ken naaje k'booyo gotn Gooniñ ki do k'taadsesiñ: Raa se naan gotn wooro do gotn odd se gotn naan ki goto. ⁶ Ken naajege jaay k'taadki j'ooki naajege j'utuki Raa se, k'tum k'tedkiga kalañ se, do jaay k'leeki maakñ got ken odd num, kese naajege bo k'jee taar-koooge do k'tedki nakñ ken met ki eyo. ⁷ Num gan ken k'leeki maakñ got ken wooro, aan goo Raa mala kic ing got ken woor se, bin se naajege k'tum k'tedkiga kalañ ute naapa do moosn Gooniñ Isa se ajeki tugñ kusiñjege. ⁸ Ken naajege jaay k'deekki j'ooki naajege k'tedki te kusiñ ey se, kese j'anñki ro naaje malinge bo daala do taar Raa met ki se, maakjege tu goto. ⁹ Anum ken naajege jaay k'taadki kusiñjege se, ken bin se Raa utu ajeki tool kusiñjege, do naan ajeki tugñ daapm naaniñ ki do kusiñjege se naan an koodn naatn. Taa Raa se naan debm daan ki do tuj ormiñ eyo. ¹⁰ Ken naajege jaay k'deekki j'ooki naajege k'tedki kusiñ ey se, ken bin se naaje k'tedki Raa bo debm taar-koooge do taar naan taadjeki se naaje j'okiñki maakjege tu eyo.

2

¹ Genumge, maam m'raansen nakgen se taa naase aki tedn *kusiñ eyo. Num ken maakse ki jaay debm tedga kusiñ le, naaje j'ooki debm kooon metjege naan Bu ki, naan bo Isa *al-Masi Debm Daan ki se. ² Naan bo debm ed ron *serke, taa *Raa ajeki tool kusiñjege. Kusiñ naajege sum eyo, num Raa utu tool kusiñ jeegen do naan ki paac.

Raa do: k'jeki naapa
(Mt 7.21-23; Jn 13.34,35, 14.21-24)

³ Nakñ jaay taad do naajege k'jeelki Raa se, taa taar ken naan taadjeki gen teda se naajege k'lee k'tedinki. ⁴ Ken deba jaay deek do naan jeel Raa do baate tedn nakgen Raa taadiñ gen teda se, naan se debm taar-koooge do taar Raa met ki se, maakiñ ki goto. ⁵ Anum debm took uun taariñ se, naan se bo debm ken je Raa ute maakiñ paac; ute naan se bo

naajege k'jeelki naajege se k'tædkiga kalarj ute naana. ⁶ Debm ken taad ð naan ing dæok ute Raa se, bæeki num, naan 'lee doobm ken Isa leeno se.

⁷ Jeegen maam m'je se, taar maam m'raansen gen tæd se, taar kiji eyo. Garj taar se do kuun met ki tap bo k'taadseŋoga, naase 'jeeliŋki; ð taar ken maam m'raanseno gen tæda se, keŋe bo taar Raa ken naase 'booyiŋkiro se. ⁸ Garj taar ken maam m'raansen gen tæda se, naan se kiji kici. Naan se bo ken Isa *al-Masi tædiŋo deere ð boŋse naase kic utu 'lee 'tædiŋki se. Taa gøtn ðd se deel deele ð gøtn wøŋ mala se, baagga wøŋ gøt. ⁹ Debm ken taad ð naan ing maakj gøt ken wøŋ ð ðd und genaana se, debm bin se daayum utu ing maakj gøt ken ðd. ¹⁰ Garj debm jaay je genaana se, naan se ing maakj gøt ken wøŋ. Debm bin se ðim jaay an kolin naan resn doobm Raa se gøt. ¹¹ Anum debm jaay ðd und genaana se, debm bin se boŋse kic utu ing maakj gøt ken ðd ð lee maakj gøt ken ðd. Doobm naan baan se kic bo naan jeel eyo, taa gøtn ðd se gaasinga gøt naan oŋ aak eyo.

¹² Genumgen seeme, maam m'raansen taargen se, taa ute ro Isa se Raa tælsenga *kusiŋsege.

¹³ Bubge, maam m'raansen taargen se, taa naase 'jeelki, debm ken Raa utu aalo kaal duni kic bo, naan utu tap.

ð naase gaan kødge maam m'raansen taar se, taa naase 'cirkiga bubm jee kusiŋge.

¹⁴ Naase genumgen seeme, ter maam m'raansen daal se, taa naase 'jeelkiga Raa Bubu.

Bubge ter maam m'raansen daala, taa naase 'jeelki, debm ken Raa utu aalo kaal dunia kic bo, naan utu tap.

Naase gaan kødge ter maam m'raansen daala, taa naase se jee tægki

ð taar Raa se utu maakse ki ð naase 'cirkiga bubm jee kusiŋge.

¹⁵ Oŋte 'køndki maakse do nakge tun do *duni ki ð nakgen jee do duni ki je se, oŋte 'køndki maakse do ki. Debm jaay ønd maakiŋ do nakge tun do duni ki se, debm bin se je Raa Bubu eyo. ¹⁶ Nakgen paacŋ do duni ken jig ey se, naade se bo ken gen ese: ken jeege tædn nakj ken maakde jea, ð ken aakga nakj nam se naade døŋ ð naade je nakj ken an magal rode. Nakgen se paac se nakj do dunia, ey num naade se iŋo gøtn Raa ki eyo. ¹⁷ 'Jeelki, nakgen do duni ki se utu 'deele, ð nakgen jeege aak jaay lee døŋ se kic utu 'deele. Num garj debm ken tæd nakj ken Raa maakiŋ jen ro ki se, debm bin se naan ting gen daayum.

*Jee gæcŋ *al-Masi*
(Jn 16.13-15)

¹⁸ Genumge, dunia se øpga baata. Taar k'taadseŋo se naase 'booyiŋkiroga debm ken gæc al-Masi se utu ade baao; boŋse naase 'jeelki jee gæc al-Masi se teecoga dena, ð ute naan se k'jeelki, dunia se øpga baata. ¹⁹ Jee se do dakiŋ se naade metn naajege, num garj naade se ken deer num metn naajege eyo. Ken naade jaay metn naajege num, kaadn naane naade tædn øp ingga ute naajege. Garj nakgen se jaay aan paac se, taa j'aden kaakj jeel tal, naade se metn naajege eyo.

²⁰ Garj naase se, al-Masi eðsenga Niriŋa ð naase paac 'jeelkiga taar met ki. ²¹ Raan ken maam m'raansen se, m'jesen taadn m'ð naase se 'jeelki taar ken met ki. Taa naan se bo naase 'jeelki, taar-købø ute taar ken met ki se oŋ tum kalarj eyo. ²² Debm taadn taar-købø se ken gay? Naan se debm ken naaj ð Isa se naan al-Masi eyo, naan se bo debm gæc al-Masi. Naan se ðd und Raa Bubu ute Gooniŋa. ²³ Debm ðd und Goono se, naan ðd und Raa Bubu kici; ð debm jeel Goono te maakiŋa jaay taad naan jeege tu se, jeel Raa Bubu kici.

²⁴ Ken taar naase 'booykiro do kuun met ki se jaay utu ingg maakse ki num, ute naan se jaay naase aki dɔɔkɔn ute Goon Raa ɔɔ ute Raa Bubu tele. ²⁵ Taa Goon Raa 'taadjekiroga taada ɔɔ tedga num naan utu ajeki kedn *kaajɔn gen daayum.

²⁶ Kese bo ken ɔlum jaay maam m'raanseno do taar jeege tun ken lee ansen dal se. ²⁷ Gaɔ naase se Isa al-Masi edsenga Nirliɔn maakse ki. Aan gɔɔ Nirl naan mala bo utu maakse ki se, naase 'jeki nam kuuy bo asen dooy eyo. Taa Nirl naan se asen dooy nakgen paac ken met ki ɔk taar-kɔɔb eyo. Taa naan se bo ingg 'dɔɔkki ute al-Masi aan gɔɔ ken naan dooyeno se.

Naajege k'gaan Raage

(Rm 8.14-19)

²⁸ Bin se genumge, ingg 'dɔɔkki ute *al-Masi, taa biin ken naan ade teecɔn pirsil se naaje j'aki kɔn beer ey paac paac ɔɔ bii ken naan ade baa se sɔkɔnɔ ajeki tɔɔl naaniɔn ki eyo.

²⁹ Aan gɔɔ naase 'jeeliɔnki al-Masi debm daan ki se, bin se naase kic bo aki jeele debm jaay tedn nakge ute doobiɔn se, naan se goon Raa.

3

¹ 'Booyki, *Raa Bubu se jejeki dena naan danjeki k'geniɔge ɔɔ deer deer, k'tedkiga geniɔge! Jee do naan ki jaay ɔn jeeljeki naajege k'gaan Raage ey se, taa naade ɔn jeel te Raa eyo. ² Jee maak-jemge, bɔrse se naajege k'gaan Raage; nabo nakɔn ken tedga num Raa utu ajeki ted se, Raa taadjeki te metiɔn ey bɔrtɔ. Anum nakɔn naajege k'jeel se, bii ken naan ade teecɔn pirsil se, naajege j'utu j'anɔki tec naana, taa j'utu j'anɔki kaakɔn naan mala ute kaamjege. ³ Debm jaay ɔnd don do naan ki se, ted ron debm *salal aan gɔɔ Isan ken salal se.

⁴ Debm daayum tiɔg ted *kusiɔn se, naan uum aal *Ko Taar ken Raa edo se bo naan ki; deere debm ted kusiɔn se naan uum aal Ko Taar ken Raa edo se bo naan ki. ⁵ Gaɔ naase 'jeelki Isa baado do naan ki se, taa kɔɔdn kusiɔn jeege. Ey num naan le ɔk kusiɔn eyo. ⁶ Taa naan se bo debm ingg dɔɔk ute naan se lee ted kusiɔn eyo. Num gaɔ debm lee ted kusiɔn se, naan se jeeliɔn eyo ɔɔ aakiɔn te te eyo.

⁷ Genumgen seeme, ɔnte 'kɔnki nam asen kaan dala. Debm ted nakge ute doobiɔn se, naan debm daan ki aan gɔɔ Isan debm daan ki se. ⁸ Gaɔ debm tiɔg ted kusiɔn se, naan debm *Bubm sitange. Taa Bubm sitange se, naan baago tedn kusiɔna se kaad ken Raa utu aalo kaal do naana. Taa naan se bo Goon Raa baado se, taa tujɔn naabm Bubm sitange se. ⁹ Debm tedga Goon Raa se, naan ingg maakɔn kusiɔn ki eyo. Taa *Nirl Raa se utu ingg maakiɔn ki se, naan 'kɔn tedn kusiɔn eyo taa naan se tedga goon Raa. ¹⁰ Debm ted nakgen ute doobiɔn eyo ɔɔ je genaɔn ey se, naan se debm Raa eyo. Ute naan se bo, k'jeelki kese gaan Raage ɔɔ kese gaan Bubm sitangege.

K'jeki naapa

¹¹ Kese bo taar naase 'booykiro do kuun met ki ken deek ɔɔ: k'jeki naapa. ¹² J'ɔnte 'tedki aan gɔɔ Kayn*, naan se metn bubm jee *kusiɔge. Naan se bo debm ken tɔɔl genaana. Taa di ken naan tɔɔliɔna? Taa Kayn se nakɔn naan ted se jig eyo, num gaɔ nakɔn genaɔn ted se bo, ken ute doobiɔna.

¹³ Genamge, ken jee do naan ki jaay ɔɔd und se num, naase ɔnte 'kaakiɔnki aan gɔɔ nakɔn deel dose. ¹⁴ K'jeelki naajege se k'teeckiga maakɔn yo ki ɔɔ bɔrse j'ɔnkiga kaaja taa naajege k'jeki naapa. Debm jaay je genaange ey se, naan se utu ingg kingg maakɔn yo ki. ¹⁵ Debm jaay ɔɔd und genaɔn se, naan se debm tɔɔl jeege ɔɔ 'jeelki debm tɔɔl jeege se ɔk *kaajɔn gen daayum eyo. ¹⁶ 'Booyki, Isa se baado ed ron taa naajege se: ute naan se jaay naajege k'jeelki naan se taadjeki doobm j'anɔki je genaajege. Bin se naajege kic bo j'aki kedn rojege taa genaajege. ¹⁷ Ken debm jaay ɔk dim ɔɔ aak genaɔn ɔk dim ey jaay ejiɔn don ki ey se, debm bin se ken naan ɔɔ je Raa kic bo jen eyo.

* 3:12 Kayn se, naan goon paragɔn Adum.

¹⁸ Taa naan se bo genumgen seeme, j'onte 'jeki naapa ute taarjege sum, num k'tedki nakgen ken taad o naajege se k'jeki naapa mala mala. ¹⁹ Bin se jaay j'aki 'jeele naajege se k'tedkiga gaan Raagen deere. Taa naan se bo nirljege ajeki kaay naani ki eyo. ²⁰ Bin se, naajege k'jeelki te maakjege ken naajege k'tujkiga dim jaay nirljege aayjeki kic num, Raa se naan magala o jeel nan nakj maakjege tu paac. ²¹ Jee maak-jemge, ken nirljege jaay aayjeki ey se, k'baakiga naani ki gen keemi kic bo j'aki beer ey paac paac. ²² Nakgen paac naajege k'tondki meta gotin ki se, naan edjeki, taa naajege k'lee k'tedki nakgen ken naan lee taadjeki gen teda o k'tedki nakj ken tolin naan ki. ²³ 'Booyki, kese bo nakj ken naan taad o gen teda: nakj naan je se, j'aki kaal maakjege do Goonin Isa *al-Masi ki, o ter j'aki je naapa aan goo ken Raa taadjeki o j'aki ted se. ²⁴ Debm ken ing do nakge tun ken Raa taad o gen teda se, naan se ing dook ute Raa o Raa kic ing dook utu naana. Ute naan se jaay naajege k'jeelki Raa se ing dook ute naajege, ute doobm Nirl ken naan edjeki se.

4

Jee sitange ute jee Raage se j'aden jeel j'oo di

¹ Jee maak-jemge, ken jeegen jaay baado taadsen o naade ok *Nirl Raa se, naase onte 'naar 'tookki metn taarde, num gan aak okdeki jiga jaayo. Ute naan se jaay bo, naase aki jeele ken naade se jee Raage deer num. Taa jee ken ted rode aan goo jee taad taar teeco taar *Raa ki se, baadoga dena o wookga do naan ki. ² Ute naan se jaay bo naase aki 'jeel debm ok Nirl Raa se: debm ken taad o Isa *al-Masi baado do naan ki o tedga debkilimi se, naan se bo debm ok Nirl Raa. ³ Gan debm jaay baate tookj o Isa al-Masi ted te debkilimi do naan ki ey se*, debm bin se ok Nirl Raa eyo. Maak-saapm naan se iino gotn debm ken gec Isa al-Masi. Naan se bo ken naase 'booykiga o utu baado o borse se naan utu do *duni ki.

⁴ Num naase genumgen seeme, naase se jee Raage o naase se 'cirkiga jeegen ted rode aan goo jee taad taar teeco taar Raa ken ese se, taa debm utu ing ute naase maakse ki se, naan toog cir debm utu ing do duni ki se. ⁵ Jeegen ted rode aan goo jee taad taar teeco taar Raa ki se, naade se jee do duni ki. Taa naan se bo, naade taad te nakgen gen do dunia o jee do duni ki se, booy uunden taarde. ⁶ Gan naajege se k'jee Raage. Debm jeel Raa se, booyjeki taarjege o debm ken gen Raa ey le, booyjeki taarjege eyo. Ute naan se bo, naajege j'aki jeele debm ok Nirl Raa maakin ki se taad taar met ki, o debm ok Nirl Raa maakin ki ey se le, taad taar-kooo.

Raa se naan Debm maak-jea

⁷ Jee maak-jemge, k'jeki naapa, taa maak-je se iino gotn Raa ki o debm je jeege se, naan se goon Raa o naan jeel Raa. ⁸ Debm jaay je jeege ey se, naan se jeel Raa eyo, taa Raa se naan Debm maak-jea. ⁹ 'Booyki, Raa se olo Goonin kala lak do naan ki, taa j'aki kon kaaja ute doobm naana. Naan tedn naan se taa ajeki taadn o naan jejeki aak eyo. ¹⁰ 'Booyki, kese bo maak-je ken Raa taadni: Raa se, naajege bo k'jenkiro deet eyo, anum naan bo debm jejekiro deete o naan olo Goonina baado ed ron *serke taa ajeki tool *kusiinge. ¹¹ Jee maak-jemge, aan goo Raa jejeki bin se, beeki num naajege kic bo j'aki je naapa. ¹² Raa se bii kala nam aakin te eyo, ken naajege jaay k'jeki naapa se, Raa kic ing dook ute naajege. Maak-je ken naan jejeki se bo, oljeki naajege kic k'jeki jeege se.

¹³ Ute naan se bo, naajege k'jeelki, naajege se j'ing k'dookki ute naana o naan kic ing dook ute naajege, taa naan edjekiga Nirlin mala. ¹⁴ Raa Bubu olo Goonin do naan ki se, naaje mala j'aakinoga ute kaamje naan bo Debm Kaajn jeegen do naan ki. Kese bo saadn ken naaje k'lee k'taadn jeege tu. ¹⁵ Debm taad o Isa naan Goon Raa se, debm bin se Raa ing dook ute naana o naan kic bo ing dook ute Raa. ¹⁶ Naaje k'jeelki Raa se jejeki, o

* ^{4:3} Jee metinge se, maakj maak-saapde ki se o Isa al-Masi se naan baado do naan ki se tec te debkilim mala mala eyo.

naajege j'aalkiga maakjege do Raa ken jejeki se, taa Raa se naan Debm maak-jea do debm jaay je jeege daayum se, naan ing dook ute Raa do Raa kic ing dook ute naana.

¹⁷ Taa naan se bo maak-je ken naan jejeki jaay, oljeki naajege kic k'jeki jeege se, taa bii ken jaay Raa utu kojn booro do jeege tu paac se, naajege j'aki koj beere ey paac paac. Taa kingjegen do naan ki se tecga aan goo gen Isan ken tingno do naan ki se kici. ¹⁸ Debm ken jeel maakin ki Raa jen se ing kic bo, maakin beer eyo. Je ken Raa jejeki se tedjeki naajege se maakjege beer eyo. Taa debm maakin beer se, naan ing booy nakn onn utu kaan don ki. Taa debm ken ing jaay maakin beer se, je ken Raa jen se kic bo, on tedin dim eyo.

¹⁹ Ken oljeki jaay k'jeki Raa do k'jeki jeege se, taa Raa bo jejekiroga deete. ²⁰ Ken debm jaay deek do naan je Raa do do und genaana se, debm bin se naan debm taar-kooboo. Deere, debm ken genaana ken naan aak ute kaamin jaay jen ey se, Raa ken naan aakin ute kaamin ey se, naan an koj je ey kici. ²¹ Booyki, kese bo nakn ken Raa taadjekiro gen teda: debm je Raa se 'je genaana kici.

5

*Naajege k'cirkiga nakgen *kusiñ ken do *duni ki*

¹ Debm ken jaay took do Isa se naan bo *al-Masi se, debm bin se naan se bo goon *Raa. Debm jaay je bubin se, 'je genaangen gaan bubinge se kici. ² Ken naajege jaay k'jeki Raa do k'tedki nakn ken naan taadjeki gen teda se, bin se naajege k'jeelki naajege se k'jeki gaan Raage. ³ Booyki, ken naajege jaay k'jeki Raa deer num, nakgen naan taadjeki do gen teda se, j'aki king do ki. Do nakgen naan taadjeki gen teda se le, onn eyo. ⁴ Taa debm tedga goon Raa se, naan too cir nakgen kusiñ do duni ki se. Do ken tedjeki jaay k'toogki cirki nakgen kusiñ do duni ki se, taa naaje j'aalkiga kaal maakjege do al-Masi ki. ⁵ Nana jaay too cir nakgen kusiñ do duni ki se? Debm too cir nakgen kusiñ do duni ki se, debm ken took ute maakin paac do Isa al-Masi se Goon Raa.

⁶ Isa al-Masi ese bo ken baado do naan ki se, *k'batizin maan do on ron *serke do moosin oyo. Naan baado se k'batizin maan sum eyo, num on moosin oyo kici. *Nirl Raa mala kic bo taadjekiga saadina, taa Nirl Raa se taad taar met ki. ⁷ Naaden moto se bo ken saadge: ⁸ Nirl Raa, maan k'batizn Isa do moosn Isa, naaden moto se paac taad metn saadn kalañ sum. ⁹ K'jeelki ken jeege jaay baado taadjeki saaddege se, naajege k'lee k'tookki; bin num saadn gen Raa se, met ki cir daala. Booyki, kese saadn gen Raa do: naan se bo taadjeki saadn gen Goonin se. ¹⁰ Debm jaay aal maakin do Goon Raa ki se, naan took do saadn Raa ki se. Debm jaay baate kaal maakin do Raa ki se, naan ted Raa bo debm taar-kooboo. Taa naan baate tookn do saad ken Raa taado ro Goonin ki se. ¹¹ Kese bo saadn ken Raa taadjeki: Raa se edjekiga *kaajn gen daayum, do kaajn gen daayum ese se naan edjesin ki ute doobm Goonina. ¹² Debm jaay ing dook ute Goon Raa kalañ se, naan onga kaaja; do debm jaay ing dook ute Goon Raa kalañ ey se, naan ok kaaj eyo.

¹³ Maam m'raanseno nakgen se paac se, taa naase jee aalkiga kaal maakse do Goon Raa ki se, aki jeele naase se onkiga kaajn gen daayum.

Naan Raa ki se naajege k'beerki dim ki ey paac paac

¹⁴ Naan Raa ki se naajege k'beerki dim ki ey paac paac, taa ken k'tondkiga metn dim ken naan maakin jen ro ki se, naan lee booyjeki booyo. ¹⁵ K'jeelki nakn ken naajege k'tondkiga metn dim gotin ki bo, naan lee booyjeki booy dey se, bin se nakn jaay ken k'tondkiga meta gotin ki se, k'jeelinki maakjege tu aan goo k'j'onjinkiga.

¹⁶ Ken debm jaay aak genaana ted ted *kusiñ se do kusiñ naan ted ted se jaay an kolin gotn kut ki ey num, n'tond metn Raa taa genaana se, do Raa utu an kedn kaaja; ken kusiñ genaana ted ted se jaay an kol gotn kut ki ey se, taa kusiñ kalañ se, debm tedinga num onn gotn kut ki. Maam m'taadsen m'oo aki tond metn Raa se, taa debm ken ted kusiñ an kol gotn kut ki se eyo. ¹⁷ Nakgen k'tedki ute doobin ey paac se, naade se kusiña naan Raa ki. Nabo kusiña paac se on ol deba gotn kut ki eyo.

¹⁸ Naajege k'jeelki debm tɛdga goon Raa se, naan lee tɛd kusiŋ eyo, taa Goon Raa se bɔɔbiŋa, ɔɔ Bubm jee kusiŋge se, ɔk tɔɔgɔ don ki eyo. ¹⁹ K'jeelki naajege se k'tɛdkiga jee Raage, num gan jee do naan ki paac se naadɛ se kaam ji Bubm jee kusiŋge. ²⁰ Naajege k'jeelki Goon Raa baado do naan ki se ɔɔ ɛdʒekiga jeele ken j'anki jeel Raa deere. Ute Gooniŋ Isa *al-Masi se, naajege k'dɔkkiga kalaŋ ute Raa deer se. Naan se bo Raa ken deer deer ɔɔ ken ɛd kaaja daayum jeege tu.

²¹ Genumgen sɛɛmɛ, ɔɔdki dose dɔkɔ ro maragge tu.

Maktubm Jan raanjin gen k-dige

Kupm m^{etn} taar taadjeki doobm gen dooy maktubm Jan gen k-dige

Debm raan maktubm ara se taad^o naan naan jee al-Masige. Na^o do taaringe tun naan raan se, naan aan g^{oo} naan bo magal jee ken naan raanden maktubm ese se. Naan raan^o «m'raanji maktubm se naai ki ute genige, naai bo Mend ken Raa beer^o do^odo.» Jee metinge saap^o Mend ara se je taadn ute egliz^o do ute jeegen maak ki. Aan g^{oo} maakn maktubm ken deet deet se, maakn maktubm gen k-dige tu se kic bo, naan taad jeege tun ken naan raanden^o do j'ing j'ond k^ondo do j'aay kaamde, do kaal maakn met ki se j'okin jiga.

Jan raan ol t^{oo}se jeege tun egliz ki

¹ Maam ken naan egliz bo m'raanji maktubm se naai ki ute genige, naai bo Mend* ken *Raa beer^o do^odo. Maam se m'jese ute maakum paac. Maam m'kalumki sum bo m'jese eyo, num gan jee jeel taar met ki paac se jese kici. ² Do taar met ki se utu ing maakjege tu do daayum utu ting ute naajege. ³ On Raa Bubjege ute Goonin Isa *al-Masi se ajeki tedn beede, ajeki keejn dojege tu do ajeki kedn lapia. Bin bo j'aki king ute maak-jea do ute ken met ki.

Taar met ki ute maak-jea
(1Jn 5.1-3)

⁴ Maam se maakum-raap aak eyo ken m'oj genigen metinge jaay lee doobm Raa ken met ki se. Naade se ted nakgen ken Raa Bubu taadjeki gen t^oda se.

⁵ Bin se Mend^o, bo^ose maam m'taadi m'oo: k'jeki naapa. Do nakn ken Raa taadjeki gen t^oda se jaay olum maam m'raanji se, kese kiji eyo. Gan kese taar ken naajege k'booyinkiro do kuun met ki. ⁶ Ken naajege jaay k'jeki Raa se: kese naajege k'tedki nakn ken Raa taad do gen t^oda. Taa nakn ken Raa taado gen t^oda ken naase 'booyinkiro do kuun met ki se, ingki do taar ken se.

(1Jn 4.1-6, 2.18-23)

⁷ Jeegen lee aan jeege dal se baadoga dena do naan ki. Num jee se bo ken Isa *al-Masi jaay baado ted ron debkilimi do naan ki se, naade took do taar ken se eyo. Debm ken ted bin se bo ken lee aan jeege dala do naan bo debm ken gec al-Masi. ⁸ Taa naan se bo naase ondki k^ondo taa naabsen 'tedki se 'kutn cer eyo, anum naabsen 'tedki se utu aki k^ong bedse ute maraadse.

⁹ Jeelki debm jaay naar aan deel naan ki do ing do taar al-Masi dooyjekiro ey se, debm bin se Raa ute naan eyo. Gan debm jaay ing do taar al-Masi dooyjekiro se, debm bin se naan ing dook ute Raa Bubu do ute Goonina. ¹⁰ Taa naan se bo nam jaay baado taadsenga taar ken jaay tec gen Isa al-Masi ken k'lee k'dooyjekiro ro ki ey se, debm bin se onte 'k^okingi beesege tu do onte 'tedin ki t^{oo}se. ¹¹ Num debm jaay tedinga t^{oo}se okin on se, debm bin se endga maakn *kusi^on ken debm se lee ted se.

Jan raan nan taari^ona

¹² Ey num maam m'ok nakge dena ken m'je m'asen raana, na^o taargen se m'je m'aden raan maakn maktub ki eyo. Taa maam mala m'saap m'utu m'asen baa kaaka do ken m'aanga naane na^o j'aki taadn taara ute taara. Taa bin se maak-raapjege se 'tedn maak-raap maraadin ki. ¹³ Genaa Mend ken Raa beer^o do^odo ute geninge se 'tedi t^{oo}se naai ki kici.

* 1:1 Jee metinge saap do Mend ara se je taadn ute jee egliz ken lee tus gat^o kaam kala^o.

Maktubm Jan raanin̄ g_{EN} k-mõtøge

Kupm m_{ETN} taar taadjeki doobm gen dooy maktubm k-mõtøge gen Jan

Maktubm ara se kic bo debm ken taad do naan naan jee al-Masige se bo, debm raanina. Maktubm se naan raanin̄ gaab ki kalaḡ bini k'danin̄ Gayus. Gayus se k'jeelin̄ eyo nabo naan se tuj ormin̄ te Isa al-Masi eyo. Nakḡ naan̄ ted se baa te gen Deotrep kalaḡ eyo. Taa Deotrep se lee taad taargen ing kusu ro deb ken naan jee al-Masige tu se do naan je kəkḡ mertge eyo. Ute maktubm ese bo k'jeelki kəkḡ mertge do ute kəkḡ genaagen doḡ se, keḡe taadn̄ maak-jea do taad do do taar ken met ki se k'tujki te ormjeye eyo.

Jan raan̄ ol maktub Gayus ki

(Mt 10.40-42)

¹ Maam ken naan egliz bo m'raan̄i maktubm se naai Gayus ki. Naai bo debm ken maakum jei do maam se m'jei ute maakum paac.

² Medn̄ kooḡ maakuma, maam m'je se, nakḡ naai ted paac se 'kaan̄ kaama. Do m'je lapi roi se 'tedn̄ jiga aan goḡ ken naai 'lee jiga doobm *Raa ki se.

Gayus se jeege tōomiḡa

³ Maam se maakum-raap aak eyo, taa genaagen iino gōti ki jaay lee baado gōtje ki ara se, taadjenga saadn̄ naai ken ing do taar ken met ki jiga se: deere, naai se utu ing do taar ken met ki. ⁴ Ken maam jaay booy j'ōḡ genumge utu ing jiga do taar ken met ki se, keḡe edum maak-raapo den aak eyo.

⁵ Medn̄ kooḡ maakuma, naai se debm utu ing do taar ken k'dooyio se jiga do genaagen iino gōt kuuy ken naai jeelde eyo jaay baadoga merte gōti ki kic bo, naai okden̄ jiga. ⁶ Jeegen naai okdeno jiga se, ken baadoga gōtn̄ ara num naade tōomi naan jeege tun *egliz ki do deek do naai se debm 'jede dena. Bin se m'taadi m'ōḡ aay kaami do jee bin se lee noogde daayum ute noogḡ naai se jaay bo, aden noogḡ maakḡ lee mertdege tu aan goḡ ken Raa jen ro ki. ⁷ Taa naade lee merte se gen tedn̄ naabm *al-Masi do jeegen jeel Raa mal ey se dim tap bo naade tōnd meta gōtde ki eyo. ⁸ Taa naan̄ se bo naajege se, jeegen bin se naajege j'adeki noogo, taa j'aki tedn̄ naaba kalaḡ do taar met ken j'aki taadn̄ jeege tu se baa ute naanina.

Deotrep ute Demetrus

(1Kor 4.18-21)

⁹ Ey num maam m'raan̄ m'olga maktub *egliz ki, nabo Deotrep se baate tookḡ taarje, taa naan̄ se je bo gōtn̄ magal roḡa daan jee Raage tu. ¹⁰ Taa di ken jaay maam m'utu m'asen baa kōḡ se, m'asen baa taadn̄ nakḡ jig eyo ken naan̄ ing ted se, ute taar-kōḡbm naan̄ lee tōkjen doje ki. Naan̄ ese sum eyo, num gan̄ naan̄ ted nakgen cir naan̄ se daala, naan̄ se baate kəkḡ genaagen doobm Raa ki do jee ken je do aden kək kic bo, naan̄ gaasde do tuurden naatn̄ maakḡ egliz ki.

¹¹ Medn̄ kooḡ maakuma, onte kuun bōlōtn̄ jeegen lee ted nakgen jig ey se, num gan̄ uun bōlōtn̄ jeegen lee ted nakgen jiga. Taa debm ted nakḡ jiga se, naan̄ debm Raa. Num gan̄ debm ted nakḡ jig ey se, naan̄ se jeel Raa eyo.

¹² Anum jeege se paac taad taargen jiga ro Demetrus ki do king naan̄ ing jiga do taar ken met ki se kic bo tedin̄ saada. Naaje kic bo k'saadinge. Taa naan̄ se bo naai kic 'jeele saadn̄ naaje se saadn̄ met ki.

Jan taad̄ nan̄ taarina

¹³ Ey num m'ok nakge dena ken m'je m'aisin̄ raan̄a, nabo m'je m'aisin̄ raan̄ maakḡ maktub ki eyo. ¹⁴ Taa maam se doḡga gōḡḡ m'saap m'utu baa gōti ki, do ken baa m'ōḡjiga jaay bo k'baa taadn̄ taara ute taara.

¹⁵ Ɔ̃n Raa ai keɗn lapi. Meɗigen goɗn ara se teɗi tɔse ɔ meɗigen goɗn naane se, naja naja kic bo naai 'teɗĩn tɔse.

Maktubm g_{en} Jud

Kupm m_{etn} taar taadjeki doobm g_{en} dooy maktubm g_{en} Jud

Maktubm k_{en} Jud raanjin se, naan raanjin jee al-Masige tun g_{oto} baa se paac. Taar k_{en} naan taad se, tec tec naapa ute taargen j'oniin maak_n maktubm g_{en} Pier g_{en} k-dige se. Maak_n raanjin ki se naan iin ro jeege tun dooy jeege ute taar-k_{oo}bo do ing tedn aan g_{oo} k_{en} maakde jen ro ki se. Jud maak_n raanjin ki se, naan tuun tol taargen maak_n Kitapm k_{en} Raa dooko ute jeege do d_oki_na do ute taargen se bo, naan dooy jee al-Masigen do naan ki. Naan tuun tol taargen maak_n kitapm Yaudge tu kici nabo maak_n Kitap k_{en} Raa dooko ute jeege do d_oki_n se, kitapgen se, g_{oto} (bersege 9, 14 do 15). Do naan taad do Raa se jee k_{en} baate took_n taar k_{en} Raa taadden do naan jede se, naan utu aden dabar doo aak eyo. Ute naan se kic bo Raa je aden kut eyo nabo naan je aden kaaja.

Jud raanjin ol t_{oo}se jee al-Masige tu

¹ Maam m'Judn k_{en} debm tedn naabm Isa *al-Masi do m'genaa Jak bo m'raans_n maktubm ese se, naase jeege tun *Raa Bubu jese do dan_seno do boobse te Isa al-Masi se. ² On Raa asen keej_n dose ki, asen kedn lapia ute maak-jen se ute maraadi_na.

Jeege dooy jeege do taarge tun met ki eyo
(2Pr 2.1-22, 3.1-3)

³ Naase medn k_{oo}n maakumge se, maam se m'je bee eyo k_{en} m'asen raanjin maktubm se taa metn taar kaaj_n k_{en} Raa aajjeki taa naapm paac se. Nak_n k_{en} olum jaay maam m'aay kaamum m'raans_n maktubm se, taa m'asen kedn kaay kaama, taa naase aki do do taarge tun naase k'dooseno jaay aalki maakse do ki g_{en} s_or_oki_n se. ⁴ Taa jee metinge se goon endoga maakse ki, naade se bo k_{en} Raa do d_oki_n tap bo ojdenga koj_n booro dode ki aan g_{oo} k_{en} k'raanjin_o maak_n Kitap ki. Jee se, taar k_{en} Raa taadjeki taa maak-jen se, naade terlin kaam kuuy taa naade 'k_{oo}n doobm k_{en} an tedn nak_n k_{en} maakde jen ro ki. K_{en} naade jaay ted bin se, naade doo und Isa *al-Masi naan k_{en} Magaljege do Meljege kala_n lak se.

⁵ Ter m'je m'asen taadn daala, 'jeelki, do d_oki_n se Meljege Raa aajo gaan *Israelge kaad k_{en} naan doodeno naatn maak_n taa naan k_{en} Masar ki. Ganj maakde ki se jeege baate kaal maakde do naan ki se, naan toolde naatn. ⁶ Saapki do *k_{oo}dn Raage tun, magal k_{en} Raa edden se naade o_oki_n te toog eyo, iin resno ute g_otn k_{en} Raa t_{oo}ndden ro ki. Taa naan se bo Raa tok dookde do ombden maak_n g_ot k_{en} doo g_{en} tinj daayum g_otn ese bini 'kaan bii k_{en} naan an koj_n booro do jeege tu paac se. ⁷ Saapki do jeege tun k_{en} tinjo maak_n geg_er k_{en} S_{oo}d_{oo}m ute G_{oo}m_{oo}r* do ute jeege tinjo maak_n geg_erge tun ceesde ki: naade se kic tedo *k_{oo}si_n bini naade lee eso naap ren ren do tedo napar nakgen jig eyo k_{en} jikilimge tap bo lee tedin eyo. Naade se Raa dabardenga maak_n poof k_{en} g_{en} daayum.

⁸ Jee k_{en} goon endo maakse ki se ted nakgen jig eyo bin kici. Do naade se ute nigen k_{en} naade lee ni se bo olden g_{en} kees naapgen ren ren. Jee ese se k_{en} Raa jaay Melde se, naade took eyo do k_{oo}dn Raagen ute nookdege se kic bo, naade naajde. ⁹ Ganj bubm k_{oo}dn Raagen k'danjin Mikael se kic bo, kaad k_{en} naade mooyo te *Bubm sitange g_{en} naar yo *Musa se, naan naajin te ute taar ing kus eyo, num naan deekin do: «Naai se, Raa utu ai dabara.» ¹⁰ Num ganj jeege ese se naade naaj ute taargen naade kic bo jeel metin eyo. Naade se aan g_{oo} daagen maak_n kaag ki k_{en} ok maak-saap ey se do nakgen naade lee ted se bo k_{en} utu aden kutu. ¹¹ Naade se utu aden tedn doo aak eyo, taa naade se uunga doobm Kayn[†]. Naade ted nakgen jig eyo taa an k_{oo}n gurs ro ki aan g_{oo} k_{en} Balaam[‡] tedo do d_oki_n se. Naade utga rode aan g_{oo} Kor[§] debm k_{en} baate took_n taar Raa se. ¹² K_{en}

* 1:7 Aak Jen kon 18 do 19. † 1:11 Kayn se goon Adum k_{en} tool gena_n Abel. Aak Jen 4.5-16.

‡ 1:11 Aak Nmb 22-24. § 1:11 Aak Nmb 16.1-5.

naase aki kəs kalaŋ jaay, naade ute maakse ki num, naade bo ken lee tujsen gətn kəs se. Naade əsə, əsə aay te maraadde səkən kic bo təldə eyo əsə naade lə saap do naade malinge tu sum. Naade se tec aan gəw gapar əŋ eed maan ey jaay kuulu wəkiŋ naatn se. Naade aan gəw kaaggen ken kaadn koojdege aan kaace num ək kooj ey se. Kaaggen se bo ken k'təddə ute met iiriŋ jaay j'əndə ooy se. ¹³ Naade se tēdn nak səkəŋge tec aan gəw ool dōocga num təl gupiyiŋ jəŋ ki se; naade tec aan gəw k-dijgen mətəŋgen tədd lee wari se əsə jee se Raa utu aden kəmb gət ken ədd dərədd gen daayum daayum.

¹⁴ Do dəkəŋ se gaaba kalaŋ k'daŋiŋ Enok*. Naaŋ se buŋŋ gen k-cilige gen Adum. Taa jee ese se naaŋ taadoga taad teeco taar Raa ki ken əsə: 'Booyki, Məljege Raa se utu baado ute jee naaŋgen *salal ken dupu kando kando se ¹⁵ taa kəjŋ bəwə do jeege tu paac ken aal Raa maak ki eyo ken baate tooko Raa bo gaardə se, naade se bo j'aden jeel naade se jee kusiŋge, taa taargen naade taad iŋŋ kus ro Raa ki se. ¹⁶ Jee se tiŋŋ bo maakde raap eyo əsə iŋŋ bo gen təkŋ mind jeege. Naade se tēdn nakŋ maakde je sum əsə naade taad taargen deel dode əsə aaŋ jeege dala ute taar nijimi taa naade kəŋ dīm gətde ki.

Jud dəj genaagen dōobm *al-Masi ki

¹⁷ Num gaŋ naase, mēdn kəwŋ maakumge se 'saapki do taarge tun ken jee kaaŋ naabm Məljege Isa al-Masi taadseno do dəkəŋ se. ¹⁸ Naade taadseno əsə: «Bii ken kaam məwtn dunia an naŋ se, jeegeen jee kaakŋ metn jeege se utu adə baao əsə naade se lə aal Raa maak ki eyo əsə tēdn nakŋ maakde jea.» ¹⁹ Deere, kese bo naade! Əsə naade se bo ken gaan jeege ute naapa; əsə naade se nakŋ daa rode je se bo naade tēdiŋə əsə jee se ək *Nirl Raa maakde ki eyo.

²⁰ Num gaŋ naase, mēdn kəwŋ maakumge, 'noogki naapa əsə iŋŋki təwə do taar Raage tun k'dooseno jaay naase 'took aalki maakse do ki se. Ken aki tənd metn Raa se, əŋki *Nirl Salal bo asen təddə. ²¹ Kaad ken naase utu aakki kaak kaam kaadn ken naase utu aki kəŋ *kaajŋ gen daayum ken Məljege Isa al-Masi ute bēŋə utu ajeki kēd se, iŋŋki maakŋ maak-je Raa ki. ²² Jeegeen maakde utu naaj naaj bərt se, naase əjdekə dode ki. ²³ Əsə jeegeen mətəŋgen kuuy ken baə baə poodn se, naase aajdekə. Kengen kuuy kic bo əjdekə dode ki, nabo əndki kəndə ənten tumki te naade, bini jee se kaldegen *kusiŋdege tujdeŋə tuj se kic bo, naase 'yēemde ki.

K'təwmi Raa

²⁴ K'təwmi Raa, naaŋ ken ək təwə asen bəwə taa naase aki koocŋ dōobiŋ ki eyo. Naaŋ asen baə naaniŋ ki se jee ək tuju rode ki eyo ute maak-raapo, maakŋ gaariŋ ken wəw gətə kələŋ kələŋ se. ²⁵ Raa se naaŋ kalaŋ lak. Naaŋ bo Debm aajjekə ute dōobm Məljege Isa *al-Masi. Əŋ jeege paac aŋ *nooko, aŋ magala əsə aŋ jeeliŋ naaŋ bo, debm ək təwə əsə təwəŋ naaŋ se gətn do dəkəŋ tap bo naaŋ utu tap, ken bərsə ki əsə gen daayum daayum. *Amin.

* 1:14 Aak jən 5.21-24.

Kitapm k'danjn Apokalips ken Jan raajo

Kupm metn taar taadjeki doobm gen dooy kitapm k'danjn Apokalips ken Jan raajo

Jan debm ken raaj kitapm ara se taad metn nakgen ken Isa al-Masi taadiño metin tood tal se. Kaad ken se naan j'ok k'baansin gōtn maane ol gurugin daan ki k'danjn Patmos se. Ken ol jaay j'ok k'baansin se taa naan taad Labar Jiga gen Isa al-Masi jeege tu, kaad ken se bo gaar magal *Rōm ki lee dabar dabar jee al-Masige se. Naan raaj eglizge tun cili ken taa naan Turki ken borse se gōtn ken markabge lee daarni, do gōtn se k'danjn Smirn. Jee al-Masige jaay k'dabarde se taa naade jeel melde bo Isa al-Masi kalin ki sum. Kaad ken gōto tedden on se bo, Jan raajden kitapm se taa aden tōgij maakde do kaal maakde ki do do kōnd dode ken naade on do Raa ki se. Maakij kitapin ki se Jan taad metn nakgen Isa taadin metin ute napar taargen aan gōo j'aal kaal naagij taara. Nabo nakgen se jee al-Masigen jeel Kitapm ken Raa dōoko ute jeege do dōkin se bo jeel ok metina, ey num jee kuuy se, naade jeel ok metin eyo. Nakgen Isa al-Masi teec naan Jan ki jaay taadin metin se, naporde kalañ eyo, nabo ko taarin se kalañ sum. Ko taar ken Jan jen taada tap tap se naan je deekij do borse j'aak aan gōo nakgen ok tōgō do jeege tu se bo cirga gōto baa se paac, nabo Isa al-Masi, naan ken Mel kalañ sum se utu 'cir nakgen ok tōgō do jeege tu se gen sōrōkina. Naan 'tedn naan se taa gen Raa do gen jeenge.

Jan taad metn nakgen ken naan aako

¹ Kese bo metn taar nakgen k'jeel metin ey jaay *Raa taad metin Isa *al-Masi ki do Isa ol kōd naan se baa taad metin bulin Jan ki, taa Jan baa taad metin jee tedn naabm Raage tu nakgen ken utu 'kaan naan ki se. ² Jan se aako utu kaamina do taad metin paac jeege tu do kese Taar Raa mala do kese bo nakgen met ken k'jeel metin ey jaay Isa al-Masi mala taadiño metin se. ³ Maak-raapo debm ken dooy taar se jeege tu do maak-raapo jeege tun booy taar ken teeco taar Raa ki ken k'raajino ara do took do ki. Taa nakgen se kaadin oopga gōoro utu 'kaana.

Jan raaj ol tōsin *eglizge tun taa naan Azi ki

⁴ Kese maam Jan bo m'raajsen kitapm se naase eglizge tun maakij gegerge tun kaam cili ken taa naan Azi ken kaam kalañ. On Raa ken do dōkina, borse, do ken utu baado do ute nirl Raagen cilin naan kaag don ki se asen tedn beena do asen kedn tōsina. ⁵ On Isa *al-Masi debm saadn met ki do naan bo debm duro deet deet daan yoge tu do naan bo Gaar gen gaaringen do naan ki se, on asen tedn beena do asen kedn tōsin kici.

Isa se, naan bo debm jejeki, do ute moosin se, naan odfjekiga dojege maakij *kusin ki. ⁶ Naan oljekiga maakij gaarin ki do tedjekiga k'tedkiga jee tedn *serke gen Bubin Raa. Bin num on jeege paac an *nooko do on tōgij naan se le 'ting gen daayum daayum. *Amin!

⁷ 'Booyki! Isa utu ade baa maakij gapar ki,

do jee tōsino do kaag ki ute jeege paac,

naade utu an kaakij ute kaamde.

Bii ken se, jeege do naan ki paac utu 'tōyo do 'keem no.

Taar se utu 'tedn deer deer. Amin!

⁸ Meljege Raa deek do: «Maam m'Alpa do m'Omega* do maam m'Sidburku, maam ken do kupm met ki, ken borse do ken utu ade baa.»

Jan aak Isa maakij gaarin ki

⁹ Ken ara maam genaase Jan ken utu doo yeebin ute naase. Do maam kic m'ōngga bedum *maakij Gaar Raa ki te naase. Taa Isa se, maam kic m'utu m'aay kaamum te naase. Ken ol jaay k'l'ok k'baam gōtn ken maane ol gurugin ken k'danjn Patmos se, taa taar Raa do taa

* 1:8 Alpa do Omega se je deekij do: maam bo m'do kupm met ki do m'taar tōlina.

saadn Isa ken maam m'lee m'taad se. ¹⁰ Bii kalarj *Nirl Salal booy dom ki do gōtn se maam booy mind nam taad metum ki makōnō aan gōo pulu do bii ken se bii dumas†. ¹¹ Mind nam ese se taadum do: «Nakj naai aakiñ se 'raariñ maakj kitap ki do olinj *eglizge tun maakj gegerge tun kaam cili jee ken: Epez ki, Smirn ki, Pergam ki, Tiatir ki, Sarde ki, Piladelpi ki ute jee Laodise ki kici.»

¹² Ken maam jaay m'booy mind nam se, m'terl m'aak metum ki. Num ken maam jaay m'terl se, m'aak lōmpōn daabge cili. ¹³ Maam m'aak nam aan gōo Goon Debkilimi‡ daar daan lōmpge tun cili se; kaliñ roñ ki se jerle bini aan naagj jeñ ki. Do naañ dōok kaadiñ ute kōl ken k'daariñ ute daab; ¹⁴ do bēekj doñ se raap lak lak aan gōo kuubu do kaamiñ se le aal bilik bilik aan gōo poodo. ¹⁵ Do jenge se aan gōo maal ken j'ōliño poodn jaay aac deñ se, do mindiñ le aan gōo keem ool ken doocga num eem uu se. ¹⁶ Do maakj ji daamiñ ki se, naañ ok k-dijge cili. Do gōrd-jerle ken taaringen di taat ranan ranan se, teeco taariñ ki do daan-kaamiñ se aan gōo kaadn ken aanga katar ki num os tōk kaama kiric se.

¹⁷ Ken maam jaay m'aakiñ se, maam m'oooc metn jeñ ki aan gōo debm ooyga kooyo. Num ganj naañ ond ji daamiñ dom ki do deekum do: «Dñte 'beere! Maam bo debm ken deet deete do ken kaam mōōtn. ¹⁸ Maam bo debm m'ing zēere. Maam se m'oooyga kooyo naōo m'duroga daan yoge tu do bōrse m'utu m'ing zēere gen daayum daayum. Maam se m'ok tōōgō do yo ki do do bee yoge tu kici. ¹⁹ 'Booyo! Nakgen ken naai aakiñga kaaka do kengen utu ade baa naan ki se, 'raariñ maakj kitap ki. ²⁰ K-dijgen cilin ken maam m'ōkiñ ji daamum ki ute lōmpōn daabgen cili ken naai aakiño jaay *'jeel metiñ ey se, 'booyo: k-dijgen cili se taad te *kōdn Raagen cilin gen eglizgen maakj gegerge tun ken kaam cili se. Do lōmpōn gen daabgen cili se le, je taadn ute eglizgen maakj gegerge tun kaam cili se kici.»

2

*Maktubm se k'raariñ *eglizn ken Epez ki*

¹ *Kōdn Raa ken lee bōob eglizn maakj gegere ken Epez ki se, 'raariñ maktub do:

'Booyo! Debm ken ok k-dijge cilin ji daamiñ ki do ken lee daan lōmpge tun cilin gen daab se taadi do:

² «Naabse ken naase 'tedki paac ute kaay kaamse ken naase okki maakj naabse ki se, maam m'jeele. Do maam m'jeele naase se oñki 'serkñ jee *kusiñge eyo. Jee ken ted rode aan gōo *jee kaan naabm Isage se, naase aak 'jeeldēki naade se jee kaan naabm Isage eyo, naase oñdeki naade se, jee taar-kōōbge. ³ Anum naase se daayum aayki kaamse; naase se 'dabarkiga taa maama do okki te metse cēēb ki eyo. ⁴ Num maam se m'ok taara te naase gen taada: maak-je ken naase okki do maam ki deet se, bōrse aan gōo ken do dōkiñ eyo. ⁵ 'Saapki tu! Ey num naase uunkiroga metn naabse jiga naōo naase aal oockiga. Bin num 'terlki kingse do 'terlki tedn naabse aan gōo ken naase 'lee tednkiro do dōkiñ se. Ken bin ey num, maam se m'utu m'asen kōñō do ken naase jaay 'terlki te kingse ey se, lōmpsen gen daab se, m'an kuun dēetn gōt kuuy. ⁶ Naōo naase kic utu 'tedki nakj jiga. Aan gōo maam m'ōōd m'uun naabm jee Nikolait* ted se, naase kic doōd unddeki bin kici.

⁷ «Debm ken ok bi booyo num, 'booy taar ken *Nirl Raa taad eglizge tun gōtō baa se paac se: nakgen se jaay debm cirdēga num, maam m'an kēdn koojñ kaagj ken ed kaaja ken maakj jinen Raa ki se.»

*Maktubm se k'raariñ *eglizn ken Smirn ki*

⁸ *Kōdn Raa ken lee bōob eglizn maakj gegere ken Smirn ki se, 'raariñ maktub do:

'Booyo! Debm deet deet do ken kaam mōōtn, naañ ken ooyo do duroga daan yoge tu se taadsen do:

† 1:10 Bii dumas se bii gen Mēljege. ‡ 1:13 Aak Dan 7.13. * 2:6 Jee Nikolait se dooy jeege ute Taar Raa ken met ki eyo.

⁹ «Maam se m'jeel dubarse ute daayse, nabo naan *Raa ki se, naase se jee maalgē. Kōdn ken jee tēf rode aan gōo Yaudge lee dōdse se, maam m'utu m'booyo. Naade se Yaudge eyo, num naade se jee *Bubm sitange. ¹⁰ Naase se utu aki dabara nabo ōnte 'beerki. 'Booyo! Bubm sitange utu tōkŋ jeesegen mētinge ade kōmb dangay ki taa asen naama dō naase aki dabara gen bii sik. Num aayki kaamse bini ken j'asen tōl kic num ōnten tujki ōrmse dō maam m'utu m'asen kēdn laatn tōmō† ken taad dō naase se ōŋkiga kaaja gen daayum.

¹¹ «Debm ken ōk bi booyo num, 'booy taar ken *Nirl Raa taad eglizge tun gōtn baa se paac: debm jaay aasinga dō ōŋ cirga se, yo gen k-dige se aŋ kōŋ tēdn dim eyo.»

*Maktubm se k'raanŋ *eglizn ken Pergam ki*

¹² *Kōdn Raa ken lee bōob eglizn maakŋ gēger ken Pergam ki se, raanŋ maktub dō:

'Booyo! Debm ken ōk gōrd-jerl taaringe di paac taat ranan ranan se, taadsen dō:

¹³ «Maakŋ gēger ken naase iŋki se, maam m'jeelse. *Bubm sitange utu iŋg gōtn se dō gōtse ki se, naan gaarge. Num ute naan se kic, naase utu 'dōkki ute maama. Ey num maakŋ gēger ken se bō naade tōlo Antipas debm saadum ken tuj te ōrmiŋ ey se. Ute naan se kic bō naase ōŋki te eyo, utu aalki kaal maakse dom ki tap, ey num Bubm sitange se utu iŋg gōtse ki. ¹⁴ «Num maam se m'ōk taara te naase gen taada: gōtn naase ki se, naase ōkki jeegen ken uun dōobm Balaam‡ ken dej Gaar Balak jaay ōl gaan *Israelge tērl naaga Raa ki ōso daa maraga do dōkiŋa dō ēeso naapa. ¹⁵ Dō tērl gōtn naase ki se, naase ōkki jeegen took uun taar ken jee Nikolaitge§ lee dooy jeege se kici. ¹⁶ Bēre, naase se 'tērlki kiŋgse! Ey num dōpga gōōrō maam m'utu m'baado dō m'utu m'aden kooco ute gōrd-jerl ken 'teecŋ taarum ki se.

¹⁷ «Debm ken ōk bi booyo num, 'booy taar *Nirl Raa taad eglizge tun gōtn baa se paac: debm aasinga do nakge tun se num, maam m'aŋ kēdn kōsn k'danŋ maan* ken Raa ōyiŋo kōy se. Dō tērl m'aŋ kēdn ko raap raapo. Dō ko ken ese se, k'raanŋa raan ro kiji ro ki. Dō debm j'aŋ kēdn ko se sum bō 'jeel ro se, ey num nam kuuy se kōŋ jeel eyo.»

*Maktubm se k'raanŋ *eglizn ken Tiatir ki*

¹⁸ *Kōdn Raa ken lee bōob eglizn maakŋ gēger ken Tiatir ki se, raanŋ maktub dō:

'Booyo! Goon Raa ken kaamiŋ aan gōo poodn ōk kōkō dō jēŋge aan gōo maal zēer ken j'ōdŋo poodn aac dēŋ se, taadsen dō:

¹⁹ «Nakŋ naase 'tēdki paac se maam m'jeele. Maam m'jeel maak-je ken naase ōkki do jeege tu, dō bōrse kic naase utu aal kaal maakse dom ki rōk. Maam m'jeel naabsen ken lee 'tēdki ute kaay kaam ken naase ōkki se. Dō m'jeele naabsegen naase 'tēdki kaam mōōtn se den cir ken deete. ²⁰ «Num maam se, m'ōk taara te naase: Jezabel mēnd tēf rōŋ aan gōo mēnd taad taar teeco taar Raa ki se, naase ōŋiŋki naan lee dērl jee tēdn naabumge dō dejde dō k'tērl naaga Raa ki dō ōlde naade se ōs daa maraga. ²¹ Maam m'ōŋ bii, m'ō bin sum bō, naan 'tērl kiŋgiŋa dō kōŋ kēesn gaabiŋa. Num gan naan baate kōŋ. ²² 'Booyki! Bōrse maam m'aŋ kaaliŋ do danal ki, naan dabar makōŋ. Dō gaabgen ēesiŋ naan se jaay tērl te kiŋgdē ey num, naade kic m'utu m'aden dabar bin kici. ²³ Maam m'aŋ tōl te gēninge se naatn. Bin bō eglizge paac 'jeele, maam se m'jeel m'nāŋ taar ken maakŋ jikilimge tu. Dō naŋa naŋa kic bō, maakse ki se, maam m'aŋ dabara do nakge tun naan tēda. ²⁴ Num naasen, jee dōp maakŋ Tiatir ken ōlsen maak ki ey se, taar jee se lee dooy jeege se, naase lē 'took uunki te eyo, naase lē 'jeki te jeel taar maakŋ *Bubm sitange tu aan gōo gen naaden lee saapiŋ se eyo. Taa naan se maam m'asen kōŋ kōnd dim kuuy dose ki ey sum. ²⁵ Nabo nakŋ ken naase 'booyiŋkiga jaay

† 2:10 Laatn tōmō se je deekŋ dō j'asen kēdn nakŋ ken asen raap maakse. Naan se aan gōo bēde kici. ‡ 2:14 Balaam se debm kōrdō ken Balak, Gaar Moabge, rējiŋo taa baado naam gaan *Israelge. Aak Nmb kōŋ 22-24, 25.1-2 dō 31.16. § 2:15 Aak berse 6. * 2:17 Maan se kōsn ken Raa sido gaan Israelge tu kaad ken naade tiŋgo kōd-baar ki.

'Booyo! Debm saadn ken tuj ɔrmin eyo ɔɔ lee te met ki ken k'danin *Amin, ɔɔ ute doobm naan se bo Raa aalo nakge paac se, naan taadsen ɔɔ:

¹⁵ «Naabsen ken naase 'tedki paac se, maam m'jeele: naase le urlki eyo ɔɔ ɔngki eyo. Maam je naase 'tedki ɔngki ey le urlu. ¹⁶ Taa naase le uurlki eyo ɔɔ ɔngki kedek ey se, num aan gɔɔ naase ɔngki zom sum se, maam m'asen tɔɔdn tɔl naatn. ¹⁷ Taa naasen 'taadki ɔɔki: maam se m'ok maala ɔɔ m'tedga debm maal gɔtin gɔtɔ ɔɔ dim tap bo daayum eyo. Gan naase 'jeelki eyo ey num naase bo jee kɔɔdn yeɛbgen jeege aakse kic ɛɛjsen dose ki. Naase se jee daayge, 'kaam-tɔɔkki ɔɔ 'met-beerki. ¹⁸ 'Booyki m'asen deje: 'baakiro gɔtum ki, 'dugki daabm k'j'ɔɔyinga kɔɔy poodn taa aki tedn jee maalge. 'Baakiro 'dugki kalgen raap raapo taa asen kɔy met-beerse. ɔɔ 'baakiro 'dugki dawa kaama ɔɔ 'tɔmbki kaamse ki taa kaamsege 'tɔɔdn taaka. ¹⁹ 'Booyki! Debm ken maam m'jen se, maam m'mooyina ɔɔ m'dejina. Borse se, 'terlki kingse ɔɔ ɔkumki ɔɔnɔ. ²⁰ 'Booyki! Maam se m'daar taa doob ki ɔɔ m'tɔnd kaam taara. ɔɔ nam jaay booyga minduma ɔɔ ɔɔdumga kaam taara se, maam m'kend been ki ɔɔ m'baa king kɔsn te naana. ²¹ «Nakgen se jaay debm cirdega num, maam m'an kuun kɔnd do kaag dom ki ɔɔ naan king te maama aan gɔɔ ken maam m'cir nakgen se jaay borse m'ing do kaag do ki te Bubum kic se.

²² «Debm ken ɔk bi booyo num, 'booy taar ken *Nirl Raa taad eglizge tun gɔtn baa se paac.»

4

*Jan aak jeege eem keem *Raa maakn raa ki*

¹ Ken nakgen se jaay deel se, ter maam m'aak maakn raa ki se, taa doobo ɔɔd wan.

Gɔtn se m'booy mind nam ken taadumo deet deet makɔn aan gɔɔ pulu se deekum ɔɔ: «Ooko, 'baado raan ara ɔɔ maam m'utu m'ai taadn metn nakgen sɔm utu 'kaan se.» ² Gan gɔtn se sum bo, *Nirl Salal naar bɔɔy dom ki ɔɔ m'aak kaag do maakn raa ki ɔɔ nam ing king do ki. ³ Nam ken ing do ki se, daan kaamin ɔmb birin birin aan gɔɔ kogen ken te rode, ken k'danin jasp ute sardoin ɔmb birin birin se. ɔɔ kaag do se, wɔɔjn maakn raa ɔl gurugina. ɔɔ wɔɔj maakn raa se aak beɛ ɔmb birin birin ɔɔ zɛɛr met ki cidid aan gɔɔ ko ken k'danin emorid. ⁴ Kaag do se, kaag doge kuuy sik-di-kaar-sɔɔ se ɔl gurugin ɔɔ magalge sik-di-kaar-sɔɔ ting do kaag doge tun se. Kaldegen rode ki se raap lak lak ɔɔ laan gaaringen k'tedin ute daab se dode ki tak tak. ⁵ Maam m'aak metn kaag do ki se maane aal wusuk wusuk m'booy mind jeege ute raa ken taat tirin tirin se gɔtn ese kici. Naan kaag do ki se m'aak jel poodge cili ɔk kɔkɔ. Jel poodgen cili se, kese je taad ute nirl Raagen cili. ⁶ ɔɔ ter naan kaag do ki se naka kalan tood aan gɔɔ baar maan tood yel yel se.

Ter ne-dimge sɔɔ gurug aal kaag do se, ɔɔ nakgen se naagde ɔɔ maakde paac ɔk kaama. ⁷ Ne-dimgen se, ken deet se tec tupiyu, gen k-dige se tec goon maraja, gen k-mɔtɔge se daan-kaamin tec aan gɔɔ gen debkilimi ɔɔ gen k-sɔɔge se tec aan gɔɔ doobm ken tiin tiin raan se. ⁸ Ne-dimgen sɔɔ se, nana nana kic ɔk taa beekn key mece mece ɔɔ taa beekn keydege se, maakn ɔɔ naagin ɔk kaamge. Ne-dimgen se tɔɔm Raa nɔɔɔ katara ɔn eyo ɔɔ:

«Melje, naai bo debm salal cir paac,
naai bo Raa Sidburku
ken do dɔkina, ken borse ɔɔ ken utu baado se.»

⁹ Raa ken ing do kaag do ki ɔɔ ting zɛɛre daayum daayum se, ne-dimgen se jaay eemina, *nookina ɔɔ tɔamin se, ¹⁰ magalgen sik-di-kaar-sɔɔ se baado erg naan nam ken ing do kaag do ki se ɔɔ eemin naan ken ting daayum daayum zɛɛre se. Naade tɔɔd naatn ute laan gaaringe dode ki ɔɔ ɔmbin naan kaag do ki se ɔɔ taad ɔɔ:

¹¹ «Melje Raa,
tɔɔgɔ se iino gɔtn naai ki,
naai kali ki sum bo ken jeege ai tɔɔmɔ ɔɔ ai nooko,
taa nakge paac se, naai bo Debm Kaalde,

6

**Goon Baatn Raa* tōōdn̄ tiibm̄ teejn̄ k'teen̄jn̄ gōtō kaam̄ mēce

¹ Kaad̄ ken̄ maam̄ m'aak̄ kaak̄ Goon Baatn Raa se, maak̄n̄ tiibm̄ teejn̄ ken̄ k'teen̄jn̄ gōtō kaam̄ cili se, naan̄ dōd̄ tiibm̄ teejn̄ k'teen̄jn̄ deet se dō maak̄n̄ ne-dim̄ge tun̄ sō se, maam̄ m'booy deb̄ kalañ taad̄ aan̄ gōō raa ken̄ taat se dō: «'Baado!» ² Gōtn̄ se maam̄ m'aak̄ sindi raap̄ raapo dō debm̄ ooko do ki se ok̄ k'pend̄ek̄e. Debm̄ ese se j'ōnd̄iño laatn̄ gaarinḡe. Naan̄ debm̄ gaabm̄ bōōr lee os̄ naan̄ge dō ter naan̄ teecga gen̄ baa kōsn̄ naan̄gen̄ kuuy daala.

³ Ken̄ Goon Baata jaay dōd̄ naatn̄ ute tiibm̄ gen̄ k-dige se, maam̄ m'booy ne-dim̄ gen̄ k-dige se, taad̄ dō: «'Baado!» ⁴ Dō gōtn̄ se, maam̄ m'aak̄ sindi kuuy teeco dō sindi se aac d̄eñ. Debm̄ ooko do ki se j'ēd̄iñ gōrd̄-jerle dō magala jin̄ ki dō j'und̄iñ kulu taa naan̄ tēdn̄ tōōse se 'tēdn̄ gōtō do naan̄ ki dō kōl̄ jikilim̄ge 'tōōl̄ naapa.

⁵ Ken̄ Goon Baata jaay dōd̄ naatn̄ ute tiibm̄ gen̄ k-mōtōge se, maam̄ m'booy ne-dim̄ gen̄ k-mōtōge se taad̄ dō: «'Baado!» Dō gōtn̄ se maam̄ m'aak̄ sindi ilim̄ kilimi dō debm̄ ooko do ki se, ok̄ nak̄n̄ ken̄ k'lee k'dōōjn̄ nakge se jin̄ ki. ⁶ Ter maak̄n̄ ne-dim̄ge tun̄ sō se, maam̄ m'booy aan̄ gōō mind̄ nam̄ taad̄ dō: «Kōōl̄ gen̄ kōōr kaaria se, aas gen̄ kōōñ nam̄ ken̄ tēdn̄ naaba bii kalañ. Dō kōōr muriya kalañ ute kōōlin̄ se le, aas gen̄ kōōñ nam̄ ken̄ tēdn̄ naaba bii kalañ kici. Num̄ ken̄ gen̄ uubu ute tōtn̄ koojn̄ bin̄ se, oñten̄ lekde.»

⁷ Ken̄ Goon Baata jaay dōd̄ naatn̄ ute tiibm̄ gen̄ k-sōōge se, m'booy ne-dim̄gen̄ gen̄ k-sōōge se taad̄ dō: «'Baado!» ⁸ Dō gōtn̄ se, maam̄ m'aak̄ sindi dō roñ se tec aan̄ gōō gen̄ debm̄ ooyga kooyo. Dō debm̄ ooko do ki se, roñ Yoa dō bee yoge se kic ok̄o mētiña. Do naan̄ja se, k'niḡiñ gōtō kaam̄ sō, dō jee kaam̄ kalañ se, j'und̄den̄ kulu taa aden̄ tōōl̄ ute gōrd̄-jerle, bōa, kōōngen̄ d̄eet d̄eete, ute daa gaabge.

⁹ Ken̄ Goon Baata jaay dōd̄ naatn̄ ute tiibm̄ gen̄ k-miige se, maam̄ m'aak̄ *gōtn̄ k'j'iin̄iñ k'lee k'tēdn̄ serke Raa ki. Mētn̄ nak̄n̄ ken̄ k'j'iin̄iñ se, maam̄ m'aak̄ ko jeegen̄ k'tōōlde taa taar *Raa dō taa saad̄n̄ ken̄ naade lee tēdo se. ¹⁰ Ko jeegen̄ se tōōd̄ tōōy makōñ dō: «Mēlje, naai Debm̄ *Salal dō ken̄ mētn̄ ki se, jee do naan̄ ki se, tap̄ bō bini nuñ ki jaay naai aden̄ kōjn̄ bōōrō dōde ki dō aden̄ dabara taa naade tōōljeno naaje se?» ¹¹ Gōtn̄ se, naade se nañja nañja kic bō j'ēd̄iñ kal raap̄ raapo dō j̄erl̄ aan̄ naaḡñ jēdege tu dō k'deekden̄ j'ōō udki bi cōkō, taa genaasege se kaamde aas te ey bōrtō. Dō jee kuuy uun̄ dōobm̄ Isa *al-Masi aan̄ gōō naase se kic j'utu j'aden̄ tōōl̄ aan̄ gōō naase se kici.

¹² Ter ken̄ Goon Baata jaay dōd̄ naatn̄ ute tiibm̄ gen̄ k-mēcege se, maam̄ m'aak̄ naan̄ja te makōñ dō kaada se tēd̄ ilim̄ dib̄ aan̄ gōō jeegen̄ tus kal kōl̄ doa* dō laapa ute magalin̄ se tēd̄ aac aan̄ gōō mooso. ¹³ K-dijge se si rutuk rutuk do naan̄ ki aan̄ gōō kurin̄ koojn̄ ko ba kuulu ol̄ makōñ jaay sin̄ taa-tōōḡ se. ¹⁴ Maak̄n̄ raa se aan̄ iiḡ kilu aan̄ gōō raaḡñ ken̄ nam̄ teel̄ baani. Koge dō naan̄gen̄ maane guruḡ old̄e daan̄ ki se kic bō paac tēd̄ gōtō. ¹⁵ Ter gaarinḡen̄ do naan̄ ki, magalge, bubm̄ asgarge, jee nak̄ d̄enge, jee tōōḡ, bulge dō kengen̄ bulge eyo, paac aan̄ baa toom̄ maak̄n̄ iib̄ge tu dō pakal lin̄ge tu. ¹⁶ Naade taad̄ makōñ dō: «Dñ̄ koge ute lin̄ge se si ruj̄ñ dojege tu, taa nam̄ in̄ḡ do kaaḡ do ki se ute Goon Baatn Raa se ajenki kōñ kaak̄ eyo dō maak̄-taarde 'bōōy dojege tu eyo. ¹⁷ Taa bii dōñ̄ ken̄ naade an̄ kōjn̄ bōōrō do jeege tu ute maak̄-taarde se, b̄ere, aanga. Dō bii ken̄ se, nañja jaay kōñ daar naande ki?»

7

**Kōōdn̄ Raage* tōnd̄ nak̄n̄ kaak̄n̄ jeele naan̄ jee Raage tu

¹ Ken̄ nakgen̄ se jaay deel se, mētn̄ naan̄ ken̄ kaam̄ sō se, maam̄ m'aak̄ gōtō bō kōdn̄ Raa daar ro ki tak tak. Naade gaas kuul̄ iin̄o gōtō kaam̄ sō taa kōl̄ do naan̄ ki eyo, do maane ki eyo dō ro kaagge tu eyo. ² Dō gōtn̄ se, maam̄ m'aak̄ kōdn̄ Raa kuuy iin̄o kaam̄ kaada took̄ño. Dō kōdn̄ Raa se, ok̄ nak̄n̄ *Raa z̄ere ken̄ k'tōnd̄ naan̄ jeege tu gen̄ kaak̄n̄ jeelde se. Kōdn̄ Raagen̄ kaam̄ sō ken̄ j'und̄den̄ kulu gen̄ tuj̄ñ do naan̄ja ute maane se,

* 6:12 Kal kōl̄ do Yaudge se ilim̄ kilimi.

naaŋ daŋ taaddēn makəŋə ɔ: ³ «Ōŋki! Ōŋten 'tədki nakŋ *kusiŋ do naaŋ ki, do maane ki ute kaagge tu se bini naaje k'tənd kaasn nakŋ kaakŋ jeele naan jee tēdn naabm Raage tu se jaayo.»

⁴ Gətn se maam m'booy k'məd jee kən k'təndfega tənd nakŋ kaakŋ jeel naandē ki se; naadē aas dupu-kaar-te-sik-səə-kaar-səə (144 000) ɔ jee se paac teeco taa bēe gaan *Israelge tu.

⁵ Taa bēe Juda se, dupu-sik-kaar-dio (12 000);

gēn Ruben naadē dupu-sik-kaar-dio (12 000);

gēn Gad naadē dupu-sik-kaar-dio (12 000);

⁶ gēn Aser naadē dupu-sik-kaar-dio (12 000);

gēn Neptali naadē dupu-sik-kaar-dio (12 000);

gēn Manase naadē dupu-sik-kaar-dio (12 000);

⁷ gēn Simeon naadē dupu-sik-kaar-dio (12 000);

gēn Lebi naadē dupu-sik-kaar-dio (12 000);

gēn Isakar naadē dupu-sik-kaar-dio (12 000);

⁸ gēn Zabulon naadē dupu-sik-kaar-dio (12 000);

gēn Yusup naadē dupu-sik-kaar-dio (12 000);

gēn Benjamin kic naadē dupu-sik-kaar-dio (12 000).

Jeegen se paac ək nakŋ kaakŋ jeele naandēge tu.

Jan aak jeege dēn ŋasaŋ ŋasaŋ naan kaag do Raa ki

⁹ Kēn nakgen se jaay deel se, maam m'aak metjil jeege dēn ŋasaŋ ŋasaŋ, ɔ jee se j'aden kəŋ mēd eyo. Jeege paac ute metjildege taa bēedege, taar naandēge ɔ taa naandēge ɔ tuso kalgen jērle ɔ raap raapo, əko doomo jidege tu ɔ daar naan kaag do Raa ki ute gēn *Goon Baatn Raa ki. ¹⁰ Naadē taad makəŋə ɔ:

«'Booyki! Raajegen iŋg do kaag do ki

ute Goon Baata se,

naadē bo kēn aaj jeege.»

¹¹ ɔ *kədn Raagen paacŋ gurug əl kaag do daan ki ute magalge ɔ ne-dimgen səə se, erg und naandē naaŋ ki naan kaag do Raa ki ɔ naadē təəm Raa, ¹² ɔ took ɔ:

«*Amin! Deere, Raa naajege se ək təəgə,

jeel-taara, təəg cir nakge paac.

K'təəminki, k'denki, *k'nookinki ɔ k'magaliniki

gēn daayum daayum. Amin!»

¹³ Anum maakŋ magalge tu se, deb kalaŋ tənd metum ɔ: «Jee te kaldēge raap raap se tap bo, nanje? ɔ naadē se iŋgə gay?» ¹⁴ Maam m'terliŋ m'ɔ: «Bubm naka, jee se naai bo 'jeelde.» Naaŋ terlum ɔ: «Jee se bo, dubar kēn deel do, aano dode ki. Naadē se bo jee kēn tugo kaldēge ute moosn Goon Baatn Raa jaay kaldēge tēd raap lak lak se. ¹⁵ Taa naaŋ se bo,

naadē daar naan kaag do Raa ki ɔ tēdiŋ naaba

ɔ təəmiŋ nəəə katara maakŋ Beēŋ kēn jeege lee eemiŋ se.

ɔ debm kēn iŋg do kaag do kēn ese se adēn bəəbə.

¹⁶ ɔ naadē se məətn bo ute maane se adēn təəl ey sum;

ɔ kaada ute gətə əŋg diwil diwil se kic naadē naam eyo.

¹⁷ Taa Goon Baatn Raa iŋg daan kaag do ki se adēn tēdn Məl gaamde

ɔ adēn təədn kəl gətn maan kēn təəf əy kəl kəl ɔ ed kaaja se.

ɔ Raa se le utu adēn kətn kaa-maandē.»

8

**Goon Baatn Raa* əd tiifm k'teeniŋ gēn k-cilige

¹ Ter ken Goon Baatn Raa jaay ɔɔf tiibm k'teenin gen k-cilige se, maakɲ raa ki gɔtɔ baa tood dil daanin baa baa cɛesn ler. ² Gɔtn se maam m'aak *kɔɔn Raage cili* daar daar naan *Raa ki. Ɔɔ naade se j'edden pulge cili.

³ Ɔɔ kɔɔn Raa kuuy se baado daar cɛes ki, *gɔtn ken k'lee k'tɛɔn serke Raa ki. Naan ɔk bejen daab jin ki ɔɔ j'edɔn nakɲ oot nijim se dena, naan ute keem Raa ken jee Raage lee eemin se, taa an baa kɛɔn Raa ki gɔt ken k'lee k'tɛɔn serke Raa ki se, ɔɔ gɔtn se k'j'iinin ute daab ɔɔ daar naan kaag do ki. ⁴ Naan tɔɔc nakɲ oot nijim ese se, ɔɔ saan se iin ji kɔɔn Raa ki ute keem Raa ken jee Raage lee eem se, ooko bini aan gɔtn Raa ki. Kɔɔn Raa ara se naan maakɲ kɔɔn Raage tun cili naan Raa ki. ⁵ Ter kɔɔn Raa tɔs poodn *gɔtn ken k'lee k'tɛɔn serke Raa ki se dooc bejenɲ ɔɔ poodn se, naan sin do naan ki. Gɔtn se Raa taata, gɔtɔ tɛf dir dir, gɔtɔ aal wusuk wusuk ɔɔ naan kic bo tea.

Kɔɔn Raage tuuy pul sɔɔ ken deet deete

⁶ Ter *kɔɔn Raagen cilin ken ɔk pulu cili se, daap rode gen tuuyu. ⁷ Ken kɔɔn Raa deet deet jaay tuuyu pulin se, isi te poodo deep ute mooso se, sidɔ do naan ki. Do naan jaay k'nigin gɔtɔ kaam mɔtɔ se: ken kaam kalaɲ se ɔs poodo ɔɔ kaagge kic ken k'nigin gɔtɔ kaam mɔtɔ se, ken kaam kalaɲ se ɔs poodo ɔɔ mu zɛerge se paac ɔs poodo kici. ⁸ Ken kɔɔn Raa k-dige jaay tuuy pulin se, naka magala aan gɔɔ ko te poodin zir zir j'ɔt j'olin ooc maakɲ baar ki. Ɔɔ baar k'nigin gɔtɔ kaam mɔtɔ se, ken kaam kalaɲ se del mooso. ⁹ Nakgen maakɲ baar ken gɔtn ese se, k'nigin gɔtɔ kaam mɔtɔ se, ken kaam kalaɲ se paac ooyo. Ɔɔ markabgen gɔtn ese se kic k'nigin gɔtɔ kaam mɔtɔ se, ken kaam kalaɲ se tuj paac. ¹⁰ Ken kɔɔn Raa k-mɔtɔge jaay tuuy pulin se, k-diji magala ute poodin aan gɔɔ jɛle ɔɔ oolge ute gɔtn ɔk maange jaay k'gaanin gɔtɔ kaam mɔtɔ se, naan ooc do ken ken kaam kalaɲ. ¹¹ K-dijn ese se, k'danin sii. Ɔɔ maan k'nigin gɔtɔ kaam mɔtɔn ese se, ken kaam kalaɲ se tɛf ataka kan aan gɔɔ sii. Jee aay naan se denin bo ooyo, taa maan naade aay se ataka. ¹² Ken kɔɔn Raa k-sɔɔge jaay tuuy pulin se, kaada, laapa, ɔɔ k-dijge jaay k'gaande gɔtɔ kaam mɔtɔ se; gɔtden kaam kalaɲ se paac ooyo. Taa naan se bo, katara ute nɔɔɔ jaay k'nigin gɔtɔ kaam mɔtɔ se; ken kaam kalaɲ se wɔɔr ey sum. ¹³ Kaad ken maam m'aaka ɔɔ m'booy doobo maakɲ raa ki raan taad makɔɔɔ ɔɔ: «Wɔɔy! Wɔɔy! Jee do naan ki se utu asen kɔɔn den aak eyo, taa pul kɔɔn Raagen mɔtɔn utu tuuy pulde daal se.»

9

*Kɔɔn Raa tuuy pul gen k-miige

¹ Ken kɔɔn Raa k-miige jaay tuuy pulin se, maam m'aak k-diji bɔɔy ooco naan ki. Ɔɔ k-dijn se j'edɔnɔ lɛkerle gen kɔɔn taa gɔɔ ken jɛrl zuzu se. ² Ken naan jaay ɔɔf taa gɔɔ ken jɛrl zuzu sum se, saa teeco tul tul aan gɔɔ saa baal magal gidi gidi. Ɔɔ gɔtn se kaada ute maakɲ raa se tɛf ilim dib. ³ Maakɲ saa ken se, iimge teeco ɔɔ wɔɔk do naan ki. Ɔɔ iimgen se j'edden tɔɔgɔ gen tɔɔm jeege aan gɔɔ iingen lee tɔɔ jeege se. ⁴ Ɔɔ iimgen se, k'taadden j'ɔɔ j'ɔnte lekɲ mu zɛere, kaaga ɔɔ nakɲ zɛergen gam, nabo k'baa ro jeege tun ɔk nakɲ kaakɲ jeel *Raa naandege tu ey se. ⁵ Ɔɔ k'taadden j'ɔɔ j'ɔnte tɔɔlde, num gan j'ɔɔdden yɛɛbde bo gen laapa mii. Ɔɔ iimgen se ɔɔdden yɛɛbde aan gɔɔ debm ken iini ɔɔbinga num ɔɔdin yɛɛbin se. ⁶ Ɔɔ kaad ken se jikilimge je yo te rode, nabo kɔɲ eyo; dan yo rode ki, nabo yo se aden kaan.

⁷ Iimgen se, tec aan gɔɔ sendgen k'dɔɔk k'daapden rode gen baa bɔɔr ki. Ɔɔ iimgen se ɔk nakge dodege tu aan gɔɔ laatn daab ɔɔ daan-kaamdege se tec gen jikilimge. ⁸ Iimgen se bɛekdege tec aan gɔɔ bɛekɲ mendge ɔɔ naandege le tec aan gɔɔ gen tupiyu. ⁹ Naade ɔk naka rodege tu aan gɔɔ saapo, ɔɔ taa bɛekɲ keydege se, eem aan gɔɔ puusn sendgen den baa baa bɔɔr ki se. ¹⁰ Ɔɔ yeldege se tec aan gɔɔ gen iini ɔɔ ute naan se bo naade lee tɔɔm jeege. Ɔɔ ute yeldege se bo ken naade tɔɔbga jeege num ɔɔdden yɛɛbde gen laapa mii se.

* 8:2 Maakɲ kɔɔn Raage tu paac se kɔɔn Raagen cili ara se naade se bo magaldege.

¹¹ Ɔo gɔɔ jerl zuzu ken iimge teeco maak ki se, ɔkga gaara, ɔo gaarde se ute taar *Ebre se k'danjɪn Abaddon ɔo ute taar Grɛk lɛ k'danjɪn Apolion ken je deekɪ ɔo: *debm tujɪn gɔtɔ*.

¹² Nakɪ ɔɔɪ deet deet se deelga; ɔo bɔrse ɔɔpɪga nakgen ɔɔɪ ɔɔɪ dio ken te ade ba a do naan ki kuuy daala.

*Kɔɔɪn Raa tuuy pul gen k-mɛɛɛge

¹³ Ken kɔɔɪn Raa k-mɛɛɛge jaay tuuy pulɪn se, *gɔɪn tɛɪn sɛrke Raa ki ken k'daapɪn ute daab ɔo ɔk kaaja gɔtɔ kaam sɔɔ ken ɔa ar naan Raa ki se, maam m'booy mind nam taad gɔɪn se. ¹⁴ Naan taad kɔɔɪn Raa ken gen k-mɛɛɛge tu ken ɔk pulu se ɔo: «Kɔɔɪn Raagen sɔɔ k'dɔɔkdega dɔɔk taa ool magal ken k'danjɪn Eprat se 'baa tuutden naatn.» ¹⁵ Ɔo kɔɔɪn sɔɔ se k'tuutden naata ɔo ken k'tɔɔɪ k'tɔɔldega se, do dɔkɪn tap bo naade ɪng booy booyo maakɪ baar ken se, maakɪ laapɪn ki, maakɪ biɪn ki ɔo maakɪ lɛrɪn ki sum bo, k'taaddenga taad j'ɔɔ jikilimgen jaay k'nigde gɔtɔ kaam mɔtɔ se, jee kaam kalaɪ se, k'tɔɔlde paac. ¹⁶ Ter maam m'aak jee sendge aas dupu-kaaru-dio (200 000 000) ɔo ken k'mɛɪde se, maam m'booyga.

¹⁷ Bin bo maam m'aak sendge ute mɛɪdege teeco naanum ki. Ɔo mɛɪdege se tuuso saapo aac aan gɔɔ poodo, zɛɛr cidid aan gɔɔ koa, ɔo kɔɔs aan gɔɔ kudɪn poodo. Ɔo do senddege tu se tec aan gɔɔ do tupiyge. Ɔo poodo, saa ɔo kudɪn gen poodo se teeco taardege tu buluk buluk. ¹⁸ Nakgen mɔtɔn ken teec taardege tu se bo, jeege jaay k'nigde gɔtɔ kaam mɔtɔ se, jee kaam kalaɪ se, naade tɔɔlde paac. ¹⁹ Ɔo tɔɔɪ sendgen ese se, teeco taarde ki ɔo ɪɪno yɛldege tu; taa yɛldege se tec aan gɔɔ wɔɔɔ ɔo ɔk daan doa ɔo ute naan se bo naade lee dabar jeege se.

²⁰ Gaɪ jee ɔɔpm ken nakgen se ɔɪ tɔɔlde te ey se, ute naan se kic bo, naade baate tɛrl maakdege do Raa ki. Gaɪ naade ɪng bo gen keem maragdege, sitandege ute raadege ken naade daapɪn ute daab, pudda, maal zɛɛɛ, koa ɔo te kaagge se, ey num raadege se lɛ aak eyo, booy eyo ɔo lee eyo. ²¹ Ute naan se kic lɛ, naade ɔɪ eyo gen tɔɔl jeege gen koojɪn rodege, gen kɛɛsn naapa ute boogo.

10

*Kɔɔɪn Raa ɔk kitapm baata k'wɔrgɪnga wɔrgo jɪn ki

¹ Ter maam m'aak kɔɔɪn Raa kuuy tɔɔɔ booyo maakɪ raa ki. Ɔo naan uuso kal gapara ɔo teelo don ute wɔɔɪn maakɪ raa; ɔo daan-kaamin aan gɔɔ kaada ɔo jɛnge magal aan gɔɔ duliyo ɔo tec poodo. ² Naan ɔk kitapm baata k'paatinga paat se jɪn ki. Ɔo je daamin se, naan ɔbin do baar ki ɔo je jeelin se lɛ, naan ɔbin naan ki. ³ Gɔɪn se naan ɔɔɪ ɔɔy makɔn aan gɔɔ tupiyu. Ken naan jaay ɔɔɪ ɔɔy se, maam m'booy raa taat tiirin tiirin gɔtɔ kaam cili. ⁴ Ɔo ken Raa jaay taat aas se, maam m'je m'raan mɛtn taarɪna, naɔo m'booy mind nam maakɪ raa ki taadum ɔo: «Mɛtn taar ken Raa taatn gɔtɔ kaam cili se, ɔkɪn maaki ki, ɔnte 'raarɪna.»

⁵ Ter kɔɔɪn Raa ken jaay maam m'aakiɪno ɔbo jɛn kalaɪ do baar ki ɔo ken kalaɪ do naan ki se, uun ji daamin raan. ⁶ Gɔɪn se naan naam taarɪna ute ro debm ken ting daayum daayum se, naan bo debm ken aalo maakɪ raa ute nakgen maak ki paac, do naan ute nakgen do ki paac ɔo baar ute nakgen maak ki paac. Naan taad ɔo: «Naan ki se, j'aden kɔn gɔt ey sum. ⁷ Taa do dɔkɪn se, *Raa taaddega jee kaan naabinge tun taad taar teeco taarɪn ki kaad ken naan utu tɛɪn nakɪ ken naan uuno do ro ki jaay *jeege jeel mɛtɪn ey se. Ken kɔɔɪn Raa k-cilige jaay tuuyga pulɪn num, Raa utu 'tɛɪn nakɪ se 'kaan doobɪn ki.»

⁸ Ter mind nam ken maam m'booyɪno taadum maakɪ raa ki se, taadum kuuy daala ɔo: «'Baa gɔɪn kɔɔɪn Raa ken ɔb jɛn kalaɪ do baar ki ɔo ken kalaɪ do naan ki se, ɔko kitapm ken k'paatinga paatn ken naan ɔkɪn jɪn ki se.» ⁹ Gɔɪn se, maam m'baa m'ɔɪɪna ɔo m'tɔnd mɛtɪn m'ɔɔ ɛɔumo kitapm baatn ken jii ki se. Naan deekum ɔo: «Ɔk ɔsin paac! Ken naai jaay utu ɔsin kɔs se, ai nijim taari ki aan gɔɔ teeje, naɔo ken naan booyga maaki ki se, ai kaacɪn kaadi.» ¹⁰ Ken maam m'ɔko kitapm baatn ji kɔɔɪn Raa ki jaay m'ɔsin se, m'naamin taarum ki se, nijim aan gɔɔ teeje. Num ken naan jaay booy aan maakum ki sum

se, m'naamin aacum kaaduma. ¹¹ Ter k'taadum j'wɔ: «Jeegen te dende, ute metjildege, ute taar naandege wɔ ute gaardege se, 'baa taadden taar teeco taar Raa ki se kuuy daala.»

11

Saadgen dio

¹ Gɔtn se k'j'edum naala tec aan gɔw nakɔ ken k'lee k'dɔɔɔn gɔtɔ, wɔ k'deekum j'wɔ: «Iin 'baa 'dɔɔɔn *Bee Raa ute *gɔtn ken k'j'iin k'daapin gen tedn serke Raa ki wɔ 'med jee ken ing eem *Raa gɔtn ese. ² Num daan bɔɔrin naatn se wɔnte 'dɔɔɔina taa gɔtn se j'wɔninga kɔn jeege tun jeel Raa mal eyo. Wɔ geger *salal gɔtn ese se, naade utu an kɔsn gen laapa sik-sɔw-kaar-dio (42). ³ Saadumgen di se, maam m'utu m'aden kɔl naade 'tuusn kal kɔl doa. Wɔ maakɔ bii ken dupu-te-kaar-di-te-sik-mɛɛ se (1 260), naade taadn taargen teeco taar maam ki jeege tu.»

⁴ Saadgen di se, naade aan gɔw *ko wlibgen dio wɔ aan gɔw lɔɔmpgen di ken daar naan Meljege tun ken Mel kaal do naaya se. ⁵ Jee se jaay debm je aden tedn *kusiɔ num, poodo aden teecɔ taardege tu wɔ kɔsn jee taamooydegen ese se naatn. Deere, bin bo debm jaay je aden tedn kusiɔ naade ki se, naade an tɔɔl bin kici. ⁶ Naade wɔk tɔɔgɔ gen gaasn maane 'keed eyo wɔ kaad ken jaay naade taad jeege tu taargen teeco taar Raa ki se, maane tap bo 'keed eyo; wɔ ter naade wɔk tɔɔgɔ 'del maane tedn mooso, wɔ naade ano baa ute dubar naparin dena do naay ki aan gɔw ken naade maakde jen ro ki.

⁷ Ken saadgen di se jaay taad naay taarde se, daa-gaabm ken ade kookɔ maakɔ gɔw ken jɛrl zuzu se utu ade kooco. Ken naay jaay cirdega num, utu aden tɔɔlɔ. ⁸ Wɔ yodege se, naade utu ade kɔn toodn daan bɔɔr geger ken magala, gɔtn ken k'darin ute ro Sɔdɔm ey lɛ Masar se. Gɔtn se bo gɔtn ken k'tup k'tɔɔl Melde ro kaag ki se kici. ⁹ Jeege paac ute metjildege, ute taa beedege, ute taar naandege, ute taa naandege utu ade baa kaakɔ yogen k'tɔɔl k'j'wɔnde tood bii mɔtɔ ute ler sik-kaar-di se. Yogen se naade baate duubde wɔ gaas jeege wɔ j'wɔnte duubde. ¹⁰ Ken jee se jaay ooy se, jee do naay ki maakde raapo. Maakɔ maak-raapde ki se, naade ted bɛɛ ute naapa wɔ maakɔ tedn beedege tu se, naaya kic bo ed naka naapin ki naapin ki. Taa jee taad taar teeco taar Raa ki ken di ese se, wɔddenoga yɛɛbde den bɛɛ eyo.

¹¹ Ken bii mɔtɔ ute ler sik-kaar-di jaay deel se, Raa baado wɔden koa wɔ jee se duro wɔ gɔtn se naade iin daar ute jedɛ. Ken naade jaay aakde se, nirdɛ baa teece. ¹² Jee di ken taad taar teeco taar Raa ki se booy mind nam taadden makɔnɔ maakɔ raa ki wɔ: «Ooko 'baakiro ara!» Wɔ naan jee taamooydege tu se sum bo, naade end maakɔ gapar ki wɔ ook baa maakɔ raa ki. ¹³ Kaad ken se sum bo, naaya te makɔnɔ wɔ geger se jaay k'nigin gɔtɔ kaam sik se, ken kaam kalaɔ ru se, tɔɔl jeege dupu-cili. Num jee ken wɔp se, beere baa wɔkde wɔ naade taad wɔ: «Deere, naai sum bo Raa ken magala wɔ tɔɔgɔ.»

¹⁴ Bɔrse nakɔ wɔn gen k-dige se deelga; num bɛɛɛ, gen k-mɔtɔge tu se kic wɔpga baata utu 'kaana.

*Kɔdn Raa gen k-cilige se tuuy pulina

¹⁵ Ken kɔdn Raa k-cilige jaay tuuy pulin se, maam m'booy maakɔ raa ki se, jeege taad makɔnɔ wɔ:

«Bɔrse, do naaya se tedga kaam ji Meljege Raa ute gen *al-Masiina.

Wɔ do naaya se daayum, naay bo 'tedn gaarina.»

¹⁶ Wɔ magalgen sik-di-kaar-sɔw ken ting do kaag dodege tun ken naan Raa ki se, erg und naande naay ki naan Raa ki wɔ eemiina. ¹⁷ Naade deek wɔ:

«Melje Raa Sidburku, naaje k'tɔɔmi,

naai ken bɔrse wɔ ken do dɔkina.

Taa naai 'taadga tɔɔgi wɔ uunga gaari.

¹⁸ Ey num jeegen do naay ken jeel Raa mal ey se, maakde taardega doi ki,

num bɔrse maak-taar naai bo bɔɔyga dode ki.

Taa kaadn ken naai an kojn bōrō do jeege tun ooyga kooy se, aanga,
 ɔ jee tēdn naabigen taad taar teeco taari ki,
 ute jeeige ɔ jee ken beeri naai ki,
 jee j'aalden maak ki lo jee j'aalden maak ki ey se,
 borse kaadin aasga ken naai aden tēdn bεε;
 ɔ kaadn naai an kutn jeegen ken lee tuj do naaja se le, aanga kici.»

¹⁹ Ter maam m'aak *Bee Raa ken maakj raa ki se, nam ɔdɪŋga kōɔd kaam taariŋa. ɔ maakj Bee ken se, maam m'aak *sandukj ken *Raa dōko ute jeege do dōkin se, teeco naanum ki. ɔ gōtn se, maam m'aak gōtō aal wusuk wusuk, m'booy mind jeege ute Raa ken taat makōŋō, naaja tea ɔ isi sīdō rutuk rutuk.

12

K-lamaga ute Menda

¹ ɔ maam m'aak nakj deel doa teeco maakj raa ki: nakj maam m'aak se, menda uuso kal gen kaada ɔ ɪŋg tōb jēŋge do laap ki, ɔ ɔk laata don ki gen k-dijge sik-kaar-dio.

² Mend se mendkaama, ɪŋg diig daay dēs dēs baa baa koojo.

³ Ter maam m'aak nakj deel doa kuuy maakj raa ki daala: nakj-kōɔbm maam m'aak se k-lamaga magala. Naan aac aan gō poodo ɔ ɔk daan donge cili ɔ kaajinge sik. ɔ daan dongen cili se, ɔk laatn gen gaaringe cili kici. ⁴ K-dijge jaay k'gaandē kaam mōtō se ɔ ken kaam kalaŋ se, naan tōɔd sīdeno paac naan ki te yeliŋa. Gōtn se k-lamaga se baa daar naan mend ken baa baa koojo se, taa ken mend se jaay oojga num, gooniŋ se naan utu an kōsn naatn. ⁵ Mend se ooj goono ɔ gooniŋ se gaaba. Goon se utu tōɔdn jeege paac ute sirdn maala. Anum goon se, j'uun k'baansiŋ naan *Raa ki ɔ naan kaag don ki. ⁶ Gōtn se menda se aan baa do kōd-baar ki ɔ gōtn se bo gōt ken Raa daapiŋsiŋga daapa taa an baa kuliŋ gen bii dupu-te-kaar-di-te-si-mεε (1 260).

⁷ Ter maam m'aak bōrō iin maakj raa ki. Magal *kōdn Raa k'daŋiŋ Mikael te kōdŋge baag tēdn bōrō te k-lamaga ɔ k-lamaga kic bo te kōdŋge, ⁸ nabo k-lamaga se naadē baa cirina. Taa naan se bo k-lamaga ute kōdŋge se ɔŋ te gōtn daar maakj raa ki eyo. ⁹ Gōtn se k-lamagj ese se k'tuuriŋo maakj raa ki, naan se bo wōjŋ ken te do dōkin ken k'daŋiŋ Iblis ɔ *Bubm sitange kici, naan bo debm ken lee derl jee do naan ki ute magaliŋa. Naan ute kōdŋge se paac k'tuur k'j'ōldeno do naan ki. ¹⁰ Ter m'booy mind nam taad makōŋō maakj raa ki ɔ:

«Borse, kaadn ken Raaje taadn tōgina, kuun gaariŋa
 ɔ kaajŋ jeege se, aanga. Borse, naan edga tōgō *al-Masiin ki.

Anum debm ken lee tōkŋ mind
 genaajege naan Raa ki se k'tuuriŋoga naatn,
 ey num naan bo debm ken lee tōkde mindde nōrō katara naan Raa ki.

¹¹ Gaŋ genaajege se tōg ciringa
 ute dōobm moosn gen *Goon Baatn Raa
 ɔ ute Taar Raa ken naadē lee taad jeege tu;
 naadē took ŋ rode taa j'aden tōlo.

¹² Taa naan se bo naase jeegen ɪŋgki maakj raa ki se 'tēdki maak-raapo!
 Num asen kōŋ naase jeegen ken do naan ki
 ute kengen do baar ki,
 taa Bubm sitange te maak-taariŋ se, bεε,
 bōy ɔŋsenga, taa naan jeele kaadin se ɔpga baata.»

¹³ Ken k-lamaga jaay aak k'tuur k'j'ōliŋo do naan ki se, gōtn se naan baag tuur mend ken ooj goon gaaba se. ¹⁴ Gaŋ mend se j'ēdiŋ taa bεekj keyε magal magal aan gō gen doobo taa an kiin baa do kōd-baar ki dōk ute k-lamaga se ɔ gōtn naane se bo, gōt ken k'daapiŋsiŋ taa j'an baa kul gen baara mōtō te laapa mεε se. ¹⁵ Gōtn se k-lamagj ken ɔko metn menda se, ɔɔd ɔlo maan maakiŋ ki aan gō ool dōocoga dōoc se taa an gōɔbm

tóol. ¹⁶ Num gan naaja baado naakj mēnd se ðo naaj se eep taariṅa ðo aay te maan ken k-lamaga ðo ðo ðiṅo se. ¹⁷ Num k-lamaga ute maak-taariṅ se, ðk terl baado gen tēdn bōoro metjil mēnd ken ðop se. Naade se bo jee ken tēdn nakj Raa ðo k'tēda, jee ðk taar Isan ken met ki se.

¹⁸ Anum, gōtn se, k-lamaga baa daar do kees ken taa baar ki.

13

Daa-gaaba ken teeco maakj baar ki

¹ Ter maam m'aak daa-gaaba kalaṅ teeco maakj baar ki. Naan ðk kaajge sik ðo donge cili ðo do kaaja kalaṅ se, ðk laan gaaringe tak tak. ðo daan donge tu se, ðk rogen ken naaj *Raa. ² Daa-gaabm ken maam m'aakiṅ se tec aan gōo mēreṅe, nabo jēṅge se aan gōo jē duuyu ðo ðk kōkge aan gōo gen tupiyu ðo taariṅ kic gōo gen tupiyu. Daa-gaabm se k-lamaga eḍiṅ tōōṅiṅa ðo ðndiṅ do kaag don ki ðo eḍiṅ magala. ³ Daan don kalaṅ k'awariṅ se, ey num dun se baan baa tōol, nabo dun se baa urlu. ðo ken jee do naaj ki paac jaay aakiṅ se, nakj se tap bo ðkden taad eyo ðo naade baagiṅ daana. ⁴ Taa k-lamaga eḍga gaara daa-gaab ki se, jeege paac erg naan k-lamaga ki se. ðo naade tōom daa-gaabm se kici ðo deek ðo: «Daa-gaabm se tap bo naaja aas te naana ðo naaja kōṅ daar naaniṅ ki?»

⁵ Daa-gaabm se, j'undiṅ kulu gen taadn taargen deel doa ðo gen naajṅ Raa. Naan j'ēdiṅ tōōṅo gen laapa sik-ðo-kaar-dio (42). ⁶ Naan eep taariṅ naaj Raa, naaj ro Raa, naaj *Bee Raa ken maakj raa ki ute jee ken maakj raa ki. ⁷ J'undiṅ kulu gen tēdn bōoro ute jee Raage ðo ade ciri. ðo jee do naaj ki paac te metjildege, taa beedege, taa naanḍege ðo te taar naanḍege, j'ēdiṅsiṅ kaam jiṅa. ⁸ Jee do naaj ki paac utu 'kerṅj naaniṅ ki, num jee 'kerṅ ey se, jee ken rode k'raanḍenoga raaj maakj Kitapm Kaajṅ gen *Goon Baatn Raa ki do ðakiṅ ken Raa utu aalo kaal dunia. ðo Goon Baat se bo ken ðṅ roṅ k'tōōṅiṅo *serke se.

⁹ Debm ken ðk bi gen booy taar se num, booyiṅ taar se jiga.

¹⁰ Debm ken Raa taad ðo j'utu j'aṅ kōkṅ bulu le,

j'utu j'aṅ kōkō

ðo ken ðo j'utu j'aṅ tōol ute gōrd-jerle le,

j'utu j'aṅ tōol kici.

Bin num, jee Raage j'aay kaamḍe j'aal maakḍe do Raa ki.

Daa-gaabm ken kuuy teeco maakj naaj ki

¹¹ Ter m'aak daa-gaabm kuuy teeco maakj naaj ki. Naan ðk kaajge dio tec aan gōo gen goon baata, nabo ken naan taad se tec aan gōo k-lamaga. ¹² Daa-gaabm deet deet se, ðliṅ tēd nakgen deel doa naaniṅ ki. Naan ðl jeegen do naaj ki paac erg naan daa-gaab ken deet deet ken k'awariṅ baa baa kooyo jaay dun urlu se. ¹³ Naan tēd nakgen magal deel doa naan jeege tun do naaj ki paac bini bōoyo poodo raan naandē ki. ¹⁴ Naan j'undiṅ kulu gen tēdn nakgen deel doa naan daa-gaab ken deet deet se, ðo ute naan se naan derl jeegen do naaj ki ðo deekden ðo k'tēd naka tec aan gōo daa-gaabm ken deet deetn k'awariṅo ute gōrd-jerle jaay ooyo te ey se. ¹⁵ Daa-gaabm ken teeco maakj naaj ki se, j'ēdiṅ tōōṅo gen kōl ko maakj nak ken naan tēdiṅ tec aan daa-gaabm deet deet se, ðo nakj se, baag taada aan gōo debkilimi ðo taa jeegen paacṅ ken baate kerṅj naan daa-gaab ken deet deet se, naan ðl k'tōk k'tōoldē naata. ¹⁶ Jee j'aalden maak ki ute jee j'aalden maak ki eyo, jee maalge ute jee daayge, bulge ute jeegen bulge eyo, paac naan ðl k'tōndde nakj kaakj jeele ji daamḍege tu ey le do naandēge tu. ¹⁷ Debm jaay ðk nakj kaakj jeele roṅ ki ey se, k'dugṅ nakiṅ eyo ðo naan kic le kōṅ dugṅ nakj nam eyo. Nakj kaakj jeel ese se bo, naan ro daa-gaabm ese ðo mēdn ese se ken tum ute numiriṅ kici.

¹⁸ ðṅ jeege booy jeel kōkṅ metn taar ese se jiga. Debm metek se, ðṅ dooy jeel metn taar numir ro daa-gaab ken ese se ðo numir ese se bo tum te ro debkilim se. Numir se jaay k'mēdiṅ se kaar-mēce-ute-sik-mēce-kaar-mēce (666).

14

**Goon Baatn Raa ute jeenge*

¹ Ter maam m'aak Goon Baata daar daara ute jeege dupu-kaar-te-sik-sɔɔ-kaar-sɔɔ (144 000) do ko ken Sion ki ɔɔ jee se k'raarɔɔden ro naana ute gen Bubiɔɔ do naandege tu. ² Gɔɔtn se maam m'booy mind nam taad maakɔɔ raa ki tec aan gɔɔ maan zoor uu uu se, ɔɔ aan gɔɔ Raa ken taat makɔɔɔ ɔɔ m'booyiɔɔ se tec aan gɔɔ jee ɔɔnd kɔɔnd kurundu. ³ ɔɔ naade se aar kaa kiji naan kaag do ki naan ne-dimge tun sɔɔ ɔɔ naan magalge tu. Kaade se nam tap ɔɔ jeel kaariɔɔ eyo, nabo jee aariɔɔ se se, naaden jee dupu-kaar-te-sik-sɔɔ-kaar-sɔɔ (144 000) ken k'dugɔɔdenoga dug dode do naan ki se sum.

⁴ Jee se, bii kalaɔɔ tap ɔɔ baa te ro mɛndge tu eyo nabo naade bɔɔb rode *salal gen *Raa. Jee se se, gɔɔtn Goon Baata baa ɔɔ, naade daaniɔɔna. ɔɔ maakɔɔ jikilimge tun do naan ki se, naade se jee ken k'dugɔɔdenoga dug dode ɔɔ naade se aan gɔɔ *nakɔɔ ooj deet deetn maakɔɔ-gɔɔt ki jaay j'ediɔɔ *serke Raa ki ɔɔ Goon Baat ki se. ⁵ Naade se, bii kalaɔɔ tɛd te taar-kɔɔb eyo ɔɔ taar iɔɔg kus kic le j'ɔɔ te rode ki eyo.

**Kɔɔdn Raagen mɔɔtɔ*

⁶ Ter maam m'aak kɔɔdn Raa kuuy iɔɔ lee daan maakɔɔ raa ki raan. Naan se ɔɔk Labar Jigan gen daayum se gen taadɔɔn jeege tun do naan ki. Labar se, naan an taadiɔɔn jeege tun do naan ki paac ute metjildege ute taa beedege ɔɔ ute taar naanɔɔdege. ⁷ Naan taadɔɔden makɔɔ ɔɔ: «'Beerki Raa ki ɔɔ *'nookiɔɔki, taa kaadɔɔn ken naan kɔɔjɔɔ bɔɔɔ do jeege tu se, aanga. Naase ergki naan Mel ken aalo maakɔɔ raa ute do naanɔɔ, baar ute gɔɔtgen ken ɔɔk maane se paac.»

⁸ Kɔɔdn Raa kuuy gen k-dige ɔɔk metiɔɔna ɔɔ deek ɔɔ: «'Berɛ, gɛgɛr magal Babilon se tɛrɛcgɔ! 'Deer deer, naan se tɛrɛcgɔ kamac kamac! Naan se ɔɔk ken ɔɔl metjil jeege do naan ki paac tɛd nakɔɔ ken naan maakiɔɔ jen ro ki aan gɔɔ tɔɔtn koojɔɔ biɔɔ ken naan ɔɔl jeege paac aay te maraade se. Naan se tec aan gɔɔ mɛnd keesn gaabm rɛɔ rɛɔ ɔɔ nakɔɔ ken naan ɔɔl jeege tɛd se, nakɔɔ *kusiɔɔ salal.»

⁹ Ter kɔɔdn Raa kuuy gen k-mɔɔtɔge ɔɔko metn naade se kici. Naan se taad makɔɔ ɔɔ: «'Debm jaay erg naan daa-gaab ki se ute nakɔɔ k'cɔɔciɔɔ teciɔɔ tece ɔɔ ɔɔk nakɔɔ kaakɔɔ jeele do naaniɔɔ ki lo jɔɔ ki se, ¹⁰ naan kic utu kaay tɔɔtn koojɔɔ biɔɔ salal ken maakɔɔ *kɔɔɔpm maak-taar Raa ki se. Debm se, Raa utu an kol poodɔɔ ɔɔ maakɔɔ kud ken ɔɔk poodɔɔ buluk buluk se naan kɔɔdn Raage tun salal ɔɔ naan Goon Baatn Raa ki. ¹¹ ɔɔ saa poodɔɔn dubarde se iɔɔ tul tul daayum daayum. Jee ken erg naan daa-gaab ki ɔɔ naan nakɔɔ ken k'cɔɔciɔɔ teciɔɔ tece ɔɔ jeege ɔɔk numiriɔɔ rode ki se, nɔɔɔ katara naade kɔɔj gɔɔtn an tɔɔl maakde eyo.»

¹² Kaad ken se ɔɔ naase aayki kaamse, naasen jee Raage se 'tɛdki nakɔɔ ken Raa taad ɔɔ gen tɛda ɔɔ aalki maakse do Isa ki!

¹³ Ter maam m'booy mind nam taadum maakɔɔ raa ki ɔɔ: «'Raarɔɔ ɔɔ: maak-raapo jeege tun ooy bɔɔrse doobm Meljege tu!» ɔɔ ter *Nirl Raa taadum ɔɔ: «'Deere, naade se ɔɔgɔ gɔɔtn tɔɔl maakde ɔɔ taa bɛe paacɔɔ naade tɛdo se, naade utu an kɔɔjɔɔ.»

Kaadɔɔn kɔɔjɔɔ

¹⁴ Ter maam m'aak gapara raap lak lak ɔɔ maakɔɔ gapar ken se, m'aak nam tec debkilimi iɔɔg kiɔɔ do ki. ɔɔ nam se ɔɔk laatn gen tɔɔmɔ gen daab don ki ɔɔ naan ɔɔk kiɔɔjer aata jɔɔ ki.

¹⁵ Ter m'aak *kɔɔdn Raa kuuy teeco maakɔɔ *'Bee Raa ken maakɔɔ raa ki. Naan taad makɔɔ deb ken iɔɔg do gapar ki se ɔɔ: «'Bɔɔrse kaadɔɔn kɔɔjɔɔ nakgen do naan ki se aasga; ute kiɔɔjeri se 'baa ɔɔjde.» ¹⁶ Gɔɔtn se, debm iɔɔg do gapar ki se ute kiɔɔjeri se, naan baa ɔɔj naɔɔ nakgen do naan ki se paac.

¹⁷ Ter maam m'aak kɔɔdn Raa kuuy teeco maakɔɔ 'Bee Raa ken maakɔɔ raa ki. Naan kic ɔɔk kiɔɔjer aata jɔɔ ki. ¹⁸ Ter maam m'aak kɔɔdn Raa kuuy daala teeco *gɔɔtn ken k'lee k'tɛdn serke Raa ki se. Naan se ɔɔk tɔɔgɔ do pood ki ɔɔ naan taad makɔɔ deb ken ɔɔk kiɔɔjer ken aat se ɔɔ: «'Bɔɔrse koojɔɔ biɔɔngen do naan ki se aacga. Ute kiɔɔjeri aat se 'baa ɔɔjde.» ¹⁹ Gɔɔtn se kɔɔdn Raa ken ɔɔk kiɔɔjer aat se, iɔɔ baa ɔɔj koojɔɔ biɔɔ se ɔɔ tɔɔ ɔɔmbiɔɔn maakɔɔ dukudɔɔn magal

gen maak-taar Raa ki se. ²⁰ Dukudn se, naan naatn maakn geger ki d̄ koojn̄ bin̄ se jaay k'riin̄ se, teec mooso d̄ moosin̄ se d̄y dar dar d̄ ken k'd̄ojin̄ se, j̄erlin̄ se aal sindi aljam. Ḡatn mooso d̄y uun paac se aas kil̄metir kaar-m̄ot̄.

15

*K̄odn Raagen cili ok dubargen cili jidege tu

¹ Ter maam m'aak maakn raa ki nakn-k̄oobm kuuy magala d̄ deel doa. Maam m'aak k̄odn Raage cili ok dubargen cili jidege tu ken utu ade baa kaam m̄oatn se. Ute nakgen se bo *Raa nan̄ maak-taarin̄a.

² Ter maam m'aak naka tood̄ yel yel aan ḡo baar maane d̄ ok poodo buluk buluk maak ki. Do baar ken tood̄ yel yel ese se maam m'aak jeege daar daara do ki d̄ jeegen se bo ken ciro daa-gaabm ute nakn ken k'c̄oocin̄ tecin̄ tece d̄ ute numirin̄ se. D̄ naade se, Raa edden nakgen tec kurundge se jidege tu. ³ Naade aar kaa gen *Musa, debm tedn̄ naabm Raa d̄ kaa gen *Goon Baatn Raa. Naade aar d̄:

«M̄eljege Raa Sidburku,
nakn̄ naai 'ted̄ se, deel doa d̄ aak b̄e aak eyo.

Gaar do naan̄a paac, doobm naai se,
doobm ken daan ki d̄ ken met ki.

⁴ M̄elje, debm jaay ai beer naai ki eyo

d̄ ai *nookn̄ roi ey se tap bo, nan̄a?

Taa naai kali ki sum bo debm *salal.

Metjil jee do naan̄ ki paac se

utu 'kergn̄ naani ki.

Nakn̄ naai 'ted̄ino ute doobin̄ se naade 'kaakn̄ jeele.»

⁵ Ken nakgen se jaay deel se, maam m'aak *Bee Raa ken maakn raa ki se d̄d̄ war̄ d̄ m'aak *k̄or̄ Raa se maak ki. ⁶ Maam m'aak k̄odn Raagen cili ken teeco maakn Bee Raa ki d̄ k̄odn Raage se, tuuso kalgen salal aak b̄e omb̄ met ki birin̄ birin̄ se. Kaad̄dege se naade d̄okin̄ ute k̄ol k'd̄aapin̄ ute daab d̄ naade se bo utu ano baa ute dubargen cili se.

⁷ Ter maakn ne-dimge tun s̄o se, deb kalar̄ nig k̄odn Raage tun cili se, *k̄oobm gen daab tak tak. D̄ maakn k̄oobge tun se, dooc ute maak-taar Raa ken tin̄g gen daayum daayum.

⁸ D̄o maakn Bee Raa se paac dooc ute saa d̄ saa se taad̄ d̄ t̄ooḡn Raa ken w̄or̄ ḡot̄o k̄el̄ej se utu ḡotn̄ se. Nam tap bo d̄y end̄ maak ki eyo, bini dubargen cilin̄ ken k̄odn Raagen cili baandeno se, deel jaayo.

16

*K̄oobgen cilin̄ ken dooc ute maak-taar *Raa

¹ Ter maam m'booy mind nam maakn *Bee Raa ken maakn raa ki taad̄ mak̄n̄ *k̄odn Raage tun cili se d̄: «K̄oobsegen cilin̄ dooc ute maak-taar Raa se, 'baa t̄ooydeki do naan̄ ki.»

² K̄odn Raa ken deet deet se, iin̄ baa d̄y maak-taar Raa maakn k̄oobin̄ ki se do naan̄ ki d̄ jee ken ok nakn̄ kaakn̄ jeele gen daa-gaaba d̄ lee erḡ naan̄ kaag ken k'c̄oocin̄ tecin̄ tec se, naade paac rode t̄ood̄ taan-dua d̄ taan-dude se d̄sde aak eyo.

³ K̄odn Raa ken gen k-dige se, iin̄ baa d̄y maak-taar Raa ken maakn k̄oobin̄ ki se maakn baar ki d̄ maan̄ maakn baar ki se del̄ aan ḡo moosn̄ debm ooyga kooyo. D̄o nakgen paacn̄ maakn baar ki se ooyo.

⁴ K̄odn Raa gen k-m̄ot̄oge se, k̄oobin̄ dooc ute maak-taar Raa se, baad̄o d̄yin̄ maakn oolge tu d̄ ḡotge tun ok maan̄ maane paac se. D̄o maangen se paac del̄ mooso. ⁵ Ḡatn se, maam m'booy k̄odn Raa ken m̄el maane se taad̄ d̄:

«Naai debm daan ki,
naai ken b̄orse d̄ ken do d̄okin̄a,

naai kali ki sum bo debm *salal.

Nakn̄ naai 'ted̄ paac se ute doobin̄a.

⁶ Aan gɔɔ naade ɔyga moosn jeeige ute gen jee taad taar teeco taari ki se, borse naade kic edden mooso bo naade kaaye.

Kese bo nakɲ ken doden naade ki.»

⁷ Ter maam m'booy mind nam taad *gɔt ken k'lee k'tedn serke se ɔɔ:

«Deere, Mɛljege Raa Sidburku,
bɔɔr ken naai ɔj do jeege tu se,
ken met ki ɔɔ ute doobiŋa.»

⁸ Kɔdn Raa gen k-sɔɔge se kɔɔpiŋ dooc ute maak-taar Raa se ɔyiŋ do kaad ki ɔɔ kaada se baa tedn ɔŋɔ ɔɔ nɔɔd jeege aan gɔɔ poodo. ⁹ Jee se jaay ken kaada nɔɔd tedden daama se, naade naaj Raa ken baano ute dubargen se. Gaŋ, ute naan se kic, naade baate tɛrl maakdege do Raa ki ɔɔ baate *nookiŋa.

¹⁰ Kɔdn Raa gen k-miige se, kɔɔpiŋ dooc ute maak-taar Raa se, ɔyiŋ do kaag do daa-gaab ki se. ɔɔ taa naan ken naan bo gaariŋ se, gɔtɔ baa ted ilim dib. Jikilimge jaay naka ɔɔnde se dɔɔŋ taardege. ¹¹ Naade naaj Raa ken maakɲ raa ki taa dubargen naade ɔŋɔ ɔɔ ute dugen rode ki se. Ute naan se kic bo, naade baate kɔŋ nakdegen *kusiŋ ken naade lee ted se.

¹² Kɔdn Raa gen k-mɛɛge se, kɔɔpiŋ dooc ute maak-taar Raa se, naan ɔyiŋ maakɲ ool ken magal ken k'daŋiŋ Eprat se. ɔɔ ool se maaniŋ ooko ɔɔ ɔŋ doobo gaariŋge tun iŋo kaam gɔtn kaada tookɲo. ¹³ Ter m'aak maakɲ taar k-lamaga ki, maakɲ taar daa-gaab ki ɔɔ maakɲ taar debm ken ted ron aan gɔɔ debm taad taar teeco taar Raa ki se teeco sitange mɔtɔ tec aan gɔɔ kaarage. ¹⁴ Sitange se bo ken jeege tɔndde ted maragge se ɔɔ naade bo ken ted nakɲ-kɔɔbge, naade lee tus gaariŋgen do naan ki se paac taa baa tedn bɔɔrɔ ute Raa Sidburku, bii se bii ɔɔŋɔ ken naan mala ɔndiŋga kɔndɔ.

¹⁵ Mɛljege taad ɔɔ: «'Booyki! Maam se, m'utu m'ade baa aan gɔɔ debm boogo! Maak-raapo deb ken iŋg zɛɛɛ ɔɔ bɔɔb kalinge taa naan lee met-beer eyo ɔɔ kend maakɲ sɔkɔŋ ki eyo.»

¹⁶ Ter sitangen mɔtɔ se baa tuso gaariŋge gɔtɔ kaam kalaŋ bini k'daŋiŋ ute taar *Ebre *Armagedon*.

¹⁷ Kɔdn Raa gen k-cilige kɔɔpiŋ dooc ute maak-taar Raa se ɔyiŋ raan ɔɔ maam m'booy maakɲ Bee Raa ken raan ɔɔ gɔtn kaag do ki se, mind nam taad makɔŋ ɔɔ: «'Bere, naaba nanga!» ¹⁸ Gɔtn se maam m'aak maakɲ raa aal wusuk wusuk, ted gajalaŋ, Raa taat makɔŋ ɔɔ naanɲa kic bo te makɔŋɔ. Te ken naan te se, gɔtn Raa aal debkilimi bii kalaŋ tap bo naanɲa te te bin eyo. ¹⁹ Naan ken se, geger ken magal se baa tɔp gɔtɔ kaam mɔtɔ ɔɔ gegergen do naan ki paac se rua. Gɔtn se Raa saap do geger ken Babilon ken magal se ɔɔ naan aŋ kedn kaay kɔɔpm ken dooc ute maak-taariŋ ken kusiŋ se. ²⁰ Naanɲen ken maane gurug ɔlde daan ki paac ɔɔ ute koge se, 'tedn gɔtɔ paac. ²¹ Isi magal magal sidɔ maakɲ raa ki do jeege tu. Isi kalaŋ se deer baa baa kaasn kaam kɔɔr teenɛ si-dio. ɔɔ jeege se naaj Raa taa dubar ken isi dabarde se. Taa dubargen aan dode ki se dubar gen teecɲ nirli.

17

Geger Babilon se, bɔɔrɔ oocga don ki

¹ ɔɔ maakɲ *kɔdn Raage tun cilin ken ɔk *kɔɔpgen cili ken dooc te maak-taar *Raa jidege tu se, deb kalaŋ baado ɔɲuma ɔɔ deekum ɔɔ: «'Baado, m'ai taadn metn taar bɔɔr ken utu koocɲ do mend keesn gaabm ken jeege paac jeel gɔtiŋa ɔɔ mend keesn gaabm se taad te geger magal ken utu taa oolge tu se.» ² Gaariŋgen do naan ki paac se, naan deeldenga tedga jee keesn mendge; ɔɔ jee do naan ki paac se, naan lee edden tɔtn koojɲ biŋ aay oono ɔɔ lee ɛsiŋa.

³ Gɔtn se *Nirl Raa bɔɔy dom ki ɔɔ kɔdn Raa uun baansum do kɔd-baar ki ɔɔ m'aak menda iŋg kiŋg do daa-gaab ki ɔɔ daa-gaabm se aac deŋ deŋ. Ron se paac gurug te taargen naaj Raa ɔɔ daa-gaabm se, donge cili ɔɔ kaajinge sik. ⁴ Mend se uuso kal ute ronɲa aac deŋ,

ok daab ro ki omb birin birin, ok kogen ute rodege do meedgen* ute rodege kici. Mend se ok koozm gen daab jin ki do koozm se dooc ute nakgen jig eyo gen keesn gaabinge.

⁵ K'raanin do naanin ki ro ken k'jeel metin eyo j'oo:

Maam bo m'geger Babilon magal

maam bo ko mend keesn gaabge paac

do do naan ki paac se,

maam sum bo m'tedn nakgen *kusin cir paac paac.

⁶ Maam m'aak mend se, aay oon moosn jee Raage ken saadn Isage se. Ken maam jaay m'aakin se, nak se tap bo okum taad eyo.

⁷ Gotn se kodn Raa deekum do: «Gen di jaay nak se oki taad ey se? 'Booyo! Maam m'utu m'ai taadn metn taar mend ken ing do daa-gaab ki se ute metn taar daa-gaabm ken donge cili do kaajinge sik jaay *k'jeel metin ey se kici. ⁸ Daa-gaabm ken naai aakin tingo se, borse naan got do tedga num naan utu ade teecn maakj go ken jerl zuzu se, do baa gotn kut ki. Num jee do naan ken rode gotn maakj Kitapm Kaaj ken Raa raanin do dokin ken naan utu aalo kaal dunia se, ken naade jaay kaakj daa-gaabm ese se, aden kokj taad eyo, taa naan bo ken tingo, borse naan got do tedga num utu ade teecn daala.

⁹ «Borse, on jeege tedn meteke do jeel-taara taa jeel metn nakgen se: dogen cili se, je taadn te kogen cilin ken mend ing do ki se do je taadn ute gaargegen cili se kici. ¹⁰ Maakj gaaringe tun cili se, jee mii se, kaadde deelga, do ken gen k-mecge se, borse naan bo gaarge, do ken gen k-cilige se le aan te ey borto; anum ken naan jaay ade baa kic bo 'ting den eyo. ¹¹ Daa-gaabm ken tingo do borse got se, naan kic bo maakj gaargege tun cili se sum do naan bo ken utu kosn gaar gen k-martage se do naan kic Raa utu an kutu. ¹² Do kaajgen sikj ken naai aako se le, je taadn ute gaaringen sikj ken utu kosn gaara ute daa-gaaba se tele gen ler kalarj sum. ¹³ Gaaringen sik se paac utu tum dookj taarde kalarj do tedn naaba ute toogde paac daa-gaab ken se. ¹⁴ Naade utu baa 'tedn booro ute *Goon Baatn Raa do Goon Baatn Raa se utu aden ciri, taa naan bo Mel gen Melge do naan bo Gaar gen gaaringe. Do jeegen ken naan danjeno do beer tooddeno tedga jee naange do ken tuj ormd ey se, naade kic utu aden ciri.»

¹⁵ Ter kodn Raa taadum do: «Oolgen ken naai aak mend keesn gaaba ing taar ki se, je taadn ute jee denggen do naan ki ute metjildege, ute taa naandege do ute taar naandege paac. ¹⁶ Kaajgen sikj ken naai aakdeno ute daa-gaaba se, utu kodn kund mend keesn gaabm ken gotin got se naata, do an tosn ute nakinge paac do an konin met-beere. Naan malin kic, naade an kos do met koozin se le naade an tooco. ¹⁷ Gaaringen sik se, Raa mala teddenga ted maakde ki, naade tedn naaba daa-gaab ki se, taa daa-gaabm se king maakj gaarin ki. Raa olde tedn naan se, taa naade tedn nakj ken naan uuno doa aan go ken naan maakin jen ro ki. Daa-gaabm se king maakj gaarin ki bini taar ken Raa taad se 'kaan doobin ki.

¹⁸ «Do mend ken naai aakin se le, je taadn ute geeger magal, ken ing do gaaringe tun do naan ki paac se.»

18

Babilon terecga

¹ Ken nakgen se jaay deel paac se, maam m'aak *kodn Raa kuuy booyo maakj raa ki do kodn Raa se ok toog dena do ute toogin se naan wor do naana se kelen kelen. ² Naan taad makon do:

«Geeger magal Babilon se terecga!

Deere, naan se terecga kamac kamac!

Borse gotin se opp tedga gotn maragge,

gotn sitange do gotn yeelge ute daagen jig ey

ken jeege yemde yem se.

* 17:4 Meedgen ute rodege se ute taar nasar se je deekj do: *perles*.

³ Naan̄ se ʒo ken ɔl jeege tɛd̄ nak̄j̄ ken naan̄ maakin̄ jen ro ki
aan ɔw̄ tɔtn̄ koojn̄ bin̄ ken naan̄ ɔl jeege paac aay te maraadde se.
Ɔw̄ nak̄j̄ ken naan̄ ɔl jeege tɛd̄ se, nak̄j̄ *kusiñ̄ salal.
Ɔw̄ gaaringen do naan̄ ki se,
naan̄ ɔldɛ aay tɔtina ɔw̄ ɛɛsiña.
Ɔw̄ jee tɛdn̄ zogen do naan̄ ki se lɛ,
tɛd̄ jee nak̄ dɛnge se, ute maal naan̄ ken dɛn se.»

⁴ Ter m'booy mind nam kuuy taad̄ maak̄j̄ raa ki ɔw̄:
«Naasen jeemge se, 'teecki naatn̄ maak̄j̄ gɛgɛr ken se,
ey num naase kic aki kɔl dose maak̄j̄ kusiñ̄de ki,
ɔw̄ dubar utu kaan dɔdɛ ki se,
utu kooɔn̄ do naase ki kici;

⁵ taa kusiñ̄ maak̄j̄ gɛgɛr ken ese se,
ziid̄ bini ook aanga maak̄j̄ raa ki
ɔw̄ *Raa se saapga do nakge tun
te doobin̄ ey ken jeenge lee tɛd̄ se.

⁶ Nak̄j̄ naan̄ tɛd̄ jeege tu se,
naase kic 'tɛd̄iñ̄sinki naan̄ ki met̄ dio;
aan ɔw̄ ken naan̄ lee ɛd̄ tɔtn̄ k'deepin̄ atak
maak̄j̄ *kɔɔpin̄ ki jeege tu se,
naase kic ɛd̄iñ̄ki tɔtn̄ atak cir
gen naan̄ se met̄ dio.

⁷ Aan ɔw̄ naade ɔho maala ɔw̄ ɔho dɔdɛ se,
bɔrse naase 'dabarɔeki mak̄ɔn̄ bin̄ kici
ɔw̄ ɔñ̄deki kapin̄ adɛn tɔɔɔ,
taa gɛgɛr se taad̄ga taad̄ ute maakin̄ ɔw̄:
«Maam se m'tɛd̄ga nɛɛlge do kaag dom ki se.
M'mend-daay eyo ɔw̄ mɔɔtn̄ kapin̄ lɛ am tɔɔl eyo.»

⁸ Taa naan̄ se ʒo, ʒii kalañ̄ sum ʒo
nakgen ɔw̄ se utu kaan don̄ ki,
aan ɔw̄ yoa, kɔl doa ɔw̄ ʒoa.
Ɔw̄ naan̄ se j'utu j'an̄ tɔɔɔ,
taa Mɛljege Raa Sidburku se
utu an̄ kɔjn̄ bɔɔrɔ don̄ ki.»

⁹ Num gaaringen do naan̄ ki ken endo maak̄j̄ kusiñ̄ gɛgɛr ken ese se ɔw̄ tɛdo maala
gɔtn̄ ese se, kaad̄ ken naade utu kaak̄j̄ saa poodn̄ gɛgɛr ken k'tɔɔciñ̄ se, naade utu tɔɔyo
ɔw̄ keem nɔw̄ taariña. ¹⁰ Naade daar dɔkɔ ɔw̄ ʒeer ɔw̄ sɔm dubar ese se kooɔn̄ dɔdɛ ki ɔw̄
gɔtn̄ se naade tɔɔyo ɔw̄ keem nɔw̄:
«Wɔɔy, wɔɔy nakage, aakki tu gɛgɛr Babilon,
gɛgɛr magala, naan̄ ɔk maala se!
Lɛr kalañ̄ sum ʒo Raa tujina.»

¹¹ Jeegen ɔk nak̄j̄ zogen do naan̄ ki paac eeme ɔw̄ ɔl doa taa gɛgɛr se, taa nak̄j̄ zodege
se, nam tap ʒo dug ey sum. ¹² Nak̄j̄ zodege se: daab, pudda, kogen ute rode, meedgen ute
rode, kalgen ute rodege ɔw̄ ken deer taac bon̄ bon̄ se, kalgen ute rodege ɔɛɛɛ ɔw̄ aac dɛj̄
dɛj̄; kaaggen oot nijimi, nakgen k'daapɔde ute naan̄ ceed̄ge, kaaggen mɔngɔ, maal-zɛɛɛ
ute maal-kilimi, ute kogen raan̄ aak bɛɛ bɛɛ, ¹³ naaḡj̄ kaaḡj̄ nijimi, nakgen oot nijimi,
itir, dudgen oot nijimi ute kaaggen oot koot kici, tɔtn̄ koojn̄ bin̄, uubu, ruju ute gɛmɛ,
marange ute bɛngɛ, sɛnd̄ge ute puusdege, bulge ute jee dangayge, nakgen se paac nam
tap ʒo mɔɔtn̄ 'dug ey sum. ¹⁴ K'taad̄ jeege tun maak̄j̄ gɛgɛr ken ese j'ɔw̄: «Nak̄j̄ naase
maakse 'je paac se gɔtɔga. Maala ute nakgen tɛdsen jaay jeege je se se, paac utga naatn̄.
Nakgen bin̄ se mɔɔtn̄ j'an̄ kɔñ̄ maak̄j̄ gɛgɛrse ki ey sum.» ¹⁵ Jee tɛdn̄ zogen lee ʒaado tɛd̄

maala maakɲ gɛgɛr kɛn ese se, naade kic 'daar dɔkɔ ɔɔ beer ɔɔ sɔm dubar se kooɲ dode ki. Gɔtn se naade tɔɔyɔ ɔɔ eem nɔɔ:

¹⁶ «Wɔɔy, wɔɔy nakage, aakki tu gɛgɛr magal,
aan gɔɔ mɛnd kɛn tuuso kalgen deer taac boɲ boɲ
ute kengen ɕɛɛp taac dɛɲ dɛɲ
ɔɔ tɔlo kɔdɔkɲ bi gɛn daab
ute meedgɛ ɔɔ kogen ute rode se!

¹⁷ Maaliɲ ute deniɲ se, maakɲ lɛr kɛn kalaɲ ki sum bo utga paac!»

Gɔtn se, jee tuur markabgen magal magala ute jee tɛdn naabdege ɔɔ jeegen maak ki paac se, ute jeegen tɛd naaba do baar ki paac se, naade kic daar dɔkɔ. ¹⁸ Kɛn naade jaay aak saa poodn iɲ se, tɔɔd tɔɔy ɔɔ:

«Gɛgɛr jaay magal aas te gɛgɛr se, bɛɛɛ, gɔtɔga!»

¹⁹ Naade tɔs naaɲa booy dodege tu ɔɔ tɔɔd tɔɔyɔ ɔɔ eem nɔɔ:

«Wɔɔy, wɔɔy nakage, aakki tu gɛgɛr magal dooc te maala
ɔɔ jeegen ɔk markabgen magal magala do baar ki paac se, naade ɔɲo maala paac gɔtiɲ ki,
ɔɔ maakɲ lɛr kɛn kalaɲ ki sum bo, maalde se utga!»

²⁰ Num naase, jee maakɲ raa kɛn jee Raage,

naase *jee kaan naabm Isage
ute jee taad taar teeco taar Raa ki se,
'tɛdki maak-raapo!

Ute dubar kɛn Raa baano don ki se
naaɲ ɔgsenga sɛɛse.

²¹ Gɔtn se maam m'aak kɔdn Raa tɔɔgɔ uuno ko deer aan gɔɔ ko tooto undiɲ maakɲ baar ki ɔɔ deek ɔɔ:

«Taa naaɲ se bo Babilon, gɛgɛr magal se, j'utu j'laɲ kund bin kici
ɔɔ mɔɔtn nam aɲ kaak ey sum!

²² Jee kɔnd kurundge, jee kaage,
jee tuuy kaage ute jee tuuy pulge
mɔɔtn j'aden 'booy 'tɛdn kaa gɔti ki ey sum;
jee tirdge se mɔɔtn j'aden kɔɲ gɔti ki ey sum.

ɔɔ mɔɔtn nam 'booy keem tooto gɔti ki ey sum.

²³ Nam tap bo kaakɲ poodn lɔɔmpɔ gɔti ki ey sum
ɔɔ mɔɔtn nam tap bo taadn taa kɔkɲ mɛnda gɔti ki ey sum,
taa jeegen ɔko nakɲ zo gɔti ki se,
naade bo jee maalgen cir jeegen do naaɲ ki se paac.

Taa naai ute kɔrdi kɛn 'lee tɛd se,
derl metjil jeegen do naaɲ ki paac.

²⁴ Gɔtn naai ki se bo gɔtn k'tɔɔlo jee taad taar teeco taar Raa ki,
jee Raage ɔɔ jeegen paacɲ k'tɔɔlde do naaɲ ki se.»

19

Jeege tɛd maak-raapo gen kɔkɲ mɛnd *Goon Baatn Raa

¹ Kɛn nakgen se jaay deel se, m'booy gɔtɔ tɛd gajalaɲ maakɲ raa ki aan gɔɔ dɔɔl jeege den bo ul taara deek ɔɔ:

«Aleluia!
K'tɔɔmki *Raa taa Raa naajege se,

Raa magala ɔɔ tɔɔgɔ;
naaɲ bo Debm Kaajɲ jeege.

² Taa nakɲ naaɲ tɛd paac se met ki ɔɔ te doobiɲa.

Naaɲ ɔjga boɔrɔ do mɛnd kɛɛsn gaabm kɛn tuj do naaɲa
ute nakgen *kusiɲ kɛn naaɲ lee tɛd se.

Raa dabariɲ se taa naaɲ tɔɔlga tɔɔl jee tɛdn naabiɲge.»

³ Ter maam m'booy naade deek daala w:

«Aleluia!

Mend keesn gaabm se,

naan bo geger k'twocin jaay saan tiin gen daayum daayum se.»

⁴ Gōtn se magalgen sik-di-kaar-w ute ne-dimgen w se, baado erg naan Raa ken ing do kaag do ki se, eemiṇa w deek w:

«Amin! Aleluia!»

⁵ Ter m'booy mind deba gōtn kaag do ki se taad w:

«Naase paac jee tedn naabinge, jeegen beerin,

jee aalin maak ki w jee aalin maak ki eyo,

paac, k'twomki Raajegel!»

⁶ Ter maam m'booy gōtw ted gajalan aan gōw dōw jeegen den bo taada, aan gōw maan zoor uu uu se w aan gōw Raa ken taat makōw se kici, tōd tōy makōw w:

«Aleluia!

Taa Meljege Raa se, naan bo Sidburku, borse naan uunga gaarina.

⁷ K'tedki maak-raapjege w w maakjege raapm sakan

w *k'nookki Raa!

Taa kaadn Goon Baatn Raa an kuun mendin se aasga

w mendin kic le daapga ron aakga bee bee.

⁸ Naan j'edin uus kal te ron,

ceere, aak bee w omb birin birin.»

W kal ese se je taadn te naabm bee w ute doobin ken jee Raage lee tēda.

⁹ Gōtn se *kōdn Raa kalan deekum w: «'Raaw w: 'Maak-raapo jeege tun k'dandē gen baa kōsn gōtn kōkṇ mend Goon Baatn Raa ki se.» Ter naan taadum w: «Taar se taar met ki. Kese taar Raa mala bo taada.»

¹⁰ Gōtn se maam m'erg metn jen ki m'je m'an keeme. Nabo naan deekum w: «Wōw! Wōnte 'kerṇṇ naanum ki. Maam kic m'debm tedn naaba aan gōw naai w aan gōw genaagen aal maade do taar Isa ken taado se. Anum naai erg naan Raa ki kalin ki sum.» Taa taar ken Isa taado jeege tu se bo, kese ko metn taar ken jee taad taar teeco taar Raa ki taado se.

Nam ooko do sind ki raap lak lak

¹¹ Ter gōtn se, maam m'aak maakṇ raa wōd wan w m'aak sindi raap lak lak. W debm do ki se ron «Debm lee te ken met ki» w «Debm tuj te ormin eyo.» W naan w bōw w do ute ken met ki. ¹² Kaamin se le aan gōw pōdn ok kōkō. W naan ok laatin gaaringe dena don ki. W k'raarin ron ro ki w ro se naan kalin ki sum bo jeelina. ¹³ Kal naan uuso se, j'wlinga kōl maakṇ moos ki. W naan mala se, k'darin «Taar gen Raa.» ¹⁴ W dōw asgargen maakṇ raa ki tuuso kalgen te rodege, ceere w taak bee bee. Naade tooko do sendge tun raap raapo w daanina. ¹⁵ W debm ken ooko do sind ken raap lak lak se, gōrd-jerl aata teeco taarin ki gen tōw jee do naan ki. «W jeege se naan utu ade tōnd ute sirdn k'daapin ute maala*.» W naan utu aden daal maakṇ dugudn maak-taar Raa Sidburku ki ken *kusin aan gōw ken k'daal koojn bin jaay maanin ted tōtō se. ¹⁶ Ro kalin ki w ro peelin ki se, k'raarinṇa raan ron j'w:

Kese Gaar gen gaaringe w Mel gen melge.

¹⁷ Ter maam m'aak maakṇ kaad ki se, *kōdn Raa daara daara. Gōtn se, naan wōd wōy makōw w dan yeelgen tiin maakṇ raa ki raan paac se w: «'Tuski naapa w 'baakiro utu aki kōsn kōsn ken Raa tedn den se. ¹⁸ 'Baakiro aki kōsn gaaringen ooyga kooyo, magal asgarde, bubm asgarde, sendge w jee tooko do ki, jeegen paacn bulge ute jeegen bulge eyo, jeegen jaalden maak ki w ute kengen jaalden maak ki eyo.»

¹⁹ Gōtn se ter maam m'aak daa-gaabm deet deetn ken ooko maakṇ baar ki, gaaringen do naan ki ute asgardege, naade paac tusu gen tedn bōw ute debm ken ooko do sind ken raap lak lak ute asgardege se. ²⁰ Anum daa-gaabm se, ken k'cirin se, k'baa k'j'okina

* 19:15 Aak KKR 2.9.

᠔᠔ debm ken tɛd ron̄ aan g᠔᠔ debm taad̄ taar teeco taar Raa ki ken lee tɛd nakgen deel doa naan̄ ki jaay lee dɛrl jeege ɔk nak̄j kaak̄j jeele rode ki ken daa-gaaba tɔndde se ᠔᠔ lee ɛrg naan̄ nak̄j ken k'cɔɔcīn tecīn tec se, naan̄ se kic j'ɔkīna. Naade di se paac k'tɔk k'j'ɔmbden̄ zɛɛɛ maak̄j baar pood̄ ken ɔk nak̄j aan g᠔᠔ kud̄n pood̄n ɔk buluk buluk se maak ki. ²¹ Jee mɛtīnge lɛ, debm do sind ki se tɔldɛ ute gɔrd-jerlɛ ken teeco taarīn ki se. ᠔᠔ yodege se yeelge ɔsde te maraadde.

20

**Bubm sitange j'ɔkīn dangay gen baara dupu*

¹ Ter maam m'aak *kɔdn̄ Raa bɔɔyo maak̄j raa ki ᠔᠔ naan̄ ɔk lɛkerlɛ gen taa g᠔᠔ jerl zuzu se ute zīnziri magala jīn ki. ² ᠔᠔ k-lamaga se naan̄ baa iij-ɔkīna. K-lamaḡj se naan̄ bo wɔɔj̄n do dɔkīna ᠔᠔ naan̄ bo Bubm sitangen̄ ken k'darīn̄ Iblis se kici. Gɔtn se naan̄ dɔɔkīn̄ te zīnziri gen baara dupu. ³ Naan̄ uun undīn̄ maak̄j g᠔᠔ ken jerl zuzu se, ᠔᠔ dɛkelin̄ taara don̄ ki ᠔᠔ tɛdīn̄ nak̄j ken nam tap bo ɔk doobm an̄ kɔ̄j kɔɔd̄ eyo, taa naan̄ mɔɔtn̄ 'kɔ̄j dɛrl jee do naan̄ ki eyo bini baar dupu se kaasa. Ken baar dupu se jaay deelga num, j'utu j'an̄ kɔɔdn̄ kɔlɔ nabɔ kɔ̄j tinḡ den̄ eyo.

⁴ Ter maam m'aak kaag doge ᠔᠔ jee tinḡ do ki se, j'undden̄ kulu gen kɔ̄j̄n̄ bɔɔrɔ do jeege tu ᠔᠔ ko jeege k'tɔldɛ taa saad̄n̄ Isa ᠔᠔ taa Taar *Raa. Naade se ɔ̄j̄ ɛrg te naan̄ daa-gaab ki eyo ᠔᠔ naan̄ nak̄ ken k'cɔɔcīn̄ tecīn̄ tec se eyo ᠔᠔ nak̄j kaak̄j jeele ken naan̄ tɔnd̄ naan̄ jeege tu ute ji jeege tu se kic, naade ɔk eyo. Naade se bo jee ken duro daan̄ yoge tu ᠔᠔ kɔsn̄ gaara ute *al-Masi gen baara dupu se. ⁵ Naade se bo jee ken utu dur deet deet daan̄ yoge tu ᠔᠔ yogen̄ kuuy se lɛ, kɔ̄j dur eyo bini baar dupu se deel jaayo. ⁶ Maak-raapo jeege tun̄ *salal ken Raa durdeno deet deet daan̄ yoge tu se. Taa yo gen̄ k-dige se adɛ kɔ̄j tɛdn̄ dim̄ eyo. Naade se utu tɛdn̄ jee tɛdn̄ serkge gen Raa ᠔᠔ te gen̄ al-Masi. ᠔᠔ naade se utu kɔsn̄ gaara gen baara dupu te al-Masi.

**Bubm sitange bɔɔrɔ ɔsinga*

⁷ Ken baara dupu jaay deelga num, Bubm sitange se j'utu j'an̄ kɔɔdn̄ naatn̄ maak̄j dangay ki. ⁸ ᠔᠔ naan̄ utu baa dɛrl jeege mɛtn̄ naan̄ ken kaam sɔɔ paac̄n̄ ken k'dandɛ utu ro Gog ᠔᠔ Magog* se. Naade utu tusn̄ dena aan̄ g᠔᠔ kɛesn̄ maak̄j baar ki gen baa tɛdn̄ bɔɔrɔ. ⁹ Naade wɔɔk̄j dɔɔdn̄ do naan̄ja paac ᠔᠔ baado gurug ɔl jee Raagen̄ maak̄j gɛgɛr ken Raa jen̄ se. Nabɔ poodo bɔɔyo maak̄j raa ki baado ɔsde paac. ¹⁰ ᠔᠔ Iblis̄n̄ ken lee dɛrlde se j'uun̄ j'undīn̄ maak̄j baar pood̄ ken ɔk nak̄j aan g᠔᠔ kud̄n pood̄n̄ ɔk buluk buluk se. Kɛse bo gɔtn̄ daa-gaaba ute debm ken tɛd ron̄ aan g᠔᠔ debm taad̄ taar teeco taar Raa ki se, k'side maak ki. ᠔᠔ gɔtn̄ se, nɔɔrɔ katara, naade dabar gen daayum daayum.

Bii kɔ̄j̄n̄ bɔɔr kaam mɔɔtn̄

¹¹ Gɔtn̄ se ter maam m'aak kaag do magal raap raapo ᠔᠔ debm inḡ do ki se. Maak̄j raa ute do naan̄ja se aan̄ iig naan̄īn̄ ki kilu. ¹² Ter maam m'aak jee ooyga kooyo paac: jee j'aalden̄ maak ki ᠔᠔ jee j'aalden̄ maak ki ey se daar daar naan̄ kaag do ki se. ᠔᠔ gɔtn̄ se, k'tɔɔd̄ k'taal kitapge. ᠔᠔ m'aak kitapm kuuy se j'ɔɔd̄ j'aalīna ᠔᠔ naan̄ se Kitapm Kaaja. ᠔᠔ jee ooyga kooy paac se, j'ɔ̄j̄de bɔɔrɔ do nakge tun̄ naade tɛda jaay k'raan̄īn̄oga raan̄ maak̄j kitapge tun̄ ese se. ¹³ Maane lɛ, jee ken naan̄ tɔldeno paac se, naan̄ baandeno. Yo ute beɛ yoge kic baano ute yodegen̄ ken naade tɔkdeno se. ᠔᠔ yoge se nan̄ja nan̄ja kic bo j'ɔ̄jīn̄ bɔɔrɔ do nakge tun̄ naan̄ tɛdo. ¹⁴ Gɔtn̄ se Yo ute beɛ yoge se, k'tɔs k'j'ɔmbde maak̄j baar pood̄ ki. ᠔᠔ maak̄j baar pood̄ ken se bo gɔtn̄ yo gen̄ k-dige se. ¹⁵ Debm jaay k'j'ɔ̄j̄ te ron̄ maak̄j Kitapm Kaaj ki ey se, naan̄ se j'an̄ kuun̄ kundīn̄ maak̄j baar pood̄ ki.

21

Maak̄j raa ute do naan̄ kiji

* 20:8 Gog ᠔᠔ Magog se taad̄ te ro taa naan̄gen̄ jeen̄ge jee wɔɔy jee Raage. Aak Ezk kɔ̄n̄ 38 ᠔᠔ 39.

¹ Ter maam m'aak maakɲ raa kiji ute do naanɲ kiji taa maakɲ raa ute do naanɲ do dɔkiɲ se ɛ, aanɲ iigga ɔ baar se tɛd gɔtɔ. ² Maam m'aak gɛgɛr *salal kɛn k'danɲɲ Jeruzalɛm kiji kɛn *Raa bɔɔyɲɔ maakɲ raa ki. Gɛgɛr se daapga roɲ aan gɔɔ mɛnd kɛn daapga roɲa iɲg aak kaak kaam gaabiɲ se. ³ Gɔtn se, maam m'booy mind deba gɔtn kaag do ki ɔɔd ɔɔy makɔɲɔ deek ɔɔ: «Bɔrse Raa ɔndga *kɔrɔriɲ daan jikilinge tu ɔɔ naanɲ utu tɲg te naade ɔɔ naade se tɛdn jeenɲe. Raa mala tɲg te naade ɔɔ naanɲ bo tɛdn Raade. ⁴ Naanɲ utu aden kɔtn kaa-maande. Yo tɛdn gɔtɔ, kɔl doa, tɔɔyɔ, dubar, naade se paac mɔɔtn 'tɛdn gɔtɔ, taa duni do dɔkiɲ se, 'tɛdga gɔtɔ.» ⁵ ɔɔ debm kɛn iɲg do kaag do ki se deek ɔɔ: «Bɔrse, nakge paac maam m'tɛdɲga tɛdga kiji.» Ter naanɲ deekum ɔɔ: «'Raanɲ ɔɔ: deer deer, taar se taar met ki!»

⁶ Ter naanɲ taadum ɔɔ: «Bɔrse, naaba aasga doobiɲ ki. Maam bo m'Alpa ɔɔ m'Omega, maam bo m'kupm meta ɔɔ m'taar tɔɔliɲa. ɔɔ debm maane tɔɔliɲ num, baado ɔɔ maam m'aɲ kɛdn maan kɛn ɛd kaaja se cɛrɛ. ⁷ ɔɔ debm jaay cirga se, naanɲ utu 'kɔsn kaagɲ bea, ɔɔ kaag beɛ naanɲ kɔs se je deekɲ ɔɔ maam m'aɲ tɛdn Raanɲa ɔɔ naanɲ am tɛdn goonuma. ⁸ Num ganɲ jee ɔk nakge paac ɔɲɲ eyo, jee tuj ɔrmdɛge, jee tɛd nakgen *kusɲna, jee tɔɔl jeege, jee kɛesn mɛndge te gaabge, jee ooj rode, jee maragge ute jee taar-kɔɔbge, paac se utu baɲa maakɲ baar pood kɛn ɔk nakɲ aan gɔɔ kudn poodn ɔk buluk buluk se. Kɛse bo gɔtn kɛn k'danɲɲ yo gen k-dige se.»

Jeruzalɛm kɛn kiji

⁹ Gɔtn se maakɲ *kɔdn Raage tun cilin kɛn ɔk *kɔɔpm dooc te dubar se, deb kalaɲ baado ɔɲuma ɔɔ deekum ɔɔ: «'Baado, m'ai taadn mɛnd *Goon Baatn Raa kɛn utu aɲ kɔk se.» ¹⁰ Gɔtn se *Nirl Raa bɔɔy dom ki ɔɔ uun ɔlum do ko kɛn magala ɔɔ jɛrlɛ ɔɔ naanɲ taadum gɛgɛr *salal kɛn k'danɲɲ Jeruzalɛm se ɔɔ gɛgɛr se bo kɛn maam m'aakiɲo Raa bɔɔyɲɔ bɔɔy maakɲ raa ki se. ¹¹ ɔɔ maakɲ gɛgɛr kɛn ese se, tɔɔgɲ Raa wɔɔriɲ kɛlɛɲ ɔɔ wɔɔriɲ aan gɔɔ ko kɛn te roɲ, kɛn k'danɲɲ jasp ɔɔ jasp se tec aan gɔɔ maan tood yel yel se. ¹² Gɛgɛr se ɔk durdur ɔɔ durduriɲ se jɛrlɛ ɔɔ paata. Naanɲ ɔk taa doobge sik-kaar-dio ɔɔ taa doobgen sik-kaar-di se ɔk kɔdn Raage tak tak. ɔɔ taa doobgen se k'raanɲɛ ro taa beɛ gaan *Israelgen sik-kaar-di se ro ki. ¹³ Taa doobgen sik-kaar-di se k'tɔɔdɛ gɔtɔ kaam sɔɔ: kaam kaada tookɲo se ɔk taa doobo mɔtɔ. Kaam kaam kooko se ɔk taa doobo mɔtɔ, kaam kaam bɔɔyɔ se, ɔk taa doobo mɔtɔ ɔɔ kaam kaada toocɲ kic ɔk taa doobo mɔtɔ. ¹⁴ ɔɔ durdur gɛgɛr se ɛ k'reɛs koge sik-kaar-dio do naapge tu jaay j'iɲiɲ do ki. ɔɔ kogen sik-kaar-di se k'raanɲɲ ro gen jee kaanɲ naabm Goon Baatn Raagen sik-kaar-di se rodege tu.

¹⁵ ɔɔ debm kɛn daar taad te maam se, ɔk nakɲ dɔɔjɲ gɔtɔ jɲɲ ki ɔɔ nakɲ dɔɔjɲ se ɛ gen daab. Gɔtn se gɛgɛr, taa doobɲge ɔɔ durdurɲge se paac, naanɲ dɔɔjɲɛ. ¹⁶ ɔɔ gɛgɛr se, kaam mendiɲ ute kaam gaabiɲ se k'dɔɔjɲɛ se aas kaas te naapa. Naanɲ dɔɔjɲɲ ute nakɲ dɔɔjɔ se. ɔɔ dɔɔjɲɲ se ɔɲɲɲ staad* dupu-sik-kaar-dio (12 000). Naanɲ dɔɔjɲ kaam gaabiɲa kaam mendiɲa ɔɔ kaam jɛrliɲ ook kook se, naanɲ ɔɲɲɛ aas kaasa. ¹⁷ Naanɲ dɔɔjɲ durdur ɔɔ dɔɔjɲɲ se, ɔɲɲɲ aas cili kaar-te-si-sɔɔ-kaar-sɔɔ (144)†. ɔɔ kɔdn Raa dɔɔjɲɲ ute cili aan gɔɔ gen jikilinge se sum. ¹⁸ Durdur gen gɛgɛr j'iɲiɲɲ te ko kɛn k'danɲɲ jasp. ɔɔ gɛgɛr se ɛ, paac k'tɛdɲ te daab. ɔɔ daabiɲ se ɛ, daabm salal ɔɔ tood yel yel aan gɔɔ maane. ¹⁹ Kogen jaay j'uuno mɛtn durdur gɛgɛr ese se, k'tamariɲo ute napar kogen te rode ɔɔ taak beɛ beɛ. Ko kɛn j'uuno meta deet deet se, roɲ jasp. Gen k-dige se, k'danɲɲ sapir ɔɔ ko se zɛɛr zɛɛrɛ. Gen k-mɔtɔge se, k'danɲɲ kalsedoan. Naanɲ se raanɲ zɛɛr zɛɛrɛ. Ko gen k-sɔɔge se roɲ emorid. Naanɲ se zɛɛr cidid. ²⁰ Ko gen k-miige se, roɲ sardoan. Naanɲ se aac dɛɲ. Ko gen k-mɛɛge se, roɲ kornalin. Naanɲ se aac ilim kilimi. Ko gen k-cilige se, roɲ krizolit. Naanɲ se zɛɛr ɔmb met ki biriɲ biriɲ. Ko gen k-martage se, roɲ beril. Naanɲ se zɛɛr kɔɔs kɔɔsɔ. Ko gen k-jernanɲge se roɲ topaz. Naanɲ se kɔɔs kɔɔsɔ. Ko gen k-sikge se roɲ krizopraz. Naanɲ se zɛɛr kɔɔs kɔɔs met ki. Ko gen k-sik-kaar-kalaɲ se, roɲ iasint. Naanɲ se zɛɛr ilim kilim met ki. Ko gen k-sik-kaar-di se, roɲ amatist. Naanɲ se zɛɛr ilim

* 21:16 Staad kalaɲ se baɲa baɲa kaasn nakɲ metir kaar-dio. † 21:17 Kɛse aan gɔɔ metir 65.

kilimi. ²¹ Taa doobingen sik-kaar-di se, ok meedgen te rode se sik-kaar-dio. Do taa doobo bo ok meede kalarj tak tak. Do geger se boorin se paac te daab do daabin se salal do tood yel yel aan goo maane.

²² Garj maakj geger se, maam m'aak te *Bee Raa eyo taa Meljege Raa Sidburku ute Goon Baatn Raa utu gotn ese do naade se bo Bee Raa mala. ²³ Geger se je kaad eyo do je laap eyo taa Raa mala te *nookina do Goon Baatin bo, woerde. ²⁴ Metjil jee do naarj ki paac se, naarj bo lee woerden goto. Do gaaringen do naarj ki se utu ano baa te maaldege se paac maakj geger ken ese. ²⁵ Geger se, taa doobinge k'gaasde eyo, taa gotn ese nooro goto. ²⁶ Gotn se jee do naarj ki ano baa ute maaldege ute nakj koondege maakj geger ken ese. ²⁷ Do nakgen jig eyo, koj kend maakj geger ken ese eyo. Do jee tedn nakgen *kusiñ ken ok taad eyo ute jee taad taar-koošo, naade se kici 'koñ kend maakj geger ken ese eyo. Anum jee kend maakj geger ken ese se, jee ken k'raanga raarj rodege maakj Kitapm Kaarj gen Goon Baatn Raa ki se jaayo.

22

¹ Ter *koon Raa taadum oolo ken ok maan ken ed'kaaja. Ool se iino gotn kaag do *Raa ki ute gen *Goon Baatn Raa ki. Do ool se maaniñ tood yel yel. ² Ool se doo teec daan boor ken maakj geger ki. Do kaagj ken ed'kaaja jeege tu se daar jerjinge tu. Kaagj se maakj baar ki se naarj ooj dool met sik-kaar-dio. Do maakj laap ki tak bo naarj oojo. Do kambin se bo ken lee ed'lapia metjil jikilimge tu paac. ³ Maakj geger ken ese se, nakgen k'naamdega naam se tedn goto. Kaag do Raa ute gen Goon Baatn Raa se 'tedn gotn ese do jee tedn naabm Raage se utu an lee keeme. ⁴ Naade utu kaakj daan kaamina do ro Raa se j'utu j'adesin raarj do naandeege tu. ⁵ Gotn naane se, nooro goto. Kaada ute loompoo se, nam tap bo je ey sum, taa Meljege Raa mala utu aden woer goto. Do naade se utu 'koon gaara ute naarj gen daayum daayum.

Beere, Isa utu baado

⁶ Ter *koon Raa taadum do: «Deer deer, taar se taar met ki. Meljege Raa ken edo Nirlin jeege tun taad taar teeco taarin ki se, naarj debm olo koon gen taadn nakgen dooga baat utu kaan se jee tedn naabinge tu.»

⁷ Isa deek do: «'Booyki! Beere, maam m'oooga gooro m'utu m'ade baa. Maak-raapo deb ken booy uun taar ken k'taadin maakj kitap ken ese se, taa taar se teeco taar Raa ki.»

⁸ Debm ken booyo do aako nakgen deel paacj ese se, kese maam Jan. Ken maam jaay m'booyo do m'aako aas se, maam m'ooc metn je koon Raa ken taadum nakgen deel ese se, m'je m'an keeme. ⁹ Nabo naarj taadum do: «Do! Dnte 'kergj naanum ki. Maam kic m'debm tedn naaba aan goo naai do aan goo genaaign jee taad taar teeco taar Raa ki ute jee ken booy uun taar ken k'raarinj maakj kitap ken ese se. Anum naai se, eem Raa kalin ki sum!»

¹⁰ Ter naarj deekum do: «Taargen ken maakj kitap ken ese se, teeco taar Raa ki; dnte 'koyina, taa kaadn ken Raa an tedn nakgen se dooga gooro. ¹¹ Bin se, debm ken jaay ted naka te doobin ey se, n'ted n'baan sak sak do debm tedn nakgen jig ey se kic le, n'tedn n'baa sak sak. Num debm ted naka ute doobina, n'ted n'baa te naanina do debm ken *salal se, n'tedn salal n'baa te naanin kici.»

¹² Isa deek do: «'Booyki! Beere, dooga gooro maam m'utu m'ade baa. Do ken maam m'ade baa se, m'ano baa ute nakj ken naja naja kic bo utu m'an kedn bedin do nakgen tun naarj tedo. ¹³ Maam se m'Alpa do m'Omaga*, maam bo m'debm m'deete do debm kaam moon. Do maam bo m'kupm meta do m'taar toolina.»

¹⁴ «Maak-raapo jeege tun lee tug kaldege. Ute naarj se naade ok doobo gen koon koojn kaagj ken ed'kaaja maakj geger ken ese se do koj kend te taa doobo. ¹⁵ Num garj jee tedn nakj sokonge, jee ooj rodege, jee keesn mendge ute gaabge, jee tool jeege, jee maragge do jee lee ted taar-koošge se, naade se paac 'koozm naatn.»

* 22:13 Aak Apok 1.8.

¹⁶ «Maam m'Isa m'ɔlo kɔdum taa 'baa tɛdn saadum naan *eglizge tun gɔtn baas se paac. Maam se, m'teeco metjil gen Gaar *Daud ki ɔ maam bo Bebele.»

¹⁷ Gɔtn se Nirl Raa ute mend *Goon Baatn Raa deek ɔ: «'Baado!» ɔ debm ken booyga taar se kic bo n'deek n'ɔ: «N'baado! Debm ken maan tɔliŋa ɔ je kaay maan ken ɛd kaaja se, n'baado n'kaay cere.»

Jan taad nan taariŋa

¹⁸ Jee paacn ken booy taar Raa ken k'raariŋn maakn kitap ken teeco taar Raa ki ese se, maam Jan m'deeksen m'ɔ: debm jaay ziid taara do taar ken se num, Raa kic utu an ziidn dubar ken k'raariŋn maakn kitap ki se do ki. ¹⁹ ɔ taar Raa ken k'raariŋn maakn kitap ken teeco taar Raa ki ese se jaay, debm ɔdn naatn ute ken kalaŋ se, naan se 'kɔŋ kɔsn koojn kaagŋ ken ɛd kaaja se eyo ɔ 'kɔŋ kend maakn geger ken *salal se ey kici.

²⁰ Ter Isan ken taad nakgen ara se taad ɔ: «Deere, maam se ɔpga gɔɔɔ m'utu m'baado.»

*Amin! Meljege Isa, 'baado!

²¹ ɔn Meljege Isa asen tɛdn beŋ naase ki paac.